Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Hieronymi Fabricii ab Aquapendente ... Opera chirurgica: quorum pars prior pentateuchum chirurgicum, posterior operationes chirurgicas continet ...

http://hdl.handle.net/1874/275291

Rijksuniversiteit Utrecht
Collectie
KALMAN KLEIN

HIERONYMI
FABRICII
AB AQUAPENDENTE
OPERA CHIRURGICA.

HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE,

Medico-Chirurgorum toto orbe Præclarissimi. Anatomes, & Chirurgiæ in Celeberrimo Patavino Lycæo Professoris Supraordinarii

OPERA CHIRURGICA.

QUORUM

PARS PRIOR

PENTATEUCHUM CHIRURGICUM,

POSTERIOR

OPERATIONES CHIRURGICAS

continet.

CUM INDICE LOCUPLETISSIMO CAPITUM ET RERUM.

Accesserunt instrumentorum, quæ partim Autor, partim alii recens invenere, accurata delineatio.

Item,

De Abusu Cucurbitularum in Febribus Putridis Dissertatio, è Musæo ejusdem.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officina BOUTESTENIANA, 1723.

HIERONYMI FABRICII
AB AQUAPENDENTE
VITA
Ex Elogiis Illustrissimi & Reverendissimi
JACOBI PHILIPPI TOMASINI
Æmoniæ Præsulis.

Hieronymus Fabricius ab Aquapendente dictus, è civitate Tusciæ inter Phaliscos, Aquapendentis nomine, honestis majoribus natus, virtute suâ generi per se claro, & illustri Patriæ lumen ingens accendit. Patavium, bonarum asylum artium, bonis avibus, ineunte adolescentiâ se recepit, ibique alienam receptus in domum quorundam nobilium Venetorum, ex Lauredana gente, sub eorum clientela prima Græcæ, Latinæque linguæ rudimenta didicit, mox & Logicam, & Philosophiam omnem; cumque juvenis, & singulari memoriâ, & acri ingenio præditus esset, non solùm Viros illos nobiles obsequio, sed animi candore, & ingenuitate demeruit, moribusque suavissimis, & assiduis lucubrationum laboribus, ingenia eorum, quâ exemplo, quâ exercitatione, ad amplectenda literarum studia mirificè excitavit; ferentibus opem illis vicissim Fabricio, ut ad Medicinæ studia se conferret. Quare tum in publicis Doctorum scholis, tum in privatis congressibus, erumpente jam veluti è latebris Aquapendentis famâ, omnium omnino animos admiratione complebat. In Medicinæ castris Gabrielem Fallopium, clarissimum ejus facultatis Interpretem, ævi sui Æsculapium, præceptorem habuit, cujus ex ore, cum ejus domum frequens adiret, & eodem familiariter uteretur, facultatis illius flores, apis instar sedulæ colligebat, & in commentarios redigebat. Magistrum in curandis etiam vulneribus adjuvabat, & ubi res ferret, corporibus humanis secandis suam ipsi operam impendebat. Doctoris tandem insignia meritò consecutus, maximo virtutis, & gloriæ desiderio flagrare cæpit. Itaque præceptoris sui vestigia secutus, ad morbos sanandos, ad curanda vulnera, ad Anatomen exercendam, sese totum eo conatu contulit, ut decedente Fallopio, nullus illo dignior, vel aptior sit re-

repertus, cui Anatomes exercendæ provincia à Sereniſſima Rep. Veneta mandaretur. In ea toto ille terrarum orbe percelebris, quadraginta annorum ſpatio ſingulari omnium applauſu verſatus eſt, dictuſque, omnes Anatomicos ſuæ memoria ſuperaſſe. Primus ille Patavinis Athenis, à Sereniſſ. Senatu Veneto, Theatri Anatomici ornamentum impetravit, in eoque primus admirabili auditorum concurſu, & ſpectatorum ingenti coronâ corpora humana diſſecuit. Chirurgiam multis, & variis animadverſionibus locupletavit, novis inſtrumentis inſtruxit, & faciliori methodo plurimas operationes ſic abſolvit, ut ejus tùm ære, tùm ingenio Chirurgiam illuſtratam poſteri liberè fateantur. Morbis omnibus, etiam cùm de ſalute planè conclamatum videretur, mirabiliter occurrit. Quam ob cauſſam Principibus Italis, & totius terrarum orbis Regibus charus, & ab omnibus mirum in modum expetitus, tanto erat in pretio, ut ei certatim omnes, tanquam novo Numini, vitæ ſuæ incolumitatem referrent acceptam, nec niſi regiis decoratum muneribus ab ſe dimitterent, ejus demùm imaginem in Bibliothecis, & Muſeis ſuis ſummo in honore habitam collocarent. His dum bonis animi abundabat, Fortunæ quoque muneribus affluxit. Siquidem ingentes opes ſuâ ſibi virtute collegit, neptem ex fratre, Senatori Veneto nuptui tradidit. Patavinæ civitatis jure donatus eſt, & publicæ Lecturæ ergò mille aureis, ac demum, ex Sereniſſimi Senatus Veneti decreto Anteceſſoris Supraordinarii titulo, Collegii jure, Equeſtri dignitate, ac aureâ, totque merito decoratus, ubi nec tacendum illud, quod cum Illuſtribus viris, operâ ſuâ perbenignè præſtitâ, oblatam ab eis mercedem conſtantiſſimè recuſaret, variis ab iiſdem, & ingentis pretii muneribus tum aureis, tum argenteis, ornatus fuerit. Quibus omnibus ritè, & ordine, in armario, diſpoſitis literis præſcribi juſſit.

LUCRI NEGLECTI LUCRUM.

Quâ quidem ſententiâ, & humânitatem ſuam, & aliorum munificentiam introeuntibus omnibus aperiret. Extra portam S. Crucis, quarto ab Urbe lapide, ad Monticuli formam, ædificium ingens extulit, quod adhuc ſortitum ab auctore, & à forma nomen ſervat, & *Aquapendentis Monticulus* appellatur. Varia, & illuſtria opera in Chirurgia, Arte medica, & Anatome typis edenda curavit. Cibi minimi ſenex, quique vel ætate longævâ feſſus, geſtatoriâ ſellâ deferebatur ad inviſendos ægros. Anno ætatis LXXX levem in morbum incidit, ex quo brevi priſtinæ valetudini redditus, dum propriis rebus conſulit, & teſtamentum condit, proſpiciens novos affines non quæſiſſe generis conditionem, ſed

opes

opes oppugnare cœpiſſe, fractus animo, graviter irerum ægrotavit, quòd ab iis, quorum fide maximè nitebatur, violenter haberetur in dies, magis ac magis. Quamobrem ingraveſcente morbo, non ſine ſuſpicione veneni, cum vomitu bilioſo, vitâ demum excidit; & qui ſecundam planè, dum viveret, divitiis, & honoribus auctus, fortunam expertus fuerat, omine tandem infauſto, eandem ſibi adverſam, & noxiam adinvenit. Dies funeris XXIII. Maji M. DC. XIX. celebratus eſt publicè ab erudito Viro Jo. Thuilio Mariæ Montano, & in Eccleſiâ S. Franciſci conditus, abſque Epigraphe.

Effigiem debemus tabulæ à Franciſco de Portia pictæ, quam inter delicias ſuas numerat Vir humaniſſimus; & ad obſequia quæque paratiſſimus Marcus Franzinus, Patavinus Civis.

In Anatomici Theatri ſuperliminari, hæc de Fabricio exſtant.

HIERONYMO FABRICIO
AB AQUAPENDENTE
XXX. IAM ANNOS ANATOM.
PROFESSORE.

Conſcriptio.

De Viſione, Voce, & Auditu. in fol.
De Muſculorum artificio, & de Oſſium dearticulationibus Tractatus breves. in quarto.
De Motu locali Animalium ſecundum totum. in 4.
De Gula, Ventriculo, & Inteſtinis. in 4.
De Reſpiratione, & ejus inſtrumentis libellos duos. in 4.
De Formato Fœtu. in fol.
De Formatione Ovi, & Pulli. in fol.
De Brutorum Loquela. in fol.
De Oſtiolis Venarum. in fol.
De Locutione, & ejus inſtrumentis. in fol.
Pentateuchum Chirurgicum. in fol.
Operationes Chirurgicas. in fol.
De Integumentis totius Animalis. in 4.
Sub Hieronymi Senis nomine poſt ejus obitum, Joannis Prevotii cura prodiit.
Praxis Medica ipſius nomine in Galliis vulgata, eſt alterius.
Conſilia quædam ipſius Joſephus Lauterbachius vulgavit Francofurti.
Anatomiam meditabatur juſtæ magnitudinis, iconibus illuſtratam, quæ non ita dudum in Belgium tranſlata.

AUTHOR AD LIBRUM SUUM

I. Liber, Augusti procul hinc pete limina Regis,
Quem pius observat Sarmata, Turca tremit.
Neve reformides imitatos sydera vultus,
Aut quæ rapta Jovi fulmina dextra gerit.
Junxit enim blandum cum majestate favorem
Sic, reus ut metuat, sed bonus omnis amet.
Cum fueris supplex huic omnia læta precatus,
Rex Vatum, dices, ore canende sacro,
Hoc tibi, quem donis cumulasti Principe dignis,
Fabricius grato pectore sacrat Opus.

DE AUTHORE.
EPIGRAMMA.

CHIRURGI procul este Arabes, procul este Latini,
Et quos magna virum Græcia mater alit.
Nam quæ mira simul didicit facere atque docere,
Unam Fabricii sat mihi nosse manum.

ALIUD.

RARA fides priscis Medicinæ cur sit habenda
Principibus, quorum nomina clara vigent;
Quæritis? haud dubium hoc poterit cuicumque videri,
Innumera illorum qui monumenta leget.
Inveniet nam quædam illic vero absona, quædam
Barbaricæ speciem quæ feritatis habent.
Sustulit ista Viri ratio sapientis, & usus;
Multaque tentando retulit in melius.
Nunc vobis, ò qui Medicam properatis ad Artem,
Nil non audendum est auspice Fabricio.

Aloysii Rubei Patav: Phil. ac Med: Doct;

INDEX CAPITUM
QUINQUE LIBRORUM,
ET APPENDICUM DE RE CHIRURGICA.

LIBER I.

Quo agitur de Tumoribus præter naturam.

Cap. I. *De Tumoris appellationibus variis, & ejusdem definitione.* 1
2. *De causis Tumorum internis, & externis.* 4
3. *De differentiis, seu speciebus Tumorum.* 5
4. *De generali Tumores curandi ratione, quoad Indicationes desumptas à fluxione, congestione, partiumque in alienam sedem prolapsu.* 9
5. *De particulari Tumorum natura, & curatione; ac primum de Inflammatione, citra suppurationem.* 12
6. *De curanda Phlegmone per suppurationem.* 38
7. *De Accidentibus, quæ curam Inflammationis impediunt, aut remorantur, ut sunt Febris, Durities, Dolor, &c.* 46
8. *De Erysipelate.* 48
9. *De Oedemate.* 62
10. *De Tumore flatuoso.* 68
11. *De Scirrho.* 73
12. *De Tumoribus aquosis.* 80
13. *De Bubonibus non contagiosis.* 83
14. *De Phymate.* 89
15. *De Phygethlo.* ibid.
16. *De Bubone Gallico.* ibid.
17. *De Bubone pestifero.* 91
18. *De Carbunculo.* ibid.
19. *De Gangræna, & Sphacelo.* 95
20. *De Herpete.* 107
21. *De Strumis.* 110
22. *De Cancro.* 116.
23. *De Herniarum differentiis.* 127
24. *De cura Herniæ intestinalis, peritonæo saltem dilatato, vel relaxato.* 129
25. *De cura Herniæ intestinalis, peritonæo disrupto.* 132
26. *De cura Herniæ omentalis.* 134
27. *De cura Herniæ aquosæ.* 135
28. *De cura Herniæ ventosæ.* 137
29. *De Sarcoceles & Hydrosarcoceles curatione.* ibid.
30. *De curatione Herniæ varicosæ.* 139

APPENDIX

Qua agitur de Tumoribus quibusdam particularibus.

De Erysipelate in capite, vel facie. 140. a
De Psydracio. —d
De Fico. 140. f
De Talpa topinaria. —g
De Tumoribus cum folliculo. —i
De Atheromate. —l
De Meliceride. —n
De Steatomate. —p

LIBER II.

In quo agitur de Vulneribus.

Cap. I. *De Vulneribus generalis consideratio.* 141
2. *De Vulnere Carnis simplici.* 143
3. *De sistenda profusione Sanguinis in Vulneribus.* 144
4. *De Inflammatione prohibenda.* 145
5. *Quomodo labia Vulneris ad mutuum contactum sint applicanda, & applicata servanda.* 150
6. *Ut præcavendum, ne quid labiis Vulnerum intercidat.* 160
7. *De partis vulneratæ substantia salubri conservanda.* ibid.
8. *De Vulnere carnis composito, seu cavo.* 165
9. *De Cicatricum deformitate tollenda.* 169
10. *De Vulneribus Vasorum, idest, Venarum, & Arteriarum.* 171
11. *De Vulneribus Nervorum.* 180
12. *De Vulneribus Ligamentorum.* 187
13. *De Capitis Vulneribus, & primum de partibus Capitis anatomica consideratio, ad presens negotium necessaria.* ibid.
14. *De differentiis Vulnerum Capitis.* 189
15. *De signis Vulnerum Capitis.* 191
16. *De curatione simplicium, & exteriorum Vulnerum Capitis.* 194
17. *De curanda Fractura Cranii, quæ non pervenit ad duram matrem.* 198
18. *De Fractura Calvariæ, ad duram matrem penetrante, ita tamen ut hæc illæsa sit.* 201
19. *De Vulnere duræ Meningis.* 208
20. *De Vulnere Membranæ tenuis, & ipsius Cerebri,* 210
21. *De Thoracis Vulneribus, & primum de eorum differentiis, & signis prognosticis.* 211
22. *De Vulnere Thoracis penetrante, sine internorum membrorum læsione.* 212
23. *De Vulnere Pulmonis, & Diaphragmatis.* 216

24. *De Vulneribus Abdominis; & primum de eorum differentiis, signis, & prognost.* 217
25. *De Vulnere Abdominis penetrante, cum exitu intestini, aut omenti.* 219
26. *De Intestinorum Vulneribus.* 223
27. *De Ventriculi Vulnere.* 225
28. *De Hepatis, Lienis, &c. Vulneribus.* 226

APPENDIX.

Quæ agit de singularum partium Vulneribus.

De Vulneribus Frontis. 227
De Vulnere Superciliorum. 233
De Vulneribus Palpebrarum. 234
De Vulneribus Oculorum, & primò de incisione tunicæ corneæ, & conjunctivæ. 235
De Vulnere Oculi, cum exitu humoris aquei. 239
De Vulnere Oculorum cum effusione humoris. ibid.
De Vulnere Oculorum, profundiore. ibid.
De Vulneribus Nasi. 240
De Vulnere Ossis Nasi. 241
De Vulnere Cartilaginis Nasi. 242
De Vulneribus Genarum. 243
De Vulneribus Labiorum. 245
De Vulneribus Auricularum. 246
De Vulneribus Linguæ. 247
De Vulneribus Colli. 250.
De Vulnere asperæ Arteriæ. ibid.
De Vulnere Gutturis, & Laryngis. 251
De Vulnere Venarum, & Arteriarum jugularium. 252
De Vulnere Spinalis medullæ. ibid.
De Vulneribus Gulæ. 253
De Vulneribus Articulorum. 255

LIBER III.

Qui tractat de Ulceribus, & Fistulis.

CAP. I. *De nomine, definitione, differentiis, causis, & prognosticis Ulcerum in genere.* 261
2. *De curatione Ulcerum generali.* 264
3. *De curatione Ulcerum simplicium, & planorum, & cavorum.* 271
4. *De Ulceribus ægrè curabilibus; & primum de Ulcere cum vitiosi humoris affluxu, ac proinde difficulter cicatricem admittente.* 285
5. *De Ulcere maligno, quod Cacoethes dicitur, & primùm de eo, quod junctam habet siccam intemperiem.* 293
6. *De Ulcere cum humida intemperie.* 297
7. *De Ulcere cum intemperie calida sine materia.* 300
8. *De Ulcere cum frigida intemperie.* 301
9. *De Ulcere verminoso.* 302
10. *De Ulcere cum osse corrupto.* 303
11. *De Fistulis.* 307
12. *De Fistulis in ano.* 313

APPENDIX.

Ad doctrinam de Ulceribus.

13. *De Ulcere in urethra à gonorrhœa.* 315
14. *De Caruncula in collo vesicæ.* 319

LIBER IV.

Qui continet doctrinam de Fracturis.

CAP. I. *De definitione, differentiis, causis, & signis Fracturarum.* 325
2. *De arcenda Inflammatione in Fracturis.* 327
3. *De curanda Fractura transversa, sine vulnere, & primùm de coaptandis fracti ossis partibus.* ibid.
4. *Quomodo partes ossis unitæ servari debeant.* 329
5. *Quomodo ossis substantia salubris conservari debeat.* 332
6. *De Callo in Fracturis generando.* 334
7. *De symptomatibus Fracturæ supervenientibus.* 336
8. *De curanda Fractura cum vulnere, in qua nec os nudatum est, nec aliquid ossis frustulum recessurum expectamus.* 339
9. *De curanda Fractura cum vulnere, in qua os nudatum non est, aliquod tamen ossis frustulum recessurum expectamus.* 340
10. *De Fractura cum vulnere, in qua os nudatum est.* 344

LIBER V.

Quo de Luxationibus agitur.

CAP. I. *De definitione, differentiis, causis, & signis Luxationum in genere.* 347
2. *De curatione Luxationum universali.* 350
3. *De particularibus Luxationibus, & primum de Luxatione Maxillæ.* 353
4. *De Luxatione Humeri.* 356
5. *De Luxatione Cubiti.* 362
6. *De Luxatione Radii.* 364
7. *De Luxatione Carpi, seu Manus, itemque Metacarpi, & Digitorum.* 365
8. *De Luxatione Femoris.* ibid.
9. *De Luxatione Genu.* 366
10. *De Luxatione Tali, seu articuli pedis, & digitorum.* 369

FINIS.

INDEX CAPITUM OPERATIONUM CHIRURGICARUM.

Præfatio, in qua Chirurgiarum singularum partium corporis habetur catalogus. 377
CAP. I. *De Fonticulo in sutura coronali.* 385
2. *De Operationibus Chirurgicis in Capitis Vulneribus per vectes, terebras, forcipes, Serrulas, &c.* 389
3. *De Capitis Chirurgiis quæ fiunt in sincipite, occipite, post aures, in fronte, & temporibus.* 397
4. *De Chirurgiis Capitis hodie obsoletis.* 402
5. *De Setaceo parando.* 403
6. *De Exustione occipitii in puerulis.* 405
7. *De Hydrocephalo.* 406
8. *De Vitio Palpebrarum oculos irritantium, & primum de Ancyloblepharo.* 414
9. *De Verrucis Palpebrarum.* 416
10. *De Vesicis pinguibus, gravibusque in superiori Palpebra obortis.* 417
11. *De Hordeolo.* ibid.
12. *De Chalazio.* 418
13. *De Palpebrarum pilis oculos irritantibus.* ibid.
14. *De Palpebris laxatis, ita ut cutis corrugetur, compliceturque supra oculum, & ipsum operiat.* 419
15. *De Lagophthalmo.* 420
16. *De Ectropio.* 421
17. *De Suffusione oculorum, Cataracta dicta, ubi docetur modus novus medicamenta oculis applicandi.* 422
18. *De Staphylomate.* 428
19. *De Ungue, seu Pterygio oculorum.* 431
20. *De Encanthide.* 433
21. *De Hypopyis, seu purulentis oculis.* 434
22. *De Ægilope, vulgo Fistula lacrimali dicta.* ibid.
23. *De Eruto & amisso oculo.* 437
24. *De Polypo extrahendo.* ibid.
25. *De Instrumento Auctoris pro Polypo extrahendo.* 441
26. *De Ozæna, narium ulcere.* 444
27. *De Suffumigio Anglico ex Tabaco, Chirurgia nasi orisque communi.* 447
28. *De Oris Chirurgiis, & primò quomodo Labiorum fissuræ curentur.* ibid.
29. *Quomodo curta Labia resarciantur, incisa glutinentur, eorumque carcinoma tollatur.* 448
30. *De Gingivarum Chirurgiis, ubi de Epulide, & Parulide agitur.* 450
31. *De Chirurgia, qua Gingivæ erosæ nutriuntur.* 451
32. *De Dentium Chirurgiis, & primò de Dentibus ex quacunque causa constrictis.* ibid.
33. *De reliquis Dentium Chirurgiis.* 455
34. *De Instrumentis idoneis pro Dentibus extrahendis.* 456
35. *Palati Chirurgiæ.* 457
36. *De quatuor Linguæ Chirurgiis.* ibid.
37. *De Uvæ Chirurgia.* 460
38. *De Tonsillis.* 461
39. *Quomodo spina, aut ossiculum, aut quidvis aliud in faucibus firmatum eximatur.* 463
40. *De Menti Chirurgia.* 466
41. *De Aurium Chirurgiis quatuor.* ibid.
42. *De Colli Chirurgiis, & primò de Bronchocele, & tuberoso Tumore, Gosso vulgo dicto.* 471
43. *De Struma, ubi etiam docetur cura Colli ex catarrho distorti.* 473
44. *De Perforatione asperæ Arteriæ in Angina.* 475
45. *De Thoracis Chirurgiis: & primum de Sectione Thoracis in Empyemate.* 483
46. *De Thoracis Fistulis.* 497
47. *De Papilla mammæ exterius non apparente, sed intus occultata, & de lacte concreto.* 500
48. *De Mamilla mulieris Cancro affecta.* 502
49. *De virorum Mammis, muliebrium in morem prominentibus.* 504
50. *De Gibbositate.* 505
51. *Chirurgiæ Abdominis: & primum de Ustionibus Iecoris, Lienis, & Ventriculi.* 506
52. *De Umbilici prominentia.* 511
53. *De rupto Peritonæo, tum in viris, tum in feminis.* 514
54. *De Perforatione Abdominis in Hydrope, seu quomodo aqua hydropicis emittatur.* 516
55. *De modo suendi Vulnera Abdominis.* 529
56. *De Ventris Varicibus.* 533

57. De imi Ventris Abscessibus, & Fistulis. 534
58. De Vesicæ vitiis Chirurgia indigentibus; & primo de Urinæ suppressione. 535
59. De Calculo extrahendo è vesica. 539
60. De Chirurgiis Penis. 545
61. Ad tegendam colis Glandem detectam. ibid.
62. Ad aperiendam Glandem tectam. 547
63. Ratio insibulandi adolescentes. 548
64. De Circumcisione. 549
65. Modus eximendi Lapidem è meatu urinario. ibid.
66. De modo leniendi Urinæ ardorem in Gonorrhæa. 550
67. De auferenda Caruncula è meatu urinario. 551
68. De coalitu Glandis cum præputio. 552
69. De Glande non perforata. ibid.
70. De Excrescentiis carnis in Glande, & præputio, quæ vulgo Porrifichi dicuntur. 553
71. De Chirurgia Testiculorum; & primò de Herniis. 555
72. De Bubonocele. 557
73. De Hernia intestinali. 560
74. De Hernia Epiplocele. 564
75. De Hernia aquosa. ibid.
76. De Hernia carnosa, Græcis Sarcocele dicta. ibid.
77. De Hernia carnosa, & aquosa simul. 565
78. De Ramice. ibid.
79. Chirurgiæ circa naturalia Feminarum. 566
80. De Hermaphroditis. 567
81. De Vitiis, quorum causa Feminæ concubitum non admittunt, & conceptio impeditur. 569
82. De Hymene imperforato. 572
83. De glutinatis Vulvæ labris. 573
84. De carne, aut tuberculo, aut abscessu, in sinu Vulvæ adnatis. 574
85. Do Uteri procidentia. 576
86. Qua ratione Fœtus mortuus ex utero extrahatur. 577
87. De Secundis relictis extrahendis. 581
88. De Ani Chirurgiis: & primo de Ano non perforato. 582
89. De Ani procidentia. 583
90. De Condylomate. 584
91. De carne adnata, seu Mariscis, vulgo Creste. 585
92. De Ani Ulcere. ibid.
93. De Ani Fistulis. 586
94. De Hæmorrhoidibus. 592
95. De Artuum Chirurgiis: & primo de Fonticulis. 620
96. De Gangrænæ, & Sphaceli Chirurgia. 626
97. De Chirurgiis Digitorum; & primo cohærentium. 629
98. De curvo Digito ex ulcere, vel cicatrice relicto. 630
99. De rigidis Articulis relictis. 631
100. De Varis. 632
101. De Valgis. 633
102. De Unguium Chirurgia, videlicet de resecandis, & asperis lævigandis. ibid.
103. De Pterygio, seu panaritio unguium. 636
104. De Unguis pollicis pedis interius intrusione. 637
105. De Varicum Chirurgia. 638
106. De Articulorum Ustione. 642
107. De Carnis Chirurgia: & primo, quæ ad Tumores pertinet, & Incisio dicitur. 648
108. De Chirurgia, quæ in carne fit, Vulnerum curandorum gratia. 665
109. De Telis, Sagittis, & Globulis plumbeis è corpore extrahendis. 678
110. De Carnis Chirurgia, quæ ad Ulcera pertinet. 683
111. De Chirurgiis, quæ ad Ossa spectant: & primo de Ossium Fracturis, earumque variis differentiis. 688
112. De Fractura Ossis malè conformata. 724
113. De Luxatis. 727
114. De Gummatibus. ibid.
115. De Ossis Carie. 729

FINIS.

HIE-

CHIRURGIÆ UNIVERSALIS HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE

LIBER PRIMUS.

De Tumoribus præter naturam.

Cap. I.

De Nomine, & Definitione Tumoris.

Nomen. TUMOR, Græcis ὄγκος, idem atque corporis humani eminentia in longitudine, latitudine, & profunditate exuberans significat. Quæ, vel secundum naturam est, ut in capite, ventre, juncturis, & naturalibus eminentiis; vel supra naturæ modum, ut in mammis lacte turgentibus, ventre prægnantis, & hujusmodi reliquis; vel præter naturam, ut in omni tumore actiones lædente. De hoc uno præsenti nos opere tractabimus. Galenus ὄγκον παρὰ φύσιν, idest, præter naturam. Hippocrates οἴδημα, aphor. 34. sect. 4. & aphor. 37. sect. 6. quasi inflationem hunc nominat, licet Galeno species quædam tumoris œdema sit, ut suo plenius loco indicabitur. Asiatici συστροφὰς, tanquam condensatum, & conglobatum vocant. Arabes apostema nuncupant: quæ tamen vox apud Græcos, significatione multo contractiore, solum abscessum, idest, collectæ materiæ in pus, aut in alienam substantiam conversionem denotat.

Sub quo morborum genere Tumor contineatur. Quoad definitionem. Galenus tumores interdum reponit inter morbos partium similarium, nimirum inter intemperies cum materia: interdum inter morbos instrumentorum: nonnunquam ad solutionem continui eosdem refert. Dicitur quidem tumor intemperies cum materiæ fluxione, cap. 5. & 13. lib. de diff. morb. cap. 6. lib. de caus. morb. cap. 3. & 9. lib. de inæq. intemp. Et ratio est; quia tumor corripit partes similares, carnem, membranas, ligamenta, &c. humor enim in partem influens, primum venas replet majores, inde minores, & postea etiam minimas: deinde extra vasa delatus, intercapedines musculorum, nervos, ligamenta, membranas, ipsam denique carnem pervadit, ut omnia omni è parte humore circumfusa in tumorem attolantur. Aliis vero locis tumores inter morbos organicos recensentur: veluti cap. 2. lib. 1. de caus. sympt. Et quidem hac etiam in parte non idem ubique sentire videtur Galenus: modo enim figuram ait tumore vitiari, cum cavitates, & meatus naturales, obstruantur, cap. 7. lib. de diff. morb. cap. 7. lib. de caus. morb. modo magnitudinem augeri præter naturam asserit, nimirum cap. 9. lib. de diff. morb. & cap. 1. lib. 13. meth. med. Denique solutio continui à Galeno adjungitur tumori cap. 3. lib. de inæq: intemp. Avicennas secunda primi, doctr. 1. cap. 5. in tumore statuit omnis generis morbos reperiri: scilicet intemperiem cum materia, morbum in figura, in situ,

tu, in magnitudine, & solutionem continui.

Tumoris definitio Galenica.

Fallopius igitur retinet definitionem Galeni, cap. 1. lib. 13. meth. med. quod tumor præter naturam sit morbus, in quo partes à naturali habitu in quantitate recesserunt. Quod idem est, ac si diceres, tumorem esse morbum in magnitudine aucta. Hanc definitionem ego quoque multos annos probavi: quia in omni tumore semper adest magnitudo aucta, non semper autem intemperies, & alii morbi: nam in hernia intestinali, aut omenti, & in ipsis quoque luxationibus adest quidem magnitudo aucta, non tamen intemperies: in œdemate magnitudo aucta est, non tamen adest permutata figura, aut continui solutio: in phlegmone est magnitudo aucta, non tamen morbus in situ.

Proposita Galeni definitio in examen vocatur.

Verum tamen diligentius propositam definitionem considerans, eam definitionem angustiorem, & proinde legibus logicis non omnino consentaneam esse video. Nam in erysipelate exquisito non est actu magnitudo sensui evidens: unde Galenus cap. 1. lib. 2. ad Glauc. ait erysipelas exquisitum solius cutis affectum esse. Præterea, si morbus, quo ad morbus est, actiones lædit; etiam morbus in magnitudine aucta lædet actiones per magnitudinem auctam: at in erysipelate læditur actio ab intemperie calida, non ab aucta magnitudine, quæ sensibilis non est: & in hernia intestinali, aut omenti, læditur actio, sed non à magnitudine aucta, verum à morbo in situ.

Definitio tumoris secundum auctorem: quæ per partes explicatur.

Quamobrem tumorem sic ego definiendum putaverim. Tumor præter naturam est morbus, ut plurimum compositus, ab eo denominandus, à quo actio læditur. Morbus dicitur, ut excludantur tubercula exigua, qualia in pubescentium facie oboriuntur, quæ quod actionem non lædant, tantum sunt symptomata, cap. 12. lib. de diff. morb. Dicitur morbus compositus; quia tumor, qui fit ab humoribus influentibus, junctam habet dyscrasiam, quatenus illi humores sunt calidi, frigidi, humidi, sicci: itemque tumor, qui ab omenti, aut intestinorum prolapsu causatur, auctæ magnitudini conjunctum habet morbum in situ. Et his, meo iudicio, adductus rationibus Galenus, modo huic, modo illi morborum generi tumorem subjicit. Additur vero in definitione, ut plurimum compositus; quia tumores quidam simplicis morbi tenent ideam, nec, præter magnitudinem auctam, alium morbum habent adjunctum, veluti si quis obesus tantam corporis universi molem acquirat, ut loco moveri non possit: aut, si lingua eo usque augeatur, ut ore contineri nequeat: aut, si glandula in collo valde intumescens actiones lædat. In his tumoribus actio læditur à sola aucta magnitudine, non autem ab alio morbo: ideoque hujus generis tumores non sunt morbi compositi: Tandem in definitione monuimus tumorem esse denominandum ab eo, à quo actio læditur. Sic, quia erysipelas lædit actionem, quatenus est intemperies; ideo hic tumor dicetur morbus in intemperie. In lingua vero, & glandula supra modum auctis; in vasto, & obeso corporis habitu actio læditur à magnitudine aucta: ideoque hi tumores nominabuntur morbi in aucta magnitudine. Hernia in situ morbus statuetur; quoniam in ea læditur actio à morbo in situ.

Cap. II.

De causis Tumorum internis, & externis.

Duo sunt, quæ partem in tumorem elevant, sive dicantur causa conjunctiva, sive proxima, seu immediata, nimirum Humor, & Pars aliqua corporis.

Pars corporis tumorem excitans.

Si pars corporis descendens tumorem excitet: causa est, tum inclinatio partis, tum apertio alicujus meatus. Apertionis causa est Ruptio, vel Dilatatio. Ruptio habet causas externas. nimirum contusionem, incisionem, saltum, pondus, motum concitatissimum. Dilatatio autem meatus vel fit à causis externis modo dictis; vel ab internis, nimirum humoribus, potissimum pituitosis generatis ob intemperiem frigidam, & humidam alicujus partis principalis, capitis, jecoris, ventriculi, aut ob errorem externum: & hi humores laxando meatum dilatant.

Humor causa tumoris.

Si humor immediate excitet tumorem, hujus causa est, vel Congestio, quando humor in ipsa parte generatur, & congeritur; Vel Fluxio, cum humor aliunde ad partem affectam confluit, cap. 7. lib. 2. ad Glauc. Congestio fit propter membri debilitatem in concoctione, & expulsione: quam sequitur intemperies: quin etiam debilitas ex intemperie aliqua ortum trahit. Potissima (ἀθροισμὸς.)

autem

autem causa tumorum præter naturam est fluxio, nimirum motus materiæ de uno loco in alium. Considerari ergo hic debet pars mittens, & recipiens; materia enim non per se movetur, sed ab alio, scilicet, à parte mittente per ὦσιν, & à recipiente, per ἕλξιν. Pulsus ille fit non motu arbitrario, sed naturali à robusta facultate expultrice irritata, aut qualitate, aut quantitate, id est, plethora, aut cacochymia, quorum causa proxima interdum est alicujus visceris dyscrasia, nimirum ventriculi, lienis, jecoris, capitis, &c. semper vero concurrunt sex res non naturales, ad plethoram, & cacochymiam generandam. Pars ergo mittens, primum robusta sit necesse est; alias non expelleret: deinde irritata. Attractio fit à parte effecta, seu recipiente, dum, vel incaluit, vel dolet, cap. 11. lib. de diff. morb. cap. 3. lib. 13. meth. Caloris causa, vel est externa, ut res non naturales, vel interna, ut humores calidi, qui sunt in genere cacochymiæ, quas excitat visceris alicujus dyscrasia, aut causa externa. Doloris causa est intemperies, aut solutio continui: intemperies fit, vel à causa externa, vel ab interna, &c.

ῥευματισμός.

Cap. III.

De differentiis, seu speciebus Tumorum.

Veræ tumorum differentiæ à duobus petuntur fontibus: nimirum ab humoribus influentibus, & à partibus decumbentibus; ab his enim duobus quoque indicationes præcipuæ sumuntur tumores curandi.

Primum autem dicendum de differentiis, quæ sumuntur ab humoribus. Humores sunt quinque: sanguis, bilis, pituita, humor melancholicus, materia flatuosa; unde fiunt Phlegmone, Erysipelas, Oedema, Scirrhus, Tumor flatuosus. His etiam serosi humores addi possunt, qui diversam tumorum faciunt speciem: unde male hos Tagaultius sub pituitosis comprehendit; hi enim duo humores omnino sunt diversi, cap. 2. lib. de atra bile cap. 6. lib. 13. cap. 10. lib. de pleth. & differentes quoque tumores excitant, cap. 2. lib. 3. de caus. symp. cap. 16. lib. de tum. p. n. sed videamus porrò quot tumorum species à singulis humoribus.

Sanguis bonus, plus justo influens in aliquam partem efficit Phlegmonem, seu Inflammationem, quæ est tumor factus à sanguine bono, & mediocrem crassitudinem obtinente, cap. 1. lib. 2. ad Glauc. Hæc diversa pro partibus affectis sortitur nomina; est enim Phrenitis, membranarum cerebri inflammatio: Ophthalmia, tunicæ adnatæ oculi: Columella, seu vua, gargareonis: Tonsillæ, glandularum, quæ in faucium initio mutuo opponuntur: Paristhmia, corporum faucium. Angina, laryngis: Pleuritis, pleuræ: Peripneumonia, pulmonum: Bubo, glandularum; & hujus bubonis duæ sunt species; si enim inflammata glandula cito adaugeatur, & ad suppurationem veniat, φῦμα dicitur; si una cum sanguine modica bilis misceatur, & glandula inflammetur, φύγεθλον dicitur. Porro in his differentiis, quæ à sanguine bono ortum trahunt, consideranda sanguinis tenuitas, & crassities, cap. 17. lib. 14. meth. Inflammatio enim, quæ si à sanguine bono, crasso, corripit cutem, & carnem, & est cum pulsatione: facta vero à sanguine bono subtili, corripit tantum cutem, nec est cum pulsatione, sed veluti spina pungit; secundum Avicennam, tertia quarti, tract. 1. cap. 1. A sanguine malo nullæ fiunt tumoris species; quia sanguis, si à natura sua declinans, supra modum assetur, & calefiat, pars ejus tenuior in flavam bilem, crassior in atram facessit, cap. 9. lib. 2. de dif. feb. cap. 12. lib. 2. de cris. Non enim carbo est inflammatio; ex atra enim bile oritur. Abscessus etiam, gangræna, & sphacelus non sunt inflammationes, sed has consequuntur (non loquor de gangræna, quæ per se fit) ideoque accidentia phlegmones dici possunt.

Bilis naturalis exsuperans, idest, quæ nec mordax est, nec admodum crassa, sed mitior, si influat in aliquam partem, creat Erysipelas, quæ est affectio in summa cute; cap. 1. lib. 2. ad Glauc. Quod si bilis sit non naturalis, nimirum crassa, & mordax, tunc excitatur tumoris species, quæ habet ulcus adjunctum, & exedit ipsam cutim, unde Herpes exedens dicitur, ab Avicenna Formica corrosiva, à Celso, Ignis sacer. Si bilis hæc non naturalis sit quidem crassa, sed non ita mordax, & acris, excitat pustulas quasdam in cute frequentes, & exiguas, milio similes, & Herpes miliaris dicitur, ab Avicenna Formica miliaris, à Celso similiter Ignis sacer.

Biliosi tumores.

Pituita varios creat tumores, prout ipsa

Pituitosi tumores.

ipſa eſt varia, cap. 2. lib. de atra bile. Naturalis enim pituita inſipida, & conſtitutione tenuis, ſi univerſum corpus occupet, excitat tumoris ſpeciem, quæ Anaſarca dicitur: ſi vero in una particula talis humor inſederit, facit Oedema, cap. 6. lib. de cauſ. morb. Si pituita ſit non naturalis, & quidem craſſa, glutinoſa, ſuperexiccata, fit Scirrhi genus, de quo cap. 4. lib. 2. ad Glau. Fit etiam ab hac pituita, Vitiligo alba, quæ eſt cutis defœdatio, cum ſquamis quibuſdam, cap. 2. lib. 3. de ſymp. cauſ. Si pituita ſit ſalſa, & nitroſa, oriuntur Achores, qui ſunt tumores in capite, cum parvis ulceribus, cap. 15. lib. de tum. præt. nat. cap. 6. lib. de medic. facile parabilibus.

Melancholici tumores.

Humor melancholicus naturalis, id eſt, ſanguis craſſus, frigidus, & ſiccus, influens in partem, efficit Scirrhi genus alterum, cap. 4. lib. 2. ad Glauc. Diverſa autem ſortitur nomina, pro diverſis partibus affectis; ſi enim influat in glandulas, fit Struma, vulgo Scrophula: ſi in ſcrotum, Ramex, cap. 17. lib. 14. meth. ſi in crura influat, venaſque dilatet, fiunt Varices, cap. 10. lib. 2. ad Glauc. cap. 4. lib. de atra bil. Tumores etiam illi, qui Effuſa, ſeu Nigrores appellantur, fiunt à tali humore, & ſunt propinqui ſcirrhis, & ſenibus maxime contingunt, colliſis venis, cap. 10. lib. de tum. præt. nat. Si humor melancholicus naturalis ad cutem mittatur, excitatur duobus modis: vel ſi humor melancholicus ſupra modum aſſetur, vel ſi bilis ſupra modum aſſetur, & ferveat, cap. 4. lib. de atra bile; & hic humor, nigra, ſeu atra bilis appellatur: hæc, ſi influat in univerſum corpus, fit tumoris ſpecies, quæ Elephantiaſis dicitur, eo quod carnem contrahat calloſam, & nigram, qualem elephantes habent; vulgus cum Avicenna Lepram nominat. Si humor hic unam partem occupet, fit Cancer, item Phagedæna, quæ tamen non eſt ſimplex tumor, ſed cum ulcere, & differt ab herpete exedente, quod hic urat cutim, Phagedæna autem, & cutim, & carnem ſubjectam cap. 13. lib. de tum. p. n. fiunt etiam ab hoc humore cutis affectiones, Scabies, Lepra, Pſora, lib. 11. ſimpl. Si atra bilis ſuperaſſationem acquirat, fervorem intenſiſſimum, fit Carbo, ſeu Carbunculus, cap. 4. lib. de atra bil. cap. 10. lib. 14. meth.

Aquoſi tumores.

Aquoſus, ſeu ſeroſus humor, eſt potionis excrementum, cap. 16. libr. 5. de uſu part. Hic, ſi in toto redundet corpore, præcipue vero in abdomine, excitatur ſpecies hydropis, quæ Aſcites dicitur, cap. 2. lib. 3. de ſymp. cauſ. Si in ſcrotum deſcendat, fit Hernia aquoſa, ὑδροκήλη. Si per umbilicum exeat, turgiduſque reddatur umbilicus, fit ὑδρόμφαλος. Si influat in palpebram, puſtula quædam oritur, quam ὑδατίδα, id eſt, aquulam, appellat Galenus, cap. 15. Iſag. & cap. 2. lib. 5. de loc. aff. Veſiculæ præterea illæ, quæ ex motu, aut contactu ferventis aquæ aut à ferro ignito in cute excitantur, etiam ſunt tumores aquoſi. Omnes denique tumores, in iis animalis partibus, in quas perducta eſt hæc humiditas, huc pertinent, quos Papularum nomine Galenus complectitur cap. 2. lib. 3. de ſymp. cauſ.

Flatuoſi tumores.

Humor flatuoſus efficit tumores, qui ἐμφυσήματα, id eſt, flatuoſi tumores dicuntur, variantque pro affectis partibus. Si enim plurimus flatus in toto corpore redundet, maximeque in hypochondriis colligatur, fit tumor, qui Tympanites dicitur. Si deſcendat, fit Priapiſmus, & Satyriaſis. Si per umbilicum exeat, fit πνευματόμφαλος. In aliis partibus hi tumores flatuoſi communiter ἐμφυσήματα dicuntur.

Tumores è partium decubitu.

Partes decubitu ſuo tumores efficientes, duæ ſunt, Inteſtina, & Omentum. Si inteſtinum deſcendat in ſcrotum, fit Hernia inteſtinalis. Si omentum, fit Hernia omenti. Si inteſtinum, aut omentum per umbilicum exeat, vocatur ἐντερόμφαλος, & ἐπιπλόμφαλος.

Tumores non exquiſiti, à miſta materia.

Verum tumores non tantum fiunt ab humoribus puris, de quibus hactenus, ſed ut plurimum à miſtis: cum enim humores ſint in venis, ſi unus influit, facile etiam alter influit, vel ratione tenuitatis, vel continuitatis, vel vi vacui, vel alia ratione. Has differentias recenſet Galenus, cap. 9. lib. de tum. p. n. cap. 2. lib. 14. meth. cap. 1. lib. 2. ad Glauc. cap. 12. lib. 2. de criſ. Si ergo humores miſti influant in partem, vel pares ſunt in miſtione, vel impares. Si impares; tunc ſi ſanguini, v. g. bilis miſceatur, fit Inflammatio eryſipelatoſa? ſi pituita, œdematoſa; ſi humor melancholicus, ſcirrhoſa. Si bili exſuperanti miſceatur ſanguis, fit eryſipelas plegmonoſum: ſi pituita, œdematoſum; ſi humor melancholicus, ſcirrhoſum. Si pitui-

tuitæ exsuperanti misceatur sanguis, fit œdema phlegmonosum, &c. Si humori melancholico exsuperanti misceatur sanguis, fit scirrhus phlegmonosus, &c. Si humores in mistione sint pares, fiunt tumores mediam naturam tenentes. cap. 2. lib. 14. meth. cap. 1. lib. 2. ad Glauc. Si cum his quatuor humoribus misceantur humores serosi, aut flatuosi, propriæ fiunt tumorum differentiæ, quibus tamen ab antiquis nulla sunt imposita nomina. Quod si partes corporis decumbentes commisceantur, seu connectantur, & in scrotum decumbant; fit ἐντεροεπιπλοκήλη; si aqua, & intestina in scrotum descendat, fit ὑδροεντεροκήλη; si aqua, & intestina per umbilicum exeant, fit ὑδρεντερόμφαλος.

Tumores, qui materiam à prædictis diversam obtinere videntur.

Sunt quidam tumores, quorum materia à propositis diversa videtur. Meliceris enim continet melleam fere materiam. Steatoma, sevum. Atheroma, quasi pulticulam. Abscessus nonnulli, pilos, carbones, amurcam, lapides, testes. Attamen hæc omnia ad aliquam humoris speciem referenda sunt, calida, & sicca, ad bilem, &c. Sic enim Avicennas atheromata, steatomata, melicerides, asserit fieri è mistis phlegmate, & humore melancholico. Sic pustulæ, quæ Sudamina dicuntur, & cutim exulcerant, è mistis proveniunt humoribus, aph. 21. sect. 3. nimirum à sudoribus, & biliosis humoribus. Perniones fiunt à melancholico, pituitoso, & seroso humore mistis. Epinyctides, ab Avicenna Escharæ dictæ, fiunt à mistione sanguinis, bilis, phlegmatis, tertia quarti, tract. 1. cap. 13. Myrmecia, Achrochordones, Thymion, Clavus, fiunt ab humoribus melancholicis, & pituitosis. Phlyctænæ fiunt ex aquoso & flatuoso humore misto. Favi oriuntur à serosis, crassis, glutinosis humoribus, cap. 8. lib. 1. per loc. Morbilli, Variolæ, Sarcoma, Polypus, Dracunculus, Talpa, Testudo, Condyloma, Parulis, Epulis, Leichen, Varus, Lentigo, Terminthus, Staphyloma, Grando, Hordeolum, Unguis, Alphus, Mentagra, Reduviæ, & si qui sunt alii tumores, omnes ab humoribus mistis oriuntur.

CAP. IV.
DE CURATIONE.
Tumorum Universali.

Curam tumorum generalem proponit Galenus cap. 90. art. parvæ: Quia enim in tumore pars affecta est repleta, indicatur vacuatio materiæ replentis. Hæc autem vacuatio fit, si vel retropellatur humor per repellentia, vel educatur per locum patientem, & hoc, aut sensibiliter scarificatione, & sectione, aut insensibiliter per discutientia. A causæ tamen ablatione curatio auspicanda.

Scopi curandorum tumorum.

Fluxio.

Unde cap. 2. lib. 13. meth. in tumoribus à fluxione duplex proponitur indicatio, primum inhibitio humoris affluentis, deinde evacuatio materiæ, quæ influxit. Fluxio igitur aufertur tribus instrumentis, repellentibus, revellentibus, & intercipientibus. In usu autem repellentium, septem casus à Galeno excipiuntur, in quibus repellere non licet.

Quando repellentia non habeant locum.

Primum, quando materia influit ad
emunctoria, seu glandulas potissimum,
quæ sunt post aures, inque collo, cere-
bri excrementa suscipientes; item sub
axillis, quæ cordis sunt emunctoria, de- 1
nique in inguinibus, quæ jecoris dicun-
tur emunctoria. Non ergo ab his par-
tibus ad partes principes materia est re-
pellenda. cap. 2. libr. 3. per loc. Secun-
dus casus est, cum influit materia vene- 2
nosa, ut in carbone pestilenti, in bubo-
ne Gallico, loc. cit. Tertio, cum ma-
teria critice fluit. com. aphor. 20. sect. 1. 3
non enim moliri debemus motum con-
trarium naturæ bene operantis; imo si
is naturæ motus non sit sufficiens, po-
tius naturam juvare, & ad partem affe-
ctam attrahere debemus. Quarto ati-
nebimus à repellentibus, quando fluxio 4
excitatur in corpore cacochymo, aut
plethorico, capite. 2. lib. 3. per loc.
Quinto, cum pars, ad quam fluit ma-
teria, est nimis imbecilla, ne calor par- 5
tis exiguus à repellentium frigiditate pe-
nitus destruatur. cap. 6. lib. 13. meth.
cap. 7. lib. 6. per loc. Sexto quando do-
lor est vehemens; tunc enim potius do- 6
lor paregoricis leniendus, quam repel-
lentibus exasperandus, cap. 2. lib. 2. ad
Glauc. Postremo, quando fluxio repit
juxta partem principem, quemadmodum
in erysipelate in facie, aut in collo; non
enim intropellenda materia, ne efficiat
phrenitidem, aut anginam, aut quid si-
mile. Ad hos casus Guido tres alios ad- 7
jungit, si fluxio fiat à causa primitiva;
si materia sit impacta: & si materia sit
crassa, Sententia tamen hæc mihi non
satisfacit. Quantum enim ad causam
primitivam, seu externam; nos maxi-

me deligimus repellentia: ut si puer in terram decidens partem contundat, statim chartam apponimus aqua rosacea, aut aqua frigida madefactam. Sic in vulneribus, contusionibus, & distorsionibus, statim utimur posca, & aqua frigida, & ovi albumine, aliisque repellentibus. Materiam vero impactam repellendam non esse Galenus ait cap. 6. lib. 13. meth. quia repelli nequit. Denique cum ait materiam crassam non esse repellendam, respondeo materiam etiam crassam, dummodo movetur, & fluit, posse etiam retro propelli; imo quanto crassior est materia, tanto robustiora exigit repellentia; unde Galenus cap. 16. lib. 13. meth. in achoribus biliosis utitur refrigerantibus; in pituitosis, ubi materia crassior fluit, adstringentibus.

Pars mittens. Porrò fluxio excitatur à parte mittente, vel recipiente. Mittens pars fluxionem non excitat, nisi irritata ab humoribus copiosis, vel acribus, & molestis: quod si humores sint naturales, & boni, vitium dicitur plethora; si contra, cacochymia. Oportet ergo tollere plethoram per evacuationem, cap. 7. lib. 13. meth. unde convenit venæ sectio, frequens balneum, exercitatio, frictio, inunctiones calidæ, & digerentes, inedia. Cacochymia autem purgatione vacuatur. Plethoræ, & cacochymiæ causæ proximæ interdum sunt res non naturales, nimirum causæ externæ, quæ, si morbum adhuc foveant, auferendæ, cap. 3. libr. 4. meth. nonnunquam tamen pethora, & cacochymia fiunt ab intemperie alicujus partis præcipuæ, jecoris, lienis, ventriculi, capitis, &c. quæ dyscrasiæ corrigendæ.

Pars recipiens. Si fluxio excitetur à parte recipiente, hoc contingit, vel calore è motu, frictione, igne, aere calido, sole, acri medicamento admoto, ubi indicantur refrigerantia; vel dolore, ubi causæ doloris auferendæ, aut saltem dolor leniendus per medicamenta anodyna. Hæc de tumoribus, qui à fluxione fiunt.

Congestio. Quod si fiant a congestione, ob partis intemperiem, vel imbecillitatem, dyscrasia erit corrigenda, & pars corroboranda.

Partium decubitus. Si fiant tumores è partium decubitu, partes in locum naturalem impellendæ: Et, si causa decubitus fuit, aut dilatatio, aut ruptio ipsius meatus, oriuntur indicationes constringendi, vel uniendi.

Cap. V.

DE PARTICULARI VULGO

Tumorum natura, & curatione: ac primum quidem de Inflammatione.

Quæ de tumoribus generatim hactenus dicta sunt, ea deinceps singulis accommodare speciebus, ac differentiis animus est. Initium autem ab Inflammatione faciemus, quia hæc frequentissime accidit, & pluribus aliis morbis supervenire consuevit, nimirum contusionibus, vulneribus, ulceribus, luxationibus, fracturis, &c. ut cap. 1. lib. 2. ad Glauc. & cap. 1. lib. 13. meth. docet Galen.

Significata nominis. Antiqui omnem calorem naturæ modum excedentem appellabant inflammationem: & hanc faciebant duplicem: unam siccam, citra materiæ influxum, ad quam, & febrem referebant: alteram humidam, cum fluxione materiæ, qua significatione Galenus cap. 1. & 2. lib. 2. ad Glauc. omnes calidos tumores, ut erysipelas, herpetem, &c. appellat inflammationes. Tertio inflammatio dicitur, quæ tantum fit à fluxione sanguinea: de qua & nos, missis reliquis, agemus.

Differentia à materia & subjectis. Hæc autem duplex est: alia vera, seu legitima, alia illegitima. Vera appellatur, quæ fit à sanguine bono, & mediocriter crasso. Non vera, à sanguine vitioso, idque, aut in sua substantia, aut per admistionem alterius humoris. Si sanguis à natura sua recedat per commutationem propriæ substantiæ, non potest fieri inflammatio; pars enim sanguinis tenuior in flavam bilem, crassior vero in atram vertitur, cap. 9. lib. 2. de diff. feb. cap. 12. lib. 2. de cris. ut hic aliæ fiant tumorum differentiæ. Si sanguis à natura sua recedat, per admistionem alterius humoris: tunc fit inflammatio, sed non simpliciter, verum cum additione misti humoris; si enim bilis misceatur, dicitur inflammatio erysipelatosa. Sola autem ea, quæ fit à bono, puroque sanguine, simpliciter inflammatio dicitur: de qua jam agemus, ita tamen, ut etiam non veræ curatio inde elucescat. Potest autem hæc inflammatio contingere in venis, nervis, ligamentis, membranis, &c. frequentius tamen in musculis, qui natura calidiores sunt, & sanguinei, majoresque venas obtinent. Porro, si sanguis hic bonus, quo phlegmon,

gmon, seu phlegmone oritur, sit subtilis, occupat cutim: si crassus, vehementius infigitur in partes musculosas: si mediocris, medio se modo habet. Et quamvis hæc phlegmone etiam cerebri membranas, hepar, & pulmones infestare queat; nos tamen de ea tantum, quæ in partibus est externis, agemus.

Fit ergo inflammatio, cum materia copiosior ad aliquam partem accedit; sanguis enim copiosior è copioso potu, & cibo genitus irritat partes internas, ut insurgant ad expellendum sanguinem superfluum, primum ad vasa majora, deinde ad minora, & minima, donec tandem è venis quasi expressus, ad ἀραιώματα, seu inania musculorum spatia feratur. cap. 6. lib. de inæq. intemp. cap. 95. art. med. cap. 2. lib. 14. meth.

Signa. Signa phlegmones, id est, symptomata ipsi supervenientia sunt sex, cap. 2. lib. 14. meth. com. 8. lib. 3. de fract. Calor, rubor, dolor, tensio, retinentia, & pulsatio. Calor adest quia, & sanguis per se calidus est, & constipatus difflari nequit, & putridus calorem præter naturam aquirit. Rubor è multo calore oritur, refertque sanguinis colorem. Dolor est, quia adest intemperies calida, & solutio continuitatis: dependens à materia distendente, comprimente, aggravante, & vellicante nervosas partes. Tensio fit ob materiam infarctam, & constipatam. Quæ etiam causa est renitentiæ. Pulsatio non semper adest inflammationi, sed quando inflammatio incrementum suscipit, & ad suppurationem pervenit. cap. 1. lib. 13. meth. Hæc pulsatio est motus arteriarum partis affectæ: & non sentitur à sanis corporibus, quoniam ut arteriæ dilatari queant, multa circumsunt inania spatiola; hæc vero spatia si repleantur, tunc pulsantes arteriæ percipiuntur.

Causa. Causa inflammationis est sanguis, qui influxit, & infixus est ipsi membro. Fluxionis causa est pars mittens, & pars recipiens: Pars mittens sanguinem propulsat, quia ab ejus copia irritatur. Causæ autem copiæ, seu plethoræ, sunt externæ, maxime nimius cibus, & potus; item motus, fundendo sanguinem; & quies, prohibendo evacuationes, sanguinem cumulant: sic somnus, & vigilia: sic quæ excernuntur, & subsistunt: tandem animi affectiones, ut ira, quæ sanguinem attenuat, & fundit. Pars recipiens attrahit fluxionem, vel præ imbecillitate recipit. Causa tractionis est calor, vel dolor. Doloris causa est intemperies, vel solutio continui. Intemperies modo extrinsecus advenit ex aere, vel medicamento calidiore, è motu, è morsu animalium venenatorum, &c. modo intrinsecus è plethora, quæ fit à causis externis, ut dictum est. Solvitur continuum, vel à causa externa, ut à vulnere, distorsione, contusione, &c. vel ab interna, idest, à redundantia sanguinis, quæ distendendo, dolorem facit. Calor enim in parte recipiente excitatur, vel propter immodicum motum, vel ob calorem Solis, aut ignis, aut ob acre medicamentum. De his causis vide cap. 3. & 6. lib. 13. meth.

Prognosticum. Inflammationes in partibus externis salubres sunt, nisi sint admodum magnæ, in quibus calore nativo exstincto, temperies partis destruitur, & in gangrenam, sphacelumque migrat. Quæ oritur in juvene, æstivo tempore, in parte calida, & rara, in corpore non plethorico, citius curatur: & contra si opposita.

Tempora inflammationis. Curatur inflammatio per sua tempora, quorum quatuor sunt. Principium, dum sanguis adhuc influit. Augmentum, dum sanguis, qui influxit, redditur calidior, & alteratur per putredinem, quoniam extra propria vasa consistit; unde propter calorem sequitur fusio sanguinis, spiritusque generatur, qui partem inflammatam magis adauget, etiamsi nihil amplius influat. Status est, dum sanguis in pus vertitur, & maximi oriuntur dolores. Declinatio, quando materia cocta, & in pus versa digeritur, resolvitur, ac tumor imminuitur. com. 3. lib. 1. de hum. cap. 3. lib. de tot. morb. temp.

Indicationes. Sicut ergo morbi tempora pro ratione sanguinis distinguuntur, ita etiam indicationes curandi phlegmonem à sanguine sumuntur. Primum ergo quatenus sanguis copiosior in corpore generatur, prohibenda est hæc generatio per remotionem causarum, quæ superfluum sanguinem gignere possunt. Secundo, quatenus generatus est sanguis, nondum tamen movetur, præcavendum est, ne moveatur: id, quod fit, si partis mittentis irritatio tollatur, nimirum plethora: deinde, si partis recipientis calor refrigeretur, dolorque leniatur, ne attrahat. postremo, si ad motum sanguis ine-

ineptus reddatur, refrigerando, incrassando, conceptacula constringendo, vehiculum serosum auferendo. Tertio, quatenus sanguis jam movetur, & fluit, cavendum, ne ad partem affectam perveniat: id, quod fit revulsoriis, defensivis, & repellentibus.

Tandem, quatenus sanguis influxit, evacuandus est à parte affecta: id, quod fit digerentibus, repellentibus, & scarificatione, seu sectione.

De curationis parte priore, quæ caussæ potissimum antecedenti debetur.

Propositis hisce scopis satisfacere possumus tribus instrumentis, nimirum Diæta, Chirurgia, & Pharmacia.

1. Diæta ejusque quantitas. Diæta prohibet sanguinis superflui generationem, genitum minuit, ineptumque ad fluendum reddit. Proinde diæta erit tenuis, quæ ægri saltem vires sustineat: ubi tamen perpendere oportet inflammationis magnitudinem, vitæ genus, consuetudinem, ætatem, anni tempus. Si igitur patiens sit debilis, & rusticus, conveniet panis in jure coctus, aut vituli, aut pulli: item ova, pedes vitulorum & castratorum, itemque capita, ptisana hordeacea, & oriza: potus erit jus macrum, sive longum, aqua hordei. Si patiens sit debilis & urbanus, conveniet ptisana hordeacea, cum pullo contuso: potus erit aqua stillatitia è pullo juveni. In aliis autem casibus cibum oportet esse tenuem; abstinereque oportet ægrotantem à vino, à carnibus, ab ovis, ab omnibus unctuosis & pinguibus, quæ copiosum generant sanguinem. Sic ergo cibus sua quantitate duobus scopis satisfacit: sanguinis enim generationem prohibet; & jam genitum per accidens tamen minuit. Qualitate

Qualitas diætæ. vero prohibet, ne sanguis genitus moveatur & influat, eum cùm ineptum ad motum reddit. Erit igitur victus primum refrigerans & incrassans: deinde vasa constringens: tertio urinam movens, seu vehiculum sanguini detrahens, unde ad fluendum segnis redditur. Si ergo inflammatio sit magna, quam plerumque febris comitatur, æstate, in juvene non obeso, sed latas venas habente, conveniet panis in latas, & tenues portiones dissectus, igni aliquantisper admotus, ita ut vim ignis persentiat, deinde in aqua frigidissima maceratus, cui modicum aceti sit admistum: inspergi potest aliquid sacchari, ad ægri lubitum. Potus erit aqua cocta simplex, aqua cichorei stillatitia, aut endiviæ, sonchi, lactucæ. Si latæ sint venæ, convenit panatella, in jure, cui plurima grana vuæ acerbæ, aut vuæ crespinæ incoquantur, vel etiam ribes: potus erit vinum granatorum, aqua temperatum: vel aqua & acetum mista; vel aqua, acetum, & julep rosatum mista: post cibum exhibeatur saccharum rosatum, conserva cydoniorum, mala cydonia cocta. Num autem æger multo redundet sero, seu sanguinis vehiculo, cognoscitur inde, quod solitus est pati pruritum, aut pustulas, modice mingit, ac plurimum bibit; item oculis id apparet in emisso sanguine, seroso existente: tunc enim dabitur panatella è seminibus melonum: vel è pane, cum emulsione seminum melonum, item cucurbitæ: potus erit aqua, cui incocta sit radix petroselini. Quantum ad reliquas res non naturales: aer erit frigidus. Fugiatur motus, qui sanguinem fundit: somnus sit moderatus, vigiliæ enim immodicæ sanguinis motum excitant; alvus sit facilis: ira vitetur, præcipue ubi febris comitatur. Reliquæ res non naturales.

2. Chirurgia Venæ sectio. Sequitur manuaria operatio. Venæ sectio ergo prohibet, sanguinem genitum superfluum moveri, & fluere; ipsum tum minuendo, tum refrigerando: nunquam ergo hæc, si modo vires permittunt, omittenda. Si igitur inflammatio est magna, patiens juvenis robustus, sanguine abundans, tempus vernum; educenda est sanguinis libra, vel sesquilibra, etiam ad animi deliquium. comm. aphor. 26. sect. 1. nam ubi magna est inflammatio, certe & febris adest magna, & dolor affligit vehemens, quæ omnia magnam evacuationem postulant. Si phlegmone magna, patiens autem non ita robustus: tum emittendæ saltem unc. vii. aut unc. viii. vel missio sanguinis in duas vices partienda.

Si vires non permittant sectionem venarum majorum, aperiatur salvatella, è qua vires minus debilitantur: vel applicentur cucurbitulæ scarificatæ. Interdum quoque aliis modis sanguinem vacuamus, ut si phlegmone sequatur suppressionem alicujus consuetæ vacuationis: verbi gratia, si patiens sit solitus sanguinem evacuare per hæmorrhoides; hæque obstructæ sint; hirudinibus sanguis mittendus est. Item si è naribus san-

ſanguis effluere ſolitus, non effluxerit, & hac ratione oborta ſit inflammatio, narium venæ aperiendæ ſunt; primum quidem, facto fomento exterius è rebus calefacientibus, & attrahentibus, ut è decocto maluæ, anethi, pulegii, moxintus, irritatis naribus, aut aparine, aut folio fici, aut cortice illius piſcis, qui vulgo raja vocatur, aut alterius aſperioris corporis. Similiter, ſi mulieri menſes ſint obſtructi, erunt reſerandi. Sic ergo venæ ſectio cavet, ne ſanguis genitus fluat.

Revulſoria venæ ſectio. Eadem verò etiam prohibere poteſt, ne ſanguis jam fluens perveniat ad partes affectas, ſi nimirum ſanguis evacuetur è loco parti affectæ contrario. ſic enim revellendo retrahitur, ratione vacui. In contrarietate autem hac definienda, corpus eſt in duas ſecandum partes, in jecur, & renes, cap. 3. lib. 13. meth. & in lib. de curatione per ſang. miſ. Si enim fluxio ad hepar præcipitat, vena cubiti tundenda. Si partes quæ in ore ſunt, afficiuntur, incidenda humeralis, aut media. Ubi jecur, pectus, vel pulmo laborant, jecoraria ſecanda. In angina, venæ manus aperientur. Occipitio affecto, tum vena cubiti, tum quæ in fronte eſt. Talis ergo oppoſitio eſt in ſuperiori corporis parte. Renibus autem, veſica, pudendo, utero, fluxione vexatis: incidendæ ſunt venæ, quæ circa poplitem ſunt, aut malleolos, Hæc tamen regula de ſervanda oppoſitione in ſuperiore, & inferiore corporis parte, admittit exceptionem in ipſis artubus, in quibus vel à conjugibus facienda eſt revulſio; vel à ſuperioribus, ſi ima; aut inferioribus, ſi ſumma afficiantur, quemadmodum notavit Galenus cap. 2. lib. 2. ad Glauc. in juvene genu affectum habente, cui ſecuit venam brachii. Sic Hippocrates, utero laborante, ſeu obſtructo, mittebat ſanguinem interdum è ſuperiori, interdum ex inferiori corporis portione.

Qua de cauſa in contrarietate revulſoria corpus biſecetur. Dubitatur autem quæ ſit ratio, quod in oppoſitionibus congruis faciendis, corpus biſecandum ſit in jecur & renes? & cur pede affecto non ſecetur vena frontis? Equidem quod ſentio dicam. Si ſanguis qui mittitur, debet retrahere ſanguinem qui influit ad partem affectam; neceſſe eſt, ut motus qui ſubinde ac ſubinde fit in ſanguine evacuato, perveniat ad motum ipſius ſanguinis, qui ad partem influit: dum enim detrahitur ſanguis, ſemper alius vicinus movetur, donec tandem hic motus pertingat ad illum ſanguinem, qui influit ad partem affectam. Id quod non ſuccederet, ſi pede inflammato, frontis vena ſecaretur: niſi enim lib. x. aut xii. ſanguinis detraherentur, non poſſet unus motus ad alterum pertingere. Sed ſi totum corpus biſecetur, facilè utrique motus ſeſe invicem contingere queunt.

Ad materias Chirurgicas etiam pertinent cucurbitulæ ſcarificatæ & ſiccæ: item exercitatio, frictio, vincula ſeu ligaturæ: in quibus ipſis quoque conditio revulſionis ſervanda, ut fiant in locis contrariis: verbi gratia: cui crura laborant phlegmone, is non pedes, ſed manus exercebit, item manus fricabit, primum calido linteo, deinde manibus junctis oleo liliaceo, vulpino, nardino, coſtino, cap. 6. lib. 13. met. cap. 2. lib. 4. de tuenda ſan. Frictio autem ſemper debet inchoari ab extremitatibus aut crurum, aut brachiorum, donec ſenſim deveniatur ad ſummum humerum, & femoris principium: quo facto, rurſus incipienda frictio eſt à ſummo humero, & femoris principio, & in extremitatibus eſt finienda: Per primam frictionem humores moventur, per ſecundam deorſum trahuntur & impelluntur. Ligatura incipienda eſt in ſummitate partis, ad quam revellendum eſt: verbi gratia, ſi ad brachium; primò ligandum eſt brachium ad ſummum humerum, deinde ad cubitum, ultimo loco ad carpum: ita in crure, primò in ſummitate femoris, deinde ad genu, tertiò ad malleolos. Ligatura autem dolor eſt excitandus, & tandiu pars ſtricta tenenda, ne reliqua pars mortificetur: proinde ſenſim & ligare partem, & reſolvere ſolemus. Alia præſidia revulſoria.

Medicamenta trium ſunt generum; alia prohibent ſanguinem ſuperfluum genitum moveri, & influere ad partem affectam: alia prohibent ſanguinem influentem, ad partem affectam pervenire: alia denique evacuant ſanguinem jam influxum, qui jam in tumorem attollit partem. 3. Pharmaceia.

De primis primò dicendum, quia magis reſpiciunt totius corporis evacuationem, quæ antecedere debet curationem partis affectæ. Sed dubitatur; nam purgantia auferunt cacochymiam, cap. 6. lib. 13. meth. Ergo non poſſunt ſanguinis redundantiam tollere. Reſponſio. Licèt purgantia in hoc caſu aliena ſint; conveniunt tamen lenientia & præpara- Sanguinem alterantia, & ejus cacochymiam eximentia.

 ran-

rantia: nisi enim corpus ab excrementis fæcalibus liberum redderetur; hæc subsisterent, & calidiora redderentur, ipsumque sanguinem ad fluxum aptum facerent.

Lenientia. Quare in inflammatione probantur medicamenta lenientia, & ea potius frigida, quam calida, ut sunt *Cassiæ flores, Tamarindi, Electuarium de Sebesten, syrupus è multiplici Rosarum incarnatarum, vulgo Damascenarum, infusione.* Formulæ hunc ad modum in rem præsentem à Medico præscribi possunt:

℞ *Flor. Cassiæ rec. è cannis extract. unc.* j.
Pulpæ Tamarind. unc. ß.
M. *& cum Saccharo*
F. Bolus. *hora ante prandium assumendus.*

Si Potio magis arrideat;

℞ *Syrup. Rosar. laxativi. unc.* IV. vel *unc.* V.
Decoct. Tamarind. q. in vicem satis est.
M. & F. Haustus,
Qui æstate potissimum, horis ante pastum quatuor, propinabitur.

Hyeme talis conveniet.

℞ *Mellis rosat. solutiv. unc.* IV. vel *unc.* V.
Decocti flor. & fruct. cordial. q. s.
M. & paretur Haustus.

Hisce lenientibus alvus blandè exoneratur, viaque paratur, ut facilior syruporum ad hepar sit distributio.

Alterantia eorumque necessitas. Lenita alvo, decocta, & syrupi exhibeantur, quibus refrigerandi insit facultas. Etsi enim non minuant sanguinem, usus tamen eorum est pernecessarius. Si namque febris comitatur phlegmonem; patet hujus incendium frigidis temperandum esse. Quod si febris non est juncta; requiruntur tamen syrupi modò dicti, ratione partis mandantis, nimirum ob jecur calidius, quod refrigerandum est, & calidorum humorum generatio prohibenda. Rarum valde est eum qui inflammatione corripitur, ab utroque febre dico, & hepate calidiore, immunem esse. Nihilominus, si id eveniat, apozemata, & serapia refrigerentia negligi non debent, ratione sanguinis influxuri; hunc enim ad fluendum ineptum reddunt, calidum refrigerando, tenuemque, & mobilem incrassando: vias constringendo; vehiculum, quod fluxilem reddit sanguinem, auferendo. Primùm ergo refrigerantes sint syrupi, ad sanguinem, & humores genitos refrigerandum: quales sunt, *de Cichorio, de Soncho, Portulaca, Papavere, cum decocto Lactucæ, & Hordei* vel similium simpliciter refrigerantium. Deinde adstringentes sint syrupi, sed modicè, ne accidat, quod Medico cuidam non indocto olim evenisse memini; cùm enim syrupum myrtinum exhibuisset, æger in icterum incidit ex obstructione, quia valde obesus erat, venasque angustas habebat. Si ergo patienti venæ latæ sint, *syr: Myrtinus* prodest, item *syr. Granatorum, rob de Ribibus: cum decocto Hypocistidos, & Malicorii*, quæ valenter adstringunt. Si contrà angustæ sint venæ, moderata erunt adstringentia, ut est syr. rosarum recens, infusum rosarum; decoctum plantaginis, rubi, pilosellæ. — Vires alterantium quales hic requiruntur.

Tertiò, syrupi erunt urinam cientes: primum propter febrem, ne hujus calore, tenues, ac serosi humores calefiant: deinde, quia serosi humores vehiculum sunt reliquorum humorum, qui inflammationem faciunt. Hujusmodi esse possunt vel frigida, ut *syrup. Capill. Ven. decoctum Polytrichi*: vel certè non admodum calida, ut *syrup. de Betonica, decoctum Apii, radicis Petroselini, &c.*

Quantum autem refrigerare, & adstringere oporteat, invenire poterimus ex inflammationum magnitudine, tempore anni, consideratione ætatis, venarum, febris, & aliorum, tum præter, tum secundum naturam. Verbi gratia: in magna inflammatione, ubi fluxionis major est motus, tempore æstivo, in juvene, cum venis amplis, & cum febre, convenient ea, quæ vehementer refrigerant, & adstringunt. Ut: — Ordines, seu gradus alterantium.

℞ *Syrup. Myrtin.*
Capill. Vener. & de Portulaca.
cujusque *semunciam.*
Decocti Lactucæ, Malicorii, Capillor. Vener. unc. IV.
M.

Si vero indicationes his sint oppositæ, ita ut phlegmone magna non sit, febris aut nulla aut exigua, tempus hyemis, venæ angustæ, redundantia humoris serosi in venis, proderunt, quæ mitissimè refrigerant, & adstringunt, plurimum autem urinam movent: Ut.

℞. Sy-

℞. *Syrup. rosat. rec.*
de Betonica, & Cichor. simpl. ana unc. ß.
Decocti Plantaginis, Sonchi, rad. Petroselini. unc. IV.
M.

Si denique pugnent indicationes, ut magna exsistat phlegmone, æger sit obesus, & venas habeat angustas, febris adsit alicujus momenti, tempus hibernum: oportet miscere valentia cum mitioribus. Ut:

℞. *Syrup. infus. Rosar.*
de Papavere, & Betonic. ana unc. ß.
Decocti Hordei, Cichorii, Polytrichi, Pilosellæ. unc. IV.
M.

Juscula syruporum vicaria.

Interdum vice Syruporum utimur Jusculis, in quibus decocta sunt prædicta medicamenta: vel quia ægro syrupi sunt ingrati, & ab iis stomachus offenditur: vel quia oportet vitare dulcia, si bilis sit copiosa, si lumbrici in intestinis generentur: vel quia corpus debile, aut emaciatum, quod tum alterandum, tum nutriendum: vel quia ægri sumptibus parcendum.

Purgantia.

His ita administratis, nihil prohibet medicamentum purgans propinare. Licet enim inflammatio, cujus in præsentia curationem describimus, à puro fiat sanguine: vix tamen corpus, ac ne vix quidem, cacochymiæ omnino expers esse potest: taceo, quod phlegmone non exquisita, cujus non sincerus est sanguis, sed aliorum quoque humorum particeps, multo exquisita sit frequentior: ideoque utplurimum medicamenta purgantia exhibentur.

Alterum medicamentorum genus.

Sequuntur medicamenta, quæ sanguinem jam fluentem, ad affectum locum pervenire prohibent: ut sunt, Revulsoria, Intercipientia, & Repellentia.

Revellentia.

Revellentia in partibus contrariis administrantur: & omnia facultate sunt calida, atque attrahentia. Inter hæc à Galeno cap. 6. lib. 13. meth. recensetur balneum factum in parte contraria, quod quidem calidum esse debet, seu digerens, ut Galenus ait: cujusmodi est aqua, non simplex, sed sulphurea, nitrosa, salsa, bituminosa, quales solent esse, aut sponte scaturientes, ut sunt Thermæ Aponitanæ, in agro Patavino; aut arte factæ, ut sunt aquæ, in quibus incoquuntur *Salvia, Chamæmelum, Calamintha, Hyssopus, Nepeta, Pulegium, Daucus, Thapsia, Anisum, Anethum, Thymus, Peucedanum, Serpillum,* & alia calida. Ad hunc usum etiam confert *Vinum potens, Lixivium, Nitrum, Sal.* Et hæc una est materia medicamenti revulsorii. Alia vero (quam loco cit. tangit Galenus) est inunctio, ex oleis calefacientibus, nimirum *chamæmelino, vulpino, anethino, nardino, costino, de Euphorbio, de Castoreo; item ex adipe anserino, gallinaceo, anatis, taurino, ursino, leonino.* Monet autem Galenus cap. 2. lib. de tuend. san. primum balneo, deinde frictionibus, manibus oleo inunctis, utendum esse. Quod si intentio sit validioribus adhuc uti revulsoriis, quia inflammatio magna sit, fluxus præceps, & vehemens; possumus parti extremæ aquam vitæ administrare, ut puta inunctis manibus aqua vitæ, & contraria parte perfricata: possumus etiam aquam ferventem contrariæ parti admovere; solemus enim madefacere linteum in aqua fervente, & admovere parti oppositæ, quæ statim rubra evadit, eo quod non modo calor, verum etiam dolor sanguinem attrahit. Unde præsidium in hoc casu præsentissimum, & maximum est *lixivium fullonum*, confectum *è cinere & calce viva*: quo si opposita pars illinatur, non modo calore, & dolore revellit, sed etiam vesiculas excitando vi vacui retrahit influentem sanguinem. Interdum, propter præcipitem & vehementem fluxionem, adscendendum est ad sinapismos, & dropaces: nostris temporibus hæc medicautenta, quia vesiculas excitant, Vesicatoria dicuntur. Sunt autem ex horum censu, *Sinapi, Adarces, Pyrethrum, Euphorbium, Veratrum album, Piper, Sulphur vivum, Staphisagria, Nasturtium, Lepidium, fimus columbinus, & caprinus, Scilla trita, lac Tithymali, & ficulneum, Aconitum, Thapsia, Pulegium, Cantharides, Urtica, Dracontium, flammula Jovis, Ranunculus, &c.* Dropax *fit è quarta, vel quinta parte olei, & pice similiter: & his additur decuplum, aut plus Piperis, Pyrethri, Euphorbii, & cæt.* Hæc est forma Dropacis, qui sine cera conficitur. Sinapismus autem, adversus fluxiones inveteratas ita paratur, secundum Paullum, cap. 19. lib. 7. *Ficus siccatæ, seu Caricæ, una die in aqua tepida macerantur, deinde sequenti die ex-*

primuntur, *& lævigantur; mox acre ſinapi cujuſmodi eſt Syriacum*, *& Ægyptium contuſum imponitur*, *& demum diluto Caricarum propoſito affuſo*, *concipitur maſſa*, & fit Sinapiſmus: *quem ſi vehementem volumus*, *partes duas Sinapis*, *& unam Ficuum temperamus*: *ſin imbecillem*, *contrarium facimus*: *ſi mediocrem*, *æquales miſcemus portiones*. Sed nos paſſim ſolemus uti, aut *pulvere Cantharidum*, *aut facta maſſa è Cantharidibus*, hoc modo:

℞. *Canthorid. præparat. drach.* j.
Semin. Sinapi. ſcrip. j.
Fermenti. unc. ß.
Aceti ſcillit. q. ſ. ad fingendum Veſicatorium.

Optimum & valentiſſimum erit, ſi *Flammula Jovis viridis contuſa*, apponatur parti extremæ. Et hæc ſunt revulſoria, quæ retrahunt ſanguinem ad affectam partem influentem.

Quantum vero ad ea medicamenta attinet, quæ ſanguinem influentem intercipiunt, & quaſi in itinere detinent; ea vulgo Defenſiva dicunt, & facultate ſunt frigida, ſicca, terrena, id eſt adſtringentia, ideoque vaſa conſtringendo, prohibent ſanguinem ulterius fluere.

Defenſiva. Defenſiva ponuntur, non in partibus contrariis, ſed ad vaſa intermedia, prope locum affectum, & in locis excarnibus, in quibus vaſa ſunt evidentia, ut in articulis, vel ſupra articulos; nam in his locis muſculi carnoſi degenerant in tendines, & ita vaſa carne non obducuntur, ſed ſtatim ſub cute apparent. Itaque ſi inflammatio conſiſtat in pede, ſupra malleolos; ſi in tibia, ſupra genu, ſi in coxa, ad inguina, defenſivum apponitur: Ita, ſi in ſumma manu, ad carpum, ſi inter carpum & cubitum, ſupra cubitum; ſi in humero ſit inflammatio, ad ſummum humerum, potiſſimumque ſub axillis, qua parte excurrunt vaſa. Porro defenſiva non ejuſdem omnia ſunt generis: Alia enim mitiora ſunt, ut *aqua Plantaginis*, *Roſarum*, *ſuccus Rubi*, *Vinum nigrum auſterum*, *Unguentum officinarum*, cujus mox fiet mentio, *&c.* alia valentiora, ut *Hypociſtis*, *Balauſtium*, *Sanguis Draconis*, *Omphacium*, *ſuccus Granatorum*, *& Cydoniorum*, *&c.* Validis hiſce utendum, ſi patiens ſit adultus; corporis habitus durior; ſi venæ latæ; æſtate potiſſimum, quo tempore omnia dilatantur; ſi denique magna phlegmone, id eſt, ſi præceps ſit ſanguinis affluentis impetus. At contrariis indicationibus præſidia quoque contraria opponenda. Conſiſtentiæ etiam, ſeu formæ eſt differentia: nam alia liquidiora ſunt; ſolidiora alia; liquida, ſucci, decocta, aquæ ſtillatitiæ, veluti *ſuccus Granatorum*, *Cydoniorum*, *Hypociſtidis*, *Omphacium*: *decoctum Santalorum*: *aqua Plantaginis*, *Roſarum*, *Rubi*, *Acetum*. His imbuta lintea articulis imponuntur, actu frigida, & præſertim æſtate; quæ etiam frequenter immutari debent. Compacta magis forma è pulveribus ſit, & liquidis ſimul miſtis. In officinis enim commune quoddam defenſivum ad uſum parari ſolet, *è Boli Armenæ*, *& Sanguinis Draconis cujuſque ſelibra*, *Ceræ citrinæ unciis decem*, *Olei Roſ. Omphacini tribus libris*, *& Aceti è Vino albo acerrimi*, *unciis tribus*. Ego tamen intercipientia ſine oleis & cera componi malo. Nam licet oleum roſ. omphacinum, & myrtinum, refrigerent & adſtringant, pingui tamen & unctuoſa ſua natura partem quoque ipſam emolliunt, & ſi diutius adhæreant, etiam calefaciunt. Poſſet ergo hoc, vel ſimile præſcribi adſtringens valentiſſimum:

℞. *Boli Armen.*
Sang. Dracon.
Myrtillor.
Balauſt.
Malicorii, *æquas ſingulorum partes.*
Ovi candido, & ad penetrationem reliquorum, etiam *Aceti modico* ſubige.

Aliquando *Vinum nigrum auſterum miſceri poteſt*, dum ad mellis redeat formam. Et hoc medicamento vel articulus oblinitur (mox enim exſiccatur, & adhæret; quemadmodum in equorum etiam cruribus fieri cernimus, quibus ad influentes humores intercipiendum, litus convenientes adhibentur) vel id linteo inducitur, quo circumcirca obvolvitur articulus rara quidem, non multiplici circumvolutione, ne pars incaleſcat: quæ & ipſa, ob eandem cauſam, ſæpius innovanda eſt. Sed non eſt hic ſilentio involuendus quorundam pernicioſus error, qui faſcia partem ſupra articulum conſtringunt, ut eo vinculo vaſa cohibeantur, ac ſtrangulentur: ſicque detineri poſſe humores autumant: cum tamen ratione ſtricturæ potius attrahantur. Hinc ſæpe vidi accerſitam eſſe

esse gangrænam in parte affecta, aut saltem maximam inflammationem, & ingentem humorum affluxum ad partem ligatura constrictam. Vinculum quippe materia est revulsoria, non intercipiens.

Repellentia. Repellentia, de quibus dicendum restat, sanguinem influentem alio propellendo, prohibent cum ad inflammatam partem pervenire. Sunt autem frigida, & vel humida & aquea, vel sicca, & adstringentia. Sed quoniam de repellentibus mox infra dicemus, satis erit in præsentia duo, aut tria medicamenta proponere, quæ influentem sanguinem retro repellunt. Unum est Galeni cap. 2. lib. 2. ad Glauc. quod *Oxycratum* appellatur, factum *ex Aceto, & Aqua*. Præterea ibidem aliud ad *Cataplasmatis* formam componitur, factum *è Succo Portulacæ, Sempervivi, & Umbilici Veneris, cum tanta farina hordei, quanta satis sit ad* Cataplasmatis formam conficiendam. Tertium conficere possumus ad *Cerati* formam: *Seminis Psyllii unc.* IV. *in lib.* IV. *aquæ macerentur, & percoquantur, & expresso succo addantur Olei lib.* i. *Ceræ lib. sem.* fiat Ceratum. Repellens autem, quatenus intercipit, non imponendum est parti affectæ, sed in partibus circumstantibus, & maxime unde sanguis influit. Verum paulo post ipsi etiam parti affectæ applicari posse repellentia docebimus.

De posteriore curationis parte, quæ conjunctam, seu proximam respicit causam.

Tertium Medicamentorum genus. Hactenus diæta pugnavimus adversus generationem sanguinis: chirurgia verò & pharmaceia pugnavimus adversus sanguinem superfluum genitum, ne moveatur: præterea etiam satisfecimus scopo consequenti, qui erat, sanguinem jam fluentem prohibere, ne ad affectam partem perveniat. Deinceps tradendum, quibus præsidiorum materiis occurrendum sit parti inflammatæ. Pars ergo inflammata dupliciter recedit à naturali statu: primum quia plus justo est repleta; deinde quia calidior. cap. 8. lib. 13. metah. cap. 5. lib. 3. de temp. 95. art. med. Repletio indicat evacuationem. Calor autem præter naturam indicat refrigerationem. In arte medica de refrigeratione Galenus nihil dicit: quia sublata causa caliditatis, nimirum sanguine fervente, per vacuationem, sponte sequitur refrigerario, cessatque caliditas, ut cap. 5. lib. 2. de temp. dicitur. Vacuatur autem pars duobus modis, vel si retro regeratur humor, vel si per patientem locum evacuetur. Regeritur repellentibus: per locum effectum evacuatur sanguis influxus, vel sensibiliter, scarificatione, & sectione, vel insensibiliter, id est, in vaporem attenuatus, per digerentia. Scarificatio non omni convenit inflammationi, sed ei tantum, quæ ad suppurationem venit: neque etiam convenit omni inflammationi suppuratæ, sed ei, quæ non potest diaphoreticis evacuari medicamentis, ob puris copiam, qua medicamentorum vis obruitur. Quare materiæ præsidiorum, quæ perpetuo in omni inflammatione locum habent, sunt *Repellentia*, & *Digerentia*, quæ Galenus sola cap. 8. lib. 13. meth. proponit.

Remedia topica, seu localia.

De curatione Phlegmones in principio.

Tempora Phlegmones.

Cum Repellens frigidum sit, & sanguinem à se propulset; Digerens vero calidum, & sanguinem attrahat, attenuet, & in vaporem vertat: patet non indifferenter his esse utendum. Tempora igitur inflammationis distinguenda sunt, è cap. 4. lib. de temp. morbor. Principium est, quousque pars inflammata fluente impletur sanguine. Augmentum, quando influxus cessavit, & pars affecta magis, quam antea adaugetur. Vigor, seu status est, cùm pus conficitur, & dolores maximi hominem corripiunt. Declinatio est, cum omnia minuuntur, decrescunt, & materia evacuatur.

Num in principio puris repellentibus utendum. Quantum ergo ad principium, num solis Repellentibus, an vero etiam Digerentibus sit opus, diversimode sentire Galenus videtur. Nam cap. 1. lib. 6. per loc. ait, in principio phlegmones convenire Repellentia, nec bonum esse in principio Discussoria his admiscere: id, quod etiam statuit cap. 10. lib. 3. simpl. cap. 17. lib. 3. simpl. cap. 16. lib. 13. meth. cap. 3. lib. 14. meth. Contra vero alibi docet, in principiis inflammationum miscenda esse simul Repelentia & Discutientia. cap. 16. lib. 13. meth. cap. 4. lib. 1. per gen. cap. 6. lib. 13. meth. Responsio. Morborum tempora licèt inter se diversa sint, non tamen ita mutuo junguntur, ut intervallo

Responsio, desumpta à loco, se-

deve humoris influxi: & à partibus principii, priore, ac posteriore. lo quodam à se distent; sed alterum tempus alterum videtur excipere, & proinde alterius etiam naturam participare; id quod potissimum contingit, quando principium inflammationis est aliquo usque progressum, & jam jam augmentum instat; tunc enim principium sapit naturam augmenti, eo modo, quo finis veris naturam induit æstatis.

Cum igitur sanguis non confertim, & simul influat ad partem affectam, sed sensim, & sensim; verisimile est, sanguinem illum, qui priore loco affluxit, prius etiam à natura & calore nativo ipsius partis agitari, & mutari. Quod si ergo sanguis adhuc continetur in minimis vasis, evacuari debet secundum Galenum per repellentia: ubi autem consistit extra vasa, vel in spatiis, vel in porositatibus partium similarium, tunc digerentibus evacuari debet. Verisimile autem est in principio phlegmones, & præcipue in primo impetu, totum ferme sanguinem adhuc contineri in minimis vasis: ubi autem principium progressum est, & nihilominus sanguis fluit, credendum est, portionem sanguinis multam impulsam fuisse ab eo qui fluit, & extra vasa excidisse, atque ita indigere & repellente & digerente: ut scilicet & repellatur sanguis, qui in vasis continetur, & discutiatur, qui è vasis excidit. Sic ergo Galenus puris repellentibus utitur in principio phlegmones: mistis vero in principio quod naturam augmenti sapit, sanguine scilicet partim in vasis exsistente, partim è vasis effuso. Est & alia ratio, ob quam interdum puris repellentibus, interdum mistis in principio utimur, è cap. 6. lib. 13. meth. c. 95. art. med. Quando enim sanguis qui influit tenuior est; tunc puris utimur repellentibus: cum crassior, mistis.

Alia solutio, è qualitate humoris.

Cur in principio magis repellentia, quam digerentia locum habeant.

Sed dicat quis: cur in principio, etiam existente sanguine in minimis venis, non possumus ipsum evacuare per partem affectam insensibiliter, per digerentia ipsum attrahendo extra venas, deinde attenuando, & in halitum vertendo; dimissis è toto repellentibus? Respondet Galenus, nos in principio inflammationis, magis repellentia medicamenta, quam digerentia usurpare debere, propter tres rationes. Prima affertur cap. 16. lib. 13. meth. nam in principiis parum est, quod influit, & maxima è parte tenuis; & partis recipientis virtus nonnunquam valentior; utpote nondum lassata; & tandem, quod in afflicta parte continetur, nondum violenter est impactum. Notandum autem, quod dicit, virtutem expultricem, in principio nondum lassatam esse, copia ipsius sanguinis, sed valentiorem esse ideoque transmittere posse sanguinem ad alias partes, potissimum cum adjuvatur à repellente imposito medicamento. Et hoc est, quod dicit Galenus cap. illo aureo 95. artis med. quod vasa è medicamento repellente, seu adstringente, vigore addito, à se ad alias transmittant. Sic ergo repercutiens sua natura frigida, impellit sanguinem influxum ad alias partes: & expultrici vasorum vigorem addit, ut vasa ad alias partes transmittant, partes item vicinæ loco inflammato, si vel missione sanguinis, vel diæta exinanitæ sint facile ad se attrahunt, quæcunque repercutiuntur à medicamento repellente. Altera ratio, cur in principio magis utendum repellentibus, proponitur cap. 95. art. med. quia per repellentia expeditior fit vacuatio, scilicet per vias majores & magis expeditas: repellens enim primo propulsat sanguinem à vasis minimis ad majora, & ab his ad alia adhuc majora: at contra vacuatio per digerentia semper fit per vias angustiores, quia sanguis primo attrahitur è vasis extra vasa, in spatia vacua angustiora: deinde attrahitur ad porositates partis, quæ adhuc sunt angustiores: ultimo attrahitur ad cutem, cæteris densiorem. Expeditior ergo via est vacuandi sanguinem influxum per repellentia, quam per digerentia. Tertia ratio est, quia imponendo repellens, satisfacimus alteri indicationi, quæ est refrigerare calorem extraneum insignem: qui etsi refrigerari etiam possit per evacuationem sanguinis influxi; attamen attenuatio illa fit in tempore; sed quæ fit à repellente, fit statim. Quare ad influxam materiam evacuandam in principio magis sunt usurpanda repellentia, quam digerentia: primum quia retrocedit humor, tribus de causis, & quia impellitur procul à medicamento repellente: & quia à locis sanis exinanitis retrahitur; & quia à parte affecta nondum lassata, & à vasis ob vigorem ipsis additum à medicamento repellente, transmittitur; altera ratio est, quia per repellentia expeditior fit vacuatio, quia semper fit per vasa majora: tertia est ratio, quia repellen-

1. Ratio.

2. Ratio.

3. Ratio.

lentia sua frigiditate refrigerant insignem calorem flammeum.

Repulsio fit dupliciter. Porrò repellentia duplici ratione repellunt, primum per se, qualitate frigida: sicut enim calor ad se trahit, ita frigus à se propulsat: deinde per accidens, quia dum frigidum applicatur medicamentum, calor partis, contrarium suum aufugiens, secum etiam ducit ipsum sanguinem: & sic repellens hac ratione etiam per accidens repellit.

Differentia repellentium: & quando singulis sit locus. Repellentium genus, aliud est frigidum & humidum, quod dicitur repellens humidum, vel aqueum; aliud est frigidum & siccum, quod dicitur repellens siccum, vel terreum, & adstringens. Hoc valentius est illo priore: quia duplici ratione repellit, & quatenus frigidum, & quatenus adstringens: sic enim contrahit, corrugat, & constringit ipsam partem, & ita humores ab ea ad alias quasi exprimit, repellens autem aqueum, sola frigiditate repellit, humiditas enim non repellit, sed laxando potius vim repellendi obtundit. Galenus non determinavit, quando repellente aqueo, & quando adstringente uti debemus. Meo tamen judicio, si in phlegmone dolor urgeat, & quadamtenus ad se curationem trahat; usurpanda potius sunt repellentia aquea, sive mitiora: sive validiora: ratio est: quia humiditas frigiditati adjuncta poterit laxando demulcere & lenire partes à dolore proritatas, & exasperatas; adstringens autem contrarium efficit, quia constringit & exasperat partem, sicque dolorem auget. Adstringente igitur utendum est, cum dolor non urget; & si patiens habet venas magnas.

Repellentia aquea. Repellentia aquea simplicia sunt, *Sempervivum*, *Lactuca*, *Portulaca*, *Intubus*, *Polygonum*, *Trifolium*, *Auricula muris*, *Lenticula palustris*, *Psyllium*, *Ovi albumen*, *Umbilicus Veneris*, *Solanum*, *Endivia*, *Cucurbitæ succus*, *Plantago*, *Atriplex*, *Violæ*, *Platanus*, & in summa omnia frigida, quæ veluti aqueo humore imbuta sunt. Inter hæc autem dantur gradus, secundum majorem & minorem efficaciam, quæ respondet vigori ipsius frigidi: hinc minus repellit, *Platanus*, *Trifolium*, *Psyllium*, *Umbilicus Veneris*, quam *Portulaca*, *Sempervivum*, *Lactuca*, *&* *Solanum*: ideoque in hoc genere etiam dantur valentissima, quæ scilicet valentissimè refrigerant, ut *Cicuta*, *Hyoscyamus*, *Mandragora*, *Papaver*; quibus cautè utendum, potius mistis, quàm simplicibus & puris. Ex his etiam alia medicamenta componi possunt. At si tum simplicibus rectè uti, tum composita rectè componere volumus: oportet nos considerare crasin & totius corporis, & partis inflammatæ, magnitudinem inflammationis, & copiam materiæ confluentis, situm partis, sensum, vias, & aerem ambientem. Si enim oriatur inflammatio in homine calidioris temperamenti, in parte calida atque carnosa, & non admodum magna sit inflammatio, nec admodum copiosus sanguis influens, & sit in parte sensu exquisito prædita, & quoad situm in parte non declivi, & patiens habeat venas angustas, & ambiens aer frigidus, hæc omnia indicant mitiora esse repellentia usurpanda: cujusmodi sunt è simplicibus, *Platanus*, *Trifolium*, *Psyllium*, *Umbilicus Veneris*, quibus quatuor modis utendum est: aut enim folia cruda imponuntur; aut si propter asperitatem non licet, decoquuntur in aqua, deinde linteo affunduntur, & imponuntur; aut decocta & contusa imponuntur: aut denique lintea imbuta in succis ipsorum expressis imponuntur. E compositis autem in proposito casu est *Oxycratum* cap. 2. lib. 2. ad Glauc. *quod componitur ex aqua & aceto*. Item; quod à Galeno componitur *è mucilagine seminum Psyllii*, *cum oleo*, *& cera*, Si adsint indicationes jam dictis contrariæ, ita ut inflammatio magna sit, & copia sanguinis irruentis multa, & patiens sit adultus; id est, temperaturæ frigidæ, & sit in parte frigida excarni, ac exsucca, & habeat sensum obtusum, & viæ amplæ sint, & ambiens aer calidus; requiruntur valentissima, in pauca tamen quantitate repellentia: ut sunt *Hyoscyamus*, *Mandragora*, *Papaver*, si vel decoquantur, vel succus eorum exprimatur, & linteo madefacto imponatur. Quod si indicationes sint repugnantes, ita ut inflammatio magna sit, alia autem ex parte temperatura calida, &c. tunc, si refringantur indicationes: repellens congruum erit *Sempervivum*, *Portulaca*, *Lactuca*, *Solanum*: *& è compositis*, quod secundo ad Glauc. conficitur, *è Succo Portulacæ*, *Sempervivi*, *Lactucæ & Solani*, *cum tanta farina hordei quanta satis sit* ad conficiendum medicamentum in forma Cataplasmatis. Sed videndum est, qua ratione, mitia, valentissima, & mediocria repel-

1. Mitioria.

2. Valentissima.

Mediocria.

Gradus repellentium à quibus indicantur.

repellentia indicantur. Quare crasis seu temperies calida, & totius & partis, indicat, mitiora esse usurpanda, quia significatur exiguus excessus; nam in habentibus symbolum facilis est transitus: contra, si crasis frigida sit, & tum absit inflammatio, patet excessum magnum fuisse factum. Sic ætas puerilis, propter carnem teneram, facile immutatur & alteratur à medicamentis; unde mitiora exigit repellentia, quam corpus adultum, & durum, quod difficilè medicamento viam præbet. Sic magna inflammatio valentiora exigit; quia significat magnam copiam sanguinis influentis. Sensus partis exquisitus, mitiora postulat, non enim tolerat validiora: contrà, obtusus. Lata vasa, quoniam per hæc multus sanguis influit, exigunt valentiora: mitia enim multum illum sanguinem repellere nequeunt. Ultimò, aer ambiens siquidem calidus sit, & ipse phlegmonem calefacit: unde robustiora exigit repellentia.

Adstringentia.

Eadem hæc in adstringentibus locum habent. Si enim adstringens est mitius, non retrocedit sanguis: si valentius, cutis multum contrahitur, unde dolor exasperatur, fluxio crescit, & quod in parte relinquitur, scirrhodes & contumax redditur, ut ægrè postea discutiatur; imo, quod deterius, è vehementiori adstringente sæpe recurrit humor ad membra principalia. Quare mitiora adstringentia simplicia sunt, *Vitium folia, & capreoli, Rubus, Rosarum capita, Oxyacantha, Vinum austerum, nigrum, Acetum, Oleum omphacinum, myrtinum, rosaceum, santali, &c.* Valentiora sunt *Balaustium, Omphacium, Sorba, Corna, Mespila, Pyra sylvestria, Mala Cydonia, fructus, & folia Myrti. Adhuc valentiora videntur, Malicorium, Rhus, Cytinus, Acacia, Bolus Armena, Terra sigillata, Quercus, Cupressi folia, germina, & nuces, Galla immatura, Hypocistis, terra Cimolia, Lapis sanguinarius & in summa omnia frigida sicca, & terrenæ substantiæ.* Inter composita mitius est illud, quod constat ex *ovi albo, oleo rosaceo, & aqua rosarum stillatitia*: imbuuntur lintea, & imponuntur. In eadem classe est *Ceratum rosaceum*, confectum *è cera, & oleo rosaceo.* Valentius adstringit *Infrigidans* Galeni, quod

1. Mitiora.

2. Valentiora.

3. Valentissima. Composita; horumque ordines.

℞. *Ceræ albæ. unc.* IV.
Ol. rosati, Omphacini. ℔j.

Novies abluuntur *aqua fontana frigidissima, & limpidissima*, deinde *aceto albo* subiguntur, & F. Unguentum.

Prædicto adhuc validius est hoc:

℞. *Boli Armen. p.* j.
Terræ sigill. p. ß.
Ol. rosati. p. iij.
Aceti & succi herbarum frigidarum. p. ß.

Pulverisanda pulverisentur, & iis *acetum & oleum* sensim misceantur, donec F. Linimentum.

Aliud medicamentum est, quod

℞. *Ol. Myrtin. unc.* iij.
Myrtillor. pulveris. unc. jß.
Ceræ. q. s. ad
Cerati formam.

Describuntur etiam ab Avicenna tertia quarti tr. 1. c. 3. medicamenta hujus generis plurima. Non est reticendum illud, quod Galenus conficit *è Sempervivo, è corticibus Malorum Punicorum in Vino decoctis, è Rhoe, & Hordei farina*: hoc enim medicamentum repellit id, quod influit, exsiccat quod continetur, & membra circumstantia corroborat. c. 2. lib. 2. ad Glauc. Medicamenta hactenus proposita conferunt in priori parte principii inflammationis.

Posterior principii pars.

Quod si principium versus augmentum vergat, & hujus naturam sapiat, miscenda sunt digerentia, ita tamen ut repellentia præpolleant: quo in casu laudatur *Diuglaucium* Galeni, & *Diachalciteos*. Laudatur etiam hoc;

℞. *Malvarum.*
Parietariæ.
Plantaginis. ana M. jß.
Coctis in *aqua*, & contusis adde
Farin. Hordei. unc. ij.
Rosar. rubr. unc. j.
Ol. Chamæmelini. unc. IV.
Decocti prædicti. q. s.
M. & F. Cataplasma.

Id autem notandum, frequenter hæc medicamenta esse immutanda, ne à parte affecta calefacta, eandem vicissim recalefaciant.

De

De curatione Phlegmones in augmento.

In augmento inflammationis, discutientia requiruntur.

Augmentum inflammationis, è cap. 4. lib. de morb. tempor & com. 4. lib. de hum. est, quando influxus cessavit, & pars affecta magis, quam anteà adaugetur. Ratio autem cur cessante fluxione magis augeatur inflammatio, est, quod sanguis extra vasa prolapsus necessario incalescit & putrescit, unde sanguis funditur, & in spiritum seu halitum vertitur: quibus de causis particula magis augetur, & dolet, etiamsi nihil influat. Quoniam ergo pars augetur propter spiritum genitum, & fusionem sanguinis; sanguis autem funditur per calorem putredinalem, qui exoritur, quoniam sanguis putrescit, cum extra vasa consistat in loco alieno: hinc oritur indicatio curandi phlegmonem in augmento: discussio nimirum, sive evaporatio ipsius materiæ: sanguis enim extra vasa consistens, non repellentibus, sed digerentibus evacuatur.

Objectio duplex.

Porro Galenus augmentum curat, per digerentia, & repellentia simul mista: nam cap. 4. lib. 1. per gen. ait: ubi inflammationes incipiunt, & accrescunt, repellentium vis præpollere debet: id quod etiam docet, cap. 1. lib. 6. per loc. cap. 10. & 17. lib. 3. symp. Augetur etiam difficultas, quia cap. 1. lib. 6. per loc. addit, quousque aliquid influit, repellentia habere locum: ubi restitit fluxio, quod est in augmento, concoctoria esse adferenda, & deinde consequenter discussoria. At concoctoria multum diversa sunt à repellentibus, & digerentibus. Non videtur ergo sibi constare Galenus? Respondendum est, primum ad eam instantiam, quæ de concoctoriis habetur. Duobus modis inflammatio terminatur: uno, per suppurationem sanguinis influxi; & tunc in augmento utendum est concoctoriis: alio modo per διαφόρησιν dum sanguis influxus in halitum vertitur per discutientia; & de hoc curandi modo in præsentia agimus, ubi non conveniunt concoctoria, sed repellentia, & digerentia tantùm. An verò digerentibus solis in augmento, vel & repellentibus simul locus sit, ita statuendum. Et si sanguis influxus in incremento aliqua ex parte extra vasa excidit & hac ratione indiget, ut evacuetur digerentibus: bona tamen pars sanguinis adhuc consistit in ipsis venis; nam qui priori loco influxit, hic sine dubio impulsus est ab eo, qui consequenter fluit, ideoque extra vasa consistere potest, multus tamen adhuc in ipsis vasis continetur, qui repulsione indiget. Hinc Galenus in augmento & utitur repellentibus, & digerentibus mistis: ita tamen ut toto augmenti tempore præpolleant repellentia digerentibus, eò, quod major portio materiæ adhuc consistit in ipsis vasis & potest repelli. Superare autem repellentia debent digerentia magis in ea parte augmenti, quæ propinqua est principio, quàm quæ fini, & vigori.

Solutio posterioris.

Prioris solutio.

Quoniam ergo augmentum phlegmones postulat repellentia, & digerentia, deque repellentibus jam diximus, nunc ad digerentia accedamus. διαφορητικὰ igitur è cap. 5. lib. 8. simpl. sanguinem influxum per halitum educunt: primò enim sanguinem attenuant, deinde in halitum, seu vaporem vertunt, postremò ad se attrahunt, & per insensibiles meatus ipsius cutis evacuant. cap. 16. lib. 13. meth. Porrò, digerens medicamentum debet esse calidum, & siccum in tertio gradu, & præterea tenuium partium, lib. 9. simpl. cap. de paronych. Nam alumen licet calidum, & siccum sit in tertio; non tamen digerit, quia est crassarum partium, & stipticum, nec permittit materiam exire, aut evaporare. Discutientia.

Sed in hoc tertio gradu magna est latitudo, quædam enim Digerentia sunt mitiora, quædam mediocria, alia vehementissima. Rursusque alia Simplicia, alia Composita. Simplicia mitiora sunt *Chamæmelum*, *Ammoniacum*, *Galbanum* *Fermentum*, *Radices Liliorum alborum*, *radices Althææ*, *Lupinorum*, *Fœnigræci*, *& Milii farina*, *Lolium*, *Eruum*, *Cicer*. Valentiora sunt: *Thymus*, *Thymbra*, *Origanum*: *Peucedanum*, *Mentha*, *Marrubium*, *Pulegium*, *Calamintha*, *Hyssopus*, *radix Aristolochiæ*, *Anethum*, *&c.* Valentissima sunt, *spuma Nitri*, *& Nitrum ipsum*, *Sulphur vivum*, *Calx semel exstincta*, *Galanga*, *&c.* cap. 1. lib. 6. per loc. Ex his, simul cum repellentibus mistis, fiunt composita medicamenta. In hac autem mistione oportet perpendere inflammationis magnitudinem, ætatem, temperaturam, & cætera, de quibus aliàs diximus. Nam si inflammatio exigua sit, temperatura calida, & humida, ætas puerilis, tempus æstatis,

Digerentia. Simplicia discutientia. 1. 2. 3. Composita. 4.

viæ angustæ, situs non declivis: mitioribus, & repellentibus, & digerentibus est utendum: repellentia quidem congrua erunt, *Trifolium*, *Platanus*, *Psyllium*, *Umbilicus Veneris*: digerentia autem convenient, *Fermentum*, *Liliorum*, *& Althææ radices*, *&c.* Et hujus est generis medicamentum, quod ab Avicenna componitur.

℞. *Folior. Olivæ.* M. j.
Absinthii.
Rosar. cujusque M. ß.
Farinæ Hordei. unc. ij.
Ol. Chamæmelini. unc. iij.
Coquuntur ex *Aqua* & tunduntur.

5. Aliud ejusdem ordinis sic fit.

℞. *Defruti. unc.* iij.
Aquæ Rosar.
Aceti. cujusque unc. jß.
Croci. unc. ij.
Moderato igne parum ferveant, deinde colentur, *& lintea imbuta imponantur.*

Si indicationes prædictis sint contrariæ, valentissima repellentia, & digerentia locum habent: repellentia sunt, *Malicorium*, *Balaustium*, *Portulaca*, *Sempervivum*; digerentia, *Calx semel exstincta*, *Sulphur vivum.* Si indicationes se frangant, repellentia, & digerentia erunt mediocria: repellentia, *Lactuca*, *Solanum*: digerentia, *Thymus*, *Pulegium*, *Satureia*, *Calamintha.* Formula talis præscribi poterit.

℞. *Myrtillor.*
Lactucæ.
Solani. ana M. j.
Pulegii.
Calaminthæ.
Hyssopi. ana M. ß.
Coctis in *Aqua*, & contusis, adde
Farinæ Fœnigræci. unc. iij.
Pulver. Betonicæ.
Chamæmeli. ana unc. j.
Ol. Anethini.
Chamæmelini. ana unc. iij.
Decocti herbar. prædictar. q. s. ad Cataplasma.

Curatio Phlegmones in Statu.

Scopus curandi in vigore. Status, seu vigor inflammationis est, quando ad eum gradum pervenerit, ultra quem progredi non potest, id est, quando adest extremum magnitudinis, in quo, & insignis calor persentitur, & maximi dolores hominem corripiunt. Curatur autem inflammatio in vigore, si evacuetur materia, seu sanguis influxus.

Dubitatur autem num digerentia tantùm, an verò cum his, & repellentia sint usurpanda. Nam Galenus cap. 16. lib. 13. meth. ait, in statu phlegmones διαφόρησιν saltem habere locum, cùm repellentia nil notatu dignum efficere queant. Idem sentit cap. 10. & 17. lib. 3. simpl. Contrà verò cap. 4. lib. 1. per loc. ait Galenus in statu inflammationis pares esse indicationes repellendi, & digerendi: quod etiam statuitur cap. 6. lib. 1. per loc. Responsio. Principium status sapit naturam augmenti, in quo materia copiosa in vasis consistit, copiosa etiam extra vasa effusa est: ideo ratione loci, & status ipsius materiæ indicantur repellentia, & digerentia æqualiter mista. In media autem parte status, quia jam materia copiosior effusa est extra vasa, paucior autem in vasis consistit: idcirco oportet digerentia præpollere repellentibus. In ultima parte status, quæ sapit naturam declinationis, quia materia jam universa extra vasa consistit; ideo, tunc indicantur digerentia pura, sed quæ tamen sint mitiora. Num in statu tantùm digerendum, an etiam repellendum?

Jam ergo remedia proponenda. In prima status parte indigemus repellentibus, & discutientibus æqualiter mistis: & quidem si indicationes requirunt mitia: convenient *folia Vitis*, *Salicis*, *& Plantaginis*, item *Liliorum*, *& Althææ radices*, *Chamæmelum*, *Anethum*, *semen Lini.* At si indicationes in prima status parte valentiora postulent: convenient *Hypocistidis*, *Cupressi*, *& Malicorii*, *ana pares portiones*: item *Sulphuris*, *Calcis semel exstinctæ*, *Nitri*, *ana pares portiones.* Si indicationes in prima status parte pugnent: congrua erunt, *Myrtilli*, *Portulaca*, *Lactuca*, *cum Calamintha*, *Origano*; *& Pulegio* simul mistis. Laudatur quoque ab Avicenna *Epithema* factum *è succo Umbilici Veneris*, *& è succo Apii*, *æqualiter mistis.* Commendatur etiam in principio status *Emplastrum* factum *è Furfure triticeo* decocto *in Aceto*, *aut in Vino nigro austero.* At in media parte status, quo tempore digerentia oportet superare repellentia, necesse est omnino de repellentibus quædam subtrahere, & plura digerentia admiscere. Materia remediorum, in statu. 1. 2.

Unde

3. Unde si *prædicto Emplastro confecto è Furfure triticeo addantur flores Chamæmeli, & Meliloti*, efficietur medicamentum aptum in media parte vigoris. In ultima parte status, in qua pura digerentia, sed mitiora usurpanda sunt, medicamentum confici poterit è *Chamæmelo, radicibus Liliorum alborum, farina Fœnigræci, oleo Anethino, & Vino albo.* Ut.

℞. *Fl. Chamæmel.* M. j ß.
Rad. Lilior. alb. unc. iv.
Coctis in Aq. & contus. adde
Farin. Fœnigr. unc. ij.
Ol. Anethini. unc. v.
Vini albi. q. s.
Ad Cataplasma.

Item,

℞. *Fl. Chamæm.*
Meliloti. ana. P. j.
Semin. Aneth. unc. ß.
Decoq. in Vino, tundantur, & cum *Melle* paretur Cataplasma, *conveniens fini vigoris.*

Curatio Phlegmones in Declinatione.

Digerentia pura. In declinatione, secundùm Galenum, cap. 1. lib. 6. per loc. & cap. 10. lib. 3. simp. indicantur pura digerentia, quia materia tota est effusa extra vasa: sed eò valentiora indicantur digerentia, quò magis progressa est declinatio inflam-
1. mationis. Unde in prima parte declinationis, in qua mitiora digerentia indicantur, spongia est opportunissima, expressa in aquis thermalibus Patavinis,
2. aut si hæ non adsunt, in aqua salita. In media parte declinationis, spongia exprimenda in valentioribus digerentibus, ut in *decocto Origani, Pulegii, Calaminthæ.* In ultima parte declinationis, exprimatur spongia in *aqua Calcis.* Convenit etiam in declinatione *Ceratum sacrum*, aut hoc *Cataplasma.*

℞. *Hyssopi.*
Origani. ana. M. j.
Decoctis in Vino potenti & contusis, adde
Ol. Lilior. alb. unc. iv.
Pulegii.
Farin. Fœnigræc. ana. unc. j.
3. F. Cataplasma cum Vino proposito.
Et hactenus de modo curandi phlegmonem per repellentia, & digerentia.

Cap. VI.

De Phlegmone per Suppurationem curanda.

Vera, & regia Phlegmonem curandi via ea est, quam modò proposuimus. Sæpè tamen contingit, ut inflammatio suppuretur, id est, ut sanguis influxus in pus, vel saniem vertatur: unde altera inflammationem curandi ratio oboritur. De hac duplici curatione Galenus cap. 3. lib. de inæqu. intemp. ait: factæ inflammationes duplicem habent curationem, nimirum, ut materia, quæ fluit, aut digeratur, aut concoquatur: sed ipsam digeri longè est optabilius; nam concoctionem duo consequuntur, puris nimirum generatio, & hujus in aliquem locum abscessio: propter generationem puris, in longius protrahitur curatio; ratione autem abscessus migrat inflammatio in alium morbum. Altera via curandi Inflammationem.

Sed de puris generatione quædam dicenda. Galenus statuit in parte inflammata duplicem reperiri calorem, nativum, & extraneum, cap. 3. lib. de inæqu. intemp. com. ult. lib. 1. prognost. aphor. 47. sect. 2. cap. 6. lib. 5. simp. cap. 6. lib. 1. de diff. feb. Nativus conservat partem, & omnia administrat, quæ ad salutem partis spectant. Extraneus oritur è sanguine influxo, extra vasa prolapso, ibique putrescente, & incalescente, & hic nativo partis calori omnino est adversus; unde corrumpit, destruit, & impedit omnia à calore nativo administrata. Cum igitur adversi sint hi calores, semper pugnant; quæ pugna, vel est exigua, quando alter alterum omnino, & brevi superat; vel insignis, quando neuter alterum superat. Si calor nativus omnino superat extraneum; tunc materia à calore nativo victa, postquam non potest verti in alimentum ipsius partis (quæ est prima, & perpetua caloris nativi actio, si eam potest consequi) quia aliena est, sensim à calore nativo attenuatur, & per insensibilem transpirationem evacuatur; & sic inflammationes, citra ullum incommodum, reducuntur in naturalem statum. Qua ratione inflammationes non admodum magnæ terminari, & sanari solent; secundum Rasin 13. Continent. Quod si calor extraneus superet omnino nativum, tunc corrumpitur, & materia influxa, & ipsa quoque pars: unde fiunt Puris causa efficiens.

 gan-

gangrænæ, & sphaceli: in quos morbos vehementissimæ inflammationes terminari consuevere. At cùm in pugna neuter calor alterum vincit, sed ambo in pugna vel æquales sunt, vel non admodum impares, tunc uterque calor strenuè pugnans suum finem assequi tentat. Nativus quidem tentat materiam digerere in vaporem, & halitum; extraneus corrumpere, & putrefacere conatur. Sed quia neuter vincit, neutrius actio in materia conspicitur, videlicet nec materiæ discussio, nec ipsius corruptio: attamen mista quædam utriusque apparet actio, quæ est materiæ in pus mutatio.

Puris differentia: indeque nota caloris alterutrius prædominantis.

Verum in hoc utriusque caloris duello, alteri non raro prævalere alter solet: quod innotescere nobis potest è materiæ in pus conversæ tum colore, tum odore, tum consistentia. Si enim in pugna superior fuerit nativus calor, efficitur pus optimum, quale est album, crassum, æquale, & parum fœtidum. com. ult. lib. 1. prognost. Album est, quia conficitur à calore nativo venarum arteriarum, nervorum, membranarum, quæ sua natura alba sunt; omne autem, quod transmutat, in colorem sibi similem transmutat. Crassum est pus, quia concoctio fit incrassando. Aequale est, quoniam calor innatus per omnes ejus partes permeavit, & uniforme reddidit: qua de causa etiam læve existit tangenti. Tandem minimè est fœtidum, id est quam paucissimè fœtet, quia calor nativus vicit extraneum. Contrà, si in pugna prævaluerit calor extraneus, pus quod conficitur, erit aut lividum, aut rubrum, aut nigrum: erit tenue, inæquale, & grumosum, & pessimè olens.

Quando phlegmones suppuratio expectanda.

Cognoscitur autem suppuratura inflammatio è signis inflammationis, quæ ubi remissa sunt, nullam suppurationem portendunt; ubi intensa, suppuratio est exspectanda; quando scilicet inflammatio est magna, & dolores vehementes, qui quotidie fiunt intensiores, dum pulsatio affligit, dum adest tensio insignis.

Quomodo suppuratio instituenda.

Hæc signa si adsint, non tentanda est curatio per repellentia, & digerentia tantùm, sed eò omnis industria vertenda, ut calor nativus in pugna prævaleat, & sic pus optimum generetur. Prævalebit autem, si ipsum adaugeamus beneficio medicamentorum. Adaugeri potest, tum in qualitate, tum in quantitate, seu substantia. cap. 6. lib. 5. de simpl. In qualitate, veluti, si calido, ut 1. addatur calidum, ut 3. exempli gratia, si congio aquæ calidæ, ut 1. addatur congius aquæ calidæ, ut 3. In quantitate, quando similis calor, vel alia substantia habens æqualem calorem adjungitur. verb. grat. si congio aquæ calidæ, ut 2. adjungamus alium congium aquæ calidæ, ut 2. Priore modo calor nativus augeri non debet, quia sic verteretur in febrilem, & destrueretur. Altero autem modo augeri debet: cujus rei gratia, senes, & qui sunt imbecilli ventriculo, solent puellos, aut catellos ventri apponere.

Suppurantium temperatura & facultas.

Quamobrem in inflammatione, quæ ad suppurationem ventura videtur, ut pus gignatur bonum, caloris nativi quantitatem augere debemus concoquentibus medicamentis, seu pus moventibus, quæ similia esse debent calori nativo partis, cui applicantur. Et quia natura humana generaliter calida est, & humida, ob id Gal. passim statuit medicamentum concoquens moderatè calidum, & humidum esse. Attamen, si accuratiùs loqui velimus, pus movens non est dicendum calidum, & humidum, sed ejus temperiei, cujus est pars cui applicatur: unde & Gal. oleum rosaceum duræ meningi admotum statuit concoquere, seu pus movere, cum tamen frigidum sit & siccum; at quia duræ matri, quoad crasin simile est, propterea ipsi est medicamentum concoctorium. Præter autem similitudinem hanc, requiritur, ut suppurans sit emplasticum, id est, tenaciter inhærens poris ipsius cutis: ut poris clausis halituosi transpiratus ipsius caloris includantur; sicque calor non in qualitate, sed quantitate augeatur, cap. 9. lib. 5. simp. Unde ea cataplasmata, quæ aut detergentia sunt, aut nimium calefacientia, ut quæ fiunt è farina fabacea, aut hordeacea; quia hæc referant, & aperiunt meatus ipsius cutis, & tenaciter non inhærent, pus movere nequeunt.

Quo morbi tempore utendum suppurantibus.

Imponi autem debent inflammatæ parti suppurantia, à principio augmenti usque ad finem ferè vigoris, in principio enim, & fine phlegmones conveniunt, ibi repellentia, hìc digerentia. cap. 1. lib. 6. per loc. Ideoque cura, quæ procedit concoquentibus medicamentis, in nullo alio differt à præcedente cura, quàm in medio tempore, penes medica-

camenta localia: nam & in hac inflammatione, tum vena secatur, tum alia omnia medicamenta adhibentur, quæ capite antecedenti fuere proposita.

Materia suppurantium. Coquentia, alia sunt simplicia, alia composita. E simplicibus est *oleum temperatum* ex iis, quæ irrigantur: ex iis verò, quæ perfunduntur, est *aqua temperata*: præterea *Adeps suillus*, *gallinaceus*, *vitulinus*, *Tritici farina*, *Butyrum*, *Thus*, *Malva*. E compositis est *Hydrelæum*, idest, aqua oleo admista: præterea medicamentum, quod fit *ex hydrelæo, farina tritici, & pane modicè cocto: item folia Malvæ in aqua decocta, mox in mortario contusa, & axungià suilla admista paribus portionibus*. Efficacissimum & hoc est:

℞. *Rad. Althææ. unc.* iij.
Fol. Malvæ. M. j.
Coctis in *Aq.* & contusis, adde
Axung. porcin. q. s.
ad conficiendum Cataplasma.

Cui addere etiam possumus *farinam Tritici, & seminis Lini, & Caricas pingues*. Interdum utimur *Emplastro illo, quod Diachylon simplex* dicitur, præcipue verò mollito, *cum suillo adipe, vel gallinaceo*. Et hæc pus moventia proposita magis usurpantur in temporibus temperatis, & in naturis humidioribus, ac mollioribus. At verò siccioribus, & durioribus, corporibus, hoc convenit:

℞. *Farin. Fœnigræci &*
Semin. Lini. ana part. æquales.
Decoquantur in *Lacte vaccino* & F. Cataplasma *maturans ac dolorem leniens.*

Signa materiæ suppuratæ. Ejusdem naturæ est sequens:

℞. *Fol. Malvæ.*
Brancæ Ursinæ. ana M. j.
Rad. Althææ. unc. IV.
Coctis in Aq. & contusis, adde
Farinæ Fœnigr. unc. iij.
Olei commun. & Butyri. ana q. s.
ad Cataplasma.

Interdum ad sanguinem crassiorem suppurandum, feliciter usus sum *Emplastro Triapharmaco*. His inflammatio ad suppurationem ducitur.

Dignoscimus autem suppuratam esse materiam: primùm si signa puris minuantur; scilicet, calor, dolor, tensio, & pulsatio. Alterum signum confectæ saniei est mollities partis, si digito prematur. Tertium est inundatio, quæ persentitur sub digitis, si duobus digitis modicè distantibus, vicissim locus comprimatur, sanies enim semper inundatione quadam movetur ad alterum digitum. Quartum, & quintum signum est, si appareat eminentia in parte, & cutis albidior.

Evacuatio puris jam confecti. Ubi per hæc signa notum est suppuratam esse materiam influxam; oritur indicatio, pus esse evacuandum. Non debet evacuari, ut retrocedat; quia enim est extra venas, & in spatio conclusum, non potest ad alias partes propelli: & si posset, non debet tamen propelli, quia rueret in partes magis principales. Evacuandum ergo est pus per partem affectam: ideoque vel sensibiliter, sectione, vel insensibiliter, digerentibus cap. 95. art. medic.

Digerentia pro pure vacuando. Nostri Chirurgi statim ad incisionem deveniunt: Galen. tamen cap. 5. lib. 13. meth. magis probat digerentia, quæ tamen non nimis acria esse debent, & vehementia, quia potiùs irritarent, quam digererent. Modus autem inveniendi aptum medicamentum non nimis acre, est, si consideremus qualitates cutis, & saniei: num cutis sit mollior, an durior; laxior, an adstricta; tenuis, an crassa: sanies verò num multa, an pauca, crassa, an tenuis; in superficie, an in profundo. Si enim cutis sit rara, mollis, tenuis; sanies, pauca, tenuior, & propè superficiem: indicatur mitius digerens ad dissolvendam saniem, verbi gr.

℞. *Galbani. drach.* ij.
Sal. Ammoniaci. drach. VII.
Lithargyri. unc. j.
Olei vetusti. unc. jß.
F. Emplastrum.

Si indicationes prædictis sint contrariæ, valentissimum discussorium requiritur: ut est *Aqua Calcis vivæ spongia excepta, expressa, & imposita*. Item *Picis, Adipis Taurini, Baccarum Lauri, Calcis vivæ, partes æqual.* Si indicationes pugnent, & refringantur.

℞. *Marchasitæ seu Lapid. Pyritis subtilissimè pulveris. p.* j.
Chalcitidis. p. jß.
Resin. Pini. ad pondus omnium.
Medullæ cruris vituli q. s.
ad conficiendum Emplastrum.

Ejusdem classis, & hoc est.

℞. *Aristolochiæ.*
Lanæ combustæ. ana drach. jß.
Thuris, drach. jß.
Nitri drach. jß.
Terebinth. unc. ß.
Olei de Kerva, & Ceræ. q. s.
ad Ceratum conficiendum?

Puris evacuatio sensibilis. Quod si puris tanta sit copia, ut medicamenta obruat, eorumque vim exsolvat, pus illud sensibiliter est evacuandum, quod præstatur, si locus aperiatur. Potest autem aperiri locus, vel è seipso, expectando donec pus sua acrimonia cutim superpositam erodat; id quod fieri non debet, quoniam diutiùs protrahitur curatio, latior fit sinus, quia pus semper corrodit, & frustra detinemus ægrum in dolore; quamdiu enim pus intus continetur, æger dolet: aperiri ergo debet locus suppuratus, vel Sectio. ferro, vel medicamentis. Ferro quidem secandus est locus ubi est editissimus, ibi enim cutis tenuissima; hoc enim Hippocr. in progressu præcipit, & facienda est sectio non nimis magna, ne turpis postea cicatrix sit, neve durities loco accedat, aut cutis cum subjectis musculis aglutinetur, & ob hæc ambo difficilis motus musculorum succedat. Sed si fieri potest, inscio ægrotante, facienda est sectio ad myrti folii similitudinem, id est, sectio simplex quidem esse debet, sed adeò longa, ut labia sectionis dilatata è seipsis propter sectionem, referant similitudinem folii myrti. Rumpentia cutem. Sed quidam non admittunt sectionem, ideoque aperiendus est locus per medicamenta rumpentia: inter quæ dantur mitiora, & valentiora. Mitiora sunt usurpanda in mollioribus carnibus, ut sunt, *semen. & flos Urticæ, cum Sale trita*; hoc enim rumpit sine dolore. Similiter *eadem semina trita, & admista cum radice Raphani.* Item *farina Lolii decocta in Vino, & mista stercori columbino, & modico Sulphuri.* Præterea *radix Narcissi confecta cum farina Orobi, & Lolii, & modico Melle.* Fortiora rumpentia administranda sunt in durioribus corporibus, & in cute crassiore, & in sanie profundiori, v. gr.

℞. *Lithargyri in Oleo decocti usque ad colorem nigrum. unc.* ß.
Cantharidum præp. gr. IV.
M.

Item

℞. *Saponis nigri.*
Caricarum. ana p. æquas.
M.

Item

℞. *Elaterii.*
Farinæ Hordei. ana p. æquas.
Confice cum *Oleo & Ovi albumine.*

Tandem, *Oleum Sulphuris, Oleum de Vitriolo* sunt efficacissima rumpentia. Hæc omnia rumpentia locum aperiunt, subtilisando, aut detergendo, aut erodendo, aut urendo. In puerulis non solemus his uti, sed potius concoquentibus locum rumpimus; ut *Diachyl. simplici mollito cum pinguedine suilla, aut gallinacea*; tenella enim infantium caro non tolerat medicamenta validiora.

Inciso igitur, aut medicamentis aperto loco suppurato, evacuandum est pus totum unica vice, modò non sit admodum copiosum; tunc enim in duas vices puris evacuationem partiri debemus, ne semel toto evacuato pure, spiritus multi una evacuentur, & sic æger, aut deficiat aut debilitetur. Quot vicibus pus educendum.

Evacuato pure, si per incisionem evacuatum est; statim lenimus dolorem ab incisione excitatum, *spongia ex aqua tepida expressa, & imposita*: aut imponimus medicamentum ex *Ovi albumine subacto, & stupa excepto prius imposita turunda*, id est, linamento implicito, & involuto, ut apertus servetur locus. Melius autem est ad dolorem sedandum, totum ovum subigere, & stupa id, seu turunda admovere. Hoc ergo prima vice præstamus, tum ut leniatur dolor, tum ut repellatur humor, qui ratione incisionis, & doloris attrahi posset.

Quo facto, considerandum est, num in parte inflammata adsint reliquiæ materiæ influxæ nondum suppuratæ: solent autem ut plurimum adesse, quia materia non tota uno tempore in pus vertitur. In eo igitur casu, reliquiæ sunt in pus vertendæ medicamento aliquo concoquente; cujusmodi hoc est: Reliquorum suppuratio, & evacuatio.

℞. *Resin. Abiegnæ vel Therebint. unc.* VI.
Thuris subtilissimè pulveris. unc. j.
Ovi vitellum. n. I.
M.

Quo medicamento imbuta turunda in foramen, seu cavitatem demittitur. Et ubi

ubi labia ex incisione dolent; solemus *abluere resinas, aut aqua simplici, aut Rosacea, aut Plantaginis.* Quo etiam tempore admiscendum est prædicto medicamento *Oleum Hyperici, ad unc.* ij. *vel* iij. Dum autem reliquiæ suppurantur, cavitas è pure solet esse sordida: ideoque prædicto medicamento adjicitur *aliquid Mellis; aut simplicis, aut Rosati, aut etiam Syrupi Rosacei,* ut detergatur abscessus, seu cavitas, & rubra appareat caro.

Curationes fiunt & cavitatis, per catharctica sarcotica & colletica.

Ad hunc statum si devenerit inflammatio, & nimirum omnes reliquiæ sint suppuratæ, & evacuatæ, considerandum, num foramen factum sit angustum, & sinus, in quo collectum erat pus, sit amplus, & latus; an foramen contra latius sit, & sinus angustus. Si posterius contigerit: curandus est sinus medicamentis, quæ generant carnem; cujusmodi sunt æstate quidem, *Unguentum de Thutia*; hyeme, *Unguentum Isidis*: mediis temporibus, *Unguentum de Betonica; quibus unguentis inficienda est turunda.*

Extra apponendum *Diapalma.* Si autem foramen sit angustum, & sinus latus, satius erit curare sinum per agglutinationem; nam cum medicamentum turunda appositum non pertingat ad omnes partes sinus, necessariò sanies semper colligitur, quæ erodendo sinum latiorem efficit. Et propterea glutinandus est sinus, imposita *spongia expressa in Vino nigro austero, aut Lixivio, aut Aceto, aut aqua Plantaginis, vel Balaustiorum*: deinde arctiùs fascia superligata, Valentissimè etiam glutinat linteum duplicatum, & triplicatum, in modum pulvinaris, imbutum ovi albumine, & fascia obductum. Quo tempore, cum scilicet volumus glutinare, seu unire superpositam cutem cum carne subjecta: primò cavendum, ne reliquiæ materiæ incoctæ supersint; quod ex apparente aliquo tumore cognoscitur; aliàs enim sinus glutinari non potest: præterea verò oportet auferre turundam hoc tempore. Denique prius, quàm imponantur spongia, aut medicamentum glutinans, diligenter sanies purganda, totaque cavitas eluenda. Fit autem hoc commodissimè per siphonem infundendo, aut *Melicratum*, aut *Vinum*, aut *Oenomeli*, aut *Oxymel. simplex*: non tamen indifferenter: sed ad extergendum, & expurgandum pus, quod inhæret sinui, Melicratum præferendum est; ad purgandum verò, & roborandum, præstat *Vinum nigrum austerum*, at ubi glutinatione magis indigemus, prodest *Vinum prædictum austerum*, in quo etiam decocta sint *Balaustium, cortices Granatorum, Hypocistis*; quod si humore cruento, aut fœtido sordescat sinus, tunc *Oxymel* cæteris præstat. Hæc omnia describuntur ab Aetio, cap. 54. lib. 14.

Facta glutinatione, abscessuque sarcoticis curato; inducenda est cicatrix; aut inspersione *Tuthiæ præparatæ*, aut usu linamenti sicci, vel *Emplastri Diachalciteos*, aut *de Minio.*

Cap. VII.

De Accidentibus, quæ curam Inflammationis impediunt, aut remorantur,

Inter hæc accidentia primum locum tenet Febris, quæ, secundum Galenum cap. 5. lib. de curatione per venæ sectionem, contingit, quia calefacta parte inflammata, continuatione quadam calor progreditur, donec cordi communicetur. Hæc febris curatur eo modo, quo dictum est, dum de diæta, phlebotomia, & medicamentis ageremus; ea enim possunt curare, & febrem, & inflammationem. Febris.

Alterum, quod impedit curam Inflammationis, est Durities, quæ solet relinqui in parte inflammata: & oritur, vel ob valentiora repellentia admota, quæ sua frigiditate incrassant, cogunt, & duritiem efficiunt; vel ob discutiens medicamentum validius applicatum, à quo resolutis tenuioribus partibus, crassiores indurantur: & durities talis est, ut neque resolvi possit digerentibus, neque suppurari concoquentibus. In hoc casu, secundùm Galenum cap. 2. & 7. lib. 2. ad Glauc. primò scarificandus est locus durus, & sanguis evacuandus: deinde imponendum medicamentum, partim resolvens: cujusmodi est, si coquamus *Rad. Bryoniæ, aut Asari, aut Cucum: sylvestris, in aqua*; quibus interdum *Caricæ pingues adjiciendæ*; deinde huic *aquæ farina est admiscenda, & cum adipe Anserino Gallinaceo, aut Suillo* Cataplasma parandum. Durities.

Tertium symptoma gravissimum est Gangræna, seu partis corruptio, quæ fit ob omnimodam victoriam caloris extra- Gangræna.

tranei, supra nativum: de qua infrà capite 19. hujus libri agemus.

Dolor. Ultimum symptoma est Dolor, qui excitatur partim ex intemperie calida flammea, partim è materia, aut vaporosa distendente, aut dura comprimente. Hoc symptoma omninò curandum, ne patiens incidat in convulsionem, aut virium exsolutionem. Dolor sedatur tribus modis, cap. 19. lib. 5. simp. vel auferendo causam doloris, vel anodynis, vel sensum auferendo: primus modus est optimus, quia simul, & dolor sedatur, & inflammatio curatur, evacuando materiam, quæ efficit dolorem, & refrigerando intemperiem. Sed plerumque cogit dolor, ut neglecta causa, ad ea recurramus, quæ leniendo dolorem mitigant: quæ sunt calida, & humida in primo gradu, partiumque tenuium: ita ut cum consentiant temperaturæ humanæ, videantur demulcêre partes dolore exasperatas: & istiusmodi solent esse ut

Anodyna. plurimùm oleosa, & pinguia; ut *Ol. Aneth. Amyg. de Lumbr. ol. Chamem. de Lini sem. de Alth. sem. Vulpinum*, *Melinum*, *& ex Ovorum vitellis.* Ex adipibus verò lenit dolorem *adeps suillus*, *vitulinus*, *gallinaceus*, *anserinus*, *omentum vervecinum*, *humanus efficacissimè præ reliquis adipibus*, fortasse ob similitudinem substantiæ: item *adeps vulpinus*, *ex anguilla*, *butyrum*, *œsypus*, *lana succida*, *spongia madida aqua dulci*, *aut salita*, cap. 5. lib. 13. meth. Hæc omnia unctuosa, & pingui natura, partem tensam, & exasperatam laxando, dolorem leniunt. Raro autem his propositis puris utendum: primùm, quia pinguia, & oleosa facilè inflammantur; secundò, quia nimium laxant partem, & laxatio solet fluxionem proritare, & dolorem

Quæ cum anodynis miscenda. augere. Anodynis ergo admisceri debent ea, quæ causas doloris respiciunt.

1. Unde, si dolor magis è tensione proveniat; fomenta magis usurpantur, quæ vaporosos humores, tensionem efficientes, evacuant. Debent autem esse refrigerantia, propter intemperiem, & actu calida, ut exhalatio efficiatur. Unde probatur fomentum factum *ex aquæ Rof. Plantaginis*, *& olei Myrtini*; *æquis portionibus.* Si calor fuerit insignis, additur *aqua Virgæ Pastoris*, *Sempervivi*, *Camphura*, *& modicum Aceti.* Fit etiam Fomentum ex *aqua*, *in qua decoquantur Hordeum*, *Lactuca*, *& Galla*, *cum modico Vino nigro*, *& Aceto modico.* Probatur illitus *è Mucilagine sem. Psyllii cum modico Aceto*, *& oleo Myrtino.* Notandum, acetum cum emplasticis facilè dolorem lenire; nam acetum facit, ut penetret emplasticum; at, verò emplasticum obtundit acrimoniam aceti. Laudatur etiam Inunctio facta ex *Ol. Rof. Myrtino*, *& Nenupharino.* Dein Fomentum factum per plures vices, *è succo Solani*, *Plantaginis*, *Bliti.* Tertio loco Cataplasma facta *ex iisdem herbis*, *cum mucilagine Psylii*, quod adhuc efficacius redditur, si unà cum eo decoquatur, & admisceatur *Lac*, *aut vaccinum*, *aut ovillum*, *aut caprinum.*

Quod si dolor proveniat magis à materia dura comprimente, & gravante: in eo casu Cataplasmata magis sunt opportuna: cujusmodi est, quod conficitur *è Passo*, *ol. Rosato*, *& modica Cera*, cap. 2. lib. 2. ad Glauc. Aliud ad formam Cataplasmatis è loco citato conficitur *ex Arnoglosso*, *Lente*, *Pane*, *& ol. Rof.* Quod si dolor fiat ex intemperie calida, frigida misceri debent anodynis: ideo imponenda sunt lintea madefacta, aut *in Vino acerbo*, *aut Aqua*, *cum modico Aceto*, *aut succo Lactucæ*, *& Sempervivi.* Si valentior sit intemperies calida, & corpus durum, aut si mitior sit, & pueri corpus: *succus Psyllii*, *Cucurb. Umbil. Ven. & Plantag.* bene facit. Similiter *Lac cum Panis mica in pollinem redacta*, *& ol. Violaceo mistum*, & modicè coctum.

Animadvertendum, ne medicamenta, quæ ad dolorem leniendum imponuntur, ullo modo sint, aut dura, aut ponderosa: ideo vitantur cerata, & cataplasmata nimiùm crassa. Ubi prædictis dolor non lenitur, recurrendum ad Narcotica, quibus cautè utendum, & non nisi urgeat necessitas.

Hæc autem sunt *Hyoscyamus*, *Opium*, *Mandragora*, *& Cicuta*, quæ mirum in modum refrigerat, & in inflammata parte usurpatur feliciter, in exigua tamen quantitate, ubi insignis est calor; eadem ratione conferunt *Belladonna*, *Lactucæ sylvestris succus*, *Papaveris nigri succus*, *Memphites lapis*, *& Vinum Mandragorites*, è Dioscoridis sententia. Stupefacientia.

CAP. VIII.

DE ERYSIPELATE.

Hactenus de tumore egimus, qui à sanguine oritur; Sequitur qui à bile Nomen.

bile provenit, Græcis pariter, & Latinis Eryſipelas dictum, com. 30. lib. 3. de iis, quæ fiunt in medic. Hoc à Celſo Ignem ſacrum vocari quidam falsò credunt: is enim nomine ſuo eryſipelas donat, capit. 26. libro 5. ſacrumque ignem, ceu morbum ab eryſipelate diſtinctum, cap. 28. lib. 5. longè aliter deſcribit, ac malis eum ulceribus annumerat.

Eryſipelas fit à bile. Fit autem eryſipelas à bilioſo humore. Bilioſus autem humor, ut traditur in lib. de atra bile, alius in ventriculo, alius in hepate gignitur. In ventriculo, gignitur humor bilioſus porraceus, vitellinus, & æruginoſus: à quibus humoribus non fiunt eryſipelata, quia illi humores per venas non progrediuntur, ſed gignuntur à vitioſis cibis aſſumptis, ut ſunt cepæ, porrum, allium ſinapi, naſturtium. Fit igitur eryſipelas à bilioſo humore, qui in hepate gignitur: & hic duplex eſt: alius alimentarius, alius excrementitius. Alimentarius eſt calidior, & ſiccior, & tenuiſſima ſanguinis pars, quæ in maſſa ſanguinea continetur. Excrementitia bilis eſt, quæ in fellis veſiculam demittitur, ut poſtmodum in inteſtina evacuetur.

Eryſipelas à bile alimentaria fit ſecundùm auctorem. Quæritur autem num eryſipelas fiat à bile alimentaria, an excrementitia? E Galeno colligitur, ab utraque fieri poſſe; nam capit. 2. lib. 3. ad ſym. cauſ. ait; amara bilis in toto corpore regium morbum, in una particula eryſipelas facit: ſed icterus fit à bile excrementitia, dum meatus veſicæ fellis obſtruuntur. Ergo & eryſipelas.

Rurſus capit. primo, lib. ſecundo, ad Glauc. dicit eryſipelata fieri à ſanguine tenuiſſimo; ac proinde à bile alimentaria. Equidem non negaverim eryſipelata à bile excrementitia fieri poſſe: attamen experientia comprobat eryſipelata ferè ſemper fieri à ſanguine tenuiſſimo, id eſt, à bile alimentaria. Quod ſi icterus, & eryſipelas fiunt ab una, & eadem bile, nimirum excrementitia: qui, fit, quod hi duo morbi tantùm à ſe invicem differant? Nec enim diſtant ſolum loco affecto, quemadmodum Galenus dicit: ut icterus occupet totum corpus, eryſipelas unam partem: ſed in aliis pluribus differunt; icterus enim plerunque fit ſine febre, eryſipelas cum febre: icterus non dolet, habet colorem flavum, ſeu citrinum; eryſipelas dolet, & habet colorem rubrum, ſed clarum. Exiſtimo igitur eryſipelas ſemper fieri à bile alimentaria.

Eryſipelatis. Differentia. Hæc igitur, ſi recedat à propria natura, & influat in aliquam partem, excitat eryſipelas. Recedit à ſua natura, in quantitate, vel qualitate. In quantitate, cum plus juſto adaugetur in corpore; & tunc in quamcunque partem influit, excitat eryſipelas: quod quidem, ſive dicamus fieri à bile exquiſita, ut lib. 7. ſimpl. à ſanguine tenuiſſimo, ut 2. ad Glauc. nihil refert. In qualitate bilis recedit à ſua natura, vel in ſua ſubſtantia, cùm ſcilicet bilis calidior, & acrior redditur; & tunc aſſumit vim corrodentem, unde herpes exedens: vel ob permiſtionem alterius humoris, vel ſanguinis, unde eryſipelas phlegmonodes; vel pituita, undè eryſipelas œdematoſum: vel melancholia, unde eryſipelas ſcirrhoſum. Nos hic tantùm agemus de eryſipelate, quod fit à bile naturali peccante ſolum in quantitate: quod eryſipelas, licet oriri poſſit in partibus internis, & externis; nos tamen de externis ſolùm agemus. In omnibus quidem externis partibus eryſipelas excitatur: ut plurimum tamen circa nares, & faciem: eo quòd pars hæc facillimè ſanguine tenuiſſimo ſuffunditur. In cruribus etiam ſæpenumero oritur eryſipelas; quia natura à ſanguine bilioſo irritata, eum facilè ad inguina, ceu emunctoria ſua propellit; qui poſtea in crura deſcendit. Et hinc fit, ut, qui in cruribus afficiuntur eryſipelate, prius circa inguina ejuſdem partis doleant, cum glandularum nonnunquam tumore. Generari autem ſolet eryſipelas tam æſtate, quàm hyeme: æſtate, propter copiam humoris bilioſi, qui tunc temporis dominatur: hyeme, propter cutis conſtipationem. Ubi igitur tenuiſſima hæc ſanguinis pars redundat in corpore, partes valentiores, & magis principales, hujus copia gravatæ ſanguinem hunc expellunt ad partes minus principales; neque ceſſat hæc expulſio, donec bilioſus humor ad muſculos pervenerit, quos tenuitate ſua bilis penetrat, donec deveniat ad cutim, in qua, propter denſitatem, detinetur: verùm, quia tenuis eſt humor, non ita detinetur ut infigatur, ſed per cutim diſpergitur.

Signa. Dignoſcitur autem eryſipelas ſuis ſignis, quæ ſunt calor, inſignis dolor, color ruber, ſeu in flavum vergens. Sed quia hæc ſigna pene eadem ſunt cum ſi-

gnis inflammationis, ideò distinguendi sunt hi duo tumores, è cap. 1. lib. 14. meth. & ex Avicenna. Primum ergo erysipelas distinguitur à phlegmone penes eminentiam; phlegmone enim apprehendit cutem, & subjectam carnem, partemque in tumorem insignem elevat; erysipelas verò tantùm occupat superficiem cutis, & modicè ipsam in tumorem attollit, adeò ut tumor ferè sub aspectum non cadat; unde erysipelas tantùm cutis affectio dicitur, cap. 1. lib. 2. ad Glauc. Causa autem hujus rei in tenuitatem humoris refertur, qui magis dispergitur in cutem, quam infigitur, & in tumorem attollitur. Quod si in erysipelate aliquando pars justum in tumorem elevetur, spurium est, non exquisitum erysipelas. Secundò erysipelas distinguitur ab inflammatione, quia longè calidius est, unde & cutis in erysipelate comburitur, ut vesiculæ excitentur: hac etiam ratione febres in erysipelate fiunt vehementiores, quam in phlegmone, Causa est, quòd bilis sanguine est calidior. Tertiò distinguitur; quia in erysipelates minor est, dolor, cum una tantùm adsit doloris causa, nimirum intemperies; non autem illa altera, quæ est solutio continui à materia distendente, comprimente, ac divellente. Præterea dolor in erysipelate est pungitivus, in inflammatione, temsivus & gravativus. Quartò distinguitur, quod inflammatio habet colorem rubrum, vergentem, vel ad nigredinem, vel ad viriditatem, propter sanguinem crassum, qui in profundo cònsistit. Erysipelas verò habet quidem colorem rubrum, sed clarum, non intensum, & ad citrinum propensum. Quintò distinguitur, quòd erysipelas, si tangatur digitis, cedit tactui; inflammatio verò non cedit, sed renititur: causa est humoris tenuitas, & crassities. Sextò rubedo in erysipelate, si digito tangatur, solet abire, & cutis sub digito alba fieri: deinde verò solet statim redire, ob sanguinem tenuissimum: in phlegmone autem hoc non fit. Septimò distinguitur, quia in erysipelate nulla tensio apparet, ut in phlegmone. Octavò maximè distinguitur, quòd inflammatio in uno semper figitur loco, à quo nusquam dimovetur: erysipelas verò crescit, & serpit: unde etiam erysipelas dicitur, quod vicinas partes semper rubras faciat.

Quamobrem si apparet tumor, qui colore ruber sit, & rubore claro aspersus, & modicè, aut fermè insensibiliter attollat partem in tumorem, & insigniter sit calidus, ac dolens dolore pungitivo, & tactui non renitatur, neque tensus sit, & modò unum, modò alium locum apprehendat: statuendum, quod tumor ille sit erysipelas exquisitum.

Causa erysipelatis proxima est fluxio biliosi humoris: quæ interdum excitatur à recipiente particula, interdum à mittente, nonnumquam ab utraque. A recipiente humor biliosus attrahitur, propter dolorem: cujus causæ externæ sunt ignis, acre medicamentum, motus, &c. A mittente particula biliosus humor expellitur, quoniam pars mittens irritatur à redundantia humoris biliosi: cujus causæ sunt, vel internæ, ut vitium jecoris calidum, vel externæ, ut sex res non naturales, &c. Causa.

Erysipelas, quod è flava bile naturali oritur, periculo vacat; naturalis enim bilis, nec vehementem morbum, nec sæva symptomata inferre solet: & præterea cùm sit in partibus externis, signum est partes internas à redundantia hujus humoris levari. comm. 9. lib. 3. de morb. vulgar. Verùm diligenter studendum, ut idonea adhibeatur curatio; nam sicut bonum est ab interiori parte extrà converti erysipelas: ita ab exteriori intrò redire, pessimum, aph. 25. sect. 6. Nec alia ratione pereunt ægrotantes, quàm erysipelatis in partes internas principes recursu: veluti si ex erysipelate in facie oriatur phrenitis, aut angina: quod plerumque fit è prava curatione, medicamentis nimirum repellentibus adhibitis: quin & hyemis frigus, refrigerando, & constipando, sæpè facit recurrere erysipelas. Hippocr. aph. 19. sect. 7. ait malum esse erysipelas ossis nudationi superveniens: quod proposito nostro non conducit, quia loquimur de erysipelate externo. Hippocrates etiam, aph. 20. sect. 7. ait malum esse, si erysipelati putredo, aut suppuratio superveniat. Pariter comm. 26. lib. 6. epid. ait nigredinem quandam aut pustulas, aut mentis alienationem supervenientes, ita malum esse, ut nullus spei relinquatur locus. Sed hæc præsagia spectant ad erysipelas pestiferum, de quo jam non agimus. Prognostica.

Quoad curationem, secundum Galenum in Arte medicinali, cùm erysipelas sit morbus, in quo pars plus justo auge- Indicationes.

getur à bilioso humore, hic evacuandus: quod fit duobus modis: vel si retrocedat, vel per patientem locum: per locum patientem, vel sensibiliter, nimirum scarificatione; vel insensibiliter, in halitum versione. Priùs tamen cura totius corporis instituenda; ratio est; nam si velimus repellere humorem, non ipsum admittet corpus plenum, si velimus vacuare, plus attrahetur, tum in scarificatione, per dolorem, tum in discutientibus per calorem. Quod si ægri sint inobedientes, ut cogant medicos aliquid apponere ante curam totius; id, quod apponitur, potius calidum sit, quod adaugeat erysipelas, ut postea cogantur obedire medicis: minimè autem repellentia sunt usurpanda, ne vertatur introrsum. De quò infrà pleniùs.

Curatio. Cura totius corporis dependet à Diæta, Chirurgia, Pharmacia.

Diæta. Ad diætam quod attinet: Aer eligatur frigidus, & humidus, & nisi talis sit, arte paretur, nimirum æstate, hieme autem potius aer calidus est eligendus, quia tunc fit erysipelas è cutis constipatione: contrà æstate fit; quoniam ob nimium calorem bilis copia generatur. Cibi sint frigidi, humidi. Et, si bilis admodum sit tenuis, convenient quæ viscosa sunt, ut *Cerebrum*, *pedes Suum*, *Pisces saxatiles*, *Lactuca*, *Endivia*, *Blitum*, *Malva*, *Cucurbita*, *Ptisana hordeacea.* Galenus laudat *novellas Lactucarum*, *quæ in aqua gelida sæpius abluendæ sunt*, *& ita edendæ.* Quod si æger cibi injucunditatem ferre non poterit, *Acetum aquæ frigidæ miscendum*, quod tamen expers sit omnis vinosæ qualitatis. Prodest *Panis in aqua gelida maceratus*, *cum modico Aceto.* Potus sit *aqua simplex*, *vel hordeacea*, *aut stillatitia Endiviæ*, *Acetosæ*, *cum modico Vino Granatorum.* Vinum autem pessimum est. Vitentur omnia pinguia, dulcia, & unctuosa. Quies sit potius, quam motus. Alvus sit lubrica. Somnus eligatur: vigiliæ vitentur, item omnes animi affectus nimii, veluti ira, contentio, quæ solent excitare erysipelata.

Venæ sectio. Quoad præsidia chirurgica, dubitatur num Venæ Sectio conveniat. Nam Paulus, Celsus, Theodorus Priscianus, secant venam in erysipelate, quod circa cervicem, & caput consistit: idem faciunt Avicennas, & Actuarius, itemque Hali Abbas, lib. 3. suæ practicæ. Contra Galenus cap. 3. lib. 14. meth. & lib. 2. ad Glauc. dicit non esse necessarium sanguinem mittere, sed exhibendum medicamentum, quod bilem vacuet, & si parva sit passio, acri clysmo utendum. Clarissimus Falloppius dicebat, hujusmodi contradictiones non posse conciliari, & proinde nos Galenum sequi debere. Sed, meo judicio, componi possunt. Nam Paulus, Celsus, &c. secant venam in erysipelate, circa cervicem, & caput; quia hujusmodi erysipelata plus facessunt negotii, & adeo sunt periculosa, ut, nisi efficax adhibeatur auxilium, ægros strangulent; quod etiam asserit Aetius, cap. 59. lib. 14. partes enim tonsillis adjacentes trahuntur in consensum, quæ inflammatæ suffocare solent. Quare in tali erysipelate sanguis est mittendus, propter periculum anginæ: ego etiam addo propter periculum phrenitidis, quæ fieri solet ab erysipelate capitis intrò recurrente. His malis multos è medio vidi sublatos. Galenus verò non negat sanguinem esse mittendum; non enim ait, esse inconveniens sanguinem mittere, sed non esse necessarium: quasi servanda sit venæ sectio pro majore necessitate: at quænam major necessitas, quàm ubi suffocationis imminet periculum? Dum igitur erysipelas est in capite, & cervice, secanda est vena. Et huc respexere Paulus, Celsus, & alii. Actuarius autem, & Avicennas locuti sunt de erysipelate impuro, à bile multo sanguine diluta: quod cùm phlegmonosum sit, indiget phlebotomia: ideoque citati auctores, quoniam loquuntur de erysipelate cum tumore, probant venæ sectionem in omni erysipelate, in quacunque parte consistat. Quare concludo, in erysipelate, quod consistit in cervice, capite, & facie, sive purum sit, sive phlegmonodes (quamvis non memini vidisse me purum erysipelas in facie) perpetuò statim secandam esse venam cephalicam, vel humeralem, propter periculum anginæ, & recursum materiæ ad interiora. In erysipelate verò puro, in aliis partibus, non est secanda vena, sed purgans exhibendum, tum ut redundantia bilis evacuetur, tum ne bilis ad ebullitionem deducatur. In erysipelate denique phlegmonoso, in quacumque parte consistat, oportet venam secare, & medicamentum purgans exhibere: Si parva sit affectio: acri clysmo utendum esse, monet Galenus.

Pharmaca Cholagoga. Sequuntur medicamenta: quæ Interna sunt, vel Externa: illa rursus Vacuantia bilem, vel Alterantia. Quæ bilem purgant, alia Simplicia sunt, alia Composita: quædam Mitiora, quædam Valentiora. Inter simplicia, & mitiora numerantur, *Cassia*, *Tamarindi*, *Rhabarb.* Composita mitiora sunt, *syrupus Ros. solutivus.* Valentiora non exhibemus, ut *Elaterium*, *& Scammonium*, *Electuarium Ros. Mesvæi*, *Diaprunum solutivum*, *Electuarium de succo Rosarum.*

In Bolo conveniet.

℞. *Flor. Cassiæ. drach.* vj.
Pulpæ Tamarind. unc. ß.
Rhabarb. elect. drach. j.
Cum *Syrup. Rosar. laxativo* F. Bolus.

Valentior est:

℞. *Flor. Cassiæ.*
Pulp. Tamarind. ana drach. vj.
Electuar. è succo Rosar. drach. iij.
M.
Cum *saccharo* F. Bolus.

Si mavis Potionem:

℞. *Rhabarb. electi. drach.* j.
Spicæ. gr. v.
Vini albi parum.
F. Infusio in Decoct. Tamarind: factæ expressioni adde
Syrup. Rosar. solut. unc. IV.
F. Potus.

Valentior reddetur, si addantur *Elect. Ros. Mesvæi. drach.* ij. His medicamentis utendum in erysipelate puro. Si passio non sit magna, acres clysmi conveniunt, è decoctis herbarum refrigerantium, & notandum, etiam in iis, quæ per os sumuntur, semper miscenda esse refrigerantia.

Clysmus talis erit.

℞. *Decocti Viol.*
Malvæ.
Lactucæ.
Hordei. q. s.
Cui addantur
Mellis Ros. solut. unc. IV.
Salis. drach. j.
Ol. Viol. unc. iij.

Est satis acris clyster, sed non admodum eo uti poterimus in adolescentibus. Si vis magis acrem: adde decocto, *centaurii* M. j. *Electuarii diaphœn. drach.* VI. aut etiam decoquatur *radix Cucum. Asinini.*

Evacuata bilis redundantia, secundùm Galenum in art. med. si oportet revulsoria præsidia administrare, in principio frictionibus, cucurbitulis, & similibus utendum. Sic etiam vomitoriis, ubi erysipelas in cruribus consistit. tali enim præsidio bilis optimè, & evacuatur, & revellitur. Revulsoria.

Syrupi refrigerantes conveniunt propter tres causas. Primùm enim si aliqua bilis copia in corpore remansit, ab his syrupis refrigeratur, & incrassatur. Præterea, cùm erysipelas ferè semper febrem habeat adjunctam: hujus etiam causa est corpus refrigerandum, & humectandum. Tertiò, cum bilis generetur ob calidam jecoris intemperiem: hujus causa syrupi refrigerantes exhibendi. Probatur igitur *Syr. de Cich. simpl. de Endivia*, *Soncho*, *Lactuca*, *Papavere*, *Portulaca*, *Violis*, *de Rosis recentibus*, *&c.* cum *aquis Endiviæ*, *Hordei*, *Lactucæ*, *Acetosæ*, *Plantaginis*, *&c.* Notandum, non frequenter dulcia esse exhibenda: qua de causa, tanta syruporum portio aquis est commiscenda, quanta sufficit pro gustu consolando. Galenus hæc considerans, cap. 5. lib. 9. meth. proponit medicamentum efficacissimum; nimirum ut patiens bibat aquam gelidam, quantam vult; hæc enim corpus refrigerat, sitim exstinguit, bilis fervorem retundit, & jecoris dyscrasiam calidam refrigerat. Sed in aqua propinanda multæ sunt conditiones; oportet enim ut tempus sit calidum, stomachus robustus, &c. Dum autem hæ conditiones non adsunt, debemus usurpare syrupos, & aquas prædictas. Efficacissimum etiam est (si adsit intemperies jecoris calida) *serum caprinum*, in magna quantitate, ad lib. IV. vel V. vices enim aquæ gelidæ subire potest, dum absunt conditiones frigidam propinandi. Possumus etiam partibus extrinsecùs imponere *Succum Solani*, *Cichorii*, *Hepaticæ*, *Lactucæ*, cum *modico Aceto* madefactis linteis, & appositis circa jecoris regionem. Alterantia.

Accedamus jam ad partem affectam, in qua duo sunt præter naturam: intemperies calida, & magnitudo aucta è copia materiæ ratione intemperiei, oritur indicatio refrigerandi; ratione materiæ copiosæ, vacuandi. Magis autem ad Medicamenta partem affectam spectantia.

se trahit refrigeratio, quàm evacuatio, quia purum eryſipelas tantùm qualitate offendit, id eſt, inſigni fervore. Utriuſque indicationibus ſatisfacimus repellentibus medicamentis, quæ frigida ſunt.

Num refrigerantibus uti liceat, ante curam totius corporis.

Verum antequam ulterius progrediamur, videndum, num in eryſipelate curando (quando vocamur ad ægros) ſemper debeamus expectare totius corporis procurationem per ea, quæ dicta ſunt, antequam refrigerantia medicamenta parti imponantur. Pro reſponſione, conſiderandæ ſunt hæ diſtinctiones: num eryſipelas fuerit factum ab interna, vel externa cauſa: num prope partem principem: num vehementer affligat an mediocriter. His notatis, ſtatuendum, aliquando vacuationem præcedere debere impoſitionem localium: aliquando localia prius imponenda, dein corpus purgandum, aliquando ſimul utrumque præſtandum: interdum evacuationem procurandam ſine localibus. Nam ſi eryſipelas factum eſt à cauſa externa, nimirum à percuſſione, aut calore partis affectæ, &c. refrigerantia tutò poſſumus imponere loco affecto, ſine vacuatione; ratio eſt, quia fluxio eſt excitata à parte recipiente, & non à mittente, & pars recipiens excitavit fluxionem, vel calore, vel dolore. Verum non eſt inconveniens in tali eryſipelate ſtatim lenire dolorem *Cerato roſato*, *Unguento roſato Meſvæi*, *Decocto Malvæ*, & ſimilibus: aut etiam calorem refrigerare, mitioribus tamen, cujuſmodi ſunt prædicta, id quod videtur elici poſſe è cap. 2. lib. 1. ad Glauc. ubi ait, in inflammatione quæ fit à cauſa externa; calefacere, & laxare nihil prohibet; at ſi fiat ab interna, nullo modo hoc faciendum. Si eryſipelas genitum eſt à cauſa interna, perpetuò ventriculi evacuatio præcedere debet, uno excepto caſu; qui duas includit conditiones; prima eſt, ſi eryſipelas ſit admodum diſtans à partibus principibus; altera, ſi calor externus ſit valde vehemens: tunc enim cum periculum ſit, ne deſtruatur calor nativus partis etiamſi non fuerit habita totius procuratio, debemus mitiora refrigerantia admovere, ut calor inſignis temperetur; quod fit *Decocto Trifolii*, *Umbilici Ven. Platani*, *Pſyllii*, &c. madefactis linteis, & appoſitis: attamen in hoc etiam caſu, appoſito locali medicamento, ſtatim totius curatio auſpicanda. Si eryſipelas fuerit in facie, aut in capite: dico, localia medicamenta neque ante, neque poſt purgationem eſſe adminiſtranda; poſſet enim frigidis materia repelli, aut ad cerebrum, unde phrenitis; aut ad fauces, unde angina: Calefacientia verò magis adaugerent eryſipelas: ideoque hujuſmodi eryſipelata debent curari, tantum reſpiciendo cauſam, non locum affectum. In hunc ſenſum præcipit Theodorus Priſcianus, cap. 21. lib. 1. in eryſipelate generaliter in omnibus partibus adjutoria adhiberi ſimilia debere, exceptis facie, & capite, in quibus ſi apparuerit eryſipelas, ante tertiam diem, phlebotomandum, & à cibo abſtinendum ſuadet. Sic etiam nos in hujuſmodi caſu, & venæ ſectionem, & medicamentum purgans, & diætam tenuiſſimam, & revulſiones præſcribimus. At Chirurgi communiter perperàm refrigerantia inſignia apponunt in eryſipelate faciei, & capitis: ſicque efficiunt, ut materia recurrat ad interiora, & æger moriatur. Quod ſi cogamur in facie aliquid ponere, in gratiam ægri, & adſtantium, qui id requirunt: fieri hoc debet, non in principio, ſed in progreſſu eryſipelatis & imponi debet medicamentum Aetii, cap. 59. lib. 14. nimirum ſumatur *nidus hirundinis pulveriſatus, mellique admiſtus, & penna intincta illinatur facies.* Hoc medicamentum exſiccat, & non repellit, eſtque tutiſſimum. In eryſipelate, quod oritur in aliis partibus, dummodo fiat à cauſa interna, oportet totius corporis evacuationem moliri, ante localia.

Error. Barbitonſorum.

Refrigerantia in eriſip. num humida, an ſicca conveniant.

Sed quæritur num refrigerantia in eryſipelate adhibenda, debeant eſſe humida, an ſicca? Reſpondet Paulus cap. 21. lib. 4. eryſipelata ab initio curanda eſſe refrigerantibus cum humiditate, non autem adſtringentibus, ſeu refrigerantibus cum ſiccitate. Rationem reddit Galenus cap. 4. lib. 1. per loc. nam adſtringentia poſſunt cutem contrahere, & poros conſtringere, & hoc modo exitum materiæ knilioſæ præcludere, ne exhalet; quæ materia, ſi detineatur, vehementius infeſtat, quia calidior redditur; & cum acris ſit, magis moleſtat dolore: adſtringentia igitur vitanda, quia cutim contrahendo eryſipelas augent. Sed quoniam Galenus in eryſipelate probat frigida humida. cur. cap. 4. lib. 1. per gen. utitur *Omphacio*, quod eſt adſtringens? Reſponſio; ibi Galenus cu-

Objectio.

curat eryſipelas phlegmonoſum, quod curatur etiam adſtrigentibus. Sed inſtat quis: eryſipelas phlegmonoſum curari poſſe adſtringentibus mitioribus, at omphacium valenter adſtringere: Reſponſio; Galenus utitur omphacio, non prima ratione, ſed tantùm ad extrahendum ſuccum è portulaca, ſempervivo, umbilico Veneris: è quibus per ſe ſolis copioſus ſuccus extrahi nequit. Animadvertenda autem eſt contradictio in Aetio, cap. 59. lib. 14. ſcribit enim exquiſitum eryſipelas curandum refrigerantibus & adſtringentibus; paulò tamen poſt addit eryſipelata expoſcere humectantia, & refrigerentia. Quæ tamen conciliatur dicendo, Aetium reſpicere qualitates primas, vel in codice mendum eſſe; de humectantibus enim, & refrigerantibus in quibuſdam codicibus nulla fit mentio. In quibuſdam tamen exemplaribus menda hæc ſublata eſt. Præterea caveant juniores, ne Avicennæ in curando eryſipelate conſilium ſequantur, qui refrigerantibus, & vehementer adſtringentibus utitur; contra quam Græci, aliique Arabes. Hac enim ratione, ſtipticorum uſu, materia bilioſa magis infigitur, craſſiorque redditur, quam ut poſtea facilè diſcuti à digerentibus poſſit, unde ſæpe indurati tumores, livores, ac nigrores in membro contingunt.

Aetii expoſitio.

Materiæ refrigerantes in eryſipelate.

Quamobrem eryſipelas exquiſitum refrigerantibus humectantibus curandum eſt, ut ſunt *Lactuca*, *Polygonum*, *Lenticula paluſtris*, *Portulaca*, *Pſyllium*, *Sempervivum*, *Umbilicus Veneris*, *Cucurbita*, *Solanum*, *Mandragora*, *Pomorum ſuccus*, *Glaucium*, *Violæ*, *item ſuccus Papaveris*, *& Hyoſcyami*, *Cannarum viridium folia* & omnia refrigerantia, quæ aqueo veluti humore aſperſa ſunt. Ex his varia fiunt compoſita, *ut ol. viol. ovi album & Acetum ſimul miſta*; ſimiliter *Philonium quaſſatum cum ſucco Cucumerum*; item *raſura Cucurbitæ, & Cucumeris, & Portulacæ, contrita ſimul miſta, & impoſita: aqua admodum frigida quibus aliquid Opii admiſcetur, aut ſucci Papaveris, aut Cicutæ*, aut *Mandragoræ*. Hæc propoſita tum ſimplicia; tum compoſita, alia ſunt valentiora, alia mitiora, alia mediocria. Licet etiam in omni eryſipelate refrigeratio ſatis intenſa fieri debeat; varia tamen hæc eſſe poteſt intenſio; major enim eſt in puro, quàm in non puro, ſeu phlegmonoſo; major in juvene, quàm ſene; temporibus calidis, quàm frigidis; item in partibus remotis à parte principe; intenſior in bilioſi humoris redundantia multa, quàm modica. Deſcribitur etiam à Galeno ad refrigerandum eryſipelas, Ceratum, quod refrigerans appellatur; fit enim ex *oleo Roſato*, *Omphacino*, *Ceræ alba*, *Aqua*, *& modico Aceto*, cap. 13. lib. 1. ſimpl. cap. 13. lib. 14. meth. Probat etiam Galenus Diaglaucium. Sed in penuria medicamentorum Gal. *Acetum*, *& Aquam* miſcet, *ac imponit*. Ego præ cæteris unum eligo, quod vulgò Linimentum ſimplex dicitur: at curandum eſt, ut fiat recens, alioquin rancidum evadit, & magis calefacit, quàm refrigerat. Fit autem è Cerato infrigerante Galeni jam propoſito, & ex Unguento magiſtrali, cujus hæc eſt deſcriptio.

℞. *Ceruſſæ lotæ. unc.* viij.
Lithargyrii loti. unc. v.
Ol. Roſ. ℔j.
Thur. pulveriſ. unc. j. *& drach.* ij.
Succi Solani. unc. v.
Ceræ albæ. unc. iij.
F. Unguentum.

Infrigidans Galeni tale eſt.

℞. *Ol. Roſ.* ℔j.
Ceræ albæ. unc. iv.
Abluantur pluries in *Aqua ſimpl.* & F. Ceratum.

Ex hujus utriuſque æquis partibus componitur, quod Linimentum ſimplex dicitur. In his medicamentis adminiſtrandis obſervandum eſt Galeni præceptum, cap. 4. lib. per gen. non modo eryſipelati actu frigida eſſe imponenda, ſed etiam frequenter immutanda; nam ubi incaleſcunt, magis nocent, quàm juvant. Paulus cap. 21. lib. 4. non tantùm frequenter immutat medicamenta, ſed etiam perliquida uſurpat, aut ſpongiis madefactis abluit eryſipelata. Poſſumus etiam uti linteis imbutis herbarum ſuccis, & foliis earundem herbarum. Refrigerationis terminum docet Galenus. cap. 4. lib. 1. κ. γ. tantiſper enim refrigerandum, donec vehemens ardor ceſſet: quod dignoſcitur, tum ex ægri teſtimonio, qui fatetur ſe non tam inſignem percipere calorem, tum tactu, tum colore mutato ad naturalem partis

ſanæ

ſanæ colorem, vel prorſus, vel quodammodo; hic enim eſt indicium materiam, quæ facit eryſipelas, à refrigerantibus eſſe propulſatam. Refrigerato ergo ſatis eryſipelate, dein à refrigerantibus abſtinendum, ne calor partis exiſtinguatur, parſque ipſa contrahat colorem, aut fuſcum, aut nigrum, & ſic corrumpatur: id quod & Avicennas monet.

Digerentia.

At ſi tota materia non fuerit evacuata, tunc, ſecundùm Galenum, ad contraria tranſire oportet, id eſt, ad Digerentia, quæ reliquam materiam, quæ remanſit, evacuent. Cujuſmodi eſt, ſi conficiamus Cataplaſma è *farina Hordei, Milii, Fabarum, aut Lupinorum* cum Melle. Quod ſi abſtinuerimus à refrigerantibus, priuſquam pars, vel livida, vel nigra evadat, præcipit Galenus, cap. 20. lib. 2. ad Glauc. partes affectas primùm aqua calida plurimùm eſſe fovendas. Ad quod etiam conducit *muria, aqua marina, & aqua, cui ſal ſit adjectum, aqua thermarum, &c.* Deinde inciſionibus ſcarificanda pars. Poſtea Emplaſtrum è *farina hordeacea calidum imponendum.* Interdum cataplaſmati *acetum, vel muria utiliter miſcetur*: ea ratione, ut materia, quæ ob medicamentum nimis refrigerans concreta eſt, vacuetur, & calor partis nativus, qui ſemi extinctus eſt à frigido, revocetur. Et quia materia, quæ coacta eſt, vacuari non poteſt, niſi fundatur: ideò Galenus præcipit perfuſionem aquæ calidæ, aut marinæ, aut fomentum; ſic enim humor concretus funditur. Deinde præcipit inciſionem, ut evacuentur humores, qui jam ſunt quodammodo commoti. Ultimò præcipit cataplaſmata, quæ habeant vim exſiccandi reliquum materiæ. Perfuſio quoque revocat calorem innatum, à frigido exſtinctum. Rectè etiam eryſipelati liventi imponitur ceratum roſaceum, cui aliquid calcis ſit admiſtum: viva quidem calx miſcenda eſt, ſi corpus ſit robuſtum, ſin minus, lotam calcem uſurpabimus. Viriliter imponitur etiam *Coriandrum cum polenta, & pane; Lolii ſemen, & Folia è vino trita, & impoſita, Tuſſilaginis folia cum Melle trita; Quinque folii radix cocta in Aceto, & trita, Sal ex Aceto illitum, aut cum Hyſſopo* impoſitum; *figulorum terra, cum Coriandri ſucco*, ſecundùm Aetium: inſuper *Calaminthæ, & Pulegii, & Betonicæ decoctum*; atque etiam herbæ ipſæ contuſæ, & impoſitæ. Demum omnia ea, quæ vim habent diſcutiendi, ſolent eſſe valde opportuna, liventi eryſipelati: quibus addatis *decoctum Scordii*, quod mirificè calori emorienti ſuccurrit.

Hic ponendum eſſet caput de eryſipelate in facie ſed ne omnia invertantur remittimus lectorem ad finem pag. ubi de eo.

Cap. IX.
DE OEDEMATE.

Nomen.

Tumor à pituita procreatus Galeno, & poſterioribus dicitur œdema, Græcis οἴδημα. Licèt œdema apud Hippocratem, & priſcos medicos generaliter ſignificet omnem tumorem præter naturam, ut refert Galen. comm. aph. 24. ſect. 4. & alibi. Et his etymon ſuffragari videtur: οἴδησις, ſeu οἴδημα, nil ſignificat aliud, niſi eminentiam. Nos hic cum Galeno œdema appellabimus tumorem à pituita procreatum; quem Hippocrates com. 34. lib. 1. prognoſt. nominat œdema molle: Avicennas vocat undimiam.

Generatio œdematis.

Provenit à pituitoſo humore in aliquam partem influente. Pituitoſus autem humor in noſtro corpore duplex eſt: unus propriè, alter impropriè pituita dicitur. Impropriè dicitur pituita, quæ quotidie vel excreando, vel vomendo, vel è naribus educitur. Propria pituita duplex eſt: alia, quæ in ventriculo, alia, quæ in jecore gignitur. Quæ gignitur in ventriculo, ſi per venas meſaraicas ad jecur traducatur, coquitur à calore jecoris, & in ſanguinem vertitur, qui comportatur poſtmodum per venas. Pituita autem in jecore genita nihil eſt aliud, quàm frigidior, & humidior pars maſſæ ſanguineæ; hæc enim maſſa è quatuor conſtat humoribus, ſecundùm Gal. cap. 5. lib. de atra bile. Oedema igitur potiſſimùm provenit à pituita illa, quæ in maſſa ſanguinea continetur. Si igitur accidat, ut adaugeatur in quantitate, irritata expultrice facultate à copia materiæ; inſurgit hæc facultas ad expellendum, & excitat œdema, quod verò œdema dicitur factum ſcilicet à pituita naturali, quæ qualitate frigida eſt, & humida, conſiſtentia tenuis, colore alba, guſtu vel inſipida, vel ſubdulcis. Si autem recedat à ſua natura in qualitate: hoc fit, vel in ſui ſubſtantia, ſi mutentur ejus naturales qualitates, ut ſi

eva-

evadat acida, aut nitrosa; item glutinosa, aut crassa: unde fiunt tumoris hujus differentiæ; nam si salsa fuerit, & nitrosa, efficit in capite tumores, qui cum parvo ulcere oriuntur, & achores dicuntur; si verò fuerit crassa, & glutinosa, excitatur tumoris species, quæ scirrhus dicitur. Si pituita recedat à natura, per admistionem sanguinis fit œdema inflammatorium; si per admistionem bilis, fit œdema erysipelatodes; si melancholiæ, œdema scirrhosum.

De quo œdemate hic agatur. Nos alii differentiis omissis agemus de œdemate vero, facto à pituita naturali, frigida, humida, tenui, albida, insipida, vel subdulci Porrò cum tale œdema oriatur in partibus internis, & externis, nos de externo agemus. Eternum rursus est universale, ut anasarca, vel particulare, cap. 2. lib. 3. de sym. caus. De particulari, quod propriè œdema dicitur, nos loquemur. Solet hoc oriri in omnibus partibus externis; sed potissimùm in manibus, & cruribus; ratio est, quia artus sunt longinqui à fonte caloris, nimirum à corde, & sua natura sunt frigidi, quia componuntur è partibus frigidis, ideò meritò incurrunt in œdema.

Modus generationis. Generationis modus est idem, qui in aliis tumoribus, cùm enim gravatur natura à pituitæ redundantia, insurgit expultrix ad expellendum, & ita à majoribus vasis ad minora detruditur pituitosus humor, qui detentus à densitate cutis, colligitur in musculosa parte, & facit tumorem œdematosum.

Definitio. Est autem œdema tumor mollis, laxus, indolens prementi digito cedens, à pituitosa materia, seu spiritu flatuoso procreatus. comm. 24. lib. 1. prognost. lib. 2. ad Glauc. Tumor, qui à flatu fit, distincta est tumoris species, secundum Galenum; addit tamen Galenus, œdema etiam fieri à flatu, quia dum pituitosus humor à calore alteratur, qui nunquam est otiosus vaporem quendam à pituita solet elevare.

Signa. Sic autem dignosci debet œdema.
1. Primùm est tumor mollis, & laxus: quæ mollities, & laxitas provenit ab humo-
2. re tenui pituitæ. Deinde est indolens; nam pituita nullum facit dolorem. cap. 1. lib. 2. per loc. non enim solvit unitatem. Et his signis distinguitur ædema ab inflammatione, erysipelate, & scirrho, & aliis tumoribus; qui aut duri
3. sunt, aut dolentes. Tertiò, œdema digitis prementibus cedit. Videtur hoc sub mollitie contineri: quia molle id est, quod in profundum cedit, cap. 4. lib. 4. meteor. quod similiter fit ob humoris humiditatem. Sed Galenus ait Hippocratem hoc signo ostendere velle, œdema ita cedere digitis, ut fovea relinquatur, quod maximè proprium est œdematis signum. Addi his signis potest, è sententia Avicennæ, quod sit apostema album, & sine calore: album est, quia pituita est alba: sine calore, & imò cum frigiditate, quia cùm pituitosus humor sit frigidus, & humidus, proculdubio contrahitur intemperies frigida: sicut in inflammatione, erysipelate, &c. contrahebatur calida. Si signa non sint pura, sed confusa, & mista, designatur œdema mistum.

Causa. Causa immediata est humor pituitosus, redundans in toto corpore; quem pariunt res non naturales, nimirum aer frigidus, & humidus, cibi pituitosi, nimius somnus, nimium otium, desidiosa vita &c. Interdum hujus redundantia habet causam internam nimirum dyscrasiam frigidam humidam, vel capitis, vel ventriculi, potissimum jecoris.

Prognost. Quo ad præsagium, notandum, Gal. cap. 10. lib. 2. ad Glauc. dicere, œdema aliud esse accidens, aliud morbum. Oedema accidens est, quod maximè contingere solet in cruribus & manibus, interdum etiam in hypochondriis, & solet consequi phthisin, hydropem, aut cachexiam, in quibus vel ob refrigeratum jecur, vel imbecillitatem omnium partium, ob diminutam earum coctionem, generatur tumor pituitosus; hujusmodi œdema ratione suarum causarum, ut plurimum solet terminari ad mortem. Oedema verò, de quo agimus, quod morbus est, & non succedit aliis morbis, facit ægritudinem diuturnam, & minori cum periculo est, com. 24. lib. 1. præsag. diuturnus quidem est morbus, quia frigidus, ideoque calor, qui concoquere debebat, est debilis: minori autem est cum periculo, quia dolore vacat. Durum autem œdema, quod Hippocrates ita vocat, est cum dolore, & est morbus periculosus.

Cura œdematis, quod est symptoma. In curando œdemate oportet distinguere num proponatur œdema accidens, an œdema morbus. Si proponatur œdema accidens, magis solliciti esse debemus de ipsius causa, ut curetur phthisis, cachexia, aut hydrops. Sed hæc œdemata

mata huc non ſpectant, niſi adeò excreſcant ut moleſta ſint: in quo caſu monet Galenus reprimentia, & mitigantia eſſe opportuna; ideoque fricanda crura *Oxyrrhodino, vel Oleo cum Sale, vel Oxyrrhodino Sal habente*, & iis medicamentis, quæ poſſunt mitigare, ſeu reprimere magnitudinem oedematis.

Cura œdematis, quod eſt morbus, quoad cauſam externam, & antecedentem.

Aggrediamur modo curationem œdematis, quod morbus eſt, non ſymptoma, & quod à pituitoſa fluxione generatur: in quo curando oportet pugnare adverſus pituitoſum humorem, primùm prohibendo generationem ipſius; ſi enim generatur ob intemperiem frigidam ventriculi, hæc corrigenda: ſi fit à cauſis externis, hæ omnes auferendæ, ita ut eligatur aer calidus, & ſiccus, cibi ſicciores, ut carnes ſilveſtres, *Aviculæ montanæ, Panis biſcoctus, Vinum tenue, album, non admodum potens*; plus vigilandum quam dormiendum, motus potiùs quàm quies convenit, niſi œdema ſit in cruribus. Secundò, humor genitus, & redundans evacuandus eſt phlegmagogis, ut *Melle roſato ſolutivo, Manna, Speciebus hieræ, diaphoen. Turbith, Agarico.* Formula poteſt eſſe talis.

℞. *Electuarii diacatholici. drach.* vj.
lenitivi. drach. iij.
Agarici trochiſc. ſcrup. IV.
Cum *Saccharo* F. Bolus.

Maximè probantur *Pilulæ Cochiæ, de Hermodactylis, de Agarico Meſ.* Præ cæteris autem *Cochiæ* laudantur, quæ humorem pituitoſum tenuem mirificè ſolent purgare. Et cùm minera pituitæ ſit ventriculus, bonum erit vomitu uti: qua in re prodeſt *Oxymel cum aqua calida, Decoctum item Raphani &c.* Neque ab re erit uſurpare ſyrupos, qui præparant humorem pituitoſum, ut eſt *Syrupus de Betonica, de Stœchade, Mel. roſ. Oxymel, rad. Fæn. & Petroſel.* quæ ſolent vacuare pituitoſum humorem etiam per urinam. Si humor fluat ad partem affectam, prohiberi debet, vel intercipiendo defenſivis, vel ad contraria revellendo frictionibus, balneis, inunctionibus calidis, & digerentibus; vel repellendo procul ab affecta parte.

Topica ad humorem influxum.

Quoad humorem influxum, cum œdema ſit morbus partim in quantitate, partim in qualitate; ratione qualitatis frigidæ, & humidæ, indigemus calefacientibus, & exſiccantibus: ratione quantitatis, egemus vacuantibus: & cum materia conſiſtat, vel in exiguis venis, vel extrà; & extra, vel in ſpatiis, vel in poris; ſi exſiſtat in exiguis venis, repellentibus eſt propellendus humor; ſi extrà, digerentibus. Licet enim humor ſit frigidus, competunt tamen repellentia. Sic enim & Gal. in l. per loc. repellentibus utitur in achoribus tam biliofis, quàm pituitoſis; ſed in bilioſis, refrigerantibus tantùm, in pituitoſis verò adſtringentibus, nimirum, valentioribus repellentibus, quæ frigida ſunt, & ſiccantia. Porrò cum ſcopus œdematis curandi duplex ſit, alter, ut materia digeratur, alter, ut fluxio ſiſtatur; ſciendum in principio digerentibus repellentia debere miſceri, ita tamen ut digerentia prævaleant, quia oportet explere ſcopum ratione qualitatis materiæ. At in progreſſu ſolùm digerentibus utendum. Hoc enim modo Gal. curavit omnia œdemata. cap. 3. lib. 2. ad Glauc. cap. 4. lib. 14. meth. ubi ſpongiam novam expreſſam in aqua, quæ parum Aceti habet, ligat ſupra partem affectam, ea ligatura, & faſcia, quibus ligantur fracturæ. Ubi notari poteſt miſtus modus curandi, per repellentia, & digerentia Gal. enim quatuor proponit, nimirum faſciam, ſpongiam, acetum, & aquam. Ad repellendum, utitur faſcia, & aceto. Faſcia enim circumducta ſupra partem affectam valentiùs ſtringit; deinde hinc inde circumducitur non ita ſtrictè; & ſic exprimit humorem à parte affecta ad alias partes, hinc inde, ſupra, & ſubter. Acetùm verò repellit, & abſumit pituitam, & cùm tenuium ſit partium, penetrat. Spongia verò, & aqua digerunt humorem pituitoſum. At dices, digerentia ſunt calida, & ſicca; aqua eſt frigida, & humida: quomodo ergo digerit? Reſponſio, Gal. cap. 8. lib. 1. ſimp. ait aquam digerere: nam in piſcatoribus manus, & pedes corrugari videmus, quæ corrugatio nihil aliud eſt, quam evacuatio humoris, qui antea ſpatia replebat. Sed, ut verum dicam, Gal. non potiſſimùm hac de cauſa uſurpat aquam, ſed ad obtundendam aceti acrimoniam, quæ cauſa ab ipſo non affertur lib. 2. ad Glauc. nec lib. 14. meth. ſed cap. 19. lib. 1. ſimp. Quod hoc ſit verum, patet; dicit enim: oportet parum aceti cum aqua miſcere, & ſi œdema non quieverit, plus aceti miſcendum, ita tamen ut bibi poſſit, nam à mitioribus inchoandum: addit etiam, in corporibus duris plus aceti poſſe miſce-

ri. At si fuerit œdema supra nervos, aut tendines, minus aceti miscendum. Demum spongia usurpatur ad digerendum; quia cum siccissima sit, potest cohibere omnes humiditates: præterea, cum nitrosæ qualitatis sit particeps, hac ratione calida est, & detersoria, & ad digerendum opportuna, talis autem oportet, ut sit nova; spongia enim aqua dulci aspersa non amplius habet nitrosam qualitatem: proinde, si non erit nova spongia, abluenda erit ex *aphronitro*, *& nitro*, *& lixivio destillato*; *item ex aqua maris*, *aqua salita*, *balneorum Patavinorum*, &c. Si hoc medicamento œdema non sedatur; aquæ, & aceto admiscendum est parum aluminis; quod præstantissimum est, quia mistam habet facultatem digerentem, & repellentem. Si nec his sedatur, fortiora sunt apponenda: cujusmodi est, quod ab Avicenna proponitur: nimirum, si spongiam madefaciamus *in aqua Calcis*, *cui succus Myrti* sit admistus. Demum, si œdema adhuc persistat, & diutius protrahatur, Gal. lib. 2. ad Glauc. curat per sola digerentia, prætermissis repellentibus; primùm enim particulam ol. inungit, dein spongiam è lixivio apponit, & vehementiùs stringit; Verùm Avicennæ medicamentum est efficacius, *ex aqua Calcis*: in cujus usu notandum, ut spongia comprehendat undique omnes œdematis partes; alioquin sequenti die invenitur humor affluxisse ad eam partem, quæ fuit spongia nudata. In spongiæ defectu similiter uti possumus linteis madefactis, aut in aqua calida, aut lixivio, & superligatis. Proponuntur, & alia medicamenta, ut est *oleum rof. cum Aceto*, *Sale*, *& Sulphure combusto*, ana partes æquales: quod medicamentum convenit in augmenti principio: si augeatur quantitas salis, & sulphuris, conveniet quoque in principio status. Serapio ait Emplastrum è *radice Cucumeris Asinini* (quæ proprietate pituitam attrahit) *cum farina Hordei*, conferre œdemati, in augmento, & statu. *Brancæ ursinæ folia contrita*, *& cum axungia porcina veteri mista*, utiliter imponuntur. *Calx viva*, *trita*, *& cum axungia porci mista*, œdematibus diuturnis præstantissimum est remedium. Sed antequam imponatur medicamentum, monet Avicennas fricandam esse partem, ut juvetur penetratio medicamentorum.

Medicamenta valentiora.

Et hæc Oedematis est curatio. Quæ quamvis per insensibilem fiat evacuationem, Hippocrates tamen comm. 37. lib. 1. prognost. ponit curam œdematis per suppurationem. At verum œdema vix suppurari potest, quia affectus est frigidus; in suppuratione autem requiritur calor. Solus Hippocrates proponit hanc curam, sed non in omni œdemate, sed in œdemate circa ventrem. Ait enim œdema in ventre fatigans minùs facere abscessum, quàm quod in iliis, minimè verò omnium suppurari partes, quæ sub umbilico sunt. At Gal. in comm. ait œdema magis suppurari in iliis, quia ea sedes calidior est. Respondendum autem in iliis, & cruribus non suppurari œdemata, quia hæ partes magis sunt longinque à caloris fonte. Suppurantur autem œdemata in ventre, ex Hippocr. sententia. Sed addit tex. 35. suppurari, ubi transierint sexagesimum diem. Et optimè, mea sententia, loquitur; statuit enim evenire œdemati diuturno, quod contingit in empyemate, & destillatione pituitæ ad partes pectoris: quæ, etsi natura sua frigida est, & insuppurabilis; ob diuturnam tamen moram à calore alterata fit purulenta. Sic quoque œdema diuturnum curari potest pus moventibus, ut *Diachylon cum gummis*, aut *radicibus Liliorum*, *Althææ*, *& Malvæ*; coctis, & contusis, deinde admisto *adipe gallinaceo*, *aut suillo*. Ubi tumor fuerit suppuratus aperiendus ferro, vel caustico: deinde foramen apertum servandum, quousque purgatus fuerit abscessus, cum *Resina*, *Terebinthina*, *Thure*, *& Melle*, & in dies adaugenda mellis quantitas, ad majorem detersionem; postea cavitas carne replenda, hyeme, *Unguento Isidis*, æstate, *de Tuthia*, mediis temporibus *de Betonica*. Ultimò cicatrix inducenda, aut cerato diapalma, aut linamentis siccis.

Num œdema etiam per suppurationem curari queat.

Cap. X.

De Flatuoso Tumore.

Habet hic tumor cum œdemate conjunctionem: ideoque jam ejus tractationem instituimus. Vocatur ἐμφύσημα inflatio; ab Avicenna, Apostema ventosum.

Nomen.

Fit hic tumor, secundùm Gal. cap. 4. lib. 3. meth. cap. 7. lib. 14. meth. ubi flatulenta materia in aliquam partem copiosior accessit, aut ibi collecta, in tumorem partem attollit. Porrò hic spiritus flatuosus, secundum sui substantiam crassus est, & vaporosus, qualis est aer in

Generatio.

in auſtrinis conſtitutionibus; non autem aereus eſt, & tenuis, qualis eſt ſpiritus, qui in noſtro corpore ſecundum naturam continetur, aquilonari aeris conſtitutioni ſimilis cap. 7. lib. 2. ad Glauc. Hujus flatulentæ materiæ cauſa materialis, eſt pituita craſſa, lenta, viſcida, nimirum pituita, quæ vitrea dicitur à Praxagora, cap. 6. lib. 2. ad Glauc. Efficiens cauſa eſt calor non adauctus, neque imbecillis, ſed tantùm diminutus. Si enim materia pituitoſa craſſa ſit in corpore, & calor ſummè ſit imbecillis, nullus generabitur flatus: quia talis calor non poteſt materiam alterare, & in flatum vertere. Contrà ſi calor ſit potens, materia verò tenuis, nullus gignetur flatus; quia ob fortem calorem tenuis materia in halitum diſſipabitur. Quod ſi calor ſit potens, & materia craſſa, ac viſcida; ſpiritus quidem generabitur flatuoſus, ſed exiguus, & brevi tempore durans; quia à potenti calore diſſipabitur inſenſibili tranſpiratione. Cauſæ ergo ſpiritus flatuoſi ſunt, pituita viſcida, ſeu vitrea, & diminutus calor. Hinc Galen. ait cap. 2. lib. 3. de ſymp. cauſ. flatuoſum ſpiritum fieri à ſuccis pituitoſis, à calore dificiente in halitum ſolutis. Nam pura frigiditas non facit flatum, quia nec attenuat, nec conficit, nec alimentum diſſolvit: fortis verò calor cùm longo intervallo humores ſuperet, plus attenuat, quàm requiratur pro flatu inducendo. Quod ſi humores flatuoſi ſint, & calor fortis: gignitur quidem ſpiritus, ſed exiguus & non diu durans. At calor; qui in humores diminutè agit, eos diſſolvit quodammodo, ſed non reſolvit: unde oritur ſpiritus flatuoſus. Sic ut fit extrinſecus in magno mundo: nam in frigidiſſimo aeris ſtatu, ut flante borea, aut calidiſſimo æſtatis tempore ambiens aer eſt purus, & ſerenus, ſtatus autem aeris, inter hos medii, nebulam gignunt. Ita etiam in animalis corpore flatuoſi ſpiritus non gignuntur, dum calor, vel ſummè eſt imbecillis, vel nimium vehemens; ſed ſtantibus intermediis. Flatus porrò genitus in tumorem partem attollit, quia exire nequit è corpore, ob partium denſitatem.

Flatum cauſa.

Differentia flatuoſi tumoris.

Solet hujuſmodi tumor oriri in plurimis partibus, tam internis, quàm externis: interdum enim ſub cute, interdum in viſcerum membranis, interdum in ventriculo, & inteſtinis, interdum in peritonæo oboritur tumor flatuoſus, præcipuè verò ſolet occupare articulos; quia partes hæ habent diminutum calorem, & refertæ ſunt pituita viſcida, & adeſt denſitas partis; provenit autem pituita hæc è tendinibus, membranis, ligamentis, & ſimilibus quæ in articulis conſiſtunt. Flatuoſus hic tumor ſecundùm Avicennam duplex eſt: alius fit à vapore levi, & aſſimilatur althebegio: (althebegium eſt tumefactio quædam ſimilis cachexiæ, quæ provenit è vitio hepatis, & malo corporis habitu: ſuntque tumores ſimiles iis, qui oriuntur ſub oculis, & in facie eorum, qui multum dormiunt: ejuſdem etiam & generis eſt tympanites.) alius tumor flatuoſus fit à vapore ventoſo, & ab Avicenna inflatio dicitur. Prior tumor, qui malum corporis habitum ſequitur, curatur curata ipſius cauſa; ideòque de altero flatuoſo tumore, qui morbus eſt, nos agemus.

Locus generationis flatus propoſiti.

Generatur hic tumor flatuoſus è pituita fluente à venis majoribus ad minores, donec ad minimas deveniat, & in ſumma ad partes frigidas: in quibus dum conſiſtit, à diminuto calore partium agitatur, & alteratur, & ſic vertitur in flatuoſum ſpiritum, qui detinetur à denſitate partium. Interdum autem flatuoſus ſpiritus generatur in venis majoribus, & ſenſim excurrit per majores venas, donec perveniat ad partem, in qua firmetur. Interdum licèt nulla pituita craſſa adſit in toto corpore; generatur tamen flatuoſus ſpiritus è pituita alicujus partis, quæ ob imbecillitatem partis in tumorem attollitur; puta, quæ propter contuſiones, vel alias cauſas fit imbecillis, ut non probe coquat alimentum proprium, unde reſultat crudus humor, qui à diminuto calore exagitatus in ventum vertitur.

Signa.

Cognoſcitur autem hoc modo. Primùm compreſſus hic tumor veſtigium, ſeu foveam non relinquit, & ſic ab œdemate diſtinguitur. Deinde, cùm percutitur, ſonitum, ſeu tympanum efficit, quod eò magis contingit, quò in majori cavitate continetur; nam incluſus ventus, & percuſſione commotus exitum quærit, & non inveniens, fertur ad latera, facitque ſtrepitum: quo ſigno diſtinguitur ab omnibus aliis tumoribus. Tertiò, in cavitate ſenſibili detinetur; hæc enim natura eſt flatuoſi ſpiritus, ut in cavitate contineatur, & con-

continuus ſit non ſparſus in poroſitatibus, aut ſpatiis. Quartò, Avicennas addit renitentiam manus comprimentis. Quintò, Guid: ait lucidum quendam ſplendorem apparere in ejus ſummitate. Sextò, non perpetuò, ſed interdum dolor adeſt, ob nimiam diſtenſionem. Septimò, adeſt ſenſus doloroſus ſpiritus percurrentis per corpus, quod tum contingit, cum ſpiritus in venis majoribus generatur.

Cauſa. Cauſa tumoris flatuoſi eſt pituita craſſa: quæ interdum nullam habet cauſam, præter externam. Sunt autem hæ, aer frigidus, & humidus, nubilus, qualis in auſtrinis conſtitutionibus; cibi craſſi, ut legumina, caſeus, caſtaneæ. cochleæ, nimius cibus, & potus, otium, & deſidioſa vita, nimius ſomnus, hæmorrhoides ſuppreſſæ, alvus ſtricta, percuſſio, ſeu contuſio. Poteſt enim tumor flatuoſus fieri à percuſſione, & contuſione, licèt pituita in toto corpore non redundet, ſed generetur à parte percuſſa. Interdum cauſa redundantiæ pituitæ eſt interna, & dependet aut è capite, aut intemperie frigida, & humida ventriculi. Redundantia igitur pituitæ craſſæ has habet cauſas. Alia cauſa eſt diminutus calor; cui additur denſitas partis, quæ egreſſum prohibet.

Prognoſ. Quid ſit de hoc tumore præſagiendum, optimè cognoſcetis, ſi diſtinguetis tumorem flatuoſum, qui ſequitur cachexiam ab eo, qui oritur ſine præcedente morbo; nam prior periculoſiſſimus eſt, propter morbum periculoſum: alter non eſt periculoſus, ſi modò duæ adſint conditiones: prima, niſi adeò ſit magnus, ut propter magnitudinem fiat periculoſus; ſæpe enim vidi genu occupantem ad mortem terminaſſe, propter magnitudinem. Alia conditio eſt, quando oritur cum dolore, & anxietate, quia portendit materiam eſſe venenoſam ideò tumor ille tunc eſt periculoſus.

Curatio, totum corpus reſpiciens. In curando tumore flatuoſo, primò habenda ratio cauſarum externarum. Eligatur aer calidus; & tenuis: cibi calidi, & ſicci, attenuantes, & flatus diſcutientes, ut *Panis probè coctus, cui Sal ſit admiſtum, aut Cuminum aut Fœniculum.* Potus ſit *aqua cocta, carnes ſylveſtres aſſæ.* Vitentur flatulenta. Proſunt aromata, vigiliæ, motus. Si adſit intemperies aliqua viſcerum, è qua generetur pituita, eſt corrigenda. Redundantia humoris in toto corpore, vacuatione curatur: nimirum venæ ſectione, & purgatione. Humore pituitoſo craſſo redundante, videtur ſolùm convenire purgatio. Poſſumus uti *pilulis de agarico Meſ. de hermodactylis*, &c. Non modò probantur purgantia, ſed etiam præparantia, extenuantia, & incidentia pituitoſum humorem. Galenus laudat *decoctum Nymphææ, Rutæ, Viticis.* Uti poſſumus *ſyrupo de Hyſſopo, Pulegio, Oxymelite ſcillitico.* Præparati humores evacuandi. Et ſic aufertur prima cauſa. Secunda etiam eſt amovenda, quæ eſt calor diminutus, qui roborabitur cibis optimis, & potu vini aromatici, in modica quantitate: ſpeciebus aromaticis, ut ſunt *Antidotum Diacyminum, Diacalaminthes, Diagalangæ, Aromaticum roſatum majus, &c.*

Ablatis cauſis, ad partem affectam veniendum: in qua indicatio eſt vacuandi humorem flatulentum. Et quia è Paulo, cap. 28. lib. 4. duo prohibent ſpiritus flatulenti evaporationem; unum denſitas partis, alterum craſſities flatulenti ſpiritus: ob id Galenus cap. 6. lib. 2. ad Glauc. ait duas oboriri indicationes rarefaciendi conſtrictum, & extenuandi craſſum. Extenuatio fit per ea, quæ ſunt tenuium partium. Rarefacientia ea aſſumi debent, quæ habent vim molliendi: cujuſmodi eſt medicamentum, quod conſtat è *pice, reſina terebinthina, & adipe leonino, aut taurino*: item quod *è ſordibus balnei, calce, & ſycomoro.* Lixivium præterea nova ſpongia impoſitum bene facit: in cujus penuria Aphronitrum ſumendum, quod non ſit lapidoſum, ſed ſpumoſum, & facilè liquetur. Præterea *Oleum de cera chymico modo extractum.* Medicamenta autem hæc variari debent, pro denſitate membri majori, vel minori: pro varietate craſſitie flatulenti ſpiritus: pro majori, vel minori caliditate membri, pro ratione ſitus profundi, aut ſuperficialis, ſenſus acuti, aut obtuſi. Sed notandum, antequam medicamenta imponantur, ut pars foveatur *ſpongia madefacta in decocto Rutæ, Aniſorum, Pulegii, Calaminthæ, Betonicæ, &c.* præterea *cinere Vitis, & Quercus* in aqua cocto, & colato ſæpius, donec aqua pungat linguam: *hæc aqua excepta ſpongia*, aut linteis *parti apponetur*; nam valentiſſimè flatus diſcutit. Vel: ℞. *Sordium balnei, quantum lubet.* Evacuatio ex parte affecta.

Calcis vivæ q. ſ. ad inſpiſſandum ſordes.

F. Emplaſtrum.

Sera-

Serapio probat *Ceratum* è *pulvere Hyssopi*, *ol. Anethino*, & *Cera*. Præstantissima etiam sunt *Semina Apii*, *Anisi*, *Rutæ*, *Ammios*, & *Cymini*. Quod si tumor flatuosus sit in profundo, cucurbitula sicca apponenda, ut attrahat. In hoc casu *Lixivium cineris sarmentorum Vitis linteo appositum*, & *Aqua Calcis* multùm juvant, si modò inungatur pars prius *ol. Anethino*.

Quod si dolor flatuoso tumori adjunctus sit, quod solet contingere maximè è contusione: monet Galen. ut *solo lixivio* utamur, cui si *sapam*, & *oleum* admiscebimus, magis dolor mitigabitur.

Sapa cum vino nigro, & *exiguo aceto*, & *modico oleo misceatur: iis succida lana imbuta* lenit dolorem. In summa quando sunt contusi musculi, Galenus præcipit utendum medicamentum, quod simul concoquat, digerat, & modicè adstringat. Si dolor urget, mitigantibus utemur: sin minùs, discutientibus.

Cap. XI.

DE SCIRRHO.

E quonam humore scirrhus oriatur.

Scirrhus, Græcè σκῖῤῥος dicitur tumor durus, à nonnullis Apostema lapidosum, ab Avicenna Sephiros. Provenit autem ex humore glutinoso, crasso, viscido, frigido, ut est atrabilis, & superexsiccata pituita. Omnes enim tumores scirrhosi, aut sunt ex atra bile, aut utrisque mistis. cap. 14. lib. 14. meth. Humor autem pituitosus scirrhum procreans non est naturalis illa pituita frigida, humida, & tenuis, è qua fit œdema; sed est pituita in qualitate peccans, ita ut quæ fuit frigida, humida, & tenuis, facta sit crassa, glutinosa, frigida, & super exsiccata. Id quod Galen. cap. 9. lib. de tum. præter natur. tradit. Melancholicus, humor, è quo gignitur scirrhus, est humor melancholicus naturalis: ut docet Galenus in lib. de atra bile. Eodem loco Galenus dividit humorem melancholicum in naturalem, & præternaturalem. Naturalem vocat, partem sanguinis crassiorem, densiorem, frigidiorem, quæ veluti fæx est sanguinis, & generatur in jecore, estque densior, & durior chyli pars, quam calor nativus probè conficere nequit; est tamen naturalis, & utilis corpori, quia nutrit partes densas, & duriores, & sanguinem densat, roborat, & duriorem reddit. Melancholiæ verò præternaturalis duas ponit species. una est, cùm humor melancholicus supra modum exuritur; & tunc talis oritur species melancholiæ præter naturam, quam neque muscæ volunt degustare. Alia species fit à bile tenuefacta, & superassata; quæ prædicta est periniciosior. Guido duas alias species ponit, quas nec Galenus prætermisit. Prima est, ubi inflammatio, aut erysipelas è vehementibus refrigerantibus insignem duritiem contraxerunt. Altera, quando melancholia naturalis miscetur aliis humoribus; unde fiunt scirrhi phlegmonosi, ædematosi, erysipelatosi. Scirrhus ergo fit tantùm ab humore melancholico naturali, ad quem reducere possumus erysipelas, aut phlegmonem induratam; quia sanguis ille, qui priùs calidus erat, & tenuior, cùm factus sit crassus, & frigidus; proculdubio censendus est melancholicus humor naturalis. Quod si Guido eum appellet præternaturalem, non reclamabo, dummodo concedat habere eandem curationem, hoc est, ex inflammatione indurata, & refrigerata non fieri diversum scirrhum ab eo, qui fit à melancholico humore naturali influente. Prætermittemus duas melancholiæ species præter naturam, à Galeno propositas, tam quæ fit à flava bile superassata, quàm quæ ab humore melancholico naturali exusto; quia ex his humoribus oriuntur ulcera cancrosa. Similiter omittemus humorem melancholicum aliis dilutum; quia cognita curatione scirrhi à solo humore melancholico, cognoscetur etiam curatio scirrhi ab aliorum admistione. Quare scirrhus gignitur ex humore melancholico naturali, qui est frigidus, siccus, crassus, & à pituita crassa glutinosa. Estque scirrhus tumor durus, & indolens, procreatus, vel à crassa, & glutinosa pituita, vel ab humore melancholico naturali.

Definitio.

Scirrhus est duplex: exquisitus, & non exquisitus. cap. 4. lib. 2. ad Glauc. Exquisitus est tumor præt. nat. sensu privatus, durus. Non exquisitus non est omnino insensibilis; difficulter tamen sentit. Oritur in partibus internis, ut liene, jecore, &c. vel in externis; de quo hic solo agimus. In externis è lib. 1. simp. oritur potissimùm circa musculorum capita, quia hujusmodi partes aliis sunt densiores, ob id magis induratur: & propter hanc rationem Galenus di-

Differentia.

dicit pulmonem, jecur & partes molles vix posse scirrhum contrahere.

Signa. Cognoscitur scirrhus è signis sequentibus. Primum: tumor est sine dolore. Secundum: est tangenti durus. Tertium: si non sit exquisitus, difficulter sentit. Omnis quidem scirrhus dolorem non habet; exquisitus in universum, tum è se ipso, tum etiam si digitis percutiatur: & hoc necessariò evenit, quia quod sensu privatum est, dolere nequit. At non exquisitus scirrhus, quando aliquem obtinet sensum, dolere potest: idque fit, si valenter comprimatur, aut percutiatur: quamvis è se ipso prorsus sit indolens. Addunt etiam scirrhum non moveri ad tactum; sicut glandula, struma, ganglium, & alia istius generis, quæ ad tactum moventur: scirrhus autem est tumor immobilis, ac si esset clavo affixus. Addunt alii, quod supra scirrhos aliquando oriantur pili: & tunc evadit exquisitus scirrhus. Distinguere autem oportet scirrhum factum a pituita, ab eo, qui fit ab humore melancholico: ut Galenus docet lib. de tum. præt. nat. scirrhi enim melancholici color plumbeus est; at scirrhus ab humore pituitoso habet colorem similem colori reliqui corporis, quia pituita alba est. Scirrhus etiam distinguitur ab aliis tumoribus: ut ab inflammatione, quæ dolet, ab erysipelate, quod non est durum: ab œdemate, quod tactui non resistit, sed cedit: à flatuosis, & aquosis tumoribus, quòd hi reddunt sonitum, ut tympanum: quæ in scirrho non reperiuntur.

Causa. Porrò, secundùm Galen. cap. 9. lib. 7. per gen. scirrhus alius per se oritur, id est, à principio congregatur, & sensim augetur: alius non per se, sed medicorum imperitia oritur, quando scilicet medici, aut importuna, aut nimiùm refrigerantia, aut nimis valenter discutientia inflammationibus adhibent, ut sic humor, vel frigore induratus, vel διαφορῆσει partium tenuium exsiccatus lapidescat. Si loquamur de scirrho, qui provenit imperitia Medicorum, hic duas habet causas; externam, & proximam, sive conjunctam. Externa est usus inordinatus medicamentorum: conjuncta est humor ipse concretus & induratus in parte affecta. Si autem loquamur de scirrho, qui per se oritur, & à principio congregatur, hic tria causarum genera obtinet: externam, internam, & conjunctam. Conjuncta patet. Interna, seu antecedens nil aliud est, quam redundantia, aut pituitosi aut melancholici humoris. Redundantia melancholici humoris interdum provenit è vitio lienis non potentis attrahere quod congruum est; è vitio etiam jecoris, quia nimis calidum est, & inde majorem copiam humoris melancholici gignit; interdum hæc redundantia provenit à causa externa. Externæ igitur causæ sunt omnia ea, quæ possunt crassos succos generare: ut aer frigidus, siccus, caliginosus, densus, cibus & potus crassus, ut est panis furfuraceus, caro bubula, caprina, porcina, asinina, leporum, camelorum limaces: vinum, crassum, & nigrum, & omnia, quæ crassum succum gignunt: nimius motus, nimia quies, nimiæ vigiliæ, menstruorum suppressio; animi passiones, ut ira, agonia, tristitia, &c. De pituitæ causis supra, cap. 9. diximus.

Quid præsagiendum sit, docet Galenus cap. 4. lib. 2. Glauc. Scirrhus exquisitus, sensus expers est incurabilis: non exquisitus autem facilem curam non admittit: haud tamen est mortalis, nisi valde magnus evadat: ut ego vidi aliquando in spatulis, circa humerum, ac circa pectus scirrhum, qui ægrotum interemit. Cur verò scirrhus exquisitus sit incurabilis, hinc colligi potest; quia enim privatur sensu, constat facultatem per nervos influere amplius non posse: & cùm humor occupet nervos, venas, & arterias, strangulari facultatem necesse est: unde & medicamenta nil operantur, quoniam à facultatibus non feruntur suppetiæ. Qui autem non est exquisitus curationem recipit, sed admodum difficulter. Qui lapidosus est factus, non cedit medicamentis; nec enim mitia quicquam efficiunt, valentiora autem plus indurant. Cæterùm aliter præsagiendum est de scirrho melancholico, aliter de pituitoso, è lib. 9. simp. Melancholicus enim affinitatem cum cancro habet, & hac ratione difficulter curatur, quia à medicamentis facilè irritatur: in quod periculum non incurrit scirrhus à pituita.

Externæ causæ primò amovendæ sunt. Curam. Eligatur igitur aer tenuis, calidus, & humidus; vitetur vebulosus, & crassus. Cibi crassi succi fugiendi; ut legumina, vinum crassum, panis furfuraceus, caseus: eligendi cibi eupepti, ad humidum

dum declinantes, & attenuantes, ut panis triticeus, vinum album tenue, ova sorbilia, pulli gallinacci, spinachia, borrago, &c. Vitentur nimius somnus, otium, tristitia.

Universalia remedia, ad causas internas.

Secundò deveniendum ad causas internas. Et, si melancholicus humor proveniat è vitio lienis, aut jecoris, hoc corrigendum: si ex hæmorrhoidibus obstructis, hæ aperiendæ. Si proveniat scirrhus è suppressione mensium, mittatur sanguis è malleoli vena fæminis; hirudines autem viris applicentur. Si sanguis plurimæ sit nigredinis, phlebotomia vacuandus. Si proveniat à pituita, relicta venæ sectione, purgante utendum; quod etiam propinari debet in scirrho ab humore melancholico. Sed pituitosus humor primo præparandus erit attenuantibus: detergentibus: ut *Syr. de Hyssopo*, *de Betonica*, *de Stoechade*; *Decoco Calaminthæ*, *Oxymelite simpl. & comp. Melle Ros. Decocto Pulegii.* Pro humore melancholico, indigemus attenuantibus, & humectantibus; ut *Syrup. de succo Borrag. Bugloss. Fumar*, *de Lupulis*, *de Pomis*; *cum Decocto Melissæ*, *Borrag. Buglos. &c.* His factis purgabitur humor melancholicus *Senna*, *Polypodio*, *Helleboro nigro*, *Confectione Hamech*; verb. gratia,

℞. *Electuar. lenit. drach.* vi.
Fl. Cassiæ.
Confection. Hamech. ana drach. iij.
Cum *Sacchara* F. Bolus.

Pituitam evacuant *Agaricus Mes. Pil. de Hermod. Hiera Pachii*: Purgato corpore, materia revellanda ad partes contrarias, frictionibus, balneis, inunctionibus calidis: & digerentibus. In defluxionibus diuturnis maximè laudo fonticulos locis congruis inustos.

Topicorum ad scirrhum facultas.

His ita completis ad partem affectam veniendum, & videndum ut evacuetur materia, quæ facit scirrhum. Evacuetur autem non repellentibus, quia materia est crassissima, & indurata, sed digerentibus per insensibilem transpirationem. Non autem omne digerens convenit; quia si valentiora adhibeantur digerentia, primis diebus quidem cura egregiè procedit: sed quod de affectu remanebit, id insanabile omninò erit, tenui enim resoluto, crassum restitat lapidosum cap. 4. lib. 14. meth. cap. 4. lib. 2. Glauc. Digerentia igitur erunt mitiora. Præterea etiam & alia respicere oportet; propter duritiem enim mollientibus utendum: & propter materiæ qualitatem, adhibenda sunt, quæ materiam ad discussionem præparant. Si igitur scirrhus fiat ab humore melancholico, qui est: frigidus crassus, & siccus, indigemus calefaciente, attenuante, & humectante. Si fiat ab humore pituitoso, frigido, crasso, viscido, glutinoso; hic calefaciendus, attenuandus, incidendus, detergendus. Hæ igitur indicationes è materia scirrhi eliciuntur: & ut uno verbo dicam, pars affecta, à frigiditate humoris ad intemperiem frigidam deducta erit calefacienda. Possunt autem hæ omnes indicationes ad duas referri, ad Emolliendum, & Discutiendum.

Durum quotuplex, & quomodo tollatur.

Ut autem hæc intelligantur, sciendum è cap. 5. lib. 5. simpl. duritiei tres esse causas frigiditatem, siccitatem, & repletionem. Frigiditas ut in glacie: & hæc durities solvitur leviter calefacientibus, sicuti glacies à Sole liquatur. Siccitas, ut in manibus rusticorum, quæ durescunt nimio exercitio: & huc referentur Solis fervor, ingens inedia, ardens febris, medicamenta siccantia citra refrigerationem: & hæc durities solvitur emollientibus. Repletio, ut in ventre helluonum; sic & pulmones aliquando indurantur: & hæc durities poscit emollientia vacuantia. Tandem potest etiam aliquid indurari è conjunctione causarum plurimarum, ut si concurrat siccitas, & frigiditas. Scirrhi ergo interdum indurantur à repletione: frequenter autem à frigiditate: neque sine ratione, cùm frigiditas tripliciter concurrat; primò ab externis rebus, ut ab aere, vel à medicamento, quemadmodum contingit in inflammationibus induratis; secundò à parte affecta; nam scirrhi potissimum oriuntur in ligamentis, tendinibus, & partibus frigidis; tertiò ab humore, qui est valde frigidus, sive melancholicus, sive pituitosus. Fit etiam scirrhus à repletione, ut sensibus patet. Interdum siccitas concurrit ad scirrhum indurandum; licèt hoc non semper contingat, si scilicet digerens, vel siccum medicamentum inflammationi admoveatur. Omnibus hisce causis emollientia contrariantur.

Materia emollientium, ac discutientium.

Moderatè emolliunt *adeps gallinaceus*, *medulla cervina*, *& vitulina*: & hoc ordine Galenus lib. 7. per gen. componit medicamentum è *butyro*, *resina colophonia*,

nia, *cera candida*, *non vetusta*, *&c.* Secundi ordinis sunt *adeps anserinus*, *caprinus*, *hircinus*, *taurinus*: è quibus singuli sequentes iis, qui præcessere, sunt calidiores. Componitur etiam medicamentum ex *oleo veteri*, *argenti spuma*, *&* *adipe suillo*. Tertii ordinis emollientia sunt *adeps leoninus*, *ursinus*, *&.è Pardo*. Sed in calefaciendo, & digerendo leoninus est valentissimus: proximum locum habet Pardi; sequitur ursinus. Quarti ordinis sunt valentiora, ut *Ammoniacum*, *Thymiama*, *Styrax*, *Bdellium*, *radices Althææ*, *& Cucumeris asin. folia Malvæ* tempore scirrhi; nam scirrhus recens, qui non valdè induruit, mollientibus mitioribus est tractandus, atque etiam digerentibus: induratus verò vel inveteratus valentioribus indiget. Secundò; utendi modus sumitur à corpore laborantis; nam corpora rusticorum, & nautarum, fortioribus indigent mollientibus, molliora corpora, ut mulierum, puerorum, eunuchorum, virorum delicatiorum, in umbra, & otio degentium, mitiora postulant. Tertiò à parte affecta; nam si scirrho ligamentum fuerit induratum, aut tendo, aut alia pars durior, valentioribus est utendum. Ob quam causam monet Galenus, cap. 4. lib. 2. ad Glauc. si in ligamentis, vel tendinibus scirrhi exoriantur, emollientibus admiscenda esse incidentia, ut acetum; sed non in principio, quia acetum absumit, quod tenue est, & crassum lapidescere facit. Laudat item Galenus in scirrhis suffumigium è lapide pyrite, id est, marchasita, aut molari, qui incandescens exstinguitur in aceto acerrimo, & supra vaporem detinetur scirrhus, & præsertim si ipsi fuerint incocta folia malvæ, althææ, & reliqua hujusmodi. Præcipit etiam continuò locum fricandum, donec sudor appareat: postea apponendum molliens, idque alternatis vicibus tamdiu, donec scirrhus absumatur.

Consideratio. Causarum.

Verum causæ scirrhi diligenter in curatione sunt attendendæ. Si enim ortus fuerit à melancholico humore, mitiùs erat tractandus, & majori dexteritate, quàm si sit à pituitoso, ne in cancrum convertatur. Perpendendum quoque, num sit per se ortus, an successerit inflammationi, & erysipelati. Si fuerit ortus per se, sciendum ipsum induratum esse à refrigeratione: quapropter emollientia debent usurpari, & calida, & evacuantia; ut est, quod ad Almansorem lib. 7. describitur, 1.

℞. *Bdellii.*
Ammoniaci.
Galbani. ana partes æquas.

In *Ol. Lil. vel Irino* mollifica, in mortario calido, inde adde *mucilag. Fœnigr.* *& Sem. Lini ad pondus omnium*, demum additis *Caricis pinguibus*, F. Cataplasma.

Mirificè laudatur ad omnes durities ubicunque fuerint. Ante admotionem fovebitur pars *decocto Althææ*, *Malvæ*, *Chamæmeli*, *Meliloti*. Si scirrhus sit factus propter inflammationem, aut erysipelas, à nimiùm repellente, aut discutiente medicamento; tunc emolliens tale conveniet, 2.

℞. *Ceræ citrinæ.* 3.
Adipis Anatis liquati & colati. ana unc. j.
Ol. lilior. unc. ij.
Medullæ crurum Bovis tantundem.
M.

Si induraverit à nimiùm siccantibus, emolliendus est humectantibus; ut *malva cocta*, *& cum adipe suillo mista*, *aut gallinaceo*, prodest *juris pinguis* Fomentum, *loturæ lanarum*, *lana succida*, *aut prædicta lotura imbuta*, *œsypus*, *sordes*, *&c. Lutum D. Bartholomæi S. Helenæ*, *& D. Petri in agro Patavino.* 4.

CAP. XII.

DE AQUOSIS TUMORIBUS.

Nomen & definitio, Tagaultii error.

Aquosi, seu serosi tumores sunt, qui à serosa humiditate proveniunt. Horum nullam Tagaultius in sua tabula mentionem facit, sed omnes ad pituitosos tumores reducit, cùm tamen quotidie experientia ostendat reperiri tumores, in quibus nihil aliud continetur, quàm serosa humiditas. Nam vesiculæ illæ, quæ è motu, aut aquæ ferventis contactu, aut ferro ignito, aut alia occasione in tumorem attolluntur, meritò aquosi tumores appellantur. Et Galenus cap. 2. lib. 3. de sympt. caus. ait serosa excrementa, cùm in toto redundant, facere hydropem, qui ascites vocatur: in partibus verò corporis excitare pustulas. Galenus ergo tumores aquosos, pustulas vocat. Cùm autem pustulæ aliæ siccæ sint, aliæ humidæ, procul-

cul dubio humidis pustulis accenseri debent tumores aquosi. Qui in summa cute frequenter oboriuntur, sudamina appellantur, qui noctu excitantur, dicuntur epinyctides, si in testibus aquosa humiditas colligatur, ὑδροκήλη: si in umbilico, ὑδρόμφαλος.

Causa. Tumores igitur aquosi, fiunt à serosa humiditate: Quæ interdum utilis est interdum inutilis. Utilis est, quousque complevit suum usum, qui est, secundùm Hippocr. ut sit vehiculum alimenti, quando alimentum pertransire debet vias angustissimas, ut sunt venæ meseraicæ, & venæ dispersæ per jecoris substantiam: ubi igitur sanguis à jecore traducitur per totum corpus, non amplius indiget multo vehiculo: ob id natura creavit venas, ut hujusmodi serosam humiditatem ad se attraherent, & post ad vesicam derivarent. Quare si accidat, ut serosa humiditas in corpus refundatur, stimulans excretricem; hæc expellit ad cutem partes ejus aliquas, & ita facit tumores aquosos. Secunda causa est redundantia serosæ humiditatis in corpore: quam interdum facit, vel imbecillitas renum, qui non potuerunt attrahere hanc serositatem, vel refrigeratio hepatis gignentis: vel est causa aliqua externa, ut nimius potus aquæ, aut vini, aut alterius liquoris; nam, secundum Galenum, aquosus humor est potionis excrementum.

Signa. Cognoscitur hic tumor, quia aliquando magis, aliquando minus tensus est, non tamen tactui renititur; quo à scirrho distinguitur. Dignoscitur ab inflammatione, & erysipelate; quia illi tumores sunt dolentes. Dum comprimitur, non relinquit foveam; & ita differt ab œdemate. Concussus non facit sonitum, sicut flatuosus tumor. Peculiare aquosi tumoris est signum, quod cum pruritu fiat, propter salsedinem, scilicet quæ est in serosa humiditate.

Prognost. In præsagiendo distinguere oportet, num sermo sit de aquoso tumore, qui sequitur vitium jecoris, & est hydrops ascites; an verò de aliis. Tumor, qui jecoris vitium sequitur, periculosus est non tam propter tumorem, quam propter jecoris vitium. Reliqui autem aquosi tumores, periculosi quidem non sunt, sed difficilem habent curationem. Si loquamur de tumoribus, qui similes vesiculis in toto ambitu apparent, & sudamina dicuntur, periculo vacant, & non omnino difficulter curantur. Oriuntur ii tumores in umbilico, scroto, in toto corporis ambitu, præcipuè tamen oriuntur circa juncturas crurum, & brachiorum, ratio est, cum enim hæ partes maximè omnium sint imbecilles, frigidæ, & densæ, facilè possunt in iis colligi aquosi tumores.

Curatio fit per ablationem causarum. Causa verò est humiditas, tum universalis, ut humor in toto redundans: tum particularis, quæ facit ipsum tumorem. Primò igitur universalis amovenda, quæ si fiat è nimia potione, abstinendum ab hac & siccantibus utendum. Si fiat è vitio renum, vel hepatis, hoc corrigendum. Quod spectat ad humorem, in toto contentum, purgari potest, vel per alvum, vel medicamentis urinam cientibus, vel per sudores, aut halitum insensibilem. Præcipuè tamen laudatur purgatio per alvum, & urinam. Hydragogum mite est, *Syrupus Ros. sol.* Valentiores sunt *Pil. cochiæ*; his ipsis valentiores *Pil. de Euphorbio*. Omnium optime convenit, *Pilul. aloëphang. scrup.* j. *cum Elaterii gr.* iij. bene enim aquas purgat. Si elaterium per simplicem punctionem erit collectum, sufficiet dicta dosis: sin per cucumeris asinini expressionem amplior erit eligenda. Per urinam vacuant *Syrup. de Hyssopo, de Calamintha, Decoctum Pulegii, Thymi, Origani, semina Melon. Pepon. &c. Aquæ etiam thermales Patavinæ*, illa Virginis, absente frigida intemperie; præsertim verò *aqua Lastrensis*. — Curatio. Hydragoga. Diuretica.

Redundantia partis evacuabitur, non repellentibus, sed digerentibus. Neque obstat, quod serosa humiditas cùm sit tenuis, debeat, & possit repelli, ut fit in inflammationibus, & erysipelate. Non debet repelli ille serosus humor, quia inutilis est. At sanguis tum verus, tum biliosus possunt repelli, quia sunt naturales humores & possunt esse utiles. Humor igitur serosus digerentibus erit evacuandus. Debemus quoque rarefacere cutim, ut facilius exeat. Optimum hoc est, — Topica. Cur repellentia non conveniant. Cataplasma.

℞. *Fol. Malvæ M.* ʒß.
Farinæ Lupinorum. unc. j.
Ol. Anethini. Chamæmelini. ana unc. ij.

Concoquantur, tundantur, & cum *Vino albo*, F. Cataplasma.

Valentius, — Aliud valentius.

℞. *Semin. Sinapi.*
Urticæ.
Sulphuris.
Spumæ maris.
Aristoloch. rotund.
Bdellii. ana unc. j.

Ammoniaci.
Ol. antiqui.
Ceræ. ana unc. ij.
M.

Ego in iis tumoribus, qui sudamina dicuntur, usus sum *Aqua thermali Aponensi*: spatio enim unius diei exsiccat. Si tumores non cedant valentioribus utendum, ut *aqua Calcis*, *Lixivio cineris Sarmentorum Vitis*; quod si ita non curentur, secandi erunt, dein mundificandum ulcus, cum *resina terebinthina*, *& melle*; postea carne replendum, *Unguento de Betonica*, *de Tuthia*; denique cicatrix inducenda *filamentis siccis*, *pulvere Tuthiæ*, *Cornu Cervi usto*, *Ære usto*, *loto*, *Diapalma*, *&c.*

Cap. XIII.
DE BUBONIBUS NON CONTAGIOSIS.

Transitio. Hactenus de summis tumorum generibus egimus; de phlegmone, erysipelate, œdemate, scirrho, flatuosis, & serosis tumoribus. Restant tumores, qui non ab humoribus influentibus, sed à partibus decumbentibus excitantur, ut Herniæ, &c. Sed quoniam in præcedentium tumorum speciebus alii quoque tumores comprehenduntur; ideo de iis prius agam, exorsus ab his tumoribus, qui ad inflammationem reducuntur: ut sunt bubo, phyma, phygethlon, ophthalmia, pleuritis, peripneumonia, &c. inter quos potissimum ad Chirurgos spectant Bubones.

Bubo quid, & quæ ejus differentiæ. Sunt autem Bubones (secundum Galenum cap. 1. lib. 2. ad Glauc. cap. 5. lib. 1. de diff. feb.) glandularum inflammationes, seu partium glandulosarum. Porrò inflammatio glandularum dupliciter sumitur, è cap. 1. lib. 2. ad Glauc. nam ubi accidit, ut glandula inflammata statim adaugeatur, & ad suppurationem festinet; hæc inflammatio phyma dicitur. Ubi verò accidit, ut non modò sanguis bonus concurrat, sed etiam parum bilis admisceatur, talis inflammatio dicitur phygethlon, & panus. Quare de his tribus agemus: de Bubone, qui simpliciter est glandularum inflammatio: de Phymate, quod est inflammatio, cum vehementia quadam ad suppurationem festinans: de Phygethlo, quod est inflammatio glandulæ, erysipelatis particeps. Bubo duplex est. contagiosus, & non contagiosus: Contagiosus, alius sequitur febres pestilentes, & dicitur Bubo pestilens, & febri semper est adjunctus: alius oritur è lue Gallica, sine febre, & dicitur Bubo Gallicus.

Bubo non contagiosus. Primum igitur agemus de non contagioso. Bubo ergo inflammatus est tumor ruber, dolens, tensus, & tangenti renitens, quandoque pulsans, in glandulis consistens. Sunt autem glandulæ in inguinibus, axillis, circa aures, collum, faciem, in mammis, oculis, & testiculis: loquendo semper de externis. Et his aliæ factæ sunt ad commutationem sanguinis: ut in mammillis ad lactis generationem, in testiculis ad spermatis generationem: aliæ factæ sunt ad tuenda vasa, quia iis veluti cunei quidam fulcimentum suggerunt, ne disrumpantur, aut à casu violento afficiantur, cujusmodi sunt glandulæ in collo, ad divisionem venarum jugularium: aliæ ponuntur ad replendum spatia vacua, & flexuosa loca, ut quæ sunt circa faciem, collum, & oris musculos: aliæ humores superfluos excipiunt, ut glandulæ post aures, in axillis, inguinibus, quæ recte emunctoria dicuntur; quia emungunt humores partium; ut quæ post aures sunt, cerebri; quæ in axillis, cordis; quæ in inguinibus hepatis humores combibunt. Bubones, de quibus agimus potissimùm oriuntur in emunctoriis, non autem in mammillis, & testiculis: hæ enim cum illustrem habeant usum, à natura satis robustæ sunt factæ, nec ita suscipiunt fluxionem: reliquæ sunt imbecilles, quia humoribus combibendis sunt dicatæ. Pars affecta.

Signa. Signa ejusmodi bubonis sunt rubor, dolor, calor, tensio, renitentia, aliquando pulsatio in glandula: Quibus addatis, quod aliquando febris est adjuncta, quæ est de genere ephemerarum.

Causa. Causæ bubonis sunt causæ phlegmones: sanguis scilicet copia abundans; proveniens à rebus non naturalibus, cibo, & potu, &c.

Prognost. Quoad præsagium, si loquamur de pestifero, præsagienda mors festina, si de bubone Gallico, dicendum non esse lethalem, sed curatu difficilem, non ratione bubonis, sed ratione infectionis. Si de aliis loquamur, omnes sunt salubres: quia morbus est in parte extima, & imbecilli. Sed notandum bubones, ubi diutius protrahuntur, facilè terminari in fistulas, quæ non solùm sunt curatu difficiles, sed interdum periculosæ; ideoque animadvertendum, ut quando ex uno foramine plura fieri incipiunt, bubo festinanter curetur.

Curatio. In curando bubone, ut monet Avicennas tertia quarti, perpendendum, num

num bubo subortus sit per viam crisis, an alio modo; nam non rarò bubones aliis morbis succedunt, quos etiam sanant, dum natura per crisin expellit materiam ab internis partibus ad glandulas: ideoque bubonem excitat, qui perfectè judicat morbum. Aliquando per se bubones oriuntur in corpore sano, sanguine referto, ubi natura per viam expulsionis propellit sanguinem redundantem. Quod si ergo tumor sit obortus per viam crisis, monet Avicennas nullo pacto motum naturæ impediendum. Ideo quando occurrit inflammatio glandularum, quam præcessit aut febris, aut alius morbus: debet priùs considerari, num natura per bubonem perfectè judicaverit morbum, an imperfectè. Si perfectè solverit morbum, ægrum liberaverit; notabitur dictum Hippocratis, aph. 20. sect. 2. Quæ judicantur, &c. Galenus rationem reddit; natura enim crisin facit, quando acriter cum morbo pugnat, quod fit in statu morbi, in quo omnia sunt vehementiora: ideoque rectè monet Hippocrates, in perfectis judicationibus nihil esse innovandum, sed totum negotium naturæ commitendum; nam si quippiam molieris; tunc natura, neque medicamenta, neque irritamenta ferre poterit, quinimò ad immoderatam fortasse vacuationem naturam irritabis, atque sic occides ægrum. Totum igitur negotium, in hoc casu naturæ permittendum. Num autem natura effecerit perfectam crisin, inde cognoscitur; quia æger ab initio sublevatur, & paulò post etiam è toto liberatur à morbo. Quod si non statim liberetur à morbo: cognoscitur naturam perfectè judicasse morbum, è conditionibus bonæ crisis: primùm, si viderimus in bubone ad glandulam transmissum humorem esse peccantem, & non alium: deinde, si directè, secundùm ductum vasorum à parte principe fuerit excitatus bubo; verbi gratia; existente inflammatione in jecinore, si fiat bubo in inguine dextro: tertiò, si videbimus factum fuisse bubonem, cum virium tolerantia: quartò, si præcesserint signa concoctionis in urinis: ultimò, si ortus fuerit in die critico. Hæ conditiones, cum apparent, dicendum bubonem excitatum esse à natura perfectè judicante morbum: & tunc nihil innovandum.

Si bubo sit perfectè ortus.

Si autem natura non perfectè judicaverit morbum per bubonem, Galenus monet lib. 2. de humor. nos debere opera naturæ supplere, & id addere, quod ad perfectam crisin deesse videbitur. In quo casu monet Avicennas humorem esse attrahendum medicamentis, & ventosis ad glandulam. Ego paro medicamentum *è fermento, & veteri axungia, vel adipe ursino, aut leonino: adjicimus etiam diachylon cum gummis, resinam Pini*, quæ calida est, & attrahit; quin *& saponem nigrum*, ac similia, quæ vim attrahendi habent. Probantur etiam cucurbitulæ siccæ, & scarificatio, ad crisin imperfectam supplendam.

Bubo per imperfectam crisin, excitatum.

Si bubones non oriuntur per viam crisis, sed per viam expulsionis, hoc est, nullo præcedente morbo, sed tantum ob redundantiam sanguinis, quæ naturam irritat ad expulsionem: hic bubo curandus est eo modo, quem docet Paulus lib. 4. & alii. Instituta enim victus ratione, sicut in phlegmone, secanda est vena, ut è toto corpore sanguinis redundantia evocetur. Avicennas laudat medicamentum purgans, quando sanguini alius humor associatur. Debent quoque in hoc casu exhiberi syrupi, quales in phlegmone proposuimus.

Bubo è sola sanguinis redundantia ortus.

Quoad partem affectam, solet sanguis influxus vacuari, vel per repellentia, vel digerentia. Sed Avicennas, Oribasius, & alii monent nullo pacto utendum esse repellentibus: quod & suprà nos probavimus: dum enim ad glandulas fit fluxio, non est repellendum, ne fluxio retrocedat ad partes principales, cum periculo ægri. Quare digerentia in curando bubone conveniunt. Verùm cùm in glandularum inflammatione non rarò adsit dolor; hic quodammodo ad se trahit curationem: ideo priùs sedandus anodynis. Laudatur *lana, ol. calido imbuta, & imposita, ol. amygdalinum, anethinum, chamæmelinum.* Si dolor his non sedetur, apponatur Cataplasma hoc

Repellentia improbantur.

Anodyna.

Catapl.

℞. *Ol. Chamæmel.*
Lilior. alb.
Anethini. ana unc. jß.
Farinæ Fœnigræci.
Semin. Lini.
Hordei. ana unc. jß.
Butyri.
Pinguedin. Gallin. ana unc. ij.
Croci. drach. j.
Ovorum vitellos. n. ij.

Paretur sic: sumantur farinæ, pingued. & olea, ac misceantur cum *Decocto Althææ, aut Malvæ sufficienti*, bulliant ad ignem, donec inspissetur ad formam Cataplasmatis: deinde addantur vitelli, & crocus: mista *apponantur buboni*. Sedato dolore, ad digerentia transeundum; oportet autem hæc valentiora esse, quàm in aliis inflammationibus, quia bubones possunt valentiora tolerare, cùm sint in glandulis obtusum sensum habentibus, & non adeo magnum usum præstantibus, cap. 2. lib. 2. ad Glauc. Ob id sumatur *rad. Cucumeris asinini, folia Petroselini, & Parietariæ*; coquantur *in Vino, & pauco Croco adjecto*, imponantur. Aut,

Digerentia.

Cataplasma.

℞. *Farinæ Lupinor.*
Milii. ana unc. j.
Rad. Lilior. alb. } *in vino coctarum,*
Althææ. } *& contusarum, ana unc.* jß.
Ol. Chamæmel. q. s.
Misc. ad ignem, F. Cataplasma.

Multum etiam valet in hoc casu *lixivium factum è cinere Vitis, appositum cum stupa*: præterea Cataplasma è *farina Tritici, cum Melle*, confert in principio, quia lenit dolorem & resolvit: Cataplasma è *farina Hordei, cum Melle*, magis resolvit, quàm prius: propterea in progressis bubonibus locum habet. Et sic bubo curatur digerentibus.

Bubo suppuratus. Suppurantia.

Accidit autem aliquando, ut bubones suppurentur: in quo casu pus moventia usurpanda. Ut, si sumamus *farinam, oleum, aquam, & crocum, & hæc commista imponamus*. Vel sumatur *Diachylon simplex, mollitum pinguedine Gallinæ*: vel *Diachylon cum Gummis, mollitum pinguedine porcina recenti*. Suppurato bubone, secundùm Oribasium, & Paulum, cap. 32. lib. 4. non statim est ad incisionem deveniendum, sed primò tentanda evacuatio digerentibus. In hoc autem casu medicamenta facultates mixtas debent obtinere, digerentem, & concoquentem; quia suppuratio non fit uno, eodemque tempore in tota materia; propterea utendum tali concoquente,

Digerentia, & Concoquentia.

Catapl.

℞. *Cepas. n.* ij.
Vitell. Ovorum. n. ij.
Rad. Malvæ.
Althææ. ana unc. j.
Axung. porcin.
Butyri ana unc. ij.

Decoquantur Cepæ & Vitelli sub prunis, radices in *Aqua*, contundantur omnia, deinde misceatur Axungia & Butyrum; & cum s. q. Decocti fiat Cataplasma maturans, & digerens.

Si autem puris tanta sit copia, quæ digerente evacuari nequeat, bubonem secare oportet, & quidem ferro potius, quàm caustico. Si fit sectio in inguine, per transversum facienda est, quia facilius in fine unitur; siquidem, dum femur inflectimus, naturaliter cutis sibi applicatur. facta sectione, & evacuato pure imponenda priùs ea, quæ sanguinem sistunt, si opus est; præterea quæ dolorem leniunt, qui è sectione excitatur. Ideo in promptum sit spongia expressa ex aqua calida, aut oleo, quæ parti dolenti apponenda: quo facto, turunda imponenda, atque etiam stupa cum albumine Ovi, si dolor urget. Si sanguis profluat notabili copia, abstinendum à fomentis, & apponendum *Ovi albumen, cum stupis*; deinde *turunda* imponenda, infecta, prima vice, *sevo candelæ*, quia concoquit, dolorem lenit, & semper est ad manum: aliis verò vicibus inficietur turunda aliquo concoquente, ut *Resina Terebinthina, Thure, & Ovi vitello.*

Incisio Bubonis.

Extrà verò admoveatur *Diachylon, aut simplex aut cum Gummis*. Evacuato pure opus est detergente, quo tempore additur aliqua portio *Mellis*, vel

Mundificantia.

℞. *Vitell. Ovorum. n.* j.
Farin. Lupinor. q. s.
ad inspissandum Vitellos, ad formam Cataplasmatis.

Et hoc intus, & extrà ponimus. Ad hunc rursum etiam facit *Mel rosatum colatum, cui tantum farinæ hordei sit adjectum. q. s. ad inspissandum*: quod similiter intus; & extrà ponitur.

Mundificato ulcere, caro gignenda, hoc medicamento,

Sarcotica.

℞. *Resinæ. unc.* iij.
Ceræ. unc. jß.
Thuris.
Mastich. ana unc. j.
Ol. communis. drach. x.
Dissolvitur Resina ad ignem, cum Cera & Oleo; colantur: deinde pulveres injiciuntur.

In officinis exstant, *Unguentum de Beton. de Tuthia*, *Isidis*, *Apostolorum.* Carne generata cicatrix inducenda linimentis siccis, vel *Ære usto loto*, vel *pulvere Tuthiæ præparatæ*, vel *Cornu Cervi usto*.

Cap. XIV.

DE PHYMATE.

Phyma.

Phyma est tumor in glandula, qui vehementia, quadam augetur, & ad suppurationem festinat. cap. 1. lib. 2. ad Glauc. In hoc tumore curando, supposita universali procuratione, qualem instituimus in bubone, loco affecto imponenda pus moventia, quæ jam proposita sunt, imitando naturæ motum. Facto pure, monet Galenus utendum discutientibus, antequam tumor aperiatur; in quo casu Galenus lib. 6. simp. laudat *Abrotanum tritum cum farina Hordei*, *Urticam*, *Parietariam*, *radices Althææ*, *Ammoniacum Melle emollitum.* Si puris copia medicamentum superet, ferro, vel caustico aperiatis, & eo modo curetis ut bubonem.

Topica.

Cap. XV.

DE PHYGETHLO.

Phygethlon.

Phygethlon est inflammatio in glandula, erysipelatis particeps; aut est erysipelas inflammatorium, cap. 1. lib. 2. ad Glauc. In hoc præcedat universi corporis procuratio per venæ sectionem, purgationem, diætam. Quoad partem affectam, potius digerendum, quàm suppurandum, quia hujusmodi tumor habet bilem admistam: propterea Galenus lib. 6. simpl. laudat *Alsinem*, instar cataplasmatis, item *Atriplicem*, *& folia Malvæ hortensis*: nec non ceratum humidum, quod describitur cap. 6. lib. 2. simpl. In summa Φύγεθλον discutientibus mitioribus curandum.

Topica.

Cap. XVI.

DE BUBONE GALLICO.

Suppurantibus hic esse locum, non digerentibus.

In hoc intentio est omnibus modis tumorem in pus vertere, nequaquam autem per halitum digerere; multò minùs repellere: quia experientia testatur sæpè ægrotantes evadere à lue venerea, si fiat evacuatio sensibilis; sæpenumero iterum corripi lue venerea, si fiat insensibilis vacuatio bubonum. Et ratio est, quia tenuiore parte resoluta, crassiores intus se defigunt, & concrescunt: sensibilis verò evacuatio non modo materiam influxam contagiosam, verùm etiam quamvis aliam, quæ in corpore est, evacuare solet: & hoc fit ratione vacui, quia humores semper sequuntur id, quod evacuatur; ideo de materiæ resolutione nihil in hoc bubone cogitamus. Quo ad totius corporis procurationem, neque venam secamus, neque purgans exhibemus, neque diætam ordinamus; sed sinimus patientes uti consueto victu. Tota autem nostra intentio convertitur ad suppurationem, & attractionem. Quæ remedia in bubone suprà recensuimus. Suppuratus aperitur ferro, vel caustico, tutiùs fit ferro. Apertio non sit admodum lata; quia locus diu apertus non potest, servari; sed sufficit foramen justæ magnitudinis, quod turunda imposita conservetur. Præterea hujusmodi bubones, qui in inguine oriuntur, aperiendi sunt in elatissima parte, quæ tamen non nihil inferius spectet: neque ferrum altius immittendum, quia ibi adsunt venæ, & arteriæ insignes, quarum si una pungeretur, periculum esset, ne è vistigio æger moreretur; nam glandulæ, in quibus oritur bubo, sunt in inguine positæ, non modò ut sint emunctoria jecoris, sed etiam ut fulciant divisiones illorum vasorum, Apertus purgari debet, ut in bubone diximus: & servari debet apertus per 15. 20. aut 30. dies, plus minus, prout materiæ adest copia. Hoc verò tempore venam secamus, medicamentum purgans exhibemus, diætam congruam ordinamus. Ubi diutius apertus fuerit servatus, deinde carne replebitur, & cicatrix obducetur. Et hoc modo curatur Bubo Gallicus, qui suppurationi rebellis non est.

Purgatio.

Consolidatio.

Interdum verò accidit, ut pertinacissimi sint ad suppurationem: in quo casu consulo, ut cucurbitula affigatur, alternis diebus: interim autem *Diachylon cum Gummis*, *& Sapone nigro*, *apponendum*: quo contumacissimos Bubones Gallicos suppurari vidi. Quod si nec his suppurari possit, cùm diutius frustra tentata est suppuratio, & morbus est in longum protractus: recurrimus ad venæ sectionem, purgationem, & diætam: apponimus cucurbitulam, & *Diachylon*: & sic frequenter suppurantur. Si nec ita

Bubones rebelles.

queant ſuppurari; ad alia transſeundum. Nam in bubone quodam duro, & pertinaciſſimo, caſus aliquando docuit ſuppurationem: cùm nec phlebotomia juvare, nec dicta præſidia ſuppurationem efficere poſſent. Empiricus ergo duro illi buboni cauſticum impoſuit, & ita exuſſit locum profundè: inde deceſſit eſchara, & apparuit ſubjecta caro rubra, atque ſicca: tandem brevi ſpatio fuit ulcus repletum carne; & cicatrice obductum; citra ullam ſenſibilem vacuationem, quæ alicujus eſſet momenti. Ad me æger rediit: & præcepi, ut cucurbitula affigeretur: quo facto, tota illa caro tenella, & nova ex ulcere ablata fuit: poſtea apertum diu ulcus detentum, è quo copioſiſſima materia effluxit: & ita verè fuit liberatus. Quod exciderit caro nova, factum eſt à vehementia cucurbitulæ. Quin etiam experientia docet, ſi cauticis ſuppuratio perfici nequierit, locus aperiatur, & *Unguento Iſide* diutius apertus detineatur, plurimum ægris utilitatis fieri.

CAP. XVII.
DE BUBONE PESTIFERO.

Bubo peſtilens. Bubones peſtilentes pauci curantur: ægri enim interdum prima die moriuntur, interdum quarta, raro ultra vivunt. Purgatio in hoc periculoſa; quia medicamenta à principio valde turbant naturam. Utiliſſimum tamen eſt materiam veneficam attrahere ad illam partem epiſpaſticis validiſſimis, ut ſunt *Cantharides*, *ſuccus Tithymali*, *Ranunculus contuſus*, & appoſitus. Omnium maximè laudo *Flammulam*, quia admodum attrahit, & veſicas excitat, per quas venenum expurgatur. Interdum cauſticis uti licet. & feliciter res ſuccedit. Inuſtione facta congruum eſt *Theriacam*, *& Mithridatium* imponere, emplaſtri modo.

CAP. XVIII.
DE CARBUNCULO.

Nomen & definitio. Ἄνθραξ, Carbo, vel Carbunculus dicitur: Avicennæ Pruna, & Ignis Perſicus; urit enim, ut pruna, vel colorem refert carbonis exſtincti. Eſt enim tumor maximè adurens, nigram cruſtam habens. Gal. cap. 12. lib. de diff. morb. dicit Carbunculum eſſe morbum compoſitum è tumore, & ulcere: Fit à ſanguine calido, c. 1. lib. 2. ad Glauc. c. 6. lib. de Tum. præter Nat. Sed quid intelligat Galenus per ſanguinem calidum, explicat cap. 9. lib. 2. de diff. Feb. inquiens: dum ſanguis aduritur, ſubtilior ejus pars vertitur in flavam bilem; craſſior verò in atram, ut contingit in Carbonibus.

Aduritur autem ſanguis, vel per ſe, vel aliis admiſtis humoribus. Hinc invicem carbunculi differunt. c. 10. l. 2. ad Glauc. Alius eſt ulcus cruſtoſum, vel cineritii, vel nigri coloris: alius oritur cum puſtulis, quales ab igne excitantur, quibus ruptis ſubeſt ulcus cruſtoſum. c. 10. lib. 4. meth. & quidem plures carbunculi oriuntur cum puſtula, quàm ſine ea. Qui fit cum puſtula, Avicennæ dicitur Pruna, & Ignis Perſicus. Puſtula interdum una ſola eſt, interdum plures, & exiguæ, ut Milii ſemina, quibus ruptis ſubeſt cruſta. Humor autem, qui ſanguine admiſcetur, & puſtulas excitat, ſecundùm Avicen. eſt materia bilioſa, & tenuis. Utraque ſpecies carbonis rurſus duplex eſt, aut enim eſt peſtilens, aut non eſt peſtilens, dum ſcilicet non habet aliam adventitiam adjunctam malignitatem, quàm eam, quàm à tumore habet: com. 12. lib. 3. epidem. Differentia.

Anthracis non peſtilentis ſigna ſunt; 1°. Ulcus cum cruſta, quæ aliquando cineritia, aliquando nigrior eſt, quando nimirum maximè eſt aduſtus. 2°. Caro cruſtoſa livida inflammatione cingitur, & colorem habet nigricantem, & ſplendet ceu pix, & bitumen Celſ. cap. 18. lib. 5. 3°. febris propter humoris fervorem: Gal. teſte, lib. de atra bile. 4°. dolor vehemens cap. 1. lib. 2. ad Glauc. 5°. ſomnus, & horror. Quando carbunculus emerſurus eſt, ægri ſentiunt pruritum magnum; ſi ſcalpunt, excitant puſtulas Milio ſimiles, quibus ruptis ſubeſt ulcus cum cruſta. Signa peſtilentis. 1°. aeris conſtitutio peſtilens. 2°. febris debilis mitis, blanda & ferè imperceptibilis, ambulant ſæpe, donec mortui cadant. 3°. deperditio floridi coloris faciei. 4°. denigrata lingua, vel flaveſcens. 5°. Urina tenuis, turbulenta. 6°. dejectiones liquidæ, & cholericæ 7°. appetitus proſtratio, nauſea, vomitus. 8°. ſudor, vel multus, & tepidus, vel frigidus. 9°. fœtor gravis animæ. 10°. ſpirandi difficultas, vox rauca. 11°. dolor capitis, vertigo. 12°. ſomnus aliquando profundus, interdum vigiliæ

giliæ continuæ. 13°. syncope, præsertim quando mors imminet. His addantur alia, ut pustulæ, ulcera cum crusta, &c.

Causa. Causa proxima, & immediata est fluxio ferventissimi sanguinis ad partem: quæ excitatur à redundantia in toto. Redundantia oritur: vel ex intensa jecoris caliditate; vel à causis externis, ut è cibis calidis, & pravi succi: præter hæc pestilens habet pestilentem aerem.

Prognos. Pestiferum Gal. vocat perniciosissimum, com IV. l. 3. epidem. Non pestiferi, periculosi, & ipsi sunt, quia oriuntur à vitiosis humoribus, c. 6. l. de tum. præt. nat. & accendunt febrem ardentissimam, suntque cum periculo vitæ conjuncti.

Curatio. In carbunculo non pestilenti duplex est causa, ferventissimus in toto sanguis, & particularis redundantia in parte affecta. Vacuatio totius. Primùm igitur evacuanda redundantia universalis, ut quæ fovet particularem. Evacuatur Venæ Sectione usque ad animi deliquium, nisi quid obstet: apho. 32. sect. 1. In carbunculo enim est maxima inflammatio. lib. 14. meth. & præterea adest febris intensissima, ardens, quin etiam gravissimus dolor. c. 1. l. 2. ad Glauc. Igitur his de causis ad leipothymiam vacuandum. Et propterea Gal. non facit mentionem purgantis; quia dum sanguis evacuatur ad leipothymiam, non licet aliam vacuationem moliri, alias periculum esset de vita. Si verò ad animi deliquium sanguis mitti non possit, tutò propinatur purgans: ex *Epithymo*, *ad unc. sem. cum Sero Lactis*; vel *unc.* j. *pulpæ Tamarind. cum drach.* ij. *Confect. Hamech.* Si febris adsit non nisi leniens dandum; simulque recurrendum ad syrupos refrigerantes: herbæ in sero lactis incoquentur: Victus refrigerans, *Ptisana Hordei cum semin. Melonum.*

Alteratio. Quoad partem affectam, hæc evacuatur, vel repellentibus, vel digerentibus; sic enim curatur inflammatio: at ulcus alia indicat. Gal. c. 10. l. 14. meth. videtur damnare repellentia; quia humor est crassus, ferinus, malignus: verùm respiciens maximam inflammationem, ait, omnino repellendum, tum ut refrigeretur inflammatio, & defendatur pars a gangræna; tum ut mitigetur dolor. Topica. At solvit difficultatem distinctione, opportunâ, scilicet; esse quæ medicè reprimendo etiam digerere possunt; sic enim digerens non calefacit, repercutiens verò cùm validum non sit, non potest succos protrudere in altum. Ideo componit medicamentum è *Plantagine, & Pane, cum Lacte coctis*: panem vult esse neque furfureum, neque omnino furfure liberum, sed medio habentem modo. Secundum medicamentum facit ex *Orobi farina, & Oxymelite.* Avicennas utitur *Galla, cum Aceto Vini, & Alumine cum Aceto Vini.* Vel

℞. *Malum Punicum acidum.*
Hordei. P. j.
Fol. Plantag. M. ij.
Coque in *Posca*, & contundantur. Deinde

℞. *Pulpam mali Cydonii prunis incocti*,
F. Cataplasma.

℞. *Fol. Cupressi viridium.*
Passul. sine nucleis.
Farinæ Hordei.
Caricarum. ana unc. ij.
Fol. Rutæ. M. j.
Nucis Jugland. unc. ij.

In ipso ulcere crustoso Gal. facit scarificationes, & sectiones; ut autem crusta faciliùs auferatur, Rhasis fovet prius locum aqua calida, dein scarificat. Locis autem scarificatis, ut docetur, c. 10. l. 14. meth, non imponenda quæ aliis imponi solent, ut pus moventia; sed maximè siccantia, & putredini resistentia; carbo enim semper putrescendo serpit. Hinc Gal. laudat *pastillos Andronis, Polyidæ, & Pasionis, qui liquandi in Vino dulci, usque ad sordium spissitudinem.* Gal. l. 2. ad Glauc. si magnus tumor adsit, *diluit pastillos, in principio Vino acerbo, postea Aceto.* Si his non cedit, sed durities remanet, monet Paulus, utendum *Melino Serapionis*; studendumque ut carbunculus citissimè suppuret, cataplasmate bis in die apposito: probat *Nuces Juglandes, oleosas, pingues, contulas, &c.* Quod si his cedere nolit, monet Galenus, ut aduramus ulcus, vel ferro, vel medicamentis; adustio enim statim, & crustam, & putredinem absumit. Si ferrum renuunt, Galenus utitur *Misy, Chalcitide, Arsenico, Calce.* Facta ustione, ut crusta cadat, Aetius laudat *folia Verbenæ erectæ, & Cupressi, fimum Gallinaceum aridum, cum antiqua axungia*: laudat item, non modo ad crustam tollendum, sed è toto sanan-

nandum ulcus, *radices Liliorum recentes*, ad formam cataplasmatis administratas.

Curatio Anthracis pestiferi. In carbone pestilenti, antidota exhibenda cum *Scordio*, *& Syrup. acetositatis citrei.* Phlebotomia ad animi deliquium non convenit, quia vires statim collabuntur: interdum tamen molienda. Localia sint attrahentia validissima, & quæ sua proprietate venenis resistunt; ut sunt, *Trochisci Viperini*, *Theriaca*, *Mithridatium*. Quæ vim causticam habent, magis attrahunt; ut *Arsenicum*, *Flammula*. Cucurbitulæ etiam scarificatæ locum habent; & nonnunquam hirudines. Ad tollendum putredinem, ablutio fiat *aqua salsa calente*; si nihil aliud ad manus sit, *Calx viva* imponenda.

Cap. XIX.

DE GANGRÆNA, ET SPHACELO.

Definitio. Chirurgi ad inflammationes solent reducere Gangrænam, & Sphacelum; quia ejusmodi affectiones solent magnis inflammationibus supervenire. Est autem Gangræna, mortificatio partis, quæ inflammatione tentata est, c. 9. lib. 2. ad Glauc. Ubi verò membra planè emortua sunt, eam affectionem Sphacelum nominant. Gangræna ergo dicitur affectio illa, quæ est in parte, dum emoritur; Sphacelus verò cum mortua est. Cùm igitur utraque passio sit mortificatio, neque differant, nisi secundùm magis, & minus, ideo utriusque eædem erunt causæ. Vita servatur per caloris conservationem: mors autem nihil aliud est, quam corruptio caloris: quapropter viventia videntur calida, morientia frigida. Hinc patet, cum gangræna sit partis mortificatio quod nil aliud sit, quàm corruptio caloris illius partis. Corrumpitur calor à quinque

Caloris corruptio. causis. Primùm à frigore, ut videmus hiberno tempore nonnullos acri gelu exstingui. Secundò, corrumpitur calor nativus ab excedenti, & nimio calore extraneo, qui calori nativo, non minus, quàm frigus, est contrarius; sic enim à febrili calore exstinguuntur multi. Tertiò, defectu nutrimenti: nisi enim quis comederet, periret; quia calor, in inferiori mundo contentus, cum sit extra proprium locum, evolaret sursum, nisi aliquid esset, à quo tamquam vinculo detineretur, quod fit ab alimento. Quartò corrumpitur à prohibita perspiratione, quia calor indiget conservatione: sic cucurbita non perforata, suffocando flammam exstinguit, perforata conservat. Quintò corrumpitur calor ab aliqua substantia venenata, quæ tota substantia calori adversa est, ut ictus scorpii, viperæ; venena, quæ proprietate occulta calori nostro sunt contraria.

Porrò gangræna duplici ratione generatur; vel ex humorum influxu, vel sine humorum influxu: accidit enim aliquando, ut in nostro corpore generentur humores quidam venenosi, qui, ad quamcunque partem perveniant, ipsam mortificant, & gangrænam in ea excitant. Aliquando autem sine humorum influxu gangræna oritur, cap. 1. lib. 2. ad Glauc. Hoc posito, dicimus à quinque causis fieri grangrænam. Prima est frigus, ut accidit remigantibus hiberno tempore; pariter etiam inflammatio, & erysipelas, nimium refrigerantibus admotis, solent migrare in gangrænam. Secunda causa est calor extraneus: hac ratione vehementes inflammationes, propter excedentem calorem, solent converti in gangrænas: pariter erysipelata, è nimium calidis admotis. Tertia causa est defectus alimenti, ob id artus diu vexatorum tabe, & marasmo, solent converti in gangrænas, propter alimenti defectum; quia cùm artus sint longinqui à fonte caloris, propter facultatis imbecillitatem non potest nutrimentum illuc pervenire. Sic etiam gangræna afficitur membrum, quod aliquo vinculo arctius est constrictum. Quarta causa est prohibita transpiratio; qua ratione in magnis inflammationibus solent provenire gangrænæ, propter validam obstructionem. Quinta causa sunt venenosi humores, in corpore consistentes; geniti, vel à pravis cibariis, vel pravo aere attracto. Hi cùm in aliquam partem fluunt, eam mortificant; ob id ex ictu etiam venenoso gangrænæ solent excitari. Sic in vulneribus fiunt gangrænæ ex eadem causa, è qua phlegmone; itidemque in contusionibus. Hæ causæ sunt gangrænæ, atque etiam sphaceli; differunt tantùm intensione, & remissione.

Causæ. 1. 2. 3. 4. 5.

Signa Gangrænæ sine affluxu. Cognoscitur autem è sequentibus. Primò floridus color, qui in inflammationibus erat, exstinguitur in gangræna. Secundò dolor, & pulsus cessant; non quidem sedata dispositione, sed sensu

ſu mortificato. Tertiò ſenſus hebetatio adeſt. At inſtabit aliquis: gangrænas, quæ oriuntur ex humorum affluxu vehementer dolere. Quare, ſi perfectè gangrænas dignoſcere volumus; oportet diſtinguere, num fiant ex humorum affluxu, vel ſine affluxu. Si enim gangræna fiat ſine affluxu, id eſt, ſi habeat cauſam aliquam præcedentem, ut quæ ex inflammationibus oritur; modò dicta ſigna locum habent. Et meritò ſanè, hæc ſigna apparent in parte affecta: quia omnis pars regitur ab hepate, corde, & cerebro; quæ partem emortuam deſerunt: Floridi ergo coloris exſtinctio denotat vegetativam deeſſe facultatem, quæ una cum ſanguine ad membrum pervenit, quia ſanguis eſt cauſa floridi coloris: deinde doloris ſedatio, & ſenſus hebetatio ſignificant animalem facultatem partem deſerere: pulſus ceſſatio vitalem facultatem non amplius influere in partem. At ſi gangræna fiat cum affluxu hæc ſunt ſigna. Primò aſſociatur febris continua, & maligna, quæ provenit ob venenoſos humores in corpore. Secundò, dolor intolerabilis, ob maximam luctam, & tenſionem, quæ fit in parte emoriente: non enim poteſt dari major tranſmutatio, quàm quæ eſt à vita ad mortem: ob id Hippocrates, & Plato dicebat, tunc dolorem fieri, quando natura alteratur, & corrumpitur. Tertiò, hujuſmodi gangræna oritur cum puſtula quadam, ſeu veſica, ſub qua eſt macula nigra. Quartò, floridus color partis immutatur, & ferè exſtinguitur. Quintò, hujuſmodi gangræna ex humorum affluxu, ferè ſemper ſolet incipere in digito magno pedis, deinde progreditur, ſic ut brevi, & tibiam, & totam coxam apprehendat.

Signa Gangrænæ cum affluxu.

Sphaceli ſigna.

Sphaceli ſigna ſimilia ſunt ſignis gangrænæ, ſed aliquantulum intenſiora. Primùm eſt niger, & mortificatus color. Secundò, ſenſus omnimodè aufertur, ſi pungatur; aut ſecetur nil ſentit. Tertiò, membrum cadaveroſum, ob calorem extraneum, fœtorem exſpirat. Quartò, membrum redditur molle, & putridum. Quintò, ſi pars prematur, cedit in profundum, veluti œdema. Sextò, ſi cutis digitis attollatur, facilè à ſubjecta carne ſeparatur, quia deeſt calor. Unico ergo ſigno potiſſimum gangræna & ſphacelus diſtingui poſſunt, ſecundum Gal. l. 2. ad Glauc. & Paulum c. 19. lib. 4. ſi enim pars ita laborans ſecetur, pungatur, vel aduratur, & nihil prorſus ſentiat, hujuſmodi affectio ſphacelus dicitur: ſi ſentit, dicitur gangræna.

Prognoſ.

Incurabilis, & mortiferus eſt ſphacelus, cùm jam planè pars ſit emortua, nec à privatione ad habitum detur regreſſus. Gangræna curabilis quidem eſt, ſed adeo difficulter, ut niſi quis præſentiſſimo remedio occurrat, pars continuato quodam motu ſenſim emoriatur, ac brevi temporis ſpatio hominem jugulet. Celſus cap. 24. lib. 6. vult gangrænam non eſſe curatu difficillimam, ſed hoc intelligendum, ſi incipiat in corpore juvenili, ſi muſculi illæſi, ſi nervi parum affecti. Cæterum, gangræna, quæ fit ex humorum affluxu, multò difficilioris eſt curationis, quàm quæ ſine affluxu, & in praxi raro vidi grangrænas obortas ex humorum influxu, feliciter terminatas eſſe, interdum enim vidi homines periiſſe unica die, ut ſenes; interdum pluribus, ut juvenes.

CURATIO GANGRÆNÆ.

Curatio ſi Gangræna fiat ab humorum affluxu.

Quare, ſi gangræna fiat cum humorum affluxu, qui geniti ſunt in corpore (ab aere peſtifero, ebrietate, cibis pravis, vita otioſa, immodica venere,) & deſcendunt ad partem aliquam, ut digitum magnum pedis, inducuntque gangrænam, cui aſſociatur febris peſtifera, puſtula cum macula nigra, dolor intolerabilis, &c. in hac gangræna oportet quàm citiſſimè ſuccurrere, alioquin nihil juvabis. Et, cùm hæc gangræna proveniat è redundantia humorum, hi erunt vacuandi. Licèt autem redundantia hæc contineatur ſub genere cacochymiæ, auctores tamen præcipiunt phlebotomiam, ſi modò corpus repletum ſit: præterea venæ ſectio juvat ad febrem, & cùm æqualiter omnes evacuet humores, pravum quoque vacuat. Miſſo ſanguine, purgante utendum, præmiſſo leniente: quia cùm adſit febris intenſiſſima, ante purgationem alvus erit lenienda *Caſſia*, *Tamarindis*, *Syr. Roſ. ſol.* quæ medicamenta refrigerantia ſimul ſunt. Poſtmodum ea exhibenda, quæ contrariantur humori facienti gangrænas, qui cùm ſit pravus, & venenoſus, & omne id fiat ex inſigni putredine; ideo dupliciter adverſus humores pugnare poſſumus, vel manifeſtis

Venæ ſectio.

Lenientia.

Alterantia.

qualitatibus, vel occultis. Si manifestis, cùm omnis putredo fiat à calido, & humido, indicatio erit refrigerandi, & ſiccandi. Si occultis, præſtandum hoc iis, quæ à tota ſubſtantia id faciunt. His ſcopis ſatisfacimus diæta & medicamentis.

Diæta, & cura totius.

Itaque eligendus aer frigidus, & ſiccus: vel arte parandus. Cibaria ſint refrigerantia, & ſiccantia, ut *Ptiſana hordeacea*, *Aqua*, *cui admiſceatur Syrup. acetoſus ſimplex*; *vel ſuccus Citri*. Suffumigia in domo fiant ex *Aceto*, *Santalis citr.* *Aqua Roſ. Cinnamomo*, aromatibus, & ſimilibus. Ordinamus *Syrupos cichoraceos*, *de ſucco Acetoſæ*, *Acetoſitatis citri.* cum decoctis convenientibus. Laudantur *Aviculæ montanæ*, ſive contuſum ex his fiat, ſive alio modo exhibeantur; laudantur *Ova*; quæ omnia reſiſtunt putredini manifeſtis qualitatibus. Exhibentur boli Cordiales, cùm in hoc malo cor patiatur; fient autem è *Conſervis Roſarum*, *Borraginis*, *Bugloſſi*, *&c.* quibus permiſcetur *Bolus Armena*, *aut Terra ſigillata. Vorantur hi boli cum ſyrupo apto*, *horis tribus ante prandium*, *& cœnam*, *ad drach.* iij. *aut unc. ſem. pro qualibet uncia conſervæ*, *ſcr.* j. *pulveris cordialis adjicitur*, & formantur Boli cum *Syrupo de Acetoſit. Citri*, *aut Acetoſo ſimplici.* In hoc etiam caſu probantur *Theriaca*, *& Mithridatium*, quæ & manifeſtis, & occultis qualitatibus veneno adverſantur. Quod ſi timeatur febris, admiſcenda conſerva, aut acetoſitatis citri, aut acetoſæ. In ſumma, quod ſpectat ad curationem totius corporis, ea eſt adhibenda ratio, qualis obſervatur in febre maligna, & peſtilenti.

Topica dolorem ſedantia.

Parti autem affectæ, ſic providendum; cùm adſit dolor intolerabilis, leniendus erit. Et hæc cura, quam vobis tradam de gangræna è confluxu humorum venenatorum, competet quoque curæ alterius gangrænæ, quæ fit ſimiliter à materia venenata, puta à morſu viperæ, ſcorpii, &c. quæ ſunt ſine humorum affluxu, in quibus tamen adeſt dolor intolerabilis. Dolor hic curatur, vel evacuando virus, vel alterando id, quod dolorem excitat, cap. 16. lib. 15. meth. Similiter in gangræna facta è confluxu venenoſorum humorum, ſedatur dolor, vel virus alterando, vel vacuando. Vacuant humores, cucurbitulæ, excavata cornua, ſuctio, &c. Alterant humores peſtiferos, quæ ſunt iis contraria, vel qualitate, vel tota ſubſtantia. Qualitate; ut ſi humores venenoſi ſint calidi, pro leniendo dolore, refrigerantia erunt admovenda, ſi frigidi ſint, calidis utendum. A tota ſubſtantia dolorem leniunt, quæ occulta qualitate adverſantur humori venenoſo; ideoque tres habemus modos. Primus fit evacuando: & ſic eodem tempore ſedatur dolor, & gangræna curatur. Secundus fit alterando manifeſtis qualitatibus. Tertius, occulta qualitate: Quod ſi velimus uti priori modo, dixi evacuari venenum, ſive humores, tum calidis, tum quæ citra calefactionem alterant. Calidis quidem, quæ & ipſa alterant. ut,

℞. *Rad. Rapi*, *&*
Raphani. ana unc. j.
Pulv. Semin. Sinap. unc. ij.
Caryophyllor. unc. iij.
Ol. Semin. Lini, *&*
Jugland. ana q. ſ.

Liquor etiam *Tithymali*, ſi opportunè adhibeatur, evacuat cauſam doloris attrahendo, ſecundum Oribaſium, & Paulum. Conferunt etiam *Euphorbium*, *Naſturtium*, & ſimilia calefacientia, quæ attrahendo evacuant: Vinum quoque dolorem ſedat. Si velimus virus foras trahere, ſine calore, apponemus cucurbitulas ſiccas, vel ſcarificatas, quæ magis probantur: utemur cavis cornibus: item applicabimus hirudines, quæ exſugendo ſanguinem vacuant. Quod ſi calor in parte ſit, & non leniatur dolor à cucurbitulis, quæ vehementer attrahunt, utimur alterantibus per manifeſtas qualitates: ſi enim humores ſint calidi, apponimus refrigerantia; ſi frigidi, calefacientia. Et tandem recurrimus ad ea, quæ tota ſubſtantia agunt, ut ſunt *folia Fabæ inverſæ* impoſita; Mithridatium; *Ol. viperinum*, *Scordium*, *contuſum*, *vel hujus ſuccus* eſt præſtantiſſimus, probavi enim experientia, corpora mortua à putredine defendi, ſi eo impleantur, aut involvantur. Hæc eſt ratio ſedandi dolorem ex gangræna, quæ fit tum ex influxu humorum, tùm è morſu venenoſorum.

Gangræna à frigore.

Videamus modò, quomodo curetur gangræna excitata, vel à frigore; vel nimio calore, vel prohibita tranſpiratione. Si fiat à frigore; calefacientibus eſt opus, & mortificationi reſiſtentibus: ideo ſumimus *Oleum de Lateribus*, *de Terebinth.*

rebinth. semen Urticæ, Nasturtii; Mithridatium, Theriacam, Salem theriacalem; Trochiscos de Vipera; Salem, Aquam salitam, cum Scordio, & Scabiosa; Lixivium, cui Scordium sit incoctum, Aquam Calcis vivæ. Interdum accipimus Unguentum Ægyptiacum, & tantundem Scordii admiscemus, quantum recipere potest, & etiam idem Unguentum miscemus cum Mithridatica Confectione, Aqua theriacali, & Scordio.

Gangræna à calore. Si gangræna fiat ab externo calore, ut in maximis inflammationibus, quæ terminantur in gangrænam, ob prohibitam perspirationem, quæ fit à multa constipatione, quamvis etiam phlegmone soleat migrare in gangrænam à vehementi calore, sivè sit per se factus, sive è nimium digerentibus impositis accidat, erysipelata verò tantùm ob calorem migrant in gangrænam, tunc indicationes erunt poros aperiendi, & refrigerandi. Pro quibus indicationibus Galenus probat sanguinis evacuationem è parte affecta, quæ evacuatio tum partes refrigerat, tum meatus obstructos à nimia repletione aperit, ob quam causam arteriæ non poterant moveri. Galenus vult, ut scarificemus partem multis sectionibus, ita ut non tantùm cutis exterior, sed interior scarificetur. Quod si fortè in loco affecto appareat vena aliqua ampla, ea incisa sanguinem esse mittendum, monent Oribasius, & Paulus. Avicennas probat sanguisugas. Guido præcipit post scarificationem abluendum membrum aqua salsa tepida, ut hac ratione materia crassa evacuetur. Evacuata sanguinis copia sufficienti, cùm adhuc remaneant putredinis reliquiæ, has nos tollemus, medicamentis putredini contrariis, id est, frigidis, & siccis, præcipuè verò siccis. Fit Cataplasma ex Oxymelite, farina Orobi, Lolii vel Fabarum, admisto Sale, si volumus fortius efficere. Aliquando Oxymeli solum imponitur, aliquando Syrupus acetosus dictis farinis, cataplasmatis modo additur, quia omnia frigida, & sicca sunt. Si validiora velimus, in corporibus duris conveniunt Oxymeli scylliticum, Mel item Rosatum, cui Calx viva sit admista. Ultimò Guido monet, ad residuum eradicandum, abluendum esse locum Aceto calente, seu Mulsa. Et hoc modo curatur gangræna facta tum à caliditate, tum à prohibita perspiratione.

Si fiat è defectu alimenti, & primùm si fiat à vinculo adstricto, unde alimentum affluere prohibeatur, vinculum est solvendum, & præterea occurrendum medicamentis corruptioni resistentibus; ideoque apponenda Calx lota, & mista cum stercore Muris: convenit etiam hoc, Gangræna à defectu alimenti.

℞. Consolidæ major.
Aloës. ana unc. j.
Tuthiæ præpar. unc. iij.
Pulveris Matricariæ.
Scordii. ana unc. ij.
M.
Inspergeque supra locum.

Si autem defectus alimenti è morbo contingat, quod potissimum fit in artubus, & extremitatibus, quando scilicet patientes diu fuerint conflictati, vel febre hectica, vel tabe, vel marasmo, cum enim partes hæ admodum sint debilitatæ, earumque calor valde sit diminutus, ob distantiam à corde; fit ut alimentum ipsis nullum distribuatur, unde moriuntur) tunc ergo intentio est alimentum ad partem attrahendi. Attrahunt autem calida, ut Ol. amygdal. amar. & quæ putredini resistunt, ut Oleum viperinum, Aquæ Thermarum, Aqua salita, cui sit incoctum Scordium: attrahit etiam, & resistit putredini Pix liquida, cum farina Lolii, aut Hordei inspissata, Cataplasmatis forma; succus Apii, Tus, Myrrha, Manna Turis. Sine calore autem attrahunt, frictiones leves. Si utroque modo consilium sit attrahere inungantur manus oleis dictis, & fiant frictiones. Picatio etiam valet, quæ attrahit, non solùm dolore, sed etiam vi vacui.

In omni autem gangræna partis sanæ cura erit habenda: nisi enim hæc custodiatur corruptio ipsi communicatur, & ita homo perimitur. Defensivis ergo utendum, quæ sunt putredini contraria, hoc est refrigerantia, & siccantia. Laudatur ab Avicenna Bolus Armena, & Terra sigillata cum Aceto, & epithematis forma parti circumcirca imposita. Vel sumamus Argillam subactam cum Aceto, & circumliniamus membrum. Verum consulo, ut Scordium his omnibus admisceatur: si enim hoc partem mortuam à putredine præservat, multò magis sanam præservabit. Quæ à Gangræna defendunt vicinas partes.

DE SPHACELI CURATIONE.

Ablatio partis, secundum modum antiquorum.

Sphacelus est affectio partis planè jam emortuæ, ideoque curari non potest, cùm pars illa ad vitam revocari nequeat: Unicum restat, partis scilicet ablatio, quæ statim aggredienda, aliàs totum corpus ad corruptionem deveniret. Hæc tamen abscissio cum periculo fit; nam in ipso opere homines sæpe sanguinis profusione, interdum animi deliquio moriuntur: propterea vires ægri perpendendæ. Antiqui ut Celsus ait, c. 26. lib. 5. præcidebant membra demortua, incidentes carnem circumcirca, usque ad os, potius de carne viva aliquid incidentes, quàm demortuam relinquentes. ubi ad os deventum erat, circa illud subsecabant carnem, ea tamen lege, ut os in totum nudaretur: deinde verò serra præcidebant. In hujusmodi operatione monet Celsus, sursum esse reducendam cutim atque etiam carnem; ut facta præcisione, cutis, caroque deorsum trahi possit, & aliqua è parte os tegatur.

Hæmorrhagiæ, & dolori ut occurrendum.

Sed in hujusmodi operatione duo inevitabilia pericula incurrimus; sanguinis scilicet profusionem, & dolorem intolerabilem: unde merito omnes pertimescunt hujusmodi operationes. Quapropter nonnulli solent ligare vinculis duobus, tribus, vel quotquot videbuntur sufficere, verbi gratia, si manus debeat amputari, ad carpum possumus duo vincula alligare, per intervalla, toti brachio. Alligantur autem ita artificiosè, ut, & vasa constringantur, & facultas animalis effluere non possit, ut ita veluti torpidum reddatur membrum. Et sic hi vitantur, cùm dolor, tum hæmorrhagia. Sed quoniam facta operatione statim oportet omnia vincula resolvere alioquin totum brachium moreretur, periculum tunc est ne vasa aperiantur: ideoque dicti artifices statim partem urunt, & parant crustam satis crassam, quæ operculum firmum est vasorum. Verùm licet hæc vincula aliquid præstare possint circa hæmorrhagiam, & dolorem: non tamen vasa ita ad amussim possunt constringi, quin larga hæmorrhagia; & quandoque convulsio superveniat.

Alius partem amputandi modus: quem & Vesalius tradit.

Hæc cùm ego perpenderem, aliam ingressus sum curandi viam, quæ hactenus prosperè mihi successit. Est autem hæc ab antiquorum ratione diversa; nam illi volebant præcidendum esse membrum, ita ut etiam aliquid partis sanæ præcideretur; ne, si portio corrupta relinqueretur, etiam partes sanæ corrumperentur. Hac autem incisione antiqui non potuerunt sanguinis profusionem evitare, nec dolorem, è quo plurimi in opere moriebantur. At eo modo, quem jam docebo, nullus concitatur dolor, nec timetur sanguinis profusio, & satis tamen resistitur corruptioni. Molior itaque sectionem, relinquens ad partem sanam portionem corruptæ, quanta est crassities unius digiti, aut unius cum dimidio. Et facta hujusmodi sectione, usque ad os, deinde serra os aufero, & totum membrum. In hoc opere nulla supervenit sanguinis profusio, quia è parte mortua nullus fluit sanguis; neque dolor in ea excitatur. Ne autem latius serpat corruptio; ego ferramentis candentibus, iisque crassis, & bene ignitis inuro partem illam putridam relictam undique; donec patiens persentiat vim ignis, & aliquem dolorem patiatur; quod æger ipse refert. Hujusmodi operatio, in qua caro sana etiam aliquo modo comburitur, valde utilis est: primùm enim excitat crustam, quæ est veluti operculum profluentis sanguinis: deinde ustio mali radicem tollit, quia putredo candente ferro extrahitur, id quod oculis apparet, cum multi humores circa ferrum ebulliant, tertiò per ustionem natura partis sanæ roboratur, dum à multis humiditatibus liberatur, quæ tamquam semina putredinis illi imbibita erant; ideoque natura partis roborata ab igne, paucos post dies incipit separare partem sanam à mortua, & sic demortua postmodum decidit, sana autem conservatur. Hic modus, meo judicio, est præcipuus.

Sed quia multi non admittunt, ut ferro incidantur, propterea Falloppius, & Recentiores alium tum secandi, tum inurendi modum proponunt. Primò defensiva ponuntur super partem sanam.

Alius modus partem auferendi. 1. Defensiva.

℞. *Ol. rosati.*
Omphacini.
Myrtini.
Violacei. ana unc. j.
Aceti acerrimi. unc. ij.
Succi Plantagin.
Solani.
Absinthii.
Scabiosæ.

Con-

Consolidæ. ana. unc. jß.
Bulliant ſimul ad conſumtionem ſuccorum, deinde adde
Boli Armen.
Sanguin. Dracon.
Santalorum omnium.
Macis.
Cinnamoni.
Schœnanthi.
Cyperi. ana unc. j.
M.
Et cum *Ceræ* q. ſ. F. Unguentum, *quod apponitur parti ſanæ*, tanquam defenſivum.

2. Scarificatio. Hoc facto, monet ſcarificandam partem mortuam, prope ſanam, rectis, & obliquis inciſuris, & tam profundis, ut
3. Uſtio. ad os deveniatur. Poſt hæc ſumuntur arſenicum, & ſublimatum, pari pondere, pulveriſata, mittunturque in ſciſſuras factas, & ibi tam diu detinentur, donec operentur. Si prima vice non operantur, rurſus renovamus, & novas
4. Separatio putridi a ſano. ſciſſuras facimus. Poſtea tegitur pars Sparadrapo, ſeu linteo tincto in ſequenti medicamento liquefacto:

℞. *Aloës.*
Myrrhæ.
Acaciæ.
Aliptæ moſchatæ.
Galliæ moſchatæ.
Corticum Granatorum.
Nucum Cypreſſi.
Nucis Moſchatæ.
Santalorum omnium.
Ligni Aloës.
Cumini.
Aluminis. ana unc. j.
M.
Et terantur omnia.

Deinde
℞. *Hujus pulveris. unc.* j.
Picis navalis, ſeu nigræ.
Reſinæ Pini.
Colophoniæ. ana unc. ij.
Turis.
Maſtiches.
Styracis liquidæ. ana unc. j.
Gummi Arabici.
Tragacanthi. ana unc. jß.
M.
Poſtmodum liquatis ad ignem, infunditur linteum & tamdiu detinetur quouſque abſorbeat medicamentum.

Et hoc medicamentum vim habet exſiccandi valentiſſimam, & profundè ſeparandi vivam carnem à mortua. Sed hic modus non eſt uſurpandus, niſi cogamur. Facta uſtione, monet Gal. & 5. Reliquiarum exſtirpatio.
Paulus utendum eſſe *ſucco Porri*, *cum Sale*, ea ratione, ut ſi quæ reliquiæ adſunt, in totum exſtirpentur. Inopia *Porri*, utendum *Paſtillis*, *Andronis*, *Paſionis*, *& Polyidæ*, qui valentiſſimè ſiccant, & putredinem arcent. Et in primis abluenda eſt pars *Aceto calente acerrimo*. Ubi autem hoc fecimus, & à putredine tuti ſumus, quod cognoſcimus inde, quia putredo latiùs non ſerpit, dolor quieſcit, febris mitigatur, & omnia ſigna remittuntur, tunc danda eſt opera, ut cruſta cadat, quod præſtatur mollientibus, quia cruſta dura; detergentibus, quia valdè adhæret parti vivæ; 6. Cruſtæ detractio.
& maturantibus, quia ſanies generatur inter partem vivam, & mortuam. Laudatur tetrapharmacum, item *Panis tritus cum Apio*, *vel Ocymo*; *Iris cum Mel. radix Panacis*, *aut Ariſtolochiæ*, *aut Acori*, *cum Mel. vel Ture*. Noſtris temporibus, multi *Butyro* ad emolliendum cruſtas utuntur, interdum ſimplici, quod non probo, quia valde mollit; interdum additur *Sulphur*, *Axungia porcina*. Poteſtis quoque uti aliquo è digeſtivis propoſitis in cura inflammationis, ut *Reſina Abietina*, *aut Terebinthina*, *cum Mel. & Ovi vitello*. Ablata cruſta, apparet caro rubra, quæ ſæpenumero eſt inæqualis, ita ut hìc eminentias, illic verò cavitates habeat, & hæc inæqualitas fit à vi ignis, quæ non æqualiter ubique imprimitur. Indigemus igitur 7. Sarcotica.
carnem generantibus, & replentibus cavitates: Si fuerit hiems, utimur *Unguento Iſidis*, *aut Apoſtolorum*, *aut de gummi Elemi*: æſtate utimur *Unguento de Ceruſſa*, *aut de Tuthia*: mediis temporibus *Unguento de Matriſilva*, *de Betonica*. Verùm poſt cruſtæ amotionem, non ſemper quidem, ſed ut plurimum, tam exquiſitus remanet ſenſus in parte detecta, ut non solùm medicamenta omnia intolerabilem dolorem excitent, verùm etiam aër, eaque propter de mitigando dolore cogitandum. Quo in caſu ſequens mihi familiare eſt: ſumo *Unguentum de Betonica*, *è ſolo Betonicæ ſucco*, *ſine pulveribus paratum*, *factum è Succo Betonicæ*, 8. Anodyna.
cui admiſceo aut Ol. Amygdalarum dulcium, niſi adſit inflammatio, aut, ſi hæc adſit, quod plerumque fit, miſceo

Ol. rosatum, vel interdum Ovi vitellum. Et nihil unquam inveni, quod præstantius esset. Postremò cicatrix obducenda, aut *Cerato de Minio aut Diapalma, pulveribus item de Tuthia, Cornu Cervi, aut Ære usto loto*; linteamentis siccis, &c.

9. Epulotica.

Cap. XII.

DE HERPETE.

Nomen. Hactenus de tumoribus, qui ad inflammationem reducuntur, jam eos auspicabimur, qui à bile proveniunt; in quorum numero est Herpes, ita dictus à symptomate, quia serpit, cap. 2. lib. 2. Meth. ab Avicenn. dicitur formica. Fit autem ab humore bilioso lib. de Tumor. præter naturam. Humor biliosus, alius est naturalis, à quo erysipelas generatur, alius præter naturam, & hic, vel sua substantia talis, vel per admistionem.

Differentia.

Ac proinde si ab humoribus præter naturam, calidior, aut tenuior reddatur, id est, mordacior, & acrior, fit herpes exedens, ἐσθιόμενος, qui à Celso ignis sacer, ab Avicen. formica corrosiva dicitur, quia corrodendo semper serpit: Si autem biliosus humor præter naturam admisceatur pituitæ, fit Herpes, qui excitat pustulas quasdam, in summa cute, milio similes, & herpes miliaris vocatur. Itaque duplex Herpes, alius miliaris, qui fit à bile, pituitæ mista; alius exedens, factus à bile fervefacta. Agemus de utroque, maximè de miliari; nam exedens inter ulcera reponendus.

DE MILIARI HERPETE.

Signa. Herpetis miliaris signa sunt: primùm, habet pustulas multas, milio similes, in summa cute, & provenit à mistione pituitæ: deinde, sæpenumero oriuntur aliæ pustulæ serpendo, sanescentibus prioribus: tertio, cum rumpuntur, effluit medium quid inter saniem, & pus, cap. 11. lib. 15. Method. quartò, locus subrubicundus est, id est, habet mistum colorem, inter ruborem, & pallorem.

Causa. Causæ sunt omnes relatæ in cura erysipelatis, nisi quod hic tumor fiat à bile præt. naturam redundante: erysipelas verò à bile naturali. Causa igitur est bilis præternaturalis redundantia: quæ interdum fit à causis externis, quæ possunt calefacere humores, corpus, & viscera: interdum ex intemperie calida jecoris.

Prognostica quod attinet, dicit Celsus, quod omnis ignis sacer, ut minimum habet periculi: ita difficilioris est curationis inter morbos, qui serpunt: interdum enim adest intemperies jecoris, quæ difficultatis causa existit. Prognos.

Curatur autem hujusmodi tumor, habita totius corporis procuratione. Et cum tumor hic sit similis erysipelati, ideo vos ad erysipelas remitto: nisi quòd hæc redundantia expostulet medicamentum evacuans bilem, & pituitam: unde, probatur *Electuarium Diaphœnicon, Pil. Cochiæ.* Si corpus plethoricum sit, Venæ sectio probatur, item revulsiones, fonticuli, frictiones, balnea. Curatio.

Quoad partem affectam: hujus redundantia evacuatione indiget. Cùm autem evacuetur pars impleta, vel repellentibus, vel digerentibus: forsan quispiam negabit repellendum esse humorem biliosum præternaturalem; ne retrusus intrò, aliquod membrum princeps offendat. Respondet Galenus cap. 17. lib. 14. Meth. priùs evacuandum esse humorem in toto redundantem, si tamen ejus exigua relinquatur portio, nihil eam, etsi in corpus remigret, officere partibus principibus, sed ab his non magno posse negotio digeri. Notandum, cùm repellentia sint duplicia, frigida aquea, & frigida sicca, in erysipelate usurpari frigida aquea: in Herpete secus: nam Oribas. l. 7. synops. & Paulus c. 20. l. 4. volunt in Herpete astringentia, id est frigida, & sicca admovenda: id quod dictum censeo, quia pustulæ illæ interdum putrescunt, & rumpuntur: ne igitur ad putredinem reducantur, siccis utendum. Quamobrem, neque lactuca, neque sempervivum, neque lenticula palustris conveniunt in Herpete: sed in principio, *Vitium capreolis, Rubo, & Plantagine optimum erit illinere*, deinde his *Lenticulam admiscere, & folia Salicis, interdum Mel, & Polentam. E cortice mali Punici, in Vino cocto, Cera, & Polenta adjunctis* Cataplasma conficitur, & imponitur. Quod si his non cedat, sumatis valentius medicamentum, nimirum *Gallas, fructus Tamarisci, cortices Granatorum, Bol. Armen. & omnia misceatis cum Aqua rof. & Aceto pauco*, ne mordicet. Ego felicer utor *Aquis Thermarum*, quæ brevi tempore sanant Herpetem Topica.

petem miliarem. Ubi non adſunt hæ aquæ, ſumatis *marinam*; *aut Aquæ ſalitæ adjiciatis Sulphur*, *& Alumen*, *& in hac detineatur membrum.* Hæc verò magis in progreſſu conveniunt, quo tempore magis digerentibus, quam repellentibus, utendum: quo etiam tempore fiunt Cataplaſmata è *farina Fabacea*, *Milii*, *& Lupinorum*, *cum Lini ſemine*, *in Vino* coctis. Si eveniat, ut rumpantur puſtulæ, & exeat pus; detergentibus & ſiccantibus utendum. Interim, ſi quæ caro ſubſit putrida, huic occurrendum. Celſus hoc componit,

℞. *Reſinæ Terebinth.*
Fuligin.
Turis. ana drach. iij.
Squamm. Æris, *drach.* j.
Litharg. drach. ij.
Alumin. tantundem.
Spumæ Argenti. unc. ß.
Miſta *impone.*

Probatur etiam *Unguentum Triapharmacum*, *cum Turis quinta parte.*

DE HERPETE EXEDENTE.

Herpes exedens. Herpes exedens ſerpit erodendo; erodit autem tantùm cutim, ad differentiam Phagedænæ, quæ carnem etiam ſubjectam depopulatur. Naturam ejus deſcribit Celſus, cap. 28. de ſacro igne, lib. 5. ubi ait. Herpes fit cum cutis exulceratione, & eſt ſine altitudine, latus, ſublividus, inæqualiter tamen, mediumque ſaneſcit, extremis affectis, &c.

Signa. Quoties igitur videmus ulcus ſerpere, & efficere parva ulcera, & foramina multa, quæ non procedunt ultra cutim: ſtatuemus eſſe formicam corroſivam.

Cauſa. Eædem cauſæ ſunt, quæ in herpete miliari, niſi quod hic non adeſt pituita.

Curatio. Curatur hujuſmodi herpes cholagogis, c. 7. l. 4. meth. Quoad partem affectam, cum morbus hic ſit à bile præternaturali, calida, & acri, & quæ ſerpendo cum putredine procedit, intentiones ſunt, refrigerare calidum, exſiccare putridum. Quapropter Oribaſius laudat ex *Aceto*, *aut Succo Solani*, *& Plantaginis*: laudat *Lini ſemen Vino & Oleo incoctum*, *& tritum.* prodeſt *Terra Cimolia*, *Solani ſucco* ſubacta, & medic. Hoc idem præſtat

℞. *Spumæ Argenti. unc.* ß.
Succi Porri. unc. v.
Betæ. tantundem.
Lævigata *inungantur.*

Valentiora ſiccantia ſunt *Paſtilli Paſionis*, *& Polyidæ.*

Ego herpetes exedentes ſic curo. Quoad totum corpus exhibeo *Serum Caprinum*, interdum *Salſæparillæ decoctum*, habita ratione temporis calidioris, & jecoris fervefacti. Quoad partem affectam, utor *Aquis thermalibus Patavinis*, *aut D. Petri*: & felici ſucceſſu hoc applico Ceratum; Auctoris modus curandi.

℞. *Succi Tabaci*, *ſeu herbæ Reginæ. unc.* iij.
Ceræ citrinæ noviſſimæ. unc. ij.
Reſinæ Pini. unc. j.
Terebinthinæ. unc. j.
Ol. Myrtini. q. ſ.
ad formandum Ceratum molle.

Cap. XXI.
DE STRUMIS.

Hactenus de tumoribus, qui reducuntur ad phlegmonem, & eryſipelas: jam agemus de iis, qui ad ſcirrhum reducuntur. Scirrhus autem eſt tumor proveniens tum à pituita craſſa, tum ab humore melancholico, & ſub hoc continentur Strumæ, & Cancer. Tranſitio.

Tumores, qui à Latinis Strumæ dicuntur, ab aliis dicuntur Scrophulæ, propter ſimilitudinem, quam habent cum ſcrophis, id eſt, porcis: aut quia ſcrophæ maxime patiuntur hoc malum, propter guloſitatem; unde fit, ut pueri infeſtentur his tumoribus; vel ita dicuntur, quia multiplicant ſobolem, ut ſcrophæ. Nomen.

Struma autem eſt tumor induratus glandularum: ſeu, eſt ſcirrhus in glandula, c. 11. l. 14. Meth. & apud Paulum, l. 4. Subjectum nullum eſt aliud, niſi glandula. Cauſa efficiens eſt eadem, quæ ſcirrhi. Quo ad glandulas, in quibus locis conſiſtunt, dictum in cura bubonis. Oriuntur autem Strumæ potiſſimum in tribus locis, ſecundum Paulum, & Celſum; nimirum in inguine, axillis, circa collum, & faciem: circa collum frequentiſſimè; quia habent vicinum caput, à quo fluit pituita: in mammis, & teſtibus raro fiunt, quia ſunt partes robuſtiores. Fiunt ab humore pituitoſo, craſſo & melancho- Definitio & ſubjectum.

cholico naturali; vel ex utrisque mistis. l. 2. Simpl. & Aphor. 26. sect. 3. Quod si aliquando ut dicit Avicenna tertia quarti tra. 2. cap. 9. sanguis miscetur, tunc non est omnino vera struma, sed associata inflammatio.

Signa. Signa traduntur c. 9. lib. de tum. præt. nat. est enim tumor durus, indolens, & difficulter sentiens, glandulæ. forma. Distinguuntur à glandulis, quæ fiunt ab humore melancholico, per colorem: nam quæ fiunt à pituita, nullum habent diversum colorem à cute; quæ à melancholico humore, habent plumbeum colorem, inter rubrum, & nigrum medium. Sæpenumero reperiuntur strumæ maximè dolentes; ut testantur Avicennas, & Aetius, cap. 5. lib. 15. qui strumas distinxit in mansuetas, & malignas; & mansuetas ait esse citrà inflammationem, citra dolorem, & moderatam duritiem habere; malignas verò esse tumentes, dolentes, inæquales, inflammatas, pulsantes, & medicamentis exacerbari. Sed hæ strumæ malignæ non sunt veræ strumæ, sed cancrosæ, quia non solùm fiunt ab humore pituitoso, & melancholico naturali, sed illis admiscetur atra bilis, & ferinus humor, à quo fit cancer. Guido facit discrimen inter glandulam, & strumam: glandulam enim ait esse tumorem æqualem, mobilem, non nihil mollem, in collo ut plurimùm ortum; strumam verò esse tumorem durum, dolentem, multiplicatum, fixum, immobilem. Hic Guido describit strumam veram, & cancrosam; quæ enim fit à pituita, & humore melancholico naturali, est indolens, & vera struma; sed quæ affinitatem cum cancro habet, ea dolens est.

Causa. Strumæ quædam succeduntaliis morbis, quædam per se oriuntur; succedunt enim inflammationibus: item, si inflammata glandula ita curetur, ut resolutis partibus tenuioribus, crassiores indurentur. possunt habere causam externam, ut medicamenta siccantia, aut nimis resolventia. Quæ per se oriuntur, habent tres causas. Externam, res non naturales. Internam, redundantiam pituitæ, & humoris melancholici: conjunctam, humorem influxum: de quibus fusiùs capite de scirrho. Quoad præsagia: oportet differentias strumarum considerare; nam sunt vel pauciores, vel plures, fixæ, mobiles, dolentes, indolentes; à pituita, à melancholia; aliæ in anteriori parte colli, aliæ in posteriori; aliæ in pueris, aliæ in adultis. Omnes quidem strumæ difficulter curantur, sed difficilius plures, quàm unica; dolentes, quàm indolentes: in pueris, quàm in adultis; fixæ, quàm mobiles; in anteriori parte, quàm in aliis; factæ à melancholia, quàm à pituita. Quod ad curationem totum corpus spectantem: nihil hæc à scirrhi curatione differt. Quantum ad partem affectam, localia, quæ in scirrho conveniunt, eadem & strumis apta sunt. Adjungenda verò insuper ea sunt, quæ peculiariter experta sunt in resolvendis strumis. Si ergo non admodum duræ sint, & in pueris obortæ, tempore anni potius frigido: tunc ad emolliendum hoc convenit: Modus Strumas resolvendi.

℞. *Butyri.*
Resinæ.
Colophon.
Ceræ candidæ non vetustæ. ana partes æquales.

Paulus c. 23. l. 4. ad resolvendum, sumit *farinam Lupinorum, Oxymelite decoctam*: item *rad. Althææ, cum adipe Gallinaceo miscet.* Si struma fuerit durior, in duro corpore, valentioribus mollientibus utendum: ut.

℞. *Ol. veteris.*
Litharg.
Adipis suilli. ana part. æq.

L. 7. κ. γ. Pro digerendo uti possumus, *radice Cucumeris silvestris, aut Ibisci, cocta in aqua mulsa, & trita*: ut præcipit Scribonius Largus, compos. 80. Valentius describitur ab Oribasio, l. 7. synops. c. 29. quod fit è *Calce viva, quæ Melle, aut ol. aut adipe suillo excipitur.* Si vultis simul digerere, & emollire:

℞. *Litharg. unc.* ij.
Ol. commun. unc. iij.
Mucilag. Fœnigræci, &
Semin. Lini. ana unc. j.
Althææ. unc. ij.
M.

Et hoc utimur in strumis minùs duris, & mitioribus, in corpore minùs robusto. In robusto, emolliens, & digerens potentius erit: ut *stercus caprinum cum Melle, & Aceto mistum*, ut præ-

præcepit Almanſor: aut *ſtercus vaccinum, decoctum cum mucilag. Althææ aut cum Aceto decoctum*, ut præcipit Serapio; aut poterimus *ſtercori Diachylon* admiſcere. Prodeſt etiam hoc.

℞. *Farin. Fœnigræci. unc.* iij.
Calcis vivæ.
Nitri. ana unc. j.
Excipiuntur *Melle* & imponuntur.

Sunt alia plurima remedia, quæ agunt qualitatibus occultis, manifeſtis, aut miſtis. Occultis agunt, *Acetoſa contuſa, trita*, & impoſita; *rad. Plantag.* collo appenſa, *rad. Acetoſæ.* Reges Angliæ, & Galliæ ſolo contactu dicuntur ſcrophulas curare. Miſtis qualitatibus agunt, *radix Iridis pulveriſata & Diachyloni miſta.* Semper medicamento addenda ſunt, quæ à proprietate agunt ut ſi ſtrumæ fiant à pituitoſa materia, admiſceatur *radix Cucumeris Aſinini, Pulpa, Colocynt. radix Iridis, &c.* quæ pituitam evacuant. Si fiant ab humore melancholico *radix Hellebori nigri*, vel ſimile quid permiſceatur emollientibus. Ego in ſtrumis non admodum rebellibus utor *Cerato Oxelæo*, è l. 3. κ.γ. quod fit è *duabus partibus Olei vetuſtiſſimi, unaque parte Litharg.* quæ miſceatur ad ignem, multo tempore, uſque ad Cerati conſiſtentiam. Huic permiſcebitur aliquid ex iis, quæ agunt à tota ſubſtantia.

Experientia non reſpondet famæ.

Suppuratio Strumarum.

Interdum ſtrumæ non reſolvuntur, ſed ſuppurantur, quod fit, quando alius humor miſcetur, potiſſimum calidus, ut eſt ſanguis, & bilis. In hoc caſu, quam citiſſimè fieri poteſt, ſtrumæ ad ſuppurationem perducendæ: quod fit, vel *radicibus Althææ, coctis in aqua, donec aqua craſſeſcat: deinde adjectis oleo, & farina triticea*, in Cataplaſmatis modum. Laudatur à Paulo Emplaſtrum, quod fit è *rad. Cucum. aſin. & Struthio.* Utimur *Diachylo*: item *Cerato Triapharm.* quod materiam craſſam ſuppurat. Sed notandum, cùm ſcrophulæ ſint à materia craſſa, eas difficulter ſuppurare, & ſæpe aliqua ſui parte, non autem omnino. Quod cum accidit, non protinus incidendum, & pus evacuandum; ſed tamdiu in ſuppurantibus perſiſtendum, quouſque vel tota materia, vel maxima ejus pars fuerit ſuppurata; alioquin ſtruma inciſa, & calore nativo exſpirante, reliqua portio admodum difficulter ſuppurabitur. Suppurata ſtruma, aperienda ferro, vel cauſtico; in quo caſu laudat Paulus *farinam Lolii, cum fimo equino, & columbino. Naſturtium album, contritum & Pice exceptum*, rumpit maturatas ſtrumas. Struma inciſa, pus evacuandum, deinde expurgandum *Unguento Apoſtolorum, aut pulvere Aſphodeli, aut Baſilico, aut flore Æris*, ſi valentius volumus. Deinde ſinus carne implendus, aut *Unguento Iſidis, aut de Betonica, aut de Tuthia.* Tandem cicatrix inducenda. Notandum unum medicamentum, quod mirificè valet ad ſanandum ſcrophulas apertas.

Apertio.

Puris vacuatio.

Glutinatio.

℞. *Ol. Laurini. unc.* j.
Ceruſſæ pulveriſatæ, & Aqua vitæ levigatæ. unc. j.
Aluminis rupei. drach. ij.
Salis commun. unc. ß.
F. Unguentum.

Et hoc modo ſanantur ſcrophulæ per modum maturationis.

Interdum verò adeo ſunt curatu difficiles, ut neque primo, neque ſecundo modo tolli poſſint. Quare Galenus c. 11. l. 14. Meth. proponit tertium modum; quo aufertur, non ſolùm vitium, ſed etiam pars affecta, hoc eſt, extrahitur glandula, in qua eſt ſcrophula. Et hoc fieri poteſt, vel ferro, vel medicamentis putrefacientibus, ſeu corrumpentibus. Sed quia hæc operatio periculo non vacat; ideo non ſemper hoc modo uti licet. Primùm ergo hoc modo curari non debent ſcrophulæ exſiſtentes in glandulis, quæ vim habent generandi humorem aliquem, ut ſunt mammillæ, & teſtes. Sed interdum tamen mammillæ abſcinduntur cancroſæ, interdum & teſtes, in caſibus deſperatis. Poteſt autem modus hic uſurpari in collo ſub alis, & inguinibus. Deinde hoc modo non eſt utendum in ſcrophulis fixis, & admodum magnis, & quæ venis arteriiſque magnis ſunt implicitæ. His perpenſis, cùm incidere, & glandulam auferre volumus: primùm æger in loco ſplendido collocetur: deinde jubeatur decumbere, ne ſedens in leipothymiam incidat: poſtea miniſter caput detineat; Chirurgus verò manu ſiniſtra, duobus digitis apprehendat ſtrumam & quantum fieri poteſt, foras ad ſe trahat; deinde præcidat phlebotomo, in collo per tranſverſum; in alis, & inguinibus, ſecundum longitudinem. Facta præciſione, quæ non unico ictu, ſed duobus, aut tribus, plu-

Modus Strumas incidendi.

pluribus vicibus efficienda, sensim exprimendus sanguis, cotone usto apposito orificiis vasorum; & eousque incisio adigenda, donec deveniatur ad glandulam, ita tamen ut tunica, in qua glandula est involuta, non incidatur. Facta incisione simplici, si glandula sit exigua; aut ad myrtifolii similitudinem, hoc est, transversis incisionibus: si verò glandula extrahenda fuerit magna; debemus, aut summis digitis, seu unguibus, aut spatulæ capulo, separare glandulam à partibus adjacentibus, deinde manubriolo apprehendere glandulam, & foras trahere; prospiciens, ut tota glandula foras trahatur integra, & ne quod frustulum ejusdem aut membranæ relinquatur; quia renovaretur struma. Facta hac operatione, statim apponuntur stupæ, cum ovi albumine, una, aut duabus vicibus. Deinde procedimus medicamentis digestivis, concoquentibus, demum mundificantibus: tertiò sarcoticis, & ultimò cicatricem inducentibus.

Pericula quæ in extractione metuenda.

Notandum verò in extractione duo esse pericula: primum ne sanguinis profusio superveniat, & opus impediat. Si ergo prima vice hoc accidat; debemus sanguinem supprimere *cotone usto, aut linteis siccis*, vel imbutis medicamento, quod fit ex pulveribus adstringentibus, & emplasticis, ut est *Mastich, Bolus Arm. sanguis Draconis, pulvis Myrtill. cum albo Ovi, ad Mellis crassitiem subacti.* Inde secunda vice auspicanda est operatio, & si tum quoque superveniat sanguinis profusio, quæ operationem impediat, à cepto prorsus desistendum. Alterum periculum, quod aliquando accidit, est, si vel glandulæ, vel sacculi frustulum relinquatur: oportet enim utrumque extrahere, aliàs renovatur struma. Extrahimus autem medicamentis, quæ possunt putrefaciendo consumere, quod remansit: de quibus mox.

Scrophulæ ut eximantur.

Sed nonnulli ferrum timent: ideoque his scrophulæ sunt extrahendæ medicamentis causticis, exedentibus, & putrefacientibus. Operatio autem hæc fieri debet, perpensis conditionibus prædictis, ut scrophulæ non sint implicitæ venis, & arteriis, &c. Hoc facto imponitur causticum, ita ut cutis auferatur, & scrophula denudetur: quod vesicatorium aliqui faciunt è *fimo Columbino, aliqui è Cantharidibus, aliqui è Capitello, & Sapone.* Ego utor caustico

Caustica.

illo, quod conficitur è *lixivio Fullonum*, quod tamdiu ebullire permitto; donec concrescant partes terrestres. Sunt nonnulli, qui scarificant partem, & postea apponunt *Allium tritum cum Sale, ad removendam cutim.* Iisdem medicamentis utendum est ad scrophulas erodendum; nimirum *Axungia porcina, ad quantitatem fabæ, misceatur cum Argenti vivi sublimati pari portione*, & imponantur; Nullum in hoc casu est præstantius medicamentum, ad scrophulas auferendum, quàm *Arsenicum sublimatum.* Cavendum autem ne præter strumas etiam vicinæ partes putrescant, vel inflammentur: ideoque defensiva circumcirca sunt apponenda, quæ erunt refrigerantia; ut *Unguentum infrigidans Galeni aut rosat. Mesv.* vel simile. Scrophula consumta, oportebit postea carne replere, & cicatricem inducere, prius crustam eximendo, aut *Butyro, aut Iride cum Melle*: deinde oportet detergere *Unguento Apostolorum, aut pulvere Asphodeli*; tandem cicatricem inducere.

Cap. XXII.

DE CANCRO.

Cancer, καρκίνωμα, & καρκίνος dicitur, ob similitudinem, quam habet cum Cancro aquatili; sicut enim hoc animal habet corpus, & pedes hinc inde expansos, colore livente, ac cinereo, & quæ chelis arripit, firmiter stringit: ita Cancer est tumor figura rotundus, colore lividus, partemque cui insidet, ita stringit, ut ceu clavo quodam firmata esse videatur; tandem in circuitu habet venas turgidas, & eminentes hinc inde protensas, quæ perbellè imitantur cancri pedes. Nomen.

Oritur cancer à bile nigra, c. 7. l. de tum. præt. nat. c. 12. l. 2. de cris. Tagaultius putat cancrum fieri à fæce sanguinis, id est, à melancholia naturali, quæ fæx sanguinis appellatur. Sed falsa est hæc sententia; nam ab humore melancholico naturali oriuntur scirrhi. Et clara est Gal. sententia, c. 2. l. 3. de symp. caus. cùm atra bilis redundat in universo corpore, fieri elephantiasin; cùm verò insidet uni parti, cancrum excitari. Ex quo patet, cancrum fieri ab eodem humore, à quo elephantiasis; nimirum ab humore, melancholico superassato. Avicennas ait cancrum fieri à melancholia adusta. Oribasius verò fieri Causa, & differentia.

fieri à bile fervefacta prodit c. 13. l. 7. synop. Quia igitur atra bilis, è qua fit cancer, calida eſt, & fervefacta, neceſſariò aliquam habet latitudinem, ut alia ſit mitior, id eſt, minus calida, & minus acris; alia magis calida, & magis acris. Mitior atra bilis in quancumque partem migrat, excitat cancrum latentem, ſeu non ulceratum; ſive is in internis, ſive in externis corporis partibus conſiſtat. Ubi verò atra bilis admodum eſt calida, & acris, excitat cancrum ulceratum. Cauſæ hujus atræ bilis, à qua cancer oritur, multæ ſunt; nam in jecore primum gignitur melancholicus humor naturalis, qui fæx ſanguinis vocatur, & ab hoc fiunt ſcirrhi. Sunt poſt modum atræ bilis præt. nat. duæ ſpecies, c. 3. de atra bile. Prima quæ generatur ex humore melancholico naturali fervefacto, quam nullum animal vult deguſtare; altera eſt, quæ oritur a flava bile ſuperaſſata, & priore eſt perniciofior. Ambo hi humores habent multas cauſas; nam interdum adeſt jecoris intenſa intemperies calida, quæ exurit, & exurendo gignit atram bilem: interdum, ut ait Gal. cap. 10. lib. 2. ad Glauc. cùm ob imbecillitatem, & intemperiem lien non poteſt attrahere humorem melancholicum, hic in corpore detinetur, & ſuperaſſatur. Quandoque oritur è menſibus ſuppreſſis; interdum ex obſtructis hæmorrhoidibus. Aliquando cauſæ externæ, tanquam principales concurrunt, ut cibi vitioſi, admodum calidi, & craſſi, ut allium, cepæ, porrum, limaces, caro leporina, aſinina, naſturtium, legumina, vina potentia, ut quæ è Cypro afferuntur, quæ cùm admodum ſint calida, exurunt humores, ut generetur atra bilis. Sunt etiam aliæ res nonnaturales, ut aer impensè calidus, animi affectiones, ira potiſſimum, &c. Hæc de cauſis.

Subjectum. Poteſt cancer oriri in omnibus corporis partibus; Pauli tamen, & Celſi ſententia, frequentiùs oritur in mammillis mulierum: item in partibus faciei, labiis, naſo, auribus; mammillæ enim laxæ ſunt, & facilè humorem melancholicum excipiunt, ſecundùm Paulum l. 4. præterea mammæ per venas conſentiunt uterò, per quem expurgatur ſanguis craſſus; hic ergo ſi regurgitet, neque expurgetur, facilè ad mammas pervenit. Eadem ratione fit, ut non raro in utero cancer oriatur, detentis menſtruis, & poſt moram ibidem ſuperaſſatis. Oritur hic tumor quovis anni tempore, maximè circa finem æſtatis, & per totum autumnum; quia eo tempore humores valde exuruntur, & gignitur humor melancholicus copioſus.

Quamobrem, Cancer eſt tumor rotundus, durus, inæqualis, lividus, dolens, venoſus, id eſt, habens in circuitu venas turgidas, calidus, ægros maximè fatigans. Definitio.

Ex hac definitione eliciuntur ſigna cancri. Signa. Galenus c. 9. lib. 14. Meth. ait, cancrum incipientem difficulter, cognoſci; nam primò habet accidentia mitiſſima, & maximè confuſa; ut etiam teſtatur Almanſor, ad tract. 7. quando incipit, interdum eſt magnitudine lentis, interdum ciceris, interdum fabæ, interdum nucis avellanæ, ſenſim excreſcens: quandoque feſtinans ita excreſcit, ut æquet melonis magnitudinem. Ubi eſt auctus, habet ſua ſigna clariſſima; primùm enim, ſi tangitur, durus eſt, & propter craſſitiem humoris tactui renitens; ſecundò, colore eſt plumbeus, humoris referens colorem: & quò humor eſt malignior, eò magis lividus ac nigricans apparet. Tertiò dolet: quamvis Avicenna dicat quoſdam cancros non vehementer dolere; quod & Celſus affirmat, ſed puto Celſum loqui de cancris incipientibus, & exiguis; nam aliàs cancer maximè dolet, quia adeſt ſolutio unitatis, ob multam materiam diſtendentem, & comprimentem partes nervoſas; adeſt etiam intemperies valde calida, quæ dolorem excitare poteſt. Quartò eſt caliditas, rotunditas, & inæqualitas. Calidus eſt tumor, quia & humor eſt calidus: qui magis calidus redditur in ipſa parte, propter prohibitam caloris eventilationem. Ultimò facilè cognoſcitur cancer è venis nigricantibus in circuitu; quia enim humor atrabilaris, nec poteſt ob craſſitiem, iſte facilè è vaſis exſudare, hæc turgida fiunt. In principio dignoſcitur cancer, ſi tumor contrectatus Signa incipientis. ſit exiguus, fabæ aut ciceris magnitudine: deinde, ſi tumor ille fuerit in parta ſuſpecta, ſcilicet in mammillis, naribus, circa faciem: præterea, ſi corpus ad cancrum ſit præparatum, id eſt, ſi ſit habitus melancholici, aduſtum, ſi pravis cibis nutritum. Cancer ulceratus facilè cognoſcitur; nam fœdum eſt ul-

cus, cum odore fœtidiſſimo, labiaque habet craſſa, prætumida, viridia, foris inverſa, eroſa, aſpectu horrida, & maximè dolentia.

Prognoſt. Quoad præſagia: Cancer non ulceratus, ſeu occultus, ſi in profundis corporis partibus conſiſtat, non eſt curandus; nam curatus, citius interficit, Aphor. 28. ſect. 6. ſi ſcil. curationem aggrediamur, uſtione, aut inciſione, &c. nam cancro uſto, vel ſecto in palato, ſede, utero, &c. non poteſt deinde ulcus ad cicatricem perduci; unde ægri diutius afflicti, tandem moriuntur: at ſi demulcentibus, lenientibus ichores, moderatè detergentibus utamur, hæc non improbatur, nec de hoc curandi modo Hippocrates loquitur. Sed cancri occulti, ſeu non ulcerati, in ſuperficie, atque externis partibus, circa initia ſanari poſſunt, c. 10. l. 2. ad Glauc. ubi verò ad inſignem molem pervenerunt, ſine manus opera curari non poſſunt. Si ergo exigui ſint cancri, medicamentis tractandi; ſi magni, non niſi manus ope, vel ſectione, vel uſtione, curantur. Cancri ulcerati curam aggredi non debemus, c. 5. l. de atra bile; quia incurabilia ſunt omnia ulcera ex atra bile facta. Si cancer ſit occultus magnus, curari non poteſt, niſi auferendo partem affectam: cujus curationis pericula deſcribit Celſus c. 28. l. 5. dum ait; incenſionem, & aduſtionem nunquam profuiſſe, ſed aduſta concitata increviſſe, donec occiderent; exciſa, poſt inductam cicatricem, tandem reverſa eſſe, mortemque intuliſſe. Cancro in mammis curato, alium in utero ſucceſſiſſe, & velocioris mortis cauſam exſtitiſſe; ſæpe cancros in labiis, naſo, aut alia externa parte ſanatos eſſe, ſed obortos deinde in liene, cum ægri morte. Ideoque in curando, & diſtinctione, & diligentia uti oportet.

Curatio. Cum autem inter cancros, ſolùm qui exigui ſunt, medicamentis tractari debeant: ideo priùs eorum curationem aggrediemur: & quæ curatio, quatenus ſpectat univerſum corpus, competet quoque aliis cancris. Omnes igitur cancri cum proveniant è redundantia humoris atrabilaris, quæ redundantia fluxionem excitat, & ultimò cancrum facit, fit, ut à Gal. c. 10. l. 14. Meth. tres ſcopi cancrum curandi proponantur. Primùm enim atra bilis è toto corpore evacuanda; deinde generatio ejuſdem prohibenda, ne amplius in venis colligatur; tertiò pars affecta evacuanda, & roboranda.

Quoad primum ſcopum, Gal. c. 10. l. 2. ad Glauc. præcipit venæ ſectionem, ſi ætas, & vires permiſerit, quæ & evacuat, & jecur refrigerat: ſuadetque, ſecandam eſſe illam venam quæ utrumque efficiat: ut, ſi cancer ortus ſit è ſuppreſſis menſibus, venam poplitis, aut malleoli incidendam: ſi ex hæmorrhoidibus, apponendas eſſe hirudines his partibus. Hoc facto, *exhibendum medicamentum, atram bilem evacuans, ut Epithymi unc. ſem. cum ſero Lactis, vel Mulſa*. Paulus c. 26. l. 4. & Avicenna laudant *Hieram, quæ recipit Veratrum nigrum; ea exhibenda pluribus vicibus, paucis interpoſitis diebus*; ut, quæ non prima vice, ſequentibus tamen evacuentur. Uti etiam poſſumus compoſitis; ut *Elect. lenitivo*, *Confectione Hamech*. Et ſic purgatur corpus. Vacuatio corporis totius.

His ita peractis, prohibebimus generationem melancholici humoris, ne in venis colligatur, ſi & internas, & externas cauſas auferamus. Quoad externas, aër eligatur frigidus, & humidus; potiſſimum frigidus, ob id in Germania rarò, in Aſia frequenter cancri oriuntur. Cibus & potus ſit refrigerans, ac humectans, & attenuans: vitentur cibi craſſi ſucci, ut caro taurina, hircina, leporina, vituli marini, braſſica, lentes, fabæ, & omnia legumina; panis item furfuraceus, panis è ſorgo; vinum forte, & craſſum, omniaque craſſum ſuccum gignentia. Probatur omne *Lac*, præſertim *Caprinum*: herbæ item refrigerantes, & humectantes, ut *Malva*, *Blitum*, *Atriplex*; *Cucurbitæ*: *Piſces ſaxatiles*; *caro Vitulina*, *Pullorum*, *Ova ſorbilia*. Præterea ſervandus modus in ſomno, vigilia, motu, &c. Prohibetur præterea atræ bilis generatio medicamentis, maximè quando adeſt intemperies calida jecoris. Utimur ergo *Syrupo byzantino*, *de Cichor. Melle roſ. Oxymelite ſimp. cum decoctis Borragin. Fumariæ*, *Hepaticæ*, & ſimilium refrigerantium. Præ cæteris in hujuſmodi caſu laudatur longus uſus *ſeri lactis Caprini*, optimè depurati; quia refrigerat, & humectat, & ſic prohibet generationem atræ bilis, refrigerando jecur, & totum corpus. Aetius ad humorem ferinum reſpiciens, præcipiebat in cancris exibenda ea, quæ adverſantur venenis, & venenatis potionibus, Ut prohibenda generatio bilis atræ.

bus; ut sunt *Theriaca*, *& Mithridatium*, *cum succo Cichor. Borrag. Acetosæ*. Probatur etiam *Antidotus è sanguinibus*: item *recens sanguis Anseris, aut Anatis epotus*; aut *Trifolii bituminosi contriti cochleare unum, aut duo, è tribus aquæ cyathis*; *aut unc.* j. *seminis Rutæ sylvestris*. Prodest quoque *Cancrorum fluviatilium jus, è lacte Asinino quinque diebus exhibitum*, quod si septies eadem periodus servetur, cancros mammarum placidissimos reddi tradunt. Possumus etiam omnino prohibere generationem atræ bilis, si per intervalla exhibeamus medicamenta, quæ evacuant. c. 9. lib. 14. Meth. Laudo fonticulos, qui sensim humorem evacuando, cancro multum prodesse possunt.

Evacuatio partis affectæ.

Tertius scopus est, locum affectum evacuare: cùm enim cancer consistat in nimia repletione partis affectæ, curatio ejus erit evacuatio. Evacuatio in genere, fit repellendo, digerendo, scarificatione, sectione. In cancro non competit scarificatio; quia perpetuò prohibenda cancri est exulceratio, ad quam si pervenerit, actum est. Supersunt igitur repellentia, & digerentia; quorum usum Gal. tangit l. 14. Meth. nam & ipso purgationis tempore, & ante purgationem est repellendum; ubi verò totum corpus exquisitè purgavimus, digerendum. Sunt nonnulli, qui acriter reprehendunt chirurgos, quando parti affectæ aliquid imponunt, quidquid illud sit, nisi prius habita sit exquisita totius providentia. Pro defensione autem chirurgorum, citatus Galeni locus ponderandus est: ajt enim Galenus, in curatione cancri, qui provenit ex atra bile ferina, in quo meritò deberemus abstinere à repellentibus, etiam facta purgatione, in ipso purgationis tempore; & antè, esse repellendum; toto autem corpore purgato, convenire mediocriter repellentia, & digerentia, quæ sint sine mordicatione. Laudatur hoc in casu *Consolida*, *succus Solani*. Avicenna laudat *Tuthiam lotam*, *mistam cum ol. Rosvel Keirino*. Galenus ait *Plumbum* maximè conferre, quia & repellit, & digerit; nos solemus habere plumbeum mortarium, cum pistillo plumbeo, & in hoc ducimus omnia alia medicamenta, donec acquirant colorem plumbeum. Paulus laudat *Urticam tusam*, *& impositam*. Chirurgi proponunt medicamentum è *viridibus Ranis*, quod magis confert substantiæ proprietate, & fit hoc modo: Sumuntur duæ ollæ vitreatæ, quarum una terræ infigitur, & huic altera fundo suo, quod perforatum esse oportet, imponitur: sumuntur postea *Ranæ virides è bona aqua*, *& iis impletur os butyro*, ponunturque in superiori olla, quæ luto arctè clauditur: & accenditur ignis circa superiorem ollam, & decoquuntur ranæ eousque, ut non assentur. Demum ranæ in superiori vase, & pinguedo, quæ percolata est in inferius vas, miscentur, & contunduntur inde fit Unguentum, quod mirificè valet ad cancros. Ad eandem intentionem solet parari Pulvis è ranis; Sumunt *Ranas vivas*, quibus implent vas, quod luto undique clausum, in furno ponunt, & ibi tamdiu sinunt, quousque fuerint assæ; postea conterunt in modum pulveris, quem vase plumbeo conservant, & inspergunt cancro. Eodem modo volunt fieri Pulverem è *Limacibus*, *& Cancris fluviatilibus*. Alii volunt, quod *farina Siliginis* sola imposita, cancrum occidat. Dioscorides, & Serapio laudant *rad. Dracontii*, *aut succum è radicibus expressum*, & impositum. Ego frequentissimè utor *Cerato oxelæo*, quod jubeo lævigari in mortario plumbeo, cum pistillo plumbeo; idem facio, si notatu digna adsit inflammatio, cum *Unguento de Cerussa*, donec plumbi colorem è mortario plumbeo acquirat. Sic exiguos cancros curamus.

An & in quibus cancrit conveniat repellentia, & quæ.

Unguentum ex ranis viridibus mirificum.

Pulvis ex Ranis viridibus.

Pulvis è limacibus, & cancris fluviatilibus.

Quomodo pars roboranda.

Superest curato cancro, ut partem roborando, præcaveamus, ne cancer revertatur, quod sæpe accidere solet. Præcavebimus autem cancri recidivam, primò victus ratione, & aliis, propositis in cura totius corporis, deinde purgantibus medicamentis. Huc etiam faciunt, quæ adstringendo partem corroborant, & humorem repellunt; unde probat Avicenna *Linimentum è pulvere lapidis molendini*: *aut lutum illud, quod ex detrito cote*, dum abluuntur, seu acuuntur ferramenta; idque *vel per se, vel mistum cum oleo Myrtino, aut succo Sempervivi, Solani*, aut Plantaginis. Prosunt præterea *Agresta*, *seu Omphacium*, *Bolus Armena*, *Sanguis Drac. cum oleo Omphacino*, *aut mucilag. Psyllii*: in summa, omnia defensiva medicamenta prosunt ad præcavendum cancri recidivam. Hæc de curatione cancri, qui incipit, & exiguæ est magnitudinis.

Curatio per incisionem, & quàm sit periculosa.

Quod si cancer insignem habeat magnitudinem, Gal. ait eum, curari non

H 3 posse

poſſe ſine manus opera, c. 10. l. 2. ad Glauc. Hæc curatio non eſt vera curatio, quia parti non reddit ſanitatem, ſed una cum vitio tollit partem vitiatam, c. 11. l. 14. Meth. Et hic modus curandi valde eſt periculoſus; ac proinde quædam cautiones notandæ. Et primùm; cancer, qui omnino pectori, ſeu mammis inhæret, omnino eſt deploratus: item qui in capite, collo, humeris, ſpatulis, & inguinibus oboriuntur, incurabiles videntur Aetio, c. 44. lib. 16. cum enim carni admodum ſint infixi, radicitus exſtirpari nequeunt, & ſemper periculum habent profuſionis ſanguinis. Præterea, licèt cancer infixus non ſit, ejus tamen curatio eſt periculoſa; quia ſecundum Gal. lib. 14. Meth. in omni partium ablatione, imminet periculum profuſionis ſanguinis, tum è venis, tum ex arteriis. Quod ſi laqueis tentes arterias ligare, ſympatheiæ oboriuntur, id eſt, affectiones per conſenſum. Si per aduſtionem velis hæmorrhagiam refrænare, periculum eſt, ne vis ignis perveniat ad aliquam principem partem viciniam; ut, ſi mamma abſcindatur, & aduratur locus, periculum eſt ne cor afficiatur. Inſuper, quod pejus eſt prioribus, niſi cancer radicitus exſtirpetur, nullo modo deinceps ad cicatricem duci poteſt; & ſic nihil aliud præſtatur, quàm ut cancer non ulceratus, reddatur ulceratus, qui multò eſt perniciosior, & maximè moleſtus. Ultimò, quod periculoſiſſimum, cancer abſciſſus, uſtus, cicatrice obductus, & perfectè ſanatus, tamen denuo revertitur, & non poteſt amplius ad cicatricem pervenire, ſecundùm Celſum, c. 28. l. 5. Amputatus enim cancer, redit vel in eodem loco, vel in hepate, liene, utero, &c. & mortem affert. Quare medici, etiam peritiſſimi, hujuſmodi cancros occultos, non attingunt, ſed quantum fieri poteſt, exulcerationem cavent; in cancris autem ulceratis, ad hunc modum, id eſt, ad partis reſectionem deveniunt; quia enim hi cancri dolorem habent intolerabilem, fit ut chirurgi ſæpe ab ægris cogantur illis manum admovere. Sunt tamen quidam adeo timidi, ut nec ulceratos cancros velint attingere.

Incisio cancri. Verum, quoniam noſtris temporibus uſu invaluit, ut cancri abſcindantur, docebimus quibus modis id fieri poſſit, & quænam obſervanda ſint. Proinde è l. 14. Meth. notandum, in ablatione cancri, ſive fiat inciſione, ſive cauſtico, ſive ferro candente, radicitùs omnem partem affectam eſſe exſtirpandam, ita ut nulla relinquatur cancri radix, id eſt, ut nulla relinquatur è venis illis nigricantibus. His perpenſis, ad curationem accedendum, quæ fit tribus modis. Primus eſt ſimplex, & eſt magis proprius mammillis, quæ quidem ſtrumoſæ ſunt, & videntur affinitatem habere cum cancro. Facta igitur inciſione, apponuntur linamenta ſicca in parte inciſa; deinde ulcus concoquitur, mundificatur, repletur carne, & cicatrice obducitur; qui modus deſcribitur ab Aetio. Alter modus proprius eſt cancro, qui ad inſignem magnitudinem devenit. Si ergo cancer ſit in mamma, cutis ſcalpello in circuitu circumcirca eſt præcidenda, & ſenſim detrahenda eſt mammilla. Quod ſi in alia parte ſit cancer, ſimiliter eſt faciendum. Ubi autem tota mamma exempta eſt, ſimulque venæ nigricantes; præcipit Gal. non maturè nimis ſanguinem ſupprimendum, ſed ad juſtum modum fluere ſinendum, imò è tota vicinia pro virium ratione, exprimendum: niſi enim atro illo cruore pernicioſo exonerentur venæ, cancer renovabitur. Poſtmodum præcipiunt Chirurgi, candenti ferro locum inurendum, ad ſanguinem ſiſtendum, è ſententia Rhaſis, l. 13. Continentis, vel ad conſumendum venenatam qualitatem cancri, è ſententia Albucaſis. Facta uſtione imponenda ſunt ea, quæ cruſtam faciunt abſcedere; cujuſmodi eſt *Butyrum*; *vel pulsè farina Tritici*, *Melle*, & *ſucco Apii*: qua ablata, caro eſt gignenda & cicatrix inducenda. Tertius modus, quò cancer curatur, ab Aetio ponitur c. 45. l. 16. Si enim in mamma ſit cancer ægram collocamus ſupinam, & jubemus ipſam teneri. Deinde apprehendimus mammillam manu ſiniſtra, & ipſam, quantum fieri poteſt, à coſtis, & pectore ſeparamus: poſtea ſcalpello aliquam partem præcidimus, & ſtatim inurimus: deinde rurſus aliam partem incidimus, & eam inurimus: hoc toties repetetur, quouſque tota mammilla fuerit exciſa, & inuſta. Incidimus autem & urimus alternatim: nam ſanguinis profuſioni ſtatim occurrendum, ne æger cum ſanguine etiam vitam profundat: effluxus item ſanguinis impedit Chirurgum, quo minus exactè videre queat. Facta perfecta operatione, utendum Cataplaſmate

Modi inciſionis tres.

2.

3.

è

è *Plantag. aut Polygono*, cui interdum *Panis medullam* addere oportet: usurpantur autem hæc ad auferendam crustam, & leniendum dolorem. Deinde linteum aqua madefactum imponendum est, pro arcenda inflammatione. *Lac* etiam *Melli* admistum, sine dolore crustas aufert. Ligatur membrum, nec solvitur, nisi aut secunda, aut tertia die. Ablatis crustis, imponimus ea, quæ dolorem leniunt, refrigerant, concoquunt. Et laudatur *Lac muliebre, aut asininum, cui rosaceum* sit admistum: si intentio sit magis coquendi, plus rosacei admiscetur. si verò detergendi, plus lactis. Et similiter linteum ex aqua madefactum extrà imponitur. Quod si locus abundet humiditate, & propositum sit exsiccare, laudat Aetius *cinerem Pompholygos exquisitissimè lotæ, & exsiccatæ*; aut *Cadmiam ter ustam, rosaceo exstinctam; postea exactissimè lotam, & arefactam.* Hæ sunt curationes cancri magni, non ulcerati. In quibus præcipit Aetius ægros esse in calida domo detinendos; quia refrigeratio infensa est, & dolorem, ac convulsionem excitat; præcipuè, quo tempore ulcera repurgantur; partes enim hæ sensum habent exquisitum. Notandum etiam, quod toto tempore curationis, abstinere debet æger à vino, à potu frigidæ aquæ, & cibis dyspeptis.

Ut evertenda incommoda, quæ cancri sectionem sequuntur. Periculis autem, quæ fiunt è cancri incisione, quomodocunque fiat incisio, sic succurrimus. Hæmorrhagiæ subvenimus ligando vasa, & vinculis constringendo, vel ferro candente adurendo:
1. usurpamus etiam defensiva, victus rationem, & alia, quæ nota sunt. Secundum
2. incommodum est, quod non possumus ulcus ad cicatricem perducere; quia non omnes radices cancri sunt exstirpatæ. Huic occurrimus; si curemus, ut omnes venæ nigricantes eradicentur, & evel-
3. lantur. Tertium incommodum est, quod post obductam cicatricem, non rarò cancri revertuntur. Ideo, vel purgans atram bilem frequenter erit exhibendum, vel antidoti propositæ, quæ adversantur ferino humori. Similiter etiam modus est servandus in sex rebus non naturalibus. Summa, ille modus, quem proposuimus in cura universali, facit ad præcavendum cancri recidivam. Si supprimantur menses, vel hæmorrhoides obstruantur: fonticuli excitari debent.
4. Quartum incommodum est, quod per consensum patiuntur partes principales; veluti cor, si auferatur mamma; & potissimum patitur ex adustione, cum ignis sit maximæ activitatis. Huic obsistimus, si operatione facta, exhibemus, quæ corroborant, etiam exterius per fomenta; Præterea, si ferrum candens non sinamus diu in una parte persistere. Hac igitur ratione curantur cancri non exulcerati, ad insignem magnitudinem producti.

Quod si proponatur cancer ulceratus: nonnulli volunt hujus curationem non esse subeundam: ducti auctoritate Galeni in l. de atra bile, quòd ulcera ab atra bile sint incurabilia præterea, quia hujusmodi cancri ulcerati, ab omnibus, tum lenibus, tum vehementibus medicamentis exacerbantur. Sed quia crudele est nil ægris afferre solatii, quia ita interdum doloribus torquentur, ut sui impotes violentas sibi manus afferant: propterea duplicem tradunt modum cancrum ulceratum curandi: quæ vera quidem curatio non est, à Galeno tamen, com. aphor. 38. sect. 6. fusa appellatione ita dicitur. Una curatio est, quam paulò antè recensuimus, in cancro non ulcerato insigni, quæ incisione, ignito ferro, & adurentibus absolvitur. Fortè fortuna tempore contagii incidi in Empiricum quendam, qui plures ulceratos cancros in labiis, naso, & circa alias partes consistentes, sanabat, hoc medicamento; Cancer ulceratus, ut tractandus. 1. Modus.

℞. *Atramenti sutorii.* ℔j ß.
Auripigmenti.
Sulphuris vivi. ana unc. IV.
Salis Gemmæ. unc. iij.

Cum *Aceto* misce hæc omnia, & in vas impone, quod omni è parte lutatum sit, ita ut fumus exire nequeat; in furno pone, & eousque detine, donec omnia usta sint.

Hujusmodi pulvis est erodens, & causticus.

Imponitur ipsi Cancro, in confinio partis sanæ: & usta una parte, insuper aliis apponitur, ut è toto aduratur.

Deinde apponitur medicamentum tale;

℞. *Mellis despumati. unc.* IV.
Sevi hircini.
Limaturæ Cupri. ana unc. j ß.
Litharg. Auri. unc. j.
M.

Et ad ignem fiat Unguentum.

Hic ergo est unus curandi modus.

Alter

2. Modus. Alter eſt, qui ponitur com. aphor. 38. ſect. 6. & à Celſo, c. 28. l. 5. ut cancro nullam vim adhibeamus: ſed ſolùm illud moliamur, ut ægrotantes ſine intolerabili moleſtia reliquum vitæ tranſigant. Proinde cancrum ſaltem blandè demulcemus; tum dolorem mitigando, tum firmando ulcus ne ulterius ſerpat. Medicamenta autem, quibus hoc præſtatur nec putrefacere, nec irritare partem affectam debent; ſumma, debent eſſe moderatè ſicca, & ſine ulla mordacitate; in acticis autem ad frigiditatem debent vergere, quia atra bilis eſt calidiſſima. Præterea hujuſmodi medicamenta debent eſſe conſiſtentia molli; quia dura irritant. talia ſecundum Gal. ſunt, *ſuccus Solani molli linteo exceptus*; quod medicamentum qualitates paſſivas videtur obtinere pares. Verum non convenit his, qui domo exire coguntur; quia non detinetur: ideo Gal. proponit, quod è *Pompholyge* conſtat, & in ejus defectu, laudat quod fit è *Chalcitide*. Quod ſi velimus adminiſtrare primum, *ſucco Solani*, prius in mortario plumbeo agitato, ut craſſeſcat, addemus *parum Ceræ lotæ*. Conveniunt etiam *ſucci Polygoni, & Portulacæ, cum ſucco Uvæ immaturæ*, ſimul in mortario plumbeo agitati. Inſuper proſunt omnia metallica uſta, & lota; quia ſic mordacitatem deponunt: ut eſt *Plumbum uſtum, & lotum, Cadmia, Pompholyx, vel per ſe, vel miſta*. Commendatur *Lithargyrus, & Ceruſſa pari pondere*, quæ in mortario plumbeo ſubigantur cum *ol. Roſ.* donec plumbeum colorem contrahant. Hæc medicamenta leniunt dolorem: ſed tamen potiſſimum ulcus firmant, propter ſuam ſiccitatem. Quod ſi magis propoſitum ſit lenire dolorem, convenient *Malva, & Althæa, in Mulſa decocta*; *Oleum, quod è vitellis Ovorum* extrahitur; herba, *Virga aurea* dicta; *Solani ſuccus*, & ad dolorem, & ad firmandum ulcus probatur; *ſuccus Herbæ Reginæ, ſeu Tabaci*, ductus in mortario plumbeo, cum *modico ol. Roſ. & modica Cera*, tum dolorem lenit, tum ulcus firmat.

Cap. XXIII.

De Herniarum Differentiis, Signis, & Cauſis, in genere.

Tranſitio. Tumorum doctrinam hucuſque proſecuti ſumus, eorum, qui ab humoris influxu oriuntur. Alterum nunc genus reſtat, ſupra, capite tertio propoſitum, quod partis in alienam ſedem illapſu excitatur: vulgoque Ruptura, Hernia, Ramex, à Græcis κήλη dicitur. Licèt verò duæ tantùm herniæ ſpecies è partium decubitu fiant; inteſtinalis nimirum, & omentalis: his tamen affinitate quadam, & loci affecti ratione, attexendæ videntur etiam reliquæ ramicum differentiæ: quibus ſingulis, pro varietate illapſæ materiæ, ſua ſunt impoſita nomina. Nomen.

Solent autem hæ præcipuæ numerari herniarum ſpecies. 1. hernia incompleta, ſeu inguinalis, βȣβωνοκήλη cum inteſtinum, vel omentum ultra inguina non deſcendit. 2. hernia completa, cùm in ſcrotum penetrant, aperta tunica vaginali, ſeu peritonæo: & quidem, ſi inteſtinum deſcendit, ramex inteſtinalis, ἐντεροκήλη dicitur. 3. ſi verò omentum, ramex Zirbalis, ſeu omentalis, ἐπιπλοκήλη. 4. ſi à lento, & aquoſo humore exſiſtit tumor, vocatur ὑδροκήλη ramex aquoſus. 5. ſi à flatu φυσοκήλη ramex flatulentus, ſeu ventoſus. 6. ſi caro circa teſticulum, vel in hujus ſubſtantia concreſcat. σαρκοκήλη ramex carnoſus dicitur. 7. ſi venæ ultra modum repletæ in ſcroto, & teſtibus, varicum modo dilatentur, σαρκοκήλη appellatur, ramex varicoſus. His Avicenna etiam ἐξόμφαλον, id eſt umbilici tumorem, ſeu prominentiam annumerat. Quin & compoſitæ ſpecies hinc emergunt, ἐντεροεπιπλοκήλη, ὑδροεντεροκήλη, ὑδροφυσοκήλη, ὑδροσαρκοκήλη, &c. Differentia.

Signum herniis omnibus commune, eſt tumor in teſtibus. Signa.

Bubonocele, è ſupra dictis facilè cognoſcitur.

Signa autem herniæ inteſtinalis ſumuntur è Celſo, cap. 14. lib. 7. quia tumor modò increſcit, modò minuitur. Increſcit, vel quia major portio inteſtini deſcendit; vel quia plus juſto repletum eſt, interdum flatu, interdum ſtercore. Si tumor increvit, quia fæces delapſæ ſunt in inteſtinum: tunc retro repelli inteſtinum non poteſt, adeſt dolor in ſcroto, in inguine, & abdomine, quia fit ſolutio continui, ſtomachus afficitur, ejicit bilem rufam deinde viridem, mox nigram, ultimò ſtercus, accidit inflammatio teſtium. Secundum ſignum herniæ inteſtinalis eſt, quod tumor non dolet. 3°. tumor interdum ferè totus evaneſ-

nescit 4°. compressus facilè retrocedit intra abdomen, & rursus elabitur, cum quodam vehementi murmure 5°. tumor lævis, lubricus, rotundus.

Signa omentalis. 1°. tumor semper idem, 2°. tactu inæqualis, mollis, lubricus, propter pinguedinem.

Signa aquosæ. 1°. tumor minuitur, si præcessit fames. 2°. venæ in scroto inflantur: si comprimatur humor influit in vasa, quæ prius repleta non erant. 3°. splendet cum luciditate, ac si per vitrum, aut cornu inspiciatur candela ex opposita parte admota. 4°. abest dolor. 5°. non subito, sed successivè excitatur.

Ventosæ signa. 1°. venæ inflantur. 2°. splendor clarior, quàm in aquosa. 3°. subito fit.

Carnosæ signa, 1°. durities scirrhosa. 2°. mutat colorem testium. 3°. semper in eodem statu permanet. 4°. inferiores partes testiculi moventur.

Varicosæ signa, 1°. venæ turgidæ, conglomeratæ intortæ, capreolorum modo. 2°. testiculus magis descendit deorsum, propter humorum gravitatem, & densitatem.

Causa. Causa conjuncta, est intestinum, vel omentum prolapsum. Antecedens; vel dilatatio, vel ruptio peritonæi. Dilatatur verò aut rumpitur, à causis vel internis, ut humoribus, qui in corpore continentur; vel externis, ut percussione, clamore, saltu, spiritus retentione, innixu ponderis, nimio labore in coitu, maximè cum alvus onusta est flatibus, aut fæcibus.

Quoad præsagia, omnis hernia curatu est difficilis, quia membrana tenuis, & nervosa difficillime unitur: nec medicamentis curatur, nisi in rupturis parvis, recentibus, & in pueris; sed vel ferramentis candentibus, vel sectione.

Cap. XXIV.

De Cura Herniæ Intestinalis, peritonæo saltem dilatato, vel relaxato.

Causa & Signa. Intestinum descendit, vel quia tunica dilatatur, vel quia rumpitur. Signa dilatatæ; primò quia intestinum non subitò descendit, sed in orificio manet; secundò non descendit ad fundum usque testiculi; tertiò æqualis est tumor, & profundus. Signa tunicæ ruptæ; primò subitus intestini descensus; secundò tumor inæqualis; tertiò subitus prolapsus in testiculi fundum.

Quoad dilatationem; duo indicantur, secundùm Avicennam, primum, reductio intestini sursum intra abdomen: deinde, prohibitio ne rursus descendat. Ut reponendum intestinum. Primus scopus facilè absolvitur, si intestinum non multum sit prolapsum, neque refertum sit flatu, aut fæcibus; tunc enim digitis sursum pellitur, & comprimitur; sin verò excrementis, flatuve turgeat, balneum aquæ calidæ paratur; dein lenientia adhibentur; postea fomentum è panno calido, potest balneo aquæ dulcis oleum addi: vel fieri potest è solo oleo. Deinde apponuntur lenientia;

℞. *Radic. Althææ coctarum ex aqua & contusarum.* ℔ß.
Farinæ semin. Lini.
Butyri. ana unc. iij.
Ol. commun. unc. IV.
Mulsæ q. s.
ad Cataplasma.

His non conferentibus, æger manibus, pedibusque prehensus, concutiendus, ut intestinum sursum revolvatur, resupinato corpore, capiteque deorsum urgente.

Secundo scopo satisfacimus, id est, prohibemus ne rursus descendat intestinum: si dilatata constringamus, causasque omnes, tum internas, tum externas auferamus. Ut prohibendum ne denuo elabatur. Internarum præcipua est humiditas relaxans, &c. molliens vaginalem tunicam, quæ exsiccanda, corroboranda, & constringenda venit. Totius ergo corporis primum habenda ratio. Vitandi cibi humidi, & flatulenti; itemque exercitia; utendum *Pane probè cocto, addito Anisi, vel Cymini semine, carnibus vescendum siccis, Turdorum, Merularum, &c.* potus erit *Vinum adstringens.* Hunc in modum instituta diæta, influentes humores evacuandi, tum phlegmagogis, *Agarico*, *Melle Rosato solutivo*, *Mechoacanna*, quæ frequens, & reliquis hujusmodi; tum serum educentibus, *syrupis de Calamintha*, *de Hyssopo*, *de Betonica*, *cum decoctis Fæniculi*, *Petroselini*, *&c.* Postmodum ad adstringentia, glutinantia, & siccantia veniendum, qualia sunt, *Herniaria*, *seu Polygonum minus*, *Betonica*, *Symphytum*, *Rosæ rubræ*, *Balaustia*, *Plantago*, *Nuces Cypressi*, *cortex Quercus*, *radix Sigilli Salom. Mastiche*, *Bolus Armena*, *Mumia*, *sanguis Draconis*, *Mala Cydonia*, *Cyminum*, *&c.* è quibus potiones, pul-

veres, & electuaria tam solida, quàm mollia parari possunt. Ad majorem exsiccationem etiam confert *decoctum Sarsæparillæ, cum modico ligni Indici, ex aqua chalybeata*; quod per multos dies propinandum.

Topica. Localia erunt siccantia, & adstringentia. Avicennas parat medicamentum è *nucibus Cypressi, è foliis ejusdem, & Sabina*. Paulus c. 53. lib. 3. hoc habet:

℞. *Cortic. Granator. drach.* x.
Gallar. immatur. drach. v.
Vini adstringentis. unc. v.
Decoquantur, & imponantur; prius *abluto loco aqua frigida, & quarto quolibet die renovetur.*

Avicennas hoc laudat.

℞. *Nucum Cypressi.*
Acaciæ.
Balaustior.
Gallar. immatur. ana drach. j.
Myrrhæ.
Turis.
Sarcocollæ.
Tragacanthæ.
Gumm. Arabici. ana drach. iij.
Mumiæ.
Sanguin. Dracon. ana drach. ij.
Terantur cum *Aceto*.

Aliud præstans.

℞. *Malicorii.*
Boli Armenæ.
Sanguin. Dracon. ana drach. j.
Tegulæ pulverisat. drach. ij.
Pulveris Bistinguæ. drach. ijß.
Cum *Ovi albo, modico aceto, & Colophonia*, F. Emplastrum.

Quo imposito, Avicennas, & Celsus subligaculum accommodant, ut intestino impetu facienti resistat. Et sic hernia levior curatur, in juvenili, & tenello corpore.

Ad herniam contumacem. Quod si his non cedat malum, æger lecto se contineat totos 40. dies, imposito medicamento adstringente, & facta ligatura. Abstineat à nimio risu, coitu, balneo. Mane, & vesperi sumat hoc *Electuarium*,

℞. *Rhabarbari assati.*
Consolidæ major.
Nucis moschatæ.
Nucum Cypressi.
Cumini.
Tragacanthi.
Gummi Arabici.
Mastiches.
Boli Armenæ.
Sanguin. Dracon.
Mumiæ.
Picis Græcæ. ana part. æqual.
Pulverisentur omnia subtilissimè, & cum Melle despumato F. Electuarium;
Cujus dosis unc. ß.

Quidam *pulverem Leporis combusti* addunt. Superbibatur *Vinum nigrum austerum*; vel *Aqua chalybeata*; *aut fluvialis, cui* incoxerint *folia Cypressi, & Myrti*. Elapsis 40. diebus, surgat; interim tamen Ceratum, & Ligaturam gestet; donec tutò removeri omnino posse videantur.

Cap. XXV.

DE CURA INTESTINALIS HERNIÆ, PERITONÆO DISRUPTO.

Idem hic sunt scopi. Reponendum intestinum, & videndum ne rursus decidat; quod fit, si uniatur, & glutinetur ruptura, unitur adstringentibus. Hic autem non pura illa siccantia locum habent, sed quæ obtinent glutinosam aliquam viscididatem. Quale hoc, 2. Curatio per glutinantia.

℞. *Terebinthinæ. unc.* jß.
Ceræ.
Turis.
Myrrhæ.
Ichthyocollæ.
Carnis Cochlearum. ana unc. j.
Gluten triduo in *Aceto* maceretur.

Inde in mortario plumbeo lævigetur, ac conteratur; post, igne liquescat, ac misceatur cæteris. Aliud,

℞. *Resinæ aridæ.*
Ammoniaci.
Turis.
Bituminis.
Sulphuris vivi. ana part. æq.
Teruntur terenda, liquefiunt liquanda, deinde *Sulphur* adjicitur: *Applicatur vel linteo, vel corio, & finitur, donec sponte decidat.*

Aetius extollit miro encomio chartam, tribus diebus in aqua maceratam; sed

ſed qualis ea ſit, dubium eſt, fortè pergamenam, vel papyrum intelligit, quæ extenditur diluta, ſiccata verò contrahitur, & poteſt contrahendo etiam reducere partes ad mutuum contactum, & unire. Competit etiamregula 40. dierum.

Si neque his ſanatur, ſecundùm Avicennam, locus adurendus ferro candente; facienda aduſtio fortis; quia ſic contrahitur cutis, ut inteſtinum ampliùs deſcendere nequeat. Cavendum tamen, ne inteſtinum vim ignis ſentiat, & uratur: periculum enim eſſet mortis. Collocandus igitur æger ſupinus, ut caput declive ſit, &c. reducto inteſtino, miniſter in imo abdomine manum apponet, & validè premet. Ligetur æger ſupra tabulam, multis ligaturis, in pectore, & brachiis, in coxis. ad genua, & pedes; faſciæ pectoris ſint latiores. Difficulter defenduntur vaſa ſpermatica; quibus læſis, ſeminis generatio aufertur; nihil tamen vitæ officit. Ferramenta ſint duplicis formæ, ſemicircularia, & cuſpidata ut cuſpidem habeant acutam, quidem figuram coni. Incipimus uſtionem à parte ſuperiori, deſcendentes per totam regionem rupturæ.

2. Curatio per uſtionem.

Fit etiam per inciſionem curatio; quæ duplex eſt: alia Chirurgorum, alia Empiricorum. Chirurgi veri ſine teſtium extractione curant: Empirici cum reſectione teſtis. Sine teſtium extractione, hoc modo. Primùm æger ſtans detineat ſpiritum, ut quanta ſit ruptura nobis manifeſtetur. Inde pars tumefacta ſignetur atramento, in circulum, pro quantitate loci affecti. Poſtea ſuper tabulam patiens ligetur, & miniſter comprimat imum abdominis: Chirurgus verò ſiniſtra manu elevet cutim ſignatam, quoad fieri poteſt, & ſcalpello incidat diametro per circulum, tum cutim, tum membranas, ad vaginalem uſque, aut ruptam, aut dilatatam: quæ conſuatur poſtmodum, una cum cute, & membranis. Serventur vaſa ſeminalia illæſa. Poſt, æger in lecto collocetur; priùs *impoſita ſtupa, cum Ovi albo*; deinde iis, quæ glutinant, *ut pulvere Boli, &c.* & iis etiam, quæ carnem gignunt; ut *Terebinthina, &c.* impoſito deſuper *Emplaſtro barbaro.* Cicatrice inducta, ſurgat æger, & ceratum adſtringens per multos dies portet, ſimiliter & ſubligaculum.

3. Curatio per inciſionem. Prior modus.

Modus cum extractione teſticuli, paſſim uſitatus, & periculoſus; recenſetur à Paulo c. 65. lib. 6. Collocato ægro ſupino, reducto inteſtino, miniſtro comprimente partem abdominis, & ligato ægro, fit ſignum obliquum in inguine: tunc fit inciſio profunda, ut teſtis inde poſſit eximi cum vaſis ſpermaticis; quæ Chirurgi manu ſiniſtra detinentes, digitis in foramen immiſſis, ſeparant membranas omnes, & extrahunt teſticulum per idem foramen. Deinde apprehendunt partes, hamulis ad id aptatis, & conſuunt omnia; tum ſuper ſuturam præſcindunt omnia; & poſtea candente ferro inurunt, ut hæmorrhagia prohibeatur, & citius pars glutinetur. Quo facto relinquunt filum longum; intus medicamentum concoquens imponentes. Poſtea, foramen faciunt in una parte ſcroti, & imponentes concoquens, uſurpant butyrum, quod tamen putrefacit, admiſcent *Tus, aut Ovi vitellum, & modicum reſinæ Terebinthinæ.* Demum ſtudent carnis generationi, *Unguento de Betonica, aut Iſidis*; & cicatricem *linamentis ſiccis* inducunt.

Poſterior modus.

Cap. XXVI.
DE CURA OMENTALIS HERNIÆ.

Non fit hernia hæc rupto peritoneo; quia omenti haud magna portio deſcendit, eò quòd alligatum eſt fundo ventriculi, colo inteſtino, & ſpinæ. Ergo fit dilatata tunica; præcipuè cùm pingue ſit omentum, quod proinde laxare facilè poteſt, & dilatare, non autem rumpere. Cauſa.

Scopi ſunt duo; primùm enim reducendum eſt omentum intra abdomen, quod fit manibus; deinde prohibendum, ne rurſus deſcendat, quod fit adſtringentibus. Et quia dilatatio fit ex humiditate, ſeu pinguedine relaxante: ideo ramex omentalis majora poſtulat exſiccantia, quàm inteſtinalis. Laudatur hoc, Curatio.

℞. *Aloës.*
Malicorii in Vino nigro elixati.
Succi Hypociſtidis.
Turis.
Glutinis Fabrorum. ana part. æq.

Gluten *Paſſo* incoquatur ad integram diſſolutionem, poſt teratur in mortario, & cætera addantur.

Quoad reliqua, hæc curatio non differt

fert à cura herniæ inteſtinalis: ideoque & huic conveniunt, ſubligaculum, cura 40. dierum, cauſtica, inciſio.

Notandum ſecundùm Celſum cap. 25. lib. 7. ſi modica portio omenti deſcendit, ſurſum eam eſſe impellendam: ſi magna, inurendam, ut emoriatur, & decidat. Poſſumus etiam vinculo adſtringere, deinde adurere, & ita arctè adſtringere, ut decidat; ſed expeditiſſimum eſt conſtringere, amputare, & inurere. Non temerè, nec citò nimis ad ſectionem veniendum; quia ſæpe præter ſpem hernia curatur.

Cap. XXVII.

DE CURA AQUOSÆ HERNIÆ.

Cauſa. Herniæ aquoſæ cauſæ, vel occultæ ſunt, vel manifeſtæ, ſecundùm Aetium, c. 22. lib. 14. Manifeſtæ, ut percuſſio, colliſio, fractura vaſorum, quæ ſunt in teſticulis. Sanguis enim, quia affluit ad vaſa, tunc in aquoſam ſubſtantiam, ob partis imbecillitatem, mutatur. Occulta cauſa eſt; è repletis vaſis aquoſa humiditate. Addit Guido vitium hepatis, vel lienis, cujus ratione colligitur liquor in hypochondriis, qui facilè deſcendit.

Signa. Percuſſio, colliſio, &c. per ſe patent. Si corporis color, & habitus eſt malus, hernia è vitio alicujus viſceris orta eſt. Si horum nullum, è repletione: repletio autem fit è nimia potatione. Aëtius cauſas dignoſcit ex humore ipſo, qui ſi ſubflavus, & pallidus, hernia erit à repletione venarum; ſi fæculentus, à percuſſione: ſi albus, è vitio jecoris, aut lienis. Sciendum, etiam aquam interdum colligi in tunica, quæ proximè involuit teſtes, plerumque inter hanc, & elytroeidem; aliquando inter elytroeidem, & δαρτόν.

Cura totius. Quoad curationem: cauſæ emoliendæ: vitia jecoris, & lienis corrigenda. Si à nimio potu oritur, ab hoc abſtinendum. Evacuanda copia aquoſi humoris, tum qui in hypochondriis, & abdomine, tum qui in toto corpore redundat. Quam ad rem *Salſæparillæ decoctum* mirè efficax: præterea medicamenta diuretica, & per alvum purgantia; magis tamen diuretica proſunt: Diuretica nota ſunt; quibus frequenter utendum, ut & iis, quæ tenues ſeroſoſque humores alvo dejiciunt; qualia ſunt *Syrupus è Roſis laxativus*, *Pilulæ Cochiæ*, *& Maſtichinæ*, *vel Aloëphanginæ*, *quarum ſcrupulus exhiberi poteſt*, *cum Elaterii gr.* ij.

Quoad localia, horum intentio eſt evacuare aquam in teſtibus contentam: quod fit, ſi vel retrocedat repellentibus, vel per patientem locum educatur digerentibus, aut ſcarificatione. Digerentia autem ſunt calida, & ſiccantia, quæ priùs adhibenda, quàm ſcarificatio. Aëtius laudat, quod Topica. Digerentia. Emplaſtrum.

℞. *Argenti ſpumæ. drach.* vj.
Salis foſſilis.
Atramenti Sutorii. ana drach. x.
Ceruſſæ. drach. xiv.
Olei. ℔j.
Terebinthinæ. drach. xj.

Spuma argenti, ceruſſa ſal, miſta cum oleo coqui debent: addatur atramentum ſutorium, *cum Aceto tritum*, poſtea terebinthina adjiciatur. Fit etiam Cataplaſma è *baccis Lauri*, *farina Fabarum*, *Fœni græci*, *Sulphure*, *Cumino*, *Ammoniaco*, *Terebinthina*, *& Oxymelite*, *cum ol. Laurino ſimul miſtis*. Optimum, Cataplaſma. Aliud optimum.

℞. *Stercoris bubuli.* ℔j.
Pulver. Cumini. unc. j.
Baccar. Lauri. unc. ß.
F. Cataplaſma *cum Lixivio.*

Magis digerens,

℞. *Cumini.*
Baccar. Lauri.
Fimi columbini.
Caſtorei. ana part. æq.
Coquantur cum *Ol. Roſ. & pauca Cera.*

Ante tamen locus foveatur ſpongia imbuta in *decocto Pulegii*, *Calaminthæ*, *Origani*, *Fœnigræci*, *Aniſi*, *Dauci*, *Cumini*, *Rutæ*, *Ammios*, *Salviæ*. Et poſt fomentum *inungatur locus Ol. de Ruta*, *aut Coſto*, *aut Euphorbio*, *aut Caſtoreo*, *aut etiam de Baccis Lauri*. *Aqua* etiam *Calcis vivæ* maximè digerit. Si aqua conſiſtat in hypochondriis, diutiùs in ſiccantibus, & corroborantibus teſtes immorandum. Avicennas utitur ferramentis candentibus, in regione inguinis, ut corrugetur pars, ne aqua poſſit deſcendere. Porrò in apertione duplex eſt intentio, ſcilicet aperire, & prohibere ne aqua rurſus colligatur. Apertio fit inciſione, vel cauſtico. Si cauſtico, Uſtio. Apertio.

inu-

inurendus locus, ubi aqua est. Post, prohibemus, ne rursus colligatur, medicamento vehementer siccante, quale est Aëtii,

℞. *Ceræ. unc.* jß.
Picis. drach. vj.
Ammoniaci.
Thymiamatis. unc. ij.
Aluminis liquidi. drach. jß.
M.

Gal. c. 13. lib. 14. Meth. diutiùs retinet partem apertam, immissa cannula, seu siphone argenteo, aut plumbeo. Guido Setonem immittit, & diu detinet: Locum incisionis Celsus docet, inquiens: si puer sit, qui laborat, aperiendum in inguine, ac sursum pellenda aqua: si adultior, in imo scroto, & educenda aqua est, & elevandus locus aqua, vel salita, vel nitrosa. Notandum verò aquam in scroto non esse diu reliquendam; ne è mora testis corrumpatur; vel una cum aqua adveniat carnosa hernia, & caro concrescat.

Cap. XXVIII.

VENTOSÆ CURA.

Curatur tantum digerentibus, non ferro, non incisione. Paulus hoc describit:

℞. *Piperis. gr.* 100.
Lauri baccas. n. LXXX.
Nitri. unc. XX.
Ceræ. unc. V.
Olei. unc. iiijß.
M.

Reliqua ut in hernia aquosa administrentur.

Cap. XXIX.

De Sarcoceles, & Hydrosarcoceles curatione.

Causæ. Sarcocele fit è defluxu crassorum humorum, qui colliguntur inter tunicas testiculorum. Colligitur autem humor, vel defluens; vel in parte collectus. Humores crassi sunt duo: pituita, & melancholia, è quibus tum scirrhi in aliis partibus, tum indurationes carnosæ in testiculis oriuntur.

Signa. Tumor hic durus est, tactui renitens, indolens: &, si exquisitus sit scirrhus, sensu caret. Si à melancholia oriatur, color sublividus: si à pituita, colorem cutis non mutat: si à melancholia superassata, dolor punctorius, & inæqualis tumor, hic durus ibi mollis.

Curatio huic affectui eadem debetur, quæ scirrho, estque à nobis supra cap. 11. fusè pertractata. Id saltem hic notetur, *pulverem radicis Anonidis, pluribus mensibus sumptum* Sarcocelen absumere, quod ægri cujusdam historia Matthiolus testatum facit, qui continuato dictæ radicis usu, sanitatem receperit; cùm tamen ante in medicamentis nullam in secando autem, urendoque tantùm eam, quæ esse poterat, spem Medici collocassent. Curatio.

Quod si tamen medicamentis nihil cedat malum, ad Sectionem deveniendum, quæ periculo non caret; sive relinquatur testiculus, sive eximatur. Notandum autem; in hac operatione, num caro concreverit circa tunicas, an circa ipsos testes, numque firmiter, vel minùs firme adhæreat partis substantiæ. Hoc animadverso, incidendum est totum scrotum, usque ad carnem concretam: quæ siquidem valenter haud sit affixa, vel summis digitis, vel manubriolo scalpelli, à teste, vel tunicis sensim solvenda est, & auferenda: sin verò tenaciter cum parte coaluerit, non nisi vasorum, testiculique incisione curari potest. In hoc ergo casu foras trahantur vasa, & testes ligentur, incidantur, inurantur. Aliqui inurunt rasorio candente: ac simul incidunt, & inurunt. Reliqua curatio, ut in hernia intestinali peragitur. Sectio.

Modus singularis est, quando hernia aquosa, cum carnosa, mista est. Tunc enim primum incide, & fac foramen in scroti parte, quæ non sit declive, neque in fundo scroti sed circa medium, nec fac admodum latum. Et extracta aqua, turundam impone quàm longissimam, medicamento pus movente infectam, ut *resina Terebinthina, cum Ture, Ovi vitello, & butyro.* Emplastrum emolliens, & pus movens applica, ut *Diachylon cum Gummis, & axungia Porci.* Genitum autem pus non evacuetur per foramen, sed data opera intus servetur, ut contactu suo carnem sensim putrefaciat. Neque innovanda medicamenta, nisi tota caro fuerit in pus versa, id quod longo fit tempore. Attamen modus hic est tutissimus; & feliciter succedit, in herniis etiam maximis. Hydrosarcoceles curatio.

Cap. XXX.
DE HERNIÆ VARICOSÆ CURA.

Causæ. Ramex varicosus fit, testiculorum venis dilatatis, & capreolorum more contortis, ab humore melancholico crasso.

Curatio. Cura totius, eadem est, quæ in scirrho. Loco affecto succurritur Medicamentis, & Chirurgia. Indicationes sunt tres: repellere humorem influentem: influxum evacuare, & siccare: vasa dilatata adstringere.

Adstringentia hos explentia scopos, quatenus enim frigida, & adstringentia sunt, humorem influentem repellunt: quatenus siccantia, influxum siccant, &, sua adstrictione, dilatatas venas adstringunt. Probantur ergo *succus Hypocistid. Balaustia*, *Gluten Piscium*, *Malicorium*, *Bolus Arm. Sanguis Draconis*, *cum Ovi albo*, *&c.*

Chirurgica operatio, è Celsi cap. 22. lib. 7. Si medicamentis malum non cedit, recurrendum ad ferrum, & ignem. Ubi advertendum, quo in loco consistant varices; num in venis scroti, vel tunica proxima, aut in vaginali, aut corpore ipsius testiculi. Si in scroto sint; venæ adurendæ tenuibus, & acutis ferramentis, quæ ipsis venis dilatatis infigi debent, eo loco, ubi conglomeratæ sunt: postea imponenda, quæ auferunt crustam: deinde *Lenticula cum Melle*; demumque sarcotica. Si venæ tumeant in tunica, quæ δαρτὸς à Paulo, & Rufo Ephesio dicitur; fiat incisio in inguine, & per eam extrahatur membrana, una cum teste: post, separentur venæ dilatatæ à tunica; vel digitis, vel manubriolo scalpelli: tum duobus locis vinciantur vasa, & amputentur supra ligaturam: tandem reponatur tunica, & testis. Si ramex exsistat in elytroide, seu vaginali, & una saltem, vel duæ venæ sint dilatatæ; eo modo procedendum, quo in tunica dartos dicta, nimirum ut ab inguine, & à teste præcidantur venæ prius deligatæ, testisque recondatur: sin verò omnes obsessæ sint venæ, ligentur, ac incidantur, cum teste. Quod si inter imam tunicam, & ipsum testiculum, fit Ramex, fiat incisio in inguine, extrahantur vasa, testis amputetur, locusque inuratur. Paulus hac utitur distinctione, ex Leonidis sententia; si aliqua vasa testem nutrientia fuerint facta varicosa, ea solummodo resecanda, & separanda, teste reposito; sin omnia, simul cum venis ipsum quoque testem auferendum; ne hic vasis destitutus nutrientibus, resiccetur atque tabescat. Cap. 46. lib. 6.

Libri Primi de Tumoribus Præter Naturam.
FINIS.

CHIRUR-

APPENDIX LIBRI PRIMI

De Tumoribus quibusdam particularibus.

DE ERYSIPELATE IN CAPITE, VEL FACIE.

Signa Erysipelatis capitis.

ERYSIPELAS in capite, vel facie, est tumor, qui à naso ut plurimùm incipit. Primò rubet; deinde verò intumescit, & rubet, sensim spargitur, & serpit interdum in cutem capitis, interdum in cervicem, aut collum. Fit autem erysipelas ex bilioso sanguine prædominante; dico, prædominante sanguine bilioso; quia etiam sanguis bonus conjungitur, ex quo phlegmonosum erysipelas fit. Et hic tumor, erysipelas dictus, in omni ætate fit, & omni anni tempore, magis autem temperatis temporibus, majus verò æstate; hyeme potissimùm propter faciei constipationem, quia humorum in ea contentorum fluxus ad inferiora prohibetur.

Causæ.

Causæ erysipelatis sunt duplices, aliæ sunt externæ, aliæ internæ. Externæ sunt, contusio, vulnus, insolatio, & omnia, quæ possunt dolorem, & calorem in facie excitare, quibus fluxio supervenit. Item usus aromatum, vinorum generosorum, & aliorum vehementer calefacientium. Internæ causæ sunt tres. Prima, jecoris intemperies calida, quæ abundantiam sanguinis biliosi gignit. Secunda est sanguinis biliosi redundantia. Tertia est fluxio humorum in caput, vel faciem, sine qua erysipelas fieri minimè potest.

Prognostica.

Quod ad erysipelatis prognostica attinet, periculosum est erysipelas, quia fluxio ab externis ad interiora verti potest; quod fit, si medicamentis refrigerantibus curetur; si enim sit in facie, & serpat in caput, irrepit in membranam cerebri, magnosque & periculosos morbos excitat; si serpat versus cervicem, & introrsum vertatur, concitat anginam; à cervice per asperam arteriam, quod interdum fieri solet, in pulmones illabitur, & peripneumoniam excitat, aliaque hujus generis.

Curatio.

Cæterum, si de curatione erysipelatis in facie, vel capite, sermo sit, contrarium habet curandi modum, quàm erysipelata aliarum partium; hæc enim refrigerantibus, illa potiùs calefacientibus sunt curanda. Debemus autem in primis de illius causa esse solliciti, an ab externa, an interna causa, proveniat. Si enim ab externa causa fiat, illa remota, tollitur erysipelas. Si verò à sanguinis biliosi redundantia fiat, qui in faciem fluxerit, externæ venæ, quæ minores sunt, primò implentur, deinde verò majores, quæ sunt interiùs, tandem venæ circa cerebrum, ex quo fit, ut per contiguitatem cerebrum etiam inflammetur. Tria vero circa erysipelatis curationem indicantia nobis occurrunt, tribus interioribus illius causis correspondentia. Prima indicatio est refrigerandi calidam jecoris intemperiem. Secunda, evacuandi sanguinis biliosi redundantiam. Tertia, fluxioni obsistendi. Obsistitur autem fluxioni, vel revellentibus, vel intercipientibus in via, vel repellentibus; quorum duo ultima, repellentia scilicet, & intercipientia, in erysipelate nihil valent, sed solum revellentia, quæ sunt partim chirurgica, partim pharmaceutica, partim diætetica.

Indicationes.

Chirurgica. Venæsectio.

Revellentia chirurgica consistunt in venæ sectione, quæ in brachio fieri debet, ad redundantiam sanguinis evacuandam; licet alii censeant, venas inferiores esse secandas, quorum opinio, propter distantiam, minimè probatur. Debet autem fieri venæ sectio ex ea parte, quæ respondet parti affectæ; ita ut si erysipelas dextram faciei partem, aut capitis, obsideat, vena media dextri brachii, quæ caput, & jecur respicit, secanda sit; utriusque autem brachii, si tumor in omnes loci differentias sit sparsus. Atque hæc venæ sectio debet esse magna, & larga, ad unam libram & semis, si vires sufficiant; quod si non sufficiant, dividenda in duas vices; quod si nec hoc permittant,

tant, utendum cucurbitulis scarificatis in dorso, & coxis. Fit verò interdum, ut hirudinibus sanguis per hæmorrhoides evacuetur, si aut in juvene hæmorrhoides sint obstructæ; aut ætas sit consistens, in qua sanguis melancholicus viget. Præter venæ sectionem, utendum est aliis revulsoriis, ut cucurbitulis siccis, dorso, & coxis appositis; item balneis calefacientibus, *ex Betonica*, *Calamintha*, *Chamæmelo*, *&c.* postea frictionibus in cruribus, quoad pars rubeat; quibus fricatis liniuntur *Oleo Liliorum alborum cum aromatibus.* Quod si erysipelas invalescat, & nimium augeatur, valent vesicatoria in brachio, & coxis, *ex contusa flammula*, *ad Pilularum formam facta*, & alligata.

Revellentia alia.

Pharmacia. Evacuantia.

Pharmaceutica medicamenta debent esse evacuantia per inferiores partes; qualia sunt, *uncia una Cassiæ*, *cum tribus drachmis pulpæ Tamarindorum*; refrigerant enim, & evacuant bilem; & si febris adsit, eam expellunt. *Syrupi item Rosati solutivi uncia cum Decocto cordiali.* Si sit æstas, & erysipelas sit insigne, & calidum, & febris magna, utendum est *Sero Caprino ad libras tres*, *vel tres & semis.* Animadvertendum autem hic est, an urinam moveat, vel alvum; si enim movet urinam, non tamen pro usu, *Sero* addendum est *Lac seminum Melonum*; si haud satis alvum concitet, valent *unciæ tres Syrupi Rosati solutivi.* Valent etiam *Decocta*, *Aquæ stillatitiæ ex Cichoreo*, *Endivia*, *Hepatica*, *Borragine.* Post hæc dandum est *Rhabarbarum*, *ad drachmam unam*, *cum unc.* IV. *Syrupi Rosati solutivi*; *vel uncia una Florum Cassiæ.* Porro cum erysipelas in facie, febrem semper habeat conjunctam, fit interdum, ut hæc maligna fit, si nempe erysipelas corpori ad febrem malignam disposito superveniat. Hæc autem maligna febris propriis signis observatur; ut vigiliis, delirio, phrenitide, &c. In hoc igitur casu præter ea, quæ jam allata sunt medicamenta, utendum est remediis malignitati resistentibus, ut sunt *Conserva Acetosæ cum Bolo Armena*, *Terra sigillata*, *Lapide Bezoar &c.* Circa quæ, & alia superius dicta medicamenta, hoc observandum, quod continuo propinari debent, aut revellendo, aut evacuando; ne intermittendo fluxio recurrat, ita ut tertio die, cucurbitulis utaris, quarto, clystere, quinto, balneis, &c., sexto medicamentis, & sic deinceps.

In febre maligna conjuncta.

Diæta.

Jam quoad diætam attinet; abstinendum est à vino, & carnibus, donec cesset timor recursus ad interiora; pro *Vino*, detur *Aqua Hordei*, *cum Vino Granatorum*, *& Julepo Rosato*; detur item *Aqua ex Endivia*, *Hepatica*, *&c.* Cibus sit refrigerans, ut cum *Lacte seminum Melonum*, *ex Blito*, *Cucurbita*, *Ptisana Hordeacea*; in cujus fine, *Cydonia* sumantur, quæ corrugando ventriculum, prohibent fluxionem ad superiora. Et hæc in causis interioribus facienda.

Topica.

Restat unum notandum de parte affecta, ad faciem, aut nihil debere apponi; non calidum, quia sic materia attraheretur; non frigidum, quia sic repelleretur; vel si urget necessitas, adhibenda medicamenta temperata; tunc autem urget necessitas, quando calore, aut dolore pars infestatur; tunc enim dolor mitigatur illitu *Olei Amygdalarum dulcium*; si autem dolor ex calore fit, utendum est mediocriter refrigerantibus, sine adstrictione, ut est *Decoctum malvæ*, *cum portione Olei Violarum*; in fine vero, ad digerendas materias, utendum est *Nido Hirundinis cribrato*, *Melle excepto*, & superposito.

DE PSYDRACIO.

Signa psydracii.

Psydracium est pustula subalbida, acuta, ex qua, si exprimatur, humidum quid expurgatur, secundùm Celsum. Gal. interdum collocat inter tumores palpebrarum; aliquando vult esse tuberculum capitis, & peculiare ipsi. Dicitur autem Psydracium, vel quia in capite insigniter acuatur, vel quia continet plurimum serosæ humiditatis. Quamvis verò Psydracium sit tuberculum, rumpuntur tamen tubercula, & fiunt abscessus, & ulcera; in principio tamen sunt tubercula.

Nomen.

Causæ.

Fiunt tubercula illa, ex mixtis humoribus pituitosis, quatenus pustulæ sunt subalbidæ, & duriores; biliosis verò, quatenus sunt acutæ, & exiguæ; serosis, quatenus ex iis, si exprimantur, humidum quid expurgatur.

Curatio. Purgantia.

Quoad curationem attinet, illa fit medicamentis modicè refrigerantibus, & discutientibus; refrigerantibus bilem, quæ calida est, modicè autem, ne repellantur humores cutis in cerebrum; discutientibus, propter pituitam. Videndum est autem, ut primò præscribatur congrua victus ratio; deinde fiat purgatio totius, & etiam capitis; quæ totius purgatio perficitur, *Pilulis compositis ex Aloë*, *Scammonio*, quæ bilem, *& Colocynthide*, quæ pituitam, & serum respicit. Hujusmodi pilu-

pilulæ exhibentur, reformatæ ex *succo Brassicæ*, quæ non tantum evacuant corpus, sed etiam caput; non debent autem dari, nisi robustis; ideò hominibus non adeò robustis, dantur *Pilulæ de Aloë*, & *Cochiæ ad drachmam unam*; item *Pilulæ Aggregativæ*. Pueris dantur *Pilulæ de tribus cum Rhabarbaro*; *Pilulæ placidæ sunt, de Aloë ad scrupulum unum*. Purgatio capitis particularis etiam ineunda est, per nasalia, & masticatoria. Videndum est autem, ne caput indiscriminatim illis duobus præsidiis purgetur, sed partes capitis anteriores affectæ nasalibus purgentur, quia anteriores ventriculi cerebri perveniunt ad summitatem nasi. E medietate capitis pars posterior masticatoriis expurgari debet. Videndum est etiam, ut non promiscuè quibuscunque dentur; si enim caput sit calidum, utendum est illis frigidis, ut *Succo Betonicæ* attracto per nares, *Succo Malvæ*. Quod si caput sit frigidum, utimur *Succo Majoranæ*, per nares attracto, & aliis calidis. Quando caput non indiget calore, nec frigore, utimur *Manna*. Hoc idem de masticatoriis dicendum. (Nasalia, & Masticatoria.)

(Topica.) Pars affecta tractanda est medicamentis refrigerantibus, & discutientibus; ut *Malva, cum farina Hordeacea, & Cicerum, decocta cataplasmatis modo*; *Melilotus, cum farina Fœnigræci, & Cicerum, decoctus, & impositus*; *Nuces amaræ mansæ, & applicatæ*. Discutiunt autem humores, *Radix Lilii affricta*, *Lupinorum Decoctum affrictum*, *Tus ex Aceto illitum*, *Malva pulverisata, cum Oleo Laurino*, *Anchusæ Radix contusa*; quorum ultima sunt valentiora, prima mitiora. Hæc medicamenta valent etiam ad partes ulcerosas capitis, cum pustulæ illæ etiam suppurent. Quod si psydracium jam sit ulceratum, & ex eo humidum quid exprimatur, valent *Lithargyri drach.* j. *Cerussæ drach.* IV. *Aluminis drach.* ij. *Rutæ folia virentia, cum Aceto, & Oleo mista*, cuti illinantur. Item *Rutæ folia, cum Nuce trita, & imposita*. Item (Discutientia.) (In exulceratione.)

℞. *Lithargyri.*
Cerussæ ana drach. j.
Sulphuris vivi unc. j.

Item valet *Aqua Thermalis*, in cujus defectu, valet *Aqua, in qua liquata sint Sulphur, Alumen, Sal*. Abluuntur item ulcera *Aqua Scabiosæ Aluminosa*; post hæc illinitur pars hoc linimento

℞. *Lithargyrii.*
Cerussæ pulveris. ana drach. ij.
Sulphuris drach. j.
Olei Rosati q. s.

Misce & Fiat Linimentum.

Adhibetur ultimo *Aqua Scabiosa efficacissima, ex Alumine*; efficacior autem est, in qua *Chalcantum decoctum sit*.

DE FICO.

Ficus ita dictus est, propter similitudinem cum ficu fructu, quæ in tribus spectatur; vel quia habet pediculum tenuem, sicuti ficus; vel quia continet in se grana, similia illis, quæ continent ficus; vel quia à ficu curetur. Ficus vel in aliis potius partibus a capite, vel in capite viget. De primo non agemus, quia hic est valde exiguus, qui actionem ferè nullam lædit, estque flaccidus, & curatur, forcipe præciso pediculo, aut serico constrictus, ut mortuus decidat. De secundo hic est sermo, qui est tumor capitis, ex quo rupto, sanies exit, similis granis ficuum; de quo Autores non concordant, quem locum proprium habeat; alii ulcus esse dicunt, alii tumorem. Est autem ulcerosa eruptio, subdura, rubens, cum dolore, secundum Paulum. Hippocrates vero, ficum tumoribus annumerat. Ficus igitur est tumor, qui facilè degenerat in ulcus, ex Gal. 5. de Med. per loc. C. 4. Dubium autem est de loco; alii enim capitis proprium dicunt; alii vero, ut Hipp. palpebrarum, & oculorum; Gal. de Med. per loc. C. 5. menti; Celsus partim barbæ, partim capillorum. Est autem tumor maximè in capite, & puerorum præsertim; qui tandem etiam excitatur in aliis corporis partibus, ex Aetio L. 8. C. 14. Tumor ergo est rubens, rotundus, subdurus, ex quo sanies exit, similis semini ficuum, ubicunque sit. (Fici nomen.) (Ficus duplex.) (Locus.)

Fit autem ficus ex humoribus mixtis, sanguine scilicet crasso, pituita, & serositate, quia est tumor rubeus, rotundus, in capite, propter pituitam, cui miscetur serositas, propter quam cito exulcerantur fici, si non rectè curentur; illa enim erodit cutim. Differt ficus à psydracio; quia hoc est tuberculum acutum, subalbidum, non dolens; ille vero tumor est major, rotundus, rubeus, dolens, ex quo exit sanies coacervata propter copiosam serositatem, quæ prohibet, quò minus crassa materia à calore concoquatur, unde fit, ut conglobetur. (Causæ.)

In curatione fici, prohibenda exulce- (Curatio.)

ratio; quia migraret in alium morbum, qui longior est; exulceratur autem ficus, si non rectè curetur. Curatio autem, quæ illam exulcerationem prohibet, est, quæ purgat totum corpus; ut *Pilulæ cochiæ*, *decoctum sarsaparillæ*, cum sudore, ad evacuandam serositatem; quod fit etiam per curationem capitis; pars vero affecta, si dura sit, emollienda, aliàs discutientibus, & evacuantibus utendum. Itaque hæ sunt indicationes, prohibetur vero suppuratio in pueris, *Millefolio contuso*, *cum pauco Sale imposito*; *Aqua Sulphuris*, *& Salis*, *per spongiam imposita*; *Aqua Marina*, *& Muria apposita*; *Ficubus decoctis in Aqua*, & emplastri modo impositis. In durioribus corporibus, valent, *Chalcanti usti*, *Aluminis*, *Glutinis partes æquales*, *Squamæ Æris duplum*; gluten in aceto modico diluatur, & cum reliquis imponatur.

Purgatio.

℞. *Lythargyri drach.* IV.
Salis Fossilis drach. ij.
Turis drach. iij.
Sandarachæ drach. j.

Terantur & imponantur.

In exulceratione. Si exulceretur, adhibendum *Ceratum citrinum*, *Elaterium tritum*, *Lini semen tritum*, *cum Aqua impositum*. Item detergendus est ficus exulceratus, *pulpa Ficus*, *Melli admixta*, item *Cerato Triapharmaco*. Convenit etiam *Unguentum citrinum* linamentis obductum; *Cerato* deinde *Citrino* firmatum.

DE TALPA TOPINARIA.

Nomen. Ita dicitur, quia sicuti talpa excavat terram, inter duas cautes, sic iste tumor excavat, & continetur inter cutem, & pericranium; parum differt hic à fico, quia, sicuti ficus est tumor ex mixtis humoribus proveniens, qui in tumorem elevant cutem capitis, & tumor exulceratur, fitque abscessus, sic testudo, sive talpa, est tumor ab iisdem humoribus, qui similiter exulceratur; differt tamen à fico, quia hic est major fico, ideò tardiùs suppuratur, & movetur, nam fit ex crassioribus humoribus, quàm ficus, in quibus minor copia serositatis miscetur; deinde, quia ficus prohibetur suppurari, & sanatur digerentibus; testudo autem non potest prohiberi, quin suppuretur, quod utplurimum fit, licet interdum etiam digerentibus sanetur.

Signa.

Curatio. In curatione talpæ, oportet nos esse sollicitos de medicamentis; quia major est tumor, & fluxio, quam in fico. Purgandum est totum corpus, *Pilulis Aureis*, *Cochiis*, *vel de Tribus*, *vel Aggregativis*. Præterea oportet habere rationem capitis, ex cujus repletione fit tumor, per masticatoria, & errhina. Convenit autem, quando morbus is non sanatur, exhibere *Decoctum Sarsaparillæ*. Quod pertinet ad curam totius, facilius fit; ideò quod ad partem affectam attinet, primo utendum mollientibus, & digerentibus; in principio quidem, quando facta est emollitio, si humores sunt rebelles, ad discussionem veniendum est; tentanda tamen prius concoctio *Cerato ex Oxelæo*, item *Cerato de Betonica*; *necnon Sacro*, *mixto cum Diapalma*. Valentiora sunt, *Radix Lilii*, *trita cum Melle*, *Radix Cyclaminis*, *aut Narcissi*, *cum Melle*; *aut Pulegium tenuiter tritum*, *& Cerato exceptum*; quod si non cedat humor, signum est suppurationis, quod prohiberi non potest, & propterea, dum adsunt signa ejus, ut mollities, dolor, inundatio &c., debemus eandem juvare; & in pueris hoc casu, egemus medicamentis attenuantibus, ut *Diachylo cum Gummis*, *Emplastro Triapharmaco*; in aliis autem robustioribus, suppurant aliqua medicamenta purè digerentia.

Evacuantia.

Digerentia.

℞. *Rad. Porrorum.*
Caricarum pinguium ana partes æqual.
Farinæ Fœnugræci tertiam partem.
Axungiæ Porcinæ salitæ q. s.

℞. *Cepas coctas sub cineribus N.* iij.
Vitellos Ovorum induratos N. iij.
Mucilaginis Althææ.
Fœnugræci ana unc. j.
Axungiæ Porcinæ salitæ q. s.
Misce & Fiat Emplastrum.

Deinde aperiatur, si abscessus non fiat; dandus est enim exitus saniei, quia cum copiosa sit materia, ideo discuti non potest; quod si deinde protrahatur, periculum est, ne aliquando, propter saniei moram, corrumpatur pericranium, ob contactum saniei, ac proinde os putrescat, & spongiosum fiat; ne item putrescat dura mater, propter continuitatem per suturas. Secanda est igitur cutis capitis absque timore; & sectio quidem longa fieri debet, & in loco declivi, ut sanies tota evacuetur. Facta sectione, & vacuata materia, debemus purgare vulnus, *linamentis Melle tinctis*, *aut farina Lupinorum*, *cum Melle*; deinde caro generanda, *Unguento Isidis*, hyeme; vel æstate, de *Tuthia*. Impleto ulcere carne, cicatrix inducenda est linamentis sic-

Incisio tumoris.

Sarcotica & Epulotica.

ficcis; aut *Tuthia præparata, cum portione Rosarum Rubearum*; aut majoribus ulceribus, *Balaustia, Bolus Armena, aut Cornu Cervi* conveniunt.

DE TUMORIBUS CUM FOLLICULO.

Nomen abſceſſus. Sequitur, ut aliquid dicamus de tumoribus capitis, qui in abſceſſum vertuntur, & quorum materia contenta in ſpatio includitur in folliculo. Abſceſſus dicitur ideo, quod cum materia aliqua, partes, quæ prius coaleſcebant, disjungit, & ſpatium in medio efficit, in quod materia confluit; qui abſceſſus à Græcis dicitur Apoſtema; ab Arabibus, Jubelet. Definitio. Cauſa. Eſt igitur abſceſſus, tumor, in quo diſtant, quæ prius ſe contingebant. Faciunt autem abſceſſus tria, materiæ naturales, præternaturales, & quæ ſunt ex toto genere præter naturam, cujuſmodi humores, vel ſunt acres, vel vaporoſi. A naturalibus fiunt abſceſſus, eo modo, quo Gal. 13. Method. c. 10. dicit, inflammationes mutari in abſceſſus, per ſuppurationem materiæ. A præternaturalibus fiunt etiam, ut tumores antedicti, qui ſunt ex humoribus mixtis. Materia item toto genere præter naturam facit abſceſſum, & eſt illa materia, quæ non eſt ſimilis ulli alteri, & quæ in corpore nôſtro nullam habet partem ſibi ſimilem, ut calculus. In hoc genere multi continentur humomores, & variæ materiæ; ut lapides, teſtæ, lutum, &c. Occurrit jam tumor ex abſceſſu propter materiam toto genere præter naturam; ex quo autem humore fiat abſceſſus, dubium eſt; non enim fit ex naturalibus, nec ex præternaturalibus; quia illi faciunt ſuos abſceſſus particulares, qui non ſunt his ſimiles. Fiunt igitur illi abſceſſus toto genere præter naturam, ex quatuor humoribus, ſanguine ſcilicet, flava, & atra bile, & pituita; qui humores, qualeſcunque ſint, vel ſunt qualitatis calidæ, humidæ; vel calidæ, ſiccæ; vel frigidæ, humidæ; vel frigidæ, ſiccæ; ſed ut plurimum pituita ita craſſa fit, ut videatur in humorem præter naturam migraſſe, non tamen ita eſt. Signa. Habent igitur humores, ex quibus hi abſceſſus fiunt, hoc peculiare, ut ſint craſſiores aliis, & migrent in aliquid præter naturam. Et in illis quidem abſceſſibus, ſecundum Avicennam, dominatur aut pituita, aut atra bilis; ſi pituita, color erit albus; ſi humor melancholicus, color eſt plumbeus, aut niger, aut amurca, lutum, pili, carbones, &c.

His ita poſitis, unum ſcire opus eſt, quod hi abſceſſus ſemper habent folliculum, & ſemper materia continetur in illo. Eſt autem folliculus, tunica quædam propria, in qua eſt materia præter naturam. Folliculus. Alii abſceſſus, facti ab humoribus naturalibus, & præternaturalibus, non habent materiam in folliculo, ſed eo carent, habent tamen materiam in ſpatio ſine folliculo. Rurſus abſceſſus cum folliculo, alii habent materiam in unico, & continuo folliculo, qui non habet exitum; alii, qui non habent materiam fluxilem, habent illam inter duas tunicas, ut illi, qui non habent materiam fluxilem, ſed coactam.

Cum igitur abſceſſus omnes ex materia præter naturam habeant folliculum, non autem alii, quæritur, quare in illis ſit folliculus, non autem in his? Cur hi abſceſſus habeant folliculum. Reſpondetur, quia materia præter naturam eſt aliena, & contraria naturæ partium, ita ut, ſi tangeret partes, temperiem earum deſtrueret; ne igitur tangat partem, natura ipſam ſeparavit, & amovit contactum, per folliculum, in quo eſt incluſa materia; alii vero abſceſſus ex materia naturali, vel præter naturam, quæ formam non amiſit, non habent folliculum; quia materia non amiſit propriam formam, ita ut non poſſit concoqui à calore, quare fuit relicta, ut tangeret partes vitales. Folliculus autem ille fit à natura, non de novo, ſed cum ſentitur materia præter naturam, fit ex nexibus membranoſis tunica. Folliculus. Et hi abſceſſus ex folliculo, vocantur nattæ, qui à parvo incipiunt, & ſenſim creſcunt; nutriunturque à venis contingentibus, vel folliculum, vel partem aliam. Hæc vena obſervatur ſola, ſine arteria; unde fit, ut materia, quæ in abſceſſibus nattis eſt, toto genere præter naturam, aut non vertatur in naturam humorum, aut formam ipſius partis; quia deſtituta eſt calore naturali, & vitali, qui communicatur per arterias, quæ arteriæ in hoc caſu deficiunt.

Differentiæ abſceſſus. Tres abſceſſus nattæ frequentiſſimè oriuntur, Meliceris, Atheroma, & Steatoma, in quibus aut materia ſicut mel, aut pulticula, aut ſevum continetur; & hi frequenter in capite fiunt; Steatoma quippe in capite etiam gignitur, licet Celſus dicat contrarium.

DE ATHEROMATE.

Causæ. Atheroma est abscessus, continens tunica sua, materiam pulticulæ similem, qui à mixtis humoribus provenit, in quibus dominatur pituita, ut ex colore albo indicatur. Signa. Hic abscessus dictus Atheroma, est tumor concolor, indolens, in nervosa tunica tenui humorem in se continens pulticulæ similem. Item, est tumor oblongus, rotundus elatus, compressu digitorum non facilè retrocedens, nec facilè retrogrediens, digitis amotis.

Indicationes. Hujus curativæ indicationes omnibus abscessibus communes, ex Galen. sunt, vel digerere, vel putrefacere, vel exscindere rem contentam. Notandum autem, curationem omnium abscessuum, contineri in evacuatione materiæ, quæ vel est sensibilis, vel insensibilis. Insensibilis curatur digerentibus; sensibilis verò vel putrefaciendo totum contentum, vel excidendo. Per putrefacere totum, non intelligitur, ut materia contenta putrefiat, vel pus fiat suppurantibus medicamentis, sed ut eliquetur, exedaturque, non solum materia, sed etiam folliculus. Hæc autem medicamenta, quæ id efficiunt, omnia sunt calida in quarto gradu. Igitur hic abscessus, vel curatur digerentibus, vel septicis, seu exedentibus, vel excisione, quæ ferro fit. Non tamen tres illi abscessus curantur triplici illo modo curandi; sed Meliceris potest triplici ratione curari, quia continet materiam, quæ concoqui potest; at Atheroma, quia continet materiam crassam, & densam, non potest curari digerentibus; quia per halitum digeri non potest, sed curatur vel septicis, vel excisione; Steatoma verò, quod continet materiam crassam, respuit curationem digerentium, & septicorum.

Curatio. Septica, qua. His ita positis, curandum est atheroma septicis, ut *Ærugine*, *squama Æris*, *Chrysocolla*, *Mysi*, *Chalcitide*, *Auripigmento*, *Arsenico*, *Calce viva*, *Atramento sutorio*, *Lacte Caprificus*. His autem non indifferenter utaris; verbi gratia, Septica erunt in durioribus corporibus, *Arsenicum*, *Chrysocolla*, *Calx viva*, quæ in aliis naturis erunt caustica. *Calx* in pueris quidem est septicum, in adultis vero, & robustis est tantum epuloticum. Medicamenta septica sunt.

℞. *Calcis vivæ drach.* jv.
Fæcis Vini combustæ.
Nitri liquidi tosti drach. ij.
Minii drach. j.

Cum *Lixivio* teruntur, & *Melle* ad crassam substantiam deducuntur.

℞. *Squamæ Æris drach.* jv.
Sandarachæ drach. ij.
Veratri nigri drach. ij.
cum *Rosaceo*.

Item.

℞. *Squamæ Æris*
Sandarachæ.
Seminis Urticæ torrefacti.
cum *Rosaceo*.

Item.

℞. *Erinaceorum combustorum*
Testæ Sepiæ.
Auripigmenti partes æquales
ex *Rosaceo*.

Valet plurimum *Aqua fortis*, qua utuntur aurifices, in qua tingatur lignum, & eo perfricetur pars, exedet partem. Item valet *illud ex Lixivio fullonum in sartagine cocto*, *donec crassescat*, *& indurescat*, *deinde miscentur Auripigmenti partes v. Atramenti sutorii part. iij.*

Curatur etiam Atheroma per Chirurgiam, scilicet, excidendo, qui modus primo melior est; septicis autem curatur, si eruperit materia, nec folliculus sit abscissus, vel æger ferrum ignitum pertimescat. Chirurgia. Excisio autem fit hoc modo; Aegro in sella posito in cubiculo claro, deradendi sunt crines, vel potius recidendi, quia derasionem sequitur sanguinis eruptio; deinde atramento signanda longitudo incisionis, quæ tanta esse debet, quanta est rotunditas abscessus. Interdum abscessus postulat unam, interdum verò duplicem incisionem, crucis modo; quando fit duplex incisio, prima major esse debet, quam secunda; fit unica in abscessu minore, vel in fronte; duplex verò, ubi est in capillis; in qua incisione scalpellus debet habere aciem recurvatam exterius, & in ipsa incisione efficienda, videndum est, ut tantum cutis superposita folliculo incidatur, cavendum verò est ab incisione folliculi. Excisio ut administretur. Incidemus autem tantum cutem, sine folliculo, si sciamus colorem cutis, & folliculi, qui, cum sit diversus, facile discernitur. Solet autem unum nos impedire, quò minus distinguatur folliculus à cute, scilicet sanguis effluens; ideo Chirurgus manu sinistra, spongia exsiccare sanguinem debet. Facta sectione, vel una, vel duplici, statim toto specilli mucrone, inter folliculum, & cutem immisso, separetur folliculus à cute, quod facili negotio fiet, quia

quia non valde adhæret cuti folliculus; quod si folliculus magis hæreat, scalpello separetur; in fundo autem, ubi est vena illa porrecta ad folliculum, sanguinem atheromati affundens, & illud augens, præcidere oportet transversùm venam, ne cum vase relinquatur aliqua folliculi portio, ac proinde revertatur morbus: illa enim vena simplex est, sine arteria, quo fit, ut sanguis ille non sit alimentalis. Hoc peracto, conjungenda sunt invicem labia; non tamen prehendatur pericranium, nec deradatur. Dimissa sutura, etiam reducuntur labia, quia inter incidendum, semper sanguis exit, & in cavitate semper sanguis remanet, qui per suturam factam inflammaretur.

Suppurantia. Interdum utendum est glutinatione, quando nimirum remanet aliquis tumor in parte, & labia magis, quàm par est, sunt separata; interdum solent liquores replere cavitatem, & eò confluere; tunc utere suppurantibus, quale est.

℞. *Resinæ Terebinthinæ unc.* j.
Turis pulverisati drach. j.
Myrrhæ drach. j.
Olei Hyperici unc. j.
Olei Vitellorum q. s.

Curatio post ruptum folliculum. Quod si folliculus jam sit ruptus, vel per se, vel per Chirurgum, necesse est, ut alterutrum eveniat, vel revertatur morbus, vel remaneat ulcus cavernosum, fistulosum, & fœdum; tunc autem utendum est incidentibus, vel septicis, vel considerandum tempus ruptionis; si recens sit ruptus, utere curatione artificiosa, immitte latum specilli mucronem, inter cutem, modo prædicto, & aufer folliculum; quod si multo ante sit ruptus, septicis utendum. In maximis abscessibus, qualibuscunque, forcipe abscessu prehenso, abscindendus est cum cute; tantum enim timetur profusio sanguinis.

DE MELICERIDE.

Signa. Meliceris est abscessus folliculum habens, continentem materiam melli similem. Ita describitur ab Aëtio; Meliceris est abscessus, in nervosa tunica, continens materiam sicut mel, dolore carens, figura rotundus, pressus digitis facilè cedens, amotis his facilè recurrens.

Causæ. Causa meliceridis est humor mixtus præter naturam. Et licet abscessus cum folliculo, habeant materiam præter naturam, tamen reducuntur illæ materiæ ad quatuor modos; unde in meliceride, quia est materia mollior, & tenuior, pituita miscetur cum bile in majori copia, quàm in atheromate; aut pituita, ex qua fit meliceris, est tenuior quàm atheromatis; vel in meliceride concurrunt spirituosi vapores, ex Galen. 2. ad Glauc. cap. 4.

Curatio. Curatur meliceris triplici ratione, ex Galeno 13. Meth. cap. 12. vel digerentibus, vel septicis, seu exesione, vel excisione. De septicis, & excisione dictum est in atheromate, jam de digerentibus erit sermo, quæ cum vacuent materiam per halitum, notandum, quod digerentia, quæ huic loco sunt opportuna, sunt valentiora, quàm si esset abscessus sine folliculo; quia materia præter cutem debet exire per folliculum; unde in humida, & parva meliceride, valent *Ceratum Philagrii, & Ceratum Sacrum, item Decoctum Pulegii, Calaminthæ, Hyssopi, admotum, cum spongia expressa; item spongia ex Lixivio.* At in majori abscessu, & duriori corpore, valent *nucleus Allii, aut Allium decoctum, & per spongiam admotum.* Valentius hoc est, si *in Aqua infundamus Calcem vivam, quò aqua ea inficiatur, deinde alia infunditur aqua, & fæx abjicitur, postea exprimitur spongia, & superponitur aqua infecta.* Media sunt inter valentissima, & mitissima, verb. grat.

℞. *Salis Hispani.*
Argenti spumæ.
Cerussæ ana lib. j.
Ceræ unc. j.
Terebinthinæ.
Galbani.
Opopanacis ana unc. ij.
Sinapi unc. vj.
Olei veteris unc. iij.
Aceti unc. vij.
Misce.

Est & aliud.

℞. *Salis Ammoniaci.*
Spumæ Argenti ana lib. j.
Ceræ.
Terebinthinæ.
Galbani.
Opopanacis ana unc. j.
Rubricæ sinopicæ unc. vj.
Aceti heminam.
Misce.

ex Aëtio lib. 15.

DE

DE STEATOMATE.

Definitio. Steatoma, qui est tertius abscessus capitis, ita describitur. Steatoma est abscessus, seu pinguedo, sevo similis, ob localem proprietatem, adaucta, molem habens concolorem, tactu lenem, in principio pusillum, temporis progressu ampliatum: deinde est tumor rotundus, non tamen elatus, sed depressus, quod est descriptioni Aëtii addendum, validè adhærens cranio & pericranio; estque tumor durior reliquis duobus abscessibus. Signa. Materia steatomatis, non est fluida, sed compacta, & coacta; ideo in steatomate, materia non continetur in unico, & continuo folliculo, sed inter duas tunicas; quia usus folliculi est, ne materia contactu inquinet partes viventes; in steatomate satis est, ne tangat partes alias, ipsam concludi inter duas tunicas, non autem in folliculo. Steatoma igitur, ubi est in capite, habet materiam sevo similem, latam basin, & compressum digitis renititur, depositis facilè redit; ubi vero est in aliis partibus, videtur continere materiam alii pinguedini potius similem, quàm sevo; propterea steatoma, in aliis partibus non ita est depressum; nec materia solet esse alba, sed magis colorata; item solet habere folliculum continuum, non tunicas.

Causæ. Generatur autem sevum; vel ob loci temperiem, vel quia sanguis vitiosus influit; generatur vero potissimum ob loci proprietatem, sive partis intemperiem. Fit etiam sevum, quia vas illud, quod infundit, & porrigitur in folliculum, ac præbet nutrimentum, est solum, & prohibet, quò minus vitalis sanguis influat, unde sanguis, & fluxus facilè in sevum degenerat.

Curatio. Quod ad curationem attinet, propter duritiem, latam basin, multitudinem sevi, tractandus est abscessus tantum excisione, quia medicamentorum vis a sevo obtunditur, & copia sevi obruitur. Audacter ergo scalpello separatur sevum à pericranio; ne aliquando revertatur abscessus: difficulter enim vel curatur, vel revertitur, propter humorem crassum obduratum, & propter pericranium, quod reducit ad humidam intemperiem; unde nec caro gigni, nec cicatrix potest induci; ideò ne difficulter curetur, nec revertatur, cum Aëtio l. 15., separetur pericranium, & deradatur cranium, quia materia est diffusa, & facilè utrumque remollit. Deinde obducenda cicatrix.

Appendicis Libri Primi Finis.

CHIRUR-

CHIRURGIÆ UNIVERSALIS HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE LIBER SECUNDUS.

De Vulneribus.

Cap. I.
DE VULNERUM CONSIDERATIONE IN GENERE.

Nomen. Absoluta de Tumoribus præter naturam, & congeneribus affectibus, doctrina: proximum est, ut Vulnerum rationem aperiamus. Significat autem vulnus interdum omnem morbum; ut text. 17. l. 2. de art. com. 30. de iis quæ fiunt in med. Interdum significat solutionem continui factam tantum in carne; ut c. 1. l. 3. Meth. med. cap. ult. lib. de caus. Morb. & interdum continui solutionem in carne, non quomodocunque, sed saltem cæsim factam, ut c. 6. de Constitutione artis. Nos autem hoc in lib. de omnibus vulneribus agemus, carnis, nervorum, venarum, capitis, thoracis, &c. sive fiant cæsim, sive punctim, sive contusione.

Definitio. Vulnus ergo, hoc modo sumptum, est solutio continui, externo aliquo instrumento, in molli parte inflicta. Per mollem partem, intelligimus omnem substantiam in corpore exceptis ossibus.

Differentia. Vulnerum differentiæ petuntur à quatuor fontibus; primùm a loco affecto, secundò à natura affectus, id est, à vulnere in se, & secundùm propriam naturam considerato; tertiò ab iis, quæ præter naturam vulneribus adjunguntur; quartò, à re quapiam extranea. I. à loco affecto: vulnus est vel in carne, vel nervo, vena, capite, thorace, pede, &c. II. à natura vulneris; ut à figura, magnitudine, æqualitate, inæqualitate. A figura vulnus dicitur rectum, transversum, obliquum, pampini modo retortum, hami ritu uncum, &c. A magnitudine, magnum, parvum; longum, breve; superficiale, profundum. Ab æqualitate, & inæqualitate, aliud æquale, aliud inæquale, id est, aliud totum apertum aliud partim apertum, partim sub cute latens, cap. 11. lib. 3. Meth. III. à rebus præter naturam ut sunt morbus, causa, symptoma. Hinc vulneri jungitur, vel tumor, gangræna, inflammatio, vel nihil horum: alia item vulnera conjuncta sunt cum suis causis, ut globulis plumbeis, sagitta, spiculo, &c. quoddam etiam vulnus est dolens quoddam non. IV. à rebus extraneis, ut à tempore, vulnus dicitur recens, antiquum.

Causæ vulnerum sunt omnia externa instrumenta, apta continuum solvere. c. ult. lib. de caus. morb. quæ id faciunt, pungendo, incidendo, rumpendo, contundendo, erodendo. c. 6. de constit. artis. Pungunt tenuia, & acuta, ut acus, Causæ.

cus, ſagitta, venenoſa animalia, morſus ferarum. Incidunt, ſive ſecant tenuia, & lata; ut gladius, culter Rumpunt, quæ vehementi motu in partes contrarias divellunt; ut grave onus, concitatiſſimus curſus, valentiſſimus ſaltus, caſus ab alto. Contundunt gravia, & dura; ut lapis, lignum, obtuſum ferrum, plumbum: maxime autem fiunt contuſiones, ubi ſubjecta corpora ſunt dura; ut in genu, articulis, capite, ubi oſſa ſunt excarnia. Erodunt denique ferrum candens, ſeu ignis, medicamentum cauſticum, quæ partis ſubſtantiam abſumunt.

De ſignis autem vulnerum, nihil in præſentia dicam; nam externa ſenſu ipſo innoteſcunt; internorum vera ſigna ſuis quælibet locis afferemus.

Cap. II.

DE VULNERE CARNIS SIMPLICI.

Tranſitio. Ad particularia devenientes, primùm curabimus vulnera partium ſimilarium, ut Carnis, Venarum, Arteriarum, Nervorum, & Ligamentorum. Deinde ad magis compoſita accedemus; nempe ad vulnera Capitis, Thoracis, Abdominis, &c.

Vulnus carnis quodnam dicatur. Primum de carnis vulnere dicemus. Hic autem per carnem intelligimus, cuticulam, cutem, pinguedinem, membranam carnoſam, ſubſtratam carnem muſculorum: curatio enim in his partibus non variat; ideoque totum hoc compoſitum, carnis nomine comprehendimus: Non poteſt quidem caro hæc vulnerari, niſi etiam venæ, arteriæ, nervi vulnerentur; quod teſtatur profuſio ſanguinis, & dolor: nos tamen id, carnis ſolummodo vulnus appellamus, quatenus ſanguinis profuſio, & dolor non ita invaleſcunt, ut ad ſe curationem trahant. Differentia. Carnis autem vulnus licèt variis fiat modis; ut per punctionem, inciſionem, ruptionem, contuſionem: nos tamen jam primò agemus de eo, quod frequentius accidit, nimirum de inciſione; cum qua punctio, & ruptio coincidere aliquo modo videntur. Inciſio porrò vel eſt ſimplex, ſine amiſſione ſubſtantiæ; vel cum hac. De ſimpliciori ergo primùm ſequitur tractatus.

Præſagia. Quantum ad Prognoſin: cum omnis morbus ſit periculoſus, vel ob partis affectæ præſtantiam, vel ob affectus magnitudinem, vel quia malignam quandam habet naturam, c. 6. lib. 4. Meth. Unde omnis morbus periculoſus. vulnus carnis non eſt periculoſum, quia caro non eſt pars princeps; nec ſi vulneretur, contumax, & malignum fit vulnus, quemadmodum in articulis: propter magnitudinem tamen grave reddi poteſt, quia in magno vulnere maximè pars debilitatur. Muſculorum vulnera in media parte carnoſa tutiora ſunt, quàm in partibus fini, aut principio propinquis: ſecundùm Celſum cap. 26. lib. 5.

Indicationes. Scopus curandi vulnera, eſt unire id, quod diviſum eſt. Unio autem licèt naturæ opus ſit: in hac tamen abſolvenda, ſex à medico auxilia expoſcit. 1°. ſanguinis profuſionem ſiſtere. 2°. inflammationem prohibere. 3°. adducere labia ad mutuum contactum. 4°. adducta conſervare. 5°. præcavere, ne quid labiis vulnerum intercidat. 6°. ſubſtantiam vulneratæ partis ſalubrem conſervare. Gal. c. 90. artis parvæ. Celſus c. 26. lib. 5. Avicenna Tertia Quarti tract. 1. c. 3. Qui ſcopi, ut explendi ſint, ordine deinceps docebimus.

Cap. III.

DE SISTENDA PROFUSIONE SANGUINIS.

Hæmorrhagia ut compeſcenda. Vulnus, de quo nunc agimus, non pertingit ad magnam venam; nihilominus, cum vaſa minora incidantur, ſanguinis effluvium ſiſtendum eſt, niſi ſponte, & tempeſtivè reſtringatur. Quòd ſi modicè fluat, debemus permittere ut tantum effluat, quantum commodum videbitur, pro inflammatione arcenda, poſtea *Ovi albumen ſubactum, & ſtupa exceptum, vulneri imponendum.* Si ſtupa deſit, ſumimus *cotonem, ſeu goſſypium, aut in hujus defectu, linteum duplicatum, in Ovi albumine infuſum, & madidum.* Materia. Si dolor aliquis adſit, totum Ovum ſimiliter ſubactum aſſumimus; quemadmodum in ovi defectu *Poſcam, aut Vinum nigrum auſterum, aut Vinum Granatorum, quibus linteum, aut ſtupam imbuimus, & imponimus; Tela etiam Araneæ, utiliter ſuperponi poteſt.*

Cap.

Cap. IV.

DE INFLAMMATIONE PROHIBENDA.

Cur inflammatio vulneri superveniat. Inflammatio, nisi prohibeatur, omni vulneri supervenit: vulnus enim partem reddit imbecillem, ut superflua ad eam facile influant, præcipuè tenuiora, & calidiora, quæ inflammationem movent. Deinde à parte vulnerata, propter imbecillitatem, non potest fieri proba concoctio alimenti proprii, unde resultant excrementa, quæ cum pars extra vulnus detrudere nequeat, diutiùs retenta inflammantur. Tertiò, quia in vulnere dolor excitatur; ac natura cum sanguine accurrens, & opem ferre cupiens, phlegmones causa exsistit.

Indicationes. Magno igitur studio arcenda est inflammatio, quia hæc penè sola vulneratis causa esse solet interitus; paucis exceptis vulneribus; in partibus principalibus, quæ per se sunt lethalia. Est autem primùm inflammationis causæ occurrendum, nimirum defluxui, seu motui calidorum humorum ad partem vulneratam. Quoad humores calidos, curandum est, ac prohibendum, ne in corpore gignantur; remotis nimirum caussis, tum efficientibus externis, quæ sunt res naturales; & internis, quæ est caliditas jecoris; tùm materiali, quæ est cibus. Qui verò calidi humores geniti sunt, hi quatenus quiescunt, prohibendi, ne moveantur; quatenus autem ad partem vulneratam moventur, pervenire non sinantur. Prohibemus, ne moveantur, si ipsos segniores, & ineptos ad motum reddamus; quod fit refrigerando ipsos & incrassando, viasque constringendo, & ultimò ipsorum vehiculum auferendo. Ne autem jam fluentes ad partem perveniant, prohibetur revellendo, repellendo, intercipiendo.

1. Diæta. Cibus, & Potus. Hos autem scopos absolvimus Diæta, Pharmacia, Chirurgia. Quoad diætam, si grave est vulnus, æger à cibo, & potu, quantum vires patiuntur, abstinebit, suasu Celsi, cap. 26. lib. 5. In qualitate autem victus erit, primùm refrigerans, & incrassans sanguinem; deinde vasa constringens, tertiò urinam movens: quemadmodum suprà cap. 5. lib. 1. de curanda phlegmone docuimus: quo Lectorem, cum par utrobique sit ratio, remittimus.

Hallucinatio. Quidam præcipiunt vulneratis in principio danda esse *Ova*, *Carnes*, *Perdices*, *Hœdos*, *Pullos*; *Vinum potens*, pro confortatione. Verùm hi cibi nequaquam conveniunt, nisi è sanguinis profusione, aut alia evacuatione vires ita sint labefactatæ, ut mortis immineat periculum. Vinum nullo modo concedendum, ut nec in ulla inflammatione, c. ult. l. 4. Meth. hoc enim humores insigniter calefacit, attenuat, fundit. quorundam.

Aliarum etiam rerum non naturalium habenda est ratio. Proinde aër erit frigidus, vel natura, vel arte; unde cubiculum inspergendum aqua frigidissima, foliis Salicis, Vitis capreolis. Vigiliæ vitandæ, quæ calefaciunt, & humores fundunt. Præcipienda quies, quæ refrigerat. Maximè ejus membri motum vitabimus, quod vulneratum est. In iis, quæ excernuntur, & subsistunt, ritè quoque procedendum. Abstinendum à Venere: Vitandæ animi affectiones, præsertim ira, cujus ratione totum corpus inflammatur, & erysipelata insignia in parte vulnerata oboriuntur.

Quoad pharmaciam, totius corporis habenda est ratio, medicamentis Lenientibus, Alterantibus, & Purgantibus. Lenientia ea seligenda, quæ tum movere alvum, sine corporis exagitatione, tum refrigerare, vel certè parum admodum calefacere possunt. Inde apozemata, & julæpia propinari debent, quibus facultas sit refrigerandi, modicè adstringendi, & lotium ciendi. De quibus omnibus abundè libro 1. de inflammatione curanda, egimus. 2. Pharmacia, Lenientia, & alterantia.

Id tamen peculiariter hoc loco notandum: olim Chirurgis in vulnerum curatione potiones vulnerarias solemnes fuisse: è *Rubia majore*, *Symphyto*, *Pede Columbino*, *Plantagine*, *Cannabe*, *Brassica rubra*, *Caryophyllata*, *Pimpinella*, *Pilosella*, *Verbena*, *Centaurio*, *Artemisia*, *Ophioglosso*, *Pyrola*, *Betonica*, *Veronica*, *Aristolochia*, *Sanicula*, *Alchimilla*, *Gentiana*, *Serpentaria*, *Herniaria*, *Scordio*. *Pentaphyllo*, *Millefolio*, *Scabiosa*, *Anagallide*, *Carduo benedicto*, *Hyperico*, *Mumia*, *Maci*, *Bolo Armena*, *Cancris fluviatilibus*, *Lunbricis terrestribus*, *Spermate ceti*, *&c*. Ex his, & similibus, delegerunt parti vulneratæ idonea, pro temporis conditione, ægri temperie, & vulneris specie; neque modo herbas, sed & succos earundem, ex *Aqua*, *vel Vino albo*, *aut OEnomelite coxerunt*, *& manè quotidie exhibuerunt*. ad sanguinem de-

depurandum, ad arcendum putredinem, ad sanguinis dissolvendum grumos, ad expurgandum, & omnia peregrina corpora ejiciendum. Verùm non debent hæc decocta per vulnerum initia præscribi: quod calida sint pleraque, sanguinem attenuatum in partem affectam præcipitantia; ideoque tantùm locum habent, ubi nec febris adest, nec phlegmones in parte vulnerata imminet periculum; quæ etiam Celsi, *de vino vulneratis propinando*, docta est sententia, c. 26. lib. 5. Hæc quidem παρέργως; nec enim huc propriè sed potius ad caput hujus libri septimum spectare videntur.

Purgantia, num conveniant, & quæ. Purgantia Guido in vulneribus improbat. Sunt enim, ait, calida, aperitiva, & commovent fluxum, & præparant vulnera ad apostema, & ad fluxum. At Galeno c. 6. l. 4. Meth. ex Hippocratis sententia, in lib. de ulceribus, ait purgationem esse necessariam in vulneribus, quæ aliquo modo magna sunt id est, quæ suturis, & deligaturis indigent, qualia penè sunt omnia. Guidonis autem rationi respondemus, purgantia non debere esse calidissima, sed aliquo modo refrigerantia. Et licèt calefacerent; nihil tamen damni afferrent, quia calefaciunt partes ad intestina desinentes: magis conferunt ad revulsionem faciendam. Purgantia igitur conferunt, evacuando humores calidos, & sic prohibendo, ne ad partem vulneratam moveantur; vel jam commotos etiam revellendo. Cholagoga. Humores autem purgandi, sunt calidi, potissimum biliosi, nonnunquam etiam aut pituitosi salsi, aut melancholici adusti. Medicamenta ergo potissimum biliosos, educent humores, ideoque non admodum erunt calida: sed potius refrigerantia: inter quæ mitiora sunt, *Tamarindi, ac Rhabarbarum*; valentiora, *Electuarium de succo Rof. Mesuës, Diaphœnicon, &c.* Formula. Formula talis esto;

℞. *Rhabarb. electi. scrup.* IV.
Spicæ. gr. VII.
Vini albi. parum.
Fiat infusio in decocto Flor. & Fruct. & expressioni adde
Syrup. rosar. solut. unc. iij.
Electuar. de succo Rosar. drach. ijß.
M. & fiat Potio,
Exhibenda quinque horis ante prandium.

Vel Infusio.
℞. *Flor. Caff. recenter extract. unc.* j.
Electuar. è succo Rosar. Mesuæ. drach. ijß.
M.
Et cum *Saccharo* fiat Bolus.

Quidam magis delectantur pilulis, quæ exhibendæ potissimùm ubi febris, aut nulla adest, aut exigua; cui statim superbibendum est *jusculum* alteratum ex *Endivia, vel Soncho.*

℞. *Pilul. Cochiar. scrup.* IV. Pilulæ.
Mastich. drach. ß.
Cum *Aq. Endiviæ* fiant Pilul. num. v. deaurentur.

Hæc tamen purgantia variari possunt; Delectus. nam mitiora præscribentur æstate, aut hieme, quàm vere, & autumno, si vulnus parvum, æger debilis, corpus non admodum repletum, alvus lubrica. Sunt Tempus. autem exhibenda purgantia, non quemadmodum nonnulli perperam faciunt, post decimumquartum diem; quia tunc jam præteriit timor inflammationis, sed quamdiu inflammationis adest suspicio, in omnibus iis pergere debemus quæ ad totius corporis procurationem pertinent.

3. Chirurgia; revellentia. Jam videndum restat, quomodo humores, qui in motu sunt, prohibendi, ne ad partem vulneratam perveniant; quod fit tribus modis, Revellendo, Intercipiendo, Repellendo. Revulsoria præsidia sunt venæ sectio, purgatio, balneum, frictio, inunctiones calidæ, & digerentes, vincula, seu ligaturæ, vesicatorium, cucurbitulæ. Primas in revellendo obtinet venæ sectio; nam primò prohibet generationem calidorum humorum, refrigerando jecur; deinde prohibet humores genitos fluere, ipsos evacuando; ultimò prohibet, ne humores, qui sunt in fluxu, perveniant ad locum vulneratum, Venæ sec. Statim ergo initiò ad venæ sectionem confugiendum, pensitata magnitudine vulneris, viriumque robore: non enim plenitudo, sed vulneris magnitudo phlebotomiam indicat, cap. 6. lib. 4. Meth. Quantitas mittendi sanguinis. Si ergo vulnus sit magnum, aut propè partem principem, ut in capite, & thorace, & vulneratus sit robustus, ascendimus etiam ad libram sanguinis, & ultra. Si vulnus non est magnum, & in partem principem, ut in cerebro, tempus autem hyemale, partimur sanguinis detractionem;

nem; quia in tali vulnere, & tempore non ita, facilè oritur inflammatio: proinde iteramus venæ sectionem, quando maximè influxum humorum timemus, utpote post quartum diem. Si vulneratus non sit admodum robustus, parciùs sanguis est detrahendus, hoc est ad unc. VI. deinde ad IV. Et si valde sit debilis æger, una die unc. IV. & die sequenti totidem mittimus. Nullo enim modo in vulneribus omittenda est venæ sectio; aut si hæc, ob summam virium imbecillitatem administrari nequit, cucurbitulis scarificatis, ejus loco, utimur, semper in partibus contrariis, & è directo.

Tempus. Quàm citissimè autem, & prima etiam die sanguis mittendus; nec prius exhibendum est leniens, nec clyster immittendus, qui possit aliquo modo remorari phlebotomiam; ut Celsus ait, c. de venæ sect. Alia revulsoria. Post venæ sectionem, etiam alia revulsoria præsidia usurpare possumus, ut frictiones, vincula, balnea calida, inunctiones calidas, & digerentes, cucurbitulas siccas. Ad vesicatoria raró devenimus, nisi vulnus sit insigne, & in parte principe, ut cerebro. Fonticulis nunquam utimur; quia fluxum non nisi longo tempore avertunt.

Intercipientia, & repellentia. Intercipientia, seu defensiva, sunt frigida, sicca, idest, adstringentia; quæ ponuntur non in loco vulnerato, sed in itinere, ante locum exitus; chirurgi eligunt partem excarnem ut sunt articuli. De his, ut & de repellentibus, suprà diximus, c. 5. l. 1. de curanda phlegmone; & plura de repellentibus deinceps afferemus, in iis, quæ parti vulneratæ imponuntur.

Quamdiu in vulneribus metuenda phlegmone. Hactenus ergo de iis, quæ universi corporis præparationem spectant, in diæta, pharmacia, chirurgia; quæ omnia administranda sunt, quamdiu durat timor inflammationis. Terminus autem inflammationis communiter à chirurgis constituitur dies septimus, è Gal. c. 2. lib. 3. per gen. nam quinto die adest vigor inflammationis, quia tunc quanta futura est phlegmone, sese ostendit, secundum Celsum, c. 26. l. 5. At hic terminus, seu timor phlegmones non est in omnibus vulneribus æqualis; longius enim protrahitur tempus, ac metus inflammationis, si mitius est vulnus, si pars affecta frigidior; si natura ægri frigidior, si tempus hibernum; si corpus non sit plethoricum, nec febre conflictetur. Malè ergo faciunt, qui in minori vulnere, in quo plerumque tempus inflammationis protrahitur ad septimum, diem decimumquartum præterire sinunt, & tunc demum purgans sine ullo fructu exhibent cum tamen hoc, propter inflammationem, maturiùs fuisset exhibendum.

Cap. V.

Quomodo labia vulneris ad mutuum contactum sint applicanda, & applicata servanda.

Labia vulneris applicantur, & applicata servantur tribus instrumentis; 1. Deligatio. deligatura, suturis, & fibulis. cap. 9. art. med. Deligationis tres ponuntur species, ab Avicenna quarta quarti, tract. 1. c. 3. item à Gal. & Hippocr. in lib. de iis, quæ fiunt in med. alia enim dicitur retentiva, alia glutinatoria, seu incarnativa, alia expulsiva. Retentiva usurpatur solùm ad retinenda medicamenta in parte vulnerata imposita: cujusmodi sunt deligationes, quæ fiunt in vulneribus capitis. Glutinatoria deligatio dicitur, quæ labia vulneris sibi invicem adjungit, & adjuncta continet: & hæc arctiùs, quam superior, stringenda. Glutinatoria deligatio. Expulsiva utimur in fistulis, & cavernosis sinubus, ad expellendam materiam; & hæc arctiùs stringitur. Glutinatoria deligatura tantùm ad nostrum facit propositum; eaque utimur in vulneribus, tantum per longitudinem membrorum factis, & quidem non admodum profundis, ita ut vix cutem vulnerent. Hæc fit è fascia linea, nec dura nimis, nec mollis; ne vel premat, vel rumpatur, Fasciæ materia. Cel. c. 26. lib. 5. Gal. c. 4. lib. 3. Meth. unde mulierculæ assumunt tunicas veteres. Latitudo fasciæ ea esse debet, Latitudo. ut non solùm vulnus, verùm etiam modicè oras utrinque comprehendat. Sed si fuerit vulnus longius: meliùs erit facere fasciam strictam, tres videlicet digitos latam. Circumduci hæc fascia Circumductio. debet utrisque extremis, ita ut media fasciæ pars ponatur supra vulnus, dein hinc inde circumducatur, com. 13. lib. 2. de iis quæ fiunt in med. At, meo judicio, commodiùs est incipere circumductionem à parte vulneris opposita, ut fascia dein circumducta stringatur supra vulnus; sic enim meliùs adducentur labia: postea circumducetur similiter fascia, vel ambo ejus capita, hinc inde, ita ut inferior pars per inferiorem mem-

bri partem circumducatur, superior verò per superiorem. Et ratio est, quia ita procul ab affecta parte exprimuntur humores, hinc inde, id est inferiùs & superiùs. Fascia nec laxa, nec stricta nimis esto; ne vel non contineat, vel dolorem, inflammationem, & gangrænam excitet: terminus sit bona laborantis tolerantia. Et si vulnus sit inæquale, ut ab una parte caro magis recedat; ab hac etiam plus attrahatur. Hieme

Longitudo.

sæpius circumire oportet, æstate verò quoties necesse est, ne pars, propter plures circuitus fasciæ, incalescat. Celsus

Nodus.

ait nodum esse faciendum supra vulnus: & non nisi longè à vulnere. Sed tutiùs est terminos ipsius fasciæ acu assuere. Fascia ita circumducta, interdum solet premere labia vulneris; ita dolorem, ac inflammationem inferre. Avicennas ergo quarta quarti, tract. 1. c. 2. ad hanc

Pulvinaria.

compressionem vitandum, pulvinaria quædam, seu plumaceolos opponit, ut calor partis foveatur, & pars ab externo frigore defendatur; fiunt hæc è stupa, cotone, lana, vel etiam è plumis: & plumaceoli crassiores, qui ad vitandum compressionem fasciarum imponuntur, fiunt trianguli, & interdum sicci apponuntur, interdum *madefiunt è Vino, aut Ovi albumine*, & latus trianguli apponitur, per longitudinem labiorum, deinde verò fascia circumducitur. Hæc de deligatura.

2. Sutura.

Alterum instrumentum, quod labia vulneris adducuntur, & adducta conservantur, est Sutura, cujus tria genera à Guidone proponuntur: glutinatoria, quæ sola facit ad nostrum propositum; sanguinis suppressoria, quæ fit acu, per utrumque labium trajecta, dein verò evoluta, & eadem parte rursus trajecta, quemadmodum faciunt, qui pelles consuunt: hac sutura fluentem sanguinem supprimimus; quæ tamen non est admodum tuta, quia uno laxato puncto, cætera omnia laxantur, tertia sutura est retentiva, quæ efficitur in vulneribus dilaceratis, in quibus deperdita est caro, ut labia ad tempus adducantur eo modo, quo fieri potest. Glutinatoriæ suturæ

Sutura glutinatoria quintuplex.

quinque proponuntur species à Guidone. Prima fit acu trajecta per utrumque labium manu dextra; deinde sinistra manu teneatur cannula fenestrata, quæ innitatur labio ipsius vulneris, ut dum acus, & filum egreditur, labium non consequatur, & invertatur. Sed ego, loco hujus cannulæ, appono digitos sinistræ manus, nimirum indicem, & medium, ut inter digitos filum egrediatur, qui digiti labium comprimunt, & non sinunt inverti. Trajecta igitur acu, fit punctum, primò quidem filum obvolvendo duabus circumvolutionibus; deinde verò una filum deinde inciditur, aliquantulum remotè à nodo. Primum punctum fit in medio longitudinis vulneris; deinde fiunt alia puncta, quotquot necessaria sunt, semper trajiciendo acum in media parte, inter punctum, & extremitatem vulneris, & sic tot fient puncta, quot necessaria videbuntur, ad contactum labiorum efficiendum. Altera species suturæ glutinatoriæ, fit hoc modo. Sumuntur tot acus, quot puncta volumus facere, quæ trajiciuntur per labium utrumque vulneris & inibi relinquuntur; deinde verò circum unamquamque acum revolvitur filum, eo modo, quo faciunt mulieres, quando volunt aut in pileo, aut in manicis acus asservare. Tertia suturæ species fit trajecta acu per utrumque labium, ita ut filum trahatur ad partem oppositam: deinde eadem acu per idem foramen rursus trajecta, & relicta ansula, in qua apponitur festuca, aut frustulum calami scriptorii, aut fili contorti, & duri, & ex alia parte alia festuca apponitur, & adstringitur. Duæ reliquæ Suturæ species à Guidone propositæ, non sunt suturæ: ideoque de iis suo loco agemus. Quænam autem è propositis suturis tribus sit melior, facilè patet, quæ scilicet, & meliùs adducit labia. & minorem infert dolorem. Tertia igitur species

Sutura quanam optima fit.

omnibus aliis est deterior, sæpius enim dolorem facit, dum acus bis trajicitur per idem foramen, & labia in superficie permittit separata. Secunda etiam deterior est prima; quia dum acus in parte vulnerata relinquuntur, qui fieri potest, ut pars ab acubus non graviter afficiatur? Primus ergo suendi modus est præstantissimus, & communiter à Chirurgis usurpatur: in quo multa sunt observanda, ut mox dicemus.

Detersio vulneris ante suturam.

Antequam autem fiat sutura, sanguis in vulnere concretus, prius est detergendus, ne putrescens inflammationem excitet, ac glutinationem impediat: linamentum etiam, gratia profusionis sanguinis vulneri admotum, auferendum est. Detergimus autem vulnus ante suturam, vino nigro austero, cap. 4. lib. 3. Meth.

Meth. hoc enim omni vulneri, & ulceri, qua ulcus, est optimum. Spongia igitur madefacta in tali vino, & expressa, sanguis detergendus. Quod si quandoque accidat, ut licèt abluatur vulnus, nihilominus sanguinis aliquid profundatur; non tamen suturas in tempus aliud differre debemus) nisi alicujus momenti sit sanguinis profusio) quoniam exiguus ille sanguis, qui profluit, solet etiam brevi temporis spatio, extra labia suturis adducta, propelli ab ipsa natura; id tamen verum est, non ita citò curari vulnus si aliquid sanguinis profundatur, quàm si nihil profundatur.

Notanda quædam circa suturas. Deterso vulnere, quædam circa suturam faciendam notentur: primùm, quæ acus sit eligenda: secundò, quòd filum: tertiò, quod spatium inter puncta intercedere debeat: quartò modus suendi, id est, in qua vulneris parte incipere, & quomodo progredi oporteat: quintò, quàm profundæ debeant esse suturæ: sextò quamdiu suturæ in vulnere sint

Acus. conservandæ. Acus ergo erit longa, lævis, perpolita, cuspide triangulari, & cauda excavata, ita ut filum in ea recondatur, nec acus transitum remoretur.

Filum. Filum esto firmum, æquale, læve cujusmodi est sericum, secundùm Guidonem. At hoc non probo; nam experientia comprobavi filum sericum brevi tempore labia consuta abrumpere, & dissecare; idque vel ob tincturam, quæ ut plurimum fit è chalcantho; vel propter naturam ipsius serici, quod habet fila tenuissima, quæ facilè abrumpuntur. Ego itaque sumo filum è lino, quod sit firmum album, æquale, molle, læve; & quia omne filum, dum constringit cutem, abrumpitur: propterea ego oblinio filum aut tragacantha madefacta in aqua rosarum, aut cera alba quæ frequentius ad manum est. Filum autem non in omnibus vulneribus erit uniforme sed crassius, si vulnus valde hiat, alioquin tenuius. Porrò in efficiendis suturis Chirurgus quàm celerrimè acum transfigere debet, & si fieri potest, uno ictu, sive adactu debet perforare utrumque labium: id quod facilè succedit in cute molli: in cute duriori tutiùs est unum labium post alterum perforare.

Altitudo. Quàm autem profundæ debeant esse suturæ, explicat Celsus c. 26. l. 5. & Gal. cap. ult. lib. 3. Meth. ubi enim

Suturæ. vulnus est transversum, & profundum, tunc altæ efficiendæ sunt suturæ, ita ut non tantùm cutem, sed carnem etiam subjectam comprehendant, quò valentius hereant, nec cutem abrumpant: contra, ubi profundum non est vulnus, satis est cutem tantùm apprehendere. In altis suturis efficiendis vitandæ sunt venæ, arteriæ, nervi, & tendines.

Numerus punctorum. Sutura, nec nimis crebra, nec nimis rara injicienda est, secundum Celsum loco citato, rarior enim non probè adducit labia; crebrior autem vehementiùs afficit, & facit, ut major sequatur inflammatio; idque magis æstate. Guido ait spatium singula puncta intercedens debere æquare latitudinem unius digiti seu spatium transversi indicis. Quod dictum solummodo verum est in vulnere transverso longo, & admodum profundo: vulnera enim facta per longitudinem musculorum, vel sola deligatura, vel paucissimis indigent suturis, cap. ult. lib. 3. Meth. Celsus verò quot danda sint puncta exactissimè docet: eatenus, ait, novum est faciendum punctum, quia cutis ducentem, quasi sua sponte subsequitur, id est, tantùm distabunt puncta, ut si quis manu vulneris labia apprehendat, sine ulla vi hujusmodi labia subsequantur.

In quo loco effici debeant puncta. Ubi autem incipere, & quomodo progredi oporteat, è dictis facilè colligitur: quod totum à vulneris longitudine dependere videtur. Si enim vulnus habeat longitudinem digiti transversi, aut etiam minorem, non indigemus sutura: quia, vel deligatura, vel medicamentum, vel etiam ipsa natura labia parum in parvo vulnere separata solet adducere. Si longitudo vulneris sit duorum digitorum transversorum, una, in medio sutura sufficit. Si fuerit vulnus trium digitorum, duo puncta sunt danda. Si quatuor digitorum, tria. Et sic pergendum, ut semper numeros digitorum, uno superet numerum punctorum. Et hæc ratio perpetuò servanda est; nisi vena, arteria, nervus, & tendo prohibeant; has enim partes declinantes cogimur sæpe suturas aliquando magis distantes facere.

Quandiu sutura relinquendæ. Tempus relinquendi suturas, est, quousque unio, seu glutinatio facta sit, quæ variat ratione magnitudinis vulneris: nam majus vulnus tardiùs curatur: variat ratione constitutionis corporis, quia sunt quædam corpora, quorum canes facillimè glutinantur: variat ratione temporis anni, nam hieme tardiùs, æstate, & vere citius: temperatura corporis humida tardius,

dius, ſiccior citius ſaneſcit: in humida cæli conſtitutione tardius, in ſicca citius fit glutinatio: ſi plenus eſt corporis habitus, ſi pravis refertus humoribus, ut in hydropicis, tardiùs fit glutinatio. In ſumma ſiccitas, ſive è temperie partis; aut totius, aut anni tempore, aut regione, aut ætate, aut conſtitutione, & habitu contingat, omnino facit ad citam vulneris conglutinationem: ſi modò ſiccitas non ſit valde in exceſſu. Hinc Hippocrates in lib. de vulneribus dicit; *ſanum ſicco vicinius eſſe, humidum non ſano.* Ferè tamen ſuturæ in magnis, & tranſverſis vulneribus ſeptem aut octo dies detinentur: in minoribus verò, & quibus tantùm cutis eſt vulnerata, ſufficiunt tres, aut ad ſummum quatuor dies: quemadmodum in facie, aut primo die aut ad ſummum altero auferuntur ſuturæ, quod facimus, ne cicatrix ſuturarum indecora remaneat.

3. Fibulæ. Tertium inſtrumentum, quo labia vulneris adjunguntur, & adjuncta ſervantur, ſunt Fibulæ. Uſus fibularum eſt in conſtringendo id, quod ſeparatum eſt, c. 90. art. med. cap. 1. lib. 2. per loc. cap. vulr. lib. 3. Meth. cap. 8. lib. 2. ad Glauc. item Celſ. cap. 26. l. 5. De harum & materia, & figura auctores diſcrepant. Oribaſius enim cap. 4. lib. de machin. ait fibulas fieri ex ære, ferro, auro, & habere formam circuli: unde Virgilius *Aurea purpuream ſubnectit fibula veſtem.* Guido fibulas appellat hamos, qui debent eſſe parvi, pro ratione membri, & ab utraque parte curvati, ut labio utrinque infigantur. At tales aculeos pungentes infigere in ipſa carne, & nervoſis partibus eſt peſſimum: Unde hæc ſententia falſa eſt, maximè quia hami poſtea latius eſſe vulnus permittunt.

Guidonis ſententia.

Falloppii ſententia, & quæ contra eam poſſunt objici. Falloppius voluit, fibulas eſſe primam ſuturæ ſpeciem, in qua filum abſcinditur, & qua communiter in vulneribus utimur: & hoc potiſſimùm colligit ex eo, quod Celſus ait fibulam fieri ex acia molli; ubi Fallopius, per aciam, intelligit filum, quod nobis vulgo azza dicitur. At contra hanc ſententiam multa afferri poſſunt. Primùm enim acia, in nuſquam lingua Latina non invenitur, niſi hoc in loco apud Celſ. & proinde non poteſt probari, quod acia Latinis ſignificet filum. Secundò, in editionibus nonnullis, pro, acia, legitur, acu. Tertiò, dicit Celſus, quod fibulæ ferè vulnus latius eſſe patiuntur: at fibula quæ fit cum filo, ſecundùm Fallopium labia vulneris valde adſtringit. Quartò apud nullum probatum auctorem materia fibularum eſt filum, ſed æs, ferrum, aurum, lignum: unde Celſus c. 25. lib. 7. agens de ratione infibulandi, ait exempto filo, fibula additur; ac proinde patet fibulam non eſſe è filo. Quintò, modus loquendi ipſius Galeni, & Celſi, quando mentionem faciunt fibularum, talis eſt, ut per fibulam nullo modo filum intelligi queat: dicunt enim additis, impoſitis, injectis, ſuperdatis fibulis: quæ filo non competunt.

Auctoris ſententia. His ergo rationibus olim adductus fibulam credidi non fieri è filo, ſed ex ære, aut materia ferrea, non quidem è materia dura, quæ in vulneribus infigeretur, ut Guido ſentit, ſed molliore, quæ infigeretur per utrumque labium, & deinde intorqueretur. Poſtmodum verò meliùs rem conſiderans, inveni opinionem Fallopii eſſe veriſſimam. Nam primùm Celſus fibulam, & ſuturam ſimul dicit fieri ex acia molli, non nimis torta; ubi dictio illa non nimis torta, nullo modo acui poteſt competere, ſed filo, quod duplicatum ſumitur & intorquetur, non tamen nimis, ne evadat durum, & inæquale. Præterea, ſi illa dictio, ex acia, intelligeretur, acu, nihil faceret ad rem; ſicut enim ſutura non fit ex acu, ſed è filo, ita & fibula. Modus etiam loquendi ipſius Celſi, cum dicit eſſe injiciendam fibulam valde reſpondet illi loco, cum dicit, injectum vinculum mordet. Licèt autem quædam fibulæ aliàs fierent è ferro, auro, ligno, &c. in vulneribus tamen nihil prohibet, quin è filo fiant; pro diverſo enim uſu, & materia, & figura variari poteſt.

Quartum etiam præſidium à modernis excogitatum eſt, ad labia adducendum in vulneribus, nimirum Glutinum. 4. Glutinum. Lintea enim formæ triangularis, quadrangulæ, aut alterius figuræ, prout ſitus vulneris exigit, oblinita glutino applicantur ad labia vulneris, & non conſtringuntur, ſed detinentur, donec reſiccato glutino, lintea cuti valde adhæreant: quod contingit ſpatio trium, quatuor horarum, aut ad ſummum diei dimidii, & cum linteum valde adhæret cuti, conſtringimus illud, & cum hoc ſimul labia vulneris. Quidam lintea conſuunt vera ſutura, & ita ſinunt, donec vulnus ſit glutinatum. Quæ ratio mihi

mihi non placet; quia sic non possumus vulnus regere, & medicamenta sic difficulter applicantur, & si quæ sanies effluit, difficulter detergitur. Placet ergo mihi, ut linteis applicentur ansulæ è filo duplicato, seu multiplicato, & contorto, & cera oblinito; quæ habeant eam distantiam, quam suturæ solent habere, aut etiam minorem. Quibus ansulis è contrariis partibus alligatis, labia adducuntur, & sic iisdem solutis, quoties opus est, vulnus possumus detergere, medicamenta, & linteum vino expressum superinponere, & rursus deligare. Apponenda autem sunt hæc lintea, non ut contingant labia vulneris, sed tantum distabunt ut medicamenta apponi possint.

Materia glutini.

Glutinum verò conficitur è medicamentis adstringentibus, & emplasticis atque viscosis ut sunt *Ovi albumen*, *Bolus Armen. Sanguis Drac. Tus pingue*, *Sarcocolla*, *Mastiche*, *Farina volatilis*, *Fuligo fabrorum*, *Gypsum*, *Corallium*, *Tragacantha*, *Sanguis humanus* (unde fit glutinum perfectissimum) *Resina pinguis.* Materia excipiens potest esse *Ovi albumen optimè subactum*: cætera verò in pollinem tenuissimum redacta, ovi albumini miscentur, donec medicamentum adipiscatur mellis crassitiem, verbi gratia,

℞. *Sanguin. Dracon.*
Turis.
Sarcocollæ.
Mastiches. ana drach. ß.
Ovi albumin. q. s.
M.

Et hoc ego utor frequentissimè.

Vel

℞. *Boli Armen.*
Sarcocollæ.
Mastiches. ana drach. j.
M. cum *Ovi albumine.*

Vel

℞. *Mastiches.*
Farinæ volatil. ana drach. ß.
Boli Armen.
Coralliorum. ana scrup. j.
Sanguin. Dracon. drach. j.
M. cum *Ovi albumine.*

Alii utuntur *glutino Piscium*; *alii glutino Taurino.* Sed ego experientia comprobavi validiora esse ea, quæ proposui. In absentia omnium, *Ovi albumen subactum*; & *linteo madefacto exceptum adhærescit*, sed non validè. *Gypsum*, *cum Ovi albumine* ita adhærescit corpori, ut secundum Rhasin, non nisi lima auferri queat. At proposita, ut dixi sunt commodiora. Quidam *Calcem vivam*, *cum Ovi albumine* miscent; at non probo hoc, quia intentio in vulneribus est refrigerare.

Si glutinum non firmiter hæreat.

Porrò contingit interdum ut glutinum fiat impotens, linteumque non ampliùs cuti adhærescat; unde nondum facta vulneris glutinatione, labia separantur. Fit autem hoc, si linteum, & glutinum humectentur: id quod duobus potissimùm modis accidere potest. Primùm, si *linteum Vino madidum supra apponatur*: quod vitabimus, si lintea exprimamus, vel aliud linteum priùs superimponamus. Deinde humectatur etiam glutinum, si sanies è vulnere effluat: quamvis enim vulnus, quod curamus, ejus sit naturæ, ut non debeat sanies ab ipso effluere, cùm scilicet labia exactissimè sunt adducta; in magnis tamen vulneribus ad amussim id fieri nequit. In hoc ergo casu, excogitavi quædam, quæ resistunt humiditati, & saniei; ut sunt *resina Pini*, *aut Picea*, *Gummi Elemi*, *aut Ammoniacum*, *ex Aceto dissolutum*, *&c.* hæc si reliquis pulveribus admisceantur, resistere solent saniei, ego quidem plurimùm utor *resina Pini*; aut si hæc non fuerit applicata, saniesque effluat, ac timeamus magis adhuc effluxuram, tunc, qua parte madefacit sanies, ego soleo aliud linteum in inferiori magis parte, prope id, quod primò est appositum, cum suis etiam ansulis, apponere; ut si forsitan prius linteum decidat, alterum prioris vicem subeat.

1. Usus glutini.

Usus glutini communis est, constringere labia; particularis usus est, primò in vulneribus faciei: quia enim suturæ, ac fibulæ cutem abrumpunt, ut non tantùm vulneris, sed punctorum etiam cicatrices appareant, nos beneficio glutini, deformitatem punctorum vitamus: glutino enim jam adhærescente, aut ipsamet prima die, aut ad summum altera, si vulnus consutum fuerit, aut fibulæ impositæ nos filum, & omnia puncta auferimus, & ansulis lintei constringimus labia, usque ad perfectam glutinationem. Alius est glutini usus, 2. in transversis, & magnis, sive longis vulneribus, in quibus, etiam si plurimæ factæ fuerint suturæ, & plurimæ fibulæ impo-

impositæ: nihilominus ante glutinationem puncta abrumpuntur, id est, cutis rumpitur, ut glutinatio fieri nequeat. Antiqui in his casibus, utentes cùm suturis, tum fibulis, nimium ægros cruciabant, toties acu trajecta, quin & ipso fili morsu: At nos glutino apposito, suturam factam adjuvamus. Faciliùs autem, & feliciùs glutino uti possumus, quàm suturis; hæ enim, & dum fiunt, dolorem faciunt & dum factæ sunt, filum, semper cutim mordet; glutinum nullum facit dolorem. Suturæ faciunt cicatricem turpem; glutinum nullam. Suturæ denique in longius tempus protrahunt glutinationem: quandiu enim filum persistit, tamdiu sanies generatur inter filum, & carnem, quæ prohibet glutinationem.

Quando deligatura, sutura, vel fibulis utendum.

Verum non indifferenter his quatuor instrumentis propositis utendum est: deligatura enim est imbecillior, quàm sutura, cap. ult. lib. 3. Meth. & sutura est debilior fibulis, secundùm Celsum cap. 3. lib. 5. unde interdum uno, interdum pluribus indigemus, cap. ult. l. 3. Meth. Si enim vulnus sit minimum, ut quando aliquis gladiolo vulneratur in digito, nullo indigemus instrumento; quia natura ipsa per se adducit, & sanat. Si vulnus sit parvum imponimus aliquod emplasticum, ut telam aranei, aut rasuram corrigiarum, aut aliud glutinans, cap. 8. lib. 2. ad Glauc. Si vulnus sit magnum tunc vel sola egemus deligatura, si vulnus longum sit per musculorum longitudinem, non tamen admodum magnum, & longum, vel deligatura, & sutura; in vulnere transverso, sed non admodum lato, vel deligatura, & sutura, in vulnere transverso, cujus labia multum à se distant, sub transverso continentur obliquum. Si vulnus maximum, valde longum, transversum, profundius egemus deligatura, sutura, & fibulis.

Cautio, de foramine in vulnere relinquendo.

Quod si propter vulneris magnitudinem sperare non possumus totum vulnus in partibus profundioribus, ad exactam unionem duci posse, tribus dictis instrumentis, unde sinus remaneret, qui postmodum repleretur sanie, propter ea in talium vulnerum parte decliviori foramen relinquimus, & in hoc turundam immittimus, ut sanies expurgetur. Quod si vulnus non ita sit profundum, totum est consuendum, neque foramen relinquendum, ut malè quidam indifferenter in omnibus vulneribus, faciunt, vel unum, vel duo foramina relinquentes: nec enim tunc carnis generatione opus est (ut in maximo vulnere, de quo jam diximus, sed sola glutinatione.

Glutini usus insignis.

Inter dicta quatuor instrumenta, glutinum est tutissimum, & dolore vacat; ideoque hoc in omnibus vulneribus uti possumus, auferendo suturas jam factas; unde sic, & citiùs, & majori jucunditate curamus.

Cap. VI.

Ut præcavendum, ne quid labiis Vulnerum intercidat.

Pulveres vulnerarii quomodo aspergendi.

Solet interdum heterogeneum quid labiis intercidere; ut pilus, oleum, filum, &c. quæ glutinationem impediunt; quod summo studio præcavendum. De medicamentis verò, & potissimùm de pulveribus, quidam statuunt, quod nullo modo pulveres intra labia sint immittendi; unde hi linteum supra labia reducta imponunt, & deinde supra illud linteum pulveres inspergunt; At hoc modo medicamentum, cùm per contactum agere debeat, non rectè per linteum suum effectum potest producere. Alii dicunt, pulveres dedita opera inter labia inspergendos esse; hos enim in carnem quidem verti non posse, non tamen glutinationem impedire, quia post effectum suum editum, extrà vulnus à natura expellantur. Verùm pulveres corpulentia sua glutinationem semper impediunt, licèt facultate juvent; ideoque mediam ego teneo sententiam, ne studio pulveres labiis inspergantur, sed tantum in Vulneris superficie; quemadmodum etiam monet Averroes 3. Colliget.

Cap. VII.

Ut partis vulneratæ substantia salubris conservanda.

Quomodo pars vulnerata præter naturam afficiatur.

Saluti partis vulneratæ ut consulamus, multa nos impellunt; unionem enim in vulneribus optamus, cujus effectrix causa est natura, sive partis temperies: quæ non potest unionem efficere, nisi sit sana. Deinde quia pars est debilis, corporis excrementa abundantius ad ipsam confluunt; natura etiam parti dolenti volens occurrere, sanguinem copiosum mittit in auxilium unde dyscrasia vel humida, vel calida contrahi potest. Præterea, pars debilitata non potest

teſt alimentum ritè conficere, unde multa excrementa reſultant, quæ cum ob debilitatem non queant extra vulnus propelli, partem ad humidam intemperiem permutant. Tandem quia labia tam exactè adduci nequeunt, quin exiguæ quædam cavernulæ intercedant, has ſanie repleri neceſſe eſt, & dein humidam dyſcraſiam produci.

Glutinantia qualia conveniant.

Quamobrem, ut his occurratur vitiis, medicamenta glutinatoria erunt frigida, ut repellant id, quod influit, & ſiccantia in gradu ſecundo, ut humiditates intus contentas abſorbeant, ſive ob debilitatem coctionis reſultent, ſive in ſpatiis vacuis colligantur; ſic enim ſimul etiam ſuppurationem prohibent: denique erunt adſtringentia, ut partem debilitatam corroborent.

Materiæ glutinantes, ſecundum Hipp. & vetuſtiores.

Hippocrates igitur in lib. de Ulceribus, utitur *ſpongia denſa*, *molli*, *inciſa*, *ſicciore*, *non madida*; ſpongia enim abſorbet, & quaſi combibit humorem, hæc autem denſior eſſe debet, nam rarior non contegeret omnes partes circumjacentes; debet etiam eſſe mollior, ne duritie premat, ac dolorem inferat; poſtremò ſicca eſſe debet, maximè ſi intentio eſt ſolum exſiccandi. At quando unà quoque repellere eſt animus, ſpongiam exprimere poſſumus è *Poſca*, *Oxycrato*, *Vino nigro*, *auſtero*, ſecundum Celſum cap. 26. lib. 5. & Galenum lib. 11. Simpl. cap. de ſpongia.

Secundum Guidonem.

Guido, poſt factas ſuturas, ſupra vulnus inſpergit Pulverem hunc:

℞. *Turis. p.* ij.
Sanguin. Dracon. p. j.
Boli Armen. p. iij.

Excipiantur prima vice *Ovi albo*, & *cum ſtupa imponantur.*

Ne autem in amotione ſtupæ, puncta ſuturarum dilacerentur, ante ſtupæ applicationem ſuperponendum *linteum madidum*, *cum Ovi albumine*: Et ſic medicamentum finit per quatuor dies niſi aliud urgeat accidens; ſecunda autem vice *eundem pulverem* excipit cum *Reſina terebinthina*, cujus deſcriptio exſtat in Guidonis Antidotario.

Secundum recentiores.

Ego verò cum poſterioribus Chirurgis, ſic curo. Reductis labiis per ſuturam, &c. primò pulveres adſtringentes ſupra vulnus inſpergo, de quibus mox dicam; deinde appono aliquod Ceratum, ut *Diapalma aut Barbarum.* idque tum ad pulveres detinendum, tum ad partis ſubſtantiam ſalubrem conſervandum, tertiò impono linteum duplicatum è *Vino nigro*, *auſtero*, *expreſſum*, idque multò latiùs quam ſit vulnus, ita ut comprehendat hinc inde multas partes circumſtantes. Alii utuntur linteis, in aqua frigida madefactis; frigida enim repellit, & dum à parte detinentur, etiam digerit, ſecundum Galenum lib. 1. de Simpl. cui experientia quoque ſuffragatur; nam ſi manus *diutius* in aqua detineatur, apices digitorum corrugantur, digeſtis ſcilicèt, & ſiccatis humoribus. Alii utuntur linteis ſiccis, cum incantationibus; qui curant, non verbis, ſed ſiccitate lintei; hoc medicamentum reſpondet ſpongiæ Hippocratis. Alii utuntur *Oleis*, ut *Maſtichino*, *aut Roſaceo*, *aut Hypericonis*; & certè hi peſſimè omnium faciunt, nam olea ſemper vulnus disjungunt, & glutinationem prohibent; ab his ergo prorſus abſtinendum.

Κολλητικὰ quænam.

Porrò medicamenta glutinatoria, alia ſunt ſimplicia, alia compoſita; & utraque vel in forma tenui, ut Pulveres, vel in ſolida, ut Cerata. Galen. lib. 5. ſimpl. multa ſimplicia glutinantia enumerat; ut ſunt *Ebulus*, *Sambucus*, *Anagallis*, *Pyra ſylveſtria*, *Rubus*, *Cauda equina*, *Salicis folia*, *Hederæ folia viridia in Vino decocta*, *Corni folia*, *& germina*, *Vinum nigrum*, *auſterum*; item cap. 4. lib. 3. Meth. *folia*, *germina*, *& pilulæ Cypreſſi*, *Ulmus*, *&c.* omnia denique ſicca, & adſtringentia. In forma ſolida ſunt, *Ceratum barbarum*, *Diapalma*, *&c.* deſcripta à Galeno lib. 1. per. gen.

Quantitas ſiccationis.

Quantum autem ſiccandum ſit, cognoſcitur è vulneris magnitudine, natura ægri, tempore anni. Hinc ſi vulnus omninò eſt exiguum, ſimplex glutinatorium ſufficit, c. 8. lib. 2. ad Glauc. Si vulnus ſit profundiſſimum, & maximum, opus eſt turunda, facto foramine in parte decliviori, ut expurgetur ſanies: non enim invenitur medicamentum; quod ſiccando omnem illam humiditatem abſumat. Si medium ſit vulnus, mediocre etiam requiritur medicamentum.

Mitiora.

Hinc, ſi vulnus eſt parvum, & ægri temperies humida, anni tempus calidum, regio calida; mitius requiritur ſiccans, & adſtringens; ut *Roſa*, *Plantago*, *Anagallis*, *Ebulus*, *Sambucus*, *Ulmus.* Vel hoc compoſitum, tenuis formæ:

℞. *Rosarum.*
Plantag.
Turis. ana part. æq.
Pulverisata subtilissimè Misce.

In forma solida, casu proposito convenient *Ceratum de Cerussa, aut de Minio.* Si indicationes sint contrariæ, ita ut prævaleant ea, quæ adstringentia postulant, valentissima siccantia, & adstringentia usurpabuntur; ut *Bolus Arm. Sang. Drac. folia, germina, & pilulæ Cypressi, Balaustia, Pyra sylvestria, Myrtilli, Gallæ immaturæ.* Inter composita, proderit hic *Pulvis:*

Valentissima.

℞. *Boli Armen.*
Sanguin. Dracon.
Turis. ana part. æq.

Mediocria.

Ceratum etiam *barbarum* magnum laudatur. Si indicationes refrigerant: siccantia, & adstringentia medium tenebunt locum inter mitiora, & valentissima; ut *Hederæ folia viridia, è Vino decocta, Rubus, Cauda equina, Salicis folia, Vinum nigrum austerum. Pulvis* hic proderit;

℞. *Mastiches.*
Corallorum.
Caudæ equinæ. ana part. æq.

Vinum nigrum.

Commendatur *Emplastrum barbarum minus,* si hiems fuerit; si Ver, aut Aër temperatus, *Diapalma.* Notandum autem de *Vino nigro austero; ex hoc spongiam, vel lintea expressa partibus circumstantibus apponenda,* maxime ubi fluxus ad vulnus timetur; ita enim fluxio repellitur, pars verò exsiccatur, & corroboratur. Quod si majore egeamus robore, & validiore repellente, *Vino incoquimus Plantaginem, Rosas; & Chamæmelum,* si fuerit Hiems. Si adhuc majori adstrictione opus, incoquimus *Cortices Granat. Balaust. Myrtill. Alumen.*

Medicamentum glutinans Sacerdotis cujusdam Hispani.

Non possum autem silentio involvere medicamentum quoddam præstantissimum ad partium nervosarum vulnera, cujus descriptionem ab Hispano quodam Sacerdote, fide dignissimo accepi, qui retulit in Hispaniâ non licère hoc medicamentum componere, quod homines medicamenti viribus confisi, facilè digladientur, inque arenam descendant. Est autem hoc,

℞. *Olei vetustissimi. unc.* iij.
Terebinthin. puræ. unc. viij.
Frumenti integri. unc. j.
Semin. Hyperici. unc. ij.
Rad. Card. benedict.
Valerianæ. ana unc. j.
Turis pulveris. unc. ij.

Radices & Herbæ crasso modo contunduntur, in olla ponuntur; & tantum *Vini* albi superfunditur, ut omnia in *Vino* mergantur; & per biduum facta infusione, Oleum & Frumentum adjiciuntur, & coquuntur omnia ad Vini consumptionem: Mox facta forti expressione, additur Terebinthina & Tus: & iterum parum sinantur bullire, servanturque in vase vitreo. Sanat vulnera, ut ajunt, spatio XXIV. horarum. Modus utendi talis est: *Abluto priùs vulnere Vino albo frigido, statim inungitur totum vulnus oleo prædicto calente* quod si hoc fieri commodè nequeat, *per Siphonem intra vulnus, tanquam per clysterem immittitur;* & confestim labia vulneris ad mutuum contactum adducuntur, deligatura, aut sutura, aut glutino; *deinde partes circumstantes prædicto Oleo similiter inunguntur. Supra verò vulneris labia jam reducta linteum imponitur, prædicto Oleo madens: & supra hoc aliud, Vino nigro expressum;* mox alia lintea sicca, deinde fascia superligatur.

Quando vulnus solvendum & quoties inspiciendum.

Imposita medicamenta solvere, & vulnus inspicere sufficit tertio quoque, aut quarto die, si vulnus bene aptatum est, & nisi solvere cogamur ab alio. Si enim Galenus per gen. in Ulceribus, in quibus sanies effluit, tertio quoque die, & hieme etiam quarto, ulcera curat, ac inspicit; profectò etiam nobis illud licet in vulnere simplici glutinando, in quo sanies non effluit. Sæpe quidem cogimur secundo die resolvere, ut vel glutinum apponamus, vel amputemus puncta, vel corrigamus, quæ ab aliis perperam sunt commissa, aut pravè coaptata. Cogimur etiam religare vulnus, quoniam suturæ sensim laxantur, & ita vulneris labia aperiuntur. Deniquæ ægri, & adstantes sæpè cogunt, ut religemus vulnus quotidie, cum ipsorum tamen potius damno; alias enim nos vulnus negligere existimant. Veruntamen tuto tertio quoque die inspicere possumus. Et hæc de vulneribus è simplici incisione factis.

CAP.

Cap. VIII.

DE VULNERE CARNIS COMPOSITO, SEU CAVO.

Transitio. Hactenus de Vulnere simplici, in quo tantùm unio requirebatur: sequitur compositum, seu cavum, in quo præter unionem; etiam carnis generatio requiritur. Dicitur autem Vulnus cavum, non solum in quo portio carnis deperdita est, sed etiam quod è simplici sit incisione, sine carnis amissione, cujus tamen vulneris labia, ob magnitudinem, & nimiam distantiam non possunt in profundo ad mutuum contactum adduci, unde necessariò cavitas in profundo manet, quæ carne est implenda.

Cavum Vulnus quid sit. In hujus autem curatione, generalia, & ad totum corpus spectantia, de quibus in vulnere simplici dixi, præsuppono; protinus enim prospiciendum, ne sanguinis fiat profusio, neve inflammatio superveniat. Horum gratia sanguinem mittimus, exhibemus syrupos refrigerantes, modicè adstringentes, urinam moventes; damus etiam purgantia; diætam præscribimus congruam; denique revulsoriis utimur præsidiis, ut frictionibus, balneis, &c. Præterea, in curatione vulneris cavi unio fieri nequit, nisi prius caro generetur, quæ cavitatem impleat. cap. 3. lib. 3. Meth. Quia verò in hoc vulnere, semper materia quædam præter naturam continetur, quam pars expellere nequit; ideo hæc priùs concoquenda, & detergenda. Quatuor ergo scopi sunt in horum vulnerum curatione; primum enim concoquentibus utendum; secundò detergentibus; tertiò sarcoticis; quartò epuloticis, seu cicatricem inducentibus.

Scopi in curatione cavi Vulneris.

Concoquentia & quamdiu his utendum. Digestiva, & detergentia simul misceri possunt, ita tamen ut illa in principio; hæc in fine præpolleant. Digestivis autem utendum, donec pus generatum conspiciatur; quod citiùs fit in vulneribus parvis, æstate, & in pueris; tardiùs hieme, in vulnere magno, in natura frigida. Et tunc si in digestivis amplius pergeremus, ulcus redderemus sordidum; sicut faciunt barbitonsores, qui usque ad finem concoquentia imponunt. Errant etiam illi, qui dierum numero, tempus, quo medicamenta sunt mutanda, metiuntur; hi enim usque ad septimum diem concoquunt, usque ad undecimum, vel decimum quartum detergunt; magno errore. Utendum igitur concoquentibus, donec pus laudabile appareat, id est, album, læve, æquale, non fœtidum. Concoquente ergo tali in principio uti possumus. Formulæ digestivorum.

℞. *Vitell. Ovorum. n.* ij.
Farinæ Tritici.
Turis pulverisati. ana q. s. ad Vitellos inspissandum.

Detergens erit tale.

℞. *Mellis Ros. colat. unc.* iij.
Farinæ Hordei. unc. j.
Aq. Betonicæ. parum.
M.

Si placet miscere concoquentia, & detergentia.

℞. *Mellis. unc.* iij.
Farin. Tritici. unc. ß.
Succi Apii. unc. IV.
M. ad formam Pultis.

Si adjiciatur *Croci serup.* j. medicamentum reddetur magis concoctorium.

Vel

℞. *Resin. Terebinth. unc.* j.
Turis. pulveris. drach. j.
Ovi Vitellum j.
M.

Si sit æstas, & in vulnere aliquis sensus doloris persentiatur fumo *Resinam Terebinthinam, aut Abietinam, in aqua lotam,* si sit hiems, aliquid *Croci* addo.

Si in fine animus sit tantum mundificare, ac detergere, *linamenta in Melle tincta* id præstabunt, secundum Celsi sententiam, item *Farina hordeacea, Fabarum, cum Melle. Melicratum* quoque deterget c. 8. lib. 2. ad Glaucon. Solent etiam hoc componere, quod ad concoquendum, & detergendum maximè valet. Detergentia.

℞. *Succi Apii.*
Ebuli.
Vini.
Mellis.
Axung. Porcin.
Butyri rec. ana partes æquas.
M.

Et ad spissitudinem coque.

Postquam vulnus per concoquentia, & detergentia, redditum est idoneum, ut carne impleri queat: carnis generationi Sarcotica.

tioni protinus incumbendum. Sunt autem Sarcotica exsiccantia, quin & detergentia, ob excrementa, quæ continuò in carnis generatione segregantur. Dicetur autem copiosè de Sarcoticis in doctrina Ulcerum. Si vulnus magnum, corpus siccum, & durum, tempore hiemali, conveniunt sarcotica valentissima, *Unguentum Isidis & Apostolorum*. Si verò æstas sit, aërve calidus & siccus

Unguenta. *Unguentum de Tuthia*. Mediis temporibus, & minori vulnere, naturisque temperatis, convenit *Unguentum de Betonica*. Hieme *Unguentum Basilicum*; æstate *Unguentum de Cerussa*. Si natura temperata, vulnus mediocre, tempus medium; id est, ver & autumnus,

Pulveres. ℞. *Resin. Terebinth. unc.* iij.
Ceræ. unc. j.
Turis.
Mastich.
Fœnigræci. ana unc. ß.
Olei commun. drach. x.

Dissolvuntur resina, & cera ad ignem, item oleum; colantur; deinde pulveres adjiciuntur, & fit Unguentum.

Magis autem conveniunt sarcotica, actu, & potestate sicca, ut pulveres, qui vulneribus insperguntur. In parvis ergo vulneribus, & naturis temperatis & tempore hiemali;

℞. *Turis.*
Resinæ Colophon.
Farinæ Fœnigr. ana unc. ß.
F. Pulvis.

Si majus est vulnus, æstas, corpus magis siccum;

℞. *Aloës.*
Sarcocollæ.
Sanguin. Dracon.
Tutiæ præparat. ana part. æq.

In duris corporibus, & magnis vulneribus,

℞. *Rad. Iridis.*
Mannæ.
Turis.
Myrrhæ.
Aloës.
Radic. Panacis.
Resinæ Laricis. ana part. æq.
M. &c.

Turundæ adcavitatem vulnerum medicamentis inaccessam. Si in vulnere cavo deperdita sit substantia, ut cavitas in propatulo sit, facilè medicamenta imponuntur, si scilicet linamenta inficiantur Unguentis propositis, aut si Pulveres inspergantur. At si vulnus cavum sit, sine amissione substantiæ, id est, si è simplici incisione, & ita magnum sit, ut cavitas in profundo remaneat, hæc quia in propatulo non est, instrumento eget, quo medicamenta immittantur. Primum ergo, si tale occurret vulnus, id consuere oportet altis suturis & in parte declivi relinquendum foramen; aut si cavitas vicina sit parti oppositæ, & pars opposita situm habeat magis declivem, quam totum vulnus, tunc in parte aversa, vulnus incidendum, & perforandum, cap. 8. lib. 2. ad Glauc. cap. 90. art. med. In summa, foramen in tali vulnere relinquendum, per quod sanies effluat; ne intempestive consutum, post cum dedecore denuo sit incidendum. Per hoc ergò foramen etiam medicamenta sunt immittenda instrumento, tereti, oblongo, altero extremo fastigiato, altero crassiore, seu lato quod vocatur turunda, penicillum à Celso, linamentum obvolutum, & oblongum, item implicitum, & involutum, vulgo tenta. Hujus turundæ primus est usus, ut foramen servet apertum: secundus, ut medicamenta in profundam cavitatem usque ducat: tertius, ut combibat excrementa, quæ generantur in cavitate. Sed aliæ turundæ ad alium usum sunt commodiores. Quæ enim fiunt in modum cannulæ, aut è linteo, cera oblito, aut è plumbo, argento, & consimilibus: conferunt potissimum ad colluviem è cavitatibus expurgandam; & his raro in vulneribus utimur. Quæ verò fiunt è linteis implicitis, & involutis, item è stupa, è linamentis carptis à linteo; hæ medicamenta ad fundum ducunt, simul etiam materiam exsiccant, & combibunt; quia materia, è qua fiunt, ad hæc præstandum est idonea. Quæ fiunt *è Spongia contorta*, *è medulla Sambuci*, *è radice Gentianæ*, potissimùm verò *è medulla Sorgi*; faciunt ad ampliandum foramen. Usus turundæ.

Quæ superponenda sarcoticis. Porro impositis Sarcoticis, superponendum est aliquod medicamentum, potissimum ad formam Cerati, ut est *Diapalma*, *Ceratum barbarum*; & hoc fit tum ad detinendum sarcotica, tum ad vulnus à frigore defendendum. Utimur etiam *linteis*, *& spongiis expressis ex Vino nigro austero*; *eoque vel puro*; *vel* si majori opus est robore, *in quo decocta sint Balaustium*, *Malicorium*, *Rubus*, *Myrtilli*, *Scabiosa*, *folia Olivæ*, & similia adstringentia medicamenta.

De exedentibus carnem luxuriantem, vide

vide in doctrina ulcerum; ut etiam epuloticis, sive cicatricem inducentibus.

Cap. IX.
DE CICATRICUM TOLLENDA DEFORMITATE.

Jam docendum restat quomodo vitia, quæ post vulnerum curationem remanere solent, curari debeant; ut sunt cicatrices concavæ, eminentes, malè coloratæ, rugosæ, variam habentes figuram, aut magnæ cicatrices remanentes.

Cavitas. Concava igitur fit cicatrix, vel vulneris culpa, vel Medici incuria. Culpa vulneris, si vel amissa sit, & excisa portio seminalis, vel in vulnere inveterato per putredinem similiter sit absumpta substantia; tunc enim consolidatio tantùm fit secundùm partes profundas, ut cava maneat cicatrix. Cavitas hæc in ætate adulta, aut inclinante, instaurari nequit; in crescente verò, & robusta ætate, potest aliqua substantiæ portio regenerari. Primum ergo scarificanda est cicatrix, sectionibus frequentissimis, non tamen profundis; deinde imponenda sunt sarcotica, forma Unguentorum, quæ remolliant potiùs ipsam partem, & potiùs minus siccent, ac detergant, quam sit ex usu. Proinde ego utor *Unguento de Betonica*, quod fit sine pulveribus, è solo *Betonicæ succo*, *Oleo*, *& pauca Cera*. Incuria Medici nonnumquam cava fit cicatrix; vel quia præproperè vulnus ad cicatricem ducitur, evidenti satis cavitate adhuc existente; vel quia labia non tenentur sublevata, sed interiùs inclinata finuntur consolidari. Et hæ cicatrices cavæ similiter curantur, ut priores; primum scarificando partem, deinde regenerando carnem. Prohibebimus autem, ne fiat cava cicatrix; si vulnus ad cicatricem ducatur, quando exigua superest cavitas, item si labia suspensa teneantur, impositis linamentis siccis, aut admoto glutino aliquo, cum ansulis, quibus labia, quæ interiùs volunt consolidari, attollere quæamus.

Eminentia. Cicatrix eminens fit culpa Medici, si vel carnem sinat excrescere, hanc per exedentia absumat: vel unum labium super alterum glutinet. Corrigitur, in primo casu, scarificata parte, & apposito dein cathæretico; in secundo casu scarificata similiter parte, & post apposito medicamento epulotico. Fiunt etiam interdum cicatrices malè coloratæ ut subnigræ, citrinæ, virides, lividæ, nigræ, albæ; idque propter pravos humores, qui hosce colores habent; qui humores oriuntur, aut è prava victus ratione, aut è visceris alicujus intemperie. Corriguntur, si auferantur causæ efficientes; nimirum pravus victus, & dyscrasia visceris; si denique in parte affecta utamur detergentibus, resolventibus, & siccantibus, Celsus cap. 26. lib. 5. proponit modum corrigendi cicatrices albas, & nigras. Ad albas (sub quibus etiam alii colores albo vicini comprehenduntur) superponit plumbum album, vel derasum, vel contritum, vel admodum laminæ tenuioris, laudat etiam *radicem Cucumeris sylvestris*, quæ causam albi coloris, nimirum humorem album, seu pituitosum, à proprietate ad se foras trahit; manifestis etiam qualitatibus eundem dissipat, & digerit. Eadem ratione usurpari potest *Colocynthis*, & alia, quæ pituitam evocant, Laudat etiam Celsus hoc compositum. Color parvus. Ad cicatrices albas.

℞. *Elaterii. p.* j.
Spumæ Argenti. part. ij.
Unguent. pond. IV.

Quæ excipiuntur *Resina Terebinthina*, donec fiat Emplastri forma.

Ad nigras cicatrices, nigrisve vicinas ait conferre *Æruginem*, *Plumbum elotum*, *paribus portionibus*. Præterea *Calamenthum in Vino decoctum*, *& Emplastri modo impositum*. Nec omittenda ea, quæ tollunt humorem nigrum, causam hujus coloris, ut *Helleborus niger pulverisatus*, aut etiam Unguento aliquo admistus. Ad nigras.

Rugosa fit cicatrix, si Medicus non bene coaptet vulneris partes, quæ cicatrice obducendæ sunt; aut, si non apponit epuloticum debito tempore; vel non apponit secundum omnes vulneris partes, ut opus est, sed in quibusdam partibus debilius, in quibusdam fortius. Corrigitur, primùm scarificatione: deinde medicamentis erodentibus, quibus vulneris partes æquantur, ac planæ redduntur: postmodum epuloticis impositis. Ruga.

Cicatrices multiformes, & magnæ, factæ culpa, vel Medici, vel vulneris, vix possunt aliter curari. Faciliùs autem corriguntur recentes, quam inveteratæ. Magnitudo, forma, variæ.

Quod si cicatrices cute sint duriores, & Durities.

& proinde valde rubræ appareant, cutem emollimus *Oleo de Ben*, *Oleo de vitellis Ovorum*; ſed præ cæteris ego uſurpare ſoleo *Pinguedinem Humanam*; quæ familiaritate quadam temperamenti, ut arbitror, efficaciùs agit, quàm reliqua modo propoſita.

CAP. X.

DE VULNERIBUS VASORUM, ID EST, VENARUM, ET ARTERIARUM.

Vulnus vaſorum. Vulnera Venarum, & Arteriarum ad ſe trahunt curationem, ſi fiant in vaſis majoribus; idque faciunt non ratione vulneris, quod facilè uniri poteſt, ſed ratione ſymptomatis ſupervenientis, nimirum profuſionis ſanguinis.

Signa. Cognoſcitur autem ſanguinis profuſio, facilè è vulneris magnitudine; & ex impetu ruentis ſanguinis. Præterea ab Anatomico etiam cognoſcitur è ſede, locoque vulneris, num ſit in parte, per quam venæ, & arteriæ, vel majores, vel etiam plures, progrediuntur. Num autem ſanguis fluat è vena, vel arteria, docet Avicennas Quarta Quarti tract. 2. cap. 16. Primùm enim ſanguis arterialis egreditur cum ſaltu, & impetu, in arteriæ dilatatione, in conſtrictione contra, ſanguis retrahitur; ſanguis autem venarum, uniformiter exit. Secundò, ſanguis arteriarum eſt ſubtilior, venarum craſſior. Tertiò, ſanguis arterioſus eſt rubeus, clarus; venarum ſanguis, ad nigredinem vergit, nec ita eſt floridus. Quartò, ſanguis arterialis multò eſt calidior ſanguine venæ. Quintò, ſanguis arterialis, dùm emittitur, plurimo ſpiritu permiſtus eſſe videtur; ſanguis venarum non eſt ſpirituoſus.

Cauſa. Cauſæ porrò vulnerum vaſorum ſunt inſtrumenta externa, quæ vaſorum tunicas dividere poſſunt, pungendo, ſecando, rumpendo, contundendo.

Prognoſis. Quoniam autem ſanguis vitæ eſt theſaurus, ſanè ex ipſius largiore profuſione mors imminet; hinc fit ut immodicam effuſionem ſanguinis ſequantur deſipientia, convulſio, ſingultus, ſyncope, ob multam ſpirituum vitalium, & naturalium inanitionem. *Aphor. 9. ſect.* 7. Difficiliùs autem curatur vulnus arteriæ, quàm venæ, quia ſanguis arterioſus magis eſt fluxilis, ac difficiliùs compeſcitur; deinde quia arteria corpus durum eſt, & perpetuò movetur.

Sympto-mata.

Scopi ſeu indicationes. Quantum ad curandi indicationes, ſanguis ſiſtitur, aut clauſo, quod perruptum eſt, vaſe; aut non amplius fluente ſanguine, cap. 3. & 5. lib. 5. Meth. Reſpicere ergo nos oportet, & ad vaſis apertionem, & ad ſanguinem fluentem.

1. à Vaſis apertione. Vaſis apertio claudenda eſt; clauditur, vel labiis diſcedentibus in unum adductis; vel oſculo vaſis obſtructo, ſeu obturato. Adducuntur labia, tum opera manuum, tum per deligaturam, tum vinculo, tum refrigerantibus, & adſtringentibus. Obſtruitur oſculum, vel intrinſecùs, vel extrinſecùs. Intrinſecùs à ſanguine, qui intrinſecè concreſcit, ac θρόμβος dicitur. Extrinſecùs iis, quæ foris imponuntur; ut ſunt ſanguis extrinſecùs concretus; digiti; carnoſæ partes circa vulnus: item ſpongia, linamenta, medicamenta emplaſtica; quæ lentore, & craſſitie apertionem obturant; item quæ cruſtam efficiunt, ut ſunt ignis, & medicamenta vim igneam habentia.

2. à ſanguine. Ne autem clauſum vas à ſanguine impetuoſè affluente recludatur, oportet nos etiam ſanguini proſpicere; fluxum avertendo, derivando, revellendo ad partes alias, & ſanguinem ipſum refrigerando, ac incraſſando, ne tam promptè fluat.

Curatio. 1. Affluxum ſanguinis prohibentia. Materiæ ergo præſidiorum diriguntur ad duo; primùm, ut ſanguis confluere prohibeatur; ſecundò, ùt apertio claudatur. Confluere prohibetur ſanguis, cum totius corporis refrigeratione, tum maximè partis affectæ. Totum corpus refrigeramus. Diæta, Chirurgia, Pharmacia.

Diæta. Diæta debet eſſe tenuis, frigida craſſioris ſubſtantiæ, & modicè adſtringens; ut ſcilicet ſanguis minuatur, refrigeretur, incraſſetur, & in venis reſtringatur. Non ergo proſunt cibi qui multi ſunt nutrimenti, ut *Ova*, *Carnes*, *Vinum*, ſed *Lactuca*, *Endivia*, *Amylum*, *Oryza*, *Ptiſana hordeacea*, *Cucurbita*, *Anguria*. Conveniunt è carnibus, pedes vitulorum, & caſtratorum; item capita, & cerebra, quæ lentam habent, frigidamque ſubſtantiam. E fructibus conceduntur *Pyra*, *Cydonia*, *Sorba*, *Meſpila*, *Corna*, *Malum Granatum*, *Pruna*, & alia adſtringentia.

Potus ſit *Aqua frigida*, *vel chalybeata*, *Poſca*, *Vinum Granatorum*, *Aqua Hordei*, *Julepus roſatus*, *violatus*, *aut Ribes*. Placent *Aquæ ſtillatitiæ*, *Plantaginis*, *Endiviæ*. Exhibeantur actu frigida, in ea

ea quantitate, ut corporis tantùm vires sustineant. In virium prostratione, conveniunt *Carnes*, *potius siccæ*, *quam humidæ*, *& sylvestres*, *quàm domesticæ*, ut sunt *Perdices*, *Phasiani*, *Turtures*, *Aviculæ montanæ aliæ*, *Ova integra*; quæ cibaria condienda sunt *Omphacio*, *Sumach*, *succo Granatorum*, *&c.* aut simili adstringente. Si *Vinum* dari oporteat illud *non sit odoratum*, *sed nigrum*, *& austerum*. Aër erit frigidus. Vitabitur ira, furor, motus, vigiliæ; Alvus erit libera.

Medicamenta refrigerantia, totum corpus.

Medicamentis etiam totum corpus refrigeratur; nimirum syrupis, decoctis, potionibus; inprimis laudatur *potus Aquæ frigidæ*, ut æger una vice tantum bibat aquæ, quantum potest. Secundum locum obtinent syrupi, vel simpliciter refrigerantes; vel modicè adstringentes; ut *syrup de Cichor. de Portulaca*, *Rosaceus recens*, *Myrtinus*, *&c.* cum aquis convenientibus.

Oportet verò & partem affectam refrigerare; unde repellentibus ea debet madefieri; quò procul ab affecta parte sanguis repellatur. Affundetur ergo *Posca*, *Vinum nigrum*, *austerum*, *succus Solani*, *Sempervivi*, *Lactucæ*, *Plantaginis.*

Refrigeratio partis affectæ.

Hæc medicamenta, & similia, non solùm parti affectæ imponuntur; sed etiam aliquando longiùs à parte affecta, ut officio defensivorum fungantur, & prohibeant, ne ulteriùs sanguis ad partem vulneratam perveniat. In pertinacissimis profusionibus, soleo *Aquam frigidam* subinde perfundere, non solùm supra partem affectam, sed etiam supra omnes partes circumjacentes: cui aquæ interdum *Acetum* misceo, & subinde perfundo; aut lintea in ea madefacta impono, semper mutando, ne incalescant in parte. Rhazis monet, subinde nivem apponendam esse supra partem læsam, quæ refrigerat, & propter terrenam substantiam, adstringit.

Aversio sanguinis fluentis.

Avertendus etiam est fluxus sanguinis, tum revulsione, tum derivatione. Revulsoria præsidia sunt, primùm Venæ sectio; quæ semper instituenda est, si profusio magna sit, & vires robustæ; si vires minus firmæ, partiemur Venæ sectionem in duas partes. Si vires phlebotomiam tolerare nequeant, affigendæ sunt Cucurbitulæ, primùm quidem scarificatæ, deinde siccæ. In defectu horum omnium, alia revulsoria sunt administranda, ut vincula, inunctiones, frictiones, balnea, & hæc omnia in partibus contrariis parti vulneratæ.

Hactenus de curatione Hæmorrhagiæ, quatenus respicit sanguinem. Persequemur jam indicationes, quæ à vasis sumuntur. II.

Vasis apertio ut claudenda.

Clauditur ergo vasis apertio, vel labiis adductis, vel orificio obstructo; quorum prius posteriore melius est, quoniam; & profusionem sedat, & simul vulnus sanat.

Adductio labiorum ad mutuum contactum.

Adducuntur labia, interdum à seipsis, interdum opera medici; è se ipsis, quando ob nimiam sanguinis profusionem, tunicæ vasorum concidunt, & sic labium super labium cadit: qui modus nunquam optandus est. Medicus autem labia adducit, opera manuum, sutura, deligatura, vinculo vase excepto; refrigerantibus, & adstringentibus medicamentis: per suturam non intelligimus suturam ipsius vasis; nam tunicæ consutæ dilacerarentur, sed suturam totius vulneris, quæ fieri debet, ut Guido docuit, in sutura, quam vocat sanguinis suppressoriam; fit hæc acu trajecta, & revoluta supra vulnus, & iterum trajecta, atque iterum, semper ex eodem latere, quemadmodum suuntur pelles. Quia autem nos hanc veram esse antiquorum suturam docuimus, non est, cur eam sanguinis suppressoriam, cum Guidone appellemus.

Sutura.

Deligatura.

Deligatura fieri debet è duplici initio, è fascia lata, ut suprà in vulnere simplici docuimus: id saltem notetur magis expedire, ut fascia *Ovi albumine* madida sit, quàm sicca. Porrò si non speramus hæmorrhagiam sedari posse; adducendo labia ad mutuum contactum, aut sutura, aut deligatura, recurrimus ad tertium præsidium, quod est, vas ipsum vincire filo: volsella enim, seu alio instrumento adunco, vas apprehenditur, paullulum tunica elevatur, deinde aliquantulum intorta, filum undique obvolvitur, & stringitur. Ligatura una interdum sufficit, cum vas, è quo sanguis profluit, propinquum est suo principio, nimirum cordi, aut hepati; duplex autem ligatura est necessaria, cum sanguis profluit ex utraque vasis parte. Verum, ut ego sentio, tutiùs est, semper binas efficere deligaturas; quia in corpore nostro prope infinitæ sunt venarum anastomoses. Factis igitur duplicibus vinculis, totum vas per transversum est incidendum; sic enim pars utraque retrahitur, & vinculum diutiùs conservatur.

Vinculum.

Refrigerantia.

Postremò medicamenta refrigerantia, & adstringentia

tia prosunt, quæ non saltem vasis tunicam contrahunt, sed sanguinem etiam densant, de his paulò antè dictum est. Sunt autem perfusio *Aquæ frigidæ chalybeatæ*; *Lintea madefacta in Aqua cum Aceto modico*, *in Vino Granatorum*; *Nix*, *Omphacium*, *Decoctum Balaustii*, *Myrtillorum*, *Gallæ immaturæ*, *succi Hypocistidis*. *&c.*

Compositum tale esse potest,

℞. *Fol. Solani.*
Hyoscyami. ana M. j.

Terantur, & cum *Hordei farina* ac *pulvere Malicorii*, *paribus portionibus* & *Aceti q. s.* misceantur, ac *ponantur supra vasis aperturam.*

Et hic modus hæmorrhagiæ sedandæ, per adductionem labiorum, in simplici vulnere, quod ex incisione oritur, semper usurpandus est.

Obstructio vasis. Si portio quædam substantiæ ipsius vasis sit deperdita, tunc labia vulneris non sunt ad invicem adducenda; sed obstruendo vasis aperturam, sistenda profusio. Obstructio autem fit intrinsecè, per sanguinem intus concretum: digitus enim primùm fissuræ imponitur, ac tamdiu detinetur, donec sanguis extrinsecùs circa digitum concrescat; dum enim concrescit, solet etiam aliqua gutta è parte exteriori in orificium delabi, quæ concrescens sanguinem supprimit.

Quo facto, blandè digitus auferendus, &, si opus, alia medicamenta imponenda; sin minus opus videatur, relinquendus est grumus, donec è seipso decidat, hic modus non potest administrari in arteria, cujus sanguis calidissimus difficulter concrescit, idque maximè etiam ob perpetuum arteriæ motum: locum ergo tantùm habet in vena, quæ non admodum magna sit, nec in profundo sita. Partes vicinæ. Extrinsecùs osculum vasis obstruunt, cutis, & carnosæ partes circa vulnus existentes, quæ si ab aliis decedant, reduci debent supra osculum hæc enim à natura facilè glutinantur. Linamenta. Quoniam verò ut plurimum natura, seu figura vulneris hoc non patitur, aliis utimur præsidiis; *siccis enim linamentis vulnus implemus*, *supraque imponimus Spongiam ex Aqua frigida expressam*, si linamenta sicca parum valent, possunt *Aceto madefieri.* Emplastica medicamenta. Interdum hæc non sufficiunt, unde ad emplastica medicamenta recurrendum, qualia sunt, *Ovi albumen*, *Gypsum ablutum*, *Viscus*, *Glutinum decoctum*, *Gluten de coriis decoctum in Aqua*, *Amylum*, *Farina volatilis*, *Tus pingue*, *Tragacantha*, *Mastiche*, *Terra sigillata*, *Bolus Arm. Sarcocolla.* Pulveribus non utimur solis, sed *Ovi albo* mistis, cap. 4. lib. 5. Meth. ut fiat massa, ad Mellis consistentiam. *Excepta hæc medicamenta mollissimis pilis leporinis*, *tum imponenda sunt orificio vasis*, *tum totum vulnus iis liberaliter implendum.* Possunt etiam excipi *Tela Aranei*, *quæ est in molendinis plena farina volatili*, *linamentis minutim incisis*, *rasura lintei vetustissimi*, *cotone*, *vel lanugine adhærente cortici castanearum in parte interiori*; *vel lanugine derasa ex intima parte corrigiarum.* Ego frequenter utor *Pilis Leporinis*, *& frequentiùs Xylo*, *seu Bombace*, quia magis est ad manum, utor autem *Xylo usto*, & ex eo mihi flocculos paro, hisque medicamentum excipio, & subinde impono, primum quidem, supra foramen ipsum digitis premendo aliquandiu, donec totum vulnus sit repletum prædicto medicamento. Quoniam autem humiditas, quæ è vulnere continuò effluit, emplastica medicamenta laxat, & separat ab osculo vasis, semper esset renovanda obstructio, Carnis regeneratio. & semper immineret periculum hæmorrhagiæ, propterea carnis generationi intenti esse debemus, quæ citò sanguinem sistat, instar operculi; quod Galenus facit hoc medicamento;

℞. *Turis. p.* j.
Aloës. p. dimidiam.

Redige in pollinem, & *Ovi candido* misce ac subige, ad Mellis crassitiem.

Deinde *mollissimis pilis leporinis excipe*, *& osculo vasis totique vulneri liberaliter impone.*

Tus vi emplastica obstruit foramen, Turis utilitas. siccitate carnem generat unde in duplici pondere sumitur, Aloë carnem generat & vasa adstringit. Si intentio est magis generare carnem, quàm sanguinem sistere, possumus plus de Aloë sumere, quàm de Ture; si ad utrumque æque tendamus, pares utriusque portiones esse possunt: in corporibus item duris, plus Aloës sumendum; in mollibus, plus Turis; in temperatis, æquæ portiones. Huic Galeni medicamento Almansor addit *Sanguinem Draconis*; potissimum cum magis carnem generare volumus. Rhases addit præter *Sang. Dracon.*

Drac. etiam *Sarcocollam*, quæ & emplaſtica eſt, & carnem generat. Alii ſic componunt;

℞. *Gummi Arabici.*
Aloës. ana p. j.
Turis reſinoſi. p. ij.
Miſce cum *Ovi albumine*, ad Mellis conſiſtentiam.

Poſſumus etiam his meditis addere ſanguinem humanum, aut alterius animalis, pulveriſatum. Rhaſes etiam commendat *Gypſum ablutum, cum Ovi albo.* Quod ſi hæc medicamenta impoſita laxentur, humectentur, & remolliantur, abjicienda ſunt, & paranda nova, majori diligentia; indicandum etiam adſtantibus, ut ſi forſan per Medici abſentiam ſuperveniat ſanguinis profuſio, omnia medicamenta auferant, & manum intra vulnus imponant, poſtea *Aquam frigidiſſimam continuò in vulnus infundant, cui Aceti quippiam miſceri poteſt*, donec profuſio ſiſtatur; id quod etiam à Medico interdum fieri poteſt, ſi nondum medicamenta habent parata.

Deligatio cum faſciis.

Obſtructo vaſe, vulnere impleto medicamento emplaſtico; forinſecùs faſcia eſt alliganda, è tenui, & veteri linteo confecta, cujus tres, aut quatuor primæ circumvolutiones fiant ſupra vulnus, reliquæ circumducantur verſus venæ radicem; nimirum verſus hepar, aut cor, cap. 4. lib. 5. Meth. Strictura faſciæ fiat ad bonam laborantis tolerantiam.

Situs vulneratæ partis.

Situs partis vulneratæ talis erit, qui dolore vacet, & ſurſum ſpectet: dolore vacabit pars, ſi in media figura, id eſt, quæ æqualiter diſtat ab extremis motibus nimirum, extrema flexione, & extrema extenſione, membrum ponatur. Media autem figura non eſt eadem in omnibus articulis; nam in digitis manus, eſt angulus obtuſus; in carpo, recta linea, in cubito, angulus acutus. Si membrum non collocetur in hac media figura, brevi temporis ſpatio dolet, unde inſignis proritatur profuſio; ſimiliter eveniet, ſi membrum inclinatum deorſum ponamus.

Quando vulnus ſolvendum.

Aptè membro collocato, permittemus ſic ligatum, & collocatum per triduum. Tertio autem die ſoluta faſcia, ſi medicamentum firmiter adhæreſcat, oportet ſinere, & ſupra ipſum ſimile medicamentum ſuperponere, & rurſus faſciam circumducere. Sin verò medicamentum parum adhæreſcat, ipſum auferemus, & ſiniſtra manu, ſive digitis, compreſſo vaſe, dextra rurſus replebitur vulnus, & obſtruetur vaſis oſculum. Sic ergo fit obſtructio medicamentis emplaſticis.

De iis, quæ cruſtam inducunt.

Quod ſi vaſis portio ſatis magna eſt ablata, dictis præſidiis nihil efficere poſſumus. ideoque ad ea præſidia, quæ cruſtam efficiunt, devenire cogimur. Hæc curatio tamen non eſt tuta: nam ſi forſan accidat, ut priùs, quam ſanguinis profuſio ſiſtatur, cruſta cadat, vehementior fit hæmorrhagia, quoniam ex uſtione orificium vaſis multò amplius eſt redditum, deinde uſtio facit dolorem, & calorem inſignem, quæ duæ ſunt fluxionis cauſæ; non ergo ad hæc medicamenta eſt deveniendum, niſi reliqua fruſtra fuerint experta. Cruſtam autem efficiunt, vel ipſe ignis, ut ferrum ignitum, &c. vel cauſtica. Chirurgi primùm uti ſolent cauſticis; ego autem contrà ſemper ferro ignito priùs ſum uſus; huic enim legem, modumque imponere poſſum; cauſtico nequaquam, præterea ferrum roborat partem, cauſticum ſæpe corrumpit putrefaciendo: Item ferrum candens non ſpargitur; at cauſticum valde dilatatur, quia autem multi patientes ferrum non admittunt; his cauſtica adhibenda. Debent autem hæc cauſtica non tantùm habere vim adurendi, ſed oportet, ut cruſtam efficiant altam, & duram, utque pertinaciter inhæreant, in caſu enim cruſtæ periculum eſt. Hinc Gal. c. 4. lib. 5. Meth. ſumit cauſtica adſtringentia, ut ſunt *Chalcitis*, *Miſy*, *Atramentum ſutorium*: *Calx* à Galen. rejicitur, quia licèt cauſtica ſit, non tamen adſtringit. Avicennas his cauſticis tum emplaſtica miſcet, tum alia adſtringentia, & hoc componit;

Cauſtica & adſtringentia conveniunt.

Quarta quarti tract. 2. c. 18.

℞. *Vitrioli Cytrini. drach.* xx.
Turis minuti. drach. xvj.
Aloës.
Glutini ſicci. ana drach. viij.
Arſenici. drach. IV.
Gypſi ſubtiliſſimè contriti drach. xx.
Miſcentur, *& in liciniis inſperſa imponuntur vaſis orificio.*

Vitriolum, & Arſenicum ſunt cauſtica adſtringentia: Tus, glutinum, Aloë, ſunt emplaſtica: Aloë, & Gy-

psum sunt adstringentia. Quidam huic medicamento addunt *Sanguinem Draconis*, & *Hypocistidem*, ut magis reddatur adstringens.

Ferrum candens. Si ad ferrum candens est deveniendum, quod multò est tutius: notandum, ut valde sit candens, & omnino rubrum; sic enim citissimè crustam facit, eamque crassiorem. Facta crusta, sine omni mora citissimè studendum carnis generationi, ne forte cadat crusta, antequam caro sit generata.

Qua proprietate sanguinem sistunt. Hactenus de medicamentis, quæ methodo inventa fuere ad sistendum sanguinem. Nunc proponenda ea, quæ sub methodum non cadunt, & à proprietate hæmorrhagiam sedant: ut *Apis viva, linteo involuta, & ligata supra membrum*, à quo fluit sanguis: *lapis Jaspis detentus in manu* ejusdem lateris, à quo fluit sanguis, aut membris appensus: *Aqua, sive succus Ocymi majoris, Menthæ, succus stercoris Asini, aut Porci, aut Equi, si membrum his infundatur.* Quidam utuntur incantationibus, & characteribus scriptis cum proprio sanguine, quibus nihil fido.

Circa arteriarum vulnera cautio. De arteriarum vulneribus quædam peculiariter addenda sunt; quod scilicèt requirant summam diligentiam in carne gignenda, quæ non erit mollis, sed densior, ac durior, ne subtus nutriamus aneurisma, id est, tumorem perniciosissimum à sanguine arterioso, ob arteriam apertam genitum, qui plures interimit. In gignenda ergo carne supra arteriam, frequenter digito tentandum, num insignis quidem pulsus sentiatur; hic enim aneurismatis est signum. Efficitur autem caro durior, si magis aliquantò exsiccantia imponantur, si Unguentorum sarcoticorum vice Pulveres sarcotici inspergantur.

Vulnera vasorum internorum. Quantum ad vulnera vasorum internorum, quoniam in propatulo non sunt, tantum usurpamus revulsionem, derivationem, cibum & potum, medicamenta emplastica, refrigerantia, & adstringentia. Revulsio ergo fit ex opposito, per venæ sectionem, frictionem, vincula, &c. Cibi habebunt vim emplasticam, & refrigerantem, ut est *Ovi albumen, caro Vervecis, pedes, & capita Castratorum*, *Vinum Granatorum* Cibi condiantur *Omphacio*, *Vino Granatorum, sumach.* Syrupi etiam dabuntur, & decocta, è refrigerantibus, & adstringentibus, in magnis venis, è *Balaustiis, Hypocistide, Rhoe, Omphacio, Acacia, Gallis immaturis, Malicorio*; in parvis, sufficiunt *Aloë, Manna Turis, Pini cortex, Sigillum lemnium, fructus Spinæ Ægyptiæ, Crocus, hæmatites lapis, & similia, è Vino nigro austero exhibita*; si tale vinum non adsit, ex *Aqua, aut decocto Plantaginis, Solani, Rubi, Myrtillorum*; coquantur etiam ex *Aqua, folia Rubi, Myrti, Hederæ, Salicis*; item *Hypocistis, Orobanche, Corna, Mespila pyrastra, Mala cotonea, Myrti baccæ, &c.*

Quæritur autem num in vulneribus vasorum internorum, liceat externa medicamenta apponere? Respondet Galenus cap. 6. lib. 5. Meth. id non licere, nisi cautionibus multis præmissis. Si enim refrigerantia partibus extra applicentur, hæc, sanguinem intrò compellunt, & venas in alto exsistentes implent, & potius profusionem proritant. Præterea hæc aguntur contra methodum; quæ jubet fluxionem ad opposita revellere. Quamobrem præmittenda est revulsio, per venæ sectionem, cucurbitulas, frictiones, balnea, inunctiones calidas, ac digerentes, vèsicatoria; purgantia etiam prius exhibenda, tum demum adstringentia & refrigerantia foris imponenda. Num vasis internis vulneratis congruant externa.

Si in his vulneribus sanguinem intus manere contingat, convenit *succi Nepetæ. unc.* j. *cum succi Plantaginis unc.* iij. Si autem sanguis non tantùm extra non fluat, sed etiam intus coaguletur, & concrescat; exhibenda sunt ea medicamenta, quæ concretum sanguinem dissolvunt, ut est *Bdellium cum Acoro sumtum: Cùminum pulverisatum, Decoctum seminis Apii*, quod sanguinem concretum dissolvit, & per urinas educit. Sanguinem per vulnus excludentia & concretum dissolventia.

Cap. XI.

DE NERVORUM VULNERIBUS.

Sub Nervis hic etiam Tendines comprehendimus, & de utrorumque agemus vulneribus. In quovis vulnere quidem, etiam simplici, nervorum fibræ minimæ læduntur, unde dolor oritur; at de his hic non loquimur, quoniam curationem ad se non trahunt; sed sermonem habemus de nervis majoribus. Quid deinceps agendum.

Signum nervi vulnerati sumitur è loco vulneris, si scil. vulnus in eo sit loco, Signa.

co, per quem multi, magnique nervi transeunt. Requiritur ergo hic anatomes cognitio. Attamen etiam conjectura quadam vulnus tendinis deprehendere possumus, si inflictum sit ad articulos; tendines enim sunt fines musculorum, & fines musculorum semper desinunt ad articulos, vel prope articulos: item si vulnus sit in partibus excarnibus, ut in pede, in summa manu, quæ admodum sunt tendinibus referta. Alterum signum nervi vulnerati, non autem è toto præcisi, est dolor insignis, quem sequitur pulsatio, inflammatio, convulsio delirium. Quod si nervus per transversum è toto sit præcisus, horum nihil accidit, nec enim dolet, &c. sed oritur torpor, id est, amissio sensus, & motus ejus membri, in quod nervus ille inserebatur.

Causa. Instrumenta nervos vulnerantia pungunt, secant, rumpunt, vel contundunt: unde variæ vulnerum nervorum differentiæ; vel enim sunt puncturæ, vel scissuræ, vel contusiones: puncturæ, vel sunt apertæ, & hiant; vel cæcæ, & connivent; incisiones fiunt per longitudinem. vel transversè: & utræque sunt, vel cum amissione substantiæ, vel sine ea: transversim facta, vel totum præcidunt nervum, vel partem.

Prognostica. Quoad prognosticum, propter ἐυαισθησίαν, & συμπάθειαν cum cerebro, nervis vulneratis, accidunt dolores vehementissimi, convulsiones, quæ maximè vulnera reddunt perniciosa, deliria, apostemata, sitis intensa, vigiliæ, linguæ siccitas, febris vehementissima; quam tamen febrem Avicennas quarta quarti tract. 3. c. 1. existimat esse è mitioribus dispositionibus in nervis vulneratis: unde reliqua multò majora erunt:

PUNCTURA NERVORUM UT CURANDA

Punctura, incisio, & contusio distinctam requirunt curationem. Primùm autem de punctura tractabimus: in cujus tamen curatione multa communia erunt cum reliquis differentiis.

Ratio totius corporis. In curatione igitur puncturæ, primò totius corporis habenda est ratio, ne ad nervos vulneratos è toto fiat fluxio, cum sint debiles, doleant, & topica calida, atque attrahentia requirant; unde facilè apostema, & inflammatio orietur, nervique putrescerent: quamobrem Paulus c. 54. l. 4. & Galenus c. 2. lib. 6. Meth. dicunt, vulnerum nervorum curationem, à sanguinis mistione esse auspicandam. Purgantia etiam exhibenda; de quibus fusius actum est in doctrina vulneris simplicis. Victus erit extremè tenuis. quarta quarti, tract. 4. c. 2. Avicen. Aër non erit frigidus, ut in aliis vulneribus, sed calidus, alioquin periculum erit, ne oriatur convulsio. Aphor. 18. sect. 5. & cap. 2. lib. 3. per gen. unde & dum solvitur nervi vulnus, oportet ægrum esse in loco calido, habere parata lintea calefacta, &c.

Facta universi corporis procuratione, veniendum ad partem affectam: in qua considerandum. num punctura sit Cæca, an aperta. Cæca fieri solet ab acu, sagitta, pugione, &c. & tum incidenda est cutis per transversum, ad angulos rectos, duabus factis sectionibus: ut sanies exire, & medicamenta ad puncturam usque viribus suis pervenire queant. Cæca punctura.

Aperta autem punctura, sive arte hac, sive à causa primum vulnerante, imponenda sunt medicamenta siccantia, calida, tenuium partium, ut putredinem exsiccent, saniem ex alto attrahant, ipsamque digerant. cap. 2. lib. 6. Meth. cap. 2. lib. 3. per gen. In modo autem utendi, cum Gal. loco citato, notandum, ut & dolor leniatur (per lenientia, item per auferentia doloris causam, non per stupefacientia, quæ frigore nervos lædunt, & prohibeatur inflammatio. Præstatur autem hoc oleis calidis, ac tenuium partium; quæ unctuosa sua natura laxant, & leniunt partem; deinde facultate calida saniem foras trahunt, & sic causam doloris, ac inflammationis auferunt; tertiò patefaciunt foramen, & servant apertum. Aperta punctura. Medicamenta puncturæ convenientia.

Galenus ergo sæpe puncturam nervi *solo fomento Olei actu calidi* curavit, *Oleum lana excipiendo, partemque fovendo.* Eligitur inprimis *Oleum Sabinum*, maximè bimum, & trimum; vetustius enim magis est tenue. Nos habemus *Olea è montibus Patavinis*, quæ etiam sunt tenuium partium; præterea multa habemus parata in officinis, multaque ex tempore parare possumus; ut si *incoquamus Oleo Rutam, aut Anethum*, fiet *Oleum tenue, & exsiccans*: prodest etiam *Oleum costinum, Oleum de Scorpionibus, Liliorum alborum, Vulpinum, de castoreo* maximè laudatur; *de Lumbricis* commendatur à Rhasi 13. continent.

Gradus ficcantis & calefacientis medicamenti.

Oleo de Balsamo utitur Avicennas. Fomentum ex *Aqua, licet calida sit*, Galenus *improbat*, quia humectat; humectatio autem nervis adversa. Porrò considerandum etiam est, quantum siccare, aut calefacere debeat medicamentum puncturæ idoneum; nimirum, ut saniem ex alto evocare, & siccare possit; minus enim calidum; non evocat; justo calidius evocat quidem, sed cum morsu, & inflammatione. Proinde, si è medicamento imposito, vel nullum æger calorem, vel vehementem percipiat, non est conveniens; quia vel nihil saniei educit; vel educit quidem, sed inflammat quoque; si calorem sentiat in parte moderatum, veluti è Sole, bonum est medicamentum; rursus, si æger pruritum, & morsum sentiat, ab imposito medicamento, aut si solum sentiat pruritum, & vulneris orificium magis hiat, quam priùs, ut brevi videatur morsus esse subsecuturus, valentius est medicamentum, quam oportet; si autem pruritum sentiat; & orificium non sit magis patefactum; bonum est exsiccans, & detergens. Sed quia minus decet periculum facere in parte affecta, consulo, ut medicamenta imponatis parti sanæ ipsius ægrotantis; Si enim tepidam caliditatem persenserit, bonum erit medicamentum. His explicatis, proponit Galenus *Resinam Terebinthinam, succum Cyrenaicum, Oleum Laurinum, Lixivia stillatitia, Cedrinum oleum, & Fermentum*; quæ omnia saniem ex alto evocant. Interdum *Euphorbio miscet Oleum*; interdum *Sagapenum, Oleum, & Terebinthinam commiscet* in corporibus duris; miscet etiam *Oleum & Sulphur vivum*, ad sorbilem spissitudinem in minùs duris corporibus; in duris ad mellis crassitiem. Feliciter etiam hoc vitur;

Alia materia.

℞. *Ceræ. p.* j.
Terebinthinæ.
Picis. ana p. dimidiam.
Euphorbii. p. duodecimam.

Symptomata nervorum vulneribus supervenientia.

Pro varietate tamen corporum, nunc minus num plus de *Euphorbio* admisceatur cap. 2. lib. 6. Meth. cap. 2. lib. 3. per gen. Sic ergo nervorum curantur puncturæ.

Phlegmone.

Quod si negligentia vel Ægri, vel Chirurgi, nervi puncturæ accidat dolor, inflammatio aut convulsio; his occurrendum, juxta Aëtii doctrinam; cap. 27. lib. 14.

In inflammatione ergo nervi, & putredini, & inflammationi resistendum, per refrigerantia, & siccantia. Proderit ergo *Farina Fabacea, aut Eruina, aut Hordeacea, vel Cicerum, ex Oxymelite decocta.* Valentiùs refrigerat *Milii Farina ex Oxymelite decocta.* Antequam autem hæc imponantur, locus, fovendus est *Oleo, cui modicum Aceti sit admistum.*

Dolor.

Si cum inflammatione dolor insignis urgeat, *farina Fabacea, aut Eruina, cum modica Sapa decoquenda, & paucissimo Aceto*: pars tamen priùs *Oleo tepido* fovenda. Ad minuendum etiam dolorem, & inflammationem, necessaria est Venæ sectio; vel si vires eam non permittant, hirudines, cucurbitulæ scarificatæ; vesicatoria etiam prosunt in partibus oppositis.

Convulsio imminens.

Si dolor, & inflammatio sit insignis, imminet convulsio; proinde huic occurrendum. Foveatur spinæ medulla *Oleo calido*; præterea etiam membrum, in quo est nervus vulneratus, verbi gratia si sit punctura in manu, inungatur totum brachium, maximè sub axillis, quà nervi progrediuntur; item tota spina colli, & thoracis, *Oleo, lanisque* foveatur. Si in pede fiat punctura, non solum crus inungendum est, sed etiam *Lanæ Oleo calido imbutæ* ad inguina sunt apponendæ: similiterque faciendum per totam spinam lumborum, & ossis sacri, ad usque extremitatem.

Præsens Convulsio.

Si convulsio jam excitata sit, satis est periculosa, *APHOR.* 2. *SECT.* 5. multi enim ex ea moriuntur, quia affectio, seu phlegmone, communicatur cerebro, & spinali medullæ per partem, post partem. Causa convulsionis in punctura est repletio sive copiosus humorum influxus ad partem affectam, & inflammatam. Curatio ergo erit, evacuatio; unde administramus revulsoria præsidia, Venæ sectionem, Cucurbitulas, Hirudines, Vesicatoria, &c. Post accedendum ad ipsam convulsionem sedandam, *Fotu Olei calidi, Lanis Oleo adspersis, Medicamento liquido ex Euphorbio, & Castoreo*, c. 2. lib. 3. per gen. Ego autem soleo totum membrum convulsum infundere in *Oleum calidum*, veluti in balneum, & in hoc oleo membrum detinere jubeo, donec sedetur convulsio; efficacius autem reddo *Oleum, si incoquo aliquid Castorei, aut Lumbricorum terræ.*

IN-

INCISIO NERVORUM UT CURANDA.

Incisio nervorum, & qualia siccantia ad eam requirantur.

Incisio fit, aut per longitudinem, aut in transversu; & utraque est vel cum cutis præcisione, ut nudatus sit nervus; vel ut non sit aëri expositus. Sicut autem in nervo puncto timemus putrefactionem nervi, propter saniem, quæ continuo segregatur; ita etiam in nervo per longitudinem inciso, & nudato, putrefactionem timemus; ac proinde similiter indigemus siccantibus, quæ saniem absumant, & digerant. hæc autem siccantia in punctura erunt calida, & tenuia, ut ad imum penetrare, saniemque evocare possint; hic nec calore, nec tenuitate opus est, quia medicamentum contingit nervum detectum; unde hic requiruntur siccantia in activis temperata. Quantum autem siccare debeant hæc medicamenta, Gal. explicat c. 3. lib. 6. Meth. cap. 2. lib. 3. per. gen. ut scilicet cum minima mordicatione exsiccent. Hoc autem facit *Calx. lota, in multo Oleo soluta, & Linamentis imposita*; item *Pompholyx lota, & rosaceo largiore liquata, & imposita*; lotione enim deponitur mordicatio. Aëtius valde laudat *Unguentum Isidis dissolutum in plurimo Oleo rosaceo.* His adjungantur inunctiones, & fomenta spinalis medullæ, sicut in punctura diximus.

Materia præsidiorum.

Dissectio totius nervi.

Si nervus totus dissectus sit, non oritur convulsio, quia pars utraque retrahitur, & facile curatur iis, quæ carnem implent.

Dissectio partis nervi.

Si quadantenus è transverso dissectus est nervus, metus est doloris, inflammationis, & potissimum convulsionis: inflammatio enim facilè à fibris dissectis, ad non sectas progreditur; unde convulsio in fibris non sectis excitatur. Convenit ergo largior sanguinis missio, victus tenuior, quies, Fomenta continua ex oleis propositis, ad spinalem medullam; aut etiam in inguinibus, si vulnus sit in crure: aut sub axillis, si in brachiis. Medicamenta, quæ imponi debent vulneri; eadem, sunt quæ in nervo nudato.

CONTUSIO, ET DISTORSIO NERVORUM, UT CURANDA.

Contusio cum exulceratione.

Si contusio nervi sit cum exulceratione cutis, non modò requiruntur medicamenta siccantia, sed etiam partes cutis dissidentes constringentia, & contrahentia; unde utiliter imponitur Cataplasma ex *Oxymelite, & farina Fabacea*: aut si desideramus siccantius, è *farina Erui, & Oxymelite*; aut si adhuc magis exsiccans optamus, ex *Iride, Illyrica, & Oxymelite*; item *folia Ulmi Oleo imposita, Betonica superposita, cinis Sarmentorum Vitis, mistus Oleo, pinguedini Gallinæ, & Aceto.*

Contusio sine exulceratione.

Si contusio Nervi sit sine vulnere, aut exulceratione cutis superpositæ, pars sæpius fovenda est *Oleo calente*; item *Emplastro è radice Cyclaminis, cum Sale, & Melle*; & si magis exsiccans volumus, addatur *Majorana*; *Fomentum* similiter è *Decocto Mentastri*; quæ omnia siccantia sunt, & tenuium partium, præterea aliquantulum calida, ut ex alto evocent & putredinem omnem prohibeant.

Contusio cum dolore.

Si contusio sit cum dolore, & exulceratione, oportet lenire dolorem, facta perfusione ex *Oleo Chamæmelino, Anethino, Irino, de Ruta, de Matricaria*; hieme autem ex *Oleo de Castoreo.* Si tandem contusio sit cum dolore, & sine exulceratione, confert *Decoctum Acori, & Iridis, item Narcissi*; *Cepa trita cum Melle.*

Interna medicamenta.

Non modò autem Nervis contusis conferunt localia, sed etiam per os assumpta ut si sumatur *drach.* j. *gentianæ*; *item Opopanax cum Vino, & Melicrato*; *Acori Decoctum bibitum*; *Scordium haustum*; *Ammoniacum cum Melle*; *Decoctio Chamedryos recentis epota.*

Distorsio.

Quod si casu, vel motu, vel alia occasione Nervi distorqueantur, ut motus impediatur, confert *Althæa recens cocta, & imposita.*

Durities.

Si in Nervo contuso, distorto, aut quomodolibet vulnerato, remaneat durities, ut sæpè fit, propter humorum crassorum affluxum, unde stupor in parte frequenter præsentitur, conducunt mollientia, & digerentia; ut *Bdellium in Aqua solutum, & par pondus radicis Malvavisci contritæ*: item *radix Lilii trita, cum Sapa*: item *Galbanum, Bdellium, Euphorbium, cum fæce Olei*; præterea *Diachylum magnum, cum Styrace liquido: Oleum Liliorum alborum*; *Oleum Anethinum*; *adeps Anseris*; *Bbellium cum adipe dissolutum*; *Oleum de Narcisso*; *oleum, in quo Brancæ Ursinæ folia sint macerata, & decocta, tum per se, tum cum modica Cera nova*: ultimo Suffumigium è *Lapide*

pide Pyrite, *aut Molari*, *quod fit ex Aceto*; sed hoc est resolvens valentissimum: molliens verò, quod huic respondet, est *Oesypus*, id est *sordities Lanarum*.

Cap. XII.

DE VULNERIBUS LIGAMENTORUM.

Vulnus vinculorum.

Ligamentis vulneratis, quia sensu carent, non pertimescenda sunt dolor, vel convulsio. Scopus ergo erit siccandi saniem, quæ è ligamento vulnerato segregatur, ne ligamentum putrefaciat. Hic autem tutò valentioribus uti possumus; propter ἀναισθησίαν; ne tamen insigniter modum excedant. Apponitur *Theriaca*, *cum Trochiscis Andronis*, *Pasionis*, *& Polyidæ*, *modico Oleo vetere liquatis*.

Vinculi contusio, & contorsio.

Si ligamentum contundatur, aut contorqueatur, nullo modo utendum est fomento ex aqua calida, quod quidam faciunt; quia putrefacit, sed potius calidis, & aliquantulum adstringentibus; ut *Oleo Nardino*, *Masticbino*, *Emplastro Barbaro magno*, &c.

Cap. XIII.

DE CAPITIS VULNERIBUS: ET PRIMUM DE PARTIBUS CAPITIS ANATOMICA CONSIDERATIO, AD PRÆSENS NEGOTIUM NECESSARIA.

Transitio.

Hactenus de vulneribus egimus partium similarium, carnis, venarum, arteriarum, nervorum, ligamentorum. Deinceps, de Instrumentorum, non omnium quidem, sed tamen præcipuorum vulneribus loquemur: qualia sunt Capitis, Thoracis, & Abdominis, itemque partium hisce quasi ventribus inclusarum.

Vulnera capitis diligenter tractanda.

Capitis ergo vulnera quod attinet, cùm magni ea esse momenti, & adeò negligenter à plerisque tractari constet: nos universam eorum rationem breviter, & sufficienter persequemur. Primùmque videbimus, quotnam sint capitis partes: & quid in unaquaque particula notandum, quod ad notitiam, præsagium, aut curationem, conducat.

Cutis capitis.

Capillis igitur cutis subjecta est; in qua notanda sunt, crassities, sensus, vasa, & musculi subjecti. Quoad crassitiem, tenuissima est cutis in syncipite, in aliis partibus crassior; unde vulnus syncipiti inflictum, licèt modicum videatur; periculosum tamen est; quia ob cutis tenuitatem noxa facilè cerebro communicatur, eadem de causa in tali vulnere semper suspicandum est, os cranii subjectum esse læsum. Præterea, cutis capitis sensum obtusum sortita est. Et propterea, si de fractura cranii dubitamus audacter cutim incidere debemus; quia, & facilè ea sanescit, & dolor non adeò magnus est. Cavendum tamen, ne fiat incisio in partibus anterioribus ad frontem, ubi musculus est, qui tranversim sectus, facit ut supercilium super oculos cadat; ideoque aut non secandus, aut saltem secundum fibrarum longitudinem. Vena etiam, quæ in fronte apparet, non debet secari; aut si forsan secetur, obstructione osculi profusio sanguinis sistenda. Multò minus admittenda est sectio partium cutis lateralium; nam utrisque temporibus insignis musculus adest, quo læso, convulsio, phrenitis, & febris excitatur. Per partes temporales etiam flexuosa vasa excurrunt, quorum sanguis difficulter compescitur; & propterea etiam ab harum partium sectione abstinendum.

Sub cute locatur pericranium. Unde discimus, ut in perforando cranio incidamus, & cutim, & pericranium, totumque os à pericranio nudemus; alioquin, si terebra imponatur supra pericranium; inflammationes, febres, & alia symptomata consequentur: cum enim pericranium oriatur à dura matre, per suturas, extra calvariam, transeunte; affecto pericranio, facilè propter continuitatem duræ etiam matri affectio communicatur. Pericranium.

Cranium sequitur: quod os est è multis ossibus coagmentatum per suturas: quarum quinque sunt ad nostrum facientes propositum, coronalis, lambdoeides, sagittalis, & duæ squammosæ. Ubi ergo terebra perforandum est cranium, vitandæ sunt suturæ: quia per has dura mater exit, ad pericranii generationem: qua dilacerata, vulnus facilè inflammari, & lethale reddi posset. Hinc etiam patet ossa circa suturas non esse solida, sed divisa, & proinde in ictibus ad resistendum infirma: & pus ibi contractum facilè descendere, & ad cerebrum transfundi posse. Tertiò utilis est cognitio suturarum, ne decipiamur, ut Hippocrates, putantes fracturam, aut rimam esse id, quod sutura est. Secundò in Cranium.

cra-

cranio notabimus crassitiem, & tenuitatem: in media parte os est tenuissimum: in occipite crassissimum: in fronte medio modo se habet. Hinc vulnera in syncipite magis sunt periculosa, quàm in aliis partibus, ob cutis, & ossis tenuitatem: ob multam cerebri portionem, quæ syncipiti subest, ob contusionem vasorum per parvos sinus internæ calvariæ, & syncipitis excurrentium: ex his quippe sparsus sanguis inter cranium, & duram matrem, causa est mortis.

Dura meninx. Dura mater, membrana est sub cranio posita; qua vulnerata, convulsiones, & alia prava symptomata sequuntur; idque magis, si vulneretur in parte capitis media, secundum longitudinem capitis; per hanc enim partem sinus duræ matris excurrit, sanguine refertissimus, qui præcisus, replet totum spatium vacuum, inter cranium, & duram matrem, cum morte cita ipsius ægrotantis.

Pia meninx. Pia mater cerebri corpus tangit; hinc vulnus fieri vix potest in pia matre, nisi & cerebrum vulneretur. Venis mater pia abundat; unde in ipsius vulnere, sanguinis profusionem exspectare oportet.

Cerebrum. Cerebrum piæ matri subjacet, inque ventriculis plexus venarum, & arteriarum habet minutissimos, qui in ictibus capitis facilè rumpuntur.

Cap. XIV.

DE DIFFERENTIIS VULNERUM CAPITIS.

Differentiæ. Differentiæ vulnerum capitis petuntur à causis; quæ in vulneribus capitis sunt, incidentes, pungentes, & sæpissimè contundentes. Ab incidente instrumento fit Incisio, seu Dissectio cutis, cranii, meningum, vel cerebri ipsius. Simplex quidem Incisio, sine amissione substantiæ, in cute, & pericranio, dicitur vulnus capitis simplex; in osse, à

1. Incisio. Paulo dicitur ῥωγμή. Si incisio fiat in cranio, cum amissione substantiæ, vocatur à Galeno Dedolatio, *in lib. de defin. Med.* A causa pungente fit Perfora-

2. Perforatio. tio cutis, cranii, meningum, &c. In incisione tamen, & perforatione fieri vix potest, quin & caput contundatur; unde contusiones esse frequentissimas diximus. Contusio autem potissimum consistit in cute, & cranio; nam meninges, & cerebrum non recipiunt contusionem,

3. Contusio. quia sunt mollia corpora. Contusio autem duplex est; una quando pars in profundum recedit, sicut in vase stanneo, aut plumbeo accidit; altera, quando pars contrahitur, & constringitur in sua substantia, sicut in corpore spongioso. Cutis utroque modo contundi potest; ut etiam cranium si fractura, seu rima sit conjuncta. At cranium sine rima primo modo contundi nequit, secundum Hippocratem *in lib. de capitis vuln.* scilicet in hominibus adultis, quorum calvaria propter siccitatem, non potest in profundum recedere sine fractura; licèt secundum Galenum *in lib. de def. med.* & Paulum, *c. 90. lib. 6.* in calvariis puerorum ob mollitiem id accidere queat. Secundo autem modo contundi posse cranium sine rima, non est controversum. Porrò contunditur vel cutis vel cranium. Si cutis est simplicissima species contusionis. Cranium contunditur vel sine rima. vel cum rima. Si sine rima fit contusio, ea vel fit absque læsione partium internarum, estque sine periculo; vel cum læsione partium internarum potissimùm nervorum mollissimorum, aut venarum, quæ est periculosissima; aut duræ matris, quæ per suturas exeuns interdum à partibus propinquis contunditur & putrescit. Dum autem cranium contunditur cum rima, seu fractura: tunc cranium frangitur vel in loco contuso, vel alia in parte. Si in loco contuso, tunc rima, vel primam saltem cranii laminam apprehendit, vel pervenit ad meditullium, vel denique ad interiorem cranii faciem. Si calvaria non frangatur in loco contuso, tum vel in proximo, vel in opposito. Et hæ omnes sunt species vulnerum capitis.

Verum dubitatur de ea contusionis specie, in qua cranium finditur in ea parte, quæ opposita est loco contuso. Celsus enim *cap. 4. lib. 8.* & Soranus hoc statuunt, & comprobant tum experientia sua, tum ratione à vitro desumpta, quod in una parte contusum, in opposita rumpitur. Et hinc Celsus monet, ut, si sub contusione in calvaria non reperiatur rima, opposita pars consideretur, num in ea tumor aliquis obortus sit; tunc enim cute secta, fracturam ibi deprehendi asserit. At Paulus, Guido, & alii, hoc negant: rationem enim non valere dicunt, cum vitrum omnino sit fragile, vacuum, undique sibi continuum; cerebrum verò durum, plenum, & futuris coagmentatum. Ad experientiam respondent, fieri posse, ut æger contuso — Num contuso cranio in parte opposita, rima fieri queat.

cra-

cranio in priore parte, retro etiam cadat in posteriorem, & hanc tum demum frangat. Ego verò Celsi sententiæ adhæreo, qui postremam calvariæ partem fractam vidit, sine casu in posteriora; hoc tamen raro accidit, & ut puto, in iis, qui cranium habent valde solidum. in quo suturæ obscuræ sunt, ut in eo aër magis unitus circumferri queat. Dum enim aër in cranio existens, ex ictu commovetur & utrimque hinc inde aufugens ictum ferientis, continuus fertur per totam cranii substantiam; post in concursu aër uterque ad partem cranii oppositam allidit, & retroflectitur, & sic cranium renitens, ac non extensibile, frangit; non aliter ac duo homines, qui in velocissimo cursu sibi invicem obviam facti necescariò retroflectuntur.

Cap. XV.

DE SIGNIS VULNERUM CAPITIS.

Signa fracti cranii in incisione & perforatione.

In capitis vulnere ab incidente, & perforante instrumento, si dubitamus de fractura calvariæ, videbimus num signa fracturæ cranii adsint; solet enim sæpe vomitus biliosus sequi, item casus, & obcæcatio, non tamen semper: præter etiam hæc symptomata, interdum rima oculis apparet, interdum propter exiguitatem non cernitur, nisi cranium priùs respergatur atramento scriptorio; & dein detergatur; vel specillo immisso explorandum, num id, quod occurrit, lubricum sit, an asperum; si lubricum, os non est fractum, si asperum, modò ne sint suturæ, est fractum. Perpendere etiam debemus vulneris profunditatem, & magnitudinem, num instrumentum potuit pervenire ad cranium, nec ne.

Signa fracturæ cranii in loco contusionis cute integra existente.

In contusione etiam cognoscendum est, num cranium sit fractum, nec ne. Si ergo cutis superposita sit integra; quæremus, num is homo bilem vomuerit; num sit obcæcatus, num obmutuerit, num sanguis per nares, & aures effluxerit; num sine sensu quasi dormiens jacuerit; num ipsum vertigo apprehenderit, hæc enim supervenientia indicant os esse fractum. Si non superveniunt, nihilominus oportet dubitare de fractura cranii; ideoque signa capienda ab omnibus iis, quæ ad contusionem efficiendam concurrunt. Percunctabimur igitur num facta sit percussio lapide, ligno, aut ferro; & num levi, vel ponderoso, aspero, vel leni; vehementer an leviter; num patiens sit juvenis, an senex, robustus, vel debilis; num habuerit caput sanum, an verò malè dispositum; num æger in contusione persenserit veluti fragorem quendam. Quidam præter hæc signa, etiam his utuntur. Sumunt *Turis*, *Ceræ*, *Ladani. unc.* ij. *Resinæ Terebinthinæ*, *Aceti*, *Farinæ Fabarum ana unc.* j. hæc mista *imponunt capiti deraso*, *in loco contuso*, *& sequenti die auferunt*, sique medicamentum in una parte magis quàm in alia siccatum apparet, ibi os subesse fractum dicunt, Alii præcipiunt ægro ut dentibus filum apprehendat in una extremitate, in altera apprehenditur à manu, deinde baculo percutitur filum; & si æger in aliqua parte capitis dolorem sentiat, ibi os fractum esse dicunt. Alii filum dentibus apprehensum, manu sæpius ex altera parte trahunt; & ubi æger dolorem sentit, ibi fractum esse os asserunt. Nonnulli præcipiunt ægro ut dentibus frangat Amygdalum, aut Nucem avellanam, & ubi dolor sentitur, ibi os fractum esse putant. Hæc signa, ut verum fatear, possunt quidem ostendere læsionem musculorum temporalium, moventium maxillam inferiorem; dum enim hi trahentes dolent, signum est læsionem esse in ipsis musculis, non autem in cranio. Si cutis non sit integra, sed rupta eadem hæc signa fracturam cranii patefacient imponitur enim medicamentum infectum colore nigro, ut *Atramento scriptorio*; dein linteum *Oleo* madidum superponitur; ultimo Cataplasma è massa, semfrixa polenta; postero die vulnere resoluto, oportet os deradere, & ubi sub derasione os nigrum apparet, ibi est contusio.

Si cutis rupta.

Signa fracturæ in parte vicina vel opposita.

Interdum calvaria osse nudato, non frangitur in loco contuso, sed in parte vicina aut opposita; & talis fractura non potest cognosci in principio, sed saltem in progressu, è symptomatibus supervenientibus, ut sunt vomitus bilis, obcæcatio, &c. His enim præsentibus, si in loco, ubi cutis descissa est, fractura non conspiciatur, alia parte considerabimus, num locus sit mollis, num tumeat, vel doleat; ubi hæc apparuerint, cutis protinus incidenda, sub qua os fractum reperietur. Si fractura sit facta in parte vicina contusioni, ut os nudatum sit, hæc aderunt signa à me in praxi observata.

vata. Primò, vulnus ea parte, qua respicit os fractum, non ſanatur, in aliis verò cicatrice obducitur. Secundò, ex eadem parte ichor quidam tenuis exit. Tertiò, ſanies ex parte copioſior effluit, quam ſit pro ratione magnitudinis vulneris. Quartò, caro mollis, laxa, hebes, & flaccida ex parte ſubcreſcit. Quintò, per intervalla febricula accedit. Sextò, ſi ſtylus immittatur, cutis à cranio ſeparata reperitur. Ultimo eadem parte tumor apparet aliquis, & mollities ipſius loci.

Quam profunda ſit rima.

Cognito cranium eſſe fractum, oportet etiam noſſe, quàm profunda ſit fractura, num rima ad duram matrem accedat; cujus tria ſunt ſigna. Primum enim, æger clauſo ore, & naribus, ſpiritum omni conatu detineat, & ad ſuperiora impellat; ſi tunc per rimam exeat halitus, aut humor quidam vaporoſus, ſignum eſt penetrare: in ſpiritu enim cohibendo, dura mater inflatur, ut aër ſeu humor, qui eſt in ſpatio inter duram meningem & cranium, per rimam extrudatur. Alterum ſignum eſt Guidonis, qui *Maſtiches pulverem* miſcet *albumini Ovi*, ducitque ſuper linteum, *& fracturæ imponit*; poſtero die, ſi medicamentum ſiccius apparet, ea parte, quæ fracturam reſpicit, ſignum eſt, totum fractum eſſe, quia calor ex internis partibus exhalans, medicamentum ſiccat. Ultimum, & certiſſimum ſignum eſt, ut diſperſo atramento ſcriptorio ſuper rimam, cranium deinde abradatur uſque quò rima nigra appareat, ſic enim facilè cognoſcitur, quantùm rima intrò penetret.

Signa duræ meningis vulneratæ.

Si dura mater ſit vulnerata, aut ab aliquo oſſis fruſtulo, ſeu ſpiculo recedente violata; ſigna ſunt, præter bilis vomitum, caſum, obcæcationem, & vertiginem; quod torpor accedit, mens non conſtat, nervorum vel reſolutio, vel diſtenſio ſequitur, febris adeſt acuta, & continua. Celſus *c. 26. lib. 5.* ſigna adfert vulnerati cerebri, aut membranarum ejus, tum prædicta, tum ſanguinem per nares, vel aures exeuntem, &c.

Prognoſtica.

1. Quo ad Prognoſtica. Primùm, vulnera quò magis cerebro vicina, eò periculoſiora.
2. Deinde, minus periculum eſt ex inciſione, majus è perforatione, maximum è contuſione.
3. Tertiò; vulnera in media capitis parte ſunt periculoſiſſima, quia ibi copioſiſſimum conſiſtit cerebrum, quia parte ea tenuiſſimum eſt cranium, & quia ibi nulla eſt via, per quam noxia materia expurgari queat; in occipitio contra ſe res habet: in anteriore parte, id eſt, in fronte, medio ſe modo vulnera habent, licèt enim & hic cerebrum ſit copioſum, os tamen ſatis eſt craſſum, & præterea viæ adſunt expurgandæ materiæ noxiæ, nares, os, aures. Item, vulnera ad ſuturas ſunt periculoſa, quia & os ad reſiſtendum eſt ibi infirmum, & dura mater pertranſit, & facilè è vulnere ſuperpoſito ſanies deſcendit in duram matrem. Quartò, quoad ſymptomata ſupervenientia, pro eorum ratione majus, vel minus eſt periculum. Quintò, cauſæ concurrentes faciunt vulnus magis, vel minus periculoſum, ſi ſcilicet factum ſit inſtrumento ponderoſo, angulari, ex alto, animo irato, &c.

Tandem omne capitis vulnus periculoſum eſt; etſi enim ſimplex ſit pericranii inciſio; cùm tamen hoc à dura meninge ortum trahat, facilè huic inflammatio pericranii communicari poteſt, ut vulnus alioquin exiguum, fiat periculoſum. Si verò vulneretur cranium, præter jam dicta pericula (nam & hic læſum neceſſariò eſt pericranium) hoc accedit incommodi, quod medicus ignorat, num in parte vicina, vel oppoſita facta ſit fractura: item ſi fractio in contuſo fiat loco, ſæpe non conſpici poteſt, fieri etiam poteſt, ut integra oſſis externa ſuperficie, ſpiculum oſſis in parte interna è contuſione recedat, & duram matrem pungat, ſitque mortis cauſa; præter hæc etiam multa ſub contuſione fiunt, quæ à medico ignorantur, ut ſi contuſo capite, aut rumpatur mollis aliquis cerebri nervus, aut vena aliqua in plexu choroeide, vel in pia matre, &c.

Cap. XVI.

DE CURATIONE SIMPLICIUM, ET EXTERIORUM CAPITIS VULNERUM.

Sicut in omnibus vulneribus ſanguinis profuſio, & inflammatio metuitur, ita etiam in capite. Hæmorhagia, & inflammatio.

Hemorrhagia quidem maxime circa tempora, piam matrem, & ſinus duræ matris, ubi multæ ſunt venæ. Inflammatio verò vel ſola in capitis vulneribus mortem inferre ſolet. Celſ. c. 4. lib. 8. & c. 26. lib. 5. His autem, qua ſit ratione

tione occurrendum, suprà in vulnere carnis simplici docuimus. Accedamus igitur jam ad locum affectum.

Num Vulnus capitis simplex consuendum.
1. Guidonis opinio.

Et primò quantum ad vulnus è simplici cutis incisione factum; quidam volunt labia in hoc vulnere suturis connectenda esse, quoniam hæ labia mutuò adducunt (quod deligaturis sufficienter in capite fieri nequit, ut in aliis corporis partibus) & prohibent, ne caput ab aëre externo offendatur, *c.* 90. *art. med.* Et hæc est sententia Guidonis, & Avicennæ, lib. 4. *Fen.* 5. *tract.* 3. *c.* 1. & Archigenis *c.* 1. *lib.* 2. *per loca.*

2. Chirurgorum placita.

Contra, Chirurgorum vulgus vulnera hæc per carnis generationem curat, relinquendo labia ab invicem separata; dicunt enim cutem capitis incisam non glutinari, ut reliqua cutis unitur; unde sanie ad pericranium generata, labiis adductis pericranium posse inflammari, os putrefieri posse, & inflammationem duræ matri communicari, ut vulnus etiam parvum, periculosum sic reddatur. In Guidonis opinione, evitatio aëris frigidi non cogit ut fiant suturæ; potest enim hæc alteratio aliis etiam modis vitari, ut velamentis, tegumentis, stupa, alteratione ipsius aëris. In altera sententia, cum dicitur cutim capitis non posse glutinari, hoc experientia quotidie refutat; quamvis enim ubi crassior, duriorque cutis est, difficilius uniatur; attamen & hæc unitur.

3. Auctoris sententia.

Ad Dubitationis autem solutionem quod attinet, si cutis tantùm sit incisa, sine læsione pericranii, vulnus consuendum est: quod si pericranium una incisum est, illæso tamen osse, vulnus curandum est per carnis generationem, diducto pericranio, & osse conscalpto, & abraso; ut voluit Galenus *c.* 1. *lib.* 2. *per loca.* & Hippocrates *in lib. de Capitis Vuln.* ubi ait vulnus eum osse nudato adstringi non debere.

Cur pericranii vulnus non consuendum.

Tres autem causæ afferri possunt, cur vulnus cum pericranii læsione, per carnis generationem, sine suturis, curari debeat. Primùm enim dum in suturis acu pungitur pericranium, dumque partes ejus simul attrahuntur, fit dolor, quem inflammatio sequi potest, & hæc facilè duræ matri potest communicari, à qua scilicet pericranium oritur. Secundò, si infra pericranium consutum sanies oriatur, hæc facilè ipsum cranium corrumpere potest. Postremò, frustrà consuitur pericranium, quod, cùm sit tenue, exangue, & nervosum, glutinari nequit, ut Galenus de vesica prodidit, *Com. Aphor.* 18. *sect.* 6.

Cur læso pericranio, os deradendum.

Porrò in pericranii incisione, Galenus præcipit os deradi, propter tres præcipuè causas. Primò enim fieri non potest, ut læso pericranio (quod validissimè cranio adhærescit, summeque tenue est) non etiam cranium aliquo modo lædatur: at propter modicam cranii læsionem, necessarium est os deradere; ut suo loco docebitur. Secundò, inciso pericranio, os nudatur, & ab aëre alteratur; at caro gigni nequit, nisi os ab aëre alteratum deradatur. Tertiò, quæ præcipua causa est, si os non deradatur, caro nec generari potest, nec inhærere, seu firmari, cum os in superficie sit lævigatum, & perpolitum; si verò deradatur, & asperius reddatur, citissimè caro generatur; quoniam sic oscula venarum aperiuntur, ut facilè sanguis suppetat pro carnis generatione.

Error Rhasis, & Serapionis.

Hinc manifestum fit, omninò allucinatum esse Rhasin. 15. *Continent.* 5. *cap.* & Serapionem, *in cap. de cura Sodæ à percussione*, ubi præcipiunt, vulnera capitis, cum ossis fractura, usque ad piam matrem, esse consuenda. Si enim, inciso pericranio, suturæ prohibentur, quantò magis in cranii fractura?

Simplicem cutis incisionem sutura etiam curari posse.

Non damno Chirurgos, qui nullum capitis vulnus, etiamsi cutis solùm incisa sit, consuunt: si enim in tali simplici vulnere, non tota incidatur cutis, labia non sunt separata, & proinde suturis non indigemus; at tota cutis incidatur, propter continuitatem, & inhærentiam, quam habet cum pericranio, periculum est, ne etiam pericranium sit læsum; in quo dubio, tutius est relinquere vulnus apertum, & abstinère à sutura, perque carnis generationem curare: si enim sic fiat, nullum sequitur damnum, nisi quod aliquantò tardius sanatur vulnus carnis generatione, quàm unione.

In curatione.

Contra, si incidatis in vulnus capitis, cum sola cutis præcisione, à chirurgo consutum, non potestis opus chirurgi reprehendere; propter Galeni, & Avicennæ auctoritatem. Facta igitur sutura, sicut in simplici carnis vulnere diximus, oportet supra labia spargere Pulveres adstringentes, ut in humidioribus naturis, & parvis vulneribus.

℞. Pul-

℞. *Pulver. Rosar. rubrar.*
Plantag. ana p. æq.
M.

In corpore robustiore, ficciore, & vulnere majori, convenit Serapionis medicamentum, quod est.

℞. *Aloës.*
Sarcocollæ. ana drach. j.
Corticum Turis. drach. ij.
Sanguin. Dracon. drach. ß.
M. pulverisata subtilissimè.

Potestis huic etiam addere *Bolum Arm.* Pulveribus inspersis, desuper Ceratum aliquod imponendum; hieme, *Ceratum Barbarum*, æstate *Ceratum de Minio*, aut de *Cerussa*; mediis temporibus *Diapalma.*

In cura per carnis generationem, ut procedendum. Si autem placet vulnus per carnis generationem curare, priùs oportet concoquere, seu pus movere, quod fit, in humidioribus naturis, *Resinæ Abietinæ. drach.* vj. & *Ovi vitello. num.* 1. si corpus siccius sit, prædicto addemus *Turis. drach.* j.

Hyeme optimum concoquens hoc est.

℞. *Resinæ Terebinth. drach.* vj.
Ol. Hyperici. drach. iij.
Turis pulverif. drach. j.
Ovi vitell. n. j.
M.

Ubi sub hoc medicamento apparet pus bonum, quod fit spatio unius diei, vel bidui, aut ad summum tridui, vulnus autem non est satis purum, aut detersum, prædicto medicamento addimus plus *Resinæ*, *aut drach.* ij. *Mellis*; postea verò imponimus, quæ vulnus carne implent; hyeme scilicet, & in naturis siccis, durisque *Unguentum Isidis*; æstate *Unguentum de Tuthia*; mediis temporibus, *Unguentum de Betonica*, cum pulveribus compositum, ut in officinis paratur, pro siccis naturis. In humidioribus utimur *Unguento de Betonica*, sive pulveribus, è *succo Beton. Ol. & Cera pauca.* Verùm, antequam Unguentum supra labia vulneris ponatur, os subjectum derasum postulat primum remedium sarcoticum, quod valde siccum sit, & potestate, & actu; quia os sua natura siccissimum, priùs ergo supra os hic Pulvis spargitur.

℞. *Rad. Irid.*
Aristolochiæ.
Turis. ana drach. ß.
M.

In naturis autem humidioribus interdum *Tus pulverisatum* solum sufficere potest, ut in pueris. Generata carne, inducitur cicatrix, vel linamentis siccis, vel Pulveribus de *Tuthia*, *Cornu Cervi usto*; item *Pulv. Rosarum*, *Malicorii*; supra autem imponenda Cerata, quæ supra modo retulimus.

Cap. XVII.

DE CURANDA FRACTURA CRANII, QUÆ NON PERVENIT AD DURAM MENINGEM.

Hactenus de vulnere, quod cuti solùm, & pericranio inflictum est, sequitur vulnus, in quo cranium etiam læditur. Si læditur ab instrumento incidente, vel perforante; non potest tale vulnus contingere, nisi cum ruptura cutis; at si à contundente læditur, seu frangitur, hoc fieri potest, & sine cutis superpositæ ruptione, & cum cutis ruptione. Præterea, fractura hæc, seu rima, vel totum apprehendit, frangitque cranium; vel desinit in aliqua cranii parte. Transitio.

Primùm ergo nos de levissima cranii fractura agemus, quæ non penetrat ad duram matrem. si igitur cranium rumpatur, & cutis superposita non rumpatur, incidenda est cutis ad angulos rectos, crucis modo, ut fissura detegatur; unde non solùm cutim, sed etiam pericranium præscindere oportet, & longè à fissura deducere, secundùm Avicennam, *quinta quarti, tract.* 3. *cap.* 1. Incisio cutis.

Detecta autem fissura, Avicenna vult statim ossis fracturam scalpro deradendam esse, quandiu illius apparet vestigium. at Celsus c. 4. l. 8. præcipit, prius utendum esse medicamentis, deinde si hæc curatio non prosperè succedat, ad scalpra esse deveniendum; qua in parte Celsus nullo modo mihi satisfacit. Primò, quia in vulneribus capitis, quæ sua natura admodùm sunt periculosa, pessimum est exspectare prava symptomata, & tunc demum providere, cum forsitan occasio præteriit, nec ampliùs providere licet: causa etiam, ob quam Celsus ferramenta rejicit, frivola est; ait Derasio ossis. Contra Celsum.

enim melius velamen cerebro esse callum, qui in rima concrescit, quàm carnem, quæ concrescit, ubi os derasum est; at nos, dum deradimus os, aut terebra perforamus, non efficimus magnas ossis excisiones, aut dilatationes, & licèt efficeremus, non tamen ægrotanti essent noxiæ; cum multos videamus, sanam, & commodam vitam degere, quibus maxima frustula ossis in capite desunt. Præterea, si secundùm Celsum, rima non deradatur, ut plurimum nigrorem contrahit; propter quem deinde cogimur non sine dedecore, & timore, os ipsum nolimus velimus, abradere: & quia, secundùm Galenum cranium denudatum, licèt læsum non sit, deradendum tamen est, multò magis hoc faciendum, si cranium læditur, idque propter tres causas. Primum, quia in rima necessariò colligitur sanies, è superpositis labiis descendens, & os atque subjecta membra corrumpens, & inflammans, cum etiam ossa inflammari possint, c. 2. l. *de Tum. Præt. Nat.* Celsus c. 4. l. 8. at dum os deraditur, & aufertur, facilè vitamus ejusmodi saniei collectionem, quia possumus ipsam detergere. Secundò, labia in osse inciso sunt inæqualia, aspera, ut caro cum illis quasi aculeis pungentibus versari nequeat, deradendo autem, asperitates omnes auferuntur. postremò, beneficio scalpri devenimus in exactam cognitionem profunditatis rimæ; id quod in cranii fracturis scitu summè est necessarium. Magis igitur Avicennæ, & antiquorum probo sententiam, qui in tali vulnere protinus ad scalpra deveniunt.

Cur os deradendum.

Scalprorum differentiæ.

Porrò scalpra, alia sunt excisoria, quæ excidunt os, sicut fabri lignarii lignum excidunt; his ego magis utor, & eorum alia triangula, alia quadrata, alia rotunda; sunt etiam scalpra derasoria, vulgò raspatoria, quæ deradendo os eximunt.

In usu scalpri notandum primum, ne pericranium offendatur, inde enim febres, & inflammationes orirentur.

Deinde oportet exigua linteola parare, operire labia vulneris; ne offendantur ab aëre, vel scalpro incavato. Hoc facto, oportet deradere supra rimam, secundum longitudinem ipsius, quandiu rima apparet; quod facilè innotescit, si rima atramento scriptorio respergatur, si timeatur chalcanthum, quod causticum est, fieri potest atramentum è sola galla, quæ nigrum efficit colorem, & hoc potissimum in principio fieri debet, cum timemus rimam ad duram matrem pervenire; at si exiguum est, quod apponitur, & brevi tempore consistit, facilè atramento scriptorio uti possumus. Ne autem in atritu scalprum incalescat, & os inflammet, quidam hoc infundunt in Oleum rosaceum, ut inflammatio prohibeatur, & ferrum facilè currat; & si quando incautè à scalpro labia vulneris offendantur, minùs doleant, propter oleum; ego autem potius muto scalpra, quia inunctio retundit scalpri aciem.

Medicamenta parti affectæ imponenda.

Facta deratione medicamenta imponenda sunt, primùm concoquentia, dum pus bonum appareat, ut supra in simplici vulnere diximus, deinde sarcotica.

Medicamenta quæ ossi conveniunt.

Quia autem duas habemus partes vulneratas, cutim, & os, proinde in osse, corpore sua natura siccissimo, sicciori bus etiam, quàm in cute, utendum remediis, nimirum, & actu, & potentia siccis; unde conveniunt *Radix Iridis*, *Tus*, *Orobus*, *Sarcocolla*, *Myrrha*, *Cortex Radicis Opopanacis*, *Aristolochia*, *Sang. Dracon.* & alia vehementer, sed sine morsu, exsiccantia, quæ omnia in Pulverem tenuissimum redacta, *supra os, & derasum, & non derasum sparguntur*: in his tamen Pulveribus delectus est habendus; si enim vulnus exiguum, & corpus humidius, *Tus* solum sufficit; si vulnus majus, natura siccior, & robustior, convenit *Manna Turis*, quæ valentiùs ipso *Ture*, & desiccat, & detergit. Si vulnus sit sordidum, & magis detersoria poscat, *Myrrha* utendum. Si tempus frigidum, ex usu sunt potiùs calida, ut *Iris*, *Aristolochia cortex. rad. Opopanacis*; Si æstivum, *Sanguis*, *Drac. Cornu Cervi ustum*, & alia potiùs refrigerantia.

Medicamenta cuti convenientia.

Supra cutem autem vulneratam, seu labiis vulneris, apponenda sunt, quæ mollem habent consistentiam, ut Unguenta; proinde si vulnus non sit adeò magnum, si natura humidior, ut pueri, aut mulieris, si tempus anni temperatum, convenit *Unguentum è succo Betonicæ, Oleo, & Cera.* Si vulnus majus, temperatura siccior, tempus hyemale, convenit *Unguentum Isidis*, *Unguentum de Gummi Elemi*, *Unguentum de Matrisilva*, nam hyems calidiora postulat; reliquaicciora, & magis detersoria. si magnum vulnus, natura robusta, tempus æstivum, prodest *Unguentum de Tutia.*

Si

Si vulnus carne fit impletum, id est, si caro sit genita, tum supra os, tum in labiis vulneris, cicatrix est inducenda. quæ autem conveniant epulotica, item quæ medicamenta exteriùs sint imponenda, in Vulnere Capitis simplici attulimus.

Cap. XVIII.

DE FRACTURA CALVARIÆ AD DURAM MATREM PENETRANTE, ITA TAMEN UT HÆC ILLÆSA SIT.

Fractura penetrans. Ossis fractura ad meningem crassam penetrans, vel fractura tantùm est, vel fractura, & ossis depressio; & in utraque, rima, vel stricta est & compressa, vel latiùs patet,

Scopi, seu indicationes curativæ. Præmissa ergo totius corporis curatione, ad partem affectam deveniemus, secundùm Celsum c. 4. lib. 8. duo in tali vulnere sunt pericula; primum, ne humor ad duram membranam descendat, hic enim putrescens, & inflammatus omnia subjecta corpora corrumpit; unde febres, deliria, convulsiones, postremò mors. alterum periculum est, ne os deprimatur; vel aliquod frustulum ab osse interiùs separetur, & duram membranam pungat; unde dolores acutissimi, convulsiones, interdum, & Apoplexia. Hoc postremum non est frequens, primum verò perpetuum est, & præcaveri nullo modo potest, ab osse enim, è fractura debili reddito, non amplius fieri potest proba concoctio proprii alimenti, unde necessariò excrementitia quædam humiditas in loco fissuræ segregatur, & alia è partibus vulneris superpositis, per rimam, in duram matrem descendit, quæ ob debilitatem, accedente præsertim rimæ angustia, foras extrudi nequit; unde fermè omnes, qui è vulneribus capitis moriuntur, hac de causa pereunt, ut ego in dissectis, cadaveribus observavi. Hinc ergo patet, præcipuum scopum in hoc vulnere curando esse, ut materia illa educatur.

Materia intra cranium descendens.

Cranii perforatio quando instituenda. Et proinde si rima non sit patens, id est, si non abundè detur exitus saniei, os excidere, & perforare oportet, *cap. ult. lib. 6. Meth.* sic enim licet detergere, & abluere sordes à membrana, facilis patet exitus materiæ, & si quod ossis frustulum membranam pungit, id eximi potest. Perforatio igitur facienda est, quando hæc duo adsunt; primum, si timetur materiæ descensus; deinde si non abundè datur exitus materiei: contra, si rima sit patens, aut si fractura non penetret totum os, nec adsit contusio, ut nullus sit metus saniei intus contentæ, non est, perforandum cranium, nec frustra meninx dura aëri exponenda.

Num, osse fracto, cutem superpositam integram, dissecare liceat. Hic autem dubitatur, num, cute capitis integra superposita, & ossis subjecti fractura cognita suis signis, liceat cutim dissecare, & os perforare? nonnulli nec præcisionem cutis, nec perforationem ossis admittunt: prima eorum ratio est, sicuti in aliis fracturis, si cutis superposita est integra, natura callum generat, nec præcisione cutis opus est: ita etiam in cranii fracturis, similiter natura callum generabit: secunda ratio, in aliis fracturis, sanguinem, qui circa fracturam colligitur, natura foras trudit, unde linteamina sæpè infecta sanguine conspiciuntur; sic etiam in cranii fractura potest natura materiam descendentem extra cutim expellere. Verùm plus facienda est Celsi, & Pauli sententia, qui dum suspicantur fracturam subesse, audacter cutim dissecant, etiamsi dubitent frustra esse incidendum; nam facilè rursus sanescit, & sensum non habet acutum. ad rationem verò allatam respondemus, non eandem esse rationem fracturarum cranii, & aliarum partium: in aliis enim fracturis natura, propter mollem carnem, & mollem cutim superpositam, facilè potest materiam expellere, deligatura etiam in istis fracturis, humores influxos hinc inde exprimere potest, quod in capitis fractura fieri nequit. præterea, in capitis fractura, non obducitur callus; priusquam enim hoc fiat, homo moritur, ob saniei coacervationem supra duram membranam.

Contra eos, qui perforationem rejiciunt. Perforationem autem cranii iidem rejiciunt; primùm, quòd osse perforato, calor expiret, qui alioquin inclusus, materiam descendentem, per meatus naturales expurgaret, per palatum, nares, aures, oculos, glandulas post aures existentes. Facilè insuper in cranio perforando, vena lacerari, aut membrana pungi, aut cerebrum concuti potest. tandem ægri plerumque ferramenta timent. At Hippocrates apertè perforationem præcipit, ubi cranium colliditur, aut contunditur; sive rima in aperto sit, sive lateat; ne autem calor exspiret, velamentis, emplastrisque prohibetur. Verum est, quod natura interdum per mea-

tus naturales materiam expurgat, at sæpe hoc non facit; unde in re dubia, non est æger in discrimen adducendus.

Errores alii eorumdem.

Sed his remediis, contra saniem descendentem pugnant; capiti enim imponunt emplastra valde calida, è Gummi Elemi, Resina Pini, Opopanace, Bdellio, Calamo aromatico, baccis Lauri, Aristolochia, radice Cucumeris sylvestris, quæ materiam evocare possunt; vel, per os exhibent potiones, è Cinnamomo, Galanga, Cardamomo, Pipere longo, Caryophyllis, Vino, Aqua vitæ, Salvia, Roremarino, quæ materiam consumunt, & dissolvunt; at verò hæc adeo sunt calida, ut externa sanguinem, & materiam ad locum affectum trahere valeant, cum periculo inflammationis; potiones verò aut febrem insignem, aut aliquod erysipelas in vulnere, & in corpore ægrotantis excitent; nisi fortè tota substantia, potiones materiam illam credantur dissipare; sicut Carpus in tractatu fracturarum Cranii, de Hebræo quodam scribit: verùm tale medicamentum non inveniri arbitror, & si haberem, ego quoque à sectione ossis, & cutis abstinerem.

Instrumenta, quibus os secamus.

Ferramenta autem, quibus ad hanc operationem utimur, varia sunt; alia dicuntur *Scalpra*, quibus utimur in osse imbecilli, & tenui; præterea, cum rima totum os non pervadit; aliud instrumentum est *Terebra*, ei similis, qua Fabri utuntur lignarii; tertium est *Modiolus*, instrumentum teres, concavum, imis oris serratum, in cujus medio clavus est.

Perforatio ut administranda.

Primùm ergo, si cranium perforandum est, os à pericranio denudatur, ne Terebra super pericranium apponatur; quia excitaretur insignis dolor, & inflammatio; deinde linteolis labia vulneris obvelantur: in osse autem excidendo, minima frustula eximere debemus; dura enim mater subjecta, facilè ab aëre afficitur; taceo, quod non sint ingentes cutis sectiones faciendæ, quæ tamen necessario fiunt in larga ossis excisione. His consideratis, in latere ipsius rimæ, interposito digiti spatio, sæpe tamen, non habemus tantum spatii, apponimus Modiolum; deinde manu sinistra premimus, dextra verò circumvoluimus; dum Modiolus circumagitur, parum *Olei rosacei, aut Lactis instillari potest*, ut magis lubricus circumagatur; ac ne incalescat Modiolus, subinde in aquam mergendus. ubi circumvolvendo, ad medietatem ipsius cranii devenimus, quod dignoscemus è sanguine exeunte, majore diligentia reliquum opus agendum est, & manus sinistra sæpius attollenda, & magis suspendenda, ne forte Modiolus compressus, incautè cadat supra duram matrem, aut ipsam pungat. Meum instrumentum compositum est è Modiolo, & Terebra, habetque alas, quò minus possit descendere, & cadere supra duram matrem.

Lævigatio orarum foraminis, scalpro lenticulato.

Perforato cranio, oræ Foraminis sunt circumradendæ, & lævigandæ instrumento *Lenticulari*, dicitur ita ob lentis figuram in ima parte, sic enim propter rotunditatem duram matrem non lædit, aliàs enim si caro in osse aspero succresceret, dolores orirentur. Si quid verò scobis in dura membrana collectum est, id totum est detergendum.

Topica pro meninge jam patefacta.

In medicamentis porrò, quæ supra membranam jam patefactam imponenda sunt, variant auctores. Paulus enim cap. 90. lib. 6. & Avicenna utuntur humidis blandissimis, nimirum Oleo rosaceo. Celsus autem c. 4. l. 8. siccantia usurpat, & primò acri aceto membranam respergit, ut si quid sanguinis ex ea profluat, cohibeatur; aut si cruor super eam fuerit concretus dissolvatur, postea imponit cephalica Emplastra cap. 19. lib. 5. descripta; ut Emplastrum viride, aut Judæi, &c. quæ maximè sunt siccantia, Galenus lib. 10. simpl. cap. de sang. columbæ, laudat olea, at cap. ult. lib. 6. Meth. siccantia præscribit.

Suppurantia.

Ad hanc tollendum difficultatem, scire oportet ea quæ duræ matri imponuntur, saltem in id dirigi, ne ea lædatur à materia descendente; hoc autem primùm fit, si ipsam materiam, quæ acris, mordax, & prava est, benignam reddamus, quod quidem fiet, si ipsam in pus bonum convertamus. Et hoc respexerunt Paulus, Avicennas, Hippocrates, & quandoque Galenus, item Chirurgi antiqui Romani, & nostræ ætatis; quinetiam imponentes duræ matri Oleum rosatum, ut materiam descendentem in pus vertant. At objiciet quis, pus moventia sunt calida, & humida Oleum rosaceum est frigidum, & siccum, ideoque non est, suppuratorium. Respondeo, suppurantia dicuntur, quæ calorem nativum, non in qualitate, sed quantitate adaugent; debent ergo similia esse crasi partis, cui applicantur; at quia natura humana, generaliter sumpta, est

Oleum rosatum num suppuratorium esse queat.

est calida, & humida, proinde Galenus ubique dicit, pus moventia esse calida, & humida; ubi verò exactissimè loquitur de suppuratorio in quaque parte, id ejusdem temperiei esse ait, cum parte, cui applicatur. Quoniam igitur dura mater, temperamenti frigidi, & sicci est, *Oleum Rosatum* huic impositum, quod ejusdem est temperiei, pus movere potest; quin expressè Gal. cap. 2. lib. 2. κ. γ. ait; ubi mistam facultatem, repellendi sc. & concoquendi desideramus; *Rosaceum* esse usurpandum. Magis autem suppuratorium est hoc *Oleum Ros.* si sit *completum*, id est, si è *maturis Olivis* sit extractum. Præter *Oleum Rosatum*, Gal. lib. 10. Simpl. laudat *sanguinem Columbæ*, & *Turturis*; hæc enim animalia sicca sunt, & proinde eorum sanguis duræ matri temperamento consentit, & est suppuratorium medicamentum. Chirurgi nostri, præter hæc, usurpant *Resinam Abietis*, quam communiter *Oleum Abiegnum* nuncupant, eamque *Oleo Rosaceo* admiscent, & rectè quidem, mea sententia: nam in concoquente medicamento opus est facultate emplastica, cap. 19. lib. 5. Simpl. quam non habet *Oleum Ros.*, eam verò acquirit à *Resina*. Potest autem variari permistio *Olei Ros.* & *Resinæ*, pro ratione corporis vulnerati, pro tempore vulneris, pro tempore anni, pro sensu hebeti vel acuto; in pueris enim, & corporibus humidioribus, quia dura mater est humidioris crascos, *Oleum Ros. completum* purum usurpatur; in adulto, & corpore calidiore, atque sicciore, dura mater minùs frigida, & magis sicca est, unde *Oleo Ros.* aliquid *Resinæ Abiegnæ* miscendum; in capite admodum calido, & sicco, ut calvo, & capillos crispos habente, plus *Resinæ* miscendum. Sic quoniam in principio vulneris, propter inflammationem, magis refrigerantibus est utendum, plus *Olei Rosati* usurpamus; in progressu verò, ubi magis expurganda est sanies, atque siccanda, plus *Resinæ* admiscendum. Sic hyeme plus *Resinæ*, æstate plus *Ol. Rosati* admiscendum.

Alia Peptica.

Item, si vulnus sensum habeat acutum, *Oleum Rosatum* magis competit; nam *Resina*, propter detergentem facultatem, potest morsum aliquem inferre. Eadem ratione, quia *Resina Abiegna cum Oleo Rosato* temperatur, possumus admiscere etiam *Resinam Terebinthinam*. Plerique usurpant *Oleum Mastichinum*, quod potissimùm faciendum, quando propter capitis naturam calidam & siccam, ob sensum tamen acutum, non licet nobis usurpare *Resinam*, In quo casu etiam *Oleum Hyperici* admiscere possumus, quod concoquit, & emplasticum est. Hic ergo primus est modus; quo præcavemus, ne dura mater lædatur à materia descendente.

Alter modus fit per siccantia, quæ Materiam absumunt. Et huc respicit Celsus, item Gal. interdum, & Chirurgi Asiatici. Siccantia.

Utrumque modum Gal. probat, c. ult. l. 6. Meth. Nos pus moventibus utimur; instillamus *Oleum Ros.* tepens, vel per se solum, vel *Resinæ*, aut aliis admistum; deinde secundum Paulum, & Avicennam linteum rotundum, magnitudine vulnus æquans, *Oleo Rosato* imbutum supra foramen imponimus; ne scilicet linamenta, post apponenda, in foramen ingrediantur, & ita, aut duram matrem premant, aut inter membranam & cranium, cum periculo sese insinuent, hoc facto, linamenta sicca, *Oleo Rosato* imbuta supra rotundum linteum imponimus; postea monet Paulus, duplicatum linteum latius, *Vino*, & *Oleo madens*, aut *Rosaceo* imbutum toti vulneri esse circumponendum, & ultimò ligaturam efficiendam, quæ in capite tantummodo medicamenta detineat. Nos autem, supra lintea *Oleo Rosaceo* imbuta, imponimus emplastrum Hippocratis, factum è *farina Hordei*. Quinam modus Auctori probetur.

Quæritur autem, quandiu medicamento concoquente, seu *Oleo Ros.* uti debeamus? Respondet Gal. c. ult. l. 6. Meth. tandiu his utendum, donec tempus inflammationis præteriit, & omnia ad unguem sunt sicca; tunc enim ad carnem generandam, mox ad cicatricem inducendam devenire debemus. Tempus autem inflammationis ponit diem septimum. Celsus c. 26. lib. 5. ait, quintum diem ostendere, quanta futura sit inflammatio. Paulus autem c. 90. lib. 6. monet, medicamenta post tertium diem esse mutanda, id est, non ampliùs esse utendum pus movente, & sic Auctores diffidere videntur; quamvis res hæc maximi sit momenti. Recurrendum ergo est ad indicationes, & tamdiu coquentibus utendum, quandiu materia concocta non est, nec in pus bonum versa, quod citiùs fit, si vulnus parvum, si Quandiu utendum suppurantibus.

caput

caput calidius, si æstas. Quod si suppuratoriis minus diu utamur, quàm par est, non sumus tuti ab inflammatione; si contra justo diutiùs, id est, si jam confecto pure, tamen in suppurantibus pergamus, membrana tum è frequenti oleorum impositione, tum è puris longa mora, hebes fiet, attolletur, & tandem computrescet. Hac de causa arbitror, tam brevem τῶν πεπτικῶν terminum, nimirum triduum à Paulo esse assignatum. Si enim ad alterum extremum inclinandum est, potiùs non est exspectanda inculpata, & optima omni è parte concoctio, quàm ut ea apparente, diutiùs in pus movente persistamus.

Detergentia.

Ubi pus bonum apparet, hoc expurgandum est, & membrana exsiccanda; unde *Oleo Rosato* plus *Resinæ* admiscemus; vel in humidioribus naturis, per se sola, quæ expurgandi vim habent, usurpamus; in majori puris copia, vice *Resinæ*, utimur *Melle Ros.*, *Syrupo Ros.*, vel per se, vel immistis aliis.

Sarcotica, & Epulotica.

Deterso, & siccato vulnere, ad sarcotica accedimus, & supra duram membranam imponimus, vel *Unguentum de Betonica*, *de Matrisylva*, *de Gummi Elemi*, vel *Unguentum Isidis*; & ratione ossis, inspergimus pulveres cephalicos dictos, *ut pulv. Iridis*, *Aristoloch. Peuced. Ervi*, *Myrrhæ*, &c. Cicatrix ut sit inducenda, supra docuimus.

Error barbitonsorum.

Hinc apparet, multùm eos errare, qui non per morbi tempora, sed per statutum quendam dierum ordinem, vulnera hæc curant; nam usque ad quartum diem, imponunt *Oleum Rosatum*; à quarto ad septimum, miscent *Resinam*; à septimo ad undecimum, vel decimum quartum, apponunt *Unguentum de Betonica*; ultrà verò usurpant *Unguentum Isidis*.

Emplastrum partibus vicinis applicandum.

Verùm cum non tantùm vulneris, sed etiam partium circumstantium ratio sit habenda, idcirco, præter dicta præsidia opus est refrigerantibus, ut materia influens repellatur; & exsiccantibus, ut materia influxa absumatur; adstringentibus denique, ut partes circumjacentes corroborentur. Quapropter Hippocrates in lib. de Vuln. Cap. medicamentum, seu emplastrum componit è *farina Hordei & Oleo Ros.* quod superponendum est omnibus medicamentis jam propositis; & exteriùs, tum caput magna è parte, tum cervix, & collum, præcipuè ad venas jugulares, inungi debent *Oleo Rosato calido*, quod fit, tum ad dolorem leniendum, si adsit, tum ad sanguinem moderatè refrigerandum, qui sursum ad caput influit. Hoc autem emplastrum variari potest, pro anni tempore, pro ratione vulneris, symptomatum, & naturæ capitis: nam æstate sic fit.

℞. *Farinæ. Hordei unc.* viij.
Olei Rosarum unc. IV.
Poscæ, *id est*, *Aceti & Aquæ*,
(propter majorem refrigerationem) *q. s.*
ad conficiendum Emplastrum.

Hyeme paramus cum *Vino*. Si caput sit debile præter *Oleum Ros. & far. Hord.* addimus *unc.* ij. *pulv. Rosarum rub.* & cum Vino formamus. Si vulnus doleat, addimus *Defruti unc.* ij. *vel* iij. Si vulnus sit factum è contusione, aut quomodo libet contusio vulneri adjungatur, ut sanguis inter poros cutis spargatur, miscemus adstringentia, & quæ sanguinem siccare, & discutere possunt, hoc modo,

℞. *Farinæ Hordei. unc.* vj.
Myrtill. unc. ij.
Olei Rosacei. unc. IV.
Oxymelitis simpl. unc. iij.
Vini albi non potentis q. s.
Misc. & Fiat Emplastrum.

Possunt interdùm misceri *Pulveres Beton.* aut *Stoech.* aut *parum Spicæ*, præsertim, si caput admodum debile est, & frigidum, ad calorem videlicet cerebri fovendum.

Cap. XIX.

DE VULNERE DURÆ MENINGIS.

Si vulnus tam altè penetret, ut dura etiam membrana vulneretur, præmissa universali cura, quæ respicit sanguinis profusionem, & inflammationem, oportet videre, quæ parti affectæ sint imponenda. Hoc ergo vulnus peculiare habet, quod dolor vehemens urget; unde prima indicatio est leniendi dolorem. Deinde, quia in hoc vulnere simul, & cutis, & cranium est læsum, ut pugnandum sit contra materiam descendentem, os, nisi pateat, perforandum est. Tertiò vulnus duræ matris, aut glutinandum, aut carne implendum. Indicationes.

Primùm autem leniendus est dolor, ne facta attractione, oriatur inflammatio, Dolorem lenientia, & concoquentia.

tio, aut convulsio. Leniri aliàs solet dolor, vel ablata causa doloris, quod hic fieri nequit, cum causa doloris sit vulnus, dolor autem ipse magis urgeat; vel stupefaciendo, quod & ipsum hic non habet locum, sic enim & membrana, & totum corpus redderetur insensibile; vel denique leniendo, per medicamenta *Unctuosa*, *& Olea*, quæ hic locum habent, idque maximè, cum simul illa *Olea* adversus materiam descendentem pugnare possint. Infundimus ergo *Oleum Ros.* tepidum supra membranam; vel *Columbæ* sub alis venam secamus, & *Sanguinem* illum calidum instillamus; vel *Sanguinem Palumbi*, aut *Turturis*, propter dolorem, & ad concoctionem; si dolor non admodum urgeat, magis respicere debemus ad materiam descendentem, ideòque magis concoquentia adhibemus, ut *Resinan Abiegnam*, *Oleum Mastichinum*, *Oleum Hyperici.* His utendum, donec vel dolor sit mitigatus, vel pus in vulnere appareat, quibus præsentibus, dimittantur *Olea*, ne membranæ fiant hebetes, attollantur, & putrescant. Et tunc purganda, & siccanda est dura mater, *Melle Rosato*, vel *Syr. Ros.* instillatis aut supra positis.

Sarcotica. His peractis, accedendum ad curandum vulnus duræ matris, quod unionem postulat. At, licet pia mater propter mollitiem, glutinari possit, dura tamen, quia dura, nervosa, & tenuis est, glutinari nequit; maximè quia ad unionem necessarium est, ut labia ad mutuum contactum adducantur, quod fit deligatura, sutura, & fibulis, quorum nullum fieri potest in dura meninge vulnerata. Archigenes cap. 1. lib. 2. per loc. ait, eam posse glutinari; sed si medicamenta ipsius perpendantur, magis sunt carnem generantia, quàm glutinantia; unde & Gal. ait, vulneratam hanc membranam debere curari per carnis generationem, totum scilicet vulnus carne implendo. Infundit autem Archigenes, quod etiam Gal. probat, supra duram membranam, *succum Calaminthæ*; deinde inspergit *Milii farinam*, quæ moderatur calorem *Calaminthæ*; & hæc medicamenta sunt siccantia, & detersoria, ac proinde carnem generant. Desuper imponendum est medicamentum è *Butyro*, *Oleo Ros.*, *Adipe Suillo vetere*; ut tum concoquat, tum carnem generet in labiis vulneris.

Cap. XX.

DE VULNERE MEMBRANÆ TENUIS, ET IPSIUS CEREBRI.

Pia mater omnino tenuis est, & prorsus cerebro adhæret, ut vulnerari nequeat, sine cerebri vulnere. Hæc vulnera ferè semper sunt lethalia, interdum tamen æger restituitur. Quæ autem de vulnere cutis, cranii, & duræ matris dicta sunt, ea omnia huc transferenda: solum enim ea, quæ vulneri proposito peculiaria sunt, perlustrabimus. Vulnus piæ meningis, & cerebri.

Quantùm igitur ad piam matrem, cum hæc plurimis venis sit referta, fieri non potest, ut ipsa vulnus accipiat, quin sanguinis profusio sequatur. Cerebrum autem vulneratum, & aëri expositum, quod sæpe experientia probavi, facilè putrescit, propter frigus externum, quod calorem cerebri exiguum exstinguit; & propter humiditatem, tum descendentem, tum in ipso cerebri corpore, ob debilitatem, collectam; unde oritur indicatio calefaciendi, & siccandi. Indicationes.

De sistendo sanguine, supra in generali vulnerum curatione diximus. Et Gal. cap. 4. lib. 5. Meth. medicamentum hoc aliis omnibus anteponit; *Aloës una pars*, *duæque Turis*, *exquisitè pulverisentur*, *Ovique subacta Albumine*, *pilis Leporinis excipiantur*, & imponantur. De iis, quæ carnem generant supra duram, & piam matrem, dictum quoque supra est. Sanguinem inhibentia, & carnem generantia.

Cerebri vulnus quod attinet, calore opus est, & siccitate, dum ergo vulnus solvitur, aut medicamenta mutantur, calefieri debent lateres, vel tegulæ, & capiti vulnerato in debita distantia apponendæ, ut aër ambiens calefiat. Prodest etiam totum cubiculum calefacere. Aër calidus, dum vulnus solvitur.

De medicamentis topicis, sic statuo. Quidam *Oleo Rosato* utuntur: alii linteolis *Vino* imbutis; ego verò experientia didici, in cerebri vulneribus ab omnibus oleosis, & pinguibus esse abstinendum; quia cerebrum, corpus mollissimum, facile ab iis putredinem acquirit, etiamsi facultate sint sicca. Aquam vitæ probo; ac nuper in magno cerebri vulnere, felicissimo successu, hoc sum usus. Topica siccantia, non multum oleosa.

O ℞. Fa-

℞. *Farinæ Milii. unc.* ß.
Olei Hispani. unc. j.
(de quo supra cap. 7. in tractatu de Vulneribus Carnis)
Mithridatii. drach. vj.
Balsami nigri, quod è Lusitania, vulgo Portugallia affertur; non lutei, quod affertur ex Ægypto, & Cayro, *drach.* iij.
Aquæ Vitæ. drach. v.
Olei de Chalcantho. drach. jß.
Misc.

Hæc ingredientia valde siccant, & putredini resistunt; quædam eorum immodicè calefaciunt, sed ab aliis frigidis temperantur; nam *Milii farina* in excessu tertio frigida est, & sicca. Supra ponatur tale emplastrum:

℞. *Farinæ Hordei. unc.* iij.
Pulveris Chamæmel. unc. IV.
Pulveris Spicæ.
Schœnanthi. ana drach. iij.
Beton.
Stœchad. ana unc. ß.
Olei Mastichini libr. ß.
Rosati completi. unc. iij.
Oxymelitis Simplicis. unc. v.
Vini albi mediocriter potentis. q. s.
ad Emplastrum effingendum.

Cap. XXI.

DE THORACIS VULNERIBUS, ET PRIMUM DE EORUM DIFFERENTIIS, SIGNIS, PROGNOSTICIS.

Thoracis descriptio. Per Thoracem, seu medium ventrem, intelligimus totum illud spatium costis circumseptum, quod constat cute, pinguedine, membrana carnosa, musculis intercostalibus, costis. pleura membrana: ante, os est pectoris; post, dorsi spina; in cavitatis medio cor pericardio conclusum; utrinque pulmones adjacent; & infra ponitur diaphragma; adest etiam vena cava, aörta arteria, & gula.

Differentiæ vulnerum thoracis. Porrò, thoracis vulnus aut est penetrans, quod pleuram perforat; aut non penetrans quod eam minimè pertundit. Rursus, penetrans vulnus, aut est cum læsione partium internarum, aut sine ea; cum læsione, multiplex esse potest: nimirum vulnus cordis, pulmonum, pericardii, diaphragmatis, gulæ, arteriæ magnæ, & reliquarum reconditarum partium.

Signa. Notis verò propriis dictæ modò differentiæ accuratè sunt secernendæ. Si ergo penetrat vulnus, immissi styli, aut candelæ multa portio ingreditur; præterea, anhelitus sive aër exit, qui candelam, vel flocculum bombacis, aut lanæ, foramini appositum, movere conspicitur; hoc maxime certum est signum, si aër egrediatur cum strepitu, & sono quodam rauco: interdum tamen si vulnus est prope os pectoris, etiam aër exire potest, & multa styli portio ingredi, propter insignem cavitatem, quam faciunt membranæ intersepientes ad sternum, distinctam, & separatam à cavitate thoracis. Num autem in penetrante vulnere lædantur partes internæ, cor, pulmones, diaphragma, gula, medulla spinalis, petatur è Celso, cap. 26. lib. 5.

Prognostica. Cur omne vulnus thoracis periculosum. Vulnera in thoracis parte posteriore, magis sunt periculosa, quàm in priore; quia plures ibi, majoresque ad sunt nervi, & tendines, periculosiora redduntur, si dorsi medulla vulneretur, ob sæva symptomata, quæ sequuntur è sympatheia cerebri: omne etiam vulnus thoracis periculosum est, propter materiam, quæ in cavitatem thoracis descendit: si cor vulneretur, desperata est res; sicut etiam, si diaphragma in parte nervosa; item si pulmo magno vulnere sit confossus, aut pericardii tunica.

Cap. XXII.

DE VULNERE THORACIS PENETRANTE SINE LÆSIONE MEMBRORUM INTERNORUM.

Vacuatio materiæ in thorace contentæ. Vulnus thoracis non penetrans, curatur ut vulnus simplex. In penetrante autem præmissa corporis totius procuratione, potissimum id incumbendum, ut evacuetur colluvies, cruor, & humiditas, quæ in thoracem è labiis vulneris descendit; ne putrescens mortem inferat. Evacuetur autem per tres vias; per vulneris orificium, per os, scilicet tussiendo, & per urinæ viam.

1. Per urinam vacuatio. Quantum spectat ad urinæ viam, etiam Galen. lib. 5. de loc. affect. observavit ea, quæ in thorace continentur, per urinam interdum evacuari; quod & ego sæpe vidi in pleuritide, & peripneumonia. Putavit autem Galenus, materiam primò transsumi in propagines venæ azygos dictæ: hinc in cavam venam ad dextrum cordis ventriculum; & è cava ve-

vena per deorsum transeundo jecur pervenire ad emulgentes. Nobis autem alia via innotuit, cujus primus fuit inventor Nicolaus Novocomensis, Venetorum annis superioribus Medicus clarissimus; à vena enim sine pari, prope diaphragma, porrigitur ductus, recta per spinam ad emulgentes. Fidem autem huic vacuationi, & hæc historia facere potest.

Historia. Quidam amicus meus aliquando in thorace vulnerabatur, vulnus nec reperiebatur penetrans à Medicis, quia ob foraminis angustiam, non multa styli portio immittebatur; caro etiam occupaverat foramen, ut spiritus seu anhelitus non egrederetur. Ex accidentibus tamen supervenientibus, penetrans esse vulnus, post cognitum est; super diaphragma enim sentitur pondus, exspuitur sanguis, cum tussi, invalescit febris, accidunt vigiliæ, dejicitur appetitus, angustatur anhelitus, & aliquando livor apparet extra costas, ubi continetur materia; & propterea Medici, cum è foramine penè occluso nihil possent evacuare, volebant thoracem aperire inter sextam, & septimam costam; cum autem postridie id essent facturi, interea accidit, ut æger cyathum cruoris plenum mejeret, è quo à dolore, febre, & omnibus symptomatibus levatus est.

Diuretica. Proinde diureticis hoc in casu opus est, & quidem vehementibus, nisi febris prohibeat; hac enim præsente, dabimus *Decocta*, & *Syrupos Capillorum Veneris*, *Polytrichi*, *rad. Petroselini*, *Betonicæ*. Si nulla, vel exigua adsit febris, dabitur *Decoctum Apii*, *radic. Fœniculi.* Hoc etiam in victu observandum, ut sicut in omni vulnere, ad inflammationem arcendam, datur *Ptisana Hordeacea*, ita hic in omni cibo, & potissimùm in *Ptisana*, misceatur *lac seminum Melonum*, itemque *semina Cucurbitæ*, & *reliqua frigida majora*. *Cucurbitæ* etiam *fructus* dabuntur in ferculis, si adsint. Potus, sit *aqua Hordei*, *in qua radix Fenic. aut Petros. fuerit incocta*.

2. Per os, Vacuatio. Secundò materia in thorace contenta, etiam per os excernitur, cap. 8. lib. 5. Meth. Unde convenit posca diluta, tepida, acetum enim mirificè sanguinem concretum discutit, & dissolvit; at acrimoniam ejus multa aqua Gal. obtundit. Ego manè soleo exhibere aliquod *decoctum*, sive *syrupum*, qui refrigeret, & potissimum urinam adaugeat: sequenti die exhibeo *poscam* dilutam, tepidam. Notandum autem, si ægri difficulter tussiant, lambenda dentur, quæ facilem reddunt tussim, *Syrupus de Farfara*, *de Glycyrrhiza*, *cum Oxymelite aut Syrupo Acetoso.*

Tertiò, materia per vulneris foramen educitur. 3. Per foramen vulneris vacuatio. • Quidam tamen volunt non esse aperta foramina relinquenda, sed Glutinanda, ne calor vitalis exspiret, & aer frigidus, ac corrumpens ingrediatur: mihi tamen probatur, ut apertum teneatur vulnus; nec enim tam facilè materia per urinam, & os vacuari potest, quemadmodum per foramen vulneris, è quo statim, via expeditissima, fit totius materiæ evacuatio; si enim per urinas vacuatur, materia primùm penetrat in substantiam pleuræ, deinde in azygon venam, post in emulgentes, renes, ureteres, vesicam; si per tussim, materia primò fertur in pleuram, post pulmonum pervadit substantiam, tum in arteriam migrat asperam, indeque ad os accedens exspuitur. Ad contrariam autem rationem, respondendum, vulnus non diu apertum esse tenendum, & aërem calefaciendum, aut carbonibus, aut tegulis calidis, dum medicatio administratur.

Quæritur autem, cur adeò periculosum sit, in vulneribus thoracis, materiam in cavitatem descendere; cum in abdominis vulneribus, materia descendens, nullum, aut modicum facessat negotium? Cur adeò sit periculosum, materiam in thoracem descendere. Causa ergo est, quoniam materia in thoracis cavitatem descendens, facilè inflammatur; perpetuò enim à thoracis motu movetur, & consistit propè partes calidissimas; præterea, quoniam partes in thorace contentæ maximum habent usum, & indigent libero spatio, ut facilè inflari, & subsistere queant, ad cordis calorem refrigerandum, & custodiendum; tertio, quia conclusæ sunt omnes viæ, per quas materia à natura foras trahi facile posset; contra in abdominis vulneribus, materia descendit in cavitatem illam, quæ osse pubis, coxendicis, & osse sacro concluditur, ubi adest intestinum rectum, ad quam cavitatem, tanquam ad sentinam, natura solet etiam totius corporis excrementa detrudere, ut per intestinum, per anum, aut etiam per inguina quandoque vacuentur; & hujusmodi materia inflammari non potest, quia locus non est calidus; partes denique circumstantes non habent magnum usum, sed à natura ex-

cipiendis excrementis dicatæ sunt. His ergo de causis, in vulneribus thoracis, foramen apertum est servandum, in abdomine occludendum.

Quomodo foramen apertum sit tenendum, usu peniculi, & tubuli.

Servatur autem apertum, beneficio turundarum, in quantitate materiæ non multa; ut sic non tam facilè, vel expirare calor, vel aër frigidus ingredi queat. At si multa materiæ copia intus continetur, periculum est, ne suo contactu partibus internis officiat, quando longum tempus, verbi gratia, una dies, inter unam, & alteram medicationem, seu inspectionem interponitur; propterea opus habemus aliquo instrumento, quod & apertum servet foramen, & continuò etiam materiæ exitum præbeat, ut est cannula plumbea, vel argentea, aut confecta è linteo, cera alba oblinito, & in cannulæ foramen redacto. Semper autem tum turundæ, tum cannulæ filum annecti debet satis longum; periculum enim est, ne turunda, ob perpetuum thoracis motum, & ob attractionem, quæ fit vi vacui in diastole, ingrediatur in thoracem, mortisque fiat causa, ut factum aliquando meminimus.

Quibus medicamentis turunda inifici debet.

Turunda autem, seu cannula oblinenda est aliquo medicamento, in principio, quod pus moveat, & materiam ex alto trahat; in progressu, quod carnem generet, & similiter materiam ex alto trahat. Accommodatissimum ergo erit hoc,

℞. *Olei communis.*
Sevi Arietini. ana unc. jß.
Picis Navalis. unc. ß.
Picis Græcæ. drach. iij. (si sit æstas: si hyems. ℥j.)
Mastiches.
Turis.
Galbani.
Ammoniaci.
Opopanacis.
Serapini.
Ceræ. ana unc. ß.

Teruntur terenda, liquantur liquanda ad ignem, & coctis adjiciuntur
Terebinthinæ. drach. vj.
Fiat Unguentum, quod partim pus movet, partim carnem gignit

Si paretur forma cerati durioris, potest extra admoveri, ut attrahat materiam è profundo. Ad carnem gignendum, utimur quoque *Unguento de Betonica*, in turundis; extra autem apponimus *Emplastrum Sacrum*, quod attrahit; si in principio inflammationem formidamus, *Sacri Emplastri* vice, uti poterimus *Cerato è Betonica.*

Si materia difficulter exeat.

Si materia in thorace contenta est tenuis, facilè exit, præcipuè si æger tussiat, aut constringat thoracem. Si verò angustum sit foramen, & materia crassior, atque copiosior, difficulter exit; proinde thoracem eluimus, immittendo per vulneris foramen mulsam, ceu clysmum, c. 8. lib. 5. Meth., ægroque præcipiendo, ut, si potest, de latere in latus revolvatur, & vel tussi, vel adstrictione thoracis, materiam expellere nitatur, revolvendo se potissimùm in vulnus, ita ut materia possit suopte pondere ad foramen pervenire; si materia sit admodum crassa, utimur iis, quæ habent majorem vim detergendi, attenuandi, & incidendi, unde infundimus *Vinum album, cum Melle*, & interdum *in Vino* decoquimus *Myrrham, Tus, farinam Lupinorum, Hyssopum, Betonicam.* Si admodum difficulter materia extrahatur, Gal. utitur instrumentis πυελκοῖς, ad formam syringis, quæ extrahunt materias contentas vi vacui.

Foramen quando occludendum.

Ubi autem materiæ minui incipiunt, sensim turundam minuimus, & carnem gignere studemus, ut foramen claudamus: si enim vulnus fiat inveteratum, evadit fistulosum, & non amplius, aut difficulter glutinari potest. Hinc quidam in thorace vulnerati, quibus quotidie materia in cavitatem descendit, per totam vitam coacti sunt gestare cannulam argenteam in vulneris foramine.

Cap. XXIII.

DE VULNERE PULMONIS, ET DIAPHRAGMATIS.

Quarum partium thoracis vulnera lethalia.

Dicemus pauca de curatione vulnerum penetrantium, cum læsione partium internarum. Si ergo vulneretur cor, aut pericardium, aut diaphragmatis pars nervosa; aut si pulmo magno vulnere sit confossus, lethalia sunt vulnera, de quibus nihil agemus.

Indicationes in vulnere Pulmonis.

Si autem pulmonis vulnus parvum sit, & diaphragma in parte carnosa vulneretur, curari possunt hæc vulnera, de quibus in præsentia tractabimus. In pulmonis ergo vulnere, hi sunt curationis scopi: quatenus pulmo vulneratus est, oportet & sanguinis profusionem sistere, cum pulmo vasis insignibus sit refertus;

&

& inflammationem arcere, cui pulmo maximè est obnoxius, ob calorem, & vitalis sanguinis abundantiam, & vulnus glutinare, quod tamen ob perpetuum motum, nonnisi difficulter fieri potest. Quatenus vulnus penetrat, oportet vacuare cruorem, in cavitatem descendentem. Totius etiam corporis maxima est cura habenda.

Curatio. Mittimus sanguinem, & venæsectionem sæpiùs iteramus. Prodest hæmorrhoidum provocatio, ad arcendum inflammationem pulmonum, lib. 3. de Humor. De reliquis generalibus præsidiis, in communi doctrina vulnerum.

Topica. Ad Topica quod attinet, uno medicamento omnibus scopis satisfacere possumus, quod erit adstringens & emplasticum; hoc enim sistet sanguinem, arcebit phlegmonem, & glutinabit. Sumimus, igitur *Tus*, *Mastichem*, *bolum Arm.*, *sang. Dracon. ana part. æq.* ac pulverisata in vulnus immittimus, seu per cannulam pulveres insufflamus; aut infundimus cum *Vino nigro austero*, aut cum decocto *Plantaginis*, *Ros. rubr.*, prout indicatio offeret. Si enim præpollet indicatio refrenandi sanguinem, miscemus *Vino nigro austero prædictos pulveres*, ita tamen, ut priùs in eo incoquamus *Cortices Granatorum*. Si magis potest indicatio arcendæ inflammationis; utendum potiùs est *Aqua*, in qua *Plantago*, *Rubus*, *Equisetum*, *&c.* fuerint decocta. Si nihil horum timetur, sed vulnus habet sorditiem, *Mulsum cum prædictis pulveribus* infundere oportet. Ad glutinandum conferunt *Alchimilla*, *Fragaria*, *Caryophyllata*, *Tormentilla*, *Pervinca*, *Pimpinella*, *Pilosella*, *Virga aurea*, *radix Symphyti majori*, *radix Rubiæ*, *Sanicula*, *Bistorta*, *Auricula Ursi*, *Amaranthi purpurei flos*, *& Pulmonaria*. Orificium detineatur apertum, per turundam, aut cannulam; sicuti prius dictum est. eædem sunt indicationes, eademque medicamenta, si diaphragma in parte carnosa sit vulneratum. Atque hæc de vulneribus thoracis.

Cap. XXIV.

DE ABDOMINIS VULNERIBUS, ET PRIMUM DE EORUM DIFFERENTIIS, SIGNIS, ET PROGNOSTICIS.

Abdominis descriptio. Capitis, & thoracis vulnera hucusque prosecuti sumus; imus restat venter, quem Abdomen vocare consuevimus. Atque ne nominis ambiguitas errandi sit occasio, per Abdomen intelligi volumus totum illud spatium, quod à costis spuriis, lumbis, & ossibus ilium comprehenditur, constans cute, pinguedine, membrana carnosa, octo musculis; quibus partibus peritonæum subjacet, quod inclusa tenet nutritionis potissimum viscera, nimirum hepar, lienem, ventriculum, intestina, renes, vesicam, vasa seminaria, ureteres.

Hinc varia Abdominis existunt vulnera: aut enim sunt non penetrantia, cum vulnerantur partes superpositæ, cutis, pinguedo, membrana carnosa, & subjecti musculi, intacto peritonæo; aut sunt penetrantia, ubi peritonæum quoque vulneratur; & hæc rursus sunt vel cum exitu alicujus partis, vel sine exitu; item penetrant, aut cum læsione partium internarum, aut his illæsis; vulnus penetrans cum exitu, duplex est; per vulnus enim exeunt aut intestina, aut omentum; vulnus penetrans, cum læsione partium internarum tot habet differentias, quot partes sunt in abdomine contentæ; unde alia vulnera sunt cum læsione jecoris, vel lienis, ventriculi, intestinorum, vesicæ, renum, &c. Differentiæ vulnerum Abdominis.

Penetrans vulnus à non penetrante dignoscitur, ex immissione styli, seu candelæ; si enim multa portio ingreditur, signum est, penetrare. Ubi tamen advertendum, ne decipiamur; nam foramine obliquo, retorto, aut à super jacentibus corporibus, occluso, sæpè minima portio ingreditur, licet vulnus penetret; contra, sæpè multa styli portio obliquè inter musculos ingreditur, etiamsi vulnus non sit penetrans. Aliud signum est; si vinum intra orificium vulneris mittatur, in penetrante, ingreditur in cavitatem; in non penetrante, retro egreditur per vulnus. Certius penetrantis vulneris signum est, si intestinum, aut omentum exeat, quinimo si vulneris magnitudo conferatur cum instrumento vulnerante, conjici potest, num vulnus penetret; si penetret vulnus, inquirendum, num pars etiam aliqua interna sit læsa; quod petendum è Celso, cap. 26. lib. 5. in signis vulnerati jecoris, lienis, ventriculi, intestinorum, vesicæ. Maximi autem facienda sunt signa, desumta tum à situ, tum ab exeuntibus: exitus enim sanguinis, & locus dexter, significat jecoris; exitus san- Signa diagnostica.

sanguinis atrioris, & locus sinister, lienis indicat vulnus; locus dexter, & exitus bilis significat vesicam esse vulneratam.

Prognostica. Vulnus non penetrans periculo vacat, nisi admodum sit magnum; periculosius tamen est, quod in medio est abdominis, quam quod est in lateribus, pars enim media magis est nervosa, & difficilius consuitur. Præterea etiam intestina facilè ad mediam partem faciunt impetum, & sic glutinationem impediunt. Vulnus penetrans, licet non lædantur partes internæ, periculosum tamen est, quia magnum, & altum. Cum autem læduntur partes internæ, vulnera maxima è parte sunt lethalia; servari enim nequit, ait Celsus, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui jecoris portæ, cui spinæ medulla percussa est, cuique medius pulmo, aut jejunum, aut tenuius intestinum, aut ventriculus, aut renes, aut vesica vulnerata sunt. Gal. vulnera ventriculi in fundo, si magna non sint, bene curari posse ait; quia medicamenta facilè ad fundum descendunt, & permanent; contra accidit in ventriculi orificio. Jejuni vulnus incurabile ait; primò, propter multitudinem vasorum; secundò, quia tunica ejus est pertenuis, & nervosa; tertiò, quia bilem sinceram recipit; postremò, quia jecori est omnium maximè vicinum. Et sic vulneratos observavi habere pulsus admodum exiles, & frequentissimos, morique primo, aut alterò die; unde si tales videritis pulsus, semper dubitate de tenuibus intestinis vulneratis.

Cap. XXV.

DE VULNERE ABDOMINIS PENETRANTE, CUM EXITU INTESTINI, AUT OMENTI.

Indicationes. Vulnus Abdominis non penetrans, curatur quemadmodum vulnus in carne; penetrans autem, cum exitu intestini, aut omenti, quatuor indicat, c. 4. lib. 6. Meth. Primum, ut intestina suum in locum recondantur. Secundò, ut vulnus consuatur. Tertiò, ut medicamentum apponatur. Quartò, ut prospiciamus, ne qua præstantior pars simul afficiatur. Supposita ergo totius corporis procuratione, per venæ sectionem, medicamenta, diætam; ad propositos scopos deveniendum.

1. Intestinum prolapsum, ut reponendum. Quoad primum scopum, si mediocre fuerit vulnus, & recens exciderit intestinum, manibus, & digitis impellendo, est recondendum: si foramen sit angustum, & intestinum, ob longam extrà ventrem moram, à frigidiore aëris contactu flatibus repleatur, & turgidum reddatur, ut non ampliùs intròcondi manibus queat, tunc vel vulnus ampliandum, vel flatus discutiendi. Priùs autem tentanda est flatuum discussio, per calefacientia, cum à frigore sint procreati; foveantur igitur intestina spongia molli, ex *Aqua calente* expressa; vel *è Vino nigro austero calido*, quod meliùs, ob caliditatem nativam, discutit flatus, & roborat intestina; quidam *Vinum* alterant *Schoenantho*, *Chamæmelo*, *Spica*, *Cypero*; vel in horum defectu, *Calamintha*, *Origano*, *Pulegio*, *Dictamno*, quæ valenter flatus discutiunt; ut & *semina Anisi*, *Fæniculi*, *Amneos*, *cocta in Vino nigro*, *vel albo*; *aut etiam ex Aqua*, in quibus expressa spongia, aut lana, intestinum diutiùs fovendum. Alii sumunt *Catulum*, aut *magnum Pullum*, quæ viva dissecant, & intestinis admovent, ut flatus discutiantur. Rhases subinde pulmones animalium calidos imponit. Flatibus dissipatis, intestina digitis intromittenda; Rhases ægrum manibus, pedibusque apprehensum elevat, & concutit, ut intestina ingrediantur: si hic modus non procedat, tunc vulnus est ampliandum syringotomo, quod instrumentum vulgo Falcetta dicitur, & post intromittenda intestina.

Omenti prolapsus. Si omentum extra labatur, & quidem, si diutius extiterit sub aëre frigidiore, ita ut vel multum refrigeratum fuerit, vel etiam nigrum, aut viride redditum; juxta Aphor. 58. sect. 6. tunc ligabitur ea parte, quæ calidæ parti est proxima, portioque corrupta amputabitur. Ligatur autem omentum, ne ipsius vasa aperta, sanguinem intra abdominis cavitatem spargant. Quidam ligatum, etiam ferro adurunt; quod tamen superfluum arbitror. Filum extra ventrem longum relinquetur, ut omentum per vulnus retrahi queat: quod si non ita refrigeratum sit omentum, restituere possumus sine vinculo; restituta enim natura ipsa unire solet.

2. Ut consuendum vulnus. Alter scopus est, vulnus consuere, ne intestina rursus extra prorumpant; collocetur igitur æger primùm in loco lucido, ut qui consuit, vulnus videat, & de-

decumbat in partem vulneri oppositam, seu aversam, ut eò minùs impetum ad foramen faciant intestina: minister manibus apprehendat vulneris labia, & Medico tantam vulneris partem porrigat, quanta ad consuendum est necessaria, postea vulnus consuatur. Species autem suturarum abdominis tres administrari possunt; in prima sutura, consuitur peritonæum cum abdomine, seu musculis, & vicissim musculi cum peritonæo; acus enim filum trahens, infigitur ab externis introrsum per cutim, & subjectos musculos, ad peritonæum usque, postea intacto peritonæo illius partis, per alterius partis peritonæum, atque etiam per musculos, ab internis extra acus est infigenda; hinc interjecto spatio digiti transversi, per abdomen ejusdem partis, ab externis introrsum, intacto peritonæo, acus infigenda est; postea per peritonæum, & abdomen alterius labii, ab internis extra acus est transfigenda, & ita deinceps pergendum, modò perforando, modò prætereundo peritonæum, donec universa facta sit sutura. Sic Galen. At Albucasis vult, ut in hac sutura semper infigatur acus ex eodem latere; quod fieri non potest, nisi revolvatur filum supra labia. Alii verò labiis quatuor perforatis, ligant, & efficiunt punctum, postea amputant, & sic efficiunt vinculum, quod fibula vocatur; tot autem vincula injiciunt, quot sunt necessaria. Omnes hi modi boni sunt. In altera suturæ specie, consuitur peritonæum cum peritonæo, & abdomen cum abdomine, id est, musculi cum musculis; trajicitur enim acus per abdomen, ab externis introrsum, donec perveniatur ad peritonæum, deinde acu revocata, per utramque peritonæi partem, ab externis introrsum acus est transfigenda, tum ab internis extra per abdomen, & sic pergendum, donec universum vulnus consutum fuerit. Tertia sutura illa est, quæ communiter solet in vulneribus usurpari, quam in carnis vulnere proposuimus: transfigitur enim acus per quatuor labia simul, id est, per duo latera abdominis, & duo peritonæi, & tot efficiuntur suturæ, quot sunt necessariæ. Ex his tribus suturis, Gal. magis probat primum modum, quam secundum, & secundum magis, quàm tertium; peritonæum enim, quia membranosum est, & tenue, difficulter cum peritonæo unitur, unde semper in parte læsa tumor

Gastroraphiæ species, c. 4. l. 6. Meth.

Quinam optimus suendi modus.

apparet, qui fit ab intestinis extra peritonæum exeuntibus, & sub cute tumorem laxum, & magnum efficientibus, qui perpetuò divexat patientes, ut etiam Rhases annotavit 14. Continent. At peritonæum cum musculis carnosis facilius unitur. Albucasis, præter hos suendi modos, duos alios affert. cap. 87. lib. 2. In priore modo, acu perforantur quatuor vulneris labia, deinde revoluto filo super labia, rursus per idem foramen acus transfigitur, & post ambo fili capita constringuntur, fitque punctum; & sic deinceps tot fiunt puncta, quot sunt necessaria. In posteriore modo, acu perforatis quatuor labiis vulneris, rursus justo interposito spatio, altero etiam latere iterum perforantur quatuor labia vulneris, & ex ambabus extremitatibus fit punctum ad latera.

Duæ aliæ suturæ Albucasis.

Quoniam autem suturæ intra paucos dies laxantur, erodentes ipsa labia, & quidem maximè in abdomine, propter intestinorum impetum continuum; ad hoc prohibendum, præter suturas jam factas, ego appono glutinum, cum suis ansulis.

Ut roborandæ suturæ.

Tertius scopus est, medicamentum apponere. Debent autem medicamenta esse glutinatoria; unde inspergendi pulveres adstringentes, è *Sanguine Draconis, Bolo Armen. Mastiche, Myrtillis, paribus portionibus*; postea ceratum aliquod glutinatorium superponendum, ut in hyeme, *Emplastrum Barbarum*; aliis verò temporibus, *Diapalma*. Si vulnus sit in loco, ubi medicamenta non adhærent, usurpamus adstringentia, ut *folia Salicis, Rubi germina, Plantaginem, Gallas immat., Linteum ustum.* Impositis medicamentis, Gal. deligat vulnus, fascia duplici initio circumducta, ut sic conservatis suturis, impulsioni intestinorum resistatur. Hæc deligatura, ut ego arbitror, convenit quidem in vulneribus per longitudinem factis, at vulneribus transversis, vel nullus vel admodum exiguus fasciæ est usus, propterea nos, ad suturas conservandum, generale. & strenuum præsidium proposuimus nimirum glutinum.

3. Medicamenta glutinantia.

Quartum scopum Gal. proponit, ut in vulneribus penetrantibus, prospiciatur, ne quæ pars nobilis simul afficiatur. Hic autem videtur Gal. maximè respicere ad cerebrum, quemadmodum etiam facit in vulneribus nervorum, quia plurimæ abdominis partes nervosæ sunt, ut se-

4. Partibus ut prospiciendum principibus.

ſecundùm abdominis partes anteriores muſculi, peritonæum, ventriculus, inteſtina, veſica, tunicæ viſcerum. Et hac de cauſa Gal. proponit inunctionem, aut fomentum è calido oleo, ab axillis uſque ad inguina, cap. 4. lib. 6. Meth. Credendum tamen eſt, dum Gal. ungit ab axillis ad inguina, id eſt, & totum thoracem, & totum abdomen, eum reſpexiſſe partes & thoracis, & abdominis omnes.

Materia in abdominis vulnere deſcendens.

Porrò cruor, & ſanies è labiis vulneris neceſſariò in cavitatem abdominis deſcendit, poteſtque offendere inteſtina, & omnia alia membra; unde interdum tumorem creat, interdum ad hydropem ægrum deducit. Cognoſcitur autem materiæ deſcenſus, è gravitate, dolore, tenſione, & tumore abdominis, item è motu materiæ de loco ad locum, qui ſentitur per impulſionem, ſeu compreſſionem. Videtur Galen. ad hanc materiam etiam reſpexiſſe, in illa inunctione ad inguina; nec enim Gal. alibi, vel quiſquam alius, saniei deſcendentis mentionem facit. Non poteſt autem vacuari ſenſibiliter, cum vulnus abdominis non ſit apertum detinendum, ſed vacuanda eſt hæc materia inſenſibiliter per ea, quæ diſſipant, evocant, & imas abdominis partes rarefaciunt. Hinc Galenus inguina fovet lanis, & *Oleo calente*. At ſi muſculi carnoſi vulnerati ſint, magis timetur fluxus cruoris, & propterea non ſufficit *Oleum commune*, ſed opus eſt magis attenuantibus, ut *Oleo Rutaceo*, *Anethino*, *Amygdal*, *Coſtino*, *de Caſtoreo*, *Liliorum albor.* Emplaſtrum emolliens, diſcutiens, & rarefaciens inguinibus apponetur; ut, quod fit è *rad. Althææ*, *Lil. albor.*, *Cucumeris aſinini*, *cum pul. Calaminthæ*, *aut Hyſſopi*, *& cum Oleo Amygdal. dulcium*, *aut Anethi*; *aut etiam Pinguedinibus*. Convenit quoque *Ceratum Sacrum*, *Oleo Amygd. dulci emollitum*; item *Diachylum cum gummis*, *emollitum Oleo de Scorpionibus*, *& ſi Reſina Pini adjiciatur*, maximoperè valet ad materias ex alto attrahendum.

Cap. XXVI.

DE INTESTINORUM VULNERIBUS.

Signa.

Cognoſcimus vulnerata eſſe inteſtina craſſa, ſi vel ſtercus, vel odor ejus exhibeatur: tenuia, ſi vel chylus exit, vel bilis, vulnerato jejuno, aut duodeno. Periculoſiſſima ſunt hæc vulnera, & tenuium ferè ſemper lethalia.

Indicationes.

In his autem vulneribus quinque proponuntur ſcopi. Primò, labia vulneris adducenda. Secundò, medicamentum imponendum. Tertio, inteſtinum in ſuum locum recondendum. Quartò, prohibendum, ne fæces pertranſeuntes vulneri noceant. Quintò, vulnus abdominis penetrans curandum.

1. Vulneris labia ut adducenda.

Quo ad primum ſcopum; niſi inteſtinum vulneratum, extra abdomen ſit prolapſum, oportet id placidè foras trahere; deinde labia adducere, & adducta conſervare. Faciebat hoc Albucaſis duobus inſtrumentis, cap. 87. lib. 2. Primum formicis illis, quæ magna habent capita; ſumitur enim formica, quæ os apertum habet, & utrique labio inteſtini applicato, admovetur, ut id apprehendat; quo facto formicæ corpus abſcinditur, & caput inibi relinquitur; ſumuntur autem tot formicæ, quot neceſſariæ ſunt pro labiis conjungendis. Sed hunc modum Chirurgi improbant; quia caput formicæ demortuæ relaxatur, & conſtrictione inteſtinorum facilè excidit. Præterea, in hyeme formicæ hæ non reperiuntur, & in æſtate non ſemper quærendi tempus ſuppetit. Alter modus eſt, quo labia inteſtini filo uniuntur, ſecundum modum ſuturæ tertiæ abdominis; acus enim pertranſit labium utrumque & filum ſupra labia revolvitur, eo modo, quo ſuuntur pelles. In conſuendo autem inteſtino, quidam utuntur fibra ex inteſtino alicujus animalis extracta, vel ſola, vel obvoluta filo è lino, idque faciunt, ut arbitror, ne fili durities labium vulneris offendat; at hoc mihi non probatur; quia neceſſariò fibra illa putreſcit. Ego igitur filum eligo, potiùs è lino, quam ſericum, quod ob tenuitatem, vel tincturam, magis erodit, quod ſit molliſſimum, & cera oblinitum.

Sunt nonnulli inepti, qui, antequam conſuatur inteſtinum, cannulam immittunt, vel è ſambuco, vel portione aſperæ arteriæ alicujus animalis, vel ex alio inteſtini fruſtulo, ne ſuturæ ciborum tranſitu dilacerentur; his quippe putrefactis, æger interficietur, ideoque peſſimum hoc conſilium fugiendum.

2. Glutinantia.

Alter ſcopus eſt, ut imponantur medicamenta. Vulnus ergò abluendum eſt *Vino nigro auſtero*, *calido*, & linteo molli, calidoque ſiccandum: poſt medicamen-

mentum glutinatorium imponendum, ut *pulvis Mastiches, boli Arm., sang. Drac., barbula Hirci, cortex Granatorum.*

3. Reponenda intestina ut sint. Tertiò recondenda sunt intestina, & sutura in abdomine facienda, ut supra docuimus. Nonnulli vulnus abdominis apertum tenent; ut medicamentum quotidie supra vulnus intestini spargere queant. At magis probo, ut consuatur vulnus: sicuti etiam Galen. facit; ratio est: si enim vulnus sit apertum, aër externus frigidus torsiones, doloresque excitat, tum è se, propter frigus, tum ob flatus, qui ratione frigoris generari possunt, unde periculum est, ne à flatibus suturæ intestini disrumpantur. Præterea, medicamenta non possunt inspergi supra vulnus, quia intestina in abdomine multis de causis loco moventur, ut à flatibus, à chylo, &c.: Conclusus autem calor nativus, neque expirans, citiùs intestina sanat, si modò æger sanari potest.

4. Intra corpus quæ exhibenda. Quartò prohibendum est, ne fæces per intestina transeuntes loco vulnerato noceant, dum vel detentæ, vel induratæ suturam comprimunt. Occurrendum autem est, tum victus ratione actu humida, tum maximè immissis clysteribus, qui fæces emolliant, & educant, præterea vulneris glutinationem adjuvent, id est, qui habeant vim abluendi, adstringendi, & glutinandi. Avicenna immittit per clysterem, *Vinum austerum, vel solum, vel cum pulvere Sanguin. Dracon., gummi Arab., Tragacanth., Mastiches*, glutinando, & roborando. Fæces molliuntur *jure confecto è pedibus Vitulorum, & Castratorum, cum pulveribus propositis.* Glutinatio etiam juvari potest iis, quæ per os sumuntur, ut est *decoctum Caudæ Equinæ, Pilosellæ, Saccharum Ros. cum bolo Arm., Conserva Cydoniorum, aut simplex, aut cum pulvere Ros. aut Cortic. Granatorum, &c.*

Cap. XXVII.

DE VENTRICULI VULNERE.

Differentiæ. Vulnus hoc consistit, vel in fundo ventriculi, vel circa os, & vel penetrat in cavitatem, cujus signa sunt, exitus chyli per foramen, vomitus sanguinis, & cibi inappetentia, dolor, & interdum spasmus, vel non penetrat. Circa os inflictum, lethale est, sicut & penetrans; non tamen deserendus æger; quia multa præter medici opinionem eveniunt.

Bibat æger *vinum de Cydoniis, Aquam Plantaginis, Vinum Granatorum, Decoctum Caudæ Equinæ, & Pilosellæ.* Dentur *Tus, & Mastiche, cum Saccharo Ros. aut Conserva Cydoniorum.* Parcissimè comedat, ne vomendo impediatur glutinatio; vacuo etiam existente ventriculo, & corrugato, faciliùs uniri vulnus potest. Levissimus etiam erit cibus, aut *Aqua Carnis, confecta cum Cauda Equina, & Pilosella.* In hoc casu, præcipuè cum vomunt, probantur clysmi nutrientes, *è contuso Carnis, ex Ovis ruptis, & cum jure pingui conquassatis.* Interna medicamenta.

Extra, roborandus est ventriculus, *Oleo de Absinthio, de Cydon., Myrtino, Rosaceo*: turunda immittenda est in foramen vulneris externi, non ventriculi; ita tamen, ut pervenire possit ad vulnus ventriculi; estque inficienda turunda *Oleo Hyperici, & Terebinth., & Ovi vitello*: lenit enim dolorem, emplasticum est, & pus movet. Externa.

Cap. XXVIII.

DE HEPATIS, LIENIS, ET RENUM VULNERIBUS.

Hæc omnia lethalia, æger tamen non deserendus; factis ergo iis, quæ ad totius corporis procurationem pertinent, vulnus abdominis consuendum; glutinatio naturæ committenda, ita tamen, ut æger sumat *decoctum Turis, & Mastiches, cum Vino aut etiam cum Aqua.* Sanguis, qui in cavitatem abdominis erumpit, à natura dissolvitur ipsa, si sanari debet æger, aut abscessus quidam, ob sympathiam ad inguina excitatur, quo in pus verso, sanguis vacuatur; ita ut nullam hujus sanguinis rationem esse habendam Albucasis existimet. Hæc igitur de Vulneribus dicta sufficiant. Quid medicus in his præstare queat.

Libri Secundi de Vulneribus Finis.

APPENDIX
LIBRI SECUNDI
De Vulneribus singularium quarundam corporis partium.

DE VULNERIBUS FRONTIS.

Propositio.

EGIMUS supra, secundo nostræ Chirurgiæ libro, de vulneribus generaliter; deinde de vulneribus partium similarium; ut pote carnis, venarum, arteriarum, & nervorum; tertio loco egimus de vulneribus partium dissimilarium, quæ sunt, capitis, thoracis, & abdominis; nunc operæ pretium facturi sumus, si de vulneribus magis particularibus, quæ in dictis dissimilaribus magnis continentur, tractationem subjungamus, orsi à capite; in quo comprehenditur facies, & in ea frons, oculi, palpebræ, nasus, & aliæ partes, de quibus sigillatim agemus.

Quando decori attendendum in vulneribus faciei.

Imprimis quantum attinet ad vulnera faciei, illud generaliter notandum est, quod cum facies sit perpetuò omnium oculis exposita, atque in ea decor, & venustas desideretur, in quocunque vulnere faciei illud potissimùm est exoptandum, ut non fiat deformis cicatrix; potissimum, quando vulnus sine periculo sit: nam si accidat, ut vulnus periculum aliquod vitæ portendat, tunc neglecto decore, securitati tantum incumbendum est. Igitur primò frontis vulnera percurramus.

Curatio vulneris frontis.

Si in fronte vulnus inflictum sit, idque cum læsione ossis, in eo casu, ut dixi, decori nequaquam est studendum, sed securitati; quia periculosum est vulnus, & curari debet sine suturis, & sine aliis instrumentis, quæ possunt vulneris labia unire; quinimò vulnus apertum tenere oportet, os deradere, atque in summa eam adhibere curationem, quæ convenit vulneribus capitis, cum calvariæ fractura. At ubi vulnus frontis varium est, & multiformes habet intentiones, aut etiam substantiam deperditam, tutissimum tamen est; quia fit sine ossis læsione; in eo casu, quantum fieri potest, decori est attendendum.

Vulnus duplex frontis.

Ponamus igitur, vulnus curandum esse in fronte, simplici incisione factum, sine substantiæ deperditione, & ossis læsione; hujus curatio sub ea comprehenditur, quæ allata fuit in vulnere carnis, & cutis; propter quam rationem alicui forsitan superflua hæc vulnerum tractatio videri possit; cum tamen non ita se res habeat, imò quatenus hujus vulneris tractatio sub proposita comprehenditur, eatenus nos in hujusmodi vulneribus supponemus universi corporis curationem per Chirurgiam, Medicamenta, & Diætam; supponemus etiam eas intentiones curandi, quæ in illa fuere propositæ; sed in eo tantum insistemus, ut si quid particulariter desiderent hæc vulnera, sive medicamenta, sive operationes, sive aliud quid, illud in singulis præmittamus; ut in proposito frontis vulnere, in quo scopus est, unire quod divisum est, sive vulnus per longitudinem, sive transversum fiat; quod si adsit sanguinis profusio, quæ unioni adversetur, prius illi incumbendum est, postea ad unionem veniendum; quæ perpetuo eatenus est curanda, ut deformis evitetur cicatrix. Ad unionem autem efficiendam, instrumenta sunt, Suturæ, Deligatura, Fibulæ, & Glutinum. Suturæ, & fibulæ, tanquam deformem cicatricem inducentes, rejiciendæ sunt; nam dum acus perforat ipsam cutim, continuum solvit, & nova cicatrix inducitur. Filum autem transversum abradit cutim, & deformem reddit cicatricem.

Suturæ, & fibulæ rejectæ.

Quod si dicatis, omnes consuevere vulnera frontis, aut saltem, qui melius faciunt, prima vice suere, secunda, & ter-

tertia suturas auferre, & glutinum imponere; ita vitant deformem cicatricem. Dicendum, quod suturæ, & fibulæ perpetuò aliquod vestigium cicatricis inducunt, & relinquunt, ratione fili, quod abradit cutim; aut saltem ratione acus eandem perforantis, in quo foramine, necessaria est cicatricula; unde præter vulneris propositi cicatricem, semper sub suturis, & fibulis, aliæ, & novæ cicatrices sunt expectandæ; propterea, quantum fieri potest, in vulnere frontis abstinendum est à suturis, & fibulis.

Vulnus directum. Abstinere autem quis potest, ubi rectum frontis vulnus fuerit, ita ut à capite descendat, versus oculos, aut nares; vel obliquè, versus anteriora, secundum ductum fibrarum musculi frontis; si enim tale vulnus accidat, nos possumus, & debemus etiam prima vice abstinere à suturis, & fibulis, & administrare alia, quæ labia adducunt, & adducta conservant, inter quæ, deligatura numeratur; quæ si fiat duplici initio, erit apta ad constringenda labia ad mutuum contactum, & ita conservanda.

Deligatura. In qua ligatura illud notandum est, ut fascia non sit lata, imò angusta, ita ut non semel, sed bis, & sæpius circumducatur, ut solum vulnus adducatur: quia vero fascia imbecillis est, nec potest vulneris labia tum adducere ad mutuum contactum, tum potissimum adducta conservare; quia perpetuò laxatur; ideo nos non contenti sola fascia, secunda vice apponimus glutinum, id est, lintea, cum suis ansulis, hinc inde vulneri applicamus, glutino inducta, quo exsiccato, & firmiter adhærente, postea ansula adversæ ansulæ alligatur. Glutinum. Glutinum autem hoc loco non proponimus; quia de vario glutini genere dictum est, dum ageremus de vulnere in carne; sed memoriæ gratia, defectu aliorum medicamentorum, *Ovi albumine* subactum est glutinum, quod adhæret cuti, cum exsiccatum fuerit; cui si admisceatur pulvis tenuissimus, aut *Sanguinis Drac.*, *aut Turis*, *aut Mastiches*, *aut Sarcocollæ*, & ad crassitiem mellis redigatur, adhuc valentius adhærebit. Hæc est ratio curandi vulneris in fronte, ut evitetur turpis cicatrix.

Vulnus transversum. Quod si vulneris ratio non patiatur uti ea deligatura; quia verbi gratia, vulnus transversum sit, in quo usus deligaturæ nullus est, tunc perpendenda est vulneris longitudo; nam si vulnus admodum longum sit, quia in tali vulnere labia valde deducuntur, absuntque à se invicem, propterea suturis, aut fibulis egemus prima vice; secunda vero, oportet suturam removere, & glutinum applicare. Imponimus suturas, aut fibulas, ut labia vulneris valde dilatata ad mutuum contactum adducantur; auferimus secunda vice suturam, ne deformis fiat cicatrix, ex filo abradente cutim transversùm, in efficiendis suturis, aut fibulis. Scire licet, hujusmodi suturas rariores esse injiciendas, quam in aliis partibus; propterea fieri debent ex filo, non serico, sed lineo, non nimis torto, & *Cera* potissimum oblinito, quæ prohibet abrasionem cutis; ita enim turpem cicatricem vitamus. Sutura qualis requiratur.

Quod si similiter transversum quidem sit vulnus, sed exiguum, ita ut labia non multum dissideant, in hoc casu, possumus vitare suturas, & fibulas, etiamsi deligatura aliena sit; nam tunc possumus usurpare linteola oblonga, & angustissima, hoc est latitudine transversi digiti medii; longitudine, quæ comprehendat vulnus hinc inde, quantum fieri potest. Hujusmodi linteola, prius reductis vulneris labiis ad mutuum contactum, & manibus ita detentis, madefiunt in *Ovi albumine*, & applicantur hinc inde, tot, quot sunt necessaria, ita ut se contingant; & sic tamdiu tenentur, donec siccentur; postea, superponitur stupa pexa, *albumine Ovi* madefacta; quæ si imponatur transversùm, dum siccatur, solet contrahi, & ita vulneris labia adducere, & adducta conservare. Linteola suturæ ulcaria. Hoc fit prima medicatione, ut vitentur fibulæ, & suturæ; secunda vero vice, apponimus glutinum propositum, cujus beneficio labia quinetiam adducuntur. Fieri etiam potest, ut vulnus adeo sit exiguum, ut non solum prima vice, linteola proposita satis sint ad adducenda, & conservanda labia, verum etiam secunda, & aliis vicibus possint sufficere similia, transversùm vulneri applicata quidem, sed *Cerato* aliquo illita, cui vis insit aut emplastica, aut adstringens; exiguo enim vulnere possumus dimittere glutinum, & sequi totam curationem cum his linteolis, prima vice *albumine Ovi*, sequentibus autem, aliquo *Cerato* illitis. *Ceratum* esse potest vel *sacrum*, vel *barbarum*, vel *de Betonica*, vel *Diapalma*, vel aliud simile, quod habeat vim emplasticam, aut adstringentem,

tem, & cuti adhærescat. Et hæc est ratio adducendi labia vulneris in fronte, & adducta conservandi, ut vitetur deformitas cicatricis.

In vulnere frontis, ex simplici incisione facto, sine substantiæ deperditione, & ossis læsione, sive per longitudinem, sive transversum sit vulnus, in quo unio requiratur, visum est in superioribus, quinam modi essent opportuni labiis adducendis simul, & adductis conservandis, quæ sunt duæ primæ intentiones unionis moliendæ. Superest nunc, ut alias intentiones expleamus: sunt autem, ut medicamenta imponamus, quæ faciant ad glutinandum vulnus, quæque glutinatoria appellantur; non quia glutinent, & uniant; quoniam coalitum, & pristinam unionem restituit natura, Galen. 3. Meth.; sed quatenus hæc, exsiccando humiditates, quas segregant, auferunt omne impedimentum, ut deinde natura possit unire; ideo siccantia hujusmodi medicamenta futura sunt.

Glutinantia.

Cum igitur glutinatoria siccantia sint potestate, actu vero possint esse mollia, seu humida, & sicca, ut puta, pulverulenta; unum vobis communicandum in præsentia venit, quod pertinet ad vulnera, non solum frontis, sed etiam totius faciei, ne deformis fiat cicatrix, quia ut dictum est, ubi vulnera faciei tutissima sunt, manifestè requiritur faciei decor, ratione cicatricis. Dico igitur, etsi proposita medicamenta futura sunt siccantia potestate; actu tamen, in facie, ut pulchra fiat cicatrix, futura sunt mollia seu humida, sive velimus, glutinare vulnus simplex, sive cicatricem inducere.

Glutinantia consistentia.

Si vulnus sit cum deperditione substantiæ, licet prima fronte paradoxon videatur, & contra nonnullos, scribentes, vulnera faciei exposcere valentissimè siccantia; quia natura sua sicca sunt; quod quamvis in fronte concedi potest, atque in auribus, naso, & plerisque aliis faciei partibus, in gena tamen non ita hoc concedendum est, quia pars genæ humida est, & pinguedine multa obducta; non tamen, quod dico, contrarium est scribentibus, requiri in faciei vulneribus medicamenta valde sicca; quoniam si optamus citam glutinationem, citam cicatricem, vulnerisque sanationem, utique debemus admovere valenter siccantia, id est, actu, & potestate; at si non ita simus solliciti de festina, & matura vulneris sanatione, sed potius de pulchra cicatrice, eo casu, experientia a me comprobatum est, nequaquam perpetuò actu sicca valere, sed consistentia mollia & humida, sive glutinatoria, sive cicatricem inducentia sint. Ratio autem hujus rei, ut opinor, hæc est, quoniam dum utimur potestate, & actu siccis, ut puta, cum pulveres inspergimus, quia, quæ hujusmodi sunt, solent magis siccare, quam quæ potestate quidem sicca, actu autem sunt mollia, prospere succedit, & quam citissimè fit vulneris glutinatio, & cicatrix. Quia igitur in omni vulnere non possunt labia ita ad amussim conjungi, quin aliquot spatia, quamvis exigua, interveniant, quæ carne repleri debent, hinc fit ut sub pulveribus, actu, & potestate siccis medicamentis, non concedatur tantum temporis naturæ, ut possit carne replere illa spatia; unde accidit, ut unio, seu cicatrix interdum fiat, inæqualis, interdum major, interdum minor; at sub medicamento potentia siccante, actu vero molli, natura non potest ita festinare unionem, aut cicatricem, ut non generet carnem, & non repleat spatia, nec exsiccet ipsum vulnus; hinc fit, ut perpetuò, prout experientia comprobatum est, sub medicamento mollis consistentiæ, tardius aliquantulum, sed perpulchra postea succedat cicatrix, quam exoptamus, potissimum in facie.

Siccantia quando conveniant.

Ad glutinandum dictum vulnus frontis, si fuerit hyems, *Ceratum barbarum* appellatum, erit opportunum; aliis vero temporibus, *Diapalma* est conveniens; quæ sanè *Cerata*, si duriora sint consistentia, emollire oportet, *Oleo Hyperici*; imò vero, si eodem *Oleo* utamur, immixto *Resinæ Terebinthinæ*, unionem efficit pulchram; præ cæteris, *Oleum* illud *Hispanicum*, cujus descriptionem superius tradidi, est præstantissimum, & ad uniendum, & ad pulchram cicatricem moliendam; ubi autem propemodum facta est unio, inungatur locus incisionis *Pinguedine Humana*, quæ citò, sive proprietate substantiæ, sive alio modo, pulcherrimam efficit cicatricem.

Quod si intentio sit cicatricem inducendi, sub vulnere facto cum deperditione substantiæ in fronte, in quo primum requiritur carnis generatio, ea medicamenta opportuna sunt, quæ retulimus in tractatione vulneris carnis; ut puta,

Epulotica.

puta, *Unguentum de Betonica*, *Isidis*, *Apostolorum*, & hujusmodi, si volumus inducere cicatricem, quæ æqualis sit, neque deformis, oportet ob dictam rationem, abstinere à pulveribus, licet hujusmodi etiam gignant cicatricem; & utendum quidem est medicamento cicatricem inducente, sed consistentiæ mollis: usurpanda etiam medicamenta cicatricantia, quæ potentia sicca sint, consistentia autem molli. Testatur hoc Gal. 13. Meth. 5., ubi præcipit, in vulnere, circa oras inspergendos pulveres, in reliquo ulcere etiam imponendum cicatricem inducens, consistentia molli; sed in vulnere faciei, in quo pulchra optatur cicatrix, à pulveribus abstinendum est; unde sicuti *Tuthia præparata* est cicatricem inducens actu, & potentia siccum; ita *Unguentum de Tuthia*, cicatricat, sed molle est: hoc igitur utendum est ad cicatricandum in fronte. Similiter convenit *Unguentum de Cerussa*, præcipue æstate. Vidi quoque ab *Unguento de Betonica inductam* fuisse cicatricem pulchram. Et quia quæ cicatricem inducunt, sunt ejusdem naturæ cum glutinantibus, nisi quod validiora aliquantulum sunt cicatricantia, propterea *Oleum Hyperici, cum Resina* probatur, & *Emplastrum Barbarum*, & *Diapalma*, & in fine, ubi fermè facta est cicatrix, *Pinguedo humana* est præstantissima. Hac ratione sanatur vulnus in fronte inflictum.

DE VULNERE SUPERCILIORUM.

Quod si vulnus in supercilio contingat in longitudinem, huic eadem curatio competit, qualem proposuimus in reliquis frontis vulneribus. Et si transversim fiat, sciatis, nisi vulnus hujusmodi diligenter curetur, sequi casum superciliis, & proinde palpebrarum super oculum; unde quantum fieri potest, est exactè glutinandum vulnus. Quo casu, à suturis, & his quidem altis abstinendum non est, ut superficies labiorum ad amussim in omni parte se mutuò contingant. Et si vulnus fuerit ex simplici incisione factum, sine deperditione substantiæ, in hoc vulnere, in quo propter pilos tegentes locum, non ita solliciti esse debemus de cicatrice turpi remanente, sunt inspergendi pulveres, ut citò fiat cicatrix. Quod si vulnus sit cum deperditione substantiæ, contrarium faciendum est, propter unum,

Vulnus transversum periculosum.

quod succedere solet, contrarium ei, quod dixi, nimirum cicatrix interdum ita dura efficitur, ut retrahat palpebram sursum, & impediat, quo minus palpebra tegat oculum; unde ne palpebræ retractio succedat, operæ pretium est uti sarcoticis, & cicatricem inducentibus, consistentia mollibus.

Quod si fortè accidat, ut ob imperitiam fuerit relicta cicatrix ita retracta, ut palpebra non possit deprimi, eo casu, vos debetis ipsam cicatricem incidere incisione semicirculari: quæ fiat secundum ductum fibrarum orbicularium ipsius musculi constringentis palpebram; sic enim non offenduntur fibræ, nec musculi; interea palpebra deprimi potest: neque verendum est, ne efficientes orbicularem incisionem, quæ æmulatur transversam, offendatur musculus palpebram attollens, quoniam ille musculus ignoratus ab antiquis Anatomicis, & situs intra orbitam oculi, sub ossibus, prope musculos oculum moventes, neque offendi potest; quoniam incisio non est tam alte efficienda, ut laniet, & perforet tunicam internam palpebræ, sed tantummodo incidat cicatricem, & musculum orbicularem, qui non offenditur per orbicularem incisionem.

Cicatrix retracta, ut corrigenda.

DE VULNERIBUS PALPEBRARUM

Palpebrarum vulnera vel recta fiunt, vel transversa, seu obliqua, & utraque incidunt tantummodo musculum orbicularem, vel subjectam etiam membranam, quæ musculi fundamentum est. Recta palpebrarum vulnera dicuntur quæ per rectitudinem fibrarum fiunt; quamvis secundum faciei processum transversa appellari debeant & sint, quæ ab uno angulo ad alium producuntur; quæ si per longitudinem facta dicantur, idem erit. Transversa vero vulnera in palpebris appellantur, quæ à supercilio versus cavum oculi fiunt.

Vulnerum palpebrarum differentiæ.

Si igitur vulnus sit ex simplici incisione factum, & transversum, tunc sui non potest, nisi subjecta membrana quoque consuatur; consui autem non potest tale vulnus, quoniam incisæ sunt sunt fibræ musculi, unde suturæ non hærent, nisi subjecta membrana consuatur; quod fieri non debet, quoniam filum oculi corpus attingeret, atque ipsum offenderet, & inflammaret. Igi-

Sutura rejecta.

tur in hoc casu glutino magis utendum est, quod habeat unicam utrinque ansulam.

Quod si vulnus in longitudinem palpebræ fiat, neque subjectam membranam incidat, in eo casu sutura uti possumus, & debemus, quæ fiat ex acu, & filo tenuissimo, & multa *Cera* oblinito. Sive autem sutura fiat, sive glutinum imponatur, & ita labia adducantur, & adducta conserventur, medicamentum imponendum est, quod citissimè glutinet palpebram; inde pulvis tenuissimus supra labia vulneris inspersus, ex *Bol. Arm. orientali*, est opportunissimum medicamentum, sicut etiam *Terra sigillata*, *& Sanguis Draconis*, in tenuissimum pulverem redacta; supra quem, linteum angustum, & vetustum, ne duritie offendat, *Ovo integro Subacto* madefactum apponendum est, quod tum ad conservandum pulverem, tum ad inflammationem arcendam facit. Quo casu, partes palpebrarum circumstantes vel omnino non, vel cautè admodum inungendæ sunt *Oleo Rosato*, ne oleum defluat in oculum, & ipsum inflammet; olea enim valde sunt inimica oculis, sed linteum ex *Vino nigro austero non potente* expressum est superponendum, atque ita curanda sunt vulnera palpebrarum.

DE VULNERIBUS OCULORUM, ET PRIMO DE INCISIONE TUNICÆ CORNEÆ, ET CONJUNCTIVÆ.

Vulnera oculorum duplicia.

Quod si oculi vulnerentur, sciendum est, oculum vulnerari posse dupliciter, vel corneam; vel ad conjunctivam tunicam, id est, albam illam membranam, quæ exterius apparet. Utrumque autem vulnus vel fit cum incisione, aut corneæ, aut conjunctivæ, ita ut incisio non penetret totam tunicam: & hujusmodi vulnus solet esse sine amissione visus: aut hujusmodi vulnera ita incidunt, ut totam membranam perforent; quo casu vulnus utplurimum succedit cum visus amissione; quia, si cornea incidatur, solet exire humor aqueus; si verò conjunctiva, solet humor vitreus pariter exire: interdum autem, ubi hujusmodi vulnera magna sunt, etiam crystallinus humor, & uvea tunica prorumpunt: interdum etiam à perforante instrumento ita profundum fit vulnus in orbita oculi, ut penetret per foramen, aut rimam latam, & oblongam, quæ est in ossibus in profundo orbitæ, & instrumentum pervenit ad cerebrum, ex quo ægri statim decidunt; & gladiatores periti solent hujusmodi ictum, quasi certum habere, & inter cæteros Gallus quidam gladiator erat, qui hujusmodi vulnus habebat certissimum, & tutissimum.

Indicationes in vulnere simplici.

Igitur si oculi vulnus sit simplicissimum, ita ut tantum cornea, seu conjunctiva tunica incidatur, vulnus tamen non penetret, & sit sine exitu alicujus interni, sive corporis solidi, sive humoris, sciendum est, triplicem oriri intentionem curandi; prima est, uniendi incisionem: secunda, propter sensum oculorum, dolorem leniendi; tertia est, inflammationem, & sanguinis fluxum cohibendi, quia oculi vulnerati statim inflammantur.

Ad unionem præstandam, in exiguo proposito vulnere, forte satius est, vel nullum medicamentum, quod oculi corpus contingat, apponere; quia oculus ab omnibus irritatur, vel si abluendi, aut uniendi causa quidpiam omnino apponendum, debet esse aut aqua, aut liquor. Sed ubi aliquid apponere consilium sit, tunc adductis palpebris, & obvelato oculo læso, medicamenta, quæ tum dolorem leniunt, tum inflammationem, & sanguinis fluxionem arcent, exterius apponenda; propterea in hoc casu, ubi palpebræ occlusæ sunt, & invicem reductæ, attendendum est aut dolori, aut inflammationi, uni, vel utrique, prout unum magis curationem ad se trahit.

Ergo si dolor minus affligat, inflammationi arcendæ est attendendum, propellendo materiam, & sanguinem ab oculo. Præsidiorum materiæ multæ sunt; sed ante omnia quædam sunt animadvertenda, quæ si non observentur, inflammationem movebunt. Primum est, ut in oculo vulnerato, ab oleo, & omnibus oleosis, seu pinguibus medicamentis penitus abstineamus; quia oculum inflammant, & dolorem inferunt. Alterum est, ut uno oculo vulnerato, ambos oculos fascia obvelemus, & ægro tenebras affundamus, quia oculi patientes, ab omni luce læduntur; ambos igitur oculos obvelamus, ut sanum oculum firmemus, & motum illius cohibeamus: ratio hujus redditur ab Alexan-

Oleum vitandum.

Obvelandi oculi.

xandro in Problematibus, ubi quærens, qua ratione uno oculo patiente, difficiliùs curetur, quàm si uterque lædatur? ait, quia oculus sanus toties cogit oculum ægrum ad motum, quoties ipse sanus movetur, cum natura comparatum sit, non posse unum moveri, quin & alter moveatur; motus autem sanationi contrarius, & inflammationem movet.

Situs capitis. His tertium accedit, situs nempe capitis; qui oculo vulneratur, hic non ex toto capite depresso jacere debet; cum perniciosus sit ille situs, quo inclinatur caput ad anteriora valde, ad quam partem utplurimum patientes solent illud reclinare, tanquam adspectum lucis fugientes, quæ facile vitatur, si oculi ambo obvelentur; unde oportet ægrum capite sublevato in lecto jacere. Insuper neque caput oportet deponere in pulvinar ex pluma; sed ex corio, repletum *Alga*, aut *Palea* illa tenuissima, quæ evolat dum purgatur frumentum, aut oportet lintea multiplicata sub capite ponere.

Adstringentia simplicia. Quod verò medicamenta attinet, quæ adsint repellentia, hæc duplicia sunt, alia adstringentia, id est, terrea; alia aquea: si dolor adjungatur vulneri, sunt magis oportuna repellentia aquea; si non adsit dolor, utemur adstringentibus, quorum alia sunt simplicia, alia composita. Simplicia sunt, *Aqua Fontana*, *Rosarum*, *Plantaginis*, *Portulacæ*, *Hordei*, *Ovi Albumen*, *Mucilago Psyllii*, *Cydoniorum*, *Tragacanthi*, *Decoctum Papaveris*, *Hyosciami*, *Acacia*, *Sumach*, *Hordeum*, *Decoctum Nucum Cypressi*, *Gallarum immaturarum*, *Balaustiorum*, & *hujusmodi*, quæ partim sunt liquores, partim decocta, partim medicamenta in substantia.

Composita. Ex jam dictis simplicibus, fiunt composita medicamenta, quæ, nisi necessitas urgeat, non sunt imponenda immediatè supra vulnus, & corneam tunicam, sed supra palpebram, jam supra oculum reductam; neque dubium est, quin facultas medicamenti repellens, & adstringens ad vulnus perveniat, ipsumque glutinet; quoniam cutis palpebræ, musculus, & tunica, partes sunt omnes tenuissimæ, ita ut facilè possit penetrare medicamentum.

Si urgeret necessitas medicamenta in oculum immittendi, ut si sanies, vel lippitudo oculo superveniret, vel alias impurus esset, eo casu, abluendus est *Aqua Plantaginis*, *vel Rosarum*, *aut Aqua Rosarum*, *cui Bolus Armena sit mixta*, *vel Aqua Plantaginis cum modico Sief albo sine Opio*. Sed ut plurimum summæ palpebræ imponitur medicamentum, ut est *Aqua Pluvialis*, *cui sexta pars Aluminis liquata*, & *incocta sit*, *linteis madefactis imposita*, *vel Decoctum Nucum Cypressi*, *cum Sanguine Drac.*, *aut Aqua Fabarum*, *cum Ovi Albumine*; si inflammatio adsit, *cum Succo Portulacæ*, & *Mucilagine Psyllii*, quibus unitur vulnus oculi, ubi dolor non admodum infestat.

Quod si dolor urgeat, anodyna conveniunt, ut *Lac* omne, potissimùm muliebre, tum extra, linteis admotum; tum intrò emunctum; quo si chalybeato utamur, tum ad dolorem sedandum, tum ad glutinandum facit, *Sanguis Turturum*, *Columbarum*, *Pullorum*, *sub alis incisa vena*, in oculum instillatus, prodest. Hoc cataplasma mitigat. Anodyna.

℞. *Carnis Pomorum*, *eorum præsertim*, *quæ Calamana appellantur*, *vel Apiola*, *sub cinere calido coctorum*, *unc.* ij.
Vitellorum Ov. num. ij.
Flor. Cassiæ noviter extractæ drach. vj.
Mucilag. Psyllii.
Althææ ana unc. ß.
Farinæ Hordei cribratæ parum.
Misce, & Fiat Emplastrum.

Non modo ad leniendum dolorem his utimur; sed etiam ad inflammationem arcendam defensiva appellata probantur, quæ intercipiunt, & cohibent sanguinem influentem ad oculum, & non sinunt ad partem affectam pervenire, & hæc apponuntur in fronte, temporibus, genis & in circumjacentibus oculi partibus, unde venæ excurrunt ad oculum; unde si *Argilla* propositis partibus apponatur, sanguis ad oculum fluens prohibetur; sic *lintea madefacta in Posca*, frequenter applicantur; sic *Granatorum Vinum*, *cum Mucilagine Psyllii*, *Bolo Armena*, *Sanguine Draconis*, *Ovi Albumine*, *in Vino nigro austero*, *ad mellis crassitiem mixtis*, quo illinitur frons, genæ, & tempora. His curatur vulnus oculorum simplicissimum. Defensiva.

DE

DE VULNERE OCULI, CUM EXITU HUMORIS AQUEI.

Scopus in hoc vulnere.

Quod si vulnus majus sit, & corneam penetret, vel conjunctivam tunicam, ex quo exeat aqueus humor, hujusmodi vulnus fere contingit cum deperditione visus; nisi puer sit vulneratus, in quo Galenus voluit, humorem aqueum restaurari. Unde tam in puero, quàm in adulto, scopus est, prohibere, ne tam multa copia humoris aquei effundatur; quod fit adstringendo, & medicamentis emplasticis, supra palpebram, & intra ipsum vulnus immissis; ut.

℞. *Mucilag. Psyllii,*
Turis,
Gummi Arabici.
Tragacanthi ana unc. ß.

Quæ mucilagines in *Aqua Hordei* extrahuntur. Idem ad totum oculum valet, *si Bolum Armenam orientalem admiscueris.*

DE VULNERE OCULORUM, CUM EFFUSIONE HUMORIS VITREI, ET CRYSTALLINI.

Si sub vulnere oculi penetrante, humor vitreus, & crystallinus sit evacuatus, ad inflammationem, & dolorem sedandum, si adsint, ea conveniunt, quæ supra proposuimus. Reliqua intentio est, vulnus carne implere, & quàm citissimè cicatrice obducere. Unde inspergitur intus *Sief album sine Opio, & cum Opio*, si adsit inflammatio, *Ceruss. pulveris., pul. Boli Armenæ, Tuthia præparata*, & alia actu sicca, ut cicatrix inducatur; quia visio in hoc vulnere deperdita est, hinc decori incumbendum est, quod fiet, si vitreum oculum, similem alteri imponamus, sic facilè deformitatem vitabimus, oculum æquivocè restituentes, qui aliquando ita similis videtur esse sano, ut etiam peritis imponat, nec videatur oculus æquivocus, sed verus. Hujusmodi oculi Venetiis parantur.

Epulotica.

Oculus æquivocus.

DE VULNERE OCULORUM PROFUNDIORE.

Solet nonnunquam oculus vulnerari ab instrumento perforante, & incidente; in quo vulnere, per vias quasdam patentes in ipsos oculos, in partem profundiorem penetrat instrumentum, & pervenit in basin, & ad ventriculos cerebri; unde patientes extemplò mortui cadunt; quoniam motus ex dissipatis spiritibus, statim omnis deperditur, & consequenter respiratio, & ita matura sequitur mors. Quod si non perveniat ad cerebrum hujusmodi vulnus, est curabile, & curatur sarcoticis; priùs diligenter investigando, num in hoc vulnere relicta sit instrumenti portio, ut mihi aliquando accidit: Tarvisio enim ad me venit quidam, qui in illa cavitate vulnus acceperat, & præterierant duo menses, nec sanabatur, & oculus erat humidus, & dolebat; secunda vice diligentiùs investigavi, & extraxi frustulum pali, quo fuit vulneratus, longitudine dimidii medii digiti, & brevi fuit sanatus, *Unguento de Betonica in turunda, & Oxelæo* exterius. Quod volui animadvertere, ut non modo in his, sed in aliis omnibus semper ante omnia investigetis, num aliqua portio instrumenti relicta sit in vulnere.

Historia.

DE VULNERIBUS NASI, ET PRIMUM DE SIMPLICI INCISIONE CUTIS NASI.

Species vulneris nasi.

Agendum nunc est de vulneribus nasi, ubi sciendum primò, nasum in parte superiore habere ossa, in inferiore cartilaginem; unde si vulneretur, vel potest tantum vulnerari cutis; vel unà cum cute ossa, & cartilagines, potissimùm in parte inferiore, ubi aliquando tam valenter vulneratur cartilago, ut nasi globus, & portio pinnæ amputetur, & decidat. Hæ sunt species vulnerum, quæ naso contingunt.

Curatio vulneris cutis nasi.

Si cutis tantum vulneretur, sive in superna, sive inferna parte, omnino abstinendum à sutura, ad labia adducenda, & utendum glutino cum suis ansulis, ut cicatricis vestigia non appareant. Nam cum nasus pro omnibus faciei partibus emineat, spectatissimus est, unde cicatrix solet magis apparere in naso, quia oculis primò objicitur, quàm in aliis partibus; propterea in hujusmodi vulnere tutissimo, tantummodo pulchritudini studendum, quod fiet, si glutino adducantur labia. Aliquando incisio adeò exigua est, ut sufficiant angustissima illa lintea, *Albumine Ovi* madefacta, pro prima vice;

ce; aliquando etiam pro reliquo tempore sufficiunt angustissima linteola, aliquo *Cerato emplastico* oblinita, & apposita, ut in frontis vulnere fuit propositum. Quo casu, operæ pretium est, ad cicatricem inducendam, uti medicamentis consistentia mollibus, quemadmodum in vulneribus frontis dixi, ut cicatrix pulchra fiat, quæ vix oculis animadvertatur.

De VULNERE OSSIS NASI.

Indicationes. Quod si vulnus nasi sit in parte superiore, cum præcisione ossis, sciendum est, proponi vulnus cum fractura junctum; unde prima intentio est conformare fracturam, deinde vulnus unire.

Conformatio. Primum fit, ponendo latam spatham, aut ligneam, aut ferream intra nares, quæ commodè ingrediatur; exteriùs digitis æquando, ac conformando ossa fracta. Facta hujusmodi ossium æquatione, debemus intra nares imponere cannulam, vel osseam, vel argenteam, vel æneam, quæ rotunda non sit, sed potius depressa, respondens cavitati internæ narium; quæ tam longa sit, ut in parte inferna promineat, quò auferri possit; quæ sanè cannula aliquando fit ex calamo anseris, quando non est aliud ad manum. Hæc cannula tria præstat. Primò, conformatam fracturam custodit, & conservat, & prohibet, ne ossa interiùs prorumpant. Deinde, respirationis usum præstat, dum narium foramen latum conservat. Tertiò, præbet viam apertam excrementis à cerebro descendentibus; tum etiam saniei ex vulnere deorsum defluenti. Sed notandum, ne hujusmodi cannula nimis sursum mittatur, ne moveat sternutamentum; quia sternutamentum labefactat conformationem fracturæ. (Cannula intra nares.)

Unio. Conformata fractura, adducenda sunt labia vulneris ad mutuum contactum, quod prima vice fit linteis angustis, *Ovi albumine madefactis*, ac stupa; reliquo tempore, cum medicamentis, quæ adstringendi vim habent; quæ si actu sicca exteriùs inspergantur, propter ossis fracturam, quæ majora exsiccantia desiderat, non erit abs re. Quantum ad cicatricem spectat, ubi ossa unita sunt, poterunt apponi, quæ cicatricem pulchram efficiant; nam si humida apponantur, ratione pulchræ cicatricis, (Epulotica.) ante ossis unionem, fieri poterit, ut callus nimis magnus succrescat, & vulnus sit deformius, ratione hujus, quam ratione cicatricis. Unde, licet in vulnere superiore nasi, probaverim glutinatoria consistentia mollia, propter rationem propositam, est necessarium usurpare consistentia sicca; ut sunt *Bolus Armena*, *Sanguis Draconis*, quæ sint in tenuissimum pollinem redacta. Interdum ubi insignis est fractura, eadem medicamenta *Ovi albumine*, *ad mellis crassitiem* commixta, apponimus, intus illinendo ipsam cannulam: sed oportet ut cannula obvolvatur tenuissimo linteo, quo medicamentum adhæreat, ne propter lævitatem cannulæ statim labatur.

Si vulnus nasi sit in osse transversùm, opus est etiam deligatura; quæ fit primò oppositis hinc inde duobus pulvinaribus, confectis ex linteis multiplicatis, expressis in *Vino nigro austero*: deinde sumpta fascia, quæ habeat in medio foramen, quod vix nasi globulum excipiat; hæc retro ducatur supra caput in occipitio, & sic imposita ligetur; quæ fascia arctiùs liganda, ut prohibeat casum nasi: sic altera fascia angustissima ponatur in confinio nasi, & supremi labii, & similiter ducatur hinc inde sursum, & ut prior ligetur. In quo casu, ut hujusmodi fasciæ firmiùs hæreant, & necesse erit fasciam orbicularem, quæ supra tempora ducatur, alligare, ibique filo firmare propositas fascias; uti & pulvilli appositi firmandi sunt, & appendendi. Sic curatur vulnus nasi, quod cum ossis fractura fit. (Vulnus ossis nasi transversum.)

DE VULNERE CARTILAGINIS NASI.

Vulnus in nasi cartilagine inflictum, eandem cannulam requirit; deinde vulneris labia adducenda, & fasciis alliganda, iisdemque medicamentis curanda sunt, ut supra dictum est. (Vulnus cartilaginis.)

Si verò portio nasi cartilaginea, ex toto amputetur, insanabile hujusmodi est vulnus. Ne tamen tanta ex abscisso naso in facie appareret deformitas, ars excogitavit reparare amissum nasum; & primi, qui modum reparandi nasum calluere, fuerunt Calabri, deinde devenit ad Medicos Bononienses. Est tamen modus adeo laboriosus, difficilis, & longus, ut ii, qui huic se submiserunt, si (Nasi reparandi ratio.)

Q rur-

rursus indigerent nasi reparatione, non ampliùs se submitterent. Fit, scarificata portione pinnæ nasi; deinde incisa cute brachii respondentis majori portioni nasi deperditæ; & applicata cute, atque consuta cum parte scarificata nasi, brachium postea capiti alligatur, ita ut neque hinc, neque inde unquam dimoveatur; quia si moveretur, non fieret agglutinatio. Facta glutinatione, iterum scarificatur nasus altis scarificationibus, & frequentibus, adeo ut caro rubea appareat, & cicatricis reliquiæ non appareant; tum vicina brachii portio inciditur, & apponitur naso, & consuitur, atque hoc toties repetitur, & efficitur, quousque totus nasus fuerit scarificatus, & cutis brachii ex toto fuerit brachio ablata, & naso agglutinata. Multas animadversiones in hujusmodi curatione proponerem, nisi scirem, hujus rei professorem magnum volumen in lucem dedisse.

DE VULNERIBUS GENARUM.

Indicationes.

In genarum vulneribus, illud peculiare observavi, talia vulnera esse obnoxia sanguinis profusioni, propter venas, & arterias sursum per genas excurrentes; quæ sanguinis profusio vulneris glutinationem impedit, adeò illi primum sit occurrendum, medicamentis, & modis in vulneribus venarum propositis, postea labiis adducendis, & glutinando vulneri incumbendum est; quæ iisdem prorsus medicamentis, & modo absolvuntur, ut in vulneribus frontis propositum est. In hujusmodi vulnere illud non est ignorandum, scilicet, non oportere vulneratum mandere, neque loqui, neque buccas inflare, neque ridere, neque flere, neque inclinato capite stare, neque spiritus cohibitione uti. Nam memini, juvenem quendam in gena vulneratum, inflata bucca, focum accendere voluisse, & statim tanta copia sanguinis profusa est, ut ferè periret.

Vulnus genarum profundum.

Hæc vulnera genarum aliquando adeo profunda fiunt, propter musculos, & multam pinguedinem, quæ ossi superstant, ut, cum non possint labia in profundo exactè committi, necessarium sit sinum quendam intercedere; & sic vulnus simplex in compositum degenerat, ut carnis generatione indigeat. Quod ubi accidit, omnino venustati cicatricis est attendendum; quia gena est pars spectatissima; unde in proposito casu, primò labiis glutino adductis, opportunum fuerit, foramen in parte inferna parare, quod immissa turunda apertum servetur, ut inde profunda pars vulneris expurgetur; quod est efficiendum, quando vulnus genæ in barbam desinit, unde cicatrix ex proventu barbæ occultatur. At si vulnus totum extra barbam sit, vel labia vulneris non sunt ad amussim ansulis adstringenda, sed quadantenus amplectenda, ut per ipsa sanies possit exire, potissimùm quod præstandum est circa partem infernam; aut, quòd melius est, oportet fasciis ita vulnus ligare, & comprimere, ut sinus vitetur, & ita generatio, collectioque saniei. Hæc fascia in vulnere genæ transverso, & profundo alligari debet prima vice, in qua requiritur, ut labia ad mutuum contactum adducantur; quod cum suturis, & fibulis, à quibus in hoc vulnere abstinendum, fieri non possit, id fasciarum compressione corrigimus. Ideò angustissimis linteis primò, deinde stupis, in *Ovi albumine* madefactis, & appositis, dum minister manu, & digitis continet labia in unum adducta, Chirurgus debet fasciam ex duplici initio convolutam, sub mento apponere, sursum ducere, & arctè constringere, donec alligetur in capitis vertice, & hæc fascia, in vulnere transverso valde longo debet esse non nimis angusta, adeò ut dimidium vulneris comprehendat; deinde alia fascia similis priori alteram vulneris partem stringat, & à mento sursum ducta, ut prima, in vertice capitis, alligetur. Hic est unus modus. Alius est, ut capiti vulnerati birretum Turcicum, quod gestant Turcæ sub Turbante, apponatur; postea ad tempus utrumque fascia sub mento trahatur, & sic in vertice alligetur; hujusmodi fasciæ prima vice solent labia vulneris adducere ad mutuum contactum, loco suturarum, & fibularum; à quibus abstinendum in vulnere genæ, propter deformitatem cicatricis. Quia verò profundum est vulnus, & ratione profunditatis sinus potest procreari in intima parte; præterea labia propositi vulneris sub prioribus fasciis possunt subsultare, & unum supra alterum eminere; ideò ut utrumque vitemus, ponimus alteram fasciam, quæ transversa sit, & transversa facie ducta supra labia suprema, ad utrumque tempus assuatur. Si opus est validiori compressione, dummodo sine dolo-

Deligatio facienda quomodo.

Alius modus.

Fascia transversa.

Pulvilli. dolore fiat, pulvinar ex duplicato linteo factum, & ex *Vino nigro austero* expressum, sub dicta fascia est apponendum; ne labium subsultet, & vitetur sinus profundæ partis. Hoc fit prima vice. Secunda vice, ubi resolvitur vulnus, glutinum cum ansulis apponitur, & propositis fasciis, & medicamentis similiter curatur.

Glutinum. Deinde dimissis etiam fasciis, aut non omnibus obvolutis, procedendum est cum glutino, ac medicamentis glutinantibus, & cicatricem inducentibus, quæ consistentia mollia sint, ut in vulneribus frontis dictum fuit.

Foramen juxta aurem. Aliud quoque experientia à me comprobatum est, in genarum vulneribus: nam quotiescunque vulnera prope aures contingunt, glutinantur modo proposito; sed versus aurem foraminulum angustissimum, vix oculis conspicuum apparet, per quod, potissimum, ubi patientes mandunt, tanta copia exit limpidæ aquæ, quæ est veluti lacryma ab oculis emissa, & durat aliquando unum, aliquando duos menses. Unde, & quomodo effluat, ego certè nescio; sed ad exsiccandam illam copiosam humiditatem, usus sum linteis madefactis in *Aqua thermali Aponensi*; vel *Cerato ex Oxelæo*; *vel Sacro*, & hujusmodi valenter exsiccantibus.

DE VULNERIBUS LABIORUM.

Differentiæ. Labia ut plurimum per longitudinem rescinduntur. Aliquando à nativitate labrum superius infantulis apertum manere contingit; quod plurimum accidit cum amissione substantiæ, modò labii, modò gingivæ, aut palati. Si labium ex vulnere sit præcisum, sive sit superius, sive inferius, citò glutinatur, fibula imposita; sed propter fili erosionem, & deformem cicatricem, etiam imponendum est glutinum, quod cutem subsecare non sinat. In fibula imponenda, & jam imposita omnino ab omni labii motu est abstinendum, qui vel mandendo, vel loquendo, vel ridendo, & hujusmodi fiat. Nam cum aliquando tentarem suere labium, æger in risum movebatur, & nunquam fuit possibile acum transmittere, donec abstineret à risu; postea eadem medicamenta applicanda cum *Ovi albumine*.

(Curatio labii præcisi.)

Labia à nativitate divisa. Quod si labio superiore diviso nascatur infans, quia hujusmodi solutio unitatis est cum amissione substantiæ, vel labii, vel gingivæ, vel palati, oritur indicatio reficiendi substantiam deperditam; quod si à natura non absolvatur, multò minus à Medico; quia opus naturæ est. Non potest natura hoc præstare pluribus de causis, ac potissimùm, quia labia infantis, vel mammas, & papillas apprehendendo, vel vociferando, vel flendo, continuo in motu sunt, qui impedit sanationem. Quod si à natura caro non procreatur, arte labia recisa glutinentur, & ad mutuum contactum adducantur; cum sua mollitie facilè extendantur; & adducantur, etiamsi substantia deperdatur; quod faciliùs in infante præstatur sutura, vel fibula; at in adultis prudentioribus, fibulæ tantum sufficiunt; non verò in pueris propter motum prædictum; unde necessarium est glutinum, ut conservet fibulas, ne labium erodant.

In fibulis imponendis, nonnulli sunt, qui communi utuntur fibula; quæ imponitur, transmissa acu per utrumque labium, facto deinde puncto; sed oportet acum longiùs à fissura labii transmittere; quò valentiùs hæreat fibula, & non abrumpatur. Alii sunt, qui infigunt acum per utrumque labium recisum, deinde inibi relinquunt eandem, & filum pluries circa acum obvolvunt. Ego verò paro mihi acus, in altera extremitate acutas, & rigidas, in altera verò molles, & flexibiles; hæ infiguntur per utrumque labium, inibique relinquuntur; & pars dextera reflectitur in sinistram, & sinistra supra dextram; & tot acus infiguntur, & relinquuntur, quot sunt necessariæ, ut fiat adductio labiorum ad mutuum contactum; super quas acus apponitur linteolum, *albumine Ovi* madefactum; & eatenus servantur acus infixæ, quousque facta sit labiorum proba glutinatio: & hic modus est tutior; quoniam minus eroditur cutis transversè ab hujusmodi acubus, quàm à filo: sed oportet, antequam fibulæ imponantur, scarificare ex omni parte labium divisum, ut eo reducto ad mutuum contactum, per fibulas uniri possit. Fibulas imponendi ratio.

DE VULNERIBUS AURICULARUM.

Accedamus modò ad vulnera auricularum, sive ex toto abscindatur auricula, sive aliqua ejus portio. Quod attinet ad portionem auriculæ, quæ ex toto decidit, tutissimum est vulnus, Unio auriculæ per suturam.

nus, quoad vitam. Quod si auricula ita abscindatur, ut portio incisa conjuncta sit sanæ, hanc cum sana conjungere oportet vera sutura, quæ fit filo continuato, & transmissa acu per utrumque labium; deinde supra vulnus revoluta, rursus ex eodem latere transmissa, revolutaque, quousque tota sutura completa sit; in qua perficienda, subjectam cartilaginem vitare oportet, quia puncta inflammatur, & putrescit. Quare tantum cutem consuere oportet, incipiendo primò ab una extremitate vulneris, sive superna, sive inferna; deinde verò devenire ad alteram extremitatem; & facta hoc modo sutura in una parte, ut puta superna, consuenda est etiam inferna, id est, pars adversa; nam si consueremus tantum ex una parte, adversa pars non glutinaretur; aut curvata auricula maneret proinde deformis, & turpis. Aliquando ubi auriculæ portio abscinditur, ita tamen ut reliquæ sit adjuncta, possumus abstinere à sutura, atque ita vitare occasionem inflammationis, & doloris; & ad labia ad mutuum contactum adducenda, possumus uti linteolis angustissimis, vel in *Ovi albumine* madefactis; vel aliquo medicamento emplastico oblinitis, quæ sufficiunt ad labia vulneris adducenda. Emplasticum est, quod componitur ex *Mastiche*, *& Resina Terebinthinæ*, *Oleo Rosaceo*, *& pauca Cera*.

Sine sutura.

Glutinantia.

Postquam verò suturis, vel materia jam dicta, portio auriculæ præcisa cum sana commissa est, indigemus glutinantibus, quæ in parte siccissima debent etiam esse siccissima; ut est *Bolus Arm.*, *Balaustia*, *Pulvis Rosarum rubrarum*, *Malicorii*; qui pulvis conservatur supra partem affectam, *vel Emplastro Barbaro*, *vel Diapalma*. In tota curatione vulnerum auricularum, perpetuò sollicitos esse oportet de meatu auditorio, prohibentes, ne à sanie repleatur; unde obstruendus est, vel gossipio, vel spongia; per intervalla etiam est detergendus gossipio, vel sicco, vel *Vino nigro* madefacto.

DE VULNERIBUS LINGUÆ.

Differentia.

Lingua etsi intra os consistat, septo dentium munita, & ab omnibus injuriis tuta videatur, accidit tamen aliquando eam vulnerari, cum non modo offensores externos, verum etiam domesticos obtineat; quoniam ubi genæ, & buccæ inciduntur, & perforantur, solet etiam lingua nonnunquam vulnerari; imò sæpe à dentibus propriis rescindi, ubi in valido dentium concussu lingua intercidat. Hæc autem vulnera fiunt vel cum omnimoda totius abscissione; vel alicujus tantum portionis; prius si accidat, abscissam partem exspuere oportet, nec est quod eam glutinare tentemus; quia abscissa portio penitus est mortua, & mortuum vivo non adjungitur.

Portio cum toto cohærens non est abscindenda.

Quod si linguæ portio abscindantur, ita tamen ut corpori linguæ hæreat, hæc species vulneris curabilis est. Sed considerandum est, num portio præcisa vivæ conjuncta sit, ut quodammodo vibret, propter quam rationem difficulter admodum possumus sperare glutinationem; vel portio præcisæ linguæ corpori magis appensa sit. Sed sive portio præcisa parum vivæ adhæreat, sive multum, omnino vitare debetis omnimodam abscissionem, ut plerique facere consueverunt, quod præceptum perpetuum esse volo, non modo in lingua, sed in omnibus faciei partibus, naso, digitis, & hujusmodi; quoniam sæpe, præter spem Medicorum, partes agglutinantur, quæ mens non concipit glutinari posse; & si præscindantur, omnino perit usus, & contrahitur deformitas; ut in lingua, & labiis perit locutio; in naso, & auricula præter usum amissum, deformitas paritur. Causa autem, ob quam sæpe, præter spem glutinantur partes, quæ modicè vivæ adhærent, est, quia si per illam partem, quæ vivæ adhæret, parva excurrat vena tantum, hæc potest illam nutrire, & vitam præstare; nam si in brachio, cutis portio ex toto abscissa agglutinatur naso, multò magis possibile est, eandem portionem suo toti agglutinari. Hoc vos admoneo, quoniam multi sunt, qui contrarium faciunt, existimantes se magnum facinus patrasse, si frustulum partis à se incisum ostentent, cum tamen indignum commiserint. Et quamvis non succedat glutinatio partis commissæ, nihil tamen ex ea re amittimus, cum natura solet deinde vivum à mortuo separare; unde soli naturæ negotium est committendum, cum nostrum tantum sit labia ad amussim adducere ad mutuum contactum.

Lingua præcisa unienda.

In quocunque ergo vulnere linguæ,

& extrahenda. in quo pars præcisa sanæ adhuc conjuncta sit, sunt mutuò applicanda labia; quod licet difficillimum factu sit, quia inter præsidiorum materias, quæ mutuò labia adducunt, glutinum, & deligatura, aliena sunt, sutura tamen convenit; hæc vero ut efficiatur, non dici potest, quàm difficile sit; & nisi lingua extrahatur extra os, etiam impossibile. Ad trahendum foras linguam, nonnulli præcipiunt, linguam à patiente extra missam, linteo mundo tenui apprehendendam esse, ne elabatur; sed ad hoc, ego forcipes paravi, inversas semi-orbiculares, obvolutas linteo, quibus apprehensa lingua foras trahitur, & tutissimè tenetur. Et hoc instrumento quoque utor, dum volo incidere vinculum sub lingua.

Sutura. Foras extracta, & exporrecta lingua accedimus ad suturam, quæ dupliciter fieri potest, vel si solum linguæ corpus consuamus; vel si tantùm linguæ tunicam sutura apprehendimus, dimisso corpore. Inter duos prædictos modos secundus videtur magis opportunus, & tutior à dolore, & inflammatione. Dicebat Celsus, lib. 5. c. 26. quod, quò minùs acus corpus transit, minores inflammationes sequuntur; at minùs transit, si tunicam tantum, quam si etiam corpus transeat.

Glutinatoria. Facta hoc modo sutura, & sic linguæ portione cum reliqua conjuncta, medicamenta deinde glutinatoria adhibenda sunt, quæ imponenda ad inflammationem arcendam, vel ad glutinationem moliendam. Hæc verò, neque oleosa, neque emplastica, vel unguenta sint; quia statim diffluunt, tum ex se, tum quia ab humore linguæ remolliuntur, nam lingua, dum sana est, humiditate scatet, quando verò vulneratur, humiditates sunt copiosissimæ, ideò ea medicamenta sunt opportuna, quæ diu in ore continentur, & versantur cum lingua; ut sunt *pulvis Boli Armenæ*, *Sanguinis Draconis*, *Myrtilli* nec sunt improbandi, aliquamdiu detineantur; sed si ab humiditatibus linguæ statim fluant, liquores tantum in ore tenendi sunt, qui præterquam quod glutinant, & inflammationem arcent, etiam abluunt saniem, si quæ congregetur, &

Adstringentia. humores affluentes similiter eluunt, & exsiccant. Unde hæc medicamenta sint sicca, valenter adstringentia, ut *Vinum Granatorum*, *cum Aqua Aluminis*; *vel Aqua Plantaginis*, *cum syrupo de Ribes*, *aut Decoctum Pilosellæ*, *cum Syrup. de Rosis siccis*, *aut Aqua Hordei*, *cui modicum Alumen sit incoctum*; *Decoctum Balaustiorum*, *Malicorii*, *cum Syrup. Cydoniorum*, *aut Decoctum Rubi cum Aqua Fabrorum.* si adsit dolor, *Lac sem. Melonum*, *Serum Chalybeatum.* Addatur peculiaris victus ratio, ut frigidis, & liquidis nutriatur, ut *Ptisana Hordeacea*, *Panatella liquida*, *cum sem. Melonum*; *Vitelli Ovorum in jure Carnis*, quod instaurans vulgo dicitur. Hæc sunt medicamenta ad linguæ vulnera opportuna. Diæta.

DE VULNERIBUS COLLI.

Postquam egimus de vulneribus faciei, nunc descendamus ad vulnera, quæ in collo, & cervice fiunt. Collum autem dicitur ea pars, quæ capiti proximè subjacet, & inter faciem, & pectus collocatur, figura rotundum; ita dictum, quod caput quasi columna sustentet. Hoc cùm ex pluribus partibus componatur, plures in eo vulneris species contingunt; particulariter autem, præter cutem, & subjectos musculos, in parte anteriore colli collocatur aspera arteria; sub qua gula ponitur; paulo autem à lateribus, venæ, & arteriæ jugulares ponuntur; parte posteriore, spina est; anterius, & supra, guttur, seu larynx; quemadmodum infra ad jugulum, ubi cavitas est, venæ, & arteriæ insignes jugulares, & axillares positæ; ideò de quatuor colli vulneribus privatim agemus. Si collum in parte anteriore vulneretur, solet lædi aspera arteria, & gula; in anteriore parte, supra, larynx; infra vero insignes venæ, & arteriæ jugulares, & axillares; in parte posteriore spinalis medulla. Descriptio colli. Differentiæ vulnerum colli.

Generaliter nullum colli vulnus periculosum est, etiamsi totum collum pertranseat, ab una ad alteram partem, nisi aliqua prædictarum partium vulneretur; quo casu, vel vulnus est mortale; vel periculosum. Prognosi.

DE VULNERE ASPERÆ ARTERIÆ.

Vulneris in aspera arteria facti signum est, spiritus per vulnus emissus, tussis, exitus sanguinis per os, amissio vocis; denique hoc vulnus atte-

Curatio. ſtatur, medius colli locus. In eo curando, ſi tranſverſum inflictum ſit, neceſſarium eſt ægrotantem deprimere caput, & collum; ſi per longitudinem, attolere, quò vulneris aſperæ arteriæ labia coëant & ſimul jungantur, inſuper patientem recta cervice potius ſtare convenit, ne ſanguis, & ſanies in aſperam arteriam deſcendant. Quo facto, vulnus ſuendum eſt, vel ſutura vera, vel fibulis, quæ labia vulneris ad mutuum contactum adducant. Deinde medicamentum eſt imponendum, quod glutinatorium ſit; ita tamen vulnus glutinet, ne humor, ſanguis, & ſanies in aſperam arteriam, cum periculo ſuffocationis illabantur; Sed ita exterius glutinare oportet, ut per ipſa labia exterius natura poſſit vulnus purgare.

Glutinantia. Hujuſmodi autem glutinatoria, magis futura ſunt emplaſtica quam adſtringentia, conſiſtentia potius humida, quàm ſicca; ut.

℞. *Reſinæ Terebinthinæ cum Aqua Portulacæ lotæ unc.* j.
Pulv. Maſtiches drach. jß.
Olei Hyperici drach. iij.
Albumina cum vitellis Ovorum q. ſ.
Ad efficiendum medicamentum ad formam unguenti.

Oleum Hiſpanum, ſupra in vulnere carnis traditum plurimum præſtat. Hac ratione curatur vulnus aſperæ arteriæ, quod periculo non vacat, tum propter inflammationem, quæ arctando poteſt ſuffocare; tum propter humorem in aſperam arteriam deſcendentem, qui etiam ſuffocationis adducit periculum.

DE VULNERE GUTTURIS ET LARYNGIS.

Signa. Quod ſi vulnus in gutture, & larynge factum ſit, ſigna ſunt; locus ſuperior colli, vocis amiſſio, & aëris, ubi ad cavitatem pervenerit, exitus.

Prognoſis. Magis eſt periculoſum, quàm vulnus aſperæ arteriæ, tum propter loci anguſtiam, quæ minatur periculum ſuffocationis, ſi locus ſanguine, ſanie, & hujuſmodi repleatur, tum quod hæc pars habet muſculos circumpoſitos, qui ſunt rubei, & ſanguinei, unde angina oriri ſolet. Quare magis oportet eſſe ſollicitum Medicum de cura totius.

Quoad partem affectam, eodem modo in hoc vulnere medicamentis procedendum eſt, ut in vulnere aſperæ arteriæ dictum eſt. Quod ſi ſub ſutura facta, & appoſitis medicamentis, immineat ſuffocationis periculum, quia cavitas laryngis ſit repleta, inflammata, vel coarctata, ut reſpiratio effici non poſſit, eo caſu, debemus vulnus dilatare, atque fiſtulam argenteam, altero extremo recurvam, ex altero vero in tubæ formam dilatatam, immittere; quæ perveniens ad cavitatem reſpirationis, aëri ingreſſum præbet: ubi verò cauſæ ſpiritum obſtruentes ablatæ ſunt, eſt auferenda etiam cannula, & glutinando vulneri, vel carnis generationi incumbendum. Quod dixi de fiſtula, non modo in hoc vulnere laryngis, ſed etiam aſperæ arteriæ, locum habet. Cannula imponenda.

Si vulnus ſit anterius, in inferiore parte, & colli cavo, ita ut tam alte penetret, ut ſanguis ex vulnere erumpat, mortale eſt; quia tantus ſit ſanguinis ruentis impetus, ut ſtatim cum ſanguine effundatur vita. Unde hujuſmodi cavitas ab antiquis jugulum eſt appellata; quia eo læſo, animalia jugulentur.

DE VULNERE VENARUM, ET ARTERIARUM JUGULARIUM.

Vulnera colli, ſi magis à lateribus fiant, quia ibi excurrunt venæ, & arteriæ jugulares, ideò ſimiliter fit ſanguinis effuſio, quæ efficit vulnus lethale, potiſſimùm ſi arteria, vel vena interna vulneretur. Prognoſtica. At ſi vulnus fiat parvulum, & in externis venis, vel arteriis, & Chirurgus tempeſtivè accedat, ubi medicamentis in vulneribus venarum, & arteriarum propoſitis, ſanguinem ſiſtere non poteſt, ſtatim debet hamo apprehendere vas vulneratum, & attollere, deinde partes utrinque filo ligare, & tranſverſum totum vas præſcindere; ſic poterit refrænari ſanguinis profuſio, quæ vitam è veſtigio tollit; & ita æger curari poteſt; licet factu difficile ſit. Hæmorrhagia ſiſtenda. Cætera vide in vulnere venarum, & arteriarum.

DE VULNERE SPINALIS MEDULLÆ.

Collum, ſi in poſteriore ſui parte vulneretur, cervix læditur; ſi vulnus illatum ſit muſculoſæ cervicis parti, jam propoſita eſt curatio; at ſi ad medullam ſpi- Prognoſt.

spinalem pervenerit; adeò ut vel tota ejusdem, vel pars præcidatur, quomodocunque vulnus fuerit, mortale est: nam si tota præscindatur, statim deperditur motus, & sensus totius corporis; nec non quasi tota respiratio, & multi motus ad vitam necessarii, hinc sequitur mors: quod si non tota spinalis medulla abscindatur, sed tantum vulneretur, necessario ingens sequitur convulsio; ac proinde matura mors. Quia verò succurrendum est miseris ægrotantibus, remediis, quæ possunt etiam ipsos aliquando sanare, præsertim cum plura præter medicorum opinionem, contingant; ideò imponenda sunt ea, quæ dolorem leniant, convulsionem arceant, & quæ etiam saniem exsiccent sine morsu.

Medicamenta. Medicamenta oleosa sunt huic intentioni accommodatissima; unde probatur *Oleum Hyperici*, *instillatum*; aut *Ol. de Lumbricis, cum modica portione Theriacæ, vel Mithridatii; aut Ol. de Vitellis Ovorum, Balsamum nigrum, vel luteum, aut Ol. Hisp., Ol. de Cera, aut Mastichinum cum Terebinthina.* quo casu, oportet totius spinæ habere rationem, inungendo *Oleo Vulpino*, *Mastichino*, *de Castoreo*, *& de Lumbricis*. Nec modo spinæ totius, sed etiam capitis habenda cura, perfundendo totum caput *Oleo Chamæmelino Lumbricato*. Reliqua in vulneribus nervorum sunt proposita.

DE VULNERIBUS GULÆ.

Signa. Restat in collo gula, quæ si vulneretur, signa sunt, difficultas deglutiendi, vomitus, exitus cibi, & potus per vulnus. Quia vero gula in profundissima colli parte consistit, fieri ferè non potest, ut ea vulnerata, non etiam aspera arteria, venæ, & arteriæ jugulares, & nervi recurrentes vulnerentur; ex quo fit, ut præter proposita signa, quæ significant gulam vulneratam, conjungantur ea, quæ aliarum partium vulnus manifestant. Prognosis. Qua etiam ratione fit, ut vulnus gulæ, quod sua natura periculosum est, sæpe tamen lethale fiat, propter conjunctionem aliorum vulnerum, & sæva symptomata, quæ illa sequuntur; nam ubi venæ, & arteriæ jugulares vulnerantur, statim sanguinis profusio supervenit; in universum, vulnus gulæ periculosum est, tum propter deglutiendi difficultatem; tum quia persæpe inflammatio communicatur ori ventriculi, ex quo oriuntur sæva symptomata; licet hoc quoque experientia compertum sit, non paucos ex vulnere gulæ supervixisse, unde proponenda est curatio.

Vulneris gulæ curatio in eo consistit, Sutura. ut consuatur vulnus vera sutura, aut fibulis; ita tamen, ut labia vulneris ad mutuum contactum, vel non omnino ducantur, ne sanies intus collecta detineatur, sed per labia exire possit; vel si consilium sit omnino adducere, in inferiore parte foramen, turunda imposita, servandum est apertum, tum ut detur exitus saniei; tum ut, si cibus exeat, non possit intus detineri, & esse causa inflammationis. Ideo medicamenta emplastica, supra in vulnere asperæ arteriæ proposita, sunt convenientissima. Præter hæc, apponendum exterius aliquod emplastrum, quod inflammationem arceat; ut, quod conficitur *ex farina Hordei, Oleo Rosato, Sapa, & Vino nigro.*

Sed in hoc vulnere potissimum victus Victus ratio. ratio requiritur; nam cum deglutitio cibi, & potus perpetuò sit difficilis, nonnunquam ex toto adimitur. Ubi difficulter deglutiunt, exhibendi sunt cibi illi, qui sint liquidi, & plurimum nutriant; ut copia paucior ciborum sit sufficiens; alioquin plurimum nutrientia cibaria non convenirent inflammationi arcendæ, unde *contusum liquidum, Ovum sorbile, Aqua Carnis, instaurans dictum*, convenit, *Juscula item, quibus aliquandiu portio Pulli sit incocta, jus consummatum appellatum; item Lac sem. Melonum, Lac. Caprinum*, & hujusmodi, quæ liquida sunt, nec gravant, & plurimum nutriunt, tanquam oportunissima exhibenda sunt.

Quod si omninò ablata sit deglutitio, Clysteres nutrientes. ita ut nihil possit in ventriculum descendere, eo casu, ne ægrotantes fame pereant, debemus nutrire per clysteres, immissos in anum; quos nutrire posse testatur Oribasius, & Aëtius, uti ipsa Anatome ostendit, per venas meseraicas, pervenientes ad intestina, fieri posse transumptionem cibi ad jecur. Quare clysteres fiant ex cibis supra positis, seclusis iis, quæ irritant naturam ad expulsionem. Quando autem hæc cibandi ratio necessaria est, debetis primò expurgare intestina à fæcibus, per clysterem, qui vim habeat, educendi easdem, utpote qui *Salem* recipiat, præter *Mel*

Ro-

Rosaceum, *aut Saccharum rubrum*, *Oleum*, & alia, quæ molliendo, & detergendo fæces abluunt, & naturam ad expulsionem irritant. Evacuatis fæcibus, immittendi sunt clysteres ad nutriendum apti; prætermissis *Oleo*, *Sale*, *Saccharo*, & his, quæ possunt irritare expultricem; quibus immissis, imperandum; ut diutius eosdem detineant.

DE VULNERIBUS ARTICULORUM:

Transitio. A Collo, descendimus ad thoracem, inde ad abdomen, quorum vulnera extra, & intus facta, etiam cum partium internarum læsione, supra exsecuti sumus; ut modò supersint brachiorum, & crurum. Omitto hoc loco penis, & testiculorum vulnera; quæ partes rarò, vel nunquam vulnerantur, & eandem cum abdomine requirunt curationem. In brachiis, & cruribus nos, dimissis vulneribus, quæ in parte carnosa contingunt, de quibus aliàs à nobis abundè tractatum est, devenimus ad eas partes, quæ peculiarem exposcunt curationem; ut sunt vulnera articulorum, quæ ultimo loco in hoc tractatu de Vulneribus supersunt. Artic. quid. Articulus ex Galeno lib. de Ossibus, in principio, est ossium compositio, ad motum voluntarium comparata. Quæ compositio ad minimum fit ex duobus ossibus; præterea ex ligamento orbiculari, alligante ambo ossa, adeò ut se mutuò contingant; aliquando etiam ex ligamento rotundo, quod in profundissima ossis parte consistit. Hæc conjunctio, quæ articulus appellatur, obtinet profundiores partes, quàm cæteræ; quo fit, ut omnis articulus tegatur musculis, tendinibus potissimum, venis, arteriis, & nervis. Prognosis. Ex quo sequitur, & experientia quotidie monstrat, articulorum vulnera non modo curatu difficillima, sed periculosa, ac lethalia esse. Periculosa sunt, ac lethalia, quoniam rarò fit, ut articulus vulneretur, & vulnus perveniat ad articulationem, id est, ad ossa incidenda, quin partes superiores, quæ movent articulos, cum illis vulnerentur; unde si venæ, & arteriæ vulnerentur, sanguinis profusio oritur, propter quam periculosum redditur vulnus; si tendines, & nervi, statim insignes dolores oriuntur, quibus inflammatio, & spasmus supervenit. Unde hujusmodi vulnera ratione aliarum partium, quæ necessariò vulnerantur, fiunt periculosa. Dixi, necessariò propositas partes vulnerari; quia ut plurimùm carnem superpositam non habent, quæ in se vulnus recipiens, defendat à vulnere venas, arterias, tendines, &c. Sunt etiam vulnera articulorum periculosa, & difficilis curationis, ratione suæ naturæ seu naturæ articulorum, quia cum natura carnem generet, & glutinationem moliatur in ipsis vulneribus, hæc in ipsis articulis admodum est imbecillis; & redditur imbecillior, ob acceptum vulnus; sunt enim articuli imbecilles, quia exsangues, frigidi, & excarnes. Addo, quod cum articuli constent ex ligamentis membranosis, hujusmodi non posse glutinari testatur 5. Aph. Galenus, his verbis; vesica non glutinatur, quia frigida, & exsanguis est; ideò non mirum, si sint periculosa, aut saltem sanatu difficilia, & diuturnam exposcant curationem articulorum vulnera.

Differentiæ. Horum vulnerum alia ad articuli cavitatem pertingunt, alia non. Quæ non pertingunt, potius appellanda sunt vulnera supra articulos facta, quoniam non perveniunt ad cavitatem articuli; in quibus si tendines, aut nervi vulnerentur, curandi sunt ut vulnera nervorum; si verò venæ, & arteriæ vulnerentur, oportet talia vulnera curare, prout suo loco dictum est. Sola autem ea articulorum vulnera censenda sunt, quæ ad articuli cavitatem pertingunt, in quibus saltem orbiculare ligamentum inciditur; interdum aliqua pars capitis ossis. In his autem vulneribus curandis statim oritur dubitatio, num consuenda sint, nec ne; nam in praxi sunt, qui consuunt, & adducunt labia ad mutuum contactum, & glutinare tentant; alii relinquunt vulnus apertum, & carnis generationi student. Qui renuunt futuram, dicunt non oportere suere. Primò, quia consuitur pars, quæ uniri non potest, ut est ligamentum, quod cum nervosum, & exsangue sit, non potest uniri, ex Galeni sententia. Secunda causa est, quia adstringendo labia vulneris sutura, includimus in profundo saniem, quæ copiosissima cohibetur, aliquando mucosa, aliquando tenuis, & sic inflammatio, abscessus, & non raro gangræna oboritur. Auctoris sententia. Ego verò memor sententiæ Galeni 3. de Fract. qui asserit, quod omnia sub cute constituta, gaudent oper-

operculo cutis, & considerans, quod articuli cum sint frigidi, exsangues, excarnes, calore depauperati, facilè in iis exstinguitur calor innatus, præcipue si aëri frigido exponatur; propter hanc rationem, hujus opinionis fui, ut articulorum vulnera suerentur, & labia ad mutuum contactum adducerentur. Ad rationes in contrarium adductas; & primò ad primam respondetur, quod in his vulneribus satis est, cutem mutuò applicare suturis, aut fibulis; & sic vulnera à frigiditate aëris tueri, & tegere articulum cute, id est, naturali suo integumento, intacto à sutura ligamento; nisi fortè puer sit, in quo propter partium mollitiem unio speranda est, in quo si ligamentum consuatur, & vulnus totum simul adducatur, facilè hæc operatio absolvetur, tum quia ligamentum sua natura robustum est, & suturæ hærent, tum quia fit sine dolore, sensu enim privatum est ligamentum. Verum si huic obstare credat, quod hoc modo consuta cute, & ligamento dimisso, cavitas in parte interna paretur, ideo vulnus carnis generatione potiùs curandum, propterea quod per secundam rationem, intus sanies cum periculo colligatur, si vulnus consuatur. Respondetur, nos parum curare in his vulneribus, an vulnus cavum relinquatur, vel carnis generatione curetur; sed tamen curamus, ne vulnus atque articuli nudi aëri frigido exponantur; quia imminet periculum exstinctionis caloris, unde gangrænæ oriuntur: aut si hoc non succedat, nulla concoctio unquam in vulnere apparet. Neque propterea sequitur, nos conclusuros intus saniem per suturam; quoniam ita volumus esse consuendum vulnus, ut sanies possit expurgari.

Contraria argumenta solvuntur.

Ex his discendum est, qua ratione labia vulneris per suturam sint ad mutuum contactum adducenda; ita scilicet, ut in extremitate declivi foramen relinquatur, in quod turunda mittatur, & ita sanies expurgetur. Quo facto, medicamentum est imponendum, aliud supra suturam, aliud supra turundam. Supra suturam, glutinatorium, vel emplasticum ponendum, ut est hoc.

Medicamenta.

℞. *Mastiches.*
Boli Armenæ.
Aloës ana drach. j.

Misce, fiat pulvis tenuissimus, & inspergatur.

Humidum medicamentum est, quod.

℞. *Mastiches.*
Aloës ana drach. j.
Resinæ Abietinæ unc. j.
Olei Hyperici unc. ß.

Misceantur, atque turundæ immittendæ apponantur.

Quando vulnera pertingunt corpus ligamenti, & articulum, valde siccum futurum est medicamentum, multis de causis; tum quia ligamenta, & ossa, quæ articulum componunt, sua natura sunt siccissima, & proinde siccis gaudent; tum quia sensu privata sunt, & tolerant robustissima medicamenta; tertiò, quia copiosissima sanies effluit ex vulneribus articulorum, modò mucosa, modò tenuis, & necesse est medicamentum non obrui, neque facultates obtundi, ideò valde exsiccans debet esse medicamentum: quare plerique volunt, abstinendum esse à relaxantibus, emollientibus, humectantibus, & omninò oleosis medicamentis, nisi dolor urgeat: volunt præterea esse imponenda consistentia sicca. Ego verò, etsi libenter ab hujusmodi oleosis abstineo, utor tamen turunda, *Unguento de betonica* imbuta, quam postea revolvo super pulverem tenuissimum, qui

Siccantia.

Auctoris sententia.

℞. *Myrrhæ.*
Rad. Iridis.
Betonicæ.
Colophoniæ ana drach. j.

Misceantur, & pulveris. subtilissimè.

Interdum adhibeo *Theriacam*, *cum Trochiscis Andronis*, *Pasionis*, *& Polyidæ.* Similiter turundæ admoveo, aut cum turunda immitto aliquando *Ol. Hispanum*; *vel Balsamum luteum*, *vel nigrum* intus infundo, præsertim pueris, & natura humidioribus aliquando usurpatur turunda cum hoc medicamento.

℞. *Terebinthinæ drach.* vj.
Gum. Elemi drach. iv.
Ol. Hyperici drach. iij.
Boli Armenæ.
Sang. Draconis ana drach. j.
Aquæ Vitæ drach. ji.

Liquefiant simul omnia lento igne; deinde adde

Pulv. Rad. Iridis.
Aloës.
Mastiches.
Myrrhæ ana drach. j.
Misce.

Et hoc erit medicamentum opportunissimum ad absumendam saniem universam, & carne replendam cavitatem. Extrinsecùs siccantia competunt, ut est *Ceratum de Betonica.* At si nulla adsit inflammatio, vel dolor, adhibenda, quæ aliquo pacto trahunt ex alto, ut *Ceratum Barbarum, cum dimidia parte Sacri.* Hæc igitur sunt medicamenta, ad vulnera articulorum sananda.

Appendicis Lib. II. de Vulneribus Partium

FINIS.

CHIRURGIÆ UNIVERSALIS HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE

LIBER TERTIUS.

De Ulceribus, & Fistulis.

Cap. I.

DE NOMINE, DEFINITIONE, DIFFERENTIIS, CAUSIS, ET PROGNOSTICIS ULCERUM, IN GENERE.

Nomen. VLCUS, τὸ ἕλκος, multa significat; primò, omnem membrorum noxam, Tex. 17. lib. 2. de art. cap. 6. lib. de inæqu: intemper.; nam omnis morbus ulcus dici potest, quia immodicus calor, & frigus proximè accedunt ad id, ut unitatem solvant; calor quidem segregat, ac incidit substantiæ continuitatem; summum verò frigus, constipando, tum introrsum intrudendo, quædam exprimit, quædam quassat. Sumitur deinde ulcus, pro continui solutione, quæ in carne facta est, cap. ult. lib. de Caus. Morbor. Denique sumitur pro unitatis solutione, sive hæc fiat in carne, sive in nervo, osse, capite, pulmonibus, intestinis, &c. De Ulceribus ergo nos agemus in hac tertia significatione; & quidem de iis tantùm, quæ Chirurgi manus possunt attingere, ut sunt ulcera externa, nam de internis, ut sunt ulcera pulmonum, & similia nihil dicemus.

Vulnus, & ulcus ut differant. Ad definitionem ulceris investigandam, videre oportet, quomodo vulnus & ulcus differant; nam Hippocrates lib. 1. de Ulceribus & Gal. lib. 3. Meth. hæc nonnunquam confundere videntur. Gal. penes causam efficientem distinguit; nam cap. ult. lib. de Caus. Morb. causas duas affert, quæ unitatem solvunt, alias, quæ extrinsecus adveniunt, ut omnia, quæ vulnerare, & contundere possunt, alias, quæ ex ipso corpore ortum ducunt, ut humorum vitia, quæ corrodendi vim habent; è qua distinctione cap. 6. lib. de Constit. art. colligit, vulnus fieri à causa externa, ulcus ab interna, id est, ab humore in corpore. Avicennas cap. 4. Doctrina 1. Fen. 4. Can. 1. vulnus vocat solutionem continui, in qua nondum factum est pus: ulcus autem, in qua fit pus: ideoque ait ulcera sæpe è vulneribus generari. At Galeni distinctio potior est: nam multa etiam ulcera sicca sunt, ut in morituris.

Proinde ulcus est solutio continuitatis, ab interna causa, ex erosione proveniens. Adjecimus, ex erosione, ut cum Gal. c. 4. lib. 3. Meth. & c. 1. lib. 4. Meth. indicaremus, omne id, quod ex erosione provenit, id est, omne Ulcus, compositum esse affectum, è solutione continui, & diminuta quantitate. Ulcus quid.

Ulceris differentiæ sumuntur; primùm, à loco affecto, sive partibus ulceratis: secundò, à natura affectus, sive ulceris in se considerata; tertiò ab iis, Differentiæ.

quæ præter naturam ulceri adjunguntur; quartò a quopiam extra posito. A loco affecto, ulcera alia sunt in carne, alia in vena, in osse, in capite, &c. A natura, & essentia ulceris, c. ult. l. 3. Meth. nimirum à figura, magnitudine, inæqualitate, æqualitate; à figura, alia recta, obliqua, rotunda, pampinorum more retorta, alia hami similitudine unca; à magnitudine, alia magna, alia parva, superficialia, profunda, longa, brevia, lata, angusta; ab æqualitate, & inæqualitate, alia æqualia, & uniformia, alia inæqualia. A rebus præter naturam ulceri adjectis, alia habent junctum morbum, ut dyscrasiam, putredinem, inflammationem, gangrænam; tumorem; alia morbi causam, ut ulcera cacochyma, corrosa, vexata fluxione; alia habent juncta symptomata, ut ulcera dolentia, sordida, dura, crustosa. A rebus extraneis, ut à tempore, alia recentia, alia vetusta; ab iis, qui primò curarunt, ut Cheironia, c. 2. l. 3. Meth.; ab iis, qui primò iis correpti sunt, ut Telephia; à simili, ut cancrosa.

Quænam Differentiæ chirurgo sint utiles.

Differentiæ a loco affecto, maximè ad curationem, sunt utiles cap. 10. lib. 3 Meth.; sic enim ulcus in vena, aut arteria, valentioribus eget exsiccantibus, quàm in carne; & ulcera in cute capitis, valentioribus egent siccantibus, quàm in cute: reliqua interna ulcera alium curandi modum postulant, quàm externa; nam *Æs ustum*, *Pompholyx*, *Lithargyrus*, &c. externis ulceribus utiliter imponuntur; in internis locum non habent, quia nocent. c. 7. lib. 4. Meth. Secundus fons differentiarum etiam utilis est; id enim, quod curam desiderat, nihil est aliud, quàm affectus essentia, c. 9. lib. 1. Meth. Sic magna ulcera vehementioribus egent siccantibus, rotunda difficilius curantur; quia non habent angulos, quibus committi possint; æquale ulcus uniformi eget medicamento, inæquale difformi. Tertii fontis differentiæ, non sunt veræ ulceris differentiæ; quæ enim consistere per se possunt, non sunt alterius rei differentiæ; nam differentia est rei forma, quæ à re separari nunquam potest, nisi per interitum, c. ult. lib. 3. Meth. Hinc Galenus Com. Aphor. 45. Sect. 6. ait; si ulcus dicitur putridum, non constituitur aliqua ulceris differentia, sed affectus implicitus ex ulcere, & putredine. Verumtamen recentiores, has differentias ulceris, ceu proprias retinent; cum enim tractaverunt de simplicibus ulceribus, accedunt ad alia, cum intemperie, fluxione, dolore. Hinc Galenus, cum lib. 3. Meth. tractasset de ulcere plano, & cavo; in lib. 4., deinde agit de ulcere cum intemperie, gangræna, & de aliis, quæ præter naturam ulceri junguntur; imò ferè semper omnem curationem hæc ad se trahunt; nec enim ulcus intemperie affectum, fluxione vexatum, dolens, curari potest, nisi priùs curetur intemperies, fluxio, dolor. Quarti fontis differentiæ non sunt utiles: nam ulcus diuturnum non postulat aliam curationem, quàm recens, quatenus eandem habet proportionem; at verò, si aderit intemperies, putredo, tumor, non diuturnitas curabitur, sed putredo, intemperies, sordes, quæ ulceri vetusto plerumque conjunguntur. Sic in ulcere Cheironio, nil curationi conducit, si sciamus à Cheirone medico fuisse curatum; unde hanc nimis curiosam esse appellationem Galenus ait in Comment. Aphorismi 41. sectionis. 6. & c. 33. Lib. de Tumoribus præter Naturam. Hæc de differentiis.

Causæ.

Causæ ulcerum sunt internæ, cap. ult. lib. de Caus. Morb., nimirum humores, qui in toto fluunt, & vim corrodendi habent. Porrò hi humores variant, calore, crassitie, tenuitate &c.; si enim fuerint tenues, efficiunt ulcus purulentum; si crassi, sordidum; si valde calidi, serpens, quod nostri corrosivum, & ambulans; si calidi admodum, tenues, & flavæ bilis æmuli, fiunt ulcera, quæ tantùm cutim corrodunt, propter humoris tenuitatem, ac vocantur herpetes exedentes; si calidi, crassi, & proximi bili superassatæ, sive salsæ, non solum cutim, sed substantiam etiam carnosam, propter humoris crassitiem, corrodunt; unde phagedænæ, ulcera phagedænica, & cancrosa dicuntur; si humores hi fuerint tantum calidi, ulcera fiunt crustosa, sicut carbunculi; si humores corrodentes sint admodum salsi, fiunt ulcera pruriginosa; si adeo fuerint vitiosi, ut è toto adversentur calori nativo, fiunt ulcera putrescentia, gangrænosa. Quæ Galenus lib. sexto κ. γ. νομώδη appellat. Causæ ergo ulcerum sunt humores acres & erodentes, qui, ubi consistunt in parte affecta, sunt proxima, & continens causa ulceris; ubi autem in toto redundant, sunt causæ non ita proximæ, quæ antecedentes dicuntur. Causæ porrò

Causæ humorum erodentium.

superiores horum humorum consistunt vel in corpore, vel exterius adveniunt. Causæ internæ plerumque sunt vitia jecoris, aut lienis, ut intemperies, obstructio, tumor, cap. 2. lib. 6. κ. γ. Externæ, sunt vitiosi cibi, *Allia*, *Cepæ*, *Aromata*, *vinum potens*, aër pravis qualitatibus affectus, motus nimius, vigiliæ immodicæ, &c.

Prognostica. Ulcera in genere manifesta sunt, nec signis egent; particularia sequentur in speciali doctrina: quamobrem de prognosticis ulcerum. Omnia igitur ulcera periculosa fiunt, propter tres causas, cap. 6. lib. 4. Meth. Primùm propter loci affecti, id est partis ulceratæ præstantiam; hinc externa ulcera, de quibus nos agimus, periculosa hac ratione non sunt, quia cutis non est pars principalis. Secundò propter ulceris magnitudinem; nam in magno ulcere pars valde debilitatur, partesque subjectæ præstantes, ut tendines, venæ, arteriæ, nervi, &c. propter profunditatem corroduntur; proter latitudinem etiam ulceris multæ partes internæ deteguntur, & debilitantur ab aëre externo. Tertiò ulcus redditur periculosum, propter malignam qualitatem, ita ut omnibus decenter factis, vix tamen, aut omnino non sanari queat, cap. 5. lib. 4. Meth.; hujusmodi sunt ulcera, quibus jungitur aliquid eorum, quæ præter naturam sunt, ut ulcus cum intemperie, putridum, sordidum, dolens, fluxione vexatum, cacochymum. gangræna, aut inflammatione affectum. Hinc Aphor. 4. Sect. 6. ulcera circum glabra maligna dicuntur; quia ubi pili decidunt è parte ulcerata, aut carunculæ, aut squamulæ demittuntur, signum est, admodum vitiosos ac erodentes humores in parte abundare. Sic Aphoris. 45. Sect. 6. ulcera annua, aut diuturniora, in quibus os abscedere, aut cavas fieri cicatrices necesse est, omnia sunt maligna, propter vitiosi humoris præsentiam. Periculosa etiam sunt ulcera, quæ aliis succedunt morbis, secundùm Rhasin, 14. Continent; natura enim exonerat materiam corruptam per partem exulceratam. Pariter maligna sunt ulcera, quæ consistunt in extremitatibus dorsi, brachiorum, tibiarum, secundùm Galenum, & Avicennam. Sic ulcera procreata ab atra bile, Galeno sunt incurabilia, cap. 4. lib. de Atra Bile. Summatim, ubi perpenso corporis habitu, videtur adesse calida jecoris intemperies, aut Lienis vitium, sine dubio maligna sunt ulcera, & difficilis curationis.

CAP. II.

DE CURATIONE ULCERUM GENERALI.

Universalis ulcerum curatio, hoc axiomate comprehenditur; omne ulcus perpetua exsiccatione indigere, secundum Hippocratem in principio l. de Ulceribus, & Galenum, cap. 3. lib. 3. Method.; quod præceptum ad ulcera, & vulnera communiter pertinet; potest enim ulcus tripliciter considerari; quod semper tamen siccantibus eget. Vel enim est simplex incisio, sive unitatis solutio, quæ glutinatione curatur. Vel non est incisio simplex, sed cum amissione substantiæ, nimirum, aut cutis, quæ curatur cicatrice, seu operculo; aut carnis simul, quæ curatur carnis generatione. In simplici ulcere, glutinantia adhibentur, quæ sicca sunt; in amissione carnis requiritur generatio carnis, quæ est opus naturæ; quia autem in generatione carnis resultant duo excrementa, tenue, & crassum; ideò natura eget medici auxilio, nimirum siccatione, & detersione hujusmodi excrementorum; in amissione cutis, quia hæc, ceu pars spermatica, regenerari nequit, ideò caro ulceris, eatenus siccanda, & densanda est, ut cutis suppleat officium. Ulcus indicat siccantia.

Practici in ulcerum curatione quatuor scopos observant. Primo imponunt pus moventia, seu suppurantia, ab ipsis digestiva dicta. Secundò, detergentia, ab ipsis mundificativa. Tertiò, implentia. Quartò, cicatricem inducentia. Sic enim procedit Rhases, cap. 3. l. 14. Continent., sic Avicennas, sic Celsus, cap. 26. l. 5., sic Gal. c. 6. l. 13. Meth., cap. 12. l. 1. per Gen., Com. 7. l. 3. de fract., Com. Aphor. 22. Sect. 5. Scopi quatuor in ulcerum curatione.

Ratio autem, cur primùm usurpentur suppurantia, est hæc; quod nimirum materia, quæ extra propria vasa fluit in porositates, cogitur putrescere; nos igitur ipsam concoquere debemus, ut pus bonum generetur. Alia est ratio, quod caro in ulcere, per sarcotica, & siccantia generari nequit, nisi crasis generans carnem sit sana, id est, nisi materia concoquatur, & purgetur; Cur suppurantia primum habeant locum.

ſic enim ulcus redditur idoneum ad carnis generationem. Ultima ratio eſt, quòd omnes morbi per ſua tempora curantur, ideoque pro temporum diverſitate, remedia diverſa poſcunt. Tempora verò ulcerum ſic ſe habent; primùm ſanies tenuis, & aquoſa ex ulceribus defluit; deinde in augmento parcior, & craſſior; poſtea in ſtatu, non amplius ſanies, ſed pus tenue; poſtremò in declinatione pus exit, colore magis album, conſiſtentia craſſius, & minùs copioſum, cap. 3. lib. de totius Morbi Temporibus; proinde, in principio ſanies tenuis craſſior eſt reddenda, ut tandem concoctionis beneficio, in pus vertatur, atque hoc in album, craſſum, & minùs copioſum.

Dubium ſolvitur.

Galenus quidem lib. 3. Meth. curans ulcus planum, & cavum, nullam facit concoquentium mentionem; quia modum ſaltem docet ulcus carne implendi, & ſupponit ulcus idoneum factum jam eſſe, ut repleri carne queat. Præterea, Comm. Aphor. 22. ſect. 5. ait, in ulceribus putridis, & fluxione vexatis non competere ſuppurantia; putridis enim addenda non ſunt, quæ putredinem augere poſſunt; & ſi fluxio à toto corpore habeat originem, ſanè pus moventia non conveniunt; quia ſunt laxantia, & partem valde diſpoſitam efficiunt ad receptionem materiæ fluentis, unde poſtmodum phlegmone corriperetur; quod ſi verò fluxionis cauſa ſit in parte recipiente, ſeu affecta, ut dolor vel inflammatio, tum ſuppurantia, quæ imponuntur, erunt blanda, quæ dolorem leniendo, ac inflammationem moderando, fluxionis cauſas intercipiant.

In ulceribus putridis, cum fluxione non competunt pus moventia.

Quando repellentia in ulceribus queant uſurpari.

Interim huic præcepto (ulcerum initio uſurpanda, quæ pus movent) non adverſatur Galenus., licet cap. 12. l. 1. per Gen. adſtringentia, & repellentia probet in ulceris principio, quæ ſuppurantibus contraria videntur. Nam hoc fit diverſo reſpectu; quia ſuppurantia diriguntur ad evacuationem materiæ influxæ, quæ cum acris, & calida ſit, partem inflammaret, niſi ſuppurata expurgaretur, facta enim ſuppuratione, ceſſant inflammationes; at repellentia reſpiciunt fluxum materiæ influentis, c. 2. lib. 13. Meth. Poſſumus autem utriſque uti præſidiis; quia enim materia parti infixa propelli nequit, ideò ſuppurantia in parte ulcerata ponenda; & quoniam materia in partem influens neceſſariò defluit è partibus ipſum ulcus circumſtantibus, proinde repellentia, quæ fluxionem arcent, non imponenda ſunt ipſi ulceri, ſed partibus circumſtantibus; Aphoriſ. 23. ſect. 5. Hinc ergo patet, pus moventia conducere in principio omnium ulcerum, niſi putrida; in iis autem quæ fluxione tentantur, eo modo imponenda, quem jam tradidimus, circumponendo ſcilicet repellentia; ſic enim; primò repellemus materiam influentem; deinde efficiemus, ut medicamentum ſuppurans, quod calidum eſt, nihil poſſit à partibus circumjacentibus attrahere; tertiò facultate adſtrictoria, partem ulceratam corroborabimus; quartò partem per ſe ſanabimus, quia adſtringentia ſicca ſunt, & quia etiam materiam aliò propellendo, per accidens exſiccant cap. 6. lib. 1. per Gen.; Ultimò, vis ſuppurantis intendetur, per antiperiſtaſin frigoris medicamenti adſtringentis; ſic enim fiet, ut calor partis ulceratæ, fugiens frigidum, quod circumcirca eſt, in ulcere uniatur, & validiùs concoquat.

Neque à ſuppurantium uſu deterrere nos debet, quod Galenus Com. Aphor. 22. ſect. 5. ait, ulcera maligna, quæ corroſas habent partes circumſtantes, eſſe inſuppurabilia; non enim ſuppurationem hic negat Gal., ſed ſummè difficilem eam eſſe innuit; unde in malignis ulceribus ſuppurante medicamento, nimirum Ture, utitur Galenus c. 18. lib. 1. per. Gen.

Suppurantia etiam in ulceribus dyſepulotis adhiberi debent.

Porrò quæritur etiam de craſi pus moventium. Quoniam igitur ſuppurantia debent roborare calorem nativum, ut poſtea facilè concoquat, & pus moveat, c. 6. lib. 5. Simp., patet ſanè, pus moventia in temperamento convenire debere cum partibus, quibus applicantur, quia calor nativus in quantitate augendus; ut ſi calido ut 1. addamus ſimiliter calidum ut 1.; non autem augendus in qualitate, quia ſic verteretur in febrilem; ut ſi calidum ut 2. adderemus calido ut 1.: hinc ſi pars fuerit temperata, temperatum quoque erit pus movens; ſi calidior, paulò calidius & illud; quoniam verò natura humana eſt calida, ac humida, Galenus voluit, pus moventia in genere eſſe calida, & humida.

Temperamentum eorum, quæ pus movent.

Dubitatur autem, cur Chirurgi imponant ſiccantia, ut ſunt *Tus*, *Reſina Terebinthina*, *& Abiegna*, *Oleum Maſtichi-*

Cur Chirurgi ſuppurantibus utantur.

quæ simul ficcant, & detergunt. *chinum*, *ſuccus Apii*, *&c.* Reſponſio. In ulcere duas habemus indicationes; primùm enim materia incocta, eſt in pus vertenda; ſecundò, detergendum, & expurgandum eſt id, quod in pus eſt verſum. Quod ſi ergo ſeparatim his ſcopis ſatisfacere voluerimus, pus moventia ſemper ejus erunt craſeos, cujus eſt pars, cui applicantur; qua ratione Hippocrates cap. 2. lib. de Ulceribus præcipiebat, ulceribus apponendum eſſe cataplaſma calidum, & humidum. Gal. cap. 5. lib. 3. Method. jubebat in naturis temperatis *Tus* addere; ſicut enim hoc in naturis humidioribus ſiccum eſt, & carnem generat, ita in temperatis, & ad ſiccum vergentibus, *Tus* non ſiccat, ſed humidum eſt, & pus movet. Si autem duobus his ſcopis ſimul cupimus ſatisfacere, miſcenda ſunt ſuppurantia cum ſiccantibus, & detergentibus; unde ſuppurantia evadunt calida, & ſicca; in hac tamen miſtione obſervandum, non indifferenter hæc miſcenda eſſe, ſed temporis adhibendam diſtinctionem, ita ut in principio ſuppurantia, in fine detergentia præpolleant; ita *Reſina abiegna*, *&* *Terebinthina*, quatenus ſunt calidæ, & humidæ, pus movent; quatenus ſiccant, & detergunt, reliquo ſcopo ſatisfaciunt; ita *ſuccus Apii*, *&* *Oleum Maſtich.* calore, & vi emplaſtica, pus movent, ſiccando vero detergunt. Hic autem poſtremus modus, qui ambos ſcopos ſimul reſpicit, priore potior eſt: natura enim nunquam, ac ne in principio quidem, otiatur à carnis generatione, & propterea ſemper ſegregat illa duo excrementa humida, & craſſa; unde fit, ut ulcera perpetuò ſiccatione indigeant; & proinde eo tempore, quo puri movendo ſtudemus, ulcus ſimiliter exſiccabimus; unde Galenus *Tus* addit, cap. 18. lib. 1. per Gen.

Quandiu ſuppurantibus utendum, & quomodo reliquis tribus ſatisfaciendum ſcopis. In talibus ſuppurantibus inſiſtendum, donec pus bonum appareat; quod eſt album, quia fit à craſi arteriarum, venarum, nervorum, membranarum, quorum alba eſt ſubſtantia; æquale etiam eſt, non grumoſum, quia calor naturalis per omnes ejus partes permeavit, & æquale illud effecit; qua de cauſa etiam læve exiſtit tangenti; poſtremo minimè eſt fœtidum pus bonum, cum omnes pravæ qualitates materiæ jam ſint à calore naturali ablatæ. His ita peractis, ulcus mundificandum, & pus expurgandum, tum carne implendum, poſtremò, tegendum operculo, id eſt, cicatrix inducenda; quæ omnia cap. ſequenti docebimus. Et hactenus in parte affecta immorati ſumus.

Verùm, cum ulcus, manente cauſa, perfectè curari nequeat, cap. 4. lib. 4. Meth., ideò etiam cauſæ ulcerum ſunt auferendæ. Cauſa ulcerum ut movenda. Ulcus igitur omne fit ex influxu humorum acrium, & corrodentium, ad partem aliquam; influxus excitatur à redundantia humorum vitioſorum in toto corpore; atque hæc redundantia interdum fit vitio jecoris, aut lienis, perpetuò autem à cauſis externis, id eſt à rebus non naturalibus. Fluxio igitur tribus aufertur inſtrumentis; revulſoriis, repellentibus, & intercipientibus. Primùm enim humorem revellere poſſumus ad loca contraria, cap. 6. lib. 4. Meth., c. 2. lib. 2. ad Glauc. Deinde eundem retròpellere poſſumus, c. 16. lib. 13. Meth., c. 6. lib. 1. κ.γ., c. 4. lib. ejuſd., c. 17. lib. 5. Simpl. Tertiò, humorem fluentem, in itinere quaſi detinere, & intercipere poſſumus; ut ſi ulcus ſit in ſumma manu, & humor illuc fluat, nos eum in carpo, aut cubito detinebimus c. 1. lib. 1. Meth., Aphor. 23. ſect. 5. Hoc præſtatur per medicamenta, quæ communiter defenſiva vocantur, & ſunt frigida; quoniam cogunt humores, ne ulterius influant; fiunt è *bolo Arm. ſanguine Drac. Myrtillis*, *Balauſtiis*, *in pollinem redactis*, *deinde Cera*, *ſeu Ovi albumine*, *&* *Aceto ſubactis*, *ſeu miſtis*; quæ omnia ſunt adſtringentia, & proinde frigida, ac ſiccantia; imponuntur autem ante adventum humoris ad locum ulceris. Repellentia etiam ſunt frigida, & poſſunt, vel humida eſſe, vel ſicca, quamvis in ulceribus ſiccantia conveniant, c. 12. lib. 1. κ. γ. Revulſionem molimur attrahentibus, ut ſunt Calor, Dolor, Vis vacui. Calore attrahunt, balneum, inunctiones calidæ, & digerentes. Dolore vinculum dolens, ligatura. Calore, & dolore ſimul, cucurbitulæ, veſicatoria. Vi vacui attrahunt purgatio, fonticulus, ſive emiſſarium, quia humores ſequuntur id, quod evacuatur. In revulſione autem, obſervanda eſt rectitudo, tum partis, tum vaſorum; partis, ut ſi ulcus fuerit in crure dextro, revellimus in brachio dextro; vaſorum, ut ſi ulcus ſit in crure dextro, revellimus in crure ſiniſtro, quia ſic ſervatur communicatio va-

vasorum. sic igitur fluxioni occurrimus. Cacochymiæ purgatio est accommodata, c. 6. lib. 13. Method. Causæ denique ulcerum externæ, nisi abierint, amovendæ, ne ampliùs ulcus foveant. Et hæc de generali ulcerum cura.

Cacochymia. Causa externa.

Cap. III.

DE CURATIONE ULCERUM SIMPLICIUM, PLANORUM, ET CAVORUM.

Simpliciora ulcera.

Simpliciora appellamus ulcera, quibus, præter unitatis solutionem, ab erosione factam, non copulatur morbus, causa, vel symptoma. Hæc ulcera, si tantum in iis amissa sit cutis, & cuticula, dicuntur plana, seu æqualia, cap. 3. lib. 3. Meth.; si carnis etiam amittatur portio, appellantur ulcera cava. Agemus ergò primùm, secuti Gal. lib. 3. Meth. de ulcere cavo; in cujus doctrina, de plano etiam ulcere agendum erit.

Indicationes seu scopi in simplici ulcere.

Cùm igitur in ulcere cavo duplex sit affectus, nimirum solutio unitatis, & cavitatis; indicatur unio, carnis generatio, & cicatricis inductio, quæ operationes tantum à natura fiunt; sed natura medici eget auxilio, non alia de causa, quam propter ulcerum excrementa, quæ ulcus reddunt δύσκρατον, cacochymum, dolens; quare si hæc excrementa sint bona, id est, si pus sit album, læve, paucum, crassum, minime fœtidum, significant ulcus posse carne impleri Com. ult. lib. 1. Prognost. Contra, si mala, id est, si pus sit nigrum, inæquale, asperum, seu grumosum, & fœtidum, indicant non posse ulcus carne impleri, nisi reddatur idoneum, id est, nisi materia illa suppurantibus bona reddatur, & expurgetur. De excrementorum in ulceribus differentiis Celsus agit c. 25. lib. 5., Galenus cap. 3. lib. de totius morbi temporibus, hæc excrementa dividit in saniem, & pus, & utriusque duas facit species; prima saniei species est sanies tenuis, & aquosa, primùm ex ulceribus defluens; altera species, est sanies paucior, & crassior; prima species puris, est pus tenue, & copiosum; secunda, pus albidum, crassum, minùs copiosum. Ex hac igitur excrementorum observatione conjiciendum, quando pus moventibus, vel sarcoticis uti, aut non uti, aut quando his magis, quàm illis uti debeamus.

Species excrementorum in ulceribus.

De conficiendo Pure laudabili.

Suppurantia.

Quod si igitur à copia, & qualitate excrementorum, quæ ex ulcere defluunt, cognoscamus, opus esse pus moventibus, hæc imponenda. Sunt autem alia simplicia, alia composita; simplicia sunt *Tus*, *Resina Abiegna*, *& Terebinthina*, *Oleum Mastichinum*, *Ovi vitellus*, *&c.* Composita debent consentire temperamento partis, cui applicantur, & modicè erunt emplastica, ut caloris halituosi transitum detineant, ac includant, quò materia in pus vertatur, c. 6. lib. 5. Simpl. Quocirca, si corpus fuerit humidum, suppurans medicamentum tale erit

℞. *Olei Ros. completi unc.* ß.
Ovi vitellum dimidium.
Misce.

Si corpus non ita sit humidum.

℞. *Olei Mastich. unc.* ß.
Resinæ Terebinthinæ unc. iij.
Ovi vitellum dimidium.
Misce.

Si corpus adultum sit.

℞. *Resinæ Abiegnæ unc.* j.
Olei Rosati Drach. vj.
Farinæ Hordei. q. s.
ad inspissandum.

In corporibus duris, & maximè siccis.

℞. *Farinæ Fœni-græci*
Sem. Lini ana drach. iij.
Farinæ Hordei.
Terebinthinæ.
Pinguedinis Anatis.
Gallinæ ana unc. ß.
Succi Apii. q. s.

Ut fiat medicamentum, quod commodè concoctionem præstare queat.

Repellentia.

In circumjacentibus autem partibus, imponemus repellentia, & *linteum madefactum in Vino nigro austero*, *ac expressum*, &c.

De Pure Sordibusque expurgandis.

Detergentia.

Ubi pus horum medicamentorum beneficio bonum apparet, relinquemus pus moventia, ut monet Rhasis 13. Continent; alias enim ulcus fit sordidum, & carnis generatio retardatur, ut ple-

plerumque Chirurgis stolidis accidit. Debemus verò pus factum detergere per mundificativa. Simplicia sunt talia; *lintea Melle infecta*; *Hordeacea*, *Fabaceaque farina cum Melle*, *Melicratum*, cap. 8. lib. 2. ad Glauc. Composita hujusmodi sunt.

℞. *Mellis Rosar. unc.* ij.
Farinæ Hordei q. s.
ad mel inspissandum.
Vel.
℞. *Terebinthinæ drach.* ij.
Syrupi Ros. unc. ß.
Succi Apii unc. jß.
Farinæ Hordei &
Lupinorum q. s.
ad inspissandum.

Sæpenumero autem eodem tempore, & concoquimus, & detergimus: nam quæ pus movent, ut *Resina Terebinthina*, *& Abiegna*, *Apii succus*, & aliarum bona pars, etiam detergunt. Cum verò detersio non est facta per suppurantia, propositis mundificantibus tamdiu utemur, quandiu pus in ulcere apparebit.

Signa ulceris puri & impuri. Signa ulceris puri, vel impuri, tradit Celsus cap. 26. lib. 5. Si enim ulcus rubet, ac nimiùm neque siccum, neque humidum est, purum existit: contra, quod sensu caret, quod nimiùm est aridum, aut humidum, aut pallidum, albidum, lividum, vel nigrum, non est purum. Quomodo autem ulcera in profundo sita cognoscantur esse detersa, docet Galenus cap. 2. lib. 4. κ. γ. purum enim ulcus est, si medicamenta incipiant sensum mordicationis inferre.

De Carne generanda.

Sarcoticorum necessitas unde sit, & quibus ea polleant viribus. Purgato autem ulcere, sequitur, ut carne impleatur, per sarcotica. Gignitur quidem caro à natura, id est, à partis ulceratæ temperatura; at quoniam in carnis generatione, dum sanguis in carnem mutatur, tenue, & crassum excrementum segregatur, fit, ut natura medici egeat auxilio; aliàs, si sanæ sint partes, in tertia concoctione singularum partium, tenue excrementum est insensibilis illa perspiratio, quæ, si interdum, aut ex motu, aut cibo, aut imbecillitate, aut alia de causa visibilis fiat, sudor dicitur; crassum verò excrementum sunt sordes, quæ extrinsecus corpori adhærescunt; hæc excrementa in parte sana à natura detruduntur extra corpus, sensibiliter, & insensibiliter; at cum exulceratæ partes imbecilles sunt redditæ, excrementa non possunt ampliùs à natura extra ulcus propelli; unde à crasso excremento ulcus sordidum redditur, à tenui, humidum. Hinc ergo patet, ulcus duplici indigere medicamento, scilicet sorditiem detergente, & humiditatem exsiccante; & quia nullum est tempus, quo natura à carnis generatione cessat, nullum etiam est tempus, quo non hæc duo excrementa segregentur, & ulcus non indigeat, siccantibus, & detergentibus. Hæc, medicamenta Sarcotica, id est, carnem generantia dicuntur, nostri vocant, generativa carnis, seu implentia ulcus, non quod ipsa carnem generent, quia natura hoc facit; sed quia siccando, & detergendo, impedimenta auferunt.

Jam autem investigandum, quantum sit siccandum; proinde experientia observatum est, sarcoticum medicamentum esse exsiccans in primo gradu, in natura humana; sed cum primi gradus magna sit latitudo, non sufficit hoc scire, verum etiam indagandum, num vis siccandi primi gradus, remissa, aut intensa esse debeat; hoc autem æstimabimus ex iis, quæ in ulcere apparent; ut sunt crasis corporis totius, & maximè partis ulceratæ, quæ per similia custodienda; deinde copia saniei, quæ per contrarium tollenda. Quapropter si multa est saniei copia, ut in ulcere magno, valentioribus indigemus siccantibus; mitioribus in ulcere minori: item si natura corporis ulcerati mollior est, ac humidior, similis quoque caro, nimirum humida, & mollis regeneranda; ideoque mitioribus indigemus siccantibus: at si caro sit densa, & sicca, valentiora sint siccantia. Sic ergo siccantium quantitas decernenda. Exsiccans vis Sarcoticorum quanta esse debeat.

Si ulcus parvum, & corporis temperies humida, ratione utriusque, siccante egemus mitiori, ideoque *Tus* erit accommodatissimum; si ulcus magnum, & temperies humida, siccantia paulò erunt valentiora, quia indicationes pugnant, unde *farina Hordeacea*, *& Fabacea* conveniet; si ulcus magnum, & temperamentum vel temperatum, vel ad siccum vergens, siccantia adhuc erunt valentiora, ut *farina Ervi*, *& Iris*; si ulcus magnum, caro verò admodum sicca, & dura, indigemus medicamento valentissimè Magis specialis determinatio.

simè in suo, nimirum in primo gradu, siccante, ut est *Aristolochia*, *Tutbia*, *Pompholyx*. Hæc omnia medicamenta, siccant tantùm in primo gradu; differunt autem ratione intensionis, & remissionis; nam alia in primo remisso, alia in æquali, alia in intenso exsiccant. Tale autem medicamentum num conveniat, nec ne; cognoscimus è signis, quæ afferuntur à Gal. c. 1. lib. 4. κ. γ. nimirum, si pars ulcerata eam siccitatem adipiscatur, quam antea secundùm naturam habuit, ut ex ulcere nec pus, nec sanies effluat.

Sarcoticum bonum ratione siccitatis.

Eadem in detergentibus est ratio; licet enim hæc non sint distincta in quatuor ordines, seu gradus, ut siccantia, nihilominus pro ulcere cavo implendo, detergentia mitiora requiruntur; unde Galenus ait *Nitrum*, *Aphronitrum*, & *Scyllam*, quæ valentem facultatem salsam, & amaram possident, ad detergendum ulcus in carne non esse accommodata. Ut autem sciamus, qualenam conveniat detergens, perpendenda est natura ægrotantis, magnitudo ulceris, & sensus ipsius partis. Si enim ulcus sit parvum, & corporis laborantis temperatura mollis, sive humida, & pars sensu exquisito prædita, usurpanda sunt, quæ moderatè detergunt; ut *Manna*, *Tus*, *farina Ervi*, *Hordei*, *Fabarum*, & *Mulsa aquosa*, cap. 4. lib. 8. Meth. cap. 2. lib. 6. κ. γ. Parvum enim ulcus, non omninò multas efficit sordes, caro autem mollis facilè colliquatur, & pars ἐυαίσθητος facilè exacerbatur à validiore detergente, unde in tali casu, quod modicè detergit, solum ex usu est; si verò ulcus fuerit magnum, caro mollis seu humida, & sensu exquisito prædita, valentiora requiruntur detergentia, ut *Iris*, *Panacis radix*, *Aristolochia*, licet pugnantes sint indicationes; si verò ulcus magnum sit, & caro sicca, & sensus obtusus, adhuc valentiora indicantur detersoria, ut *Staphisagria*. Denique, si ulcus valde magnum sit, & corpus valde durum; & obtusum habeat sensum, magis valentia indicantur detersoria; ut *Cuminum*, *semen Erucæ*, *Mel Rosaceum*, &c. quæ in genere sarcoticorum sunt valentissima. Signa autem sunt medicamenti detergentis accommodati, si purum appareat ulcus, & sine mordicatione; nam si impurum sit ulcus, & morsum sentiat æger, non est bonum detergens, quia sic impeditur carnis generatio; imò ca-

Sarcoticorum vis detersoria.

Specialis determinatio.

Signa boni detersorii.

vitas fit major, & ora ulceris rubentia, atque calidiora evadunt, totumque ulcus veluti inflammatione afficitur; quod si hæc signa non compareant, sed ulcus sit purum, & caro rubra, sine sordibus, crassisve excrementis adhærentibus, certi sumus nos invenisse medicamentum detersorium ulceri implendo accommodatum, cap. 6. lib. 3. Meth. med.

Verùm cum siccantia, & detergentia etiam activis agant qualitatibus, cavendum, ne ulcus ad calidam, frigidamve intemperiem deducatur, & carnis generatio ita impediatur, c. 8. lib. 3. Meth. Hinc *Altercum*, *Meconium*, *Mandragora*, fugienda; quia supra modum refrigerant; *Resina* verò, sive *Asphaltum*, non usurpanda sola; cum præter modum calefaciant; proinde sarcotica eum tenebunt caloris gradum, quem pars, cui applicantur, qui gradus est primus, aliquam tamen habens latitudinem. Et hoc intelligendum, de naturali partis constitutione, quam per similia conservabimus; unde si caro ulcerata sit temperata, ut in summa manu, ubi modica est caro, & plurimi nervi, temperatum erit sarcoticum; si verò paulò calidior fuerit, ut locus supra cubitum, vel in humero, &c., ubi major veræ carnis est copia, calidius erit sarcoticum; quod si caro subjecta recesserit à naturali habitu, vel per frigiditatem, vel per calorem, non ampliùs similibus, sed contrariis utendum, ut caro ad pristinam temperiem reducatur; in quo casu Galenus monet, aëris quoque ambientis, id est, anni temporis, regionis, & constitutionis habendam esse rationem, ut horum excessui occurratur; sic enim Hippocrates, frigidioribus anni temporibus, paulò calidioribus utebatur medicamentis, & contra: nos item, verbi gratia, *Emplastrum capitale*, æstate conficimus *cum Aqua*; hyeme, *cum Vino*. Signa autem, quibus innotescit, num invenerimus accommodatum sarcoticum ratione caliditatis, sunt, color, tactus, & laborantis sensus; color enim partis interdum rubet, interdum albicat; tactu in parte affecta modò calorem vehementem percipimus, modò nullum; ipse verò patiens interdum ustionem sentiet, interdum manifestum frigus, gaudebitque calidis, vel frigidis medicamentis. Spatio autem unius, duorumve dierum, certi esse possumus, num accommodatum sit remedium, an verò aliquid addere, vel

Signa boni sarcotici, ratione caloris. c. 2. lib. 4. Meth.

vel detrahere oporteat. c. 1. lib. 7. per Gen.

Sarcotica composita.

Porrò, quantum ad Sarcotica attinet composita, solent ea unguentorum forma administrari: debent enim esse lævia, æqualia, non aspera, tenuia, mollia, alioquin facilè partem ulceratam irritabunt. Si ergo ulcus fuerit parvum, & temperatura humida, sensus acutus, ac tempus anni temperatum; *Unguentum de Betonica* convenit, potissimùm factum *è succo Betonicæ, Oleo, & Cera, sine pulveribus*. Si verò ulcus magnum sit, corpus durum, & siccum, ut nautarum, & rusticorum, sensus obtusus partis ulceratæ, & tempus hyemale, sarcoticum erit valens, & calidum, ut est *Unguentum Isidis* dictum, quod à Galeno describitur lib. 2. per Gen. Si eædem adsint indicationes, sed tempus fuerit æstivum, convenit *Unguentum de Tuthia, & de Cerussa*. Si indicationes fuerint contrariæ, ita ut ulcus sit magnum, & temperatura humida, & habeat sensum exquisitum; sarcoticum erit medio loco constitutum, quale hoc est.

℞. *Resinæ Terebinthinæ unc.* iij.
Ceræ unc. j.
Turis.
Mastiches.
Fœnu-græci ana unc. ß.
Olei communis q. s.
ad Unguenti formam.

In quo casu, & *Basilicum magnum, & Unguentum Apostolorum* commendantur.

De Sarcoticorum consistentia.

In horum unguentorum usu, duos errores incurrere possumus; primùm, si nimis sint mollia: tum enim propter partis calorem liquantur, & undique diffluunt, mundumque linteum relinquunt supra carnem ulceratam, quod eam mordicat, cap. 8. lib. 2. ad Glauc.; unde Galenus monet, in ulceribus non admodum profundis, sed in summitate hærentibus, medicamenta crassiori debere esse consistentia, nè scilicet liquentur; deinde, si nimis mollia sint unguenta, propter oleosam, & remollientem naturam, caro ab hoc medicamento gignitur nimis laxa, & mollis, carni subjectæ dissimilis, quod potissimùm in naturis siccioribus, & corporibus duris contingit; quapropter si puer ulcere laboret, quia caro generanda debet esse mollis, & tenella, utendum est mollioribus; in dura autem carne, non ita mollibus utendum, sed minus admiscendum olei; vel pulvis aliquis sarcoticus medicamento adjungendus. Proinde nos in duris, & siccis corporibus, ubi carnem expetimus duram, ut plurimùm, vice unguentorum, utimur medicamentis, quæ potentia, & actu sunt sicca; cujusmodi sunt pulveres sarcotici, qui insperguntur parti ulceratæ. Ut,

In puerili corpore.
In corporibus duris.

℞. *Turis.*
Resinæ Colophoniæ ana unc. ß.
Redacta in pollinem inspergantur.

Vel.

℞. *Aloës.*
Sarcocollæ.
Sang. Dracon.
Tuthiæ præparatæ, æqualia pondera.
Misce.

Pulveres etiam sarcotici fiunt è *Radice Iridis, Manna, Ture, Myrrha, Sarcocolla, Radice Panacis, Resina Laricis*, qui pro scoporum varietate, permiscebuntur. Si utamur mollibus, extendi debent supra linamenta sicca, si non adsit dolor, & sensus partis sit obtusus; at verò si sensus sit acutus, derasa meliùs usurpantur, quæ conficiuntur ad formam splenis, id est, rotundam, & longam, qua de causa, splenia dicuntur.

De roboranda parte Ulcerata.

Non tantùm verò parti ulceratæ, sed etiam circumstantibus medicamenta admoventur. Primùm ad detinendum sarcoticum, quæ tamen non est causa principalis, quia etiam fascia, & linteo possemus detinere. Secundò, ut pars ulcerata à frigore defendatur, quod ulceribus mordax esse solet Aphor. 23. sect. 5. Tum, ut calor innatus magis detineatur, & includatur. Quæ causæ & ipsæ non sunt præcipuæ, quia stupa, lana, aut gossypio partem à frigore defendere, & calorem fovere possemus. Tandem, ut partis ulceratæ substantia, sicut Gal. ait, c. 90. Art. Med., salubris conservetur, quæ causa est potissima. Multa autem sunt, quæ partem à pristina salubritate deturbare possunt. Primùm enim, cum ex ulcere perpetuò segregentur excrementa, seu humiditates, quæ propter imbecillitatem partis extra ulcus propelli non possunt, ideò periculum est, ne hujusmodi humiditates in carne vicina imbibantur, & absorbeantur, atque sic eam deducant ad intem-

Ratio eorum, quæ circa partem ulceratam ponuntur.

S 2 periem

periem humidam. Deinde, quia ulcus partem reddidit debilem, unde, licet nullus sit fluxus, semper tamen timenda est fluxio, quia natura consuevit semper corporis excrementa propellere ad partem debiliorem. Tertiò, cum sarcotica parti ulceratæ imposita sint mollia, & oleosa, metus est, ne laxando, & effeminando, partis robur exsolvant, & eam fluxioni reddant obnoxiam. Ut autem saluti partis consulatur, his tribus incommodis obsistendum. Humiditates sunt exsiccandæ, fluxio repellenda, pars laxa adstringenda, & roboranda. Hoc assequimur medicamentis adstringentibus, quæ repellunt, siccant, roborant, c. 2. l. 2. ad Glauc. Varia autem hujus generis medicamenta recensentur, c. 5. l. 4. κ. γ.; cum enim ulcus est altum, totum ipsius cavum medicamento indito replebitur, postea aliud platysma accommodabitur, quod etiam labia comprehendat; hæc ergo respiciunt partem ulceratam, quæ carnem postulat; hinc deinde rursus linteum frigida madens objiciendum; postremò extrinsecùs spongia mollis fascia ex linteo obducenda. Frigida hic utitur Gal. ad repellendum, spongia, ad absorbendum humiditates. Et c. ult. l. ejusd. ait, supra splenium *lanam succidam*, *Vino*, *& Oleo intinctam* alligari debere; *Vinum* enim facit ad repellendum, & siccandum; *Oleum*, & *Spongia*, ad leniendum dolorem. Ibidem *Spongiam ex Aqua*, *vel Posca madentem*, *& expressam* imponit, nam *Aqua*, *& Posca* repellunt, *Spongia*, *& Posca* exsiccant. Utitur etiam Galenus *Emplastris*, quæ nos vulgo *Cerata* appellamus, ut est *Diapalma*, quod describit l. 1. κ. γ. & tempore potissimùm temperato usurpatur, quemadmodum hyeme *Emplastrum Barbarum*, & æstate *Ceratum de Cerussa*. Admovemus etiam partibus circumjacentibus *Rubi germina*, *& folia in Aqua cocta*, *item folia Plantaginis in Aqua decocta*, *aut in Vino nigro*, si hyems sit. Præstantissimum est *Vinum nigrum austerum*, *aut ex liuteo duplicato*, *aut spongia expressum*, *Vinum* enim optimum est medicamentum omni ulceri, qua ulcus est, c. 4. l. 3. Meth. Quod si pars admodum sit laxa, aut corpus repletum, & cacochymum, ita ut mirum in modum fluxum timeamus, alterandum est *Vinum nigrum austerum*, & in eo ebulliendа, quæ validam habent vim adstringendi, ut *Balaustium*, *Malicorium*, *Scabiosa*, *Olivæ*, *folia Myrti*, *germina Cupressi*, *ejusdemque folia*, *& nuces*, denique *Alumen in Vino* liquari, & incoqui potest. Si non adsit *Vinum nigrum austerum*, *Alumen similiter Vino liquandum*. Si *Ceratis* uti libet, horum forma solidior erit, ne propter multum oleum remolliant. Postremò, quia sanguinem, è quo caro generatur, & quantitate, & qualitate bonum esse oportet, accommodatam victus rationem servari in quantitate, & qualitate necessum est.

Materia medicamentorum, quæ partibus debent ulceratis circumponi.

De absumenda Carne superflua.

Hactenus, quomodo ulceris cavitas carne replenda sit, docuimus; quia verò sæpe vel medici ignorantia, vel ægri errore, caro superflua in ulceribus generatur, huic quoque occurrendum. Causæ, cur generetur caro superflua, duæ sunt. Primum, si alimentum superabundet; si æger in victus quantitate deliquit, unde sanguis in majori copia, quàm debet, ad ulcus accurrit. Deinde, si ulcera à medico minus purgentur, & exsiccentur, quàm res postulat; unde humiditates in ulcere consistunt, quarum causa superflua caro generatur.

Quod si igitur caro inutilis gignatur ob sanguinis tantùm abundantiam, hoc inde cognoscitur, quia caro genita est similis carni subjectæ. Hinc oritur indicatio sanguinem minuendi, per venam sectam, cucurbitulas; vel secundo, per purgationem, si corpus superfluis scateat humoribus; nam ex evacuatione excrementorum, partes corporis redduntur ficciores, in detinendo avaræ, in expellendo promptæ; vel tertiò, per victus rationem tenuem. Ulceri verò sarcoticum siccans magis admovendum, quàm si nulla adesset superflua caro.

Si excrescat caro ob sanguinis abundantiam.

Quod si caro generetur, ut plerumque contingit, culpa medici, qui minùs exsiccarit, & purgarit, sive deterserit ulcus, quàm par est, hoc inde cognoscitur, quia caro genita est laxa, mollis, flaccida, & veluti spongia. In hoc casu oritur indicatio carnem minuendi; quod fiet, si valentiùs ulcus exsiccetur, & purgetur. cap. 8. lib. 3. Method. Proin si modica fuerit caro superflua, & corporis natura humidissima, stupæ cannabinæ minutim incisæ satis erunt, ex Avicennæ sententia; vel spongia mollis sicca, similiter incisa, & imposita. Sicca quoque linamenta, modicè carnem re-

Si excrescat caro ob medici negligentiam.

reprimunt, è Celso. Si caro excrescens sit modica, & corpus humidum, carnem minuet *Lana combusta*, *Caro Porci salita*, *& macra*; similiter *linteum infusum in Aqua salita*, secundum Paulum; item *linteum infusum in Aqua Aluminosa*. Si caro supercrescens luxuriet, & pars ulcerata humida, convenient, *Misy*, *Chalcitis*, *Ærugo*, c. 8. lib. 3. Method. cum iis, quæ desiccant, & detergunt. Secundùm Dioscoridem in hoc ordine sunt *cinis Quercus*, *Tithymali*, *& Ficus*. Secundùm Rhasin, *Sal Melli permistum*, *Cepa cum Melle*, *Nuclei Dactylorum usti*, *Semen Urticæ*, *Radix Vitis albæ*, 4. Continent. Secundùm Avicennam, *Ostrea contusa*, *fæx Aceti*, *& Vini*, *pulvis Hermodactylorum*, *Aristolochia rotunda*. Si caro supercrescens sit adhuc copiosior, pars verò sicca, & dura, usurpentur, quæ validissimè detergunt, ac siccant, ut *Æs viride*, *Alumen ustum*, & è compositis *Præcipitatum*, *Unguentum Ægyptiacum*, *Calx viva*, *cum Melle involuta in pasta*, *& in furno cocta*, *nigrum Veratrum in pollinem redactum*, *& inspersum*, *Oleum Vitrioli*, *& de Sulphure*.

In usu cathæreticorum cautiones.

In horum medicamentorum usu duo notanda, ex Avicenna, quarta quarti, tract. 3. c. proprio. Primum enim partes ulcus circumstantes aliquo refrigerante inungi debent; quia carnem exedentia interdum inflammationem movere solent; hinc frigidis fluxio repellenda, nimirum *Cerato*, *aut Unguento de Cerussa*, *vel de Tuthia*, *aut Vino nigro austero*, aut alio quodam ejusmodi, de quibus & antea. Deinde ab oleosis abstinendum, quæ propter unctuosam naturam magis remolliunt, quàm carnem minuunt.

De cicatrice ulceribus obducenda.

Epulôticorum necessitas, & facultas.

His ita expeditis, restat, ut ulceri cicatrix inducatur. Idem vero est inducere cicatricem, & curare ulcus simplex, planum, quia eadem utrobique est indicatio, uniendæ cutis. Natura autem in utero cutim generat, extra verò procreare eam nequit, ob materiæ seminalis defectum; proinde ars supplet aliquid cutis simile, quod ejus præstet officium. Ducere igitur ulcus ad cicatricem, est, tegere carnem aliquo naturali tegumento, è subjecta carne comparato. Cutis carne est durior, densior, siccior. Caro ergo eatenus alteranda, donec ita durescat, densetur, & siccetur, ut cutis suppleat officium. Indurant autem tum refrigerantia; quia constringunt, & veluti exprimunt partes tenuiores, crassa verò in unum cogunt, ut in glacie videmus; tum siccantia; quia tenuiores partes absumunt; quomodo rusticorum manus è nimio exercitio duræ sunt, l. 5. Simpl. Ea autem refrigerantia oportet esse adstringentia, non humida, quæ emolliunt, non indurant. Cum ergo cicatrix sit caro densata, siccata, & veluti callosa reddita; certè quæ carnem callosam inducunt, pro cicatrice erunt accommodata, cap. 16. lib. 1. Simpl. Hæc medicamenta dicuntur, συνουλωτικὰ, καὶ ἐπουλωτικὰ, à nostris Cicatricem inducentia, à Barbaris consolidantia, ab Avicenna, sigillativa.

Quo siccitatis gradu cicatricem inducere possumus, & quibus id medicamentis peragatur.

Hæc autem medicamenta sicca esse dicuntur in gradu tertio, cap. 1. lib. 4. κ. γ.: nam carnem generantia sicca sunt in primo; quia tantum siccare debent excrementa, quæ in carnis generatione resultant; glutinantia verò sicca sunt in secundo; quia non tantum excrementa, sed etiam totum illud exsiccare debent, quod aliunde affluit; cicatricem inducentia, sicca sunt in tertio; quia non tantum excrementa, nec tantum quod aliunde affluit, sed etiam naturales humiditates ipsius partis exsiccare debent. Quod si his conferamus ea, quæ carnem minuunt, hæc tertium siccitatis gradum transcendere debent; quin & excrementa, & id quod aliunde fluit, & naturalem carnis humiditatem, & subjectam etiam substantiam, sive carnem siccare debent. Ut autem scire possimus, in qua mansione tertii gradus, cicatricem inducens debeat exsiccare, oportet duo considerare; primùm, naturam ægrotantis; nam naturis siccioribus magis sicca medicamenta exhibenda; deinde, ulceris magnitudinem; quia cicatrix modica fieri potest siccantibus mitioribus; proinde naturis humidioribus, ut pueris, & mulieribus, cicatricem inducent *Gallæ immaturæ*, *Malicorium*, *id est*, *cortex Granatorum*, *Fructus Spinæ Ægyptiæ*. cap. 5. lib. 3. Meth.

Epulotica adstringentia, & siccantia.

Si autem ulcera sint majora, & corpora non ita humida, prosunt *Misy*, *Chaltitis*, *Æs ustum*, *Æris squama*, *Alumen scissile*; vehementia sunt *Misy*, *& Chalcitis*; mitior *Æris squama*; adhuc mitiùs *Æs ustum*, quod, præcipuè lotum, præstantissimum ἐπουλωτικὸν esse prodi-

dit Gal. cap. 15. lib. 5. Simpl; & nos sæpe experientia comprobavimus. Composita sunt, *Ceratum Diapalma*, *de Minio*, *Barbarum*; quod tamen in naturis humidioribus, & parvis cicatricibus, hyemali tempore saltem accommodatum est. Et hæc medicamenta cicatricem inducentia sunt adstringentia per se, propriè; quæ verò siccant tantum, & carnem densant, sunt *Linamenta sicca*, cap. 5. lib. 13. Meth. item *Myrrha*, *Lithargyrum*, *Ostreum*, *Diphryges combusta*, *sicca*, *illita*, cap. 26. lib. 5. Simpl. item *Pini Cortex*, *Resina sicca*, *Abrotanum assatum*, *Ossa combusta*, *Folia Ficus*, *Aristolochia combusta*, *Radix Iridis*, secundum Avicennam. 4. 4. tract. 1. cap 10. quibus addi possunt *Os Sepiæ*, *Cornu Cervi ustum*, *Tuthia præparata*, & id genus alia,

Epulotica tantum siccantia.

Quando utendum epuloticis.

Quæritur autem, quo tempore epuloticis utendum; si enim ulcus ad æqualitatem carne sit repletum, tunc fiunt cicatrices, circumposita cute magis eminentes; cap. 5. lib. 13. Meth. Causam reddit Avicennas; dum enim studemus cicatricem inducere, natura carnem generat; quia natura nunquam cessat carnem generare, licet epulotica imponantur. Ideoque ne hoc accidat, oportet epuloticum imponere, non quando caro est ad æqualitatem producta, sed quando aliqua adhuc inest cavitas, non tamen notatu digna.

Modus administrandi epulotica.

Modus inducendi cicatricem describitur à Galeno cap. 5. lib. 13. Meth. qui ut intelligatut, sciendum, epuloticum duplex esse; vel & actu, & potestate siccum; vel potestate siccum, actu verò, & consistentia humidum. Deinde notandum, ulcus omne, quod indiget cicatrice, & habet aliquam cavitatem, semper majorem habere cavitatem in ulceris medio, minorem in circuitu; proinde, cum cicatrix est inducenda, imponatur epuloticum potentia, & actu siccum, oris ulceris, seu in circuitu; cujusmodi est *Æs ustum*, *Æris squama*, & quæ superiùs retulimus, in pulverem redacta, & hoc fit, ut citissimè in his partibus inducatur cicatrix, quia cavitas media major est, nec tam forti eget epulotico. In medio autem ulceris Galenus imponit epuloticum molle, & humidum consistentia, ut *Unguentum ex Lithargyro*, *è Cadmia*, quod prout siccum est, cicatricem inducit; prout verò molle existit, eatenus non præproperè, sed tardiùs, quàm pulvis, cicatricem facit; quia mollities, & humiditas actualis, carnem emolliendo, retardat etiam cicatricem, ut sic carne generata, major illa cavitas quadantenus impleatur; quod si modica hæc caro in ulceris medio generata fuerit, amovebitur medicamentum consistentia humidum, & siccum tantùm usurpabitur, lato specilli mucrone super toto ulcere volutato, & insperso toti ulceri aliquo epulotico. Hic modus in praxi optimè succedit, à nullo tamen hodie nec observatus est, nec animadversus. Ego in praxi felicissimè induco cicatricem, insperso *Ære usto*, *loto*, *aut Tuthia præparata*, super ulceris ora; in medio autem ulcere imposito *Unguento de Tuthia*, *de Cerussa*, *aut è Lithargyro*, aut alio epulotico consistentia humido. Foris sufficiet *Linamentum*, *vel siccum*, *vel vino madens*, potissimum quod fit è *mollibus Ellychniis*.

Ex hoc modo id notandum, loco corollarii, quando in ulcere plures oriuntur indicationes, his omnibus satisfaciendum esse diversis medicamentis, diverso loco impositis. Sæpe enim, potissimùm in magnis, & latis ulceribus, natura in una parte ulcus purgat, in alia carne implet, in alia cicatricem inducit; proinde, si bene operetur natnra, id est, si cicatricem inducat, ubi ea necessaria est, & carnem generet, ubi decet, &c. naturam imitari debemus, imponentes in una ulceris parte epuloticum, in alia sarcoticum, in alia detergens; si vero natura non bene operetur, ejus defectum supplere debemus. Sic Gal. in cura Carbunculi, cap. 5. lib. 5. κ. γ. aliud medicamentum imponit crustæ, aliud parti vicinæ. Conclusio.

Et hæc ratio est curandi ulcera, quæ facilis sunt curationis, & qnæ nec fluxione, nec intemperie, nec ulla quapiam alia re præter naturam afficiuntur; unde totius corporis providentiam venæsectionem, purgationem, ac diætam omisimus; hæc enim ad ulcera ægrè sanabilia spectant.

CAP.

Cap. IV.

DE ULCERIBUS ÆGRE CURABILIBUS; ET PRIMUM DE ULCERE CUM VITIOSI HUMORIS AFFLUXU, PROINDE DIFFICULTER CICATRICEM ADMITTENTE.

Transitio. HActenus egimus de ulceribus simplicibus, planis, & cavis, quibus nihil inest vitii, præter cutis, & carnis amissionem; quæ ob id facilis sunt curationis. Jam ad ea deveniemus ulcera, quæ junctum habent vel morbum, vel morbi causam, vel symptoma; quæ ob id difficulter curari possunt; cum enim in omni ulcere requiratur, ut natura carnem, cutemque generet, per crasin partis ulceratæ, è sanguine bono, ratione quantitatis, & qualitatis; proinde si crasis partis illæsa est, sicque sanguis quantitate, & qualitate moderatus affluit, facilè curantur ulcera; at si vel crasis vitiatur, vel sanguis peccat, non nisi cum difficultate caro generari, ulceraque sanari queunt.

Differentiæ ulcerum, quæ ægrè curantur. Sunt autem potissimum quatuor species ulcerum ægrè curabilium; quando enim ulcus oritur ex influxu humorum multorum, vel acrium; vitium autem craseos in carne ulcerata non adest, dicuntur ulcera δυσεπούλωτα. Quando vitium est in temperamento partis ulceratæ, dicuntur ulcera maligna, cacoëthe, C. 18. lib. 1. κ. γ. c. 1. & 13. lib. 4. κ. γ. Si hæ causæ misceantur, ut & vitiosus sanguis affluat, & pars dyscrasia laboret, dicuntur ulcera supra modum maligna, cap. 5. lib. 4. κ. γ. Quod si humor influens admodum sit vitiosus, & intemperies ita intensa, ut pars habitum pravum contrahat, oriuntur νομαὶ, id est ulcera, quæ vicinas partes putrefaciendo, & erodendo depascunt, febresque inferunt, c. 1. lib. 6. κ. γ. De speciebus ulcerum ægre curabilium, vide etiam Galenum c. 1. lib. 4. Meth. & c. 5. lib. 4. per. Gen.

De Ulcere Dysepuloto.

ULcus cicatricem difficulter admittens, dicitur δυσεπούλωτον, alias vocant ulcus fluxione vexatum, quia provenit à vitioso humore influente. In hoc ulcere cum duplex sit affectus, nimirum ulcus, & fluxio; duplex etiam oritur intentio, nimirum & sanandi ulceris, & removendæ fluxionis. Quia verò sanari ulcus nequit, nisi fluxio auferatur, contra hanc omnis nostra dirigetur intentio; ulcere tamen non omninò neglecto. Primùm ergo videbimus signa ulceris fluxione vexati; deinde causa fluxionis; tandem ut fluxio sit curanda.

Primùm signum est, quod ulcus hoc non sanatur, ob vitiosum humorem affluentem, etiamsi ritè peragantur omnia, quæ aliàs ad ulcus curandum requiruntur; unde ulceris diuturnitas sequitur, cap. 5. lib. 4. Meth. Secundum signum est, quod hoc ulcus semper plus minus eroditur, ac dilatatur; & eò magis, quò copiosior, & acrior fuerit humor fluens. Tertium est, quod ulceris labia tumida, similiterque partes ulceris circumjacentes tumefactæ apparent. Quartum est, quod major copia saniei, & virulentiæ semper effluit, quàm pro magnitudine ulceris. Quintum est, quod ut plurimum hoc ulcus fit cum dolore, qui provenit è solutione continui, facta in partibus nervosis, villisque ob humorum acrimoniam, quem dolorem plerumque sequitur inflammatio. Signa.

Causæ fluxionis sunt, pars mittens, & pars recipiens, cap. 7. lib. 2. ad Glauc. Humor non fluit è se, & proprio impetu, aliàs omnis fluxio ad inferiora fieret; sed vel à parte mittente propellitur; vel à recipiente trahitur. Pellitur à mittente, tum quia robusta; tum quia irritata, c. 1. lib. de Caus. Morbor. Irritatio fit à natura vitiosa, cujus causa vel interdum vitium jecoris, aut lienis, perpetuo autem sex res non naturales, ut aër putridus, motus nimius, cibi acres, & calidi, nimius somnus, nimiæ vigiliæ, vacuationis suppressio, ira, agonia, &c. Recipiens attrahit tum calore, tum dolore, c. 3. lib. 13. Methodi med. Causæ.

Curatio primùm ad fluxionis causas, deinde ad ipsam fluxionem dirigitur. Curatio. Externæ igitur causæ, si ulcus, & fluxionem adhuc fovent, emendandæ; unde aër frigidis alterandus, ut calor, & putredo ejus emendetur. Ratio rerum non naturalium. Cibi erunt boni succi, qui non generent humores pravos, & erodentes. Potus non sit *Vinum*, vel saltem pauciferum, aut *Aqua cum Vino Granatorum*, quod refrigerat, & constringit humores, ut in propriis maneant receptaculis. Habenda etiam ratio est motus, quietis, somni, & maximè eorum,

rum, quæ præter naturam detinentur, omnesque viæ naturalium vacuationum aperiendæ.

1. Fluxionis causæ ut tollendæ. Causa interna est redundantia vitiosorum humorum, plerumque à jecoris, aut lienis vitio ortum ducens; quorum curatio à practicis petenda. Perpetuò autem adest copia vitiatorum succorum, qui fluxionem concitare, & exulcerare possunt, quorum tres potissimùm sunt; nimirum bilis, humor melancholicus exustus, & pituita salsa. Hi ergo humores, priùs præparati, purgandi sunt.

Bilis. Bilis præparatur syrupis cichoraceis; ut.

℞. *Syr. de Cich. simpl. unc.* j.
de succo Acetosæ unc. ß.
Decocti Endiviæ.
Sonchi.
Hepaticæ unc. IV.
Misce pro Syrupo.

Purgatur hoc modo.

℞. *Rhab. el. pulver. drach.* jß.
Spicæ gr. V.
Vini albi parum.
Fiat Infusio in *Decoctione Tamarindorum*, & expressiori adde
Syrup. Ros. solut. unc. IV.
Misce & Fiat Potio.
Hoc medicamentum mite est; si desideretur valentius, addentur
Elect. de succo Rosarum drach. ij.
aut etiam
Elect. Rosati Mesues drach. ij.

Melancholicus humor. Humor melancholicus exustus præparatur refrigerantibus, & attenuantibus, ut *Syrup. de Fumar. de succo Borrag. cum Decoctis Melissæ, Buglossi, Fumariæ, Lupulorum.*

Purgatur hoc modo.

℞. *Epithymi.*
Polypodii ana drach. jß.
Fol. senæ drach. ij.
Schænanthi.
Zingiberis ana gr. vj.
Vini albi aromatici parum.
Fiat Infusio in Decoctione *Florum & Fructuum Cordialium*, & expressioni adde
Syrup. de Polyp. unc. IV.
Misce Fiat Potio.
Hoc medicamentum valentius reddetur additis
Confect. Hamech. drach. ij.

Vel in forma boli.

℞. *Elect. Lenitivi drach.* x.
Confect. Hamech. drach. iij.
Cum *Saccharo* Fiat Bolus.

Pituita salsa præparatur *Syr. de Beton. de Stœchade, cum decocto Cichorii, Betonicæ*, &c.

Purgatur hoc modo.

℞. *Agar. Trochisc. scr.* IV.
Zingiberis g. vij.
Vini albi aromatici parum.
Fiat Infusio in *Decocto Betonicæ*; expressioni adde
Mannæ Calabr. unc. iij.
Mellis Rosar. sol. unc. ij.
Misce & Fiat Potio.
Valentius hoc si cupis, adde
Diaphænicon ℥j.

Vel in forma pilularum.

℞. *Pil. Coch. drach.* j.
de Agarico Mes. drach. ß.
Misce & cum *Syr. de Beton.* fiant Pilulæ N. V. Deaurentur.

Verum, præter humores jam dictos, considerandus etiam est humor serosus, qui & ipse ulcera excitat, & perpetuò aliorum humorum est vehiculum. Vacuandus ergo vel per urinam, vel per sudorem; per urinam, diureticis; unde *Syrupis prædictis* addi potest, vel *Syr. de Capillis veneris, vel Decoctum Polytrichi, aut Apii, aut Betonicæ*, aut alterius diuretici, quod vel frigidum sit, vel moderatè calidum. Potest etiam in hoc casu dari *serum Lactis Caprini*; *Aquæ thermarum D. Petri, aut Lucensium*, conveniunt. Victus ratio eandem habebit facultatem; unde laudo *Cucurbitas, Lac seminum Melonum*, &c. Per sudorem serosi vacuantur humores, si detur *decoctum sarsaparillæ, cui adjectum sit parum Guajaci*, & si *Guajacum* calore noceat, præparanda est *Decoctio cum Cichoraceis.* Humor serosus.

Hæc de parte mittente. In parte recipiente, causæ fluxionis sunt, calor accensus, & dolor; unde indicatur refrigeratio partis, & doloris mitigatio; quæ, ut præstanda sint, infra docebimus, c. 7. de ulcere calida intemperie affecto, & dolente. Hæc igitur de fluxionum causis. Attractio in parte recipiente.

Jam ad ipsam fluxionem, seu humorem fluentem oculos dirigemus. Superatur 2. Fluxio ipsa ut curanda.

ratur autem fluxio tribus instrumentis, Revulsoriis, Intercipientibus, & Repellentibus.

Revulsoria. Revulsoria sunt, quæ humorem ad partes contrarias trahunt, calore, dolore, aut vi vacui; ut venæ sectio, purgatio, balneum, frictio, inunctiones calidæ, & digerentes, vincula, setacea, fonticulus. Quoad venæ sectionem, quamvis cacochymia adsit, attamen si repletum fuerit corpus, vena secanda contraria parti affectæ, & è directo. De purgatione antea dictum; reliqua etiam revulsoria in partibus contrariis instituenda, ut frictiones, una cum inunctionibus calidis, & digerentibus, ex *Oleo Castorino*, *Liliaceo*, *Rutaceo*, *Caryophyllorum*, &c. item balnea calefacientia, ex *Origano*, *Pulegio*, *Hyssopo*, &c. Fonticulus etiam in parte contraria, maximè à me probatur, in ulcere cum fluxione.

Intercipientia. Intercipientia sunt, quæ faciunt, ne humor fluens ulterius procedat, aliàs defensiva dicuntur; quia partem affectam defendunt, & præservant à fluxione. Hoc faciunt frigiditate, & adstrictione; hac enim vasa constringunt; illa verò & vasa cogunt, densantque, & humorem incrassant, quò ad fluendum minùs sit promptus. Sumuntur autem æquales portiones *Boli Armen*, *Sang. Drac.*, *Myrtillorum*, *Balaust.*, *Corticum Granatorum*, *quæ in tenuissimum pollinem rediguntur*, *deinde excipiuntur Ovi albumine*, *Oleo Myrtino*, *modico Aceto*, *ac Cera*, & conficitur medicamentum. Idem præstat *Vinum nigrum austerum*, *vel simplex*, *vel in quo Alumen sit liquatum*, *aut Calx sæpissimè fuerit exstincta*. Et hæc medicamenta ponuntur ante adventum humoris in locum exitus; ut si ulcus sit in summa manu, imponantur in carpo, ubi vasa magis apparent, & partes minùs sunt carnosæ; si supra, in cubito; si magis supra, in humero; si in coxa, ad inguina; si in capite, ad collum; si in mamillis, sub his, & etiam ad inguina; hinc enim vena quædam è venis uteri ad mamillas ascendit, imo etiam ad hypochondria, in quibus vena quædam prodit consensum habens cum mamillis. Oportet autem hæc defensiva frequenter immutare, ne calefiant.

Repellentia. Repellentia sunt frigida, & sicca, humida enim laxando partem, fluxioni eam magis faciunt idoneam. Diriguntur autem ad materiam, quæ influit; & propterea circum partem affectam ponuntur; sicut revulsoria in loco contrario, & defensiva in spatio intermedio.

Porrò, humor, qui ad partem affectam fluxit, vel consistit in venis exiguis ipsius partis; vel effunditur extra vasa; at tunc, aut in spatiis vacuis hæret, quæ sunt inter partes similares, nimirum arterias, nervos, venas, membranas; aut moratur in ipsarum partium substantia, seu porositatibus. Si in vasis est, spatiisve vacuis, adhuc in ipsa parte movetur, & propterea faciliùs repelli potest; magis quidem, qui in vasis; minus qui in vacuis detinetur spatiis; prout qui in porositatibus substantiæ firmatur, quoniam impactus, & induratus est, repelli non potest. c. 5. l. 13. Meth. Hanc autem repellendi vim habent *spongia*, *aut linteum*, *si exprimantur in Posca*, *vel Vino nigro austero*, *vel Vino*, *& Aceto*, c. ult. lib. 4. per gen. Nos utimur spongia nova, quæ maximè sua natura exsiccat, & combibit humores, eamque sæpe exprimimus in *Vino nigro austero*, *cui tamen Balaustia*, *Gallæ immat.*, *Cortex Granat.*, *Myrtilli*, *Scabiosa*, *Quinquefolium*, *Olivæ folia*, *&c. priùs sint incocta*, ipsamque spongiam procul ab affecta parte ponimus. Si fluxio sit vehemens, corpus robustum, & durum; *vino miscemus quartam aceti partem*, inque his copiam *Aluminis* liquamus. Si minor sit fluxio, & corpus mollius, sufficit *Rubi Germina*, *& Folia incoquere Vino nigro austero*, *aut in Posca*, & contundere; ac modo cataplasmatis imponere. Conferunt etiam *Folia Plantaginis in Vino*, *Posca*, *aut Aqua decocta*, impositaque; deinde linteo superaddito, quod expressum sit è *Vino austero*. Hæc medicamenta fascia obvolvenda sunt, & ita circunducenda, ut humores procul ab affecta parte exprimantur; nisi inflammatione, aut dolore prematur ulcus. Hæc de fluxionis curatione.

Ad ulcus accedamus. Hoc tollitur siccantibus, quæ valentiora esse oportet, quàm in ulcere simplici: nam & propter excrementa, quæ in carnis generatione segregantur, & propter materiam in partem influxam, siccans requiritur. Debent autem hæc quidem valentiora esse, ita tamen, ut ne propriam speciem transcendant, id est, ne sarcotica, gradum primum, aut epulotica, tertium in siccitate excedant; licet, ratione mansionum, intensiora esse debeant, quàm in 3. Ulceris cura.

ulcere sine fluxione, cap. 5. lib. 4. Meth.

Sarcotica. Inter simplicia ergo conveniunt *Cadmia*, *Terra Lemnia*, *Æris squama*, *Chalcitis combusta*, & *lota*, *Ærugo cremata*; præterea *Buccinorum Testæ crematæ*, *ut Purpurarum*, *Ostreorum*, &c. item *Aristolochia*, *Artemisia*, *Panacis Radix*, *Dracunculus*, *Gladiolus*, *Calx*. Inter composita, si corpus sit molle, tempus anni humidum, & ulcus exiguum, convenit Sarcoticum mitius siccans, ut.

℞. *Chelidonii majoris exsicc. & pulverisati.*
Radicis Panacis ana unc. ß.
Resinæ Abiegnæ unc. j.
Ceræ drach. vj.
Olei vetusti q. s.
ad conficiendum Medicamentum.

Si corpus siccius, ulcus magnum, materia influxa copiosa, tempus anni siccissimum; quia pugnant indicationes, hoc uti possumus.

℞. *Terebinthinæ unc.* j.
Sevi Taurini unc. ß.
Plumbi usti unc. jß. *vel unc.* ij.
Misce.

Si corpus sit durum, ulcus magnum, materia influxa copiosa, pars sensu obtuso prædita, sarcoticum valentissimè exsiccabit; ut hoc.

℞. *Abrotani usti.*
Gall. immat. ana unc. ij.
Calcis semel extinctæ unc. ß.
Mellis colati q. s.

Cautio de concoquentibus. Notandum, si materia influxa sit acris, incocta, & mordax, ut ulcus vicis deatur aliqua concoctione indigere, tunc, dictis medicamentis portionem turis esse addendam.

Aliæ de humectantibus utandis cautio. Deinde observandum, ut hæc medicamenta non sint consistentia humida, ac mollia; quia sic partem magis laxarent, cap. 6. lib. 1. per Gen. Hinc Gal. cap. 1. & 13. lib. 4. per Gen. ait, in ulceribus dysepulotis vitari debere, quæ generis sunt oleosi; ut *Adipes*, præsertim *Porcorum*, *Resina*, *Cera*, id est, hæc per se, & sola non esse usurpanda, sed cum aliis; additque *aquam*, & *oleum omnium maximè humectare*; ac proinde his, nec cum aliis mistis utendum esse; quod de *Oleo communi* intelligendum est, nam *Myrtinum*, *Rutaceum*, *Lentiscinum*, *Mastichinum*, &c. siccant, non humectant.

Detergentia quando varianda. Porrò, in his ulceribus detergendis, monet Gal. loco citato lib. 4. per Gen. sæpè accidere, ut medicamentum, quod semel, vel bis ulceri est impositum, tertia vice non ampliùs sit commodum; ob resiccatum videlic. humorem, qui priùs vim medicamenti mordicantem obtundebat; proinde si sub medicamento imposito pars ulcerata fiat sicca, & rubra, imminet mordicatio; ideoque medicamentum mitius est eligendum.

Epulotica. Ulcere carne repleto, opus erit cicatricem inducere. Si ergo corpus sit mollius, & ulcus non admodum magnum, hoc conveniet epuloticum,

℞. *Cadmiæ unc.* j.
Aristolochiæ.
Iridis ana unc. ß.
Olei Myrtini unc. ij.
Ceræ q. s.
ad conficiendum Medicamentum in forma solidiore.

Si ulcus sit parvum, corpus siccum, anni tempus humidum, pugnant indicationes; valentius tamen exsiccans requiritur priore; quale hoc.

℞. *Testarum Ostreorum crematarum drach.* vj.
Radicis Panacis drach. iij.
Gallarum immat. drach. ij.
Olei Myrtini unc. jß.
Ceræ q. s.
Misce.

Si omnes indicationes postulent valentissimum exsiccans, & adstringens, hoc proderit,

℞. *Virgæ Pastoris unc.* ß.
Antimonii drach. vj.
Rad. Dracunculi unc. ß.
Olei Lentiscini, aut Myrtini unc. j.
Ceræ parum.
Misce.

Ad eandem intentionem hoc valebit,

℞. *Aluminis.*
Malicorii ana unc. ß.
Chalcitidis ustæ drach. iij.
Calcis vivæ drach. ij.
Olei Myrtini unc. ij.
Ceræ parum.
Misce.

Opti-

Optimè quoque in hoc ulcere fluxione vexato, cicatricem inducit *Aqua Vitæ*, potissimum *Chalybeata*; insuper *Oleum de Sulphure, aut de Chalcantho*; quibus tamen non utendum est puris, cum sint caustica, sed permistis cum *Aquis Myrti*, *Scabiosæ*, aut aliis.

Cap. V.

DE ULCERE MALIGNO, QUOD CACOETHE DICITUR, ET PRIMUM DE EO, QUOD JUNCTAM HABET SICCAM INTEMPERIEM.

Transitio ad ulcera cum dyscrasia.

De prima specie ulcerum ægrè curabilium dictum est, quæ oriuntur è vitioso sanguine aliunde affluente ad ulcus; sequitur altera horum ulcerum species, quæ Maligna, & Cacoëthes dicitur; quoniam partis ulceratæ crasis, & temperies læsa est, unde fit, ut difficillima fiat curatio, licet omnia rectè, & ordine administrentur.

Intemperies autem octo esse possunt in ulcere, calida frigida, humida, & sicca; sine materia, & totidem cum materia, cap. primo, lib. quarto Meth.

De Ulcere cum sicca intemperie sine materia.

Signa.

Signa, quibus hoc ulcus cognoscitur, sunt quatuor. Primum, caro ulcerata apparet squalens, & sicca, ita ut vel nulla ichorosa sanies affluat, vel certè quàm paucissima, c. 2. l. 4. Meth. Deinde pars ulcerata est quodammodo asperior, & durior; hi enim siccitatis sunt effectus. Tertium signum sumitur à causis siccitatis prægressis, quales sunt ambientis temperatura sicca, lavacra rerum exsiccantium, medicamenta nimis siccantia ulceri imposita. Postremum signum sumitur à toto membro, cui ulcus insidet; vel toto etiam corpore, si hæc nimis sint resiccata.

Prognost.

Quoad præsagium, omnia ulcera maligna curationis sunt difficilis; omnium autem maximè ulcus hoc, quod siccam habet junctam intemperiem; nam in aliis ulceribus, eodem tempore intemperiei possumus occurrere, & tamen ulcus non negligere, admovendo scilicet siccantia; at hic, cum indicationes prorsus sint contrariæ, neglecto ulcere, tantum dyscrasiæ cogimur occurrere.

Curatio.

In cura ulceris sicca affecti dyscrasia, removendæ sunt causæ siccitatis, c. 1. lib. 1. Meth.; ut regio sicca, cœli status siccus, aër, lavacra, medicamenta ulceri imposita nimis siccantia. Ablatis causis, neglecto prorsus ulcere, auferenda intemperies; quæ oritur, vel quia pars alimenti laborat penuria; vel quia sicca intemperies est impressa; vel quia utrumque accidit. Si ulceris exsiccatio proveniat ab alimenti penuria, oritur indicatio attrahendi alimentum ad partem, corpusque nutriendi, secundùm Albucasin. Ut attractio fiat ad partem, hæc fovenda est panno linteo, *Aqua calida* imbuto, donec rubra efficiatur; & hoc de Albucasis sententia. Rhases 14. Continent. monet, siccandam esse partem, non quidem ulceratam, sed circumjacentem, ut attracto sanguine ulcus nutriatur; suadet etiam Albucasis, ut calida medicamenta partibus circumjacentibus imponantur, nimirum picationes, ita ut *Pix* ducatur super linteum, & parti admoveatur, deinde auferatur; quod tandiu faciendum, admovendo, & auferendo, donec pars rubra fiat; hoc quippe signum est alimentum jam esse attractum. Corpus etiam nutriendum est cibis boni succi, *Carnibus laudabilibus*, *Ovis*, *Vino*, &c.

Si exsiccationis causa sit penuria alimenti.

Si intemperies sicca impressa sit in parte ulcerata, tunc si exigua sit, non impedit carnis generationem in ulcere; ideoque ulceri siccantibus mitioribus satis prospicere possumus, non valentioribus, ne intemperiem in parte imprimamus; verbi gratia, si ulcus postulat siccantia in secundo gradu, & secunda mansione, utemur nos medicamentis siccantibus quidem in secundo gradu, sed mitioribus, nimirum, in prima mansione, c. 2. lib. 4. Meth.

Si dyscrasia in parte sit impressa. 1. Leviter. 2. Vehementer.

Sin in ulcerata parte vehementer impressa est dyscrasia, pars redditur imbecilla, secundùm omnes quidem facultates, potissimùm tamen secundùm attractricem; si enim alimentum non attrahitur, nec sanè retineri, nec concoqui, nec excrementa ejus expelli poterunt. Hic ergo oritur indicatio, & humectandi siccam intemperiem, & attrahendi nutrimentum ad ipsum locum. Hoc efficit Galenus, dum ulcus *Aqua moderata, & tepida* fovet, atque humectat, donec pars rubescat, & ipsius moles attollatur: assumit *Aquam*, quia hæc humectat, *non frigidam*, *sed temperatam*, ut

Fomentum Galeni ex aqua tepida.

ut meatus ob siccitatem strictos laxet; quin & *tepida Aqua* fundit, ac liquat humores, faciliùs penetrat, c.7. lib.1. Simpl. c.2. lib.4. Meth. Sunt quidem aliàs ulcera non nisi *Vino* madefacienda, libro de ulceribus, vel *Posca*, c.2. lib.4. Meth.; quia videlicet ulcus perpetua eget exsiccatione, ut humectantia ei non conveniant, c.7. lib.1. κ. γ. At in ulcere cum sicca dyscrasia, ulcere seposito, in intemperiem oculos dirigimus: ideoque *Aqua illa tepida* est convenientissima; qua partem Gal. primùm fovet, deinde perfundit. Avicenna partem ulceratam coöperit, ut vaporem ab aqua exhalantem suscipiat, & tandiu detineat, donec pars fiat rorida, & quasi sudet.

Quoties autem aqua hac est utendum? Galenus com. cap. 15. lib. 3. de his, quæ fiunt in medic., vult, ultra tres vices aquam perfundendam: ego verò aut bis, aut saltem ter in die perfunderem: nam pars ulcerata debilis, forsitan non posset plures perfusiones tolerare; & sic quotidie pergendum, donec exsiccationis signa recesserint. Meta in singulis vicibus, est rubor in parte contractus: si enim diutiùs persistatur, quod attractum est, rursus discutietur, quod si corpus supervacuis redundet humoribus, dum aqua utimur, hi priùs purgandi, ne ad ulcus confluentes, carnis generationem impediant. Fallopius, aquæ videtur *Hydrelæum* præferre, maximè hyeme: ait enim, aquam tepidam, præter id quod humectat, etiam refrigerare, calorem scilicet evocando, c. 17. lib. 3. de iis, quæ fiunt in medic. Dum autem quotidie bis, vel ter ulcus aqua perfundimus, non debemus temporibus intermediis dyscrasiam siccam relinquere, sed tum in ulcere, tum in partibus circumjacentibus imponere humectantia. Gal. cap. 7. lib. 1. Simpl. laudat *linamentum siccum imbutum Aqua temperata*; quod si amovere velis hoc linamentum, & invenias esse humidum, persistes in eodem, si invenias siccum, non convenit, quoniam siccat; & propterea in eodem casu, vel *linamenta aqua imbuta*, superponenda sunt, aut *spongia, aut linteum Hydrelæo imbutum*, quod ratione *Olei* conservabit linamentum humidum; vel linamentum non *Aqua*, *sed Hydrelæo* est imbuendum; sic enim *Oleum* conservabit *Aquam*, ne effluat, aut digerat; vel denique linamentum inficiatur hoc unguento. Unguentum.

℞. *Olei dulcissim. unc.* ij.
Succi Malvarum unc. j.
Ceræ mollis, recentis & Aqua ablutæ q. s.
ad conficiendum Unguentum mollissimum, quod humectat.

Partibus autem circumjacentibus extra sunt imponenda, quæ jam diximus, nimirum *Spongia, vel lintea Hydrelæo madefacta*. Sic ergo pergentes, siccitatis signa sensim recedent, ipsaque sicca ulceris intemperies curabitur.

Curata autem siccitate, ad ipsum ulcus deveniendum, quod carnis generationem, & cicatricem postulat. Debent autem siccantia in his ulceribus mitiora esse, quàm in ulceribus, quæ non habent adjunctam intemperiem; ne videlicet per vehementiora siccantia, in siccam dyscrasiam recidant, cap. 2. lib. 4. Method. Avicenna 4. 4. tractatu 3. c. 10. Cura ulceris.

Laudatur ergo hoc.

℞. *Mastiches.*
Turis.
Picis Græcæ ana drach. j.
Sevi Arietini unc. j.
Olei Rosati unc. ij.
Ceræ parum.
Misce.

Oportet autem nos in his medicamentis eligendis, perpendere aëris constitutionem, ulceris magnitudinem, crasin ægrotantis, ut fusè supra diximus. Probatur etiam hoc.

℞. *Resinæ Terebinthinæ unc.* ij.
Turis.
Aloës ana drach. j.
Olei Rosati unc. j.
Ceræ mollis q. s.
ad conficiendum Unguentum.

Ego quoque *Unguentum* conficio *è succo Betonicæ cum multo oleo*, ut mollissimam substantiam contrahat; estque moderatissimæ siccitatis, ac insuper concoquit. Cicatrix obducenda erit, vel *Cerato de Minio, vel Linamento sicco, vel Diapalma*, vel alio epulotico, de quibus supra. Epulotica.

Cap.

CAP. VI.
DE ULCERE CUM HUMIDA INTEMPERIE.

Signa. Signa humiditatis in ulcere sunt. Primùm, si caro humidior videtur, quàm pro naturali habitu, c. 2. lib. 4. Method. Deinde caro est mollis, flaccida, & quasi relaxata. Tertiò, præcesserunt causæ humectantes; ut ambiens humidum, lavacra rerum humectantium, aut medicamenta humectantia ulceri imposita. Quartò, multæ humiditates in ulceris porositatibus continentur, & effluunt. Ultimò, si vel membrum, cui ulcerata pars adhæret, vel totum corpus est humidum, verisimile etiam est, ulcus per societatem esse humidum. Fallopius addit carnem supercrescentem; quod signum dubium mihi est, quia caro in malignis ulceribus non gignitur, ob intemperiem; nisi dicatur, carnem illam superfluam non bonam esse, sed malam, & pravam; ut sunt tubercula in ani fistulis.

Faciliùs autem curari hoc ulcus potest, quàm præcedens; nec enim hic ulcus negligere cogimur.

Curatio. Quoad curam. Causæ externæ, si quæ adsunt, amovendæ; ut aër humidus, medicamenta humectantia, vel parum sicca adhibita. Deinde ulcus indicat siccantia; intemperies humida, & ipsa indicat siccantia, & præterea, quoniam partem imbecillam reddit, roborantia flagitat & adstringentia. Siccantia & adstringentia. Siccantia autem hic non solum tanta esse debent, quantum partis humiditas præter naturam aucta est; sed oportet etiam nos magnitudinem ulceris perpendere, & exsiccare excrementa, quæ secernuntur; unde in gradu medicamenti siccantis definiendo, oportet nos respicere ad ulceris magnitudinem, dyscrasiam humidam, sensum partis, temperamentum ægri, cæli statum; si enim Mitiora. humida intemperies non sit admodum intensa, nec ulcus magnum, corpus molle, aër temperatus, pars ulcerata εὐαίσθητος, mitiora erunt siccantia; ut.

℞. *Cadmiæ drach.* jß.
Æruginis.
Æris combusti ana drach. j.
Aluminis scissilis drach. ß.
Ceræ novæ pinguis unc. v.
Misce ad ignem.

Hoc medicamentum optimè satisfacit omnibus indicationibus; nam *Cadmia*, *Ærugo*, *Æs*, *Alumen* intemperiem humidam corrigunt, ac ulceris humiditates exsiccant; præterea *Alumen* etiam valenter adstringit, ac roborat, cap. 1. lib. 4. κ. γ. *Ærugo*, & *Ægris squama*, tum exsiccant, tum detergunt. Hoc medicamentum compositum est mitissimum, ratione humidæ intemperiei; licet enim quæ ingrediuntur, valenter siccant, cera tamen in quantitate decupla assumitur, quæ aliorum medicamentorum facultatem remittit. Si humida intemperies fuerit valentior, & ulcus parvum & sensus partis obtusus, & crasis siccior, anni etiam tempus siccius; pugnantes sunt indicationes; ideòque medicamentum requiritur, quod prædicto valentius exsiccet, detergat, & adstringat. ut. Valentiora. Valentissima.

℞. *Æris squamæ.*
Æruginis rasæ ana drach. j.
Lanæ combustæ drach. ij.
Ceræ unc. ijß.
Resinæ Laricis unc. ß.
Resinæ & *Ceræ* liquatis arida affundantur & misceantur.

Si indicationes requirant valentissimum exsiccans, detergens, & adstringens, hoc conveniet.

℞. *Æris squamæ.*
Calcis bis lotæ ana drach. ij.
Chalcitidis combustæ drach. j.
Stibii drach. ß.
Ceræ unc. ij.
Resinæ Terebinthinæ unc. j.
Misce affundendo liquida siccis.

Cera autem in hoc medicamento, tripla est ad reliqua medicamenta, sicut in priore est quintupla, in primo decupla, prout videlicet magis, vel minùs vim medicamentorum retundere volumus; in mitiori enim siccante sumit Galen. *Ceram* decuplam; in valentiore, quintuplam, vel quadruplam, in generoso tandem triplam; non vero *Ceræ q. s.* apponit, ut nostro tempore chirurgi faciunt, in componendis medicamentis ulcerum. Proposuimus autem in hoc affectu, saltem composita medicamenta; quia vix unum est simplex, quod omnibus scopis possit satisfacere.

Notandum, nos in medicamentorum compositione, nec *Adipes*, nec *Olea*, usur- Num cera, & resina in his

ulceribus locum habeant.

usurpasse, quia maxime humectant, c. 3. lib. 4. κ. γ. *Ceram* quoque, & *Resinam* videtur damnare Gal., quia unctuositate sua carnem remolliunt, quæ siccanda potius, & constringenda erat, cap. 1. lib. 4. κ. γ: At hoc de *Cera*, & *Resina*, verum est primaria ratione, itemque si sola usurpentur; nos vero iis uti cogimur; tum ut medicamento unguenti, aut cerati formam aptemus; tum ut aliorum facultates valentes horum permistione frangamus. Et sanè, nisi primaria ratione ingrediantur, non multùm nocere possunt, quia parum unctuosa sunt.

Formula prædictorum medicamentorum in forma sicca.

Veruntamen, ubi humida intemperies valde intensa est, & caro valde flaccida, ac relaxata, ut devitem unctuosam naturam medicamentorum, usurpo composita in forma sicca, seu pollinis. Mitius ergo erit,

℞. *Tuthiæ præparatæ.*
Cornu Cervi usti ana drach. j.
Subtilissime pulverisata misce.

Valentius.

℞. *Calcis lotæ drach.* ij.
Aluminis drach. ß.
Cerussæ drach. j.
Misce.

Valentissimum.

℞. *Antimonii drach.* j.
Tuthiæ drach. ß.
Misce.

Aqua vitæ.

In his medicamentis, usurpari etiam feliciter potest *Aqua vitæ Chalybeata*; si modo cum humida intemperie, frigida quoque fuerit conjuncta.

Siccantia citra morsum.

Hæc porrò medicamenta opportuna esse cognoscimus, si nullum, aut levem tantùm dolorem, morsumve inferant; si enim contra fiat, statim mitigandum, moderandumque est medicamentum.

Ablutio ulceris, a sarcotica & epulotica.

Si ulcus est abluendum, id fiat *Vino*, *vel Posca*, vel decocto austerorum, ut si *Rosæ*, *Germina Rubi*, *Folia Myrti*, *Balaustium*, *Malicorium*, *Alumen*, *Hypocystis*, &c. *in Vino decoquantur*; Sic ergo curabitur humida intemperies, id quod è signorum remissione cognoscetur.

Ulcus postea sarcoticis, & epuloticis sanandum, quæ hic majoris esse debent exsiccationis, quàm si ulcus non fuisset passum humidam dyscrasiam; facilis enim aliàs in hanc posset esse relapsus. Componentur medicamenta ad imitationem eorum, quæ in aliis supra proposuimus.

Cap. VII.
DE ULCERE, CUM INTEMPERIE CALIDA, SINE MATERIA.

Curatio.

Signa desumuntur, primum à colore; nam in particula rubor levis apparet, & caro ulcerata est rubicundior, quam pro naturali habitu. Deinde à tactu; nam pars ulcerata calidior sentitur, quam partes reliquæ. Tertio, à sensu laborantis; qui manifestum calorem, & quasi ustionem percipit, ut propterea frigidis medicamentis impositis gaudeat. Tandem dolor hunc sensum sequitur. In curatione, causæ externæ, si adsint, amovendæ; ut aër calidus, lavacra rerum calefacientium, medicamenta calefacientia imposita. Ulcus indicat exsiccantia, & detergentia. Caliditas indicat refrigerantia; & quatenus calor ad se trahit, indicat etiam repellentia, defensiva, & adstringentia. Quoniam autem caliditas humiditates absumit, quæ in ulcere existunt, indicatur utendum esse quidem exsiccantibus, sed mitioribus, quàm si ulcus non esset affectum intemperie calida. Proinde in hoc ulcere indicantur refrigerantia, siccantia, detergentia, & adstringentia.

Medicamentorum varietas pro ratione circumstantiarum.

Quantitas horum medicamentorum conjecturis indaganda. Si enim calida intemperies mitior fuerit, mitiora requirit refrigerantia, & adstringentia; sed ratione ulceris siccantia valentiora; quia mitior intemperies minus siccat. Si ulcus sit parvum, tempus anni calidum, pars εὐαίσθητος, crasis calida, mitiora erunt refrigerantia, siccantia, detergentia, adstringentia; unde commodum erit, intra quidem *Unguentum Santalinum*, extra verò *Ceratum infrigidans Gal.* Si indicationes pugnent, ut indigeamus mitiori refrigerante, & siccante, convenient intra ulcus, quidem *Unguentum de Tuthia*, *de Cerussa*; extra vero, *Linimentum simplex*. Si omnes indicationes valens postulent medicamentum, intra ulcus, conveniet *Unguentum Populeum*; extra, vel hoc, vel aliquod propositorum. Præter hæc omnia, maximè contulerit linteum duplicatum, aut spongia è *Vino nigro austero* expressa, & superposi-

posita; possunt etiam refrigerantia, & adstringentia in vino decoqui, ad refrigerandum, repellendum, & siccandum, ut *Balaust.*, *Myrt.*, *Gallæ immaturæ*, *Malicorium*, &c. Avicenna laudat *Solanum*, *cum Bolo Armena*, *& Aceto*, *aut cum Santalis*, *& Caphura*, præcipuè in externa parte imposita. Optimum quoque est, si *Lithargyrum contritum*, *& Aceto dissolutum*, *Oleo Rosaceo*, *aut Myrtino subigatur*, *& misceatur cum modico Cerussæ*, *Plumbi*, *Caphuræ*. Sic ergo curata intemperie ulceris calida, ipsum postea ulcus sarcoticis, & epuloticis curabimus; quæ, ut supra diximus, minùs erunt sicca, quàm si pars non laboraret calida dyscrasia. Medicamenta verò accommodata supra retulimus.

CAP. VIII.
DE ULCERE CUM FRIGIDA INTEMPERIE.

Signa. Signum primum est color ulceris albicans. Tactu deinde frigiditatem in parte sentimus; & ipse æger frigus sentit, gaudetque calidis.

Curatio. In curatione, causæ externæ removendæ. Porrò, ulcus indicat siccantia, & abstergentia; frigiditas, calefacientia; & quatenus frigus carnem ulceratam densat, ac meatus constringit, indicat rarefacientia, & relaxantia poros obstructos.

Ordines medicamentorum pro varietate circumstantiarum. Quantitas calefaciendi, siccandi, detergendi, rarefaciendi, relaxandi, subministratur nobis à conjecturis sæpè propositis. Si ergo ulcus sit parvum, dyscrasia non valenter impressa, ætas puerilis, anni tempus calidum, indicatur mitius medicamentum. Forma autem medicamentorum, in intemperie frigida, est fomentum, quod & actuali caliditate, & vaporatione meatus laxare, partemque rarefacere potest: quo administrato, alia medicamenta imponenda sunt. Mitiora. Mitius ergo fomentum parabitur è *Vino albo*, *calido*, & non admodum potente, in quo madefacta spongia, vel panno, pluries pars fovenda; intra verò, imponatur *Unguentum Isidis*, quod calefacit, exsiccat, & detergit; aut etiam *Apostolorum*; extra, in partibus circumjacentibus usurpare possumus, aut *Ceratum de Betonica*, *aut Isidis*, quod valentius calefacit.

Valentiora. Si indicationes sint pugnantes, ut indigeamus valentiori medicamento, fomentum parabimus è *Vino malvatico*, *aut Vino albo*, *in quo decocta sint Salvia*, *Calamenthum Origanum*, *Mentha*, *& alia cal. sicca*; ulceri postea imponetur *Resina Laricis*, *aut Pini*, *sive Colophonia*, *emollita Oleo de Spica*; extra usurpabitur *Emplastrum Cerussæ Galeni*.

Si denique ulcus valentissima poscat, fomentum fiat è *Lixivio:* intus utamur *Cerato Sacro*, *remollito tamen*, *cum Oleo de Spica*, *aut de Caryophyllis*, extra admovebimus *Ceratum ipsum Sacrum*, quod valenter siccat, & calefacit; possumus etiam pro fomento usurpare *Aquam Calcis vivæ*. valet etiam *Aqua vitæ*, quæ valenter calefacit, & siccat, cui si immisceatur quid *Syrupi Rof. aut Mellis*, redditur medicamentum etiam detersorium, & potest intra ulcus, & extra hæc aqua usurpari, intra quidem, filamenta sicca imbuta; extra verò lintea madefacta. Sic curata intemperie, ulcus postea sarcoticis, & cicatricem inducentibus consolidabimus. Valentissima.

CAP. IX.
DE ULCERE VERMINOSO.

Vermes interdum in ulceribus gignuntur, præcipuè æstate; quorum generatio est è putredine, solùm in ulceribus immundis, sordidis neglectis, quæ cava sunt, & sinuosa. Materia vermium in ulceribus est potissimum excrementum pituitosum, Paul. c. 17. lib. 4. Causa efficiens est calor putredinis, exortus à putridis excrementis, Com. Aphor. 26. Sect. 3. ad quem calor etiam nativus accedit, cum nihil putrescens, sed concoctum gignatur, c. 2. lib. 3. de gener. animal. In ulcere ergo verminoso, præter naturam sunt, putredo, calida intemperies, & ulcus. Causa.

Quoad signa, interdum oculis conspiciuntur, si ulcus pateat; interdum morsu dolorem inferunt, aut saltem tristem quendam sensum, quin etiam vermes moventur proprio quodam motu, qui undam imitatur, & hic undosus motus à partibus percipitur; ultimò fœtor adest maximus, propter insignem putredinem. Vermes hi eximendi sunt manubriolo, seu specilli mucrone, vel alio instrumento; quia autem ita interdum pertinaciter carni inhærent, ut sine maximo cruciatu avelli non possint; primum necandi sunt, deinde auferendi. Necantur amaris; ut *Succo Absinthii*, Signa. Curatio.

Abro-

Abrotani, *Calaminthæ*, *Aloë*, *Filice*, *Felle Taurino*, *farina Lupinorum ex Hydromelite decocta*; item si *Folia Persicorum*, *vel Capparum contundantur*, *& imponantur*, *vel eorum saltem Succus*; sic & *Marrubium*, *Scordium pulverizatum*, *Matricaria*, *Succus Cucumeris asinini*, *Centaurii*, *Menthastrum*, *Decoctum Lupinorum*; quorum uti possumus *succo*, *decocto*, *vel pulvere*. Necantur etiam vermes ab acribus, ut *Medicamento Archigenis*; *è Cerussæ & Polii*, *pari pondere*, *cum Pice liquida illito*. Conveniunt etiam *Sulphur*, *Misy*, *Chalcitis*, *Viride Æris*, *Succus Hellebori nigri itemque hujus decoctio*, *& pulvis*; Præterea *Epithymi succus*, *Cepæ*, *Pyrethrum*, *Urina antiqua*, *Lac Tithymallorum*. Si ulcus admittat; præstantissimum est, ferramento candente vermes interficere; quibus interfectis, & ablatis, detergendum est ulcus valentioribus deterforiis, ut est *Aristolochia cum Melle*, *Marrubium cum Melle*; sed inter hæc valentissimum est, *unguentum Ægyptiacum*. Amota putredine, si aliqua intemperies calida in ulcere fuerit relicta, auferenda est medicamentis suprapositis. Ultimò curandum est ulcus sarcoticis, & epuloticis.

Cap. ult. lib. 4. de Meth. med.

Cap. X.

DE ULCERE CUM OSSE CORRUPTO.

Causa.

Os, quod ulceri subest, corrumpitur à causa externa, vel interna. Externa est, vel ambientis frigus nimium, quod ossium calorem nativum exstinguit; vel nimius calor, qui evocando, resolvendoque humidum, similiter corrumpit. Internæ causæ, quæ in nostro hoc casu ferè semper locum habent, sunt vel humiditas viscosa, & superflua, remolliens primò substantiam ossis, deinde corrumpens, cap. 7. lib. de caus. Morb.; vel humiditas virulenta seu prava sanies ulceris antiqui, quæ contactu os corrumpit, t. 37. lib. 3. de Fract.; vel humor acutus, & corrodens, cap. 7. lib. de causis Morbor.; vel humor, qui occulta proprietate magis adversatur ossi, quàm reliquis partibus; sæpè enim experientia comprobavi corrupta fuisse capitis ossa, id est, cariosa evasisse, superposita cute non exulcerata; quæ tamen, ut ad patiendum magis idonea, prius debuisset erodi, si humor qualitate manifesta os corrupisset.

Signa corrupti ossis sunt, si os conspiciatur; primum, quod os redditur pingue, & unctuosum, quia separatur naturalis humiditas; secundo, fit nigrum, & cariosum; nigrum, quia ablatum est temperamentum, quo os album conservabatur; cariosum, deficiente propria ossis substantia. Si oculis conspici os nequeat; primum est signum, quod ulcus interdum cicatrice obducetur, & sanum apparebit; sed pauco interposito spatio, rursus abrumpetur cicatrix, & ulcus renovabitur; humoris enim valido cursu, ab osse putrescente, ac contabescente, tum inflammatio, tum pus oboritur, quæ cicatricem lacerant, Com. Aphor. 45. Sect. 6., Paulo c. 10. l. 4.; renovato ergo ulcere semper os suspectum esse debet. Alterum signum est, ulceris diuturnitas; tunc enim necesse est os abscedere, quia ob continuum contactum, os madet & remollitur, Aphor. 45. Sect. 6. Tertium est, quod caro ulcerata, ossi corrupto superposita, impensè mollis, & flaccida existit, ita ut specillum, turunda, & convoluta linteamina facilè per ipsam penetrent; cum enim os à sanie corruptum est, facilè proter viciniam caro remollitur, & in corruptionem tendit; & hoc est Avicennæ. Quartum est, quod immisso specillo ad os, per partem superpositam, hoc non reperitur lubricum & læve, sed asperum, & cariosum; vel non reperitur stabile, & resistens, sed penetrat per substantiam ossis corrupti remollitam. Quintum est, quod conspicitur supra os corruptum frequenter caro livida, & corrupta, Aphoris. 2. sect. 7. Sextum, humores ex ulcere effluentes, primò copia plures sunt, quàm conveniat ulceris magnitudini; deinde qualitate similiter pravi sunt, nimirum tenues, & ut plurimum valde fœtidi; unde Fallopius addit, si linamentum siccum in vulnus infigatur, ut os contingat, & amotum altero die, valde fœteat, os corruptum arguere.

Signa.

Quod ad prognosticum; tale ulcus inter maligna recensetur, nihilque medicos in curandis ulceribus magis fatigat, quàm ossis corruptio.

Præsagium.

In curatione, ulcere neglecto, os eximendum; quia corruptum est, & vita privatum; & hoc facilius fit osse detecto. Quod si os carne operiatur, denudandum est os, ulcere absciso, cap. 7. lib. 8. Celsi. Ut plurimum tamen sectio hæc tutò fieri non potest; quia ossa in cor-

Curatio.

Detectio.

corpore alte sepulta sunt, & undique obvolvuntur musculis, nervis, arteriis, ac tendinibus; ut, si ulcus esset cum osse corrupto, in pede, aut summa manu, propter numerum tendinum, non potest os sectione denudari; in hoc igitur casu, nos os corruptum detegimus, & dilatamus quantum possumus, vel immissa *Radice Gentianæ*, vel spongia compressa, & contorta, vel *medulla Cannæ*, quam *Sorgo* nostri vocant, compressa, & indita, vel aliquo alio, quod vehementer dilatare ulcus queat.

Eximendi ossis modus.

Detecto ulcere, & osse, eximendum est os; vel medicamentis, si os tantum in superficie corruptum est, quod cognoscitur dolore, & febre remissis existentibus, indicatur enim sic parva corruptio; vel chirurgia, in ossis corruptione profunda, ac intensa, quæ è dolore, & febre intensis cognoscitur.

1. Medicamenta quibus squama ossis eximitur.

Medicamenta, quibus os eximitur, sunt valenter siccantia, secundum Paulum, quod ipse desumpsit è Com. Aphor. 49. sect. 6., ubi Gal. jubet ulcera valenter siccare, usque quo squama decidat, si os fuerit corruptum. Quare subinde majora exsiccantia imponenda sunt, donec os corruptum decidat; siccitas autem facit os decidere, dum humiditates, quæ in ossis substantia imbibitæ sunt, & hanc mollem reddidere, absumit; hinc enim os exsiccatum redditur firmius, surgensque facultas expultrix os corruptum à sano separat; vel natura ossis, beneficio siccantium firma reddita, carnem generat inter os corruptum, & sanum, quæ deinde aucta os corruptum expellit, & separat. Proinde, si corruptio est superficialis, & exigua, natura mollis, ut in pueris, inter valenter exsiccantia, mitiora eligimus ad os eximendum, ut est *Radix Vitis albæ*, *Iridis*, *Aristolochiæ*, *Myrrha*, &c. Si latior fuerit ossis corruptio, & natura sit mollis, valentioribus utimur; quale ad extrahendas squamas ab Avicenna componitur, *ex æqualibus portionibus Aristolochiæ rotundæ*, *Iridis*, *Myrrhæ*, *Aloës*, *Corticum Opopanacis plantæ*, *Pumicis usti*, *scoriæ Æris*, *& Corticum Pini*. *Radix* etiam *Dracontii* in hoc genere consistit, & *Aqua vitæ*. Gal. etiam quædam habet composita, unum c. 6., alterum c. 7., tertium c. 11. lib. 8. κ. γ. Si adhuc latiùs pateat ossis corruptio, & natura ægri robusta sit, ac dura, aliæ etiam indicationes, circa aërem, & reliqua, valentissimum exposcunt medicamentum; laudatur à Dioscoride *Euphorbium pulverizatum*, *& Vitriolum Romanum*; huc etiam facit *Aqua illa fortis*, *per quam fit separatio Auri ab Argento*; item *Oleum de Sulphure*, *de Vitriolo*, quæ valentissima sunt. In usu horum valentissimorum, quia aliquo modo vim causticam habent, muniendæ sunt partes circumjacentes linteis, ne adurantur.

Mitiora.

Valentiora.

Valentissima.

2. Chirurgica instrumenta, quibus os coruptum tollitur.

Quod si chirurgia uti cogamur, vel quia medicamenta jam proposita non è toto squamam expulerunt; vel quia profundior est ossis corruptio, sciendum, hanc manualem operationem perfici posse ferro, vel igne. Ferrea instrumenta hic duo possunt usurpari, Scalprum, & Terebra. Scalpro utimur, ubi non ita profunda est ossis corruptio, ideoque deradimus, donec ad os sanum perveniamus; quod cognoscitur, si aliquid cruoris emittatur, si os appareat album, si solidum, secundum Celsum c. 2. lib. 8. Terebra utimur in corruptione profundiore, donec nigra esse desinant ossa; nam per scalprum operatio nimis esset longa, ac difficilis. Amoto osse corrupto supra os scalpro derasum, est inspergendum vitrum bene tritum; & post terebram, utendum candente ferro, ut si forsan humor extraneus in osse relictus fuerit, exsiccetur. Post ustionem factam candente ferro, imponimus *succum Porri*, *cum Sale*, ad ulteriorem exsiccationem, aut *Trochiscos Andronis*, *Pasionis*, *& Polyidæ*, *aut pulverem Radicis Hellebori nigri*; studemus postea crustæ, *Iride cum Melle*, *Radice Panacis*, *Aristolochiæ*, *Acori*. In corporibus mollibus, Gal. putat sufficere *Orobi farinam*, *cum Melle*, *& Ture*.

Si os non fit conspicuum.

Porro, si os corruptum nudatum quidem sit à suo periostio, ut perpetuò in ossis corruptione contingit, sed non sit tamen conspicuum, ut non possimus omnia remedia proposita administrare; quemadmodum contingit in corruptione ossis in manibus, & pedibus, in quibus non possumus cutem secare, & os, ut par est, detegere, tunc ferrum candens administramus per cannulam, quam prius immittimus, ut os corruptum attingat; & postea subinde, quoties opus est, ferramenta per cannam applicamus; per cannulam etiam possumus injicere pulveres, & instillare *Oleum de Sulphure*; quod facimus, ut partes nervorum adjacentes à causticis defendantur.

Cap. XI.
DE FISTULIS.

Definitio. Fistula, quam Græci syringam vocant, est sinus angustus, & longus. Celsus ait esse ulcus altum, angustum, callosum, c. 28. lib. 5. Rectius pro genere ponetur sinus, quàm ulcus; nam hoc genus valde est remotum. Sinus enim est cavitas partium priùs unitarum, quæ jam distant, evacuato pure, ob humorum affluxum, c. 4. & 5. lib. de Tumoribus præter naturam, cap. 8. lib. 2. ad Glauconem. Quoniam verò sinus est altus, & angustus, curari citò nequit; unde necessariò callum contrahit.

Differentiæ. Genera fistularum sunt varia; nam aliæ breves, aliæ longæ, & altiùs penetrantes; aliæ directè intus feruntur, aliæ transversè; aliæ sunt simplices, aliæ duplices, triplices, &c.; item aliæ uno orificio oriuntur, aliæ pluribus; aliæ desinunt in carnem, aliæ ad ossa, cartilagines.. Ad curam eæ maximè faciunt differentiæ, quibus fistulæ dicuntur simplices, vel multiplices; item quæ desumuntur à partibus, in quas terminantur fistulæ.

Signa fistularum certas in partes desinentium. Si fistula desinat intra carnem, cognoscitur, quia specillo immisso, molle est, quod ejusdem extremo tangitur; deinde, pus læve, album, copiosius fertur. Si ad nervum terminetur, immisso specillo, dolor excitatur intensus; pus item pingue est, & oleo non dissimile. Si perveniat ad venas, aut arterias, & hujusmodi vasa erosa non sint, veluti fæx è fistula egreditur; quia sanguis è vasorum poris exsudans, cum sanie miscetur, & ita ex ambobus resultat excrementum, quod est veluti fæx; si autem vasa fuerint erosa, & quidem si vena fuerit, sanguis excidit crassior, obscurior, & sine saltu; si arteria, rubicundior, clarior, non sine ejaculatione. Si perveniat ad os, durum est, & renitens, quod specilli extremo tangitur; nec dolor excitatur; porrò, os hoc corruptum arguitur, si immissum specillum ossi innititur, nec relabitur; & si os adhuc æquale deprehendatur, ad corruptionem saltem est dispositum; si inæquale, caries os jam planè tenet; contra, si specillum elabitur, non adest caries, quia os sanum est lubricum, & politum. Aliud signum ossis corrupti est, si humiditas tenuis, citrina, & fœtida dimanat à fistula. Num autem fistula simplex sit, an multiplex, è puris modo colligitur. Si enim plus fertur puris, quàm simplici spatio conveniat, plures sinus esse constat. Signa fistulæ multiplicis.

Quoad prognosticum, fistulæ omnes difficilis sunt curationis, quædam etiam incurabiles; quia medicamenta difficulter imponuntur; nec ad fundum devenire possunt, ac partes ut plurimùm non tolerant medicamenta opportuna; præcipuè si pertingant fistulæ ad venas, arterias, aut nervos: Præsagium.

Antequam verò curationem aggrediamur, sciendum quasdam fistulas curari non debere, Com. 39. Sect. 3. lib. 6. Epid., & lib. de Humor., per quas videlicet supervacui corporis humores expurgantur, & quæ homines propterea ab aliis morbis præservant; hujusmodi autem fistulæ sunt antiquæ, in loco declivi, procul à parte principali; hæ apertæ sunt relinquendæ, immò clausæ rursus sunt aperiendæ. Multos vidimus, qui fistulas habuere circa anum per 15. aut plures annos, & saluberrime vixerunt. Fistulæ etiam quædam sua natura sunt incurabiles, secundùm Albucasin cap. 88. lib. 1., quæ perveniunt ad magnas venas, arterias, vel nervos, spectantes ad siphac, seu peritonæum, intestina, vesicam, vertebras dorsi, ani, & costas; denique quæ consistunt in aliqua junctura, ut manus, & pedis; hæ enim medicamenta commoda non admittunt. Fistulæ, qua curari non debeant.

Curatio fistularum alia est ficta, mendosa, & palliata, alia vera. Fictam insinuat Galen. cap. 4. lib. de Tum. præt. Nat., & Avicen. 4. 4. Tract. 4. c. 11. & est, quando fistula exsiccatur interiùs, consolidatur exterius, intus adhuc sinu consistente; & hoc fit siccantibus in fistulas impositis, proba victus ratione, & corpore à superfluis purgato. Sic cohibitus sinus aliquantisper manet, & orificium occlusum; at post, aliqua humiditate subventitia in sinu illo collecta, rursus fit abscessus, reditque fistula. Hac mendosa curatione interdum, & ego usus sum, ut verum fatear, pro consolatione ægrotantium; purgato enim corpore, ac ordinata tenui diæta, turundas abstuli, quas in fistulis illis incurabilibus diu adhibueram; alligavi spongiam novam, expressam ex *Aqua thermali*, *vel Lixivio*, *vel Aqua Calcis*; unde foramen exterius velatum est, ut sana fistula videre- Curatio. 1. Ficta.

deretur, & sic ægros dimisi; quæ curatio interdum bene cessit, interdum minus; plurimum enim in curandis morbis externis, refert habere cutem sanam, vel aptam, & incisam; naturalis enim calor ex incisione expirat, & operationes partis naturales pereunt; clauso autem orificio, calor naturalis includitur, tumque bene concoquit, digerit, & dissipat excrementa, ita ut interdum coalescat sinus, qui alioquin non potuisset uniri, aperta fistula existente; non igitur è toto spernenda est, ficta fistularum curatio.

E. Vera curatio.

Alia autem curatio fistularum est vera; cujus duplex est via, secundùm Celsum cap. 28. lib. 5., & Galenum c. 8. lib. 2. ad Glauc. Prima via fit per glutinantia; secunda per sarcotica: possunt etiam hæc misceri.

Impedientia fistularum curationem ut amovenda.

Sed hic in primis expendendum, quænam sint causæ, quæ glutinationem, aut carnis generationem impediant; sumuntur autem è definitione fistulæ. Primum enim fistula dicitur sinus, id est, cavitas, quæ non unitur, propter affluxum humorum; unde primum impedimentum est humorum influxus. Secundum est fistulæ altitudo; cujus ratione medicamenta non possunt ad fundum usque pervenire; quo fit, ut in fundo colligatur sanies, quæ carnis generationem, & unionem impedit. Tertium est angustia fistulæ; hujus enim ratione imponi medicamenta non possunt, nec fistula probè expurgari potest; unde humores qui in sinu angusto relinquuntur, prohibent consolidationem. Ultimum est caro callosa, & dura; omnia enim dura difficulter uniuntur, ut lapis cum lapide, mollia contra, ut mel cum melle. Hæc igitur impedimenta sunt tollenda, antequam fistularum curationem aggrediamur.

Humorum influxus.

Primum impedimentum est influxus humorum; qui ut sit removendus, docuimus in ulcere fluxione vexato.

Callus, quo modo fiat.

Secunda indicatio est, eximere callum, id est, partem, quæ dura est reddita, propter influxum, & infarctum materiæ crassæ quæ in porositatibus ipsius partis est imbibita, & cujus partes tenuiores resiccatæ sunt, & resolutæ à calore, tum nativo, tum extraneo. Humor autem crassus, pariens callum, vel pituitosus est, & tum callus est albus, vel melancholicus, & est fuscus, seu lividus. Gignitur callus potissimum in orificio fistulæ externo, id est, in ipsa cute, idque potiùs, quàm in carne; quia primùm facilius indurescit cutis; quæ densa est, quàm caro, quæ mollis; deinde, quia natura perpetuò protrudit excrementa ad cutim. Cum autem inveteratæ sunt fistulæ, in carne etiam subjecta callus contrahitur, & per totum ipsius fistulæ ductum. Quibus verò locis consistat, & quantus sit callus, facilè cognoscitur; si enim est in fistulæ orificio, & tactui, & oculis apparet; in partibus verò profundioribus si consistat, tunc immisso stylo nullus sentietur dolor, aut exiguus etiam erit sensus; deinde verò sanguis è styli contactu nullus exibit, stylo etiam persentietur durities. Contra, si vel sanguis exeat, vel dolor excitetur, nullus in fistula est callus. Num callus sit profundus, & magnus, an verò exiguus, cognoscitur è signis propositis, remissis, aut intensis. Callus porrò aufertur medicamento, ferro, vel igne. Medicamentum eum aufert qualitate manifesta, vel occulta. Quæ manifesta, ea sunt mitiora, aut valentiora. Mitiora sunt mollientia, & digerentia; valentiora, detersoria; valentissima caustica. Si ergo callus sit exiguus in carne molli, & ætate puerili, aufertur iis, quæ humores infarctos dissipant, ut sunt calida, & sicca non valde tamen, ne, siccatis partibus tenuioribus, reliquæ lapidescant, & callus durior evadat; ideoque mollientia, & discutientia misceri possunt. In hoc casu laudatur à Dioscor. *Lenticula cum Melle, cinis Ficus Pinguedini Anseris admistus, Diachylum magnum cum gummis, Unguentum Apostolorum Avicennæ, Emplastrum ex Oxelæo.* c. ult. lib. 1. κ. γ., *Tabacum, seu Herba Regina dicta, si ejus vel Folia imponantur, vel Succus immittatur.* Si callus sit major, vel in ætate magis adulta, detersoria valent, quæ corrodendo callum eximunt; ex his mitior est *Radix Sphondylii derasa & imposita*, secundum Paul. cap. 49. lib. 4. Valentius est, si sumantur, *Æruginis drach.* xij. *Ammoniaci drach.* ij. *Aceto dissoluta*, quæ imponantur. Hoc valentius est *Unguentum Ægyptiacum*, quod felicissimè usurpatur. Valentissima sunt *Chalcanthum ustum, Præcipitatum, Cantharides in pulverem redactæ, & niger Sapo.* Occultis qualitatibus callum eximunt, *Radix Hellebori nigri* tribus diebus relicta in fistula, maximè si callus ab humore melancholico sit ortus; occulta enim proprietate

Medicamenta callum adimentia.

evacuat humorem, callum facientem; corrosione verò manifesta, callum quoque demit. Laudatur etiam *Elaterium, Terebinthina exceptum*, in callo pituitoso; praeterea *Radix Cucumeris asinini*. Si callus ita sit magnus, & durus, ut his non possit auferri, recurrimus ad caustica; inter initia igitur confert *Lac Tithymalorum, Misy, Sory, Chalcitis, Lixivium è Cinere, è Calce viva, Arsenicum pulverizatum* &c. Ferro etiam callum praecidere possumus, si admittat aeger, quod fit levi doloris sensu. Praecidere autem debemus, donec ad sanum deveniamus; quod dignoscitur è sanguine, & doloris sensu. Ferramento candente, praeduri calli, & expeditius, & minori dolore auferuntur.

Caustica ad callor Praecisio & exustio.

Profunditas & angustia fistula.

Tertium & quartum impedimentum, est angustia & altitudo ipsius sinus. Quia autem propter angustiam medicamenta difficulter in fistulam immittuntur; propterea vel fistula dilatatur, vel medicamenta liquida redduntur. Dilatatio fit instrumentis, quae altera parte tenuiora sunt, altera crassiora; & pars tenuior primum in fistulam infigitur. Fiunt autem haec instrumenta è *Radice Gentianae, Bryoniae, Ari, Aristolochiae, è Spongia, vehementer contorta, & expressa*: quidam utuntur *medulla Sambuci*; ego *medulla Sorgi* quae contorta & intra fistulam immissa, dum attrahit, & imbibit humiditates, turgescit, fistulamque dilatat. Haec medicamenta, ad dilatandum comparata, interdum imbuuntur medicamentis, quae valent ad callum auferendum, carnemve gignendam. Medicamenta etiam redduntur liquida *Lixivio, Mulsa, aut Vino mulso*; haec tamen minus sunt valentiora, quam quae forma solida usurpantur. Ut autem propter altitudinem ad fundum usque pervenirent medicamenta, & fistulae commodè expurgarentur; excogitarunt chirurgi instrumenta quaedam, quae turundae appellantur, quibus medicamentum ad fistulae fundum deduci potest: excogitarunt clysteres, seu injectiones, quibus totam colluviem è fistulae fundo eluunt; hi parantur è *Lixivio, Vino mulso, Aqua mulsa, Aqua marina, Muria, Aqua Calcis, Aquis thermarum, Aqua vitae, vel Hordei, Aqua cum Melle Rosaceo, vel Aqua Aluminosa*.

Ut autem sciamus, quaenam ablutio sit conveniens, notandum est, ablutionem respondere debere medicamento postea imponendo. Si enim medicamentum imponendum, ad callum eximendum valebit; ablutio etiam futura est, quae similiter callum adimat, ut *Lixivium, Aqua Calcis, Aqua vitae, Ægyptiacum Unguentum Lixivio dilutum*. Si glutinans est imponendum medicamentum, ablutio erit glutinatoria; ut *Aqua Aluminosa, Decoctum Plantaginis, Rubi, Hypocystidis, Vinum nigrum & austerum*, maximè si praedicta ei incoquantur.

Si medicamentum imponendum est sarcoticum, etiam ablutio sarcotica erit, siccans, & detergens; ut *Aqua mulsa, Vinum mulsum, Aqua marina, Muria, Aqua Hordeacea cum Melle, Aquae thermales*, &c.

Impedimentum etiam est, quod fistulae curationem moratur, si supra incipiat, & infra terminetur, unde humores pondere suo inferius descendunt; hic ergo, aut inferius foramen perforandum, si propè cutim terminetur, & si non obstet vena, arteria, nervus, tendo; vel membrum collocandum est, ut effluxui humorum sit accomodum. Situs fistulae curationi ineptus.

Impedimentis ablatis, deveniendum est ad ipsam fistulae curationem, quae fit, primum sinus carne impleatur, deinde reliquum glutinetur. Carnem in fistulis generat *Succus Pimpinellae, Virgae aureae, Centauri minoris, Radix Aristolochiae; Unguentum Isidis, & de Tuthia*. In his perpendenda natura ulcerum, tempus anni, crasis aegri &c., de quibus aliàs diximus. Quoad glutinantia primum ablatis turundis, deinde adductis labiis ad mutuum contactum, ligatura è duobus initiis circundari debet, quae ritè facta, saepè sola sufficit. Glutinantia, etiam imponenda, quale hoc: Curatio fistulae. Carnem generantia. Glutinantia.

℞. *Gummi Olivarum.*
Aloës ana partes aequales.

Excipiantur *Succo Foliorum Persici* & in mortario plumbeo terantur.

Optimum etiam ad fistulas glutinandum, est *Emplastrum Barbarum*; item *Galeni Emplastrum gilvum*, c. 12. lib. 2. κ. γ. Valet etiam plurimum, *Emplastrum ex Oxelaeo, quod fit è parte una Lithargyri, duabus Aceti acerrimi, & Oleo vetustissimo*.

Proprietate sanant fistulas, *Gentiana, cum Vino epota, Radix Aristolachiae rotundae contrita, è Vino bibita*, quae expurgant materiam fistularum per intestina. *Ranae pulverizatae* etiam prosunt. Fistulas proprietate quae tollant.

Fistu-

Nota curatæ fistulæ.

Fistulæ autem perfectè curatæ cognoſcuntur, ſi humor emanans ſit paucus, craſſus, coctus; ſi locus ſine tumore, dolore, & ad unguem ſiccus, capite 8. lib. 2. ad Glaucon.

Cap. XII.

DE FISTULIS IN ANO.

Fiſtulæ in ano frequentes.

Ani fiſtulæ, particularem curationem expoſcunt. frequentiſſimè autem circa anum excitantur; primò, quia hæ partes molles ſunt, & admodum laxæ, unde facilè humores ſuſcipiunt; deinde, quia locus ille, etiam in ſanis corporibus, aquoſa humiditate refertus eſt, &c. Licet autem hæ fiſtulæ curari non debere videantur; cum diſtent à partibus principalibus, ſitumque habeant declivem; niſi tum curentur, facile multiplicantur, & ex una, duæ vel tres fiunt; item, intra inteſtina tubercula quædam dura oriuntur, quæ obſtruendo meatus, fæcum prohibent exitum.

Fluxioni ut occurratur.

Porro, in curatione videndum, ne ſupprimantur humores, neve fluxio intra corpus intercludatur. Obſiſtimus autem fluxioni, primum frequentibus totius corporis purgationibus, interdum quidem per inteſtina, ut plurimum autem per vomitum, ſi fieri poteſt; deinde per averſionem fluxionis, & potiſſimum per fonticulos in cruribus; item per exſiccationem totius corporis, cujus gratia ſudor provocatur *Decocto Sarſa parillæ*. Hippocrates deſiccat fluxionem per urinam, datque *Mulſam, in qua Radix Seſelios macerata eſt*, ternos jejuno cyathos. In ſumma, totius corporis procuratio repetatur è doctrina ulceris fluxione tentati.

Num una ſit fiſtula, nunque penetret in anum.

In ipſius autem fiſtulæ curatione, primum explorandum, num hæc ſit unica, an multiplex, id eſt, num unum habeat orificium, & ductum, an verò plura orificia, pluresve ductus: deinde, num inteſtinum penetrent fiſtulæ. Num ſit unica, interdum cognoſcimus viſu, interdum immiſſo, ſtylo; num penetret in inteſtinum, cognoſcimus, ſi ſtylo in fiſtulam immiſſo, digitoque indice in anum indito, nudus digito ſtylus occurrat. Si propter fiſtulæ tortuoſitatem, in hanc cognitionem devenire nequeamus, alia ſunt ſigna; nam è fiſtula penetrante interdum fæces exeunt, ſi amplior ſit; vel ſpiritus & ventus, aut ſaltem fœtor, ſi anguſtior; interdum & lumbrici exeunt: ſecundum ſignum eſt, quod ex ano profluit ſanies, & induſia inficit: tandem in fiſtulam liquor immiſſus, exit per anum, & vice verſa.

Fiſtula non penetrans, ſi alte progrediatur.

Quod ſi ergo fiſtula circa anum exiſtens, admodum profundè progrediatur, ut incidi non poſſit, primùm dilatanda eſt; deinde abluenda *per Clyſterem, factum è Flore Æris, Myrrha, Lycio, Vino dilutis*, ut callus auferatur; quo ablato, reliqua curatio eſt eadem, quæ in aliis fiſtulis, niſi quod vehementiora hic requiruntur; quoniam partes admodum ſunt humidæ. Laudantur ergo *Diphryges, Oſtreorum cinis, Lithargyrus*, ſicca magis conſiſtentia, quàm humida.

Syringotomia.

Verum hujuſmodi fiſtulæ ſæpè propoſitis medicamentis curari nequeunt, ideoque ad ſectionem veniendum; quæ niſi adminiſtrari queat, relinquendæ ut incurabiles, ægriſque præcipiendum, ut apertas teneant.

Si incidi poſſunt, incidendæ ſunt, quouſque penetrent; pro quibus mihi gladiolum paravi, acie donatum longa, & anguſtiſſima, circa cuſpidem aliquantum recurva; apertione facta, *Æris Flos* inſpergendus, ad diem uſque quintum, pro callo auferendo; extrinſecus *Cataplaſma* imponendum *ex Aqua Polentæ, & Betæ*; quod Hippocr. facit, ad inflammationem arcendam; reliqua curatio, abſolvetur glutinatoriis, ut ſupra dictum eſt.

Fiſtula in inteſtinum penetrans.

Si inteſtinum penetret fiſtula, aliquando ab Hippocrate ſine inciſione curatur. Nam primum *turundam* fiſtulæ inſerit *Succo Tithymali madidam*, pro callo eximendo. Deinde *Florem Æris* inſpergit. In anum, ad phlegmonem prohibendum, glandem immittit corneam, exterius illitam, uſque ad quintum diem. Ablato callo, glandem *Alumine* implet, anoque imponit; ad glutinandum, ad inflammationem arcendam; ad locum affectum circunquaque exſiccandum.

At curatio hæc, ut, quod ſentio, apertè dicam, vix unquam dextrè ſuccedit. melior eſt multò, quæ inciſione fit; cujus duplex eſt modus. Vel enim ſumimus filum ſericum, quod ob tenuitatem, & tincturam faciliùs incidit, & erodit, hocque trajicimus ab orificio fiſtulæ ad anum; & tranſverſo quodam parvo ligno obvolvendo, arctiùs ſubinde ſtringimus, donec univerſus ille locus incidatur.

Postea, ad calli absumptionem, *Æris Flore* locum respergimus; deinde imponimus, quæ ad inflammationem modò recensuimus. Incisio etiam brevi absolvi potest syringotomo, quod instrumentum est recurvum, altero extremo capitulum crassius habens, & hoc fistulæ unico ictu, seu adactu inciduntur, ne diu ægri doloribus torqueantur; contra, quæ filo peragitur incisio, cruciatuum diuturnitate aliquot diebus molesta est; locum tamen hæc apud eos habet, qui meticulosi ferrum expavescunt.

Facta incisione, & callo ablato, vulnus carne implemus, & glutinamus iis, quæ supra retulimus. Peculiariter autem in hisce fistulis, *Aquas thermales*, enematum forma in anum infundo, & ex iisdem aquis insessus parari jubeo; ut tum ulcus intra intestinum siccetur, tum omnes etiam partes circumjacentes, siccando, roborentur, ne in posterum tam promptè humorum colluviem recipiant.

APPENDIX AD DOCTRINAM DE ULCERIBUS.

CAP. XIII.

DE ULCERA IN URETHRA, E GONORRHOEA.

Causæ profluvii seminis.

GONORRHOEA est assiduus seminis fluor, cui nec voluptas, nec tentigo conjuncta est. Causæ sunt acrimonia, & tenuitas seminis, unde intra vasa contineri nequit. Item abundantia seminis, in his qui Cereri, & Baccho sunt dediti, vel cœlibatui sese addixerunt Imbecillitas quoque testiculorum, ob dyscrasiam simplicem, aut compositam, ob tumores præter naturam, ob omnimodam continentiam. Ignavia enim exsolvit, teste Platone, exercitatio autem robur addit particulis. Solet etiam oriri ob inexhaustam libidinem, accessumque ad scorta, præsertim dum menstruæ fluunt purgationes. Sæpè si quis vel virginem, vel matronam inexorabilem per vim stuprare tentat, nec eam expugnare potest, oritur hic affectus.

Sic longa sub ardenti cœlo equitatio laxat arterias illas, & venas, quæ juxta renes sunt, ut per illas succi liquati ad testes facilè delabantur. Nonnunquam tres, vel quatuor annos hoc durat profluvium, corpusque ad extremam maciem deducit; si enim, quod sæpè fit, ex uno, alteroque concubitu corpora contabescunt, & labefactantur, multò sanè magis id accidet è tam diuturno benigni seminis effluxu; insuper ut menstrua singulis mensibus prodire solent mulieribus: ita viris quibusdam redundantia sanguinis, quæ nec per urinam, nec sudores, nec insensibilem transpirationem discuti potest, ad testes confluit, & per lotii meatus excernitur. Hinc viri nonnulli effeminati, & lac gignunt, & purgationes, instar muliebrium ordinata vicissitudine patiuntur, in Germania, & Lotharingia.

Quomodo seminis effluvium vesicam exulceret.

Si igitur semen, quod effluit, sit purum, pellucidum, omnisque alienæ qualitatis, & odoris expers, nec adhæreat meatui, nihil nocet: indicat tamen plenitudinem: vel imbecillitatem facultatis retentricis; vel convulsionem vasorum, ut in epilepticis. Si verò sit infectum vitiosis succis, odore viroso, consistentia & colore referens pus non probè concoctum, tunc id collum vesicæ calefacit primùm, post etiam erodit, pungit, & exulcerat; licet à calculis quoque angulosis, & urina acri sæpè exulceratio oriatur.

Signa diagnostica ulceris in vesica & pene Prognostica.

Distinguendum verò est, colis, & vesicæ ulcus. In colis ulcere pus una compactum, & collectum urinam præcedit; dolor inter meiendum acerbissimus. In vesicæ ulcere, non ita sævus est dolor, nec pus ab urina secretum meitur, squamulæ etiam quædam excernuntur, fœtet lotium. Si urinæ meatus sit exulceratus, colis tensus est, dolet, curvatur ad inferna, nec nisi inter femora indolenter teneri potest.

Ulcera in penis cavo, nisi citò curentur, in caruncululas præter naturam transeunt,

scunt, quibus urinæ meatus obstruuntur. Ut enim è sanguine bono caro laudabilis, sic è succis vitiosis spongiosa, ac prava crescit, quæ ægrè exterminatur in locis abditis, & inaccessis; ideoque ulcera his in locis citissimè curanda.

Scopi curativi.

Curatur ulcus in vesicæ, vel urinæ consistens meatu, si exsiccetur, & cicatrice obducatur; quod fieri nequit, nisi humor affluens cöerceatur. Si igitur plethora adsit, vena tundenda, victuque tenui æger alendus. Si succorum acrimonia, & tenuitas adsit, hi incrassandi, ad symmetriam reducendi. Corroboranda vasa spermatica, si imbecilla. Si labor, & æstus præcesserint, corpus refrigerandum.

Curatio.

Ut autem res magis fiat perspicua, casum quendam, seu exemplum speciale proponemus, totam curandi rationem, subjectis formulis medicis, breviter adumbrantes. Vir quidam quadragenarius, sanguineus, & biliosus, venas habens amplas, hirsutus, venereus gonorrhœa corripitur; indeque in collo vesicæ ulcus contrahit; calculosus item, & urinæ ardore affectus, hic sub veris initium curandus venit, in regione calida, & humida, fluxionibus obnoxia, nimirum Romæ.

Vacuantia, & præparantia humorem biliosum.

Alvus huic primùm subducenda est, clysmo emolliente, qualis hic est.

℞. *Fol. Malvæ.*
Violariæ.
Parietariæ.
Lactucæ ana man. j.
Hordei mundati pug. j.
Prun. dulc. N. xij.
Coque s. a ex Aqua. Colaturæ ℔ j. adde
Pulpæ Cassiæ unc. j.
Rhodomelitis.
Olei Violati ana unc. ij.
Injiciatur.

Alvo subducta, secanda vena Basilica, & extrahendus sanguis ad unc. vj. circiter. Postea quinque, vel sex diebus continuis, mane hauriat æger syrupum præparantem, indeque post quinque horas prandeat.

℞. *Syr. Violati.*
de Endivia una unc. j.
Aquæ Hordei unc. IV.
Spec. Diatrionsantal. scrup. ß.
Misce.

Septimo die, nisi novilunium sit, vel plenilunium, jejunus hoc sumat.

℞. *Glycirrh. rasæ.*
Prun. Damascen.
Tamarindorum.
Hordei mundi ana drach. iij.
Sem. quatuor frig. maj. mundatorum ana drach. ijß.
Florum Cordialium ana pug. j.
Coque, in Decocto diluantur
Electuarii Diacathol.
Pulpæ Cassiæ ana drach. v.
Vel horum loco.
Mannæ unc. ij.
Syr. Ros. laxativi unc. ij.
Spec. Diatrionsantal. scrup. j.
Misce.

Atque hæ vacuationes repeti toties possunt, quoties opus erit.

Absoluta vacuatione, sumat aliquot diebus mane, *Conservæ Ros. unc.* j. superque bibat *Aquæ Hordei cyathum.* Abluantur crura *Decocto Rosarum rubearum Hordei*, *Viol.*, *calycumque Papaveris.* Ablutis cruribus, plantæ pedum radantur, ungues rescindantur, renes. ac tota spina, testiculique & pudendi radix, refrigerentur.

Refrigerantia corpus, & potissimum renes, adsistendum fluxum.

℞. *Unguenti Rosati Mesuei, & infrigidant. Galeni ana unc.* j.
Olei Violati unc. ß.
Pulv. Ros. rub.
Santali citrini.
Spodii ana drach. j.
Camphoræ grana v.
Misce diligenter, addito
Aceti Rosati pauxillo.

Si spermatis fluxus non sistitur, lamina plumbea mediocris crassitudinis lumbis admoveatur, qua meatus relaxati comprimantur. vel hoc.

℞. *Boli Armenæ.*
Terræ Sigillatæ.
Sanguinis Dracon.
Corall. rubeor.
Rosar. rub.
Spodii.
Santali citrini ana drach. ij.
Acaciæ.
Turis.
Mastiches ana drach. ß.
Terebinthinæ.
Ceræ ana unc. j.
Olei Myrtini unc. ij.
Fiat Emplastrum, quod perpetuo adhæreat renibus, donec decidat.

Bibat

Bibat diebus aliquot *cyathum Seri Lactis Caprini, cui Syrupi Violat: unc.* j. *fit addita.*

Topica in ulcere meatus urinarii.

Quoad ipsum ulcus, hoc purgandum, & glutinandum; unde *Aqua Hordei, cum modico Melle Rosato* per siphonem injici debet, ad detergendum, & eluendum. Cicatrix postea inducatur.

℞. *Aq. Rosarum, &*
Plantaginis ana unc. iv.
Sacchari canditi unc. j.
Cerussæ.
Argenti Spumæ.
Aluminis rupei ana drach. jß.
Camphoræ scrup. ß.

Fiat Collyrium; cui addi poterunt
Unguenti Ægyptiaci drach. ij.
Si valentius siccare placeat.

Victus sit mediocris, refrigerans modicè, & humectans, succorumque acrimoniam retundens. Pastum inchoet semper à *Prunis Damascenis, ex Aqua cum Saccharo coctis.* potus sit non *Vinum, sed Glycyrrhizæ & Hordei Decoctum* Caveat æger à diureticis validis; itemque à venere. Utendum his, quæ dolorem minuunt, impetumque sistunt humorum turgentium; ideoque dum æger somno se daturus est, quatuor à cœna horis, singulis noctibus sorbeat emulsionem amygdalarum dulcium, hoc paratam modo.

℞. *Amygdal. dulc. excorticat. unc.* j.
Sem. quatuor frig. maj. rec. unc. ß.
Papaveris albi drach. j.

Tundantur, & extrahatur Emulſ. *Decocto Glycyrrhizæ*, colaturæ adde
Sacchari Rosati tabulati unc. j.

Cap. XIV.

DE CARUNCULA IN COLLO VESICÆ.

Signa.

Si ulceri in vesicæ collo accrescat caro superflua, tunc insignis est urinæ difficultas: lotium enim non nisi guttatim, maximoque conatu redditur, ita ut sæpè alvi etiam fæces una egerantur; in venere semen frigidum languidè, & citra voluptatem stillat; nec lotium recto filo excernitur, verum in unam alteramve partem infringitur; interdum divaricatur, prout caro meatus partem occupavit; sæpè omninò non excernitur, sed per alias partes erumpit, ut per scrotum, peritonæum, sedem, per inguina. Præterea, specillum si per vesicam inseras, penetrare ad vesicam usque non potes, sed in tumorem ipsum impingis. Signa distinguentia à calculo; primò discernitur tactu ipso per specillum; deinde è prurigine juxta penis radicem; tum è diverso modo suppressionis urinæ; interdum enim calculo laborantes liberè, & copiosè mejunt, lapide scilicet se revolvente, dum supinus collocatur æger, ut crura sint sublimiora corpore.

Curatio.

Curandi duplex est methodus; una violenta & periculosa; cujus Galenus meminit in opere de loc. affect. scilicet, si ænea fistula carunculam illam deteramus; altera mitis, & facilis, nec periculosa, quæ fit medicamentis.

Ut via Medicamentis paranda Per cauliculum.

Præmissis igitur evacuationibus ac diæta; *mollis cauliculus Apii, aut Malvæ, Oleo Amygdal. dulc. inunctus*, molliter vesicæ collo est inserendus; qui, si facilè penetrat, significat carunculam non adeò excrevisse; unde spes magna surgit curationis.

Per emollientia.

Si verò impingens flectatur, aut frangatur, emollienda est excrescentia, ut tractabilior reddatur, fomentis, collyriis, & emplastris eam ad rem aptis.

Fomentum.

℞. *Fol. Malvæ man.* j.
Rad. Apii.
Fœniculi.
Althææ ana unc. iij.
Sem. Lini.
Cydon ana unc. j.
Flor. Chamæmeli.
Stœchad.
Meliloti.
Pulegii.
Origani ana pug. ij.
Caricarum ping. unc. jß.
Coque ad Rad. dissolutionem.

Postea æger decocto insideat mane, & vesperi, ut vaporem universum ab eis sublatum, pudendis excipiat, ac præcipuè ipsa colis radice; vel spongiam imbutam, & expressam impone.

Et dum hæc fiunt, æger reddat urinam; postea, partes abstergantur linteolo, & ungantur.

℞. *Unguenti Dialth.*
Agrippæ.
Oesipi.
Butyri Bubalini ana unc. j.

Ol.

Ol. Amygd. dulcium,
Liliorum albor.
Chamæmeli ana unc. ij.
Ammoniaci unc. ij.
Sem. Succi Apii.
Chamæactes ana unc. iij.
Mucilag. Rad. althææ.
Sem. Fœnigræci ana unc. ij.

Coque ad consumptionem succorum, adde *Ceræ modicum*, & fiat sec. art. Unguentum.

Inunctæ partes lana succida integantur. Postea siphone hoc injiciatur.

℞. *Rad. Althææ.*
Sem. Lini.
Fœni-græci ana drach. iij.
Coque è tribus cyathis aquæ fluvialis ad tertias; cola, adde.
Ol. Amygd. dulc. unc. iij.

His peractis, cauliculis dictis tenta carunculam præterire; quod si potes, brevi discutietur tumor. Cauliculus longus sit palmum unum, & duos digitos ipsius ægri.

Per cereum. Quod si adhuc renitatur, inserenda leniter cerea candela tenuis, è forti filo, & *Cera*, cui aliquid *Terebinthinæ* additum sit, ne frangatur; perungatur priùs *Ol. Amygdal. dul.* modicè inflexa, juxta tenuiorem partem; quæ si ultra carunculam progreditur, bonum; quia sic compressa digitis, signum loci affecti denotabit. Quam postea candelæ partem signabis, & medicamentum aptum ei applicabis; & si plures partes læsæ conspiciantur, etiam pluribus medicamentum appones. Quod si autem candela tumorem superare haud possis, virgulam plumbeam confice, ac illine *Oleo dicto*; *Plumbum* enim & anodynum est, & ulcera exsiccat, & excrescentes carnes supprimit, constringitque ut sedeant.

Per virgulam plumbeam.

Per cathæterem. Si & hanc caruncula respuat, aureo, vel argenteo cathetere utendum; tutius tamen prioribus res agitur; hoc enim instrumentum sanguinis fluxum excitare solet; ad quem compescendum, siphone in meatum injiciantur, *Aquæ Plantag. & Rosar. quibus Albumen Ovi sit permistum*; sic enim fluxus sistitur, & extra apponatur hoc cataplasma.

℞. *Aquæ vel Succi Plantaginis.*
Rosar. ana unc. jv.
Aceti Rosar. unc. ij.
Albumina Ovorum N. ij.
Pulv. Boli Armen.
Sang. Dracon.
Corall. rub.
Myrtill.
Cort. mali Punici.
Terræ Sphragitidis ana drach. ij.
Misce, fiat cataplasma.

Siphonum autem sit quantitas, pro varietate sexus, & ætatis; pro maribus, maximus sit 15. digitorum, medius 12., minimus 9. Pro mulieribus, major 9., minor 6. Viriles magis curvantur; quod viris magis intorqueatur collum vesicæ. Aeger super sellam ponatur supinus, Chirurgus à dextris illi assistens, sinistra colem teneat, dextris immittat siphonem, & ubi ad collum vesicæ pervenerit, simul cum cole fistulam inclinatam, sensim in vesicam compellat, & per totam diem intus relinquat; cogaturque æger lotium sic reddere, ut tum ab urina, tum ab organo, ductus ille dilatetur. Educto cathetere, inserenda candela cerea, ibidemque sinenda, donec ipsi à caruncula signum imprimatur.

Parti autem candelæ, ubi carunculam contingit, sequens emplastrum applicandum, partes sanas defendens, excrescentiam vero absumens sine insigni dolore. 1. Emplastrum absumens excrescentiam.

℞. *Æruginis.*
Auripigmenti.
Chalcitidis, id est, Vitrioli offic.
Aluminis rupei ana unc. ij.

Infunde in *Aceto acerrimo*, inter duos lapides marmoreos reducantur in levissimum pollinem, exponantur soli caniculari, idque octo vel novem vicibus, donec summa partium tenuitate acquisita, omnem prorsus vim mordicantem amiserint.

Præterea.

℞. *Argenti spumæ unc.* ij.
Olei Rosar. unc. jv.
Coque ad emplastri consistentiam, adde.
Pulv. dicti unc. ij.

Fiat medicamentum duriusculum, ut candelæ, vel plumbo adhærens diffluere à propria sede non possit.

Sed ob varia corporum temperamenta, duplex habeatur compositio; una mitissima, quæ præhumidis, atque ma-

ximè sensibilibus administretur; altera robustissima, quæ robustis applicetur, quas dein varie commiscebis, pro mediis constitutionibus. Auspicandum semper à mitioribus, progrediendumque ad acriora, si ex usu fore videantur.

Fortissima erit compositio, è *Pulveris dicti*, & *Argenti spumæ æquis partibus*. In summa, curandum, ut medicamentum adhæreat carunculæ. Sic 5. vel 6. dierum spatio caruncula consumetur.

Interim si quis dolor, aut insolitus rigor, aut febris, aut symptoma aliud acciderit, extrahenda candela, eluendus meatus *Lacte Caprino*, *aut Aqua Rosar. cum pauca Caphura*, idque, tamdiu, donec sedata illa impedimenta videbuntur.

Signa exstirpari carunculam, habentur è mordicatione circa partem, & è copia effluentis puris.

Signum absumptæ carunculæ est, quando facilè candela, etiam parte crassiore transire potest, usque ad vesicam, si lotium libere, cito, copiose, & recto tramite profluit, sicque celeriter genitale excernitur semen.

3. Abstersio ulceris. Discussa carne, ulcus abstergendum, injecto hoc collyrio.

℞. *Centaurii minoris.*
Apii.
Caudæ Equinæ ana man. ß.
Hordei contusi unc. j.

Coque in lib. ij. *Aquæ purissimæ*, donec media pars absumatur, colaturæ adde.
Rhodomelitis vel.
Mellis Centauriati, *unc.* ij.

Laudatur collutio ex *Aqua destillata è Cochleis*, & *Fabis viridibus*; *cui additum sit nonnihil Mellis Rosati*; si vero sordidum sit maxima colluvies, adde *Unguenti Aegyptiaci parum.*

Ulceri puro cicatrix inducenda. Consolidatio ulceris.

℞. *Aquæ Plantag.*
Rosar. ana unc. IV.
Seri Lactis Caprini unc. ij.
Cerussæ drach. vj.
Aluminis rupei.
Marmoris candidissimi.
Spodii.
Crystalli ana drach. jß.
Caphuræ scr. j.

Terantur terenda tenuissimè; & cribrentur; postea humidis misceantur. Victus interim alterandus, ut sit paulo tenuior. Diuretica exhibenda, cum non amplius humor affluit.

Libri Tertii de Ulceribus

FINIS.

CHIRUR-

CHIRURGIÆ UNIVERSALIS HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE LIBER QUARTUS.

De Fracturis.

Cap. I.

DE DEFINITIONE, DIFFERENTIIS, CAUSIS, ET SIGNIS FRACTURARUM.

Definitio. Si continui solutio in osse fit à causa interna, id est, ab humoribus corporis erodentibus, dicitur Caries; de qua nos capite 10. lib. 3. in ulcerum doctrina, egimus; si fit ab externa, dicitur Fractura, de qua jam agemus. Definitur autem a Paulo, c. 89. lib. 6. quod Fractura sit solutio continui in osse, à violentia quadam extrinsecus adveniens.

Species. Differentiæ fracturarum, secundum Galenum cap. ult. lib. 6. Meth. sumuntur à figura, à magnitudine, ab ossium fractorum varietate. A figura, fractura est, vel recta, id est, quæ fit per longitudinem; vel transversa per latitudinem; vel obliqua, quæ è prædictis quasi componitur. Secundò fractura est magna, vel parva. Tertiò, differentiæ sumuntur à subjectis, id est, ab ipsis ossibus fractis; vel enim fractum est femur, vel humerus, vel costæ, & cætera.

Causæ. Inter causas fracturæ, rarissima est instrumentum erodens, ut ignis actualis, rara pungens; frequens, secans; & frequentissima, tum rumpens, tum contundens.

Fractura sine vulnere existens, cognoscitur primo è cavitate, quæ percipitur, si sub, & supra fracturam pars tangatur. Signa. Secundò, si contrectetur membrum fractum, & plerunque solet efficere crepitum, seu fragorem, in loco fracto; ob durorum corporum mutuam affrictionem. Tertiò, dolor vehemens adest; ob divulsionem nervorum, aut ob distorsionem corporum nervosorum, aut ob puncturam eminentiæ alicujus ossis in nervoso corpore. Quartum signum est impotentia sustinendi membrum fractum, & innitendi in ipso. Postremum signum est, si præcesserunt causæ fracturarum, & simul proposita signa adsunt. Hæc signa perpetuo comitantur; interdum verò etiam adest membri tortuositas, & brevitas, sed non semper. Si vulnus adjunctum sit fracturæ, præter signa proposita, digito, aut specillo immisso, ruptura vel asperitas ossis persentietur. Et hæc de fractura transversa. Quod si os secundum longitudinem fractum sit, primò adest membri crassities, ultra naturalem statum; deinde dolor; tum membri inæqualitas.

Quoad præsagium, fractura ossium non vacat periculo; quia necessario solutio continui fit magna; in parte quidem Prognostica.

 dem

dem carnosa, si fit vulnus, tantum vulneratur, quantum instrumentum incidens vulnerat, non ultra; at si os rumpatur, propter frigiditatem, & continuitatem, non potest frangi, nisi totum frangatur. Fractura etiam periculosa est; quia fit in loco profundissimo, ad quem Chirurgi manus pervenire non potest. Aliæ etiam aliis magis sunt periculosæ: nam fracturæ in osse magno, difficilius curantur, quàm in parvo; multiplex, quàm simplex; cum vulnere, quàm sine vulnere; juxta articulos, quàm longè ab his.

Cap. II.

DE ARCENDA INFLAMMATIONE IN FRACTURIS.

Phlegmone in fracturis timeatur.

Curatio fracturarum requirit unionem; unio autem fieri nequit, nisi hæmorrhagia præcaveatur, & inflammatio, secundùm Celsum, cap. 26. lib. 2. Hæmorrhagia quidem in ossibus non est formidanda, ut in carnosis partibus, nisi fracturæ sint cum vulnere; ad ossa enim non feruntur insignes venæ, & arteriæ; cùm in durissimo corpore calor exiguus, minimum de substantia dissipare queat. Inflammationem verò hic summè formidamus, & quidem magis, quàm in parte carnosa; propter dolorem enim fit attractio, propter imbecillitatem, multa excrementa tum recipiuntur, tum generantur, quæ à parte fracta ampliùs extrudi non possunt; augetur periculum, quod ossa in multa carne sepulta jacent. Prohibetur autem inflammatio, remotis causis; ut abundè in vulnere carnis simplici, supra cap. 4. lib. 2. ostendimus.

Cap. III.

DE CURANDA FRACTURA TRANSVERSA SINE VULNERE, ET PRIMUM DE COAPTANDIS PARTIBUS OSSIS FRACTI.

Indicationes.

Accedamus ad ea, quæ tantum ipsius fracturæ curationem respiciunt, & primùm agamus de fractura transversa sine vulnere. In hac fractura indicatur unio ossis, quæ non per primam intentionem, nisi in infantibus, sed per secundam fieri potest, interventu scilicet calli supernati, & fractas partes circumalligantis. Scopi ergo hi proponuntur; primùm fracti ossis partes rectè committere; secundò, commissas servare; tertiò, partium adjacentium saluti consulere; quarto, callo generando studere; quintò, accidentia corrigere.

Ut rectè committantur partes, opus est extensione, & coaptatione; quia enim in fracturis, potissimùm transversis, ossa distorquentur, rectitudo membri deperditur, accidit, ut quædam partes emineant, & alibi cavitates contrahantur; quoniam verò una ossis fracti pars alteri superponitur, membrum necessariò fit brevius, quia musculi perpetuò membrum trahunt versus suum principium, qua de causa extensio est necessaria, quæ partes fracti ossis, quæ directæ non jacent, in directum agat, & eminentias in suas cavitates recondat. Et quamvis interdum membrum non videtur brevius fieri, ut si è duobus constet ossibus, & alterum tantum frangatur, vel si una pars ossis fracti non superponatur alteri, nihilominus, si proba debet fieri coaptatio, necessariò in omnibus fracturis transversis fieri debet extensio: alias enim periculum est, ne eminentiæ frangantur, si absque extensione velimus os distortum dirigere, & circumrotare, aut confricare mutuo partes ossis fracti; nam si eminentiæ franguntur, tunc vel intercidunt inter ossa coaptanda, & sic coaptationem impediunt, vel procidunt extra ossa, & excitant dolorem tum distendendo, tum pungendo partes nervosas; hæc incommoda in ἀντιτάσει vitari possunt. In extensione autem modus est servandus. Si enim validior sit quàm requiritur, oritur dolor insignis, unde febres, & convulsiones & resolutiones, interdum etiam musculos esse divulsos Gal. scribit, Com. 1. lib. 1. de fractur. Si mitior sit extensio, quàm par est, confricabuntur invicem ossis eminentiæ, & aut frangentur, aut in proprias cavitates non recondentur; proinde ossa grandia, & musculi magni, qui membrum robustissimè trahunt versus suum principium, validissimam postulant extensionem: talia ossa sunt, primùm femur, deinde humerus, & tibia; tertiò cubitus; post quæ in summa manu, & summo pede sunt. Præterea si utraque ossa sunt fracta, minimam extensionem postulat radius in cubito, id est, os superius; quia hoc os non habet musculos, qui sursum trahant, cum moveatur pronum, & supinum. Opor-

Commissura partium fracti ossis.

Extensio quam valida esse debeat.

Cautio.

Oportet etiam observare debitam figurationem, id est, ut membrum extendatur in ea figura, quæ minimum facit dolorem, quod fit, si fibræ musculorum in rectum intendantur, & musculus integer in una membri parte conservetur. Pueri, & qui molli sunt corporis habitu, validiorem tolerant extensionem; contra, adulti, & duri. Denique perpendendum est fracturæ tempus, si enim Chirurgus primo die adveniat, validius extendere potest; at si post primam diem, aut non debet extendere, aut mitius, propter influxos humores, & metum inflammationis, secundùm Celsum cap. 10. lib. 8.

Instrumenta extensionis. Instrumenta extensionis sunt triplicia; Primum manus Chirurgi, ad debilem, seu exiguam extensionem. Secundo, funes, & habenæ, ad mediocrem. Tertiò, organa, & machinamenta, ad validam.

Signa bonæ coaptationis. Laxatis igitur instrumentis extendentibus, optima fit partium ossis coaptatio; quam factam esse, tribus signis dignoscimus. Primò, si membrum fractum sano in figura respondeat. Secundò, si tactu nulla cavitas, asperitas, eminentia, vel inæqualitas in osse fracto notetur. Tertio si dolor mitescat.

Cap. IV.

QUOMODO PARTES OSSIS FRACTI UNITÆ SERVARI DEBEANT.

Deligatio. Secundus fracturas curandi scopus est, ut partes coaptatæ serventur; quod fit deligatura, quæ ita fieri debet, ut & partes commissas servet, & inflammationem arceat.

Modus deligandi secundum Hippocr. Hippocrates tribus utitur fasciis, è linteo non nimis crasso, vel tenui, ne vel premat, vel rumpatur. Primam fasciam ter obvolvit circa fracturam; deinde sursum circumvolvit, usque ad bonam membri partem; ita ut tres, aut quator, vel plures circumvolutiones faciat. Hoc modo stabilitur fractura, dum ter linteum obvolvitur: arcentur etiam humores, qui inflammationem facere possunt, tum influxi, unde ter circa partem fractam fascia volvitur; tum qui adhuc influunt, maximè a partibus superioribus; vasa enim inferiora, sensim in nihilum terminantur, unde fascia sursum circumvolvitur. Secundam fasciam, prima duplo longiorem, contrario modo obvolvit; si enim prior versus dextram, hæc versus sinistram obvolvitur; ut si musculus aliquis, nimirum per primam fasciam, ad partem aliquam sit attractus, restituatur in partem contrariam, per secundam fasciam; quæ semel circa fracturam obvolvenda est; deinde, ut exprimantur humores influxi, deorsum est circumducenda, usque ad aliquam membri partem, factis scilicet tribus, quatuor, aut pluribus circumvolutionibus, si opus sit; postea oportet sursum redire per ipsam fracturam, & præterire, circumvolvendo etiam ipsam fracturam, quousque tandem ventum sit ad finem prioris fasciæ, ubi & secunda fascia terminanda. Hæc fascia, ut dixi, primò obvolvitur circa fracturam, ut humores ab hac exprimat; deinde deorsum fertur, ad detinendum humores, qui à partibus infernis ad fractam partem fluere possunt, ceu ad debilem; & quia timor est descensus humorum à parte superiori, ob id Hippocrates non terminat fasciam deorsum, sed sursum eam circumvolvit, ut finem habeat, ubi prior finitur. Hæ duæ fasciæ inflammationem potius arcent, quàm fracturam stabiliant; ad hanc enim plures circumvolutiones requiruntur. His factis, apponit Hippocrates circa fracturam, pannos quosdam triplicatos, aut multiplicatos, ejus longitudinis, & formæ, cujus sunt fasciæ parti obvolutæ, at angusti, ut 5. 6. aut plures possint circa fracturam accommodari; inuncti hi *Cerato modico* (si enim copiosum esset ceratum, defluerent, non autem continerent) apponuntur per longitudinem, circa partem fractam tot, quot requiruntur, ita ut unius digiti vel duorum spatium inter unum, & alterum intercedat. Dicuntur plagulæ, & splenia, à forma oblonga; supplent vim glutinantis medicamenti; & præterea leniunt dolorem, dum compressionem fasciarum prohibent. Tertia Hippocratis fascia, plagulas jam dictas firmat; initium circumvolutionis hujus fasciæ fit à fractura; deinde alterum hujus fasciæ caput sursum, alterum deorsum volvitur. Id notandum, fascias magis constringi debere in parte fracta, quam alibi, ut pars fracta magis illæsa servetur ab humorum defluxu. Plagulæ.

Ratio deligandi secundum Celsum. Celsus alium deligandi modum ponit, c. 10. lib. 8. Primùm enim circa fracturam injicit lintea, in *Oleo, & Vino* tincta;

cta; deinde sex ferè circumducit fascias, quarum prima est brevissima, & ter circa fracturam obvolvitur, ter etiam circumvolvitur circa partem membri superiorem; altera dimidio longior, incipit à fractura, & deorsum circumducitur, postea sursum reducta, in parte superiori ultra priorem fasciam debet desinere. Et hæ sunt duæ primæ fasciæ Hippocratis. Super has latius linteum, *Cerato* oblinitum, est obducendum, ut priores fascias contineat: & ubi os eminet (semper enim membrum fractum propensionem habet ad illam partem, ad quam in ipso frangendi actu propensionem habuit) semper apponendus est pannus triplex, vel multiplex, *eodem Vino*, & *Oleo* madens, ei parti, quæ illi contraria est, in quam membrum inclinat. Ego interdum pannis utor, interdum stupa, quam madefacio in *Vino nigro austero*, si volo roborare, & arcere inflammationem; vel in *Ovi albumine*, si fractura dolore caret, & solum stabilire volumus. Celsus madefacit in *Vino*, & *Oleo*, potissimum *Rosaceo*, si dolor scilicet infestat. Latiore linteo applicato, circumvolvere oportet quatuor reliquas fascias, ita ut sequens semper priori sit adversa, & tertia in inferiori parte, reliquæ omnes in superiori terminum habeant.

Comparatio deligationis Hipp. & Celsi.

Celsi igitur deligatio ab Hippocratis deligatione differt; nam Hippocrates tribus utitur fasciis, Celsus sex; Hippocrates utitur plagulis, quarum loco Celsus latiora lintea usurpat; Hippocrates *Cerato* utitur, Celsus *Vino*, & *Oleo*. Si dolor alicujus momenti partem infestat, Celsi deligatura magis prodest; at si dolor est vel nullus, vel exiguus, præstat deligatio Hippocratis, quæ maxime à Galeno probatur, cap. 5. lib. 6. Meth. Recentiores statim sumpta fascia, è duplici initio deligant fracturam, non animadvertentes, quæ Hippocrates, & Celsus scripserunt. Nos autem medicinæ principes sequemur.

Bonæ deligaturæ signa.

Terminus adstringendi debet esse bona laborantis tolerantia, ut deligatura leviter premat, & sic tum contineat, & stabiliat fracturam; tum humores exprimat. Sunt etiam alia hujus signa, quæ altero die apparent; si enim æger eo die, quo deligatus est, sentiat se valentius constringi, postera verò die tumor laxus, mollis, & parvus appareat, in manu quidem, si brachium; in pede vero, si crus fractum sit, bona est deligatio; quia jam humores à parte fracta sunt expressi; si vero aut nullus tumor, aut magnus, & durus postridie in manu vel pede appareat, prava est deligatura; quia illa non continet; hæc verò nimis arcta est, & inflammationem movet.

Quando fasciæ solvendæ.

Tertio die, à deligatione facta Hippocrates fascias resolvit, tunc enim incipiunt laxari, quæ prima causa est, cur solvantur; altera causa est, quod frequentissimè in fracturis intolerabilis pruritus infestat, ob humores, & vapores per deligationem detentos, & acriores redditos; qui pruritus terminari solet in excoriationem cum dolore, & inflammatione; & tunc solvendæ fasciæ, parsque pruritu infestata, sæpe *Aqua tepida* perfundenda, ut sic omnia evaporent; postea rursus membrum deligandum. Facta bona deligatura, & pruritu non infestante, à tertio usque ad septimum, oportet ægrum deligatum detinere; septimo membrum rursus solvendum, perfundendum *tepida Aqua*, & ligandum.

Ferulæ, loco plagularum.

Sed hoc tempore, vice plagularum, oportet ferulas, ita Hippocrati dictas, apponere. Nostro tempore, quia non habemus copiam ferularum, chirurgi utuntur laminis è ligno factis, è quo fiunt vaginæ ensium, vulgò assulas vocant, quas stupa obvolvunt; alii utuntur charta, seu papyro crassissima; alii ligneis frustulis, digitum crassis, utuntur. Horum usus est, non solum immobile, sed etiam rectum tenere membrum; quod optimè præstant ferulæ; quæ cum lævissimæ sint, non premunt, nec inflammationem movent; quatenus verò sunt rigidissimæ, rectum servant membrum. Assula facilè incurvatur, ut & charta illa crassissima *Oleo* præsertim, aut *Vino* madefacta; ligna autem crassiora valde premunt, & movent inflammationem. His utebatur Hippocrates demum post septimum; quia ante septimum magis urgebat intentio arcendæ inflammationis, quàm intentio stabiliendi fracturam; post septimum autem contra accidit.

Cap. V.

QUOMODO OSSIS SUBSTANTIA SALUBRIS CONSERVARI DEBEAT.

Substantia partis ut salubris sit conservanda.

Tertius scopus curationis fracturarum est, substantiam partis salubrem

brem conservare; natura enim, id est, partis temperies, os unire nequit, nisi pars sit sana; quia ergo pars fracta debilis est, ut corporis excrementa ad eam facilè confluant, ut etiam ob coctionem debilem multa excrementa secernantur, & expelli nequeant, & præterea, quia in osse fracto, etiam optimè coaptato, cavernulæ tamen quædam remanent, quæ postea sanie replentur; idcirco ut partem salubrem conservemus, opus habemus medicamentis, quæ materiam influxam desiccant, & influentem repellunt, uno verbo, adstringentia.

Materia præsidiorum.

Hujus præsidii materiæ variæ sunt: nam Hippocrates utitur *Cerato*, deinde *Vino nigro austero*. Celsus linteis, *Oleo & Vino* tinctis. Recentiorum quidam sumunt linteum *Vino nigro austero* expressum; quidam stupam pexam, *Vino nigro austero* expressam, quidam *Vinum*, *& Oleum* sumunt, hisque admiscent *pares portiones pulverum Boli Armen.*, *Sang. Drac.*, *Myrtillorum*, *Balaust.*, *Rosarum rub.* Alii præter hos pulveres, subigunt *Ovi albumen*, & faciunt medicamentum instar mellis crassum, imponuntque supra stupas pexas, aut supra latius linteum. Quidam sumpto *Ovi albumine*, *& Vino nigro austero*, *admistis pulveribus propositis*, absque linteo, aut stupa, membrum fractum circumcirca illinunt. Et hæc medicamenta, propter *Ovi albumen*, statim siccantur, & valdè parti adhærescunt. Nonnulli fascias è *Vino nigro austero* expressas circumvolvunt, ut firmiùs hæreant.

In usu horum medicamentorum quæ spectanda.

Quantum ad horum usum attinet, scopi considerandi sunt, nimirum primò, arcere inflammationem; secundò, substantiam partis salubrem conservare; tertiò dolorem lenire. Debet etiam perpendi, tempus anni, habitus corporis, ætas, fracturæ magnitudo. Si ergo dolor urgeat, *Ceratum* Hippocratis supra latius linteum convenit; supra *Ceratum* autem hoc, aliud linteum è *Vino nigro austero* expressum circumponi debet, ad inflammationem arcendam. Si fiat *Ceratum è Cera*, *& Oleo Rosaceo*, *vel Myrtino*, leniet dolorem, ratione *Olei*, arcebit phlegmonem, & stabiliet fracturam, ratione adstrictionis. Si dolor sit exiguus, non tamen omninò despiciendus, magis incumbimus in id, ut phlegmonem arceamus, & fracturam stabiliamus; unde sumimus *Oleum rosar.*, *Vinum*, *& Ovi albumen*, *his pulveres dictos*, ad mellis crassitudinem miscemus, & cum linteo, aut stupa apponimus.

Collocatio membri.

Si nullus ferè adsit dolor; tunc totis viribus arcemus inflammationem, & stabilimus fracturam; ideòque ab *Oleo* abstinemus. Si habitus corporis sit durus, tempus æstatis, fractura magna, ut in femore; *Ovi albumini miscemus Pulveres constringentes propositos*, *additis Corticibus Granatorum*, *Gallis immaturis*, *Succo Hypocystidis*, quæ stupis imponuntur; supra stupam autem imponimus latius linteum è *Vino* expressum; aut si non placeat tot lintea obvolvere, primam fasciam, itemque secundam è *Vino nigro* exprimimus, & circumvolvimus. Et his medicamentis substantia partis salubris conservatur; quæ omnia ante deligaturam sunt imponenda.

Commoda membri figuratio.

Deligaturæ succedit positio, seu collocatio membri, lib. 13. de illis, quæ fiunt in medic. Comm. 51. 52. & 53. lib. 2. de Fract. Hæc secundum Hippocratem debet esse mollis, ne premendo dolorem inferat; æqualis, ne distorqueat; sursum versus, ne humores descendant. Hinc chirurgi membrum fractum collocant in lecto, & molli stragulo; vel pulvinar è molli lana, aut pluma, parti fractæ circumligant; vel chartam crassam, chartone vulgò, in canalis modum conformant, & intus stupa subfulciunt, in cubito, & iis ossibus, in quibus æger non cogitur in lecto degere; si autem in lecto decumbat, nil melius est, quam formare capsulam è tabulis ligneis tenuibus, & stupa multa, aut lana implere.

Præterea, in positione, sicut etiam in extensione, & deligatione, oportet congruam membri figurationem considerare; quæ scilicet dolore vacat, & musculos integros servat ex utraque parte; hæc autem est figura media, in qua, dum otiamus, singula membra continere consuevimus; ut in cubito, figura angularis; in carpo recta, &c. ea nimirum, quæ inter extremos cujusque membri motus intermedia est. Hæc figura nisi observetur, exiguo post tempore membrum dolere solet.

CAP. VI.

DE CALLO IN FRACTURIS GENERANDO.

Quando callus generandus.

Quartus scopus est callum generare; quod faciendum, postquam timor inflammationis recessit, plerumque

que circa diem septimum, secundùm Galenum cap. 5. lib. Method., licet interdum citiùs hoc fiat, interdum tardiùs, pro magnitudine fracturæ, anni tempore, ætate, habitu corporis, ut supra etiam de simplici carnis vulnere diximus; dum enim affluxum adhuc timemus, non possumus studere generationi calli; quia natura partis læsa non potest callum generare.

Equa materia generetur callus.

Generatur autem callus, ex ossis alimento, quod à labiis fracturæ exsudans, circum ossa fracta concrescit; & licet non sit os, ita tamen durus est, ut si membrum illud rursus frangi contingat, potius in alia parte frangatur, quam ubi callus est genitus. Duo igitur hic indicantur; primùm, ut congrua materia suppeditetur; secundo, ut à labiis fracturæ non eluatur, aut foras evocetur.

Victus.

Quoad calli materiam: cibi debent esse crassi (quia ossis alimentum crassum est) & simul viscidi; unde utendum *Oryza*, *Frumento in Aqua cocto*, *Farre*, *pedibus*, *ventribus*, *& capitibus Animalium*, potissimum *Vitulorum*, *& Castratorum*; dabitur etiam *Cutis Hœdi*, *& Vervecis*, *crura Vaccina*. *Vinum* tunc exhibendum omninò est, idque *nigrum*, *& crassum*. Debet autem victus è tenui in pleniorem mutari.

Medicamenta interna.

Medicamenta etiam per os dari solent, quæ ad callum generandum, & indurandum faciunt; ut *succus Primulæ Veris*, *pluribus diebus potus*; *pulvis Radicum Agrimoniæ*, *in Vino sumptus*, *aut succus ejus epotus*.

Topica.

Localia erunt emplastica; unde in pueris, & mulieribus, paramus emplastrum *è Farina volatili*, *& Ovi albumine*; in adultis, apponimus hoc emplastrum:

℞. *Boli Arm.*
Turis.
Myrrhæ.
Aloës.
Acaciæ.
Tragacanth.
Ladani.
Gallarum.
Nucum Cupressi ana part æq.

In pollinem redacta, immiscentur *Ovi albumini*, *cum modica Farina volatili*. Utimur etiam perfusionibus, è *decocto Granatorum*, *& Foliorum Myrti*, *Radicum Ulmi*, *Radicum*, *& Foliorum Fraxini*; item è *Succo Foliorum Vitis albæ*. Hæ perfusiones fiunt, quando ligatura resolvitur, antequam emplastrum apponatur, & deligatura adhibeatur. Inter cerata a chirurgis usurpatur *Emplastrum barbarum*; item *Oxycroceum*, tempore Hyemis Veris, & Autumni, quia sunt calida; *Diapalma* vero, tempore æstatis. Sic ergo materiam paramus aptam ad calli generationem, tum victu; tum medicamentis.

Deligatura in callo.

Ne autem materia hæc, è qua callus generari debet, foras evocetur, oportet deligaturam mutare; non enim amplius pars ita deliganda est, ut humores exprimantur, sed ut persistant, & concrescant circa fracturam. Non ergo tam frequenter fractura est deliganda, ut prius, sed quinto quoque die; laxiores etiam debent esse circumvolutiones; at in prioribus deligationibus non est tantum intervalli interponendum, sed videndum, quomodo callus in fractura procedat. Satis ergo erit, duos dies protrahere deligaturas sequentes, & interim prospicere oportet, num tantus, talisque callus generetur, quantus, & qualis requiritur. Quomodo autem callo minori, vel majori occurrendum, infra paulo post docebimus.

Fractura per longitudinem.

In fractura per longitndinem facta, eadem prorsus curatio adhibenda, quæ in transversa, saltem ut deligatio magis adstringatur; alias enim facilè posset decidere. cap. 5. lib. 6. Method.

Cap. VII.

DE SYMPTOMATIBUS FRACTURÆ SUPERVENIENTIBUS.

Accidentia quæ fracturis superveniunt.

Quintus succedit scopus, nimirum correctio accidentium, quæ fracturis solent supervenire, & curationem retardare; ea verò sunt, dolor, inflammatio, pruritus, excoriatio, callus justò major, vel minor, membri debilitas, gracilitas, depravata figura, gangræna, vulnus.

Dolor.

Si ergo dolor infestat, leniendus est anodynis; ut lana succida, infusa in *Oleo*, *& Aceto simul mistis*, *& coctis*; spongia ex *Oleo Rosarum* expressa, & imposita; inunctio *ex Oleo Chamæmelino*, *& Lumbricorum*; deinde linteum *Vino nigro austero* imbutum, & impositum: quibus omnibus actu calidis utendum. Hippocrates utitur *Cerato*, quod præstantissimum est, si ex *Oleo Rosato* fiat,

fiat. Convenit fomentum cum ſpongia expreſſa in *Aqua, in qua Malva, & Chamæmelum bullierint.*

Phlegmone. Inflammatio nondum orta ut præcaveri debeat, diximus; quod ſi autem oborta ſit, apponimus hoc medicamentum.

℞. *Rad. Althææ.*
Florum Chamæmeli.
Violarum ana M. j.
Coctis in Aqua, & contuſis, adde
Farinæ Hordei unc. IV.
Sapæ unc. iij.
Olei Roſ.
Viol. ana unc. iij.
Vini nigri aut Aquæ Hordei q. ſ.
Miſc. pro Cataplaſmate.

Si calor magis urgeat.

℞. *Rad. Althææ unc.* IV.
Fol. Violarum.
Balauſtiorum.
Plantaginis ana M. ß.
Florum Chamæmeli M. j.
Decoquantur in *Aqua, & cum Oleo Roſ. ac Chamæmel.* æquis portionibus ſimul miſtis, fiat Cataplaſma.

Si inflammatio ſit in declinatione, utimur *fomento, è Flor. Chamæmel. & Bet. decoctis in Vino albo*, item *Fomento è Roſis, & Calamintha, ſimiliter decoctis*,

Pruritus. Si pruritus infeſtat, ob detentos humores, perfundatur locus *Aqua calida*, ut poris apertis, flatus, & vapores diſſlentur; aut foveatur locus ſpongia *Aqua calida* imbuta, & expreſſa. Perfuſio, & fomentum maximè conferunt, ex *Aqua marina*, quæ, propter ſalem, expurgat, & poros aperit.

Excoriatio. Neglectus pruritus terminari ſolet in excoriationem dolentem, & interdum inflammatoriam, cui occurrendum eſt exſiccantibus, & refrigerantibus. Aeſtate igitur, confert *Unguentum de Ceruſſa*, & in calore inſigni *Unguentum de Ceruſſa Caphuratum.* Si æſtas ſit, & corpus calidiſſimum, convenit *Unguentum Populeon*; item *Linimentum ſimplex* dictum, recens; aliis temporibus, prodeſt *Unguentum è Lithargyro*, *Unguentum de Minio.* Hæc omnia ſunt refrigerantia, & ſiccantia; ſed differunt ſecundum magis, & minus.

Callus minor. Callus interdum juſtò eſt, vel minor, vel major. Si minor, ſigna ſunt, quod pars ad motum redditur debilis, & ſi pars fracta tangatur, callus aut nullus, aut exiguus ſentitur. Fit autem hoc, vel quia æger tenui uſus eſt victu, vel cibis aut non craſſis, aut non viſcidis, ſed friabilibus; deinde, quia faſciæ nimis fuerunt adſtrictæ. Debet ergo major reddi, per victum pleniorem, faſciæ ſunt laxandæ, medicamenta adſtringentia mitiora reddenda; attrahendi etiam humores perfuſionibus ex *Aqua calida*, non admodum tamen, ne attracti rurſus evaporent, donec pars rubeſcat, & in tumorem attollatur, tunc enim deſiſtendum. Si callus ſupra modum ſit auctus, Callus major. ſigna ſunt, quod tactu percipitur, & comprimendo muſculos, parteſque nervoſas, dolorem infert. Denique pars redditur inepta ad motum, propter dolorem, & compreſſionem. In hoc caſu omnia contraria ſunt facienda, quo ad victum, faſcias, &c. deinde callus molliendus, & digerendus: unde fiunt *Emplaſtra è Radicibus Althææ, Foliis Malvæ, & Meliloti, decoctis in Aqua cum Axungia Anatis.* Antequam autem emplaſtrum apponatur, fiunt perfuſiones ex eodem decocto. Facta emollitione fiunt poſtea perfuſiones ex *Aqua, in qua decocta ſit Betonica, Scabioſa, Scordium, Parietaria*, & tandiu fiunt, donec non tantum pars rubefiat, & in tumorem attollatur, verum etiam decidat, & corrugetur.

Si gangræna oriatur, ſtatim initio Gangræna. partem debemus perfundere, & abluere *Lixivio, in quo decocta ſint Scordium, & Plantago*, deinde apponendum *Emplaſtrum, factum è Farina Lupinorum, pulvere Scordii, & Oxymelite, cum modico Lixivio.*

Si membrum gracile reddatur, vel Gracilitas membri. remaneat, propter nimiam faſciarum adſtrictionem, aut propter nimiam perfuſionem, aut nimios motus, aut paucitatem viſcoſi alimenti; æger nutriendus eſt; deinde adminiſtrandum *Balneum ex Aqua dulci*, in qua ſi aliqua portio carnis decoquatur, erit melius; præterea, picatio efficienda appoſita pice, ſupra linteum ducta, & multoties velociter ablata, ut dolor quidam excitetur, ratione adhæſionis, & pilorum; ob quem dolorem alimentum attrahatur, & pars nutriatur. Tandem perfuſio facienda eſt *Aqua calida.*

Poſt curatas autem fracturas, ſæpè Figura diſtorta. membrum in figura depravatum, & di-

 ſtor-

que circa diem septimum, secundùm Galenum cap. 5. lib. Method., licet interdum citiùs hoc fiat, interdum tardiùs, pro magnitudine fracturæ, anni tempore, ætate, habitu corporis, ut supra etiam de simplici carnis vulnere diximus; dum enim affluxum adhuc timemus, non possumus studere generationi calli; quia natura partis læsa non potest callum generare.

Equa materia generetur callus. Generatur autem callus, ex ossis alimento, quod à labiis fracturæ exsudans, circum ossa fracta concrescit; & licet non sit os, ita tamen durus est, ut si membrum illud rursus frangi contingat, potius in alia parte frangatur, quam ubi callus est genitus. Duo igitur hic indicantur; primùm, ut congrua materia suppeditetur; secundo, ut à labiis fracturæ non eluatur, aut foras evocetur.

Victus. Quoad calli materiam: cibi debent esse crassi (quia ossis alimentum crassum est) & simul viscidi; unde utendum *Oryza*, *Frumento in Aqua cocto*, *Farre*, *pedibus*, *ventribus*, *& capitibus Animalium*, potissimum *Vitulorum*, *& Castratorum*; dabitur etiam *Cutis Hœdi*, *& Vervecis*, *crura Vaccina*. *Vinum* tunc exhibendum omninò est, idque *nigrum*, *& crassum*. Debet autem victus è tenui in pleniorem mutari.

Medicamenta interna. Medicamenta etiam per os dari solent, quæ ad callum generandum, & indurandum faciunt; ut *succus Primulæ Veris*, *pluribus diebus potus*; *pulvis Radicum Agrimoniæ*, *in Vino sumptus*, *aut succus ejus epotus*.

Topica. Localia erunt emplastica; unde in pueris, & mulieribus, paramus emplastrum *è Farina volatili*, *& Ovi albumine*; in adultis, apponimus hoc emplastrum:

℞. *Boli Arm.*
Turis.
Myrrhæ.
Aloës.
Acaciæ.
Tragacanth.
Ladani.
Gallarum.
Nucum Cupressi ana part æq.

In pollinem redacta, immiscentur *Ovi albumini*, *cum modica Farina volatili*. Utimur etiam perfusionibus, è *decocto Granatorum*, *& Foliorum Myrti*, *Radicum Ulmi*, *Radicum*, *& Foliorum Fraxini*; item è *Succo Foliorum Vitis albæ*. Hæ perfusiones fiunt, quando ligatura resolvitur, antequam emplastrum apponatur, & deligatura adhibeatur. Inter cerata a chirurgis usurpatur *Emplastrum barbarum*; item *Oxycroceum*, tempore Hyemis Veris, & Autumni, quia sunt calida; *Diapalma* vero, tempore æstatis. Sic ergo materiam paramus aptam ad calli generationem, tum victu; tum medicamentis.

Ne autem materia hæc, è qua callus generari debet, foras evocetur, oportet deligaturam mutare; non enim amplius pars ita deliganda est, ut humores exprimantur, sed ut persistant, & concrescant circa fracturam. Non ergo tam frequenter fractura est deliganda, ut prius, sed quinto quoque die; laxiores etiam debent esse circumvolutiones; at in prioribus deligationibus non est tantum intervalli interponendum, sed videndum, quomodo callus in fractura procedat. Satis ergo erit, duos dies protrahere deligaturas sequentes, & interim prospicere oportet, num tantus, talisque callus generetur, quantus, & qualis requiritur. Quomodo autem callo minori, vel majori occurrendum, infra paulo post docebimus. Deligatura in callo.

In fractura per longitndinem facta, eadem prorsus curatio adhibenda, quæ in transversa, saltem ut deligatio magis adstringatur; alias enim facilè posset decidere. cap. 5. lib. 6. Method. Fractura per longitudinem.

Cap. VII.

DE SYMPTOMATIBUS FRACTURÆ SUPERVENIENTIBUS.

Quintus succedit scopus, nimirum correctio accidentium, quæ fracturis solent supervenire, & curationem retardare; ea verò sunt, dolor, inflammatio, pruritus, excoriatio, callus justò major, vel minor, membri debilitas, gracilitas, depravata figura, gangræna, vulnus. Accidentia quæ fracturis superveniunt.

Si ergo dolor infestat, leniendus est anodynis; ut lana succida, infusa in *Oleo*, *& Aceto simul mistis*, *& coctis*; spongia ex *Oleo Rosarum* expressa, & imposita; inunctio *ex Oleo Chamæmelino*, *& Lumbricorum*; deinde linteum *Vino nigro austero* imbutum, & impositum: quibus omnibus actu calidis utendum. Hippocrates utitur *Cerato*, quod præstantissimum est, si ex *Oleo Rosato* fiat. Dolor.

fiat. Convenit fomentum cum spongia expressa in *Aqua, in qua Malva, & Chamæmelum bullierint.*

Phlegmone. Inflammatio nondum orta ut præcaveri debeat, diximus; quod si autem oborta sit, apponimus hoc medicamentum.

℞. *Rad. Althææ.*
Florum Chamæmeli.
Violarum ana M. j.
Coctis in Aqua, & contusis, adde
Farinæ Hordei unc. IV.
Sapæ unc. iij.
Olei Ros.
Viol. ana unc. iij.
Vini nigri aut Aquæ Hordei q. s.
Misc. pro Cataplasmate.

Si calor magis urgeat.

℞. *Rad. Althææ unc.* IV.
Fol. Violarum.
Balaustiorum.
Plantaginis ana M. ß.
Florum Chamæmeli M. j.
Decoquantur in *Aqua, & cum Oleo Ros. ac Chamæmel.* æquis portionibus simul mistis, fiat Cataplasma.

Si inflammatio sit in declinatione, utimur *fomento, è Flor. Chamæmel. & Bet. decoctis in Vino albo,* item *Fomento è Rosis, & Calamintha, similiter decoctis,*

Pruritus. Si pruritus infestat, ob detentos humores, perfundatur locus *Aqua calida,* ut poris apertis, flatus, & vapores difflentur; aut foveatur locus spongia *Aqua calida* imbuta, & expressa. Perfusio, & fomentum maximè conferunt, ex *Aqua marina,* quæ, propter salem, expurgat, & poros aperit.

Excoriatio. Neglectus pruritus terminari solet in excoriationem dolentem, & interdum inflammatoriam, cui occurrendum est exsiccantibus, & refrigerantibus. Aestate igitur, confert *Unguentum de Cerussa,* & in calore insigni *Unguentum de Cerussa Caphuratum.* Si æstas sit, & corpus calidissimum, convenit *Unguentum Populeon;* item *Linimentum simplex* dictum, recens; aliis temporibus, prodest *Unguentum è Lithargyro, Unguentum de Minio.* Hæc omnia sunt refrigerantia, & siccantia; sed differunt secundum magis, & minus.

Callus minor. Callus interdum justò est, vel minor, vel major. Si minor, signa sunt, quod pars ad motum redditur debilis, & si pars fracta tangatur, callus aut nullus, aut exiguus sentitur. Fit autem hoc, vel quia æger tenui usus est victu, vel cibis aut non crassis, aut non viscidis, sed friabilibus; deinde, quia fasciæ nimis fuerunt adstrictæ. Debet ergo major reddi, per victum pleniorem, fasciæ sunt laxandæ, medicamenta adstringentia mitiora reddenda; attrahendi etiam humores perfusionibus ex *Aqua calida,* non admodum tamen, ne attracti rursus evaporent, donec pars rubescat, & in tumorem attollatur, tunc enim desistendum. Si callus supra modum sit auctus, signa sunt, quod tactu percipitur, & comprimendo musculos, partesque nervosas, dolorem infert. Denique pars redditur inepta ad motum, propter dolorem, & compressionem. In hoc casu omnia contraria sunt facienda, quo ad victum, fascias, &c. deinde callus molliendus, & digerendus: unde fiunt *Emplastra è Radicibus Althææ, Foliis Malvæ, & Meliloti, decoctis in Aqua cum Axungia Anatis.* Antequam autem emplastrum apponatur, fiunt perfusiones ex eodem decocto. Facta emollitione fiunt postea perfusiones ex *Aqua, in qua decocta sit Betonica, Scabiosa, Scordium, Parietaria,* & tandiu fiunt, donec non tantum pars rubefiat, & in tumorem attollatur, verum etiam decidat, & corrugetur. Callus major.

Si gangræna oriatur, statim initio partem debemus perfundere, & abluere *Lixivio, in quo decocta sint Scordium, & Plantago,* deinde apponendum *Emplastrum, factum è Farina Lupinorum, pulvere Scordii, & Oxymelite, cum modico Lixivio.* Gangræna.

Si membrum gracile reddatur, vel remaneat, propter nimiam fasciarum adstrictionem, aut propter nimiam perfusionem, aut nimios motus, aut paucitatem viscosi alimenti; æger nutriendus est; deinde administrandum *Balneum ex Aqua dulci,* in qua si aliqua portio carnis decoquatur, erit melius; præterea, picatio efficienda apposita pice, supra linteum ducta, & multoties velociter ablata, ut dolor quidam excitetur, ratione adhæsionis, & pilorum; ob quem dolorem alimentum attrahatur, & pars nutriatur. Tandem perfusio facienda est *Aqua calida.* Gracilitas membri.

Post curatas autem fracturas, sæpè membrum in figura depravatum, & distor- Figura distorta.

ſtortum manet, quoniam oſſa non bene ſunt coaptata; id quod fit, aut propter inſcitiam medici, aut propter motus ægri inordinatos; aut pravam deligaturam. Si ergo læſio membri in ſuis motibus non ſit effatu digna, æger ſorte ſua contentus eſſe debet. Si effatu digna ſit membri læſio in ſuis operationibus, & æger ſit ſenex, ac debilis, callus vetuſtus, os fractum magnum; æger ſimiliter ſorte ſua contentus erit. At ſi æger ſit juvenis, & robuſtus, callus recens, os fractum exiguum, unicum erit refugium fracturam denuo rumpere; ubi tamen priùs per multos dies, quantum fieri poteſt, callum mollire debemus, perfuſionibus ex *Althæa*, & *Malvis*, *Lutis Thermalibus D. Petri*, & *D. Bartholomæi*, *vel lotura lanarum*, *Oeſypo*; multæ frictiones fient, digitis *Oeſypo* inunctis; fient perfuſiones ex *Aqua*, *cui incocta ſint Folia Cicutæ*: utimur etiam *Emplaſtro è Foliis Cicutæ*, *cum Axungia Porcina*. Deinde rurſus os frangitur, manibus, vel digitis impellendo, ſeu comprimendo.

Si callus fuerit durior, frango eum inſtrumento attrahente in diverſas partes; deinde ſano, ut hactenus docui.

Cap. VIII.

DE CURANDA FRACTURA CUM VULNERE, IN QUA NEC OS NUDATUM EST, NEC ALIQUOD OSSIS FRUSTULUM ABSCESSURUM EXPECTAMUS.

Quid deinceps agendum.

In fractura cum vulnere, vel os nudatum eſt, vel non eſt nudatum. Præterea, vel fruſtulum oſſis abſceſſurum eſſe opinamur, vel non. Nos primum de ea agemus, in qua nec os nudatum eſt, nec fruſtulum oſſis abſceſſurum putamus. In hac ſatiſſaciendum eſt & vulneris & fracturæ ſcopis, idque alternatim.

Extenſio.

Primo enim coaptanda ſunt oſſa, per extenſionem, ut ſupra docuimus in primo ſcopo fracturarum.

Coaptatio vulneris.

Deinde ſatiſfaciendum ſecundæ, & tertiæ indicationi vulnerum, id eſt labia vulneris ad mutuum contactum adducenda, & adducta conſervanda, quod fit ſuturà, aut fibulis.

Adſtringentia præſidia.

Poſtea incumbimus tertio ſcopo fracturæ, & quarto ſcopo vulneris, id eſt, ſubſtantiam fractæ, & vulneratæ partis ſalubrem conſervamus, imponendo medicamenta ſupra vulnus conſutum, & fracturam coaptatam, quæ tum dolorem leniant, ſi adſit, tum inflammationem arceant, id eſt materiam influentem repellant, influxam exſiccent, & procul à parte exprimant, qualia ſunt adſtringentia, & glutinatoria, de quibus ſupra fuſè. In præſentia ſi dolor adſit, & ſit hyems, utendum eſt *Cerato Picato*, quod, ſecundum Hippocratem, dolorem lenit; ſi æſtas, *Cerato Roſato*; aliis temporibus, *Cerato ſimplici*. Si dolor non adſit, magis eſt incumbendum ſtabiliendæ fracturæ, & inflammationi arcendæ, unde ſuperponere debemus ſtupas pexas, & *Ovi albumine* illitas, vel linteum è *Vino nigro*, & *Oleo Roſato* expreſſum. Si pars omninò ſit expers doloris, poſſumus etiam uti *pulveribus adſtringentibus ſupradictis*, *Ovi albumine ſubacto permiſtis*.

Deligatura.

Poſt hæc, explendus alter ſcopus fracturæ, id eſt, deliganda eſt fractura, ſicut ſupra docuimus. Hic tamen notandum, ut faſciæ ſint molliores, & latiores, quàm in fractura ſine vulnere, ut oras vulneris utrinque comprehendant, & ſic labia vulneris conſtringant, non comprimant; minus etiam ſtringendæ ſunt faſciæ, quàm ſi vulnus non adeſſet, ne compreſſo vulnere, dolor, & phlegmone oriatur; unde Hippocrates, & Celſus, plures circumvolutiones faciunt, cum melius ſit ſæpè circumire, quàm adſtringere. Debet autem faſcia tertio quoque die ſolvi, & ſemper minùs comprimi, quam diu durat timor inflammationis.

Ut ſtabilienda Fractura.

Ferulæ vel non apponendæ, ne vulnus comprimant, vel ſi apponantur, ſupra vulnus apponi non debent: magiſque hoc in caſu, multitudo faſciarum probatur; unde Celſi deligatio, quæ fit 6. faſciis, convenire videtur. Et hæc hactenus.

Cap. IX.

DE FRACTURA CUM VULNERE; IN QUA OS NUDATUM NON EST, ALIQUOD TAMEN OSSIS FRUSTULUM ABSCESSURUM EXPECTAMUS.

Quot modis os abſcedat.

Os recedere, ſeu abſcedere intelligimus, quando oſſis portio à reliquo oſſe ſeparatur, & foras à natura extruditur; quod fit, primùm cum è veteri vulnere oſſa emarcuerunt, aut arefacta ſunt,

ſunt, & marcida effecta; tunc enim à facultate partis expultrice, marcidum os à probo ſeparatur, & ſic fit abſceſſio, ſeu deſquamatio oſſis; quæ etiam ſine fractura contingere poteſt, ut in fiſtulis, & vetuſtis ulceribus, propter multam ſaniem diutiùs cum oſſe commorantem, & os corrumpentem; poteſt etiam hæc deſquamatio oſſis contingere in fractura non conformata, propter multam ſaniem collectam. Secundò etiam abſcedunt oſſa, cum ob fracturæ impetum, aliquod oſſis fruſtulum, aut è toto à reliquo eſt ſeparatum, aut ita concuſſum, ut parum abſit, quin ſit ſeparatum.

Cauſæ. Cauſæ ergo ſunt, vel impetus externus, vel oſſis corruptio, aut à ſanie diutiùs commorante, aut ab alteratione aëris externi, quæ & ipſa oſſa corrumpit, & a naturali temperamento dejicit.

Signa. Signa verò, quibus os abſceſſurum ſignificatur, ſunt plura. T. 18. lib. 3. de Fract. Primùm enim ſanies copioſior effluit, non reſpondens magnitudini vulneris; unde os corruptum, & abſceſſurum indicatur. Deinde vulnus gliſcere videtur, id eſt ad excretionem incitari; unde labia vulneris non coëunt, ſed potius invertuntur, & æger in hanc rem intentus, motionem quandam tacitam in membri parte intima ſentit. Tertium ſignum ponitur T. 44. lib. 3. de Fract. ſi oſſa conformatione fruſtrentur; tunc propter moram ſaniei os corrumpentis, abſceſſurum eſt oſſis fruſtulum. Quartum ſignum, ſi os carne nudatum ſit, neceſſario abſcedit; quia non amplius porrigi poteſt alimentum, cum venæ, & arteriæ non amplius ad partem nudatam excurrant; quia etiam aëri externo os exponitur, & ab hoc corrumpitur. Quintum ſignum ponitur à Paulo c. 107. lib. 6. nam caro, quæ accreſcit ſuper labia vulneris, eſt laxa, hebes, vacua, ſpongioſa; natura enim non ſanat vulnus, ubi aliquid intus habet, quod non poteſt detinere; ea igitur parte, ubi caro laxa eſt, os abſcedet.

Signa velocioris abſceſſionis. Citiſſimæ autem abſceſſionis ſigna ſunt, quando citiſſima fit ſuppuratio in vulnere, & citiſſima, atque pulcherrima carnis excreſcentia; non enim alio modo os abſcedit, quam dum natura carnem in labiis oſſis ſani creat, quæ os ſuperpoſitum ſuſpendit, & propellit. Os quidem magnum, ſolidum, ætate adulta, tempore hyemali, tardius abſcedit, ut totus ejus circulus 60. diebus, at mediocre, laxum, tenera ætate, & æſtivo tempore, citius, ut 40. diebus. Sic pars oſſis citius abſcedit, quam totus circulus.

Num os, quod abſceſſit, debeat extrahi. Quantum vero ad curationem: ſi os receſſurum omnino à reliquo oſſe ſeparatum ſit, & intra vulnus inciderit, ibique conſiſtat, volſella eſt apprehendendum, & foras trahendum; ſi autem oſſis fruſtulum, per rimam, undique è reliquo oſſe ſit ſeparatum, in ſuo tamen adhuc loco detineatur, nihilominus, quoniam nunquam cum reliquo oſſe glutinari poteſt, apprehendendum eſt, & extrahendum, ſi citra violentiam fieri poteſt; ſi abſque vi magna fieri nequit, non debet extrahi; quia excitaretur dolor, inflammatio, febris, convulſio, & ulcus redderetur fiſtuloſum; cum extracto oſſe, cavitas illa ſanie repleatur, quæ corrodendo, carnis generationem impedit; tunc ergo negotium hoc ipſi naturæ permittendum, quæ ſenſim carnem in labiis oſſis ſani gignit facitque oſſa abſcedere, quemadmodum in vulneribus capitis diximus.

Os abſceſſurum parvum, vel magnum. Conſiderandum etiam eſt, num oſſis fruſtulum abſceſſurum ſit magnum, aut parvum, quod è ſignis propoſitis intenſioribus, & remiſſioribus cognoſcitur; ſi enim ſuppuratio tardius fiat, & multa ſaniei copia conſpiciatur, copioſa etiam caro laxa, & hebes generetur, majus fruſtulum eſt abſceſſurum; ſi contra, minus. Curationem autem utriuſque fracturæ tradit Hippocrates T. 20. & 21. L. 3. de Fractur.

Os parvum abſceſſurum. Si parva eſt oſſis portio abſceſſura, primo cavendum, ne pus collectum diutius moretur, intra vulnus, & os etiam bonum corrumpat; evacuandum igitur pus eſt, non quidem expreſſione faſciarum arctè adſtringentium, ſicut in fractura ſine vulnere; ſic enim dolor, & inflammatio orirетur, ſed ita vacuandum eſt pus, ut ipſum è vulnere fluat. Alter ſcopus eſt, ut oſſis abſceſſionem juvemus; quod tamen negotium in oſſe parvo, ipſi naturæ committendum eſt; in magno autem, medicamentis juvandum. His de cauſis, Hippocrates probat deligaturam laxiorem, ac frequentiorem: ne pus intercludatur, ſed facilè effluere queat; ferulas non apponit, ne comprimendo dolorem excitent; reliquum naturæ committit. Id notandum, licet oſſis abſceſſio expectetur, vulnus tamen conſui debere; nec enim

natura sanat vulnus ea parte, qua os abscessurum est; stabiliri etiam potest fractura fasciis pluribus, ut supra diximus.

Os magnum abscessurum. Si os magnum est abscessurum, curatio in duobus differt à prædicta; nam & medicamenta adhibentur, & modus deligandi peculiaris. Indicationes sunt, ut pus non intercludatur, sed effluere possit, stabiliatur fractura, inflammatio arceatur, dolor non excitetur, denique procuretur citissima ossis abscessio.

Deligatura, firmans os fractum. Ad hæc omnia præstandum, quoad deligaturam, multæ sunt sumendæ plagulæ, è panno lineo duplicato, longiores, quàm ut semel membrum circumdent; nam breviores non conservarent fracturam stabilem; breviores autem, quàm ut bis membrum circumdent; longiores enim non essent commodæ, dum membrum, propter medicamenta renovanda, resolvitur; oportet enim membrum attolli, & dimoveri, ut sic fractura contineatur, & immoto membro, laxatis ambobus capitibus, ipsum vulnus solvendo appareat. Latitudo plagularum, non minor erit dimidio palmo, in summa, tanta, ut labia vulneris sufficienter apprehendat. Circumducendæ sunt è duobus initiis, ut decussatim se intersecent, crucis modo; vel, ut paulo longius ab extremitatibus sese decussent, in opposita parte. Tot autem debent esse plagulæ, quot sunt necessariæ, ne ullus vacuus detur locus, & sæpè ego expertus sum, satius esse plures ponere, quàm pauciores, pro fractura stabilienda; ita tamen ne gravando comprimant. Madefaciendæ sunt in *Vino nigro, austero, crasso*; sic enim melius adhærescunt, inflammationem arcent, substantiam partis salubrem conservant; quibus de causis, potissimum propter phlegmonem, Gal. non tantùm plagulas ita madefacit, sed etiam per totum diem, & noctem, vino illo partem perfundit; aut linteola, & spongias imponit in eo madefactas; ne autem vinum defluens madefaciat totum cubile, & stratum, subjicit corium, canalis modo figuratum, quod exitum dat vino influenti.

Anodyna, & phlegmonem arcentia. Verùm ante admotionem plagularum, necesse est medicamenta apponere; quæ in principio, id est, quandiu durat tempus inflammationis, & dolorem leniant, & inflammationem arceant, ut *Ceratum Rosatum*, laudatur etiam *Ceratum Picatum*; eo maximè tempore, quo pus conficitur; juvando enim coctionem, & faciendo suppurationem, arcet phlegmonem; quoniam suppurata materia, nihil mali evenire potest; Com. Aphor. 23. Sect. 4. Contra dolorem etiam, & imminentem convulsionem, Hipp. interdum utitur linteolis madefactis *Oleo, & Vino, simul mistis*.

Os extrahentia. Si tempus inflammationis præteriit, omni industria attendendum est, ut os recedens, citissimè foras trudatur, quod licet à natura fiat, hæc tamen medicamentis juvanda, Manifesta qualitate hoc faciunt calida; ut *Oleum vetus, Cera citrina, sordities vasorum Apum* ad *ignem liquata, cui admiscebitur pars una Euphorbii, duæ Tithymali, tres Aristolochiæ*, hoc medicamento utendum hyeme, in corporibus adultis, & duris; & laudatur etiam ab Avicenna. Aliis temporibus, & corporibus prodest *Ammoniacum, & Bdellium, dissoluta cum Oleo Liliaceo*. Proprietate quadam occulta, os recessurum extrahit, *cinis Lumbricorum terræ, Melli admistus, & impositus. Ceratum etiam sacrum* calore ossa extrahit.

Cap. X.

DE FRACTURA CUM VULNERE, IN QUA OS NUDATUM EST.

Suturæ. Os nudatum omninò ab aëris alteratione defendendum est, ne putrescat, & recedat; proinde si os nudatum non eminet extra vulnus, coöperiendum est, non medicamentis abstergentibus, quæ irritant; & dolorem excitant; nec oleosis, & mitigantibus, quæ sordidum reddunt vulnus, t. 43. lib. 3. de Fract. sed naturali tegumento, id est cute. Labia igitur vulneris adducenda sunt ad mutuum contactum suturis, & fibulis, deinde curatio instituenda, ut in fractura simplici, cum vulnere.

Extensio. Si os nudatum extra vulnus emineat, si quidem facilè in propriam cavitatem restitui possit, beneficio debitæ extensionis, citra violentiam, utique restituendum; postea vulnus consuendum, ut paulò ante diximus. Quod si eminentia ossis nudati, ita foras protuberet, ut sine violentia in locum suum reponi nequeat, tunc è duobus malis minus est eligendum; & os præcidendum, vel lima, Præcisio.

ma, serra, aut alio instrumento aliquantulum brevius reddendum, & postea coaptandum, modica facta extensione; hoc enim melius est, quam hujusmodi ossa non coaptata relinquere; vel extensione violenta ægrum ad cunvulsionem & mortem deducere. Si os retusum, & præsectum adhuc difficulter coaptari queat, & metuimus validam extensionem, in qua propter vulnus, multæ fibræ distrahuntur, & dolor insignis excitatur, ut convulsio sit expectanda; tunc Hippocrates reponit fracturam, quantum potest, & ferramenta quædam, vulgò Scarpelli dicuntur, altero extremo latiora, & tenuiora, inter ossa fracta imponit, ceu cuneos quosdam, & modo vectis inflectit; ut sic ossa, magis quàm musculi extendantur, & reponantur.

Libri Quarti de Fracturis

FINIS.

CHIRURGIÆ UNIVERSALIS HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE

LIBER QUINTUS.

De Luxationibus.

Cap. I.

DE DEFINITIONE, DIFFERENTIIS, CAUSIS, ET SIGNIS LUXATIONUM IN GENERE.

Definitio. LUXATIO, seu exarticulatio, Barbaris, dislocatio dicitur; & est prolapsus capitis articuli è proprio sinu, in sedem alienam. Dearticulatio enim, ad motum destinata, constat è capite ossis, & sinu. In capite observandum, quod capita rotundissima omnes habent motus, ut in femore, humero; in sinu, quod ossa, quæ habent sinum profundiorem, ut os coxendicis, minus apta sunt luxationi; contra, quæ habent sinum leniter cavum, ut scapula. Sed ne capita ossium facilè è sinubus excidant, adsunt etiam vincula, quorum alia sunt orbiculata, quæ in omnibus articulis, & caput, & sinum in orbe complectuntur; alia rotunda, quæ tantum in iis sunt articulis, qui serviunt motibus robustis, ut in femore, & genu; hæc profundo sinu in caput ipsum inseruntur. Qui igitur articuli utrumque habent ligamenti genus, vel qui orbiculare tantum habent, sed id arctius, difficiliùs prolabuntur. Est in articulis unctuosus, & viscidus quidam humor, ne ossa perpetuo motu incalescant, & exsiccentur.

Summa luxationum genera tria sunt. Primum, cum ossa dehiscunt, quæ antea inter se juncta erant; quod tribus locis contingit; nimirum cum latum scapularum os ab humero recedit, aut radius à cubito, aut sura à tibia, Celso ita scribente, cap. 10. lib. 8. Rhasi dicitur disjunctio. 15. Continentis. Alterum genus est, cum ossa elongantur, propter mollitiem, & laxitatem, & distensionem ligamentorum; ob quam fit, ut caput ossis aliquantulum promoveatur à sinu, nec tamen excidat, sed facilè possit excidere, juxtà Avicennam. 5. 4. tractat 1. c. 1. Hanc luxationem sæpe vidi in mendicantibus, in carpo, & cubito. Tertium genus, propriè luxatio dicitur, cum caput à proprio sinu excidit; cujus nullæ sunt differentiæ, nisi secundum magis, & minus, Paul. c. 11. l. 6. Si ergo caput è toto, & perfectè excidit è suo sinu, dicitur ἐξάρθρωμα, Rhasi dislocatio; si ex parte, & imperfectè, dicitur παράρθρωμα, Rhasi distorsio. Utramque luxationis speciem patiuntur articuli cubiti, manus, tibiæ, pedis, & digitorum; solummodo perfectam patiuntur duo, femoris, & humeri; cujus causa est, capitum rotunditas, & superciliorum in sinubus tenuitas, unde fit, ut capita, quasi in puncto attingant supercilia, & vel è toto Differentiæ.

pro-

prolabantur; vel rursus in sinum ingrediantur. Dicit tamen Hippocrates, quod etiam humerus, & femur possint secundùm magis, & minus luxari; quod de perfecta luxatione intelligendum, dum magis, vel minus à loco suo naturali distant. Gal. Com. 1. Lib. 4. de Artic. Porrò vera hæc luxatio quatuor modis fieri potest, in partem superiorem, vel inferiorem, dextram, vel sinistram. Galen. c. 4. lib. de Constit. art. addit, partem priorem, & posteriorem; sed os non potest excidere ante, vel retro; quia adest os immobile, quod resistit; nam retro est os, cui innititur membrum, & quod resistit ossi comprimenti, dum movetur; ante, est os quiescens, supra quod membrum movetur.

Causa. Primum genus luxationis, fit tantum à causis internis, id est, ab humoribus remollientibus, & laxantibus ligamenta; reliqua duo genera, nimirum hiatus, & vera luxatio, fiunt tum à causa interna, scilicet, ab humoribus ad articulos fluentibus, qui cavitatem sensim implent, & caput ossis à sede deturbant sua; tum ab externa, quæ violentia quadam os loco movet; ut saltus, casus ab alto, vehementissimus cursus. Et de his luxationibus, quæ fiunt à causa externa, nos tantum agemus.

Signa luxationis generalia. Luxationis autem signa varia sunt. Primum, si pereunt motus articuli; nam quandiu motus non pereunt, licet luxationis sit suspicio, non tamen facta est luxatio; sed hoc signum non sufficit solum, addenda alia. Secundùm ergo signum, est concavitas, apparens in loco insueto, & contra eminentia in loco opposito; semper enim tumor est in ea parte, in qua os prorumpit, & sinus in ea, à qua recessit; deprehenditur hoc signum visu, & tactu, & magis in juncturis, aut sua natura excarnibus, aut macie affectis. Tertium, membrum ferè brevius evadit: os enim prolapsum è sede sua, cum non habeat resistentiam, sursum trahitur à musculis, id quod fit in perfecta luxatione. Quartum, membrum luxatum sano dissimile apparet figura, situ, longitudine.

Signa differentiarum. Perfecta luxatio ab imperfecta distinguitur intensione signorum prædictorum. Si enim omnes motus articuli pereunt, membrum brevius redditur, eminentia & cavitas magna, & membrum admodum sano dissimile est, perfecta est luxatio. Contra, imperfecta. Disjunctionis, in qua ossa dehiscunt, signum est certissimum, crassities membri major facta, supra naturalem statum, & qua capita ossium consistunt, extuberantia quædam major. Ea autem luxatio, in qua membra fiunt longiora, ob remollitionem ligamentorum, cognoscitur; primum, quia articulus veluti filo appensus apparet, & huc illucque in ordinatis motibus movetur, & vacillat, quia ligamenta sunt laxata, & ossa non amplius se contingunt. Secundo, dum comprimitur caput ossis, membrum in suam mensuram naturalem redit; & si rursus dimittatur, ad mensuram accidentalem revertitur. Postremo circa articulum undique cavitas generatur, in quam interdum etiam digitum immittere possumus.

Luxationis ablatæ, id est, membri bene repositi, signa sunt contraria, quæ naturalem statum indicant, si non ampliùs adsint signa, vel causæ luxationis. Præterea Avicenna aliud adfert signum, nimirum strepitum, & sonum, qui sentitur ab ægris, & adstantibus, dum os in cavitatem redit. At hoc signum non est bonum, & exoptandum, cum duas habeat malas causas. Vel enim fit ille strepitus, dum caput ossis alliditur superciliis sinus, unde supercilia tenuia, & cartilaginosa rumpuntur, cavitatemque subeunt, prius quàm caput ingrediatur, & proinde vera repositio fieri nequit, quia caput ampliùs in cavitate sua circumverti non potest, unde claudicant. Vel fit strepitus, quia caput ossis contundit sinum, unde ulcus potest excitari, & pars putrescere, possunt cartilagines incrustari, auferri à reliquo osse, & remanere os asperum, unde motus sequitur difficilis.

CAP. II.

DE CURANDA LUXATIONE IN GENERE.

Tractatus de luxationibus verè chirurgicus est; quia in eo omnia à medici manu dependent, nihil à natura; quatuor enim sunt scopi in luxatione, extensio, repositio, deligatio, collocatio, Com. 52. 53. & 54. lib. 2. de Fract. & Com. 21. l. 3. de iis, quæ fiunt in Med. Indicationes. Extensio est necessaria, quia musculi trahunt os prolapsum, & membrum brevius reddunt, cum non amplius habeat resistentiam. Deligatio etiam necessaria

ria est, ne ob ligamenta laxata, & per musculos extensa facilè rursus prolabatur.

Commoda membri collocatio. Dicta autem quatuor ita sunt administranda, ut & debita membri figuratio servetur, & præcaveatur phlegmone; figurandum enim membrum ita est, ut dolore vacet; in extensione quidem servandi sunt musculi ex una parte integri, ne scilicet caput musculi sit in parte interna, finis in externa; in deligatione, & depositione, figuram membri servare debemus, quæ inter motus istius membri extremos est media. Inflammatio. Phlegmone in luxationibus accidere solet ob dolorem, qui excitatur; & cum fit luxatio, & dum facta est; cum os in loco alieno musculos, partesque nervosas comprimat; fit etiam dolor in extensione, qua os reponitur. Præcavenda autem est phlegmone, quantum ad partem recipientem, commoda figuratione; quantum ad mittentem, id est, universum corpus, venæ sectione, purgatione, diæta, de quibus alibi diximus.

1. Extensio. His notatis, primùm, extendendum est membrum, sicut etiam in fracturis diximus. 2. Repositio. Secundò, reponendum placidè; ne fiat contusio, vel attritio capitis, & sinus inter se, vitanda capitis ossis circumrotatio, ne frangatur supercilium. 3. Deligatura. ex Hipp. in doctrina de fracturis proposita. Tertiò membrum deligandum, ne rursus prolabatur; deligatura igitur ita administranda, ut servet naturalem figurationem membri, & arceat inflammationem, exprimendo humores influxos, & detinendo influentes. Antequam autem fiat deligatio, oportet medicamenta apponere, quæ phlegmonem prohibent, Medicamenta adstringentia. nimirum adstringentia, quæ præter hanc utilitatem, etiam laxata ligamenta contrahunt, & partem roborant; talia sunt, *Ceratum Barbarum*, *Diapalma*, *de Minio*, *Oxycroceum*, *Ceratum simplex*, *Ceratum Rosaceum*, *Unguentum Rosaceum*, *Vinum*, *Posca*, *Vinum Granatorum*, *Succus Hypocistidis*, *Decoctum Corticum Granatorum*, *Balaustiorum*, *cum Ovi albumine*. Componitur etiam medicamentum è *Bolo Armena*, *Sang. drac. Myrtillis*, *Cortic. Granat. pulverizatis*, *& mistis cum Ovi albumine*, *ad mellis consistentiam*; exceptum hoc stupis pexis, circa articulum imponitur.

Anodyna. Quod si dolor adsit, hic indicat lenientia, & unctuosa, id est laxitati vinculorum, & inflammationi contraria, unde sic procedendum; si dolor sit exiguus, parvipendendus est, & admovenda adstringentia, sine unctuosis, ut stupæ cum *Ovi albumine*; si vero dolor ad securationem trahat, pars prius inungenda est *Oleis* dolorem lenientibus, quæ tamen vim habeant etiam adstrictoriam, ut sunt *Oleum Rosatum*, *Oleum Myrtinum*, *Mastichinum*; deinde medicamentum propositum imponendum, vel linteum *Cerato Rosaceo* illitum, cui superponendæ stupæ jam dictæ. In principio non sunt usurpanda cerata, quia propter duritiem comprimunt, & inflammationem movent, qua de causa Gal. ante deligationem apponit lintea aliquo succo tincta, ne comprimendo dolorem excitent.

His peractis, membrum deponendum 4. Depositio. in figura media, ne dolor excitetur, eritque positio mollis, æqualis, & sursum versus.

Ita ergo oportet membrum deliga- Solutio fasciarum. tum, &, quantum fieri potest, immotum servare, per tres, aut quatuor dies, tunc enim laxatis fasciis, & pruritu ob detentos vapores, excitato, solvendæ fasciæ; parsque pruriens aqua calida perfundenda; ne tamen nimis calida aqua laxet ligamenta, quæ debebant potius adstringi, propterea, pruritu non præsente abstinendum à fomentis. In secunda autem deligatione, si dolor non adsit, possumus aliquod ceratum apponere, ut hyeme, *Ceratum Barbarum*, æstate, *Ceratum de Minio*, *Diapalma*; hoc tempore etiam possumus plagulas, & ferulas è corio, aut densa papyro apponere propter firmitatem capitis ossis. Et ita procedendum, donec membrum satis videatur robustum, quo tempore solvendum, & fovendum *Decocto Absinthii*, *Rosarum*, *Chamæmeli*, *Musci albi Querni*, quæ corroborant; postea, apposito cerato per aliquot dies, absque deligatione membrum est conservandum, & præcipiendum ægro, ut operationes consuetas exerceat, sed moderatè. Hæc de curatione universali omnium luxationum recentium.

Luxationes vetustæ eosdem habent Vetustæ luxationes. scopos, quos tamen præcedit, mollitio, & discussio materiæ, quæ influit in articulum, & circum articulum. Quamobrem,

℞. *Rad. Althææ unc.* vj.
Cucum. Asinini unc. iij.
Fol. Malvæ M. ij.

Coctis in aqua & contusis adde

Fa-

Farinæ Fœni-græci.
Sem. Lini ana unc. jß.
Olei communis unc. vj.
Axungiæ Porcinæ unc. iv.
Decocti prædicti q. s.
Misce & Fiat Emplastrum.

Utimur etiam *Diachyl. & simplici, & cum Gummis*, in callo majori, & duriori; prius tamen oportet, partem fricare digitis, inunctis *Oesypo humida*, quin imò, & *crassam Oesypum* admovemus. Membrum sæpe immergimus in loturis lanarum calidis, mane, & vesperi, per horam unam vel alteram. Prosunt etiam *Luta thermalia*, præcipuè D. Bartholomæi. Hæc sunt emollientia.

Discutientia. Post hæc digerentibus utendum, qualia sunt in naturis mollioribus, *Ceratum de Betonica*; in durioribus, *Emplastrum sacrum*. Ante adhibitionem emplastrorum, fiunt fomenta *è Decocto Chamæmeli, Hyssopi, Betonicæ, Stœchadis*; item *è Vino albo generoso*. In humoribus multis, & valde induratis, si modo prius remolliti sint, usurpamus fomentum, seu suffumigium è *Lapide Pyrite, aut molari*; item fomentum è *Decocto Rad. Cucum. asin., Althææ, Ivæ, Colocynthidis*; quæ tum calore, & siccitate materiam discutiunt, tum proprietate eandem extra articulos ad se trahunt. Infunduntur etiam membra in *Aquis thermarum Patavinarum*, maximè Aponitanis, & Montis ægrotorum. Suffumigantur quoque in foveis eorundem balneorum, è quibus halitus evaporat calidus, vim digerendi insignem habens. His factis, omnia reliqua administrare oportet, quæ in recenti luxatione.

Cap. III.

DE PARTICULARIBUS LUXATIONIBUS, ET PRIMUM DE LUXATIONIBUS MAXILLÆ.

Luxatio maxillæ rara. Maxilla luxata, & masticatio tollitur, & locutio depravatur; raro tamen accidit ut ea luxetur; quia caput maxillæ, quod in cavitate continetur, undique ossibus circumvallatum est; deinde maxilla plures, & validos obtinet musculos, qui ipsam in proprio detinent loco; tum duo habet capita, quæ non tam facile, ut unum, prolabuntur, superque duos processus acutos; quartò, maxillam in unam tantum partem, nimirum anteriorem, prolabitur; quintò, paucæ sunt causæ luxationis maxillæ.

Causæ. Non enim luxatur maxilla, nisi processus acutus ipsius elabatur infra os jugale, & non amplius sursum redire queat; deorsum autem labi processus ille non potest, nisi in maxima oris apertione; & sursum redire nequit, nisi in oris distortione. Ego tamen sæpius vidi maxillam luxatam; cujus causa esse potest, frequens, & assiduus maxillæ motus, tum in mandendo, tum in loquendo, quo musculi fatigantur, debilitantur, & ita occasionem præbent, ut promptè maxilla luxetur.

Differentiæ. Gulielmus de Saliceto, & alii chirurgi, anatomes imperiti, scripserunt, maxillam luxari etiam ad partem posteriorem, sinistram, dextram. At hoc falsum est; nam post, impedit os; ad dexteram, impedit caput maxillæ sinistrum; ad sinistram, impedit caput dextrum. Sequitur ergo, quod maxilla tantum in priorem partem luxetur, Comm. 3. 4. 5. 6. lib. 2. de Artic. Cels. cap. 12. lib. 8.

Signa. Luxatur autem vel utrumque ejus caput, vel unum tantum. Si unum tantum; 1. ea maxillæ pars prominet in partem anteriorem. 2. in partem luxatam mentum inclinatur. 3. ad partem contrariam parti luxatæ, os distorquetur, & maxilla distorta eminentior apparet. 4. sub dentibus incisoribus canini consistunt. 5. in parte luxata processus acutus eminentior apparet. 6. dentes non possunt committi. Si luxetur verò maxilla ex utroque latere, signa sunt; 1. quod tota maxilla in anteriorem partem prominet, neque distorta est, sed recta. 2. os manet apertum. 3. processus acutus ex utraque parte apparet prominentior. 4. dentes inferiores excedunt multò superiores. 5. musculi temporales intenti admodum, & duri conspiciuntur.

Prognosticum. Hippocrates scribit, nisi confestim fiat repositio, oriri febres continuas, soporem, inflammationem, dolorem, convulsionem, biliosorum ejectionem, & ferè decimo die mortem sequi. Ego horum nihil vidi, licet plures curaverim; credendum est tamen, visa hæc ab Hippocrate; præsertim cum omnia hæc ratione contingant, propter affectos musculos, & nervos primariò, & cerebrum per consensum.

Repositio. In repositione maxillæ, faciendi sunt motus contrarii iis, quos fecit maxilla, dum prolapsa est è proprio sinu. Primùm

mùm maxilla elabitur in partem priorem; propellenda igitur in posteriorem. Secundò in apertione oris deorsùm trahitur; propellenda igitur sursùm. Tertiò, musculi sursùm trahunt processum acutum; deorsum ergo trahenda maxilla. Si ex una tantum parte maxilla proruperit: propellenda etiam est ad latus oppositum. Incipiendum autem est à motibus postremis; & proinde, si utraque maxillæ pars exciderit, prima actio chirurgi est tractio, seu extensio ipsius deorsùm; secunda, retro; tertia, sursùm: si una pars exciderit, requiritur altera operatio, quæ est repulsus ipsius maxillæ ad latera. Hæc ut præstentur, oportet intra os immittere ambos digitos pollices; cum reliquis autem, apprehendi debet mentum exterius; tum maxilla trahenda deorsùm, retro, & sursùm. Sic facillimè, & citissimè reponitur. Oportet autem, ut minister aliquis caput teneat, vel hoc ad murum applicetur, ne cedat, cum retropellitur maxilla.

Adstringentia medicamenta. Facta repositione, ad capita maxillæ, id est ad tempora, imponenda sunt, quæ inflammationem arcent, ut *Ceratum Rosaceum*; in valida distensione, ubi majori opus est adstringente, possumus admovere stupas, madefactas in *Ovi albumine*, additis, si opus est, pulveribus adstringentibus. Oportet etiam inungere partes temporum, id est, totum musculum temporalem, *Oleo Rof. Lumbricato*.

Deligatio. Deligatura fit hoc modo: fascia imponitur ad mentum, ubi aliquantulum dehiscet, ut hinc inde mentum apprehendat, deinde ex utraque parte, ad aures, eadem fascia rescindenda, aurisque foras trahenda: post, liganda fascia in vertice capitis, & sic detinendus æger, donec maxilla fuerit firmata; quod fit spatio unius diei, aut bidui, vel ad summum, tridui, quo tempore, si periculum immineat, ægrum à cibis abstinere optimum erit, nec dimittenda venæ sectio, & ea, de quibus in curatione luxationum universali diximus. Ego tamen, ut verum fatear, per unum saltem diem, medicamenta loco affecto adhibui, & tempore capiendi cibum; fascias laxari jussi.

Cap. IV.

DE LUXATIONE HUMERI.

Humerus est os magnum, rotundo capite donatum, quod inseritur in sinu, scapulæ insculpto, leviter cavo, & obvolvitur caput hoc, ligamento tantum orbiculari, eoque laxo satis. Sinus circumcirca, habet quædam propugnacula, ad partem enim exteriorem scapula habet processum quendam satis magnum, conflatum è spina scapulæ; in parte superiori habet, partim quidem dictum processum, partim claviculam; in parte interna habet processum anchoröeidem. Hinc apparet humeri caput facillimè luxari, Com. 3. lib. 2. de Artic.; est enim hic articulus uniformis, & simplex, non quemadmodum in genu, duplex; deinde humeri caput rotundum exsistens, destituitur collo oblongo, inseritur in sinum profunditate carentem, & hinc faciliùs elabitur, quàm femur, quod collum habet longum, & in profundum acetabulum inseritur; tertio, ligamentum hic tantum est simplex nimirum orbiculare, non etiam rotundum, ut in femore, estque laxissimum; quartò articulus humeri satis est excarnis, & propterea facilius prolabitur è propria sede, quam articulus carnosus. Potest autem humerus nonnisi sub alam, id est, deorsum prolabi, quia ibi nulla sunt propugnacula, ut in aliis locis, & humerus etiam suopte pondere facilè descendit, attamen Galenus quinquies se vidisse ait prolapsum humeri in partem anteriorem.

Constitutio humeri. Cur facilè humerus luxetur.

Si sub axillam prolapsus sit humerus, figura sano admodum dissimilis apparet; deinde in summo humero cavitas insolita apparet, sub axilla vero rotunditas capitis, & durities persentitur; tertio, si humerus in loco naturali consistit, processus scapulæ superior rotundus apparet, prolapso vero humero acutus videtur, quia caput, quod rotunditatem efficiebat, jam prolapsum est; quarto, cubitus à costis valde recedit, & ad eas non nisi maximo dolore admoveri potest; quinto, ægri non possunt manum ad caput porrigere, quia humeri articulus non potest amplius sursum moveri, aliique etiam motus humeri multiplices impediuntur; sexto, brachium luxatum fit longius altero, si hume-

Signa humeri luxati. 1. In alam.

merus tantum deorſum prolabitur, at brevius fit, ſi caput, poſtquam deorſum prolapſum eſt, à muſculis ſurſum trahitur; ſeptimo, pars ad extremam maxillam plicas efficit, in humero luxato longè inferiores, & anterius, & poſterius quàm in brachio ſano, quod ſignificat caput humeri inferius prolapſum eſſe.

2. In partem anteriorem. Si humerus luxetur ad partem anteriorem, ſigna ſunt, quod in anteriore parte eminentia, in poſteriori, inſolitus ſinus conſpicitur; præterea cubitus ad poſteriores partes vergit, nec apparent ſigna luxati humeri ſub alam.

Num & perfectè & imperfectè luxari queat humerus. Hippocrates, ait humerum, & femur tantum perfectam luxationem pati, cujus cauſam ſupra attulimus; quod verum eſt, ſi luxatio à cauſa externa oriatur, ſi vero cauſæ ſint internæ, id eſt, humores concreſcentes, & ſenſim indurati, hi, dum caput paulatim recedere cogunt, poſſunt imperfectam excitare luxationem.

Repoſitio humeri. 1. Modus. Modi, quibus humerus in alam luxatus reponitur, ferè decem ab Hippocr. enumerantur, lib. 2. de Art., qui ad tria genera commodè reduci poſſunt. Primus modus fit per circumrotationem, ſeu circumvolutionem, dum vel æger, vel medicus, manum omnibus modis adſtrictam, ponit ſub axillam, ut nodi medii caput humeri in cavitatem ſuam impellant. Hic modus adminiſtratur tantum in corpore puerili, & in iis corporibus, quibus laxa admodum ſunt ligamenta, & humida; at ſicut hoc modo facilè humerus reponitur, ita facilè rurſus excidit; hic modus ab Hippocrate dicitur, non ſecundùm naturam, quia non ita tutus eſt; nam dum circumrotamus caput brachii, per corpus ſcapulæ, facilè atteruntur membranoſa, & nervoſa corpora, item ſupercilia in ſinu, unde propter affluxum humorum medicus fruſtratur repoſitione.

2. Modus. Secundus modus fit via contraria prolapſui. Humeri caput ſi luxatur, primùm à ſinu recedit, & ſic in anteriorem partem movetur; deinde deorſum fertur; tertiò ad partem poſteriorem, ideſt, retrò à muſculis trahitur. Differt hic modus à primo, quod in primo per circumrotationem, fit motus per lineas curvas, in ſecundo per rectas. In reſtituendo ergo, etiam tres hi motus ſunt efficiendi, via prolapſui contraria. 1. à poſterioribus ad anteriora. 2. ab anterioribus ad ſuperiora. 3. retro. Primum igitur Chirurgus apponet caput ad ſummum humerum patientis; deinde digitos ſub alam immittet; tertio genu cubitum premet; hocque fieri debet ægro ſedente. Videamus jam, quomodo hæ operationes propoſitis indicationibus ſatisfaciant; primus motus, qui fieri debet in reſtitutione brachii, eſt, ad partem anteriorem, & fit, digitis ſub ala poſitis; hunc motum roborat, & faciliorem reddit genu, quod cubitum ad coſtas premit, quia ab his nimis per prolapſum receſſerat; ſicuti enim, dum caput in alam prolabitur, cubitus à coſtis removetur, ita viciſſim, dum ad coſtas impellitur cubitus, humerus in anteriora movetur; beneficio igitur digitorum, & genu, humerus à partibus poſterioribus movetur ad anteriores. Caput autem Chirurgi ſummo humero innititur; ne, dum digiti ipſum humerum trahunt ad partem anteriorem, reliquum etiam corpus ad eandem conſequatur; vel potius, quod ego experientia didici; ne ipſa ſcapula, quæ mobilis eſt, conſequatur; articulus enim humeri luxatus, ſi non ſit recens luxatio, difficillimè reponitur, ob unicam hanc cauſam, quia dum fit extenſio ipſius humeri, non movetur humerus è ſuo loco præternaturali, ſed potius ſcapula movetur. Sic igitur Hippocrates, primum motum efficit, id eſt, humerum ad partem anteriorem promovet, reliquorum duorum motuum nullam facit mentionem; quoniam a muſculis efficiuntur; hi enim dum integri ſunt, & luxatio recens facta, humerum ſurſum trahunt, & in propriam ſedem reſtituunt, modo caput humeri non ſit impeditum, prout, dum conſiſtebat retro ſub ala. Poteſt etiam hic modus alia ratione adminiſtrari; quia enim genu non adeò facile humerum ad coſtas impellere poſſumus, pro genu miniſtrum ſubſtituemus, qui manu cubitum apprehendat, & ipſum ad coſtas deducat. Eſt & tertia ratio, qua ſecundus hic modus abſolvitur; reducatur cubitus retro ad ſpinam dorſi, ſic enim humerus promovetur ad partes anteriores; deinde altera manu cubitus prehendatur, ut fiat motus ad partes ſuperiores; altera verò manu innixus fiat in ſummo humero, ne ſcilicet ſcapula moveatur, ut antea etiam diximus.

Declaratio hujus modi.

Tertius modus generalis, ſecundo addit extenſionem, quæ maxime neceſſa- 3. Modus.

ria est, si caput humeri in loco alieno jam sit firmatum; accidit insuper, quod musculi semper sursum trahunt, unde oritur indicatio deorsum trahendi, per extensionem. Absolvitur hic modus vel sine instrumentis; vel cum instrumentis.

Prima restitutio sine instrumentis.

Sine instrumentis, duobus modis; primus est, si patiens jaceat, & Chirurgus in eadem planitie sedeat, apprehendens ambabus manibus brachium luxatum, & calcem apponens sub ala, dextrum quidem, si luxatus est humerus dexter, sinistrum, si sinister; antequam autem calcem apponat sub ala, necessarium est apponere pilam duram, qualis est palmaria illa, quæ ab artificibus conficitur; hoc facto, minister alter debet apprehendere oppositum brachium, & deorsum trahere; alius vero habens fasciam, lorum, vel habenam, sed firmam ejus latitudinis, ut pilam comprehendat, ambo ejus capita sursum, versus caput ægri trahere debet; deinde altero pede inniti summo humero luxato.

Considerandum autem, quomodo humerus his operationibus reponatur. Primus, qui trahit brachium deorsum, & alter, qui sursum habenam trahit, efficiunt extensionem, & motum deorsum. Motus ad anteriora fit, tum à pila, tum à calce; unde calx inseri debet inter costas, & caput humeri, seu pilam, ut caput humeri prematur ad anteriora, pila autem ea ratione apponitur, ut quo pertingere non potest calx, propter cavitatem ipsius axillæ, quæ fit à tendinibus, & musculis utrinque positis, pilæ tamen beneficio calx operari queat. Duo igitur motus fiunt à Chirurgo, primo deorsum, & ad anteriora; alter minister, qui sursum trahit habenam, efficit motum sursum, premens autem pede summum humerum, facit innixum, ne scapula consequatur. Tertius, qui deorsum trahit humerum sanum, id præstat, ne totum corpus ad extensionem una consequatur.

Secunda restituendi ratio sine instrumentis.

Alter modus sine instrumentis sic fit. Homo, qui altioris sit staturæ, quam patiens, alam ægrotantis à terra sublati, ponat supra suum humerum, ut sic faciat extensionem; deinde brachium luxatum adducat ad suum pectus, ut humerus ad anteriora moveatur; post, alius minister, ambabus suis manibus ad ægri cervicem, & summum humerum retro positis, partem illam trahat, & premat, ne scapula consequatur; denique puer à tergo lateribus appendatur, ne pedibus terram tangat, ut prohibeat, quo minus totum corpus consequatur. Hæc de modis, qui fiunt sine instrumentis.

Instrumenta pro humero reponendo.

Instrumenta, quibus fit repositio, vel tantum ponuntur sub ala, vel una cum tabula adhibentur. Sub ala tantum ponuntur Pistillus, & Scala. Pistillus, vel ejus inopia baculus involvatur linteo, ne propter lævitatem elabatur; deinde altero extremo ponatur sub ala, altero terræ innitatur; sedeat patiens, si brevis sit pistillus, vel si longus, stet. Postea minister brachium deorsum trahat, & alter retro stans trahat, seu comprimat summum humerum, & cervicem. Denique teneatur firmiter humerus sanus. Hic primum fit motus deorsum, deinde ad anteriora, à pistillo ad costas promoto; de reliquis motibus antea est dictum. Verum pistillus aliquo modo fallax est, fierique potest, ut in pistilli usu totum circumvagetur; magis igitur laudatur Scala, in qua gradus aliquis, in sui medio habebit corpus quoddam rotundum, quod sub ala ponetur, inter costas & caput; postea chirurgus brachium luxatum deorsum trahet; alius minister, apprehensa cervice, & summo humero, similiter trahet ex alia parte; tertius apprehendet totum corpus, trahetque deorsum ex alia parte scalæ. Hic modus anteferendus est priori, qui fit cum pistillo; quia corpus firmius tenetur, ut circumvagari nequeat.

Pistillus.

Scala.

Glossocomium Hipp. cum adjunctis instrumentis.

Si placeat instrumenta cum tabula administrare, ita agendum. Tabula paretur paulo brevior binis cubitis, id est, tam longa, quàm est brachium ipsum; lata 4. aut 5. digitos, prout brachium ægrotantis, aut crassius, aut minus crassum; crassitudine tabula sit duorum digitorum, aut paulo tenuior. Extremitas hujus tabulæ in angustum finire, & aliquanto tenuior esse debet, cum exstante capitulo rotundo, & leviter cavo, ut aliquam capitis humeri particulam recipere possit. Hæc extremitas inserenda est sub alam humeri luxati, inter costas, & caput humeri; reliqua vero tabula, per longitudinem brachii interni collocata, ligari debet, primum quidem statim sub capite humeri luxati, deinde supra cubitum, post ad carpum. Sic ergo tabula brachio affixa, reponimus humerum, ope aliorum instrumentorum, quæ

tritum

Trabs transversa columnis alligata.

trium sunt generum. Primum instrumentum fit è duabus columnis, & trabe transversa, alligata ipsis columnis, quæ trabs non erit rotunda, sed ejus figuræ, cujus est tabula, major tamen, quoniam totum corpus debet appendi huic trabi transversæ. Ad hanc trabem collocetur humerus luxatus, ut trabs sit inter costas, & tabulam brachio alligatam; tamque altè alligetur columnis, ut patiens vix summis pedum digitis terram attingat. Sic collocato ægro, chirurgus ex una parte brachium deorsum trahet; ex altera minister cervicem, & summum humerum amplexus, ægrum similiter deorsum trahet. Dum chirurgi brachium deorsum trahunt, tabula etiam, una cum brachio, ad costas trahitur; ubi autem inferior tabulæ extremitas ad costas adducitur, superior rotunda pars facit motum contrarium, ita movet caput luxatum ad partem anteriorem, à quo motu facilè postmodum musculi trahunt, aut ipse chirurgus impulsum faciens, reponit hoc modo caput ossis.

Sedile Thessalicum,

Alterum instrumentum est sedile Thessalicum; qualia sedilia in nostris etiam regionibus fiunt, quorum reclinatorium est planum; supra hoc reclinatorium collocatur brachium, cum alligata tabula, & os reponitur, eo modo, qui in trabe transversa explicatus est.

Janua biforis.

Tertium instrumentum est janua biforis; brachium igitur, cum tabula alligata collocabitur ad transversam illam tabulam, quæ consistit in janua bifori, eo modo, quem jam attigimus in trabe transversa, & sedili Thessalico.

Scamnum.

Hi sunt omnes decem modi, quibus reponitur humerus, in alam luxatus; præter quos & scamno utebatur Hippocrates, ubi majori opus erat robore.

Luxatio ad anteriora.

Si humerus in partem anteriorem luxatus, sit restituendus, faciendus est motus contrarius; & licet membrum brevius non sit redditum, quia tamen caput explicamus, & solvimus, efficienda est aliqua extensio, sed modica.

Vetusta luxatio difficulter reponitur.

In genere autem sciendum, si recenter humerus sit luxatus, ipsis etiam digitis facilè reponi posse; at cum vetusta est luxatio, difficilimè reponitur; quia humerus firmam sibi fecit sedem, ita ut callo etiam quodammodo obduruerit; præterea cavitas ipsa carne repletur, quæ os etiam repositum, nihilominus è proprio sinu prolabi cogit.

Deligatura.

Reposito humero, eum deligare debemus. Ante deligationem autem imponenda, quæ phlegmonem arcent, & simul laxata, distortaque ligamenta conjungunt; ut sunt ea, quæ supra proposuimus, *Bolus Arm.*, *Sang. Drac.*, *Myrtilli*, *Balaustia pulverizata*, *Ovi albumine subacta ad mellis consistentiam*, & cum stupa, aut linteis imposita. Debet autem in humeri articulo pila confici à linteis convolutis, aut è stupa, quæ medicamentis modo dictis infecta, sub ala ponenda; ne humerus, propter gravitatem, & ligamentorum laxitatem, rursus descendat. Postea linteum latius, *Vino nigro austero* expressum imponitur. Tertio loco fascia circumducitur, quæ pilam constringat, & brachium semper sursum trahat, vel saltem conservet; primum ergo media fascia pilam apprehendet, & circumvolvetur semel, aut bis circa articulum; post ambo capita circumvolventur ad cervicem alterius lateris. Exactis tribus, vel quatuor diebus, solvenda fascia, & si timor inflammationis non præterierit, aut ligamenta nondum perfectè adstricta sint, renovandum simile medicamentum, donec timor inflammationis recesserit, & ligamenta roborata sint; tunc enim abjecta & fascia, & medicamento proposito, apponitur aliquod *Ceratum*, hyeme quidem, *Barbarum*; æstate vero, *Diapalma*.

Solutio fasciarum.

Cap. V.

DE CUBITI LUXATIONE

Cur hic articulus difficulter prolabatur.

Cubiti articulus difficillimè luxatur, & reponitur, secundum Hipp. Lib. 2. de Artic. Gal. lib. 1. de Fract. primum, quia est multiformis, & varius, non rotundus; secundò, ossa articulum componentia, vicissim se mutuò suscipiunt, & suscipiuntur, unde hic articulus dicitur ginglymöeides, quod factus sit ad formam cardinum; tertiò, ligamenta hujus articuli sunt arctissima; postremo ossa non sunt duo, ut in plerisque articulationibus, sed tria, cubitus, radius, humerus, quæ mutuò membranosis ligamentis sunt connexa.

Symptomata supervenientia.

Nisi autem citissimè reponatur luxatus cubitus, vehementissimus sequitur dolor, quia caput ipsius prægrande comprimit musculos circumjacentes, & nervos ad manum excurrentes; alta quinetiam, acutaque ipsius supercilia easdem

partes pungunt; præterea radius dolorem auget, si enim consequatur, fiunt aliæ compressiones; si non consequatur, fiunt multæ distensiones nervosorum corporum distractorum. Dolorem hunc sequi solent febris, bilis vomitus, torpor, &c.

Differentiæ. Cubitus luxatur ad partem anteriorem, vel posteriorem; ad exteriorem, vel interiorem; & radius vel subsequitur, vel subsistit.

Signa. Si radius subsequitur, tactu sentitur distractio radii à cubito. Si luxetur cubitus in partem anteriorem, signa hæc sunt; externum cubitum flectere non possumus, brevior cubitus redditur, tumor insolitus apparet in parte anteriori, & cavitas insueta in posteriori, & motus cubiti impediuntur. Si luxatio facta sit ad partem posteriorem, signa sunt eadem, nisi quod tumor apparet in parte posteriori, sinus in anteriori. Si luxetur in partem exteriorem, eadem sunt signa, sed tumor in parte est exteriori, cavitas in interiori. Si luxetur in partem anteriorem, contra.

Prognostica. Celerrimè luxatus cubitus est reponendus; aliàs enim, propter dolorem, magna oritur inflammatio, ob quam cubitus luxatus celeriter callo obdurescit, resoluta materia tenuiore, maximè, quia cubitus excarnis est, nervosus, frigidique temperamenti; induratus autem cubitus reponi nequit, nisi prius remolliatur supradictis remediis.

Luxatio ad partem priorem. Si ergo cubitus luxatus sit in partem priorem, primum extensio fieri debet in congrua figuratione, non in directum, sed in obliquum; ne humeri caput attingat κορώνην, id est altum cubiti supercilium, & hoc per circumrotationem rumpatur; his factis, cubitus luxatus in partem priorem, reponitur quatuor modis.
1. Primum enim, si imperfecta fit luxatio, solo cubiti inflexu subito reponitur.
2. Secundo, in perfectâ luxatione, fieri debet extensio; deinde aliquod durum, rotundum corpus, à linteis convolutis, apponetur ad cubiti flexuram; tum inflectetur cubitus. Extensio fiet à duobus ministris, quorum unus sursum trahet humerum, alius cubitum deorsum, sed obliquè. Corpus autem illud rotundum, ad cubitum positum, comprimi debet, ut, facta inflexione, fiat
3. repositio. Tertio, duo ministri similiter extendent; habena vero ponetur ad cubitum luxatum, & infra tam longa ligabitur, ut pes chirurgi possit ei, tanquam stapedibus inniti. Facta igitur extensione, & habena deorsum tracta à pede chirurgi, postea chirurgus manus apponet ad ipsum cubitum, & retro comprimens, hunc inflectet; sic enim reponetur.
Quarto, manibus solis hoc etiam fieri solet; facta enim extensione, apprehendendo hinc humerum, & hinc cubitum, cubitus debet inflecti, & in propriam sedem impelli. 4.

Si luxatio fiat ad partem posteriorem, oblique facta extensione, facilè solis manibus luxatio recens reponitur; & quia extensio in hoc casu, difficilis esse solet, quoniam musculi extendentes cubitum, exterius validissimi sunt, chirurgi manus inungendæ erunt *Oleo*, ut musculi magis fiant sequaces; &, si robur manuum, in reponendo cubito, non sufficit, utemur etiam organis, ut scala, scamno Hippocratis, &c. Si cubitus prolabitur in interiorem, aut exteriorem partem, facta extensione, fiat impulsus cubiti in partem contrariam. Reliquæ luxationis differentiæ.

Repositione facta, imponenda sunt medicamenta, quæ dolorem leniant, ligamenta laxa, & distorta contrahant, ac constringant, inflammationem arceant; quorum primum fit ex oleosis, reliqua adstringentibus; ubi videndum quid magis urgeat. Si dolor adest, cum *pulveribus adstringentibus*, & *Ovi albumine*, *miscendum est Oleum Myrtinum*, *aut Rosaceum*, vel utendum est *Cerato Rosaceo*, inducto linteo latiori; deinde apponi debent stupæ, oblinitæ medicamento è pulveribus adstringentibus, *Ovi albumine* subactis. Post, congrua facienda deligatio, similis ei, quam supra in fracturis proposuimus, semper mediam observando figuram. Medicamenta anodyna, & adstringentia.

CAP. VI.

DE RADII LUXATIONE.

Radius prolabi solet, potissimùm ad partem exteriorem. Signa sunt, quod in exteriore parte tumor apparet, cubitus, & radius invicem dehiscunt. Facta extensione, propellitur intro facilè. Differentiæ, & signa.

CAP.

Cap. VII.

DE LUXATIONE CARPI, SEU MANUS, ITEMQUE METACARPI, ET DIGITORUM.

Carpus in se totus consideratus, & cubito toti per diarthrosin connexus, potest excidere ad interiora, exteriora, anteriora, posteriora, potissimum tamen ad anteriora; & tunc signa sunt, tumor in partibus anterioribus, digiti non possunt flecti. Si luxatio fiat ad posteriora, digiti non possunt extendi; quia tendines, & nervi ab ossibus comprimuntur. Si luxatio fiat ad interiora, vel exteriora, tumor in ea parte, & sinus in opposita apparet.

Repositio. Quod si ergo facta sit luxatio in partem anteriorem, aut posteriorem, manus ponatur in tabula, supina, si luxatio ad anteriora, prona, si ad posteriora facta est; dein fiat extensio à duobus ministris, trahentibus hinc inde tum brachium, tum digitos. Dum fit extensio, chirurgus articulum luxatum impellere debet ad partem contrariam, vel manu, vel, in robustis corporibus, calce pedis premendo. Celsus corpus aliquod durum, è linteis confectum, ad luxationem apponit, ea parte, qua premendum maximè est, ut sic robustior fiat intrusio, & minor dolor. Si luxatio fit in partem exteriorem, vel interiorem, facta extensione, chirurgus impellere debet in partem contrariam.

Luxatio ossium Carpi, & Metacarpi. Luxatio ossium carpi, aut metacarpi, in illa, nulla facta extensione; in hac, modica, facilè reponitur, manu collocata in tabula, & supposito corpore duro; sicque manu, calce aut ossibus in loca sua protrusis, vel anterius, vel posterius.

Luxatio digitorum. Digiti luxantur in partem anteriorem, posteriorem, ad latera. Signa sunt manifestissima quia articuli admodum sunt excarnes. Facta extensione super tabula à duobus ministris, facilè os in contrarium impellitur. Facta repositione, imponenda medicamenta, membrum deligandum, & deponendum, &c.

Cap. VIII.

DE LUXATIONE FEMORIS.

Causæ & differentiæ. Femur habet caput rotundissimum, longæ cervici adnatum, quod in sinum profundissimum inseritur. Alligatur autem femur cum suo sinu, ossi coxendicis duobus ligamentis, altero orbiculari, altero rotundo; hinc apparet solum perfectam luxationem in femur cadere, non imperfectam, nisi sit causa externa, ut etiam supra de humero luxato diximus. Prorumpit femur ad partem anteriorem, posteriorem, exteriorem, interiorem; hoc tamen fit difficulter; primo propter musculos robustissimos, & propter copiosam musculorum carnem, quæ femur in proprio sinu conservat; secundo, propter profunditatem acetabuli; tertio, propter duo ligamenta arcta, & brevia. Raro luxatur femur in partem priorem, & posteriorem; quia in his partibus supercilium acetabuli est altius; sæpe in exteriorem, quia hic minus altum; sæpissimè in interiorem; quia hic minimè altum; præter vero supercilium, ego ligamentum addo rotundum, quod magis proximum est parti internæ, & proinde facilius permittit, ut femur luxetur in partem internam. Cur femur difficulter luxetur.

1. Signa cruris interius luxati. Si interius luxetur crus, longius altero apparet, capite scilicet femoris descendente; genu item in exteriorem partem prominet, sicut etiam tibia, & pes; semper enim, si alterum extremum in partem aliquam elabitur, alterum extremum in oppositam declinat; unde, si caput femoris interius dimovetur, genu, pes, tibia in partem exteriorem inclinant; præterea crura non possunt inflecti ad inguina, quia musculi flectentes sunt constricti, & impediti, quò minus possint ipsum femur attollere, & inflectere. Alterum signum est, quod è regione, quæ est inter anum, & testes, tumor manifestus apparet, in exteriori parte sinus. Si femur exterius prolabatur, signa sunt contraria; nam crus est brevius altero, quoniam caput elatius est ipso sinu; inter scrotum, & anum, pars in sinum dehiscit, juxta vero clunes, in tumorem attollitur; genu, pes, tibia interius spectant; ægri crus sursum trahere possunt, quia musculi flectentes non sunt impediti; calx terram non contingit, sed planta ima, quia crus brevius est redditum. Si in priorem partem elabatur femur, crus extensum flecti non potest, propter flectentes musculos impeditos, & compressos à capite femoris; urina his supprimitur, quoniam caput femoris premit vesicam; inguina intumescunt; eò quod caput femo- 2. Exterius. 3. In partem priorem.

moris in eam partem promotum est; nates rugosæ, & excarnes apparent; quia femur totum, una cum processibus, promotum est ad partem anteriorem.

4. In posteriorem. Si in partem posteriorem promoveatur femur; contraria adsunt signa; crus extendi non potest; quia musculi extendentes, qui sunt in posteriori parte, comprimuntur, unde ad propria principia trahi nequeunt; deinde crus affectum redditur brevius altero crure, quoniam sinus consistit in inferiori parte, caput in superiori, calx terram non contingit; inguina laxiora apparent, & per nates caput femoris eminet.

Prognostica. Femur luxatum, difficulter admodum reponitur; quia propter robustissimos musculos extensio fieri non potest; & augetur difficultas, si luxatio non sit recens, quæ callo obduruerit, propter humores circa caput femoris affluentes, & propter repletionem ipsius sinus; repositum etiam femur facilè rursus excidit, propter musculos, jam imbecilles redditos, ut ponderosum femur in sua sede continere nequeant, propter ligamentum etiam teres laxatum, vel ruptum.

Repositio sine extensione. Reponi femur potest, vel sine extensione, vel cum extensione. Sine extensione, duobus modis; qui tum locum non habent, nisi recentissima sit luxatio, & modica, id est, parum distans à proprio sinu, ac nisi sit in corpore puerili. Primus modus est, ut circumrotetur caput femoris circa ilium, quemadmodum etiam in luxato brachio diximus, nec ab hoc separetur, si in sinum perveniat. At hic modus non est tutus; quia metus est, ne caput cum supercilio attritum, retundatur, aut frangatur. Alter modus est, ut subitò femur flectatur; nam & sic aliquando reponitur, secundum Paulum, cap. 98. lib. 6.

Repositio cum extensione, quæ fieri potest. Meliùs autem reponitur femur cum extensione. Si ergo femur in partem interiorem sit prolapsum, licet extensione non videatur opus, cum longius crus sit redditum, non brevius, ut in aliis luxationibus, in quibus musculi moventes caput ossis longè supra hoc habent originem, ideoque caput sursum trahunt; nihilominus modica fieri debet extensio, quanta nimirum sufficit ad caput fixum dimovendum, & extricandum.

Manibus. Manibus hæc fiet, si sit recens luxatio, si modica, & in corpore puerili. Hoc autem instituetur modo; alter minister apprehendat corpus ægrotantis sub axillis, & firmiter teneat, alter supra genu ambabus manibus ipsum apprehendat, & extendat: interim, dum fit extensio, chirurgus femur ad interiora prolapsum impellat manibus ad exteriora: sic extricatum caput, beneficio hujus impulsionis, sursum trahentes musculi, facilè in suum sinum reponent; vel, si debiles sint musculi, facilè chirurgus hoc præstabit. Si corpus non sit puerile, sed robustum, majori egemus extensione; quæ fit habenis, funibus. Habenis. Habena igitur ponenda est in spatio illo, quod interjacet inter genitalia, & anum; ita autem aptanda est habena, ne comprehendat caput ossis; deinde alia habena alliganda est supra genu, aut etiam alia supra talum; & hæ habenæ duobus capitibus trahendæ, vel manibus tantum, vel etiam scala, cujus uni gradui superior habena alliganda, & æger in scala collocandus, altera verò habena deorsum trahenda; possumus etiam uti scamno Hippocratis. Hæ tamen valentes extensiones potiùs locum habent in aliis femoris luxationibus, ubi in partem exteriorem, anteriorem, vel posteriorem luxatur; tum enim facta extensione, & capite in partem contrariam impulso, à Chirurgo facilè reponitur. Post repositionem, apponenda medicamenta, quæ phlegmonem arcent, dolorem sedant, laxata ligamenta constringunt, & roborant, &c.

Cap. IX.

DE LUXATIONE GENU.

Genu non adeò facilè excidit; quia duo habet ligamenta, caput, & sinum duplicatum. Differentiæ. Patitur autem imperfectam, & perfectam luxationem, & labitur ad partem exteriorem, interiorem, & posteriorem; solus Celsus addit anteriorem, ad quam tamen difficulter genu luxatur, propter patellam, quæ validissimis alligata tendinibus, mirificè genu firmat in partibus anterioribus, ut ad has non prolabatur, nisi adsit causa violentissima.

Species autem hujus luxationis patent oculis; Signa. maximè quia locus est excarnis, apparet enim tumor in loco insolito, sinus in loco contrario; figura depravatur; motus debilitantur, & pereunt.

Si luxatio sit imperfecta, nulla, aut exi- Repositio

exigua requiritur extensio, sed solùm impulsio ad partem contrariam. Si perfecta, extensio est necessaria; quæ fiet manibus in recenti luxatione, & puerili ætate; minister trahat in superiori parte, alter sub genu, ad pedem; Chirurgus verò os impellat ad partem contrariam. In homine adulto, & magna luxatione, opus est habenis; vel etiam machinamentis, præcipuè quæ deorsum trahunt, & sufficientem efficiunt extensionem, &c.

Cap. X.

DE LUXATIONE TALI, SEU ARTICULI PEDIS, ET DIGITORUM.

Signa. Articulus hic potest erumpere in partem interiorem, exteriorem, anteriorem, & posteriorem. Si in partem interiorem, ima pars pedis in exteriorem partem convertitur. Si in exteriorem, contra. Si in priorem, tunc latus ille, & robustissimus tendo in calcaneo durus evadit, & intentus; præterea pes minor fit; quia tibia, & articulus promovetur in partem priorem, & multam pedis partem occupat, unde pes fit minor, & brevior. Si in posteriorem, calx pene reconditur; quia articulus ad calcem elapsus est: præterea planta major fit, & pes videtur longior evadere. Si hæc signa sunt manifesta, perfecta est luxatio; si obscuriora, imperfecta.

Curatio non est difficilis, si debita adhibeatur extensio; manibus quidem, in luxatione recenti, & corpore puerili; minister alter pedem manibus apprehendat, alter tibiam supra pedis articulum, & extendat; Chirurgus autem in partem contrariam impellat. Si manibus non potest fieri proba extensio, utimur habenis, in pede, & tibiis supra talum, in parte tenuiori. Si valentissima requiritur extensio, uti possumus scamno Hippocratis; aut eo modo, quem Paulus præscribit, lib. 6. cap. proprio. Repositio.

Facta repositione, diutiùs est æger in lecto continendus, quàm in aliis luxationibus, nimirum per quadraginta dies; quia talus totum corpus gestat; ideòque nisi perfecte restituatur, idest, nisi ligamenta laxiora reddita, & musculi distenti pristinum acquirant robur; vel ægri in eandem luxationem recidunt, levi de causa; vel longo tempore pedem admodum debilem sentiunt. Oportet ergo uti *pulveribus adstringentibus*, *Ovi albumine subactis*, & stupa exceptis, circaque articulum impositis. Si dolor adsit, etiam tunc lenientia requiruntur. Post repositionem quid faciendum

Ossa pedii, & tarsi tam robustè alligata sunt, ut nunquam patiantur luxationem. Ossa vero digitorum pedis rarò luxantur; quoniam multis, & iis validissimis ligamentis suffulciuntur; multis etiam tendinibus. Reponuntur autem, ut in manu supra Cap. 7. docuimus. Ossa pedytarsi. Digitorum.

Libri Quinti, de Luxationibus.

FINIS.

HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE OPERATIONES CHIRURGICÆ.

HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE DE CHIRURGICIS OPERATIONIBUS.

PRÆFATIO.

CHIRURGICAS aggredimur operationes, quas χειρεργίας Græci dicunt, vulgus, manuales, seu mavis manuarias; quæ ita dicuntur, quod à manibus fiant, & manuum opera absolvantur. Ideoque externæ sunt, & in externis fiunt corporum partibus; vel internis, quoquo modo, ad quas chirurgi manus pervenire potest. Quarum omnium intentio, ac finis est, affectarum partium curatio, & sanitas; quæ quidem non aliunde, quàm à chirurgia proximè, ac maximè provenit, ac pendet. Quo circa si quis chirurgus medicamentum ulceri, aut tumori, seu vulneri manum adhibeat, id non erit chirurgia curare; quia sanitas à medicamento, utputa suppurante, proximè dimanat. At si quis abscessum ferro incidat, aut luxatum os reponat, nulli dubium est, sanitatem aut à manu medici, aut ab incisione, quæ manu fit, & chirurgia dicitur, quasi τῆς χειρὸς τὸ ἔργον, manus operatio, provenire. Nam sicuti filum, & sutura in vulnere, est materia remedii, adducentis labra ad mutuum contactum, & glutinantis; sic medicamentum ophthalmiæ, est materia remedii digerentis eam, & curantis. Pariter quum abscessum ferro incidimus, manus primò operatur, tum sequitur incisio, & curatio per ferrum, quod proximè sanat. Nos de omnibus agemus, potissimum autem de iis, quæ tum à sola chirurgi manu dependent; tum etiam à manu, & chirurgicis instrumentis. Igitur in his operationibus quatuor potissimum addiscentur; nempe vitium, pars affecta, modus administrandi chirurgiam, atque instrumenta, quibus ea administratur. Quædam autem prænoscere oportet, antequam hæc omnia prosequamur.

Quid nominis Chirurgicæ operationis.

Unde chirurgica operatio nominetur, & in quibus partibus fiat.

Chirurgicæ operationis finis.

Auctoris intentio.

Operis utilitas.

Quæ prænoscenda sint.

Quod enim ad vitium attinet, seu affectum præter naturam, ipsius signa, causas, & prognosticum interdum afferemus; interdum vero hæc eadem, tanquam nota, præteribimus. At quod huic loco maximè competit, illud est, ut pateat, aliquando omnium malorum externorum, ad chirurgiam pertinentium, picturas, atque instrumentorum chirurgicorum delineationes edendas esse; nunc autem affectum præter naturam animo concipere oportet; ita enim fiet, ut omnes ferè chirurgicæ operationes in corpore humano, velut in subjecto expleri possint.

Quid de affectu præter naturam dicetur.

Ad partem verò affectam quod attinet, percipietis ex hoc tractatu, singulares, & proprios cujusque partis affectus. Distinguetis præterea, qui communes omnium sint, & accedere cuilibet corporis parti possint, quique certas habeant sedes. Videbitis etiam chirurgias expleri, tum in partibus similaribus, tum dissimilaribus; ut exempli gratia, in capite, in quo aliæ chirurgiæ in carne, veluti parte similari; aliæ etiam in musculo, veluti dissimilari, adhiberi solent.

Quid de affecta parte dicetur.

Quid circa administrandi modum addiscetur. *De modo autem administrandi hujusmodi operationes chirurgicas, cum agemus, duo addiscetis; videlicet, in nonnullis operibus, modos ab antiquis, variosque à recentioribus, quosdam etiam à me excogitatos, vel immutatos. Diversas verò ab illo ævo chirurgias apud nos esse in usu, cuilibet nostrum, hunc tractatum versanti, facile apparebit. Præterea antiquorum chirurgias alias obsoletas haberi, alias ad usum revocari. Verum chirurgicarum administrationum quædam exiguæ, faciles, ac mites sunt; quædam arduæ, ac periculosæ; quædam verò vehementissimæ, atque atroces. Rursus aliquæ ad vitam simpliciter sunt necessariæ; aliquæ ad incolumitatem, vitæque commodam rationem conferunt. Mites, & exiguæ quæcunque habentur, passim usu veniunt, & à nobis exercentur; majores, ac duriores quædam recipiuntur, quædam verò rejiciuntur. Rejiciuntur enim, quæcunque sunt factu difficiles; qualis est incisio, sive ustio venarum temporum, & occipitii, venæque sub poplite; item medicamentorum antiquorum intra oculum impositio, & aliæ hujusmodi. Rejiciuntur etiam majores operationes, quæ periculosæ sunt; ut capitis cutem incidere, ab una ad alteram aurem, in palpebræ affectione; ob vulneris enim magnitudinem periculum minatur; dicente Celso, vulnus periculum facit, quodcunque magnum est. Vehementissimæ, atque crudeles nunquam admittuntur, nisi vitæ magnum discrimen immineat; tunc enim satius est, ut inquit Celsus, anceps præsidium experiri, quam nullum. Ideoque quemadmodum glandem denudatam contegere, circumcidendo præputium ipsum, atque attollendo, operæ pretium non est, cum vitæ non inserviat; ita contra, anum non perforatum perforandi ratio, quia statim vitam respicit, communi medicorum omnium assensu recipitur.*

Quid circa instrumenta chirurgica percipietur. *Demum quod in hoc tractatu proponetur, erunt instrumenta chirurgica, quibus chirurgicæ operationes absolvuntur; qua in re primum addiscentur instrumentorum nomina, & species; immensus penè eorum numerus, & apparatus, tum ab antiquis, ac recentioribus, tum à me nuper excogitatorum; quippe qui hanc medicinæ partem quinquaginta jam annos exercuerim, ut mirum videri non debeat, si omnium instrumentorum, quæ chirurgo necessaria sunt, pulcherrimam officinam mihi paraverim. Hanc vobis, studiosi juvenes, aperire est animus; præsertim verò, singulis operationibus singula, & propria instrumenta descripta subjiciemus, quorum numerum nolite admirari, quoniam vestri gratia bona pariter, & mala proferentur instrumenta; item meliora, & pejora. Antiquitus enim incommoda, minusque apta instrumenta usurpabantur; aptiora, expeditioraque excogitavere posteri; archetypum quale est instrumentum illud, polypo exterendo idoneum, nuper inventum. Quinimò, quibusdam in regionibus, & à quibusdam imperitis, rudiora præ manibus habentur, & usurpantur; ab aliis verò potiora, præclarioraque eliguntur, velut hic Patavii: decebat enim in celeberrimo omnium scientiarum, & litterarum emporio, ubi medica ars & ipsa inter cæteras efflorescit, celeberrima quoque instrumenta ad illam honorificè exercendam proponi. Quæ omnia ita à nobis nunc breviter describentur; sed delineata propediem, si vita superstes, exhibebuntur, ut bona instrumenta ad usum comparentur, mala si quæ sunt, rejiciantur, & ab illis abstineatis.*

Chirurgicæ operationes singularum partium. *Hæc breviter de omnibus præfatus, protinus ad earum operationum recensum, quæ in toto hoc opere exponentur, transibo; atque à capite exorsus, ad imos usque pedes, per singula membra descendam.*

Capitis. *In capite itaque duodecim operationes chirurgicæ exerceri solent. 1. Quomodo fonticulus in sutura coronali paretur. 2. Quomodo ossa depressa attollantur. 3. Cranium terebra perforetur. 4. Scalpro deradatur. 5. Foraminis facti ora instrumento lenticulari lævigentur. 6. Ossa capitis cariosa curentur. 7. Os inter duo foramina forcipe exscindatur. 8. Dura meninx instrumento decussorio deprimatur. 9. Os serrula secetur. 10. Ossis frustula eximantur. 11. In syncipite sectiones ad oculorum defluxum fiant. 12. Qua ratione hydrocephalos incidatur.*

Occipitis. *In Occipite tres. 1. Quomodo venæ post aures incidantur. 2. Seto in occipitio paretur. 3. Infantes, & pueruli in eodem adurantur.*

Frontes. *In Fronte duæ. 1. Quomodo frontis incisio efficiatur. 2. Vasa frontis, & temporum, id est, venæ, & arteriæ secentur, & adurantur.*

Palpebrarum. *In Palpebris novem. 1. Quomodo curare conveniat ancyloblepharon. 2. Verrucas palpebrarum. 3. Vesicas pingues. 4. Hordeolum. 5. Chalazion. 6. Palpebrarum pilos irritantes. 7. Palpebras laxatas. 8. Lagophthalmon. 9. Ectropion.*

Oculorum. *In Oculis octo. 1. Quomodo suffusio, vulgo cataracta dicta, curetur. 2. Modus facile*

cilis à me inventus medicamina oculis imponendi 3. Qua ratione curetur staphyloma. 4. Unguis oculi. 5. Encanthis. 6. Oculi hypopyon. 7. Fistula lacrymalis. 8. Quomodo oculus arte factus in eruti locum substituatur.

In Naso tres. 1. *Quomodo polypus extrahatur.* 2. *Ozæna curetur.* 3. *De suffumigio anglico ex tabaco.* Nasi.

In Labiis quatuor. 1. *Qua ratione profundæ fissuræ juventur.* 2. *Curta labia reficiantur.* 3. *Altius incisa mutuò applicentur, adglutinenturque.* 4. *Quomodo labii carcinoma tollatur.* Labiorū.

In Gingivis duæ. 1. *Quomodo gingivæ laxatæ, intumescentes, putridæque consumantur.* 2. *Erosæ nutriantur.* Gingivarum.

In Dentibus septem. 1. *Quomodo dentes constricti, quacunque de causa, aperiantur.* 2. *Ostrocodermata dentium tollantur.* 3. *Cariosi curentur.* 4. *Eruti, auro imposito, præserventur.* 5. *Incommodi, & aliena sede geniti tollantur.* 6. *Irritantes buccas, & linguam pungentes lævigentur, & retundantur.* 7. *Inutiles eximantur.* Dentium.

In Palato duæ. 1. *Quomodo foramen ex ulcere contractum, obstruatur, reficiaturque.* 2. *Os detectum cariosum aduratur.* Palati.

In Lingua quatuor. 1. *Quomodo lingua deprimatur, ut oris vitia inspici possint.* 2. *A crasso excremento eidem adhærente detergatur.* 3. *Subjectum linguæ vinculum præcidatur.* 4. *Batrachion, seu ranula incidatur.* Linguæ.

In Uvula una. Quomodo Uvulæ prolixitas corruptioque tollatur. Uvulæ.

In Tonsillis una. Quomodo tonsillæ suppuratæ incidendæ sint. Tonsillarum.

In Faucibus, seu gutture una. Quomodo spina, aut officulum, aut quid simile in faucibus hærens eximatur. Faucium.

In partibus oris duæ. 1. *Quomodo cibandi sint febricitantes, quibus oris partes exsiccatæ sunt.* 2. *Qua ratione cibandi sint ægri, qui caput nequeunt attollere.* Oris.

In Mento una. Quomodo maxillæ portio, abscessu oborto, vel dente eruto, putrescens extrahatur. Menti.

In Auribus quatuor. 1. *Quomodo auris curta reficiatur.* 2. *Obstructa, aut à caruncula, aut à membrana aperiatur.* 3. *Externæ res intus illapsæ eximantur.* 4. *Eadem, gestandæ rei cujusdam gratia, ex Celso, perforetur.* Aurium.

In Collo quatuor. 1. *Quomodo bronchocele curetur.* 2. *Quomodo strumæ.* 3. *Cervix ex catarrho distorta reponatur.* 4. *Aspera arteria in angina perforetur.* Colli.

In Thorace tres. 1. *Quomodo thorax in empyemate perforetur.* 2. *Fistula thoracis curetur.* 3. *Gibbositas corrigatur.* Thoracis.

In Mammis quatuor. 1. *Quomodo papillæ intus occultatæ extrahantur.* 2. *Lac concretum evocetur.* 3. *Cancer mammarum exscindatur.* 4. *Mammæ in viris protuberantes castigentur.* Mammarum.

In Abdomine novem. 1. *Quomodo ventriculi intemperies frigida, per adustionem curetur.* 2. *Jecoris vomica adustione aperiatur.* 3. *Lienis adustio fiat in scirrho.* 4. *Prominentia umbilici corrigatur.* 5. *Ruptum peritonæum, cute integra, ope chirurgiæ juvetur.* 6. *Aqua hydropicis emittatur.* 8. *Abdominis vulnera tractanda, & consuenda sint.* 8. *Varices ventris curentur.* 9. *Abscessus, & fistulæ imi ventris sanentur* Abdominis.

In Vesica duæ. 1. *Quomodo urina suppressa per syringam evocetur.* 2. *Calculus ex vesica extrahatur.* Vesicæ.

In Cole decem. 1. *Quomodo glans nuda tegatur.* 2. *Contecta denudetur.* 3. *Modus infibulandi adolescentes.* 4. *Modus circumcisionis præputii.* 5. *Qua ratione calculus canali urinario insidens, foras educatur.* 6. *Urinæ ardor ex gonorrhæa vitetur.* 7. *Caruncula, vel ulcus in canali urinario, curetur.* 8. *Præputium glandi adnatum separetur.* 9. *Glans non perforata aperiatur.* 10. *Excrescentiæ in glande, porrifichi dictæ, curentur.* Colis.

In inguinibus una. Quomodo bubones secentur, absque vasorum periculo. Inguinum.

In testibus sex. 1. *Quomodo herniæ intestinales curentur, cum extractione, vel sine extractione testium.* 2. *Epiplocele curetur.* 3. *Hernia aquosa.* 4. *Sarcocele.* 5. *Hernia carnosa, eademque aquosa.* 6. *Ramex.* Testium.

In feminarum naturalibus octo. 1. *Hermaphroditorum chirurgia.* 2. *Quomodo mulieres, ob vitia partium genitalium, concubitum non admittentes, juventur.* 3. *Hymen imperforatus perforetur.* 4. *Vulvæ labia coalita disjungantur.* 5. *Excrescentiæ, aut abscessus in sinu vulvæ curentur.* 6. *Uteri prolapsus reducatur.* 7. *Fœtus mortuus ex utero extrahatur.* 8. *Secundæ relictæ extrahantur.* Naturalium feminarum.

In

Ani. *In ano septem.* 1. *Quomodo non perforatus anus perforetur.* 2. *Ani procidentia curetur.* 3. *Condylomata.* 4. *Caro adnata, vulgo creste.* 5. *Ani ulcus.* 6. *Ani fistulæ.* 7. *De hæmorrhoidibus.*

Artuum. *Supersunt artuum chirurgiæ, quarum quædam sunt propriæ, & peculiares ipsis, quatenus nempè crura, & brachia sunt instrumenta totum corpus integrantia; quædam cum toto corpore communes, ut ex partibus similaribus, & dissimilaribus composita sunt; quibus scilicet partibus totum corpus constat.*

Propriæ. *Propriæ autem brachiorum, & crurum chirurgiæ sunt duodecim.* 1. *Quomodo fonticuli in iis parentur.* 2. *Quomodo gangræna, aut sphacelo emortua amputentur.* 3. *Digiti cohærentes, per Chirurgiam à se invicem separentur.* 4. *Digitus curvus ex ulcere, aut cicatrice relictus distendatur.* 5. *Articuli rigidi relicti emendentur.* 6. *Vari curentur.* 7. *Valgi corrigantur.* 8. *Unguium cura ut habenda.* 9. *Pterygion, seu panaritium unguium curetur.* 10. *Unguis pollicis pedis interius intrusus eximatur.* 11. *Varices in cruribus extrahantur.* 12. *Articuli inurantur*

Communes. Ratione morborum in carne. *At quatenus artus constant carne, & ossibus, partibus nimirum cum toto corpore communibus, varias quoque requirunt chirurgias, prout hæ partes variè afficiuntur. Nam ratione carnis, triplicis generis exsurgunt chirurgiæ; quatenus videlicet caro triplici genere morborum affligitur, tumore, vulnere, & ulcere. In tumore fiunt incisiones, & abscessuum expurgationes; & nonnunquam folliculi, in quo materia abscessus continetur, extractio. Vulnerum chirurgiæ sunt, Deligatura, Sutura, Fibulæ, & Glutinum; item quomodo tela sagittæ, & globuli plumbei è corpore extrahantur, & vulnera sclopetorum curentur. Ratione ulcerum, fiunt ustiones ferramentis candentibus, præsertim in malignis, putridis, gangrænaque affectis ulceribus, & fistulis.*

Ratione morborum in osse. *Ratione ossium, variæ quoque resultant operationes chirurgicæ. Etenim ossa maximè afficiuntur continui solutione; quæ si procedat ex causa interna, fit caries; si ab externa, fractura, modo cum vulnere, modo sine vulnere; ratione articulationis, ossa patiuntur luxationes: item duros tumores, quos gummata vocant. Hinc nos quinque trademus Ossium chirurgias. Prima fiet in fracturis; primò sine vulnere, deinde cum vulnere; quæ administratur per Deligaturas, Fascias, Ferulas, & Capsulas. Secunda erit in fractura male coaptata. Tertia in luxatione. Quarta de gummatibus. Quinta & ultima in ossis carie.*

Chirurgiæ præstantia. *Ex quibus omnibus luculentissimè patebit, chirurgiam amplissimam, immensam, & inter omnes medicinæ partes potiorem, imò potissimam, & nobilissimam esse; quam Hippocrates, Galenus, Celsus, & alii vetustissimi, nobilissimique auctores excoluerunt, & manibus propriis perpetuò exercuerunt. Hanc divinam quoque fateri par est, cum Jesus Christus, Dominus noster eam adhibuerit, dum apposito luto, cæcum liberavit; loculo contacto juvenem ab orco revocavit; sublato grabato paralyticum restituit.*

Chirurgiæ utilitas. *Cæterum inter omnes medicinæ partes, chirurgiam utilissimam esse, Hipp. testatus est, cum dixerit, quæ medicamentum non sanat, ferrum sanat; quæ ferrum non sanat, ignis sanat; quæ ignis non sanat, insanabilia sunt, quod est perinde ac si dixisset, quæ medicamentum non sanat, Chirurgia sanat. Potior igitur hæc pars est, quam ea, quæ medicamentis pugnat; & meritò quidem, cum in medicamentaria parte multum fortuna conferat, ut ait Celsf.; in chirurgia verò omnis profectus hinc pendeat; sitque ejus effectus inter omnes medicinæ partes evidentissimus.*

CAP.

Cap. I.

DE FONTICULO IN SUTURA CORONALI.

Si hæc igitur vera, exordiendum à capitis chirurgiis, inter quas primò sese offert suturæ coronalis fonticulus; qui in capite efficitur ad coronalem suturam, ubi sagittali committitur, jungiturque; quòd maximè confert ad eliciendos, revellendos, evacuandosque humores, qui intus in capite sunt, ne detenti, aut deorsum descendentes, varias corporis partes afficiant; nam detenti, plures pariunt morbos, unde Mesue, & Albucasis Lib. 1. Cap. 2. voluerunt, in primis conferre ad capitis morbos frigidos, & humidos; ut puta sodam, scotomiam, vertiginem, capitis dolorem, somni gravitatem, paralysim, & quoscunque morbos, qui ex detentis in capite humoribus oriuntur; sed & ad fluxum ad oculos, nares, aures, columellam, fauces, dolorem dentium, gingivarum, gutturis; ad fluxum item ad stomachum conferre, ex eodem Mesue, & Albucasi. In primis autem ad eos revellendos conferre apertum est, qui ad thoracem descendunt, & membra spiritalia offendunt; unde & ad phthisim, asthma, empyema, & omnino omnem spirandi difficultatem prodesse constat, ut experientia sæpiùs à me comprobatum est. Ultimò artuum dolores potissimum juvare, si materia quandoque, ex Fernelio, inter cutem, craniumque consistat, & feratur. Itaque hic fonticulus in capite factus, pluribus est valde necessarius, quatenus multis, pluribusque morbis succurrit; quos sanè tollere recta via esset capitis intemperiem frigidam, & humidam auferre, & corrigere; sic enim humorum proventum impediremus. At cum intemperies vehemens est, & valenter impressa, habitumque contraxit, tunc difficulter corrigitur; quo casu, ad fonticulum recurrimus, qui lensim humores evacuando, morbis propositis subvenit.

Fonticuli in futura coronali summa utilitas.

Recta via tollendi morbos, quibus Fonticulus in futura coronali succurrit.

Locus autem aptus, ex communi omnium consensu, est suturarum locus, ubi coronalis sutura sagittali jungitur, & suturæ duæ simul concurrunt. Cur verò primo locus suturarum opportunus sit, ea ratio est; nam si humores ex interioribus capitis partibus exterius revellere, & foras trahere consilium est, dubio procul ea in parte fonticulus parandus est, ubi abunde datur exitus intus lædentibus, qui nullus alius in cranio, alioquin duro, denso, & crassissimo reperitur, quam suturarum locus; propterea in senibus minori cum fructu fonticulus fit; quia in ipsis suturæ obliterantur, & obcæcantur, ut cuilibet in senum calvaria palam esse potest.

Locus Fonticuli in futura coronali expeditur.

Cum verò suturæ in plerisque cranii partibus consistant, certè aptior locus erit, ex quo copiosior humorum evacuatio fieri poterit, qui in capite est, ubi plurium suturarum concursus fit; qui duplex est, vel ubi coronalis sutura sagittali; vel ubi sagittalis lambdoidi jungitur. Eligitur autem prior locus, quinque de causis. Primò hoc in loco facilius detinentur, gestanturque fonticuli, & à patiente ipso curantur, propter planitiem loci, quam secundus, propter loci declivitatem. Secundò, quia anterior capitis pars posteriore humidior est, & humores supervacui indigent evacuatione magis, quàm qui in posteriore continentur. Tertiò, quia hic locus tardius, & posterius cæteris osseus fit; ut proinde sit etiam minus durus, & ad humorum exhalationem, & evacuationem magis opportunus; propter quam causam, infantibus, quibus os deest, fonticulus in sutura coronali non fit. Quarto, pars dicta laxior, tenuior, & rarior, quàm cæteræ corporis partes est. Quinto, quia vena ibi adest, interius per suturas penetrans, in nonnullis, per calvariam, insculpto in ea foraminulo; qua calvaria combusta, & aperta, humores multi è penitioribus partibus prosiliunt; cujus venæ meminerunt Celsus, & Arabes; Rhasis enim primo Continentis cap. 8. eo loci adesse venam, Jesue, nomine loci appellatam, dixit; Celsus autem eam insinuare videtur, dum inquit; tum ubi lineæ committebantur, scalpello inciderunt, & post, sanguine fuso, os ibidem adusserunt.

Cum verò hic locus ex se apertus sit, & cutim habeat superpositam, ideo multum interest ipsum adamussim invenire, alioqui fonticulus absque ulla utilitate, impedimento esset, qui aliàs semper maxime utilis; & ego liberè, & ex animo testor, me in praxi vidisse empyematicum, quotidiè pituitæ catinum extussientem, fuisse per hujusmodi fonticulum sanitati redditum; tanta enim erat humoris copia, quæ ex fonticulo effluens,

Veri loci invenien-di necessitas, Fonticuli suturæ coronali inurendi.

Fonticuli utilitas.

fluens, ab hac vena subministrabatur; qua in re auctores, vario modo, summa usi fuere diligentia, inque varias processere opiniones, ut sex reperiantur inter se variæ sententiæ.

De fonticulo suturæ coronali inurendo variæ opiniones.

Prima opinio.

Primo. Mesue Cap. 2. de Catarrho, & Albucasis Lib. 1. Cap. 2. unanimes voluerunt, carpum ad radicem nasi, inter utrumque oculum ponendum esse; tum extendendam manum, & digitos super frontem & capillos, & ubi desiit extremitas digiti medii, ibi locum suturæ esse statuunt, atramentoque scriptorio signandum esse decernunt.

Secunda opinio.

Secundo. Avic. 3. primi vult, carpum similiter ad extremum nasi ponendum esse; ita tamen, ut aptum locum indicet, non ubi medius, sed ubi index, aut annularis desiit; qua in re à Mesue, & Albucasi differt.

Tertia opinio.

Tertio. ex Avicenna loco citato habetur, quod sumatur filum, & extendatur ab una ad alteram aurem, ducendo ipsum super nasum; deinde filum duplicetur, & posita altera ejus extremitate supra alteram aurem, altera ducatur super caput reliquum, aurem versus; & ubi in capite fili duplicati extremitas desiit, ibi fonticulo locum aptum esse censet.

Quarta opinio.

Quarto. Rhasis primo Continentis Capite octavo, censet, infirmum porrigere debere extremum volæ manus ad extremum nasi, & extensa manu, ubi pertingit os majoris digiti, ibi vult esse locum; in quo differt à Mesue, & Albucasi, qui locum aptum ad apicem digiti medii posuere; differt quoque ab Avicenna, qui constituit locum ad apicem digiti, aut annularis, aut indicis.

Quinta opinio.

Quinto. Celsus Lib. 7. Cap. 6. de Fluxu pituitæ ad oculos, inquit; quidam enim atramento duas duxere lineas, à media aure ad mediam alteram aurem; deinde à naribus ad verticem; tum ubi lineæ committebantur, scalpello inciderunt, & post, sanguine effuso, os ibidem adusserunt.

Sexta opinio.

Sexto. hic Patavii, ubi litteræ, cunctæque disciplinæ potissimum vigent, ita fonticulus iste paratur: ponitur carpus ad nasi globulum, inde extenduntur supra nasum, frontem, & caput, manus, & digiti, & quò apex medii digiti pertingit, ibi est locus, ubi suturæ committuntur, fonticulusque est inurendus. Dicere autem ibi esse locum suturæ, ubi cutis capitis difficulter movetur, ut dicit Falloppius, hoc non est certum adducere signum.

Fallopii opinio rejicitur.

Inter tot, tamque varias sententias, quidam has ita conciliare tentarunt, quod discordia proposita potuerit provenire ex varietate figuræ capitis, non solum in eadem regione, sed maximè in diversa; insuper ex varia manuum, nasique magnitudine; atque ita oportere Medicum esse prudentem, & perpendere variam capitum figuram, manuum, nasique magnitudinem; nam in capite curtis figura est oblonga, ut magna ex parte Genuensium capita sunt; & præterea cujus nasus est brevis, & manus itidem brevis, invenietur locus aptus, applicatione nodi digiti medii, ut dixit Rhasis. In capite verò, cujus figura est magis rotunda, nasus magnus, & manus longa, invenitur cum extremitate indicis, aut annularis, ut dixit Avic. Cum verò dicta membra mediocriter se habebunt, tum invenietur cum extremitate digiti medii, quidquid Mesue, & Albucasis protulerint. Hæc autem omnia, ut mihi videtur, potius obscurare, quam hunc locum patefacere videntur; ex his enim potius casu, quam arte id omne inveniri significatur, & revera ego in praxi locum hunc incertum semper reperi; quoniam animadverti, interdum modum prædictum, quo ego sum usus, posse verum esse, interdum non; cum quandoque vix supra frontem, ad capillorum initia digitus medius pertingeret; ut verbi gratia, in naso longo, manu brevi, & capite oblongo donato. Quare cum alicubi apud Galenum legerim, in inveniendo hujusmodi loco, oportere nos ægrotanti præcipere, ut dentes simul, valideque percuteret; atque tunc tangentes locum supernum capitis, ubi obscurus quidam motus persentitur, ibi esse locum aptum asseverare, hoc primùm signo adinveni, quod tamen neque etiam certum est. Secundò aliud adhuc signum prædicto certius observo, quod in calvis, in consistente ætate, ac declinante, maximeque in senibus apparet, & est; quòd ubi suturæ adsunt, ibi cutis magis depressa videtur; propter quam causam in calvis hominibus suturarum locus evidentissimè etiam exteriùs apparet. Ultimò. in horum signorum obscuritate, ubi nullum habeo certitudinis loci signum, id molior; eligo enim locum magis superum, ita ut, si fortè fortuna me suturæ coro-

Quonon nulli dictas opiniones conciliare tentarint.

Dicta conciliatio expeditur.

Gal. sententia.

Observationes quædam.

coronalis cum sagittali concursus aufugiat, sagittalis tamen sutura pateat. Hoc autem verissimum esse, nempe carpum ad pinnam narium ponendum, pluries in theatro monstratum est.

Instrumenta fonticuli suturæ coronalis. Qualia debeant esse hæc Instrumenta.

Instrumenta autem, quibus hanc præstamus operationem, in genere adurentia sunt, in specie duplicia; alia adurentia potentia, ut vesicantia; alia actu, ut ferramentum candens. Utraque probantur, sed hæc perpetuò tutiora sunt; & quod ad actu adurentia, idest, ferramenta candentia pertinet, licèt plura ab auctoribus proponantur, videlicet Avicen. Albuc. Rhasi, & aliis, cujusmodi sunt ferramenta olivaria, idest, ad formam nuclei olivæ majoris efformata; oportet nihilominus hæc non esse solida, & uniformia, sicuti cætera, quibus fonticuli parantur; quia, cum oporteat pervenire ad os, & etiam aliquid ejusdem inurere, ut omnes præcipiunt, quo attenuetur, certè nimis tarda esset operatio cum solido ferramento; quia cutis capitis densa, dura, & crassa est, quam nec patiuntur ægrotantes; & ideo oporret instrumenta esse, quæ fonticulum, seu foramen faciant, non quidem simpliciter adurendo, sed incidendo quoque, quod facit ferramentum duplicis generis, aliud cavum, dentatum; aliud cavum simpliciter, non autem stellatum; laudo magis secundum, quod ubi ad os venit, circumvolvendum est; primum enim non ita promptè incidit. Arabes, ut Albucasis, Mesue, Rhasis, sumendum ferramentum olivare esse volunt; quod præstantissimum est, & præstantius foret, si in cannulam immitteretur, quia partes propinquæ tutiores ab igne redderentur, & minus dolerent; sed multò præstantius nostrum est, quia solida instrumenta tarde operantur, & serius ad os perveniunt; operationes autem non exigui momenti, quæ candente ferramento administrantur, ictu oculi perfici deberent universæ.

Auctoris sententia circa hæc Instrumenta.

Cap. II.

DE CHIRURGICIS OPERATIONIBUS IN CAPITIS VULNERIBUS.

Rima in osse depressa varia.

Si Fractura cranii tanta est, ut os deprimatur, sive una, sive multiplex existat, quoniam ex Hippoc. deprimi, & in profundum cedere os non potest, ni totum findatur; in hoc casu vel rima lata vel angusta est; & rursus, vel modice, vel multum os depressum. In fractura lata, & osse non admodum depresso, utimur ad attollendum, & sublevandum os, primò vecte, vulgo lieva, inserto, seu sub os immisso; cujus tres sunt ordines, qui differunt, quod alius major, & robustior altero est, quibus pro opportunitate utendum est. Quòd si hoc non sufficit, utimur altero, quod robustius est instrumentum, & valentiore elevat robore, quia firmitatem non in manu tantum, sed in capite habet. Quod si hoc quoque parum valet, quòd depressio major sit, utimur triploide appellato instrumento, quod in vectis genere est; sed triploides particulatim dicitur, quòd triplici firmetur basi, & si spatium adest, vectem triploidi submittimus; si non est, os perforamus cum altero vecte triploidis acuto. Alia distinctio est, si ex una tantum parte depressio est, utimur primo, & secundo instrumento, si undequaque, triploide; quamvis triplois omnibus modis accommodetur, & cum vecte, si ex una parte depressio est, & vectis inseri potest; & cum perforante instrumento, cum ex omni parte depressio est, & locus vecti non adest.

Os fractum modicè depressum ut attollatur. Vectis tres ordines.

In majori ossis capitis depressione.

Alia distinctio.

Quod si cranii fractura universum cranium duntaxat penetraverit, os tamen non depresserit, tunc ob timorem descensus virulentiæ ad interiora, ut prodit Avicen. & ut abundè detur exitus saniei, & intus lædentibus, ut Celsus tradit, os excidendum, seu perforandum est, ferramento, quod Græcè τρύπανον dicitur, vulgo trapano; quod duum generum ex Celso est, aliud nempè terebra, & aliud modiolus dictum. Terebra est similis communi terebræ, qua fabri lignarii utuntur; modiolus, Græcè χοινίκιον, est ferramentum cavum, teres, imis oris ferratum, ut dicit Celsus; quod si clavum in medio habet, masculus est; si eo caret, fœmina. Utroque cranium perforatur, quod triplici firmatur basi. Sed advertendum, in cranii perforatione duo subesse pericula; alterum pertinet ad locum; alterum ad instrumentum; ambo tamen duræ matris læsionem respiciunt. Ad locum spectat, ut perforatio non fiat supra pericranium, sed nudato osse, propterea quod Celsus dicit, inflammationes movere graves; movet autem graves inflammationes, quòd nervosum peri-

Quid agendum in fractura universi cranii, absque ossis depressione.

In cranii perforatione duplex sub esse periculum, & Instrumenti, & locirationе. Ratione loci.

fluens, ab hac vena subministrabatur; qua in re auctores, vario modo, summa usi fuere diligentia, inque varias processere opiniones, ut sex reperiantur inter se variæ sententiæ.

De fonticulo suturæ coronali inurendo variæ opiniones.

Prima opinio.

Primo. Mesue Cap. 2. de Catarrho, & Albucasis Lib. 1. Cap. 2. unanimes voluerunt, carpum ad radicem nasi, inter utrumque oculum ponendum esse; tum extendendam manum, & digitos super frontem & capillos, & ubi desiit extremitas digiti medii, ibi locum suturæ esse statuunt, atramentoque scriptorio signandum esse decernunt.

Secunda opinio.

Secundo. Avic. 3. primi vult, carpum similiter ad extremum nasi ponendum esse; ita tamen, ut aptum locum indicet, non ubi medius, sed ubi index, aut annularis desiit; qua in re à Mesue, & Albucasi differt.

Tertia opinio.

Tertio. ex Avicenna loco citato habetur, quod sumatur filum, & extendatur ab una ad alteram aurem, ducendo ipsum super nasum; deinde filum duplicetur, & posita altera ejus extremitate supra alteram aurem, altera ducatur super caput reliquum, aurem versus; & ubi in capite fili duplicati extremitas desiit, ibi fonticulo locum aptum esse censet.

Quarta opinio.

Quarto. Rhasis primo Continentis Capite octavo, censet, infirmum porrigere debere extremum volæ manus ad extremum nasi, & extensa manu, ubi pertingit os majoris digiti, ibi vult esse locum; in quo differt à Mesue, & Albucasi, qui locum aptum ad apicem digiti medii posuere; differt quoque ab Avicenna, qui constituit locum ad apicem digiti, aut annularis, aut indicis.

Quinta opinio.

Quinto. Celsus Lib. 7. Cap. 6. de Fluxu pituitæ ad oculos, inquit; quidam enim atramento duas duxere lineas, à media aure ad mediam alteram aurem; deinde à naribus ad verticem; tum ubi lineæ committebantur, scalpello inciderunt, & post, sanguine effuso, os ibidem adusserunt.

Sexta opinio.

Sexto. hic Patavii, ubi litteræ, cunctæque disciplinæ potissimum vigent, ita fonticulus iste paratur: ponitur carpus ad nasi globulum, inde extenduntur supra nasum, frontem, & caput, manus, & digiti, & quò apex medii digiti pertingit, ibi est locus, ubi suturæ committuntur, fonticulusque est inurendus.

Fallopii opinio rejicitur.

Dicere autem ibi esse locum suturæ, ubi cutis capitis difficulter movetur, ut dicit Falloppius, hoc non est certum adducere signum.

Quo nonnulli dictas opiniones conciliare tentarint.

Inter tot, tamque varias sententias, quidam has ita conciliare tentarunt, quod discordia proposita potuerit provenire ex varietate figuræ capitis, non solum in eadem regione, sed maximè in diversa; insuper ex varia manuum, nasique magnitudine; atque ita oportere Medicum esse prudentem, & perpendere variam capitum figuram, manuum, nasique magnitudinem; nam in capite curtis figura est oblonga, ut magna ex parte Genuensium capita sunt; & præterea cujus nasus est brevis, & manus itidem brevis, invenietur locus aptus, applicatione nodi digiti medii, ut dixit Rhasis. In capite verò, cujus figura est magis rotunda, nasus magnus, & manus longa, invenitur cum extremitate indicis, aut annularis, ut dixit Avic. Cum verò dicta membra mediocriter se habebunt, tum invenietur cum extremitate digiti medii, quidquid Mesue, & Albucasis protulerint.

Dicta conciliatio expeditur.

Hæc autem omnia, ut mihi videtur, potius obscurare, quam hunc locum patefacere videntur; ex his enim potius casu, quam arte id omne inveniri significatur, & revera ego in praxi locum hunc incertum semper reperi; quoniam animadverti, interdum modum prædictum, quo ego sum usus, posse verum esse, interdum non; cum quandoque vix supra frontem, ad capillorum initia digitus medius pertingeret; ut verbi gratia, in naso longo, manu brevi, & capite oblongo donato.

Gal. sententia.

Quare cum alicubi apud Galenum legerim, in inveniendo hujusmodi loco, oportere nos ægrotanti præcipere, ut dentes simul, valideque percuteret; atque tunc tangentes locum supernum capitis, ubi obscurus quidam motus persentitur, ibi esse locum aptum asseverare, hoc primùm signo adinveni, quod tamen neque etiam certum est.

Observationes quædam.

Secundò aliud adhuc signum prædicto certius observo, quod in calvis, in consistente ætate, ac declinante, maximeque in senibus apparet, & est; quòd ubi suturæ adsunt, ibi cutis magis depressa videtur; propter quam causam in calvis hominibus suturarum locus evidentissimè etiam exteriùs apparet. Ultimò. in horum signorum obscuritate, ubi nullum habeo certitudinis loci signum, id molior; eligo enim locum magis superum, ita ut, si fortè fortuna me suturæ

coro-

coronalis cum sagittali concursus aufugiat, sagittalis tamen sutura pateat. Hoc autem verissimum esse, nempe carpum ad pinnam narium ponendum, pluries in theatro monstratum est.

Instrumenta fonticuli futuræ coronalis. Qualia debeant esse hæc Instrumenta.

Instrumenta autem, quibus hanc præstamus operationem, in genere adurentia sunt, in specie duplicia; alia adurentia potentia, ut vesicantia; alia actu, ut ferramentum candens. Utraque probantur, sed hæc perpetuò tutiora sunt; & quod ad actu adurentia, idest, ferramenta candentia pertinet, licèt plura ab auctoribus proponantur, videlicet Avicen. Albuc. Rhasi, & aliis, cujusmodi sunt ferramenta olivaria, idest, ad formam nuclei olivæ majoris efformata; oportet nihilominus hæc non esse solida, & uniformia, sicuti cætera, quibus fonticuli parantur; quia, cum oporteat pervenire ad os, & etiam aliquid ejusdem inurere, ut omnes præcipiunt, quo attenuetur, certè nimis tarda esset operatio cum solido ferramento; quia cutis capitis densa, dura, & crassa est, quam nec patiuntur ægrotantes; & ideo oporret instrumenta esse, quæ fonticulum, seu foramen faciant, non quidem simpliciter adurendo, sed incidendo quoque, quod facit ferramentum duplicis generis, aliud cavum, dentatum; aliud cavum simpliciter, non autem stellatum; laudo magis secundum, quod ubi ad os venit, circumvolvendum est; primum enim non ita promptè incidit. Arabes, ut Albucasis, Mesue, Rhasis, sumendum ferramentum olivare esse volunt; quod præstantissimum est, & præstantius foret, si in cannulam immitteretur, quia partes propinquæ tutiores ab igne redderentur, & minus dolerent; sed multò præstantius nostrum est, quia solida instrumenta tarde operantur, & serius ad os perveniunt; operationes autem non exigui momenti, quæ candente ferramento administrantur, ictu oculi perfici deberent universæ.

Auctoris sententia circa hæc instrumenta.

Cap. II.

DE CHIRURGICIS OPERATIONIBUS IN CAPITIS VULNERIBUS.

Rima in osse depressо varia.

Si Fractura cranii tanta est, ut os deprimatur, sive una, sive multiplex existat, quoniam ex Hippoc. deprimi, & in profundum cedere os non potest, ni totum findatur; in hoc casu vel rima lata vel angusta est; & rursus, vel modice, vel multum os depressum. In fractura lata, & osse non admodum depresso, utimur ad attollendum, & sublevandum os, primò vecte, vulgo lieva, inserto, seu sub os immisso; cujus tres sunt ordines, qui differunt, quod alius major, & robustior altero est, quibus pro opportunitate utendum est. Quòd si hoc non sufficit, utimur altero, quod robustius est instrumentum, & valentiore elevat robore, quia firmitatem non in manu tantum, sed in capite habet. Quod si hoc quoque parum valet, quòd depressio major sit, utimur triploide appellato instrumento, quod in vectis genere est; sed triploides particulatim dicitur, quòd triplici firmetur basi, & si spatium adest, vectem triploidi submittimus; si non est, os perforamus cum altero vecte triploidis acuto. Alia distinctio est, si ex una tantum parte depressio est, utimur primo, & secundo instrumento, si undequaque, triploide; quamvis triplois omnibus modis accommodetur, & cum vecte, si ex una parte depressio est, & vectis inseri potest; & cum perforante instrumento, cum ex omni parte depressio est, & locus vecti non adest.

Os fractum modicè depressum ut attollatur. Vectis tres ordines.

In majori ossis capitis depressione.

Alia distinctio.

Quid agendum in fractura universi cranii, absque ossis depressione.

Quod si cranii fractura universum cranium duntaxat penetraverit, os tamen non depresserit, tunc ob timorem descensus virulentiæ ad interiora, ut prodit Avicen. & ut abundè detur exitus saniei, & intus lædentibus, ut Celsus tradit, os excidendum, seu perforandum est, ferramento, quod Græcè τρύπανον dicitur, vulgo trapano; quod duum generum ex Celso est, aliud nempè terebra, & aliud modiolus dictum. Terebra est similis communi terebræ, qua fabri lignarii utuntur; modiolus, Græcè χοινίκιον, est ferramentum cavum, teres, imis oris serratum, ut dicit Celsus; quod si clavum in medio habet, masculus est; si eo caret, fœmina. Utroque cranium perforatur, quod triplici firmatur basi. Sed advertendum, in cranii perforatione duo subesse pericula; alterum pertinet ad locum; alterum ad instrumentum; ambo tamen duræ matris læsionem respiciunt. Ad locum spectat, ut perforatio non fiat supra pericranium, sed nudato osse, propterea quod Celsus dicit, inflammationes movere graves; movet autem graves inflammationes, quòd nervosum

In cranii perforatione duplex sub esse periculum, & Instrumenti, & lociratione. Ratione loci.

pericranium sit: aut in loco suturarum, quoniam communicatur inflammatio duræ matri subjectæ, insuper, quoniam sub suturis adsunt duræ matris sinus, sanguine copiosissimo referti: aut à lateribus, ad tempora, & sinciput; propterea quod ea parte per internam calvariam vasa discurrunt, & in osse canaliculos efformant, quorum causa fieri non potest ossis perforatio; quia rumpuntur vasa, & sanguis inter cranium, & duram matrem, cum periculo mortis, spargitur. Alterum periculum pertinet ad instrumentum, seu ferramentum; quòd in ossis perforatione vix fieri possit, ne dura mater violetur; id autem duplici ratione, & quia instrumentum, secto ferè osse, præ pondere præcipitet, sicque non modo in duram matrem, sed etiam piam, & cerebrum descendat, & irruat; & quia extremitate sua acuta duram matrem pungat, & continuum solvat, aut utrumque; quorum alterum incommodum potius spectat ad superius instrumentum, vertibulum appellatum; alterum ad inferius, quod videlicet vertitur, seu modiolum. Quæ duo tum prisci, tum recentiores chirurgi prospicientes, vario modo utrumque periculum corrigere, & evitare studuerunt; quamvis difficulter admodum id fieri possit: nam cum sit necessarium, superius instrumentum deorsum premere, ut os durum, crassum, & densum perforetur, facilè penitus præcipitare potest. Similiter quoque cum dura membrana ferè ubique os contingat, fieri fermè non potest, ut à ferramentis non pungatur acutis; id primò, & potissimum omnibus caventibus, ut nullum horum ferramentorum mergi, & cadere intus posset. Ideoque Hipp. primus, ejusmodi instrumenta ἀβάπτιστα, idest, mergi non potentia, nominavit. Ut autem summatim dicam, hæc ferramenta sint ea forma, ut citò, tutò, & jucundè perforent. Citò quidem, quod mora in ejusmodi opere fatiget, & vulnus frigore afficiatur, inflammatioque inducatur. Tutò, ob mortale læsionis duræ matris periculum. Jucundè, idest, sine strepitu, & horrore; quod utrumque ægrotantem, & alios deterrere, & exanimare potest; quo fit, ut ferramenta, quæ tria proposita non spectant, minùs idonea ad calvariæ perforationem censeantur. Itaque cum plura trypana sint, tum ab antiquis, tum à recentioribus

Periculum ratione Instrumenti.

Circa dicta Instrumenta Hipp. sententia.

Qualia dicta instrumenta debeant esse.

De dictis Instrumentis

excogitata, certè terebra, & modiolus, quæ obstaculo omni carent, quod promptè, facilèque demergantur, aliena omnino sunt, quòd non abaptista, ut terebræ vulgares; pariter quæ facilè pungere, & vellicare duram matrem possunt, aliena sunt, ut quæ unica, & ea quidem acutissima cuspide donantur; quo nomine terebra fortasse obsoleta est, & quæcunque hujusmodi sunt; ut lanceata terebra est, & modioli illi, qui dentes magnos, idest, longos, crassioresque, & rariores habent; perpetuò enim, quò in omnibus dimensionibus minora sunt instrumenta, eo existunt opportuniora, tanquam tutiora, & minus patientibus metuenda; dummodo tanta sint, ut usum expleant. Hanc igitur tum demersionem, tum punctionem auctores vario modo, instrumentis variis vitare excogitarunt. Alii enim obstaculum firmum, in orbem, quasi nodum apponunt, ut in terebra; in modiolo verò, in quo nodus ejusmodi non reperitur, obstaculum aliud, aliudque excogitatum est; etenim alii paulò supra serratas oras, eminentiam in circuitu modioli parant, & eam firmam quidem; & sunt sex. Alii, mobile obstaculum parant, quò subinde pauxillum quid mergatur in osse modiolus, & est duplex. Alii serratas imas oras duplices faciunt, inferiorem nempe, & superiorem, & est unus. Alii latum, seu alatum modiolum usurpant, qui acutiem habet, & incidit, quòd sua latitudine extrema, membranam pungere nequeat, & sunt octo; quibus vicissim utuntur, à majore incipientes, & subinde minorem, minimumque usurpantes. Alii limatum modiolum ita usurpant, qui nullo modo membranam pungere potest, tum quòd aciem non habeat; tum quòd lata ejus extremitas sit. Alii alas exiguas, spiras, & anfractus referentes, cochleæ modo circumducuntur, & sunt tria instrumenta. Alii præterea alas quatuor per longitudinem modioli positas habent; quæ sanè alæ demersionem, & sic pungendi periculum impediunt, cum ad imas serratas oras angustiores, subindeque sursum latiores alæ fiant; quorum modiolorum judicium hinc patet. Primus modiolus nota non caret; quòd stabile obstaculum non valeat cranium tenuius, & crassius, in puero, & sene, & ubi calvaria tenuior est, & ubi crassior, tutò perforare. Mobile

Auctoris sentent.

Qua ratione dicta pericula quidam vitare tentarint.

Dictorum modiolorum judicium.

bile verò obstaculum magis satisfacit, sed quadantenus cum mora operatur, quæ in ipso coaptando, & producendo, ex necessitate venit; qui verò duas habet serratas oras, superiorem, & inferiorem, cum dupliciter perforare uno tempore calvariam debeat, & laboriosa, ac difficilis ab his operatio succedit. Qui verò modioli alati sunt, adhuc propter eorum latitudinem, tardior ipsos perforatio consequitur; quo etiam nomine, & qui limati, & cochleæ modo tortuosi modioli sunt, rejiciuntur; cæteris autem meliores, quatuor alis alati censentur; quòd obstaculum habeant assiduum, & firmum; cum tamen latius sit superius, angustius inferius; ideo obstaculum omnibus accommodatur calvariis, neque ulla mora his juncta est.

De trypanorum superiori parte vertibulo scil.

Diximus de trypanorum extremitate, quæ juxta os circumfertur, circumvolvitur, & operatur; nunc de altera eorum superiore parte, quæ agit, & circumvolvit, dicendum, vertibulumque appellatur, in quo similiter varietas non est exigua; alii enim triangulum instrumentum parant ex ligno, aut ferro, tum recto, tum transverso, & chorda transverso ligno appensa, quo circumvolvunt, ut perforent, artificum lebetum more, quos vulgo conzalavezi dicimus. Alii rectum lignum, aut ferrum cum pila, & habena circa lignum, ferrumque seu hastam convoluta usurpant, quod instrumentum a Celso describitur. Alii arcu, & chorda circumvolvunt, ut illi qui coronas faciunt, archetto vulgo. Alii rursus manubrium, ut terebra, habent, quo circumvolvunt. Alii usurpant cannulatam, seu fusum, quem exporrectis ambabus palmis circumvolvunt, ut Venetiis, & sunt duo instrumenta. Aliis, prout in communi est usu, hæc usurpantur, quæ duum sunt generum; in uno enim trypano superior pila volvitur, in altero premitur, ut apud Andream à Cruce videre est. Judicium autem horum omnium hinc patet; in his vertibulis tria vitanda sunt, gravitas, vastitas, & strepitus; potissimum autem illud, ne instrumentum ex se ipso, suopte videlicet pondere quicquam agere possit, sed perpetuò à chirurgi manu gubernetur, ac regatur: contra tria exoptanda sunt, levitas, parvitas, & quies, ita tamen hæc omnia propositis compensanda sunt, ut imum ferramentum agere faciat. Itaque omnia, quæ chordam admittunt, tanquam strepentia, & quæ sua magnitudine horrorem incutiant, & parum tuta sint, quòd mergi suo pondere, nocere possint, & à chirurgo omninò non regantur, tanquam obsoleta remanserunt: cannulata, ut fusum, veluti nimis tarda, & moram trahentia, similiter aliena sunt; quæ verò admodum gravia sunt, & supra comprimunt, tanquam quæ mergi in membranam incautè possint, tuta non sunt; quod pondus ex se operetur, neque à chirurgi manu opus magna ex parte dependeat, ut sunt, quæ passim usurpantur. Propterea ego inveni ferramentum, ac trypanum, ex modiolo, & terebra compositum, cujus ima pars quæ os perforat, est modiolus alatus quatuor alis, altera pars, quæ vertit, est terebræ manubriolum, seu superior portio; quæ neque ita gravis est, ut mergatur; neque ita levis, ne absolvatur opus; neneque vasta est, & nullo modo strepens, & manus perpetuò ipsam gubernat, ac regit, nequaquam naturali pondere deorsum comprimente; propter quas causas, celerrimè, tutissimè, & jucundissimè, idest sine ullo strepitu, subindeque felicissimè operatur.

Vertibulorum diversitas.

Quæ in dictis instrumentis optanda sint.

Quæ vertibula rejicienda sint.

Auctoris Trypanum.

Trypani administrandi modus.

Dictum est de trypanis, eorumque differentiis; superest, ut modum administrandi persequamur; & hæc est chirurgia, qua docebimus, quomodo cranium trypano excidatur, & perforetur. Nudato osse à pericranio, ne à terebra, si tangatur, doleat, & inflammetur, & vulnere; si opus est, dilatato, quò modiolus collocari, & verti commodè, sine labiorum læsione possit; insuper, munitis undique labiis, per linteola aut sicca, aut *Vino nigro* expressa, ne à frigore, aut ferramenti contactu afficiantur; jam modiolus ejus magnitudinis, prout fractura major, aut minor exigit, sic major, aut minor est eligendus: nam detegere, & aëri frigido membranam, magis, quam par sit, exponere, error est; tum masculus modiolus, in cujus medio clavus cernitur, figendus, ad rimæ seu fracturæ latera est, tam distans à rima, ut ipsam non attingat, comprehendatque modioli ora; quo æquè fiat omni ex parte perforatio. Quod si rima nulla apparet, sed vulnus acutissimo telo, quòd stylum vocant, inflictum est, in medio ejus, & centro perforandum; tum manu sinistra superiùs

 com-

comprimere, dextera vero circumagere instrumentum oportet, quousque imprimatur vestigium modioli in osse; tunc enim remoto masculo, fœmina inserenda est, & similiter comprimendum, convolvendumque instrumentum est; dum verò convolvitur: pro scobis copia, trypanum attollendum est; dumque attollitur, modo in oleum rosaceum infundendum, quò magis lubrico circumagatur, & scobs à ferramento decidat; modò imam ferramenti partem in aqua rosacea madefacimus, ut ferramentum supercalefactum ex circumrotatione deferveat. Ubi verò ad meditullium ventum est, quod ex sanguine dignoscemus apparente, tunc cautiùs agendum, mitiusque comprimendum est, ne incautè suopte pondere mergatur; ad quod, ex anatome, crassitiei ipsius cranii notitia non parum confert. Ubi autem parum abest, quin totum excisum os sit, quòd quia vacillat, cognoscimus; & præterea in osse idem circumrotando renixus non sentitur; tunc vecte exiguo inter labia excisi ossis immisso, & aliquantulum osse dimoto, sic ossis frustulum volsella arreptum auferimus: atque hæc de trypani Chirurgia dicta sint. Hic autem modus perforandi cranium, communi expletur instrumento, modiolo appellato; sed tutius est eo uti, quod diximus, ex modiolo, & terebra compositum; quoniam sub hoc ferè exactè sentitur, quod os totum perforatum sit, quod pertinet ad membranæ subjectæ tutelam.

De scalpro. Quando scalprum adhibendum. A quo scalpro incipiendum, & qua parte adigendus.

His habitis, de scalpro dicendum est, circa quod, multiplex cum sit, hæc præsertim veniunt consideranda. Primò, quod potissimum in scissura cranii adhibetur. Secundo, quòd aliud latius, aliud minus latum est. Tertio, quod à latiore semper est incipiendum subindeque ad minus latum deveniendum. Quarto, quòd, ne quis error intercidat, scissura atramento scriptorio notanda est, & eò scalprum adigendum: ex quibus modus administrandi talis elicietur.

Scalpri ministrandi modus.

Scissura atramento scriptorio notatur, tum scalprum latius, pro scissuræ ratione adigitur, indeque minus latum, quousque scissura ex toto abrasa fuerit; dum verò hæc fiunt, ut jam dictum est, & muniendæ sunt partes, & scalprum in oleum rosaceum mergendum, semperque scobs extrahenda.

Præter dictas operationes, quæ vecte, scalpro, trypano absolvuntur, sex adhuc supersunt, quæ tamen non sunt diversi generis à propositis, immò ad ea reducuntur, quatenus vel iis ministrant, vel ad ea perficienda instituuntur; etenim vel foramini facto usui sunt, vel scalpra adjuvant, & vectes. Prima autem est, quod perforato cranio, inferna facie, potuit remanere aut os asperum, aut exigua squamula, à cujus contactu læditur; idcirco lævanda est interna ora foraminis; & id præstamus instrumento, quod habet lenticulam in extremitate, qua membranam contingit, unde lenticulare appellatum est, quod oras sua acie lævat, & membranam non offendit.

Instrumentum Lenticulare cui rei inserviat.

Altera operatio est, quæ fit ad membranæ custodiam, quando scilicet ad os in capite, cariosum factum, eximendum, usque ad duram matrem, ne hæc aut à scalpris, aut aliter offendatur, submittimus inter ipsam, & cranium, laminam modicè fimam, ut membranam tueatur, & custodiat, unde à Celso Lib. 8. Cap. 3. membranæ custos fuit instrumentum hoc appellatum, Græce μένιγγόφυλαξ, quod ex ænea lamina parandum esse, Celsus monuit, non autem ex ferro; quod ut puto, ferri contactus duræ matri sua frigiditate noxius sit, & instrumenta hæc tria sunt, quæ modice resima, qua membranam attingunt, respiciuntque.

Membranæ custos.

Tertia operatio est, ut cum casus, & ratio vulneris exigit, in magnis, & multis ossium fracturis uno in loco, eoque ampliore, factis, ut nimirum sint necessariæ duæ cranii perforationes, invicem non admodum distantes, & opus sit congruo ad ossa fracta auferenda interstitio; quod præstamus forcipe, qui apprehendit portionem ossis intermediam, incidit, atque rumpit.

Forceps, Instrumentum cui prosit.

Quarta operatio, ea est, quam peragimus ad exitum præbendum copiæ saniei, quæ inter duram matrem, & cranium colligitur, & detinetur, quà dura mater cranio exactè applicatur; quo casu, opus est, ut subinde dura mater modicè deprimatur, ut sanies exeat, quod absolvimus instrumento decussorio appellato.

Instrumentum decussorium quid juvet.

Quinta operatio est, quæ serrulis peragitur, cum scilicet situs ossis, aut cariosi, aut fracti is est, ut ad ipsum auferendum commodior sit serrula alio instrumento. & ideo quinque paravi serrulas diversarum formarum, & magnitudinis, ad hujusmodi usum explendum.

Serrulæ qua in re juvent.

Sexta, & ultima operatio ver-

Forcipum varietas.

versatur circa ossis aliquod frustulum auferendum, quod divisum à reliquo osse, insertum inter ossa sit; quod auferimus partim rumpendo, partim abscindendo forcipibus, vulgo mordenti, octo, qui invicem differunt magnitudine, ut minores in minoribus, majores in majoribus ossibus rumpendis usurpentur; differunt præterea forma, quæ varia est, ut varietati ossis rumpendi, auferendique respondeat.

Cap. III.

DE CAPITIS CHIRURGIIS, QUÆ FIUNT IN FRONTE, SYNCIPITE, TEMPORIBUS, OCCIPITIO, POST AURES, AD CUTIM, VENAS, ET ARTERIAS PERTINENTES. DE SETACEO, USTIONEQUE OCCIPITII IN PUERULIS.

Aggredimur nunc chirurgicas operationes, quæ fiunt in fronte, syncipite, temporibus, occipitio, & post aures; quæ ad duas spectant partes, ad vasa, idest, venas, & arterias; & ad cutem. Utræque partes, tum inciduntur, tum aduruntur, sed priùs de iis, quæ ad vasa pertinent, dicetur; quæ itidem modò inciduntur, modò aduruntur; & incisio vasorum, vel simplex est, pro sanguine mittendo tantùm; vel transversè fit, vasa incidendo, ut inhibeatur humorum cursus ad oculos, subjectasque partes; unde Paulus Lib. 6. Cap. 5. 6. & 7. in temporibus adustiones, & incisiones conferre hemicranicis, & oculorum fluxionibus, & doloribus ex calida fluxione voluit. Frontis verò incisiones prodesse voluit, similiter calidis oculorum fluxionibus, ubi facies rubescit, & in fronte sensus quidam, discursus veluti vermium, aut formicarum oboritur. Syncipitis autem sectionem idem Paulus, ad copiosum ad oculos ex altis venis fluxum valere dixit. Post aures autem venarum incisiones valere compertum est, tum ad oculos, tum ad caput, tum ad delirium, tum ad soporem, & alias id genus capitis affectiones, quæ ex repletione veniunt.

Temporum adustiones, & incisiones quibus conferant, ex Paulo.

Frontis incisiones, ex Paulo quibus prosint.

Syncipicis sectiones ex Paulo quibus conferant.

Venarum post aures incisiones quando juvent.

Animadversio ante dictas operationes.

Sed unum in his peragendis, ante omnia, scire licet, videlicet alias ex his operationibus hac nostra ætate obsoletas esse, & ab usu recessisse; alias fieri quidem, sed propter earum difficultatem, parum abesse, quin obsoleverint, ut ideo raro administrentur. Sunt præterea quæ eò non fiunt, quia vel prorsus non sunt necessariæ, vel parum.

Obsoletæ prorsus hac nostra ætate, me judice, sunt, quæ magnæ, dolorem inferentes, horribiles, & crudeles visuntur, de quibus idoneo loco; nunc difficiles exequamur. Inciduntur venæ frontis, temporum, syncipitis, post aures, in occipitio, & naso, ad inhibendum humorum cursum validum, aut ad oculos, aut aliò; quæ tamen omnes operationes difficulter peraguntur; etenim, ut sanguis ex iis evacuetur, & incidi possint, apparere debent, cum tamen interdum nullo modo oculis pateant venæ frontis, syncipitis, atque occipitis. Temporum venarum, nonnihil interdum manifestatur; sicuti venæ post aures, & in naso exiguæ admodum sunt, ut vix conspiciantur. Quam difficultatem auctores considerantes, antequam ad earum incisionem devenerint; primò modum docuerunt, quo hujusmodi venæ in omnibus hisce locis utcunque manifestentur: unde Celsus Lib. 7. Cap. 7. de pituita oculorum, de adustione venarum, temporum loquens, ut inflentur, magisque se venæ ostendant, præcipit, cervicem ante modicè deligandam esse; & paulò post ait, eodem modo cervice deligata, retentoque ab ipso spiritu, quò magis venæ se prodant &c. Paulus verò Lib. 6. Cap. 5. vult, ut fomenta præcedant, tum cervix deligetur, ut venæ temporum appareant, deraso prius capite. Itaque fomenta præmittere, spiritum retinere, & cervicem deligare, faciunt frontis, temporum, syncipitis, occipitis, & post aures venas apparere; quibus ego adderem, declivem capitis situm, nisi oculorum affectus, aut aliud obstaret, unde experientia comprobavimus, quòd hominibus stillicidio ad futuram coronalem subjectis, tum propter declivem capitis situm, tum propter pilei adstrictionem supra frontem venæ quam maximè inflantur; sed pilei vice, deligatura utendum est, quæ, ni executioni mandentur, nunquam è vena frontis, & aliis propositis, sanguis mitti poterit.

Obsoletæ operationes recensentur.

Quæ difficiles sint operationes.

Quomodo difficiles chirurgicas operationes aliqui sint exequuti.

Auctoris cautio.

Sed quod ad deligaturam pertinet, notare oportet, Celsum, & Paulum præcipere, cervicem deligandam esse, hoc est magis posteriorem capitis partem; non dixerunt collum, quod anterius est, & asperam arteriam, idest, spiritus viam

Cervicis ligandæ ex Celso & Paulo modus.

viam comprehendit, & offendit. Propter quam causam in usu est, à posterioribus partibus, anterius versus, ambabus manibus linteo convoluto, & contorto, vulgò fazzolo, stringere cervicem satis valide posterius, anterius autem modicè; immò Paulus lib. 6. cap. 40. dicit, digitis super guttur interpositis, ne suffocatione ægri intereant; sic enim inflantur omnes propositæ venæ absque eo, quod spiritus occludatur; & ita potest in iis chirurgia proposita administrari.

Alia Pauli cautio.

Quæ in fronte quidem succedit, & interdum temporibus; post aures verò, in syncipite, occipite, & in naso, ut plurimum non succedit; quamvis meminerim, me apud Galen. legisse 5. Aphor. 59. secandas esse venas, quæ in occipitio sunt; nisi fortè dicamus, non esse secandas venas phlebotomo, sed quovis modo, idest, scarificatione, & cucurbitulis: nam utcunque exeat sanguis è vena, sive secta, sive aperta, sive per scarificationem, sive hirudinum appositionem, semper aliquid adjumenti fert. Propterea nos in his solemus, aut cucurbitulas scarificatas affigere, ut in occipite; quod efficax esse remedium ad oculorum fluxiones Galenus prodidit. 13. Methodi Cap. 19. & Secundo de Medicamentis per Loca Cap. 2. immo sic ex auctoritate Archigenis dixit, secandas esse venas in fronte, & naso; & de occipitio loquens, præcipit, esse in eo cucurbitulas affigendas, aut hirudines admovendas, ut in syncipite, post aures, in temporibus, & etiam naso; atque ita analogon venæ sectioni eum proponere, absolvereque. Proponit igitur Gal. ex Archigene, secandas esse venas nasi, & occipitis, si fortè in aliquo apparent, quamvis communiter non appareant; alioquin, scarificationes, cucurbitulas, & hirudines proponit, & ita solvitur difficultas

Quando dicta non succedunt.

Quæ chirurgiæ, dictarum loco, administrentur.

At Celsus loco citato, in temporibus, docet modum secandi venas hoc modo; cervice deligata, retentoque spiritu, quò magis venæ prodeant, atramento notare eas, contra tempora, & inter verticem, ac frontem oportet; deinde cervice resoluta, qua notæ sunt, venas incidere, & sanguinem mittere. Hæ sunt in propositis venis chirurgiæ; quæ fiunt quidem, sed propter earum difficultatem, interdum expleri nequeunt; sed, ut dixi, fiunt, si non phlebotomo, saltem scarificatione, cucurbitulis, hirudinibusque; ideo Gal. 2. de Medicamentis per Loca, dixit; aperta vena ex naribus, &c.

Ex Celso venas temporum secandi modus.

Secunda chirurgia, quam omnes medici probarunt, in hemicranicis, & oculorum affectibus, circa venarum incisionem est, quæ venas quidem non incidit, ut mittatur tantum sanguis, sed ut etiam ex toto inhibeatur humorum cursus ad oculos. Atque hæc chirurgia fit, transversis dissectis venis. Quomodo autem transversè ex toto incidantur venæ, proponitur à Paulo Lib. 6. Cap. 5. derasis igitur primum in temporibus pilis, & apparentibus vasis per fomenta, & cervicis deligaturam, atramento per longitudinem vasa notantur; tum cutis sinistra medici manu, & ministri altera, per longitudinem attollitur, & qua notata est, secatur ita, ut vena conspiciatur; tum hamulo cæco vena suspenditur, & à membrana liberatur manubriolo scalpelli, si vas tenue fuerit, & perrumpitur. At si magnum est vas, eo elevato, & inciso, & sanguine sat fuso, acu, filum trahente, ligatur utrinque funiculo, & transversè secatur; quod facit in magno vase, non in exiguo, ob sanguinis timorem, qui à magno, non à parvo plus justo effluere potest. Hoc modo inciduntur propositæ venæ, tum simpliciter ad mittendum sanguinem; tum transversè ad cursum humorum ad oculos inhibendum.

De Venis transverse secandis.

Pauli opinio.

At Celsus venas temporum non solum secat, sed ubi satis sanguinis fluxit, etiam comburit; dicitque, frequentem esse curationem, venas temporum adurere, in cursu pituitæ oculos infestantis, donec in oculos ejus cursus conquiescat; quas venas in hujusmodi malo, tumidas esse ait. Comburit autem ejusmodi venas, tenuibus, & rectis ferramentis; quod prosequitur, non solum in venis temporum, sed etiam in iis, quæ sunt inter verticem, & frontem. Quam sanè chirurgiam per adustionem Paulus quoque proponit his verbis; nonnulli, inquit, candentibus ferramentis, citra sectionem, vasa adurunt, plagis satis altis. Qua in re variat Paulus à Celso, quòd hic primò secat, indè comburit; ille absque sectione præcedente, comburit. Veruntamen Paulus adhuc difficiliorem modum proponit, de secandis arteriis post aures; quam etiam Lib. 6. Cap. 4. ad longas oculorum fluxiones, & vertigino-

Cels. venas temporum non tantum secat, sed etiam urit.

Qua ratione venæ comburantur.

Venarum ustionis Paul. meminit.

Differentia circa venas urendas, inter Cels. & Paul.

Pauli modus circa secandas arterias.

ginosum affectum laudat; primò enim præcipit, deraso capite ejus partis, & digitis ex pulsu arteria percepta, & atramento notata, per duorum, triumve digitorum longitudinem, usque ad os dividere oportet, donec arteria conspiciatur; tum transversè incidatur, & sanguis arteriosus sat fluere sinatur; postea pericranio inciso, ne inflammationem insignem moveat, rasoque osse, medicamentis congruis vulnus curabitur.

Quare dictæ chirurgicæ operationes obsoletæ sint.

Quanquam autem Celsus dicat, frequentem esse curationem, venas temporum adurere; & Paulus incisionem arteriarum post aures proponat; neutra tamen chirurgica operatio in usu est, puto ego, tum quia difficulter admodum fieri possunt, quod profundissima, & exigua vasa sint; tum quia periculosa existat operatio; arteriæ quidem, quod magna sit operatio; venarum verò temporum, quod propter musculos temporales subjectos periculosa sit.

Quod respiciens Celsus, dicebat; verticem vehementer, & ad os usque; sed tempora timidè adurere oportet, ne subjecti musculi, qui maxillam continent, sentiant.

Turcarum mos.

Quod si hæ sunt obsoletæ chirurgicæ operationes, multò profectò magis erunt, quæ longè majores, crudeliores, & magis horribiles in ejusdem partibus proponuntur; ut non possim non mirari, atque seriò asseverare, istiusmodi, tantum Barbaris consuetas, & peculiares esse; etenim audio, Turcarum morem esse, qui est Barbarorum, sibi foramina in frontis cute, ut decoris gratia, pœnam ferant, parare; alios, amoris indicii ergò, sese ultro magnis afficere vulneribus.

Scytharum mos.

Vidi aliquando quatuor pulcherrimos equos sub curru, à Scytha, vulgò Tartaro, cicatricibus longis omnes affectos, à capite ad caudam, & à dorso ad crura, & inordinate passim; quæ, ut à Scytha pulchritudinis gratia factæ sunt, ita nostris oculis turpissimæ apparuere. At nos, hascè obsoletas chirurgias, quæ crudeles sunt, & horrorem, doloremque inferunt, recenseamus; quæ, tametsi à Celso proponantur, potius ex aliorum, quam sua sententia id facit.

CAP. IV.

DE CHIRURGIIS CAPITIS OBSOLETIS.

Cutis capitis incisio, ex Celso.

Celsus Lib. 7. Cap. de pituita oculorum, ad inhibendum pituitæ cursum ad oculos, dicit, in Græcia repertos esse, notate modum loquendi Celsi, qui dicit, in Græcia, non Romæ, repertos esse; quasi dicat, visos esse homines, ita audaces, crudeles, ac truces, & aliquos tantum, qui novem lineis cutem capitis inciderent, hoc videlicet modo, duabus in occipitio rectis, una super eas transversa; dein duabus super aures, item una inter eas transversa; tribus inter verticem, & frontem rectis. Subjungit adhuc Celsus; reperti sunt, qui à capite recta eas lineas ad tempora deducerent, usque ad maxillarum musculos, cognitisque ex motu maxillarum musculorum initiis, levitur super eos cutem inciderent. Notetis, quæso, quam longissimæ sint hujusmodi incisiones.

Cutis capitis, & temporum, ex Celso incisio.

Temporum sectio, ex Paulo; quæ triplicter fit.

Paulus similiter Lib. 6. Cap. 7. ad fluxiones ex capite ad oculos proponit chirurgiam perisscyphismum dictam, qua fit sectio ab uno ad aliud tempus, coronæ modo, paulò superius, quam frons est, & triplex fit. Transversa sectio, in qua coronalis sutura vitatur; quæ sanè operatio atrox est, ut patet; sicuti pariter illa, quam idem Paulus ex Leonide proponit, qui præcepit, per mediam frontem lineam ducendam esse usque ad os; sed non minus horribilis, & crudelis est, quam idem Paulus in fronte proponit Lib. 6. Cap. 6. Hypospathismum dictam, ad oculorum fluxiones; ubi vult, tres lineas, seu sectiones rectas, pari distantes spatio, in fronte efficiendas esse, latas quidem singulas duos digitos, altas ad os usque, trium digitorum intervallo invicem discretas. Derasis igitur in fronte pilis, per quæ verba, significatur, tres futuras esse incisiones, longas paulo minus ad verticem usque, quod confirmatur, si futuræ sunt duos digitos latæ; quòd si trium digitorum intervallo invicem discretæ futuræ sunt, omnino veræ incisiones, prope temporales musculos, scilicet utrinque una media in medio frontis facienda est. Notate incisionum magnitudinem; sed hoc minimum est, illud sævius; nam his fa-

Frontis incisio ex Paulo.

ctis sectionibus, debet spatha ab extrema sectione ad mediam subjici, & totum, quod interjacet, excoriare, una cum pericranio; postea à media incisione, spatha ad reliquam demitti, omnia à capite ad oculos descendentia vasa præcidendo.

Quare dictæ operationes obsoletæ sint.

Plures adhuc legere est apud Auctores, hujusmodi atroces, doloremque inferentes operationes, tum in capite, tum alibi; quas obsoletas esse ideo assevero, quod ægri malint oculorum, palpebrarumque affectiones toto vitæ suæ tempore gestare, quam sævis his operationibus se submittere; at in nostris regionibus, modestiores, & magis misericordes medici sunt; nam ad oculorum fluxiones, & caput universum à supervacuis purgandum excrementis, perpetuò ego setaceum probo, tanquam experientia, & usu efficacissimum exploratum remedium, & minimè dolorem inferens, factuque expeditissimum. quod bis in vita mea gestavi, semper cum oculorum salute.

Quid capitis morbis conferat.

CAP. V.

DE SETACEO

Quibus Instrumentis setaceum peragatur.

Setaceum tribus instrumentis peragitur, Forcipe, Acu, & Setone, quæ inter se aliquatenus differunt; nam forceps quatuor habet differentias; interdum enim subjectam habet alam; ea interdum destituitur. Ponitur ala, ne acus ignita partes subjectas lædat; quod tamen sub experto Chirurgo non fit, qui dum perforat, leviter forcipem ad se trahit, & ita cutem attollit, & vicinam cutem distantem ab acu reddit. Rursus forcipes, alii habent propè foramen superius, circularem cavitatem amplam; alii recti sunt. Habent cavitatem, ubi occiput perforandum est valde carnosum, & pingue; quò cutis apprehensa, cum crassa sit, intra circulum ingrediatur, & non elabatur. Ubi autem cutis tenuis perforanda est, circulo non est opus; quia apprehensa detinetur. Amplius, foramina forcipis, neque nimis lata, neque nimis angusta esse debent; nam nimis angusta, interdum perforationem fallunt; nimis verò lata foramina rectè, & ritè non faciunt, nisi cutis obesi corporis sit, & valde crassa; tunc enim foramen requiritur amplum. Præterea forceps alius stringit cutem ex se; alius à Chirurgo stringitur. Satius est, à Chirurgo stringi, & gubernari, qui, quantum opus est, id præstat; nisi forte solus sit, neque ministrum habeat adjutorem, qui ferrum candens porrigat; nam eo casu, habere forcipem exiguum, & levem, qui ex se locum teneat arctè, commodum est. Insuper acus bene rubens, & candens futura est; sic enim quam citissimè pertransit, & sine ferè dolore; neque admodum longa, ne cuspis foramen fallat, sed palmam æquet; item neque nimis tenuis, neque nimis crassa, sed foramini paulò minus respondeat; quin acus etiam tantùm perforare debet, nequaquam & perforare, & altera extremitate setonem trahere, ut nonnulli imperiti faciunt; quia candens apprehendi non potest, propter multa incommoda. Aliàs, ubi setonem imponebam, ipsam acum alligabam filo; sed potior, & expeditior modus est, ut setonem puntali longo, vulgò dicto, & angusto adstrictum, habeatis paratum, & ita imponatis.

Forcipis differentiæ.

Qualis acus pro setaceo futura sit.

Quomodo seto imponendus.

Locus aptus est in occipitio, non quidem ita superius, ubi os calvariæ tangitur; neque adeò inferius, ut extra capillos, & in cervice potius sit; hoc enim dolet, propter asperum setacei contactum; illud autem parum proficit, quod interius contentos humores supervacuos non expurget; sed qua capilli quasi per duos digitos terminantur, ubi cavitas tangitur, simul atque spinalis medulla deorsum fertur; ubi tum via amplissima in cerebrum habetur, tum venæ illuc discurrunt. Igitur digito indice hac percepta cavitate, quæ sanè capillis tegitur, qui propterea ante deradendi sunt, statim atramento scriptorio locus per longitudinem notandus, ita ut linea in media cavitate fiat; & ne medius locus fugiat, æger rectam cervicem medico offerat; mox chirurgus ambo foramina, tum à dextris, tum à sinistris, similiter atramento signet, sic, ut utriusque foraminis interstitium sit unius transversi digiti cum dimidio alterius, plus minusve, prout corpus vastum est; ac digitis primo, tum forcipe cutis apprehendenda, ad seque trahenda, ac stringenda est, ad bonam patientis tolerantiam; potiusque cum aliquo doloris sensu stringere oportet; sic enim obstupescente perforanda parte, nil ferè doloris ægri persentiunt; eaque ratione apprehendenda cutis est, ut anterius

Locus in occipitio setaceo aptus.

Quomodo setacei locus signandus sit.

Setacei inurendi modus.

terius linea per longitudinem facta; tum vero utrinque foraminum notæ, per forcipis foramina oculis objiciantur; tum acus ignita momento ferè temporis trajicienda eſt; deinde puntale vulgo, aut filum, vel altera acus, ſetonem trahens immittenda, ſetoque relinquendus.

Unde ſeto appelletur.

Setonem appellamus, chordam ſericam, quæ ſeto ab auctoribus paſſim appellatur, quod, ut puto, ex ſetis equinis tum fieret; ſed cum nimis aſpera in parte ſentiente, contactus ratione, facilè inflammationem moveret, mutata materia, retentum nomen eſt;

Quomodo ſeto trajiciatur.

ſeto autem per foramen tranſit, aut per acum magnam filum trahentem, ſetonis extremo adnexam, aut ferramento alteri ſetonis extremo coaptato rotundo, puntale vulgo, longiore tamen, quam in ligulis fit.

Nonnullorum de ſetaceo opinio rejicitur.

Sunt; qui volunt, ſetaceum fieri per colli longitudinem, ita ut foramina recta ſint, ut unum directè ſupra aliud ſit; ſed falluntur; primò quia non poteſt apprehendi, & perforari cutis tranſverſè; ſecundò, quoniam alterum foramen, nempe ſuperius, eſſet ſupervacuum, ut ideo præſtaret, ex aliquorum ſententia, fonticulum parare.

Fonticuli in occipite uſus refellitur.

Qui tamen haud probatur; tum quia fonticulus difficulter ea geſtatur in parte, pilaque ægrè detinetur propter loci, & partis declivem ſitum; tum quia, ſi utilitas ex evacuatione materiæ ſperanda, expectandaque eſt, magis utique ex duobus, quam ex unico foramine expectanda, ſperandaque venit.

Cap. VI.

DE EXUSTIONE OCCIPITII IN INFANTIBUS, ET PUERULIS.

Quare inuratur occiput puerulis.

Solet quoque occipitium ferramento candente comburi, idque potiſſimum in infantibus nuper natis, & puerulis, cum aliquod epilepſiæ, apoplexiæ, vertiginis, ſignum apparet, ſeu diſpoſitio hæreditaria adeſt, ſopor invadit, idque cum manifeſta, & præſentiſſima ſæpenumero utilitate;

Ubi dicta Chirurgia infrequentiſſimo eſt uſu.

eſtque tam frequens hujuſmodi chirurgia in quibuſdam regionibus, ut Florentiæ, fortè propter aëris humidam frigidamque conſtitutionem, vel nulli, vel certè pauci pueri, hanc chirurgiam evadant;

Dicta inuſtio humores à cerebro avertit, & expurgat;

quæ uti tutiſſima eſt, ita ſtrenuè, humores pituitoſos ſupervacuos in cerebro conſiſtentes revellit, & expurgat. Ergo ferramento occipitis cavitati accommodato, nunc rotundo, nunc ovali, & oblongo, pro loci varietate,

Quibus ferramentis abſolvatur. Adminiſtrandi modus.

& in tenella ætate, leniter attingitur pars, & in levi periculo, ſemel, in majori, bis, terve adigitur; ſic, ut ubi multos dies ſervare apertum locum oportet, altius, ubi pauciores, leniùs adigere ferramentum conveniat. Poſtea *Butyro* proſequimur, & *Diapalma*, aut *Triapharmaco*, ut cruſta decidat, & pars excoriata, multos dies aperta, & fluens detineatur.

Adultis eſt occipitium adurendum, & quibus in caſibus.

In adultis quoque eadem adminiſtratur chirurgia, ubi aut epilepſia, aut apoplexia, aut ſopor, ſimiliſve affectus invadit.

Cap. VII.

DE HYDROCEPHALO.

Hydrocephali cauſa.

Hydrocephalus eſt proprius capitis tumor, potiſſimum ex aqua, ſeu ſeroſa humiditate proveniens, ut nomen indicat. Hunc tumorem puerorum eſſe affectum, etiam quam primum in lucem editi ſunt, teſtatur Paulus Lib. 6. Cap. 3. Quem ego aliquando vidi in infante, tam magnum, ut in eo non ſolum tota capitis cutis quodammodo eſſet à toto pericranio ſeparata, ſed etiam in inſignem excederet tumorem, in quo humor quaſi in utre inundabat. Hydrops capitis aptiſſimè poterat appellari, & verus hydrocephalus.

Seroſa humiditas unde dignoſcatur.

Seroſa autem humiditas contenta, dignoſcitur ex indolentia, mollitie, quæ ad tactum facilè cedit; ſed potiſſimum ex inundatione ipſius aquæ ab uno in alium locum, ob compreſſionem, quæ veluti in utre ſemipleno apparet.

Hydrocephali differentiæ.

Interdum etiam fiunt minores, atque etiam minimi in capite iſtiuſmodi tumores, ita ut à maximo ad minimum maxima intercedat latitudo. Sed minimi tumores aquoſi, ſub papularum genere potiùs continentur, ut prodit Galenus; majores autem, tumores aquoſi potiùs dicendi; ſolus autem maximus, & totius capitis tumor, rectè hydrocephalus appellandus eſt; niſi fortè alterum, ut cum vulgo loquar, particularem aquoſum tumorem, alium verò totius capitis univerſalem tumorem appellemus; tametſi etiam hydrocephali interſe diſtinguantur, per magis & minus, uti mox patebit. Morbus eſt peculiaris capitis puerorum, & infantum, in quibus oritur, ob nimiam capitis humiditatem, qua naturaliter ſcatent; propter quam

causam, adulti raro hoc tumore detinentur; licet & adultos quoque hoc eodem morbo affici, testentur Galen. Aetius, & Paulus; qui tamen aliquantò à proprio situ variat, ut patet ex Galeni definitione.

Hydrocephali definitio. Definitur à Galeno in Libro Definition. Medic. quod sit collectio humoris aquosi, aut fæculenti sanguinis, in parte corporum aliqua eorum, quæ caput efformant. Duo dicit Galenus, quæ dubia sunt; alterum, quod collectio est, non solum humoris aquosi, sed sanguinis etiam fæculenti: puto, quod cum caput & cranium contusionem aut collisionem exterius accipit, & venæ ex collisione sanguinem spargunt inter cutem, & pericranium; ille sanguis putrescens facit tumorem mollissimum, & inundantem, prout serosa aquositas collecta; id quod experientia in capitis contusionibus facilè comprobat, & etiam Paul. asserit Lib. 6. Cap. 3. qui affectus ex vasis unius, pluriumve ruptura provenire scribit, sanguine videlicet, qui emanat, in alienam inutilemque mutato substantiam. Similiter Aetius Lib. 6. Cap. 1. voluit, hydrocephalum fieri ex fæculenta materia, vel sanguinea, quæ in tenuem substantiam mutetur.

Dubium de materia hydrocephali.

Aliud dubium. Alterum quod dicit Galenus, est, quod hydrocephalus est collectio aquosi humoris in parte eorum corporum aliqua, quæ caput concinnant. Ex quo videtur Gal. innuere, hydrocephalum esse morbum cujusdam partis capitis, non hydropem universi capitis. Responsio elicitur ex Galeno, in Lib. qui Introductio, seu Medicus, inscribitur, Cap. 18. & confirmatur ex Aetio, & Paulo, qui tradens hydrocephali species, inquit, quod hydrocephalus quatuor habet species. Unam, cum inter cerebrum, & involucrum ejus humor subsidet. Alteram, cum inter membranas & ossa. Tertiam, cum inter os & pericranium. Quartam, ubi inter os, & cutem interjacet: quæ omnes species, universalem capitis hydropem assignant, & testantur, quantumvis etiam particulares loci ipsius capitis afficiantur. Easdem hydrocephali species recenset quoque Aetius, qui tamen unam addit, videlicet, cum humor in musculis temporum colligitur. Idem testatur quoque Paulus Lib. 6. Cap. 3. qui etiam signa cujusque proponit; dicens, quod cum cutem, & membranam calvariam integentem humor interjacet, tumor sequitur, tactu mollis, concolor, non dolens, turgidus, qui pulvino sublimi & particulis subjectus, digitis prementibus facilè cedit, & rursus assurgit. Addatis vos, quod compressus motum inundationis habet, ut in utre. Quæ signa apparent, ubi sponte à principio evenerit hydrocephalus, ut ait Aetius; at si à percussione, contusionevè fuerit, initio quidem rubens, dolensque tumor continget, inquit Aetius, sed postea desidente humore in tenuem substantiam mutato, tum demum concolor, & sine dolore evadet. Quibus vero inter pericranium, & os intercedit humor, reliqua sanè respondent; sed tumor durior multo est, & lente cedit, licet etiam pluribus corporibus subsit, dolorque magis urget, propter pericranii distensionem. Si inter cerebri membranam, & os humor se recepit, tumor quidem erit, sed qui prementi non cedat, neque tactu sit mollis, tamen violenter pressus cedat, si quidem os infantium, recens adhuc compactum, facilè cedit, præsertim cum suturis rarefactis humori transitus foras pateat. Cognoscitur etiam facilè inde, quod humor, cum illum constringere volumus, ex adverso repressus, in altum effugiat; dolor hic acrior obsidet, caput totum in diversa agitur, frons ipsis foras producta est, oculis cernunt inconniventibus, & crebrius illachrymantur, soporeque afficiuntur patientes, ac sensus hebetes habent; propterea quod suturæ ex humoris multitudine distrahantur; initio autem, ubi adhuc humor modicus est, caput gravatur, obtenebrationes assiduæ fiunt, ac sensus immutantur, visus inquam, auditus, & reliqui. Quod si lethargo, aut apoplexia corripiantur, immatura mors sequitur.

Hydrocephali species.

Signa.

Causæ hydrocephali. Causæ hydrocephali aliæ sunt externæ, aliæ internæ. Inter externas una recensetur à Paulo in pueris nuper natis, quibus ab obstetricibus parum dextre caput pressum est. Altera est contusio, seu collisio, seu ruptura unius aut plurium vasorum; quæ similiter à Paulo affertur. Tertia, est ambiens aër frigidus, cui pueri caput diu fuerit expositum. Quarta est nimius aquæ potus, aut etiam vini in fœtante, dum utero gerebat; aut etiam nutrice, dum lac exhibet. Item raritas meatuum, seu vasorum, seu vasis localibus, ut dicit Aetius loco citato, rarefactis, ex quibus materia

ria resudat, & colligitur. Insuper lactis nutricis nimia frigiditas, aut serositas. Quæ sanè causæ potuerunt colligere in capite multam aquosam humiditatem concurrente interna causa, refrigerato humectatoque cerebro; aut in toto primum collecto aquoso humore, mox ad cerebrum delato. In genere omnis hydrocephalus tardi motus est, ut prodit Aetius Lib. 6. Cap. 1. & omnis tandem, cerebrum refrigeratum habet, à principio quidem, quod intra cranium est, & à causa interna; verum etiam exterior, & à causa externa, propter rationem, moram, & contactum.

Species hydrocephali, quæ.

Et ut in summa omnes species hydrocephali colligamus, & ad methodum redigamus, scire licet, hydrocephali duas esse species. Unam, in qua humor tantum aquosus continetur & serosa humiditas, & fit à causa interna, hoc est, ex abundantia seri in corpore collecti. Alia species non continet sincerum serum, sed fæculentus quoque sanguis admiscetur, qui exit ex vena rupta à contusione, & à causa fit externa. Rursus hydrocephalos, qui fit à serosa tantum humiditate, adhuc distinguitur, penes magnitudinem, & triplex est; alius exiguus, & pusillus, & pustula appellatur; alius major, & aquosus tumor potest appellari; alius maximus, & hic hydrocephalus verus dicitur; cujus quatuor species recensentur à Galeno, & Paulo, & Aetio, uti supra audivistis. Una, cum aquosa humiditas colligitur inter cutem, & pericranium. Secunda, cum inter pericranium & cranium. Tertia, cum inter cranium, & duram matrem. Quarta, cum inter duram, & piam, sive cerebrum; quarum specierum signa quoque à Paulo adducuntur.

Prognosticon.

Quod ad præsagium spectat, si inter cerebrum & ejus membranas humor collectus sit, omnes volunt, videlicet Paulus, Aetius, & Galenus, locis citatis, lethalem esse affectum; puto ego, quia cerebrum vi humoris in totum remollitum laxatumque, & quodammodo liquatum sit. Alias verò hydrocephali species omnes curant ob contrarias causas; quarum tamen quædam periculo non vacant, cujusmodi sunt omnes magni hydrocephali; etenim, ut dicebat Celsus, & Gal. morbus periculum facit, quicunque magnus est.

Cura hydrocephali

Primo igitur hydrocephalos curetur, qui inter cutem & pericranium consistit; cui quoque respondet alter, ex Aetio, qui inter pericranium, & cranium continetur; quamvis certè difficilior sit secundi, quàm primi curatio. Omnis igitur hydrocephalos curatur per aquæ evacuationem, quæ duplex est; universalis in toto corpore; & particularis in capite. Habenda prius ratio est redundantiæ aquosi humoris ex universo corpore; quæ tollitur evacuatione facta, vel per alvum, cum *Pilulis Cochiis*, in puero natu majore; vel *Elaterio*, ut puta *duobus granis Elaterii, cum scrupulo Pilularum Aloëphanginarum*; vel per urinam, exhibendo *decoctum Betonicæ*, *Fœniculi*, *Anisorum*, *Asparagorum*. Cæterum satius erit uti horum conservis, magis quam decoctis. Serosa item humiditas evacuatur sudore; propterea probatur *decoctum Ligni*, *Salsæ*, *& Sassafras*, si ætas tulerit; & movendus est sudor, tum totius corporis, tum capitis; & si per vires liceat, utatur patiens laconico, vel instrumento sudatorio appellato; quo utendum est etiam, si nullum assumeret decoctum, parcissimus item sit potus. Quod si infans sit, & per ætatem non licet hæc exhibere, neque laconico uti, id totum exsequatur nutrix; imò mutandum est lac nutricis, si frigidum, & serosum sit, in contrarium; inhibendusque nutrici potus est, quantum fieri potest, & omnes causæ procatharticæ tollendæ, quæ enumeratæ sunt. Insuper cerebrum refrigeratum, & humectatum calefacere, & exsiccare oportet; sed quæ id faciunt, conferunt etiam ad partis affectæ curationem; quæ verò sanatur per aquæ evacuationem, sensibiliter, & insensibiliter administratam. Paulus, & Aetius utrumque hydrocephalum curant sensibiliter, videlicet sectione, modò simplici, modò duplici, triplicique, mea tamen sententia, prius insensibilis evacuatio tentanda est; tum quia semper Galenus hanc eligit; tum quia sensibilis non ita tuta est, quod sub ea interdum pueri commoriuntur, veluti in hydropis abdominis sectione. Puto ego id provenire, quod dum aqua exit, aër frigidus ingreditur, qui cerebri calorem jam refrigeratum facile exstinguit. Digerentibus igitur prius utendum.

primæ speciei.

Evacuatio humoris aquosi tentanda.

Quomodo infantibus.

Evacuatio insensibilis tutior.

Cæterum ad aquæ collectionem, & retentionem, concurrit quoque densitas cutis, quæ ideo prius rarefacienda, & emollienda. Proinde prius fovemus locum,

Quomodo cutis rarefacienda.

cum, *spongia expressa in Aqua, cui Malva, Melilotus, Anethum sint incocta; aut etiam Lixivio quàm dulcissimo, cum radicibus Altheæ, & Cucumeris asinini incoctis; aut Vino albo dulci, cum Malvæ foliis, & Parietariæ, pariter incoctis*; postea in moderato hydrocephalo, & in tenella ætate, laudo ut spongia nova applicetur, & arctè quoque superligetur, quæ expressa sit ex *Aqua thermali Aponitana*; cujus si copia non sit, arte paranda est *Aqua, in qua decocta fuerint Sal, Sulphur, & Alumen*; quo casu, *Sal etiam Armoniacus*, si eliquetur, adhuc valentiùs reddetur medicamentum. Præterea laudatur quoque *spongia ex Lixivio expressa*. item *Ceratum sacrum*, in nuper nato. Quod si hydrocephalus sit maximus, & puer infantiam excesserit, laudo, ut valentius usurpetur, & spongia exprimatur in *Aqua Calcis*, & arcte fascia constringatur, toti capiti circumducta, ut dictum est. Sumitur enim *Calx viva*, illa, inquam, quæ paratur ex decoctis lapidibus, qui in fluviorum alveis colliguntur, vulgo cuogoli, & illa exstinguitur in aqua aut communi, aut thermali; & cum primum aqua fuerit calce infecta, & conspurcata, aqua illa calce tincta injicienda in pelvim, abjecta tamen calcis portione, quæ in fundo subsederit; atque in hac exprimenda spongia est. Quod sanè remedium est efficacissimum; & ego hoc solo, hujusmodi malum, dico hydrocephalum curare sum solitus. Etiam *Aqua vitæ primæ destillationis, cum pari quantitate Aquæ Scabiosæ*, similiter spongia expressa, opportunissimum est medicamentum. Assumo enim perpetuo spongiam, & arctè fasciam superligo; quia spongia & ipsa combibit humiditates, & extrahit; quæ ne refrigeretur, subinde ipsam linteo superposito, calefacere moderate oportet.

In maximo hydrocephalo.

Sectio ut facienda ex Paulo.

Quod si his non resolvatur aqueus humor, in eo casu, recurrendum est ad sectionem. Paulus vult, quod si humor aquosus inter cutem & pericranium contineatur, & tumor non admodum magnus sit, caput una linea transversim per medium incidatur. Quod si humor inter pericranium, & cranium intercedat, & tumor major sit, duabus utemur lineis, per medium se mutuò secantibus. Si magis adhuc sit turgidum caput, etiam tribus, ad similitudinem H. litteræ; & humore ita evacuato, inseruntur linamenta, & capùt commode deligatur; & usque ad tertium diem, *Oenelæo* perfunditur pars; inde solutam, medicamento linteolo illito persanabimus. Quod si longiore spatio os carnem non induat, leniter ipsum rademus. Hoc modo Paulus curam hydrocephali sectione persequitur. At Aetius Lib. 6. Cap. 1. vult, tumore non admodum magno existente, apicem ipsius unica incisione secandum esse; sed si major fuerit, duas, aut tres, aut etiam plures, pro magnitudinis ratione, adhibendas, in his potissimum partibus, unde commodissimè defluxus fieri possit. Quibus factis sectionibus, solis linamentis utendum est, ut labia incisa coalescant. Quod si infans sit, fascia obvolutus, ita ut ligatas manus habeat, respuit Aetius capitis deligaturam, ob gravitatem; sed vult lanam tantùm, ovo madefactam apponendam esse, & pileolo caput operiendum. At in puero natu majore, aut validiore, vult, linamentum deligatum esse custodiendum; præcipitque, post tertiam diem, esse juvandam glutinationem aliquo glutinante medicamento; cujusmodi est v. g. *Ceratum barbarum*.

Aetio.

Quod si collectio facta sit sub musculo temporali, ne musculus incidatur, expectare oportet redundantiam, postea oblique musculum incidere, inquit Aetius. Ego autem, ita velle dicere Aetium autumo, obliquè ad musculum cutem incidere. Quod si humor profundè sub musculo latuerit, sectio utrinque facienda est, in obliquis musculi lateribus; deinde cutis ex his partibus, capitulo scalpri sensim detrahenda; ac post totius humoris excretionem, curanda, uti proximè dictum est. Ubi verò sub cranio humor consederit, ibi quoque tamdiu expectandum, donec redundet, suturæque distrahantur, ac tumor appareat; tuncque eminentiorem locum secare oportet. Hoc modo Paulus, & Aetius potissimùm omnes hydrocephali species curant.

Evacuatio humoris sub musculo temporali.

Ego autem, qui sectionem in capite, & totius aquæ sensibilem evacuationem valde pertimesco, propter causam antedictam, & infelicem eventum, qui evenit, uti dixi, quod dum aqua exit, aër frigidus ingreditur, qui exiguum cerebri calorem exstinguit; ne igitur id eveniat, duplicitur devito; primùm vacuando aquam tum sensibiliter, tum insensibiliter eodem tempore, & ita mistam

Quomodo Auctor humorem aquosum evacuet.

ſtam intentionem habendo; tum aquam evacuando ſenſibiliter, ſed ſenſim, & exiguam portionem quotidie. Quod ut fiat, oportet habere paratam cannulam, & cultrum, ſeu ſcalpellum, quæ ſibi invicem reſpondeant. Propterea laudo, ut cùm digerentibus non poteſt humor exſiccari, ſed difflatione, evacuatione, & inciſione opus eſt, ut inciſio fiat primùm exigua, & demum tanta, ut reſpondeat exactè cannulæ argenteæ prius paratæ, ita ut facta ſectione, & cannula immiſſa, non exeat humor, niſi per cannulam; id quod difficulter non fit, ſi modo antea cultrum, ſeu ſcalpellum, & ſimiliter cannulam ſibi invicem magnitudine reſpondentia paraveris: cannulam autem oportet eſſe aliquantulum inflexam, ut debitam habeat longitudinem. Facta igitur ſectione, & cannula immiſſa, permittendum eſt, prima vice, parum humoris exire; inde cannulam, tereti, & exigua ſtupa obvoluto ligno obſtruere; atque deſuper medicamentum imponere, quod vim digerendi habeat; cujuſmodi eſt ſpongia expreſſa in *Aqua Thermali, aut Aluminoſa, aut Salſa, aut Sulphurea*; & per ſequentes dies idem facere, ita ut humor, partim ſenſibiliter, partim inſenſibiliter hoc eodem tempore paulatim evacuetur; ita enim ſolet curatio feliciter ſuccedere.

Cura poſt ſectionem.

Etenim ego, uti dixi, ſolam ſenſibilem aquoſi humoris evacuationem ſuſpectam ſemper habui propter frigidum aërem ingredientem, & modicum cerebri calorem exſtinguentem; qui ſcopulus evitatur, medicamento calido, & digerente, quod gemina ope juvat, tum calefaciendo, tum digerendo.

Obſervatio in cerebro refrigerato.

Hoc autem eſt admodum in hac cura animadvertendum, quod ubi indicia adſunt valde humectati, & refrigerati cerebri, ſive hydrocephalus ſit internus, ſive externus, quamvis in interno magis ſoleat cerebrum hac intemperie affici, in electione digerentis medicamenti, oportet valentius eligere, ita ut ſpongia etiam apponatur expreſſa, aut ex *Aqua vitæ*, & *Scabioſæ*; aut etiam ex *Aqua Calcis*; qua in re Medicus prudens eſſe debet, præſertim calefaciendo, non ita exſiccando, etenim in exſiccatione cerebri error committi non poteſt, in calefactione verò poteſt. Quod ſi abſceſſus ex vaſorum colliſione, & ruptura factus ſit, in quo non ſolum aquoſa humiditas, ſed etiam fæculentus ſanguis continetur, intentio eſt, fæculentum ſanguinem primò incidere, & attenuare; inde diſcutere, & evacuare; quod fit cum ſtupa, aut ſpongia madefacta *ex poſca*, ſi æſtas ſit; ſi hyems, ex *Vino*, *cui Acetum ſit admiſtum. Oxymel quoque Farinæ hordeaceæ admiſtum* prodeſt. Quod ſi aquoſi tumores exigui ſint, ut puſtulæ, iis abruptis, & humore evacuato, *Emplaſtro triapharmaco*, aut *Diapalma* conſolidantur.

Cura hydrocephali, ex vaſorum ruptura.

Cap. VIII.

DE PALPEBRARUM OCULOS IRRITANTIUM VITIO, ET PRIMUM DE ANCYLOBLEPHARO.

A Capite ad oculos deſcendentibus, Palpebræ primò occurrunt; quarum chirurgiæ licèt multæ, abſente morbo, expleri nequeant, magna tamen ipſarum pars adminiſtrabitur, ab Ancyloblepharo exordiendo.

Ancyloblepharon, Græcis *ἀγκυλοβλέφαρον*, vitium eſt, in quo palpebræ inter ſe coaleſcunt, oculuſque aperiri nequit; interdumque etiam palpebræ cum oculi albo cohæreſcunt, quod evenit, cum ulcus negligenter in utroque curatum fuit; ubi enim ulcus ad ſanitatem vergit, ut palpebræ invicem diducantur, neque glutinentur, linamenta, aliaque hujuſmodi corpora interponenda ſunt.

Unde ancyloblepharum veniat.

Neque ſolum id palpebris accidit, ſed etiam digitis, quà ſe conſtringunt, exulceratis. Accidit etiam feminæ, cui vulvæ labia ita coaluerint, ut cum virò coire nequeat, donec ſcalpello coalitus inciſus fuerit. Paulus non ſolummodo albo oculi, verùm etiam, cum cornea palpebras coaleſcere dixit. Diducuntur palpebræ inter ſe cohærentes, non difficulter, ex Celſo, ſed rurſus facilè glutinantur; & duplex eſt modus ſeparandi, ut dicit Celſ. Cap. ad Palpebras invicem commiſſas ſeparandas. Alter, averſum ſpecillum inſerendum, diducendæque eo palpebræ ſunt; deinde exigua penicilla interponenda, donec exulceratio ejus loci ſanetur. Alter ad palpebram cum ſubjecto oculo cohærentem adminiſtratur, & Heraclidis Tarentini modus eſt, qui voluit, adverſo ſcalpello ſubſecandum eſſe inter utrumque, oculum ſcilicet, & palpebram, magna moderatione, ut neque ex oculo, neque

Duplex ex Celſo palpebras diducendi modus.

ex

ex palpebra quicquam abſcindatur; at ſi neceſſe eſt, ex palpebra potiùs; quem modum ex animi ſententia ferunt parum profuiſſe, quia rurſus palpebra oculo agglutinatur, hæ ex Celſo chirurgiæ ſunt. Paulus verò alias duas proponit; una eſt, ut auriſcalpium palpebræ ſubjiciatur, & ſuper ea diſſecetur; altera, ut palpebra primùm per hamulum elevata, ſcalpello ad Pterygia excidenda idoneo, diſſolvatur.

Circa hujuſmodi operandi modos, & inſtrumenta, quibus palpebræ commiſſæ ſeparantur, primò ſeſe offert, Celſi maximè, proprius latine loquendi modus, quem ego inter cæteros admiror; dicit, averſum ſpecillum inſerendum; & rurſus ſubdit, adverſo ſcalpello ſubſecandum. Pro horum intelligentia, nunc ſcire ſit ſatis, ſpecillum eſſe inſtrumentum oblongum, & teres, aut æneum, aut argenteum, aut plumbeum, quo fiſtularum ductus pertentantur, cujus alterum extremum latius, alterum anguſtius eſt, vulgò, ſtilo. De latiore loquitur Gal. 13. Method. C. 5. cum dicit; lato ſpecilli mucrone pulveres ſupra ulcus volutare; tenuius extremum interdum acutum eſt mucronis modo; interdum habet extremum globulum rotundum, & politum: plura de ſpecillis in fiſtularum tractatione. Sed quod ad propoſitum locum attinet, dupliciter curat Celſus palpebrarum coalitum; nam vel inſerit ſpecillum averſum; vel ſubſecat ſcalpello adverſo. Per ſpecillum averſum, intelligit latiorem ſpecilli partem; per adverſum, anguſtam, quæ inciſoriæ facultatis non eſt expers; propterea dicit, averſum, quaſi dicat, dorſo ſpecilli, ideſt, latioris partis dorſo; aut rurſus, averſum ſpecillum inſerendum, ideſt, recurvatum, ut gibba pars palpebram reſpiciat; quo inſerto, diducendæ palpebræ ſunt; quod fiet, eam attollendo ſpecilli partem, quæ manu comprehenſa eſt. Hanc expoſitionem veram eſſe ex eo patet, quòd averſus, participium ab averto, ſignificat, qui terga oſtendit; cui opponitur adverſus, ut apud Cicer. 2. de Orat. quod omninò conſentit Celſi dictis, qui dum dicit, averſum ſpecillum inſerendum, intelligit, tergus ſpecilli; quod ſcilicet tergus oſtendat; hoc eſt, recurvam, ſeu gibbam ipſius partem inſerendam eſſe, quæ reſpiciat glutinatas palpebras. In quo etiam convenit Paulus, dum auriſcalpium inſerit, ideſt, curvam auriſcalpii partem. Quæ veritas ex eo tandem manifeſtatur, quod dicit Celſ. Lib. 7. Cap. 7. de ungue oculorum; vel adverſus, in ſedili, contra Medicum homo collocandus; vel ſic averſus, ut in gremium ejus caput reſupinus effundat. Rurſus in altera operatione, dicit, adverſo ſcalpello ſubſecare, ideſt, ſcalpello, qui habeat aciem palpebris oppoſitam; ſubſecare, ideſt, ſubterſecare oportet, ex quo conjicere eſt, utendum eſſe ſcalpello recurvo, ſeu falcato, vulgò gamaut, aut altero ex his conſimili, quod ex una tantum parte aciem habeat, ex altera retuſus ſit; nam ſi rectus ſcalpellus uſurpetur, qui ex utraque parte aciem habeat, ut eſt phlebotomum, inſtrumentum chirurgicum, vulgo lancetta, poterit oculus ſubjectus altera acie offendi; quod etiam Celſus vitat; & quia eſt periculum offendendi & oculum, & palpebram, ideo Celſus monet, potius offendendam eſſe palpebram, ubi aliter fieri non poteſt. Ideo ego, ut neutrum offendatur, laudo, ut non ſolùm ſcalpellus falcatus uſurpetur, & ex altera parte incidens, ad oculi tutelam; ſed etiam, ne palpebra alibi, quam ubi opus, incidatur, & duntaxat in mutua ſecetur commiſſione. Laudo, ut ſcalpelli mucroni annectatur puſilla pila oblonga, & acuta ex cera alba, ut immiſſo ſcalpello inter oculum, & palpebram, exterius digito pertentetur locus incidendus, antequam ſecetur; quo percepto, tum demum perforetur, & incidatur; quæ omnia locum poſtulant ita apertum, ut inſtrumentum immitti poſſit; & revera nunquam in hoc affectu, univerſa palpebra ferè ex toto coaleſcit. Ex his patent quoque chirurgiæ in ancyloblepharo.

Margin notes: Specillum quid. — Dupliciter Celſ. palpebrarum coalitum curat. Celſi expoſitio. — Dictæ expoſitionis veritas patefit. — Dictis Paul. aſſentitur. — Eadem veritas ex Celſo probatur. — Quibus inſtrumentis utendum ſit ex veterum ſententia. — Circa dicta inſtrumenta Auctoris ſententia.

Cap. IX.

DE VERRUCIS PALPEBRARUM.

Paulus Lib. 6. Cap. 17. palpebrarum verrucas volſella prehendit, & ſcalpello amputat. Ego autem, dimiſſa chirurgia, quæ omnino dimittenda eſt, quando medicamentum ſanare poteſt, *tuſam Portulacam, vel Sabinam pulverizatam* ſubinde ſuppono, & verrucas extermino, tum ex palpebris, tum ex omni alia corporis parte.

Margin note: Pro verrucis deturbandis Auctoris medicamentum.

Cap.

Cap. X.

DE VESICIS PINGUIBUS, GRAVIBUSQUE IN SUPERIORI PALPEBRA OBORTIS.

Palpebrarum vesicæ, ex genere abscessuum sunt, qui tunica includuntur.

Celsus Lib. 7. Cap. 7. ait, quod in superioribus palpebris vesicæ nasci solent pingues, gravesque, quæ vix attollere oculos sinunt, & palpebram aperire. Eas, experientia doctus, testor ex genere abscessuum esse, qui tunica includuntur; in qua duplex continetur materia, seu substantia; altera pinguis, gravisque, ut dicit Celsus, atque etiam Paulus Lib. 6. Cap. 14. qui hydatida affectum hunc nominat; altera pulticulæ similis, atheroma nominandus abscessus est; quem ego vidi extractione, seu incisione curatum, qui erat instar nucis juglandis magnus, & palpebræ omnem motum adimebat. Ambo, ut dixi, abscessus sunt, & vesicæ. In pueris nasci Celsus voluit; at atheroma in adulto vidi. Ambo tunicam habent, quæ materiam continet; propterea Celsus vult, incidendam esse vesicam, suspensa leniter manu, ne vesica ipsa vulneretur; tunc enim molestius est, propter humoris in folliculo contenti exitum, qui amplius non colligitur, ut folliculus integer cum eo extrahatur. Oportet igitur, compresso digitis duobus oculo, atque ita cute intenta, scalpello transversa linea incidere. Transversa Celsus secat linea, ut sequatur fibras musculi transversas, ne incidantur; ubi autem locus patefactus est, vesica prorumpit, & digitis eam apprehendere, & evellere licet; facilè enim in pueris sequitur; sed in adulto, & majori tumore, fundamentum atheromatis non digitis evellere, sed præcidere oportet; quia vena subjecta est, à qua & alimentum, & augmentum tumor assumit. Si igitur integer extrahitur tumor, idest cum integro folliculo, tum labia è vestigio glutinare oportet; quod si inciditur, ut vesica sub chirurgia vulnerata sit, puri movendo studendum, quo tum materia universa exeat, tum vesica putrescat.

Vesicæ palpebrarum in pueris.

Vesicas palpebrarum incidendi modus.

Cap. XI.

DE HORDEOLO.

Ejusdem generis exiguum tuberculum est, quod Latinis passim hordeolum, κριθὴ Græcis dicitur, ab hordei similitudine ita appellatum; nam & ipsum quoque tunica includi, Celsus testatur, continerique in ea quiddam, quod difficulter maturescat; unde ipsis vesicis, atheromateque crassiorem, densioremque materiam continere par est, cui plerumque sanguis admiscetur. Hoc tuberculum super pilorum locum oboritur, & propter ejus parvitatem, modò discutitur, modo concoquitur; discutitur, si calido pane, vel cera subinde calefacta fovetur; ubi autem concoquitur, & pus se prodit, scalpello discindi debet, & quicquid intus humoris est, exprimi.

Cap. XII.

DE CHALAZIO.

Oritur insuper & in palpebris, prope pilos, tuberculum similiter exiguum, figura tamen varium à prædictis, sed & mobile, ac lubricum, digitoque huc atque illuc impellitur, ut grando; præterquam lubricitatem, mobilitatem etiam obtinet, ideoque χαλάζιον vocatur Græcè, cujus quoque substantiam æmulatur; quod ut grando, album, ac diaphanum quodammodo sit. Incidere ipsum oportet, si sub cute est, ab exteriore parte; si sub cartilagine, ab interiore; dein scalpelli manubriolo diducendum ab integris partibus est, & extrahendum.

Chalazion unde dictum.

Cap. XIII.

DE PILIS PALPEBRARUM OCULOS IRRITANTIBUS.

Celsus Lib. 7. Cap. 7. de palpebrarum pilis agens, qui oculum irritant, & chirurgia indigent, dicit; pilos, qui in palpebris sunt, duabus de causis oculum irritare; nam modò palpebræ superioris summa cutis relaxatur, & procidit; quò fit, ut ejus pili ad oculum ipsum convertantur, quia non simul quoque cartilago se remisit, relaxataque est; modò sub ordine naturali pilorum alius succrescit ordo, qui protinus intus ad oculum tendit. Curat Celsus hoc modo; tenuis acus ferrea, ad hastæ similitudinem lata, in ignem conjicienda est; puto ego, hanc acum instar illius esse, qua utuntur, qui calceamenta ex corio consuunt; deinde candens, sublata palpebra, sic, ut ejus noxii pili in conspectum veniant, sub ipsorum radicibus,

Quibus de causis palpebræ oculos irritent.

Ex Celso curandi modus.

cibus, ab angulo adhibenda est, ut ea tertiam palpebræ partem pertranseat; deinde iterum, tertiòque, usque ad alterum angulum; quò fit, ut omnes pilorum radices adustæ emoriantur. Proponit deinde Celsus alium modum nonnullorum, qui hanc chirurgiam cum capillo muliebri administrant, quem etiam recenset Paulus Lib. 6. Cap. 13. Sed Paulus distinguit, num pilus, qui irritat, sit unus, aut duo, aut ad summum tres; quo casu, chirurgiam administrat hoc modo; per acus tenuissimæ auriculam capillus muliebris, aut simplicissimum linum byssinum transmittitur, duobus simul extremis commissis, ut, quod inseritur, duplicem habeat ansulam; alterumque hujusmodi filum, aut capillum ansulæ indimus, traductaque acu per cilium, ubi pili enati apparent, pilum, pilosve ansulæ impositos, auriscalpio detrahemus. Et siquidem palpebræ pilus prehensus est, ansulam attrahemus; sin verò unus, aut plures exciderint, per injectum principium, rursus ansulam deorsum trahemus, iterumque pilo seu pilis ea inclusis, attrahemus. At si unus duntaxat pilus gracilis oculum pungat, etiam alterum ex naturalibus pilis palpebræ simul evellemus, inunctum prius *gummi*, aut alio quodam glutinante, & ligabimus, donec simul coalescant.

Pauli curatio.

Tertiam adhuc chirurgiam proponit Paulus, fortè cæteris potiorem, quæ est, ut inversa palpebra, & extracto volsella pilo, aut pilis pungentibus, candens, aut specillum, utroque extremo cuspidatum, aut auriscalpium, aut ejusmodi aliquod tenue instrumentum, in locum evulsi pili adigatur; sic enim cute densata, nullus pilus postea enascitur.

Cap. XIV.

DE PALPEBRIS LAXATIS, CUTE CORRUGATA, COMPLICATAQUE SUPRA OCULUM, ET IPSUM OPERIENTE.

Palpebras asperior pilus offendit.

Interdum ex nimia ad palpebras humiditate influente, ac descendente, cutis palpebrarum ita laxatur, ut circumplicata oculum operiat, potissimum superior palpebra, propter pondus; interdum non simpliciter oculum operit, sed etiam pili ad oculum convertuntur, & oculum irritant; unde duplex chirurgia requiritur; una pilos curat, altera oculum aperit. De prima Celsus Lib. 7. Cap. 7. ait; pilis verò, qui in palpebris sunt, &c. Secunda verò ita absolvitur, primò atramento scriptorio per duas lineas signamus, quantum cutis detrahendum sit, ut naturaliter se habeat; quod fit, elevando primum palpebram, deinde notando; postea scalpello falcato, pluribus vicibus, incidimus totum interstitium cutis atramento notatæ, incipientes in sinistro oculo ab eo angulo, qui tempori, in dextro, ab eo, qui naribus propior est, & id, quod inter duas lineas medium, incidendum est; tum oræ vulneris inter se simplici sutura committendæ, operiendusque oculus est; & si parum palpebra descendat, laxanda utique; si nimium, aut adstringenda, aut rursus tenuis habenula apponenda, aut cutis segmentum oblongum ab ulteriore ora excidendum; ubi sectum est, aliæ suturæ adjiciendæ, quæ tres non excedant. Hæc operatio, præterquam quod perdifficilis est, etiam videtur atrox, & crudelis; & ideo tanquam obsoleta dimittenda. Ego autem, quando oculum superior palpebra operit, pono glutinum, cum duabus tenuibus habenulis, supra totam palpebram, alterum verò simile supra supercilium in fronte; tum ambas habenulas superiores attractas, inferioribus alligo, & ita aperitur oculus; fit quoque ut spatio temporis congruo, curetur palpebra beneficio glutini adstringentis, exsiccantis, & palpebram contrahentis.

Duplex in palpebra laxata chirurgia.

Cap. XV.

DE LAGOPHTHALMO.

Vitium proposito contrarium accidit, quod est, quando oculus non contegitur à palpebris; quod si vitio superioris palpebræ accidit, λαγοφθάλμον, Græci dicunt. Provenit, vel quia nimium excisa cutis est in superiori curatione; vel ut Paulus ait, ex imposito supra palpebras caustico medicamento; ex immodica, scilicet, ustione, vel alia de causa. Si igitur plurimum palpebræ deest, nulla id restituere curatio potest; sin exiguum, mederi licet. Paulo infra supercilium, cutis incidenda est, lunata figura, cornibus ejus deorsum spectantibus; altitudo plagæ esse debet ad cartilaginem usque, idest, usque ad substantiam palpebræ membraneam, quam Celsus, ut video, cartilaginem nominat.

Lagophthalmi causæ quæ.

Celsi cura in lagophthalmo.

Ego

Ego autem addo, esse potius vitandum subjectum palpebræ musculum orbicularem, qui cuti proximè subjectus est, qui lædi non debet, alioqui palpebra concideret, neque amplius attolli posset. Tamen diducenda incisio est, & linamentum adjiciendum, ut apertum vulnus ita carne repleatur, ut palpebra oculum operiat. Quæ chirurgia, uti videtis, primum obsoleta est; quia magna; incidere enim ab uno ad alterum angulum, non est exiguum inferre vulnus; quod si magnum est, ex Celso, periculum infert; deinde alterum incommodum illius chirurgiæ est, quod refert Celsus Lib. 7. Cap. de pilis palpebrarum oculum irritantibus: inquit igitur; siquidem sub hac chirurgia duo circumstant pericula, si nimium fuerit excisum, ne contegi oculus possit; si parum, ne nihil actum sit, & frustra sectus aliquis sit. Ideoque ego, hujus chirurgiæ vice, mitiorem, immo mitissimam excogitavi, quæ glutino perficitur: applicetur igitur glutinum, quod duas, aut tres habenulas appensas habeat, ad superiorem palpebram; & aliud proposito, & ex adverso respondens, ad alteram; & alligentur habenulæ sibi invicem adversæ, & subinde valentius adstringantur, trahanturque; ita enim distendi, & inferior ad superiorem palpebram adduci, & oculum tegi tandem necesse erit. Quod si etiam aliud glutinum statim supra supercilium applicetur, cum suis habenulis, & aliud deorsum illi respondens agglutinetur, trahanturque, & alligentur invicem habenulæ, erit & hoc aliud præsidium, distensionem superioris palpebræ adjuvans, per supercilii, & frontis cutem deorsum protensam, quæ chirurgia, uti mitissima, ita tutissima, & felicissima est.

Autoris novus modus curandi lagophthalmum.

Cap. XVI.

DE ECTROPIO.

Inferior quoque palpebra interdum parum sursum attollitur, & ita hujus rei causa palpebra inferior cum superiore non committitur, nec contegitur oculus; idque evenit vel proposito curationis vitio, vel senectute, ἐκτρόπιον Græci vocant. Curatur chirurgia, quæ plagæ tantum cornua, ad maxillas, non ad oculum convertat; deinde eadem ratione, quæ superiùs proposita est. Sed & hoc quoque loco omissa magna sectione, & truci, glutinum usurpandum, quod sursum trahat, & palpebram distendat inferiorem; ideoque tum inferiori palpebræ, tum fronti adversum applicandum, & habenulæ trahendæ, alligandæque invicem sunt; ita enim congruo temporis spatio, inferior palpebra distenta, & sursum tracta oculum operit; quod si fomenta præcedant, ex *decocto Malvæ, & Chamæmeli*, non modicè ad palpebræ productionem proficient, tum in superiori, ad lagophthalmum, tum in inferiore, ad ectropium.

Curatio Ectropii.

Fomenta curationi præmittenda.

Cap. XVII.

DE SUFFUSIONE.

Suffusio Latinis, ὑπόχυμα, Græcis, Arabibus, vel aqua, ut Albucasis Libro 2. Cap. 23. vel Avicennæ, Libr. 3. Fen. 3. Tract. 4. Cap. 18. vulgò cataracta dicitur, sumpta, uti opinor, denominatione ab illis portis, quæ in Oppidis, & Castris superne deorsum cadunt, & omnem prohibent transitum; Cataracta enim cadens superne, à capite in oculos, transitum luci, & visioni adimit, unde ægroti cæci postea fiunt. Fit hoc impedimentum ab humore pituitoso concrescente intra oculum, ad modum tunicæ, seu maculæ, seu guttæ, seu panniculi, aut pelliculæ, sive aquæ; proinde albam veluti pelliculam intus præ se fert intuentibus; & hoc evenit, cum jam confirmata est, nam initio, dum concrescit, non tunicam refert, sed quasi fumum, aut vaporem, aut nebulam; quò fit, ut pro humoris varia densitate, sic visio offendatur, dum alii, veluti per crassum aërem, & fumum; alii veluti per nebulam vident; similiter quoque per variam positionem variat; etenim humor, etsi perpetuo pupillæ opponitur, id tamen magis, ac minus, pro partis, & loci differentia contingit; interdum enim in medio pupillæ, exactè humor insedit, relicto reliquo spatio libero, tuncque objecta in medio occultantur, in circuitu cuncta apparent. In summa, prout pupillæ pars hoc, vel illo occupatur humore, ita visionem variam contingere par est. Concrescit autem hic humor in oculo, propter oculi potissimum imbecillitatem, quam excitavit, aut casus, aut percussio, aut alia causa, à qua imbecillus redditur oculus; qui cum sua natura frigidus sit, frigidior ex imbecilli-

Cataracta unde dicta.

Causa suffusionis.

Quomodo fiat cataracta.

tate adhuc redditur; quare non est mirum, frigiditatis signa postea in eo apparere, crudi scilicet humoris generationem, ejusdemque concretionem, densitatem, & obdurationem, materiæ inquam pituitosæ, quæ perinde induratur in parte oculi imbecilliore, cujusmodi est humor aqueus, quem oculi veluti excrementum, ex Galeno, in Anatome constituimus; ut jam ex prædictis pateat, cur concrescat in oculo pituita, & cur in humore aqueo; quamvis in quo oculi loco exactè concrescat, variæ sint opiniones, Cels. lib. 7. cap. 7. inter duas tunicas, corneam scilicet, & uveam concrescere vult, in qua parte locum esse vacuum perhibet; quod non usque adeo veritati consentire reor. Paulus Lib. 6. Cap. 21. in cornea membrana, ut ejus verba sonant; suffusio inquit, otiosi humoris, in cornea membrana, juxta pupillam concretio est; quod falsum puto; quamvis aliter Paulus Lib. 3. Cap. proprio dicat, nimirum, hypochyma, affusionem humorum, qui inter tunicam ceratoidem, & crystalloidem concrescit, esse. Gal. 10. de Usu Partium Cap. 1. & 4. inter corneam, & crystallinum concrescere humorem, prodidit; quod Gal. dictum adeò generale est, ut locum hunc veluti prius ignoremus. Ego verò, qui bis, aut ter propria manu hanc fui molitus operationem, plures etiam alios operantes vidi, cum viderem acum immissam, retrò post uveam tunicam, ante tamen suffusionem apparere, in eam veni sententiam, ut vel ad foramen tunicæ uveæ, idest, circa ejus circumferentiam concrescat humor; vel paulo post ipsum, in humore aqueo; verumtamen cum dilatetur uveæ foramen, probabilius est, statim post uveæ foramen concretum humorem consistere; quia, si in ipsius circumferentia concresceret, non dilataretur; quam tamen instantiam ex Paulo solvimus, qui vult premi oculum suffusum digito, & post compressionem, & motum, si dilatetur pupilla, indicio esse, suffusionem non firmatam, si non dilatetur, firmatam esse, quod novisse maxime ad curationem confert.

Celsus de loco cataractæ. *Pauli opinio.* *Galeni sententia.*

Curatio suffusionis.

Curatur igitur, si fieri potest, medicamentis; hæc enim regia via est, abstinendo, quò magis fieri potest, à chirurgia, quod succedit, quando non perfectè concreverit, & recens sit, ad quam curandam, innumera ferè proponuntur medicamenta, quæ collyria appellantur ab Auctoribus; quæ tamen, quo numerosiora, eò inutiliora, & minus usurpanda, quia sive pulveres sint, sive liquores, sive forma unguentorum, mollia omnino, oculus ita hæc expavescit, ut imponi nullo permittat modo, patientis voluntate contra nitente; vel si coactus permittat, ne momento quidem temporis persistant, sed extemplò una oculi convolutione extra abjiciantur; quia nullo modo oculi motus inhiberi, & firmari potest. Quæ omnia cum aliquando cum excellentissimis Medicis experiremur, atque simul veterum admiraremur opinionem, qui medicamenta quidem propemodum infinita proponerent, quæ tamen usurpari non possent, & nullum fructum secum, propter oculi motum afferrent, annulum plumbeum, quo oculus firmaretur, proprio Marte parandum jussimus; qui tamen neque oculum quietum reddere potuit, ita ut medicamenta extemplò non elaberentur. Tandem cum viderem, possibile non esse oculum firmare, modum inveni, quo medicamenta in oculo persistant, etiamsi oculus moveatur; qui expletur vitreo vasculo, seu cucurbitula vitrea, cujus os respondeat orbitæ, seu cavo, ac subcavo ipsius oculi, in qua cucurbitula infundi possunt liquores, & aquæ, cum quibus etiam pulveres misceri possunt, & apposita ad oculum cucurbitula, & sursum elata, primum palpebris clausis, inde sensim & sensim apertis, facilè hac ratione expertum est, ægrotantes tolerasse medicamenta, eaque diutius in oculis constitisse, & vim eorum cum fructu eos percepisse; & est modus generalis, quo etiam curari possunt omnes oculorum affectiones medicamentis, sive externæ, sive internæ sint. Sed quod ad cucurbitulas attinet, primò quæ à nobis excogitatæ fuerunt communes cucurbitulæ, quæ adamussim responderent cavo, & subcavo oculi, ne humores in circumferentia affluerent, & manu supra oculum detinebantur; quod cum incommodum esset, ideo aptiores postea, cum manubriolo ex utraque parte efformatæ sunt, per quod habenulæ transmissæ, ad occipitium alligarentur. Quia verò è cucurbitula aqua facilè fluebat, cum rotunda sit, oculi verò thalamus oblongus, ultimò paratum est vitreum vasculum oblongum, ex crystallino vitro confectum, exactè oculi orbitæ respondens, quod circa

Auctoris inventum novum, remediis oculis applicandis.

circa caput arctè alligatum, exacte aquam tenet, neque diffluere sinit. Quia verò aqua, quæ in vasculum immittitur, tepida requiritur, quò non solum frigore non offendat, verum etiam oculum rarefaciat, & medicamento penetrationem inducat; tepida autem aqua evaporat, vapor autem exitum non habens, circumpositas oculi partes comprehendere, & foras oculum ad se, simulque aliunde ad oculum humores trahere poterat; tandem tuba, seu tubulus perforatus superius, per quem vapor exspiraret, vasculo adjunctus est; quod vasculum ita confectum, & efformatum proposito usui aptissimum, & accommodatissimum est, ad continendum videlicet in oculo medicamentum tenue, & aqueum, cujus contactum facilè oculus sustinet; quod etiam utile est, ut per infundibulum foramini admotum liquores immittantur; quo sæpissimè incipientes suffusiones omninò discussæ fuere. Inter cætera autem medicamenta, quæ, ut dixi, ad suffusionem infinita propemodum ab antiquis proponuntur, unum habeo expertum, ad incipientes suffusiones optimum, si modò prædicta usurpetur ratione, & est *Aqua Euphragiæ, Chelidoniæ, & Rosarum cum modico Aquæ vitæ primæ destillationis*; cui dissolvendi, attenuandi, & penetrandi vis inest, quæ sunt intentiones in proposito casu potissimæ. Sed hæc scopum nostrum excedere videntur; agamus modo de manuaria operatione. Cum suffusio perfecta est, tunc omnes volunt, ipsam chirurgia curari debere; quod medicamenta oculum quidem irritent, nihil autem juvent, ob nimiam concretionem, & duritiem ipsius suffusionis; & quod etiam in profundo sit; quæ absolvitur, si acu deponatur, deorsumque detrudatur. De qua, antequam dico, sciendum, medicamentis suffusionis curationem esse tentandam, cum patientes adhuc aliquem visionis sensum habent; dum aut veluti per fumum, aut per velum, aut denique veluti per nebulam vident; nam si ulteriùs visus deperdatur, consummata est suffusio; in qua, propter concretionem humorum, membranulæque densitatem, penitus visus acies impedita est, chirurgia tantùm superanda, alioqui enixè vitanda, ut ideo Celsus Lib. 7. Cap. proprio, jure dixerit, suffusionis chirurgicam curationem, inter subtilissimas haberi, quasi dixerit inter

Medicamen suffusioni Auctoris.

Chirurgia in suffusione.

ingeniosissimas difficillimasque numerandam esse; propter quam causam, antequam suffusionis chirurgiam proponat, vult oculi constitutionem, & fabricam Chirurgo perspectam, & cognitam esse, ideoque eam proponit. Habetur igitur inter subtilissimas, suffusionis chirurgia; quia non solum oculi naturam perspectam supponit, sed etiam multas alias difficultates, & conditiones secum habet conjunctas, & à Celso relatas. Ideoque ipsum legatis, quia non est, quod quispiam exactius, elegantius, aut doctius rem hanc explicare tentet: omnia enim, tum quæ ad suffusionis differentias, prognosticum, signa, ad oculos, & homines huic chirurgiæ magis, minusque aptos, ad locum pungendum, & modum operandi, spectat, Celsus luculentissime proponit, ut propterea nil reliqui huic loco sit, nisi Celsi verba percurrere. Inquit Celsus; vitii ejus plures sunt species, &c.

Hic est modus, qui ab omnibus Auctoribus describitur, Celso, Paulo, Albucasi, & cæteris, in quo nullo pacto difficultates, quæ occurrunt, reticendæ. Primum igitur, vidi Chirurgos, hujusmodi operationem privatim profitentes, quos merito ocularios appellamus, interdum bene, & feliciter operatos fuisse, sæpenumero etiam infeliciter; quia interdum ab ipsis uvea tunica nimium diducebatur, interdum rumpebatur, ex quò vel admodum amplificatum, vel distortum etiam pupillæ foramen postea redditum est, cum visus læsione, interdum sub operatione oculos universus intus conturbabatur, cum cæcitate ejusdem; non raro succedebant postea magnæ inflammationes, pariter cum ipsius visus ablatione; nonnunquam, si nihil apparebat in oculo, tamen male omnino homines videbant, neque causa ulla patebat. Propter hos omnes eventus, credidi, Chirurgos propositos, potius casu, quam arte operari, & fortuitò eventus provenire, unde volui ego quoque hujusmodi tentare operationes, quas bis aut ter molitus ab iisdem postea destiti, tum quia isti me odio habebant; tum deinde, quia, cum in hujusmodi operatione attentissime diutiùs oporteret oculis intueri, sentiebam effatu dignam in meis oculis læsionem, metuerem, ne forte, dum aliorum oculos juvare cuperem, meos amitterem; tum denique, quia opinatus sum, modum

Auctoris ausus.

administrandi eorundem aliquam insignem partem necessario offendere, quam præcavere difficillimum omnino erat, ut non immeritò Celsus inter subtilissimas operationes habeat suffusionis curationem; quamvis, quos ego curavi, vel adjuti fuerint, vel saltem non læsi, ita ut melius, quàm priùs, postea viderint. Credidi igitur, hanc operationem ab istis fieri non posse, absque crystallini perforatione; & ratio primum hoc persuasit, deinde experientia; siquidem facta punctione in oculi albo, distante notabili spatio à cornea tunica, & ab iride, versus angulum externum, necessariò crystallinus læditur; quia, ut anatome indicat, circulus, qui crystallinum anteriorem dividit à posteriore, ubi omnes oculi tunicæ ipsi crystallino in orbem nectuntur, est ad corneam, & prope corneam; propter quam causam in albo oculi fieri non potest punctio, nisi per crystallinum transeat, & sit necessarium, ut omnes hæ oculi partes pungantur, ac perforentur musculorum nervosæ partes, sclerotica, choroides, retina tunica, humor vitreus; & crystallinus; ultimò aqueus, & fortè uvea; ita ut nulla sit pars oculi, quæ ab hac operatione non patiatur, perforetur, rumpatur, aut dilatetur; idque duplici modo, vel punctione; vel motu ipsius acus. Oportet modò disquirere, quare omnes hæ patiantur partes, potissimum verò illæ, quæ magis offenduntur, dum acus sursum, deorsumque movetur, ad deponendam suffusionem; aut, ut rectius dicamus, quæ succedunt ad passiones propositas, quod experientia quotidie confirmat, & indicat, scilicet, conturbationem totius oculi, ex perruptis, propter acus motionem, venis in choroide; aut foraminis pupillæ impensam dilatationem, distorsionem, & confusionem, ex uvea dilatata, aut perrupta, aut ex vasis etiam ipsius læsis; insuper inflammationem insignem, ex omnium oculi partium perforatione, distensione, attritione, & motu excitatam: denique quod pejus, diminutam visionem, aut perfectam cæcitatem; ac non raro etiam, ex ipsius crystallini in duas partes divisione ab acu facta, propter motum sursum, deorsumque sæpe repetitum, inflammationem potissimum alterius oculi sani, per consensum; ut ex his non sit mirum, infeliciter utplurimum hanc operationem propositis Chirurgis succedere.

Quare omnes oculi partes patiantur.

Quod si velimus his omnibus occurrere, utique poterimus, si fiat aut in cornea punctio, aut in albo, ita propè corneam, ut non longe à proposito circulo, ubi tunicæ omnes crystallino adhærescunt, acus transmittatur; sic enim crystallinus forte, aut non offendetur, aut quam minimum, ad ejus videlicet tantummodo circumferentiam, intacta atque incolumi pupilla, utcunque etiam læsa quam minima crystallini parte, ejusdem corrugationis, propter araneæ punctionem, aliquod immineat periculum. Sed detur, propter ligamenta circumposita hoc incommodum non succedere, illa tamen necessariò eveniunt; quia si cornea perforabitur, humor aqueus exibit, cum oculi omnino vitiata actione; si propè corneam tam pauca copia acus ingredietur, ut prorsus ad motum sursum, deorsumque, in suffusionis depositione reddatur inepta, undique angustias esse compertum est.

Quomodo malis, hanc operationem subsequentibus, occurratur.

Igitur si aliqua datur in suffusione operatio tuta, ea fortè erit, ut vel acus prope corneam immittatur; vel si aliquanto longius ab illa, non tamen tantum, quantum isti faciunt. Locus hic ab Albucasi Libro. 2. Cap. 23. his verbis notatur; pone extremitatem acus prope corneam, per grossitudinem radii, in ipsa albedine oculi, quæ respicit minorem angulum. Paul. autem Lib. 6. Cap. 21. hunc locum ita notat; & diductis palpebris, recedemus ab iride appellata, quantum specilli cuspis spatii continet; quod dictum Albucasi consentit, qui specillum radium nominat; quod fortè ex latiore parte tendat in angustum, ut quivis luminis radius. Celsus autem, locum hunc vult esse medium inter nigrum oculi, & angulum tempori propiorem, è regione mediæ suffusionis.

Quæ operatio chirurgica suffusionis.

Advertendum est, ut transactis tunicis, & acus cuspide ad cavum perveniente, statim obliquè secundum tunicas internas, aut prope eas, acus sensim transmittatur, quoad crystallini terminos, & propè concursum tunicarum, à posterioribus ad anteriora progrediatur.

Cautio.

Cap. XVIII.

DE STAPHYLOMATE.

Staphyloma quid.

Staphyloma, Græcis σαφύλωμα ex Paulo Lib. 3. Cap. proprio, tunicæ uveæ procidentia est, πρόπτωσις Græ-

Græcè, quæ erosa, ruptave tunica cornea accidit. Quam sanè procidentiam Celsus lib. 7. cap. proprio, ait fieri, aut ruptis intus, aut laxatis membranis quibusdam; quæ proculdubio non alia, quam uvea tunica est. Unde Paulus Lib. 6. Cap. 19. dixit, esse vitium rhagoidis debilitatæ, aut vitio defluxionis, aut exulcerationis. Celsus autem non expressè dixit, tunicam corneam ruptam esse, aut erosam, sed sublatam tantum; ideoque dixit, nonnunquam summa attollitur tunica cornea; quod similiter Paulus non negat lib. 6. cap. 19. Facilè tamen dignoscitur, cum attollitur, aut rumpitur, ex superficiei corneæ aspectu, & continuitate; quamvis ego multò sæpiùs procidentiam ex erosa, aut rupta tunica cornea, quam ex relaxata, aut protuberante me vidisse meminerim. Quia verò per magis, & minus non modicè variat uveæ procidentia, propterea Paulus eam distinguens dicit, quod, cum nondum crevit, muscæ capiti similis sit, Myocephalos nominatur. Cum verò amplius, & eousque succreverit, ut acinum uvæ repræsentet, Staphyloma dicitur. Ubi tandem plurimum factum est procidentiæ augmentum, ita ut palpebras transiliat, Melon, hoc est, malum appellatur. Quod si occalluerit, Clavus tunc dicitur. In omnibus penè visus deperditur, sed decoris gratia cura adhibetur, & exoptatur, à plerisque autem negligitur; quòd visione amissa decorem non amplius curent; cum præterea timeant, ne sub chirurgia totus oculus evacuetur, & ita aut eadem, aut major sequatur deformitas; qui tamen non rectè sentiunt, quia major deformitas quam in staphylomate ferè contingere non potest; quod niger, aut lividus tumor fit, ut plurimum inæqualis, lævigatam corneæ superficiem corrumpens, aspectu horridus, ac turpis; præterquam quod corrigi potest deformitas cortice, Smalti vulgo dicti, ad alterius oculi similitudinem depicti, de quo infra.

Myocephalos quid.

Myocephalos, Græcis μυοκέφαλος medicamentis adstringentibus curatur, quæ Paulus multa proponit. Sed ego laudo, ut *Ligni Sancti fructus immaturi contusi* apponantur, qui etiam staphylomati conveniunt. Sed si ab his staphyloma non curatur, quod sæpè evenit, aut quia incurabile evaserit, & callosum, ac album factum fuerit, eo casu ad chirurgiam recurrendum est.

Curatio Myocephali.

Quæ ex Celso duplex, ex Paulo simplex, qui tamen parum à Celso variat. Prima cura perficitur, transmissa acu, duo lina ducente ad ipsas radices, seu basin, per medium staphyloma; deinde alterius lini duo capita ex superiore parte, alterius ex inferiore adstringere inter se oportet, quæ paulatim secando id exscindunt.

Curatio Staphylomatis.

Notetis, Celsum, qui ad amussim semper loquitur, tres usurpare voces, filum, linum, & aciam; filum videtur esse genus, sub se continens linum, & aciam; linum autem potest duplex esse, vel fibra ex lino pexo assumpta; vel simplex filum, quod nendo primum fit; quod puto Celsum, & alios, per linum significare & intelligere; quod adhuc duplex esse potest, vel crudum, vel coctum, ex quo tela conficitur; crudum est, quod primum nendo fit. In summa, linum est filum tenue simplex, & non tortum; contra acia, vulgo hic azza, alibi, refe, est filum ex duplicato lino compositum, & intortum, unde crassius est & robustius. Usus utriusque est, ad alligandum quidpiam, & adstringendum, scopus tamen est utriusque diversus; nam linum stringitur, ut secet, acia verò ut contineat; unde Celsus Lib. 5. Cap. 26. acia utitur ad consuenda vulnera, ut labia ad mutuum contactum adducta conservet; quæ nè incidat, nos eam solemus cera etiam candida oblinire, & glutino quoque juvare. At linum usurpamus, ut stringat quidem, sed stringendo, adstrictum corpus postea secet, ut patet hic in staphylomate, & paulò post in oculi ungue, quod usurpat, ad utrunque exscindendum.

Differentia inter filum, linum, & aciam.

Linum quid.

Acia quid.

Usus lini & aciæ.

Nos autem, ubi exscindere, & secare quidpiam oportet, utimur serico filo simplici, & non torto, atque etiam rubeo, quod tinctura etiam sectionem adjuvet; & Paulus ad secandum, modò quidem linum usurpat, modò verò pilum equinum, aut ex cauda, aut juba, seu collo sumptum; ut in sequenti chirurgia de pterygio patebit, in qua pilum equinum eligit, tanquam ad secandum lino validiorem; sed cæteris adhuc validius est filum sericum simplex, tenue, & non tortum. Ad rem igitur redeundo, huic curationi Paulus subscribit; nisi quod acum addit sine filo,

Auctor filo serico utitur.

Paulus seta equina.

Curatio Staphylomatis secundum Paul.

quæ

quæ priore loco, ab inferiore parte, sursum per basin staphylomatis trajicitur, quam manere vult, quousque fila alterius acus inter se, supra infraque adstringantur; quod facit, ut puto, ut fila tutò propè radicem staphylomatis ad corneam adstringantur; nam staphyloma interdum basin habet angustiorem, quàm sit ejus reliquum corpus, quo casu, sufficit sola acus filum trahens, ut alligetur tutò ad basin staphyloma; interdum basis staphylomatis est latior reliquo, quo casu, requiritur etiam acus Pauli, quæ facit, ut circa basin prope corneam, staphyloma adstringatur, neque adstrictum linum elabatur. quo facto, detrahitur acus, & lana ovi liquore imbuta imponitur, ad inflammationem arcendam; postea oculum lenire oportet, donec fila simul cum staphylomate decidant.

Secundum Cels. Altera Celsi curatio est, ut in summa parte ejus, ad lenticulæ magnitudinem exscindatur, ut portio ejus auferatur, & exulceretur; deinde *Spodium* aut *Cadmia* affricetur, ut scilicet reliquum exsiccetur. utrolibet autem facto, albumine ovi lana excipiatur, & imponatur, postea vapore aquæ calidæ foveatur oculus, & lenibus medicamentis inungatur.

Cap. XIX.
DE UNGUE OCULORUM.

Unguis descriptio. Etsi unguis Oculi, πτερύγιον à Græcis vocatus, non sic facilè describi possit, tamen, si membranam nervosam, fibrosamque mente concipimus, in magno potissimum oculi angulo obortam, & supra oculi album, usque ad corneam productam, nonnunquam etiam ad pupillam usque extensam, & his partibus validè copulatam, & inhærentem, jam oculi unguem descriptum ad unguem habebimus, qui nascitur, & augetur per venulas in membranulam discurrentes. Sæpius, ait Celsus, à narium, interdum etiam à temporum parte nascitur, & ubi pupillam tegit, ei officit; qui si recens sit, & tenuis, & albicans, addit Paulus, non difficulter medicamentis discutitur, quibus cicatrices in oculis extenuantur; ut est *Acetum album, & Vinum album simul mista, & Aqua Euphragiæ cum Sacharo; Aqua Chelidonii Melli admista; & Aquæ Fœniculi, cum Nitro, aut Sale liquato.* Quod

Recens unguis medicamentis curatur.

si unguis, seu membrana inveteravit, jamque ei crassitudo quoque accessit, exscindi debet, ait Celsus, firmato prius oculo annulo plumbeo, ut supra; inde ægro in sedili adverso, contra medicum collocato, vel si averso, ut in gremium ejus caput resupinus effundat. Quidam, si in sinistro oculo vitium est, adversum; si in dextro, resupinum collocari volunt. Alteram autem palpebram à ministro diduci oportet, alteram à medico; sed ab hoc, si ille adversus est, inferiorem; si supinus, superiorem. Tum idem medicus hamulum acutum, paulum mucrone intus recurvato, seu modicè inflexo, subjicere extremo ungui debet, eumque infigere; atque eam quoque palpebram tradere alteri; ipse hamulo apprehenso levare unguem, eumque acu modicè inflexa trajicere, linum trahente. Paulus pilum etiam equinum usurpat, quod aut ex collo, aut cauda sumitur, & lino unguem alligat, & attollit; equino autem pilo eundem unguem secat. At Celsus aliter, ut infra. Sed hoc loco prius unum adnotandum est, quod ad omnia ea loca pertinet, quæ angusta sunt, interea verò multò indigent apparatu, quodque scitu est maximè necessarium, neque observari potest, nisi ab eo, qui in artis operibus sit exercitatus, & experientissimus, videlicet, difficile admodum esse, tot manus ac digitos in angustissimo loco, & re minima apprehendenda, ac tractanda, capi, & operari posse; nam alter minister tenet palpebram, alius aliam, Medicus hamulum una manu, altera acum linum trahentem; adde, quod alium firmare oculum oportet. Itaque impossibile, ut videtis, quinque manus circa unum tantùm oculum consistere, & agere; propterea ego duplex excogitavi præsidium; alterum est annulus plumbeus, quo totus firmatur oculus, quod opus ante omnia est maximè necessarium; tum etiam palpebræ, inferior scilicet, & superior diducuntur, & quod summa est, ab hoc plumbeo annulo locus non angustatur; quia manus eum tenens, locum exteriorem occupat, & longe distat ab interno angulo, ubi chirurgia administratur; alterum præsidium est, ut palpebræ tum inferiori, tum superiori glutinum, longam habenulam trahens, applicetis; sic enim ministri, apprehensis habenulis, longius sua

Modus exscindendi pterygion.

Modus Pauli.

Observatio in chirurgiis locorum angustorum.

Autoris duplex præsidium in excisione unguis.

ſua manu diſtare ab oculo poterunt, & Medicus chirurgiam non incommodè moliri. Poſtea Medicus, duobus lini capitibus apprehenſis, & elevatis manubriolo ſcalpelli, ſi qua parte unguis oculo inhæret, diducendus, donec ad angulum veniat. Tandem lini duobus capitibus hinc inde apprehenſis, modo remittere, modo attrahere Medicus debet, donec unguis in ſubjecto oculo, videlicet cornea, & albo ſit ſeparatus; magna cura adhibita, nè ubi ad angulum ventum eſt, ipſius caruncula, quæ cuſtos foraminis eſt, humorem & lacrymas effundentis, lino abſcindatur, & affectum excitet, ῥύαδα Græcis dictum, ex quo humor ſemper effluit. Itaque exſcindere unguem ab angulo Medicus ita accuratè debet, ut neque ex eo aliquid relinquatur, quod exulceratum, vix ullam recipiat curationem; neque ex angulo aliquid detrahatur, quod ῥύαδα affectum excitet. Ultimo in hac chirurgia, proximis diebus quotidie oculum diducere opus eſt, ne ad angulum palpebræ invicem cicatrice agglutinentur. qua expleta chirurgia, Paulus *momentum Salis in lævorem detriti* inſpergit, & *lanam Ovo exceptam* deſuper apponit; nos tutius *Cadmiam, aut Pompholygem lævigatam*, ad exſiccandum, & detergendum, & *Ovum totum lana exceptum* ſuperdamus, tum ad leniendum, tum ad inflammationem arcendam.

Celſus ex *Melle* linamentum imponebat. Sed in univerſum, medicamenta exſiccantia ſint, & deterſoria, ita tamen, ut neque mordeant, & partem irritent, & omnino inflammationem arceant. Atque hæc de ungue oculorum dicta ſint; nunc de encanthide agendum.

Cap. XX.

DE ENCANTHIDE.

Encanthidis cauſæ.

Encanthis, Græcè Ἐγκάνθις, in Oculi angulo, unde etiam nomen accepit, exiguum tuberculum eſt, vel ex fluxione obortum, vel ex ungue parum exciſo, ac proinde contracto, conglobato, & in tuberculum converſo. Conveniunt Celſus, & Paulus in chirurgia, quod excipi hamulo, & circumcidi debet. Paulus volſellam, ad apprehendendum uſurpat. Sed hic quoque diligenter temperata manu utendum, ne quid ex angulo abſcindatur; tum exiguum linamentum, aut *Cadmia aut Atramento ſutorio* inſpergendum eſt. Paulus *Chalcitidem lævigatam* uſurpat. Sed mitiora, quæ non irritant, tutiora ſunt, ut eſt *Tuthia præparata*, aut *Pompholyx*; aut *Sief album ſine Opio*.

Modus eam curandi.

Cap. XXI.

DE HYPOPYIS, SEU PURULENTIS OCULIS.

Paulus Lib. 6. Cap. 20. ex Galeno, chirurgiam proponit ad ὑποπύυς, hoc eſt hypopyos, vel purulentos oculos, qui undique intus pus continent, quod potiſſimum intus ſub cornea apparet. Chirurgia autem relata à Galeno, erat cujuſdam medici ocularii, cognomento Juſti, qui, in ſedili ægro collocato, & capite ejus utrinque à lateribus apprehenſo, mox quatiebat adeò, ut pus deorſum deſcendere infra corneam videretur; quæ tamen chirurgia medicamentis digerentibus poſtea indigebat; propterea Galenus 14. Meth. Cap. ultimo, rurſus proponit ſuam ad hypopyos chirurgiam, dicitque, quod frequenter multum ſimul puris evacuatum eſt, tunica cornea diviſa, paulò ſupra locum, quo omnes inter ſe tunicæ committuntur, quem coronam, & iridem vocant.

Chirurgia ad hypopyon.

Unde pus evacuetur.

Cap. XXII.

DE ÆGILOPE, OCULORUM FISTULA LACHRYMALI VULGO DICTA.

Solet non rarò in interno oculorum angulo oboriri fiſtuloſus affectus, αἰγίλοψ, qui, quamvis oculi fiſtula appelletur, tamen à principio videtur potius palpebrarum eſſe, quam oculi; nam per puſillum utriuſque, videlicet inferioris, ſuperiorisque palpebræ foramen, quod eminet in oculi interno angulo, ex quo naturaliter lachrymæ effluunt, ſolet primum lachryma facilè, frequentiuſque manare, quam ſoleat, quod ſenſim, ſenſimque adaugetur, donec aſſiduus fiat lachrymarum effluxus; interdum effluxus continuus non eſt, ſed lachryma ita in ſpatio, & ſinu facto, meatuque dilatato colligitur, ut perpetuò ad digiti compreſſionem effluat. Effluit quoque ex utriuſque palpebræ foraminibus, ubi nares vehementius emunguntur, cum quadam ſpiritus detentione; qui affectus, ſi non ſanetur, ſolet ſubinde major ſubſequi loci

Ægilopis principium, & progreſſus.

ampliatio, & cavitas, quæ ad oculi etiam angulum jam spectat; & sicuti a principio ulcus non adest, ita dum diutius collecta serosa, salsaque lachryma permanet, ac putredinem contrahit, & cavitatem, meatumque sensim erodit, & dilatat; quo tempore non amplius solius palpebræ meatus afficitur, sed sinus angulum quoque comprehendit, & occupat, quò fit, ut lachryma saniei admista primum erumpat, deinde temporis progressu, sola sanies, & locus affectus duritiem contrahit, quæ ad tactum persentitur; in quo statu affectus Anchilops dicitur, à Paulo Lib. 3. Cap. 22. quæ non ineptè à posterioribus lachrymalis fistula appellatur; quod in lachrymarum loco, & ductu oboriatur. Anchilops autem à Paulo dicitur, priusquam abscessus extra in ulcus erumpat; etenim ubi affectus inveterascit, solet etiam exterius inflammatio oboriri, quæ in abscessum versa foras expurgatur, facto nimirum exterius in cute foramine, quod sæpè cicatrice obducitur, & rursus aliquo temporis intervallo interposito renovatur; interdum autem diutius apertum permanet. Ex diuturnitate tandem succedit, ut ad nasi os fistula pertingat, & materiam saniosam per nares nonnunquam expurget, per illud scilicet foramen, quod in interno angulo in nares pertunditur.

Anchilops quid Paulo.

Interdum ita procedit affectus, præsertim cum per internas nares non expurgatur, sed colligitur in sinu materia, ut narium quoque os vitiet, & corrumpat. Cæterum in quocunque statu affectus consistat, chirurgiam postulat, non tamen eandem; nam in principio, & usque quo ad os non pertingit affectio, solet curari tum solis medicamentis, tum simul cum iisdem, chirurgia; etenim in principio *Oxelæum ceratum*, lachrymam copiosam exsiccavit, aut *Aqua Aluminosa*, aut *spongia eadem Aqua imbuta*, aut *pulpa fructus ligni Indici immaturi contusa*, & applicita. At in progressu affectu, ubi quoque sanies lachrymæ admista ex utroque angulo effluit, ego instrumentum effinxi, quod ad angulos fistulosum sinum comprimens, solet ipsum glutinare, si *spongia ex Vino nigro Aluminoso expressa*, plumbeis corporibus subjiciatur. Ultimo loco, videlicet ubi ad os pertingit, sive vitiatum, sive nudatum tantum sit os subjectum, adurentibus ferramentis succurritur. Celsus ita chirurgiam hanc administrat; hamulo summo fistulæ foramine excepto, deinde usque ad os exciso, oculoque, & cæteris proximis partibus benè obtectis, & munitis, os ferramento adurendum vehementius; quod si jam carie corruptum est, quo crassior squama abscedit, eò melius. Paulus & ipse similiter exscindit usque ad os; quod si os carie nondum sit affectum, nudatum tamen ipsum eradit; sed quia in hac parte ossis derasio difficillima est, ideo opinor, Celsum statim ad ferramenta adurentia devenisse, dimisso scalpro. Ego autem, ad eradendum os, cum Paulo, derasoria quædam instrumenta mihi paravi ad hunc usum accommoda; quæ tria sunt, & differunt magis, & minus: quod si caries os occupavit, ferramentis candentibus utendum statim est; quæ Paulus acuta, aut in cuspidem abeuntia usurpat, & adeò ipse quoque comburit, ut squama abscedat; postea monet quoque, fuisse nonnullos, qui post carunculæ, & loci excisionem, terebra usi, humorem, aut pus in nares derivarint; quod mea sententia efficiendum est, ubi aliis expertis non curetur fistula; satius enim est ipsam percolari interius, quam exterius per genam. Terebra autem fit exigua, ac tenuis, quæ exitum tantum paret; cujusmodi est, quæ è vestigio perforat, propter nasi ossis eo loci tenuitatem. Hæ igitur sunt Pauli, & Celsi chirurgiæ ad ægilopem. Ego autem, ubi subest os nudatum, aut vitiatum, & vetusta fistula, absque alia cutis, aut fistulæ excisione, quæ dolens admodum est, statim cannula supra foramen posita, ut oculum tueatur, & compressione cutis sensum obtundat, ferramento candente per cannulam immisso, ad os usque combussi; aliàs usurpavi ferramentum latum, sed cum tardè penetret, & chirurgiæ omnes celeres sint oportet, ideo laudo potius olivare instrumentum, quod cuspidem habet instar nuclei olivæ. Ultimo Celsus, præter propositam chirurgiam, proponit quoque adurentia medicamenta; quæ ego usurpo, cum ægrotantes timidi sunt, & ferramentum candens expavescunt; & caustico apposito ita comburo, donec ad cavitatem ipsius sinus digito pertentatam, & cognitam ventum sit; nè verò dispergatur causticum ejusmodi, exigua argentea opercula caustico superpono, & comprimo. Hoc modo curatur lachrymalis fistu-

Curatio ægilopis, in principio.

Curatio in progressu.

Curatio, quando malum ad os pertingit.

Auctoris chirurgia in ægilope.

Auctoris nova ratio curandi fistulam lachrymalem.

fiſtula, in quocunque ſtatu ſeſe curanda obtulerit: nam canceroſam fiſtulam non eſſe attingendam chirurgia, à Celſo ſumus admoniti; quod mortem curatio hæc maturet.

Cap. XXIII.
DE ERUTO, ET AMISSO OCULO.

De eruto, & amiſſo oculo illud dicam, non poſſe eum, niſi æquivocè corrigi, nimirum cum oculo vitreo, vel lapideo, vel argenteo, ſeu alterius materiæ, qui ſano coloribus, figura, magnitudine, & poſitione ſit quam ſimillimus. Quod ſi oculus totus erutus eſt, rotundus imponendus; ſi verò portio remanſit, cortex vitreus concavus aptandus.

Cap. XXIV.
DE POLYPO EXTRAHENDO.

Polypus quid.

Polypus, ex Paul. Lib. 6. Cap. 25. eſt tumor præter naturam, in naribus internis obortus, ex marini polypodis ſimilitudine nomen ſortitus; tum quod illius carnem repræſentet; tum quod ſuo complexu, qui ipſum capiunt, ulciſcatur; ita vitium hoc nares comprehendens, ipſas obſtruit, id efficiens, ut & difficulter reſpirent, & ſermonem ægrè exprimant; interdum in totum reſpiratio per nares impeditur, & coguntur patientes per os diu, noctuque perpetuò reſpirare, cum ingenti moleſtia, & vitæ incommodo. Addit Celſus, quod quando polypus ita producitur, ut ad fauces perveniat, etiam ægri ſuffocantur. Albucaſis Lib. 2. Cap. 24. dixit, has carnes aſſimilari ſcorpionibus multorum pedum. Eſt hujuſmodi tumor, qualis caro alba, mollis, replens nares; non quidem hæc uniformis, ſed multæ apparent veluti carunculæ ſimul junctæ; aut altera ab altera pendens, appenſæ modò quidem ad cartilagines, modò oſſibus aut naſi, aut ſupernè ſpongioſis, Albucaſis lib. 2. Unde provenit a materia potiſſimum pituitoſa; & habet nonnullas venas, à quibus nutritur; unde veriſimile eſt, fieri a ſanguine admodum pituitoſo, qui in cerebro redundat, & ad nares confluit.

Polypi incommoda. Polypus qualis. Ejus cauſa.

Differentiæ polypi.

Hujus plures ſunt differentiæ, ut Paulus ait, & Albucaſis. Nam interdum polypus eſt durus, adhærens, lividus, dolens, & ut uno verbo dicam, cancroſus; quem nullis inſtrumentis eſſe curandum, quia chirurgica operatione irritatur, ſed blandientibus tantum lactandum; aut ſi curare precibus ægrotantis cogimur, monet Paulus, ipſum eſſe adurendum candentibus ferramentis; quæ per cannulam ſunt immittenda, obvoluta eâdem linteo vino frigido madefacto, ut tantum affecta pars inuratur, non alia; cannula enim, ſubeunte ipſam ferramento, valde incaleſcit, cum dolore, & læſione narium, & partium circumſtantium.

Alia differentia.

Alius mollior, laxus, albus, indolens, ſupra appenſus tantum naſi cartilaginibus, aut oſſibus, aut ſpongioſis ſuis radicibus; infrà verò, pendulus; pendet autem, ut interdum extra nares exeat; interdum retrahatur ſurſum; rurſus interdum per narium foramina ad fauces declinet, & in faucibus appareat. Videantur polypi differentiæ, ab Hippocr. deſcriptæ Lib. 2. de Morbis, Cap. de Polypo, & modi curandi. Hunc igitur chirurgia curamus.

Curatio polypi, ex Celſo.

In quo curando, monet Celſ. Lib. 7. Cap. 10. oportere ſurſum per nares immittere ferramentum acutum, in modum ſpathæ factum, & ipſum polypum ab oſſe liberare, adhibita diligentia, ne ſubjecta cartilago lædatur, quia difficilis ſuccedit curatio. Ubi polypus abſciſſus eſt, unco ferramento extrahendus eſt; tum implicitum linamentum ad ſanguinem ſupprimendum imponendum; tum purgandum; & denique pinna impoſita, medicamento cicatricem inducente obducta, ſanandum. Hoc modo Celſus docet curationem polypi per chirurgiam.

Chirurgia polypi, ex Paulo.

Paulus loco citato, præcipit, ut ægro collocato in ſedili, adverſus ſolis radios, Chirurgus ſiniſtra manu narem aperiat, & dilatet; dextero verò, ſpathula ad id facta, in myrtacei folii modum acuta, orbiculatim polypum præcidat, illic acie ferramenti impoſita, ubi naribus coaluit; poſtea inſtrumento in oppoſitum converſo, manubriolo ipſius, carunculam ſucciſam foras eximemus; idque toties efficiemus, ſecando, & eximendo, quouſque totus polypus fuerit exemptus. Ut videtis, non variat Paulus à Celſo, niſi quia Celſus unco utitur. ad polypum extrahendum, Paulus ſpathæ manubriolo, quod creden-

Differentia inter curam Celſi, & Pauli.

dum est, obtusum esse uncum. Rursus Celsus, ad cicatricem obducendam, utitur pinna, Paulus verò, plumbeis canaliculis. Tertiò Celsus, abstinet à ferramentis adurentibus, Paulus autem utitur illis, sed in narium polypo.

Signa extracti polypi.

Indicabit totum polypum esse exemptum, si respiratio per nares libera, & sine obstaculo recurrat; si vox, seu loquela concinna sequatur; addit aliud signum Paulus, & Albucasis, si humor per palatum in fauces prodeat; signum enim est, viam illam liberam, & expeditam factam esse. Quod si hujusmodi signa diminuta appareant, signum est, reliquias polypi superesse, & esse necessarium aliquid moliri, ad ipsas exterendas, sive polypus verus, sive cancerosus sub adustione remanserit. Quod si modus prædictus extrahendi non amplius sit possibilis, in eo casu præcipit Paulus, & Albucasis, esse sumendum linum mediocriter crassum, funiculi instar, & nodis hinc inde pluribus, & frequentibus constrictum, ita ut inter nodum, & nodum sit spatium digiti transversi, aut etiam minus, ut monet Albucasis; & hujusmodi funiculum immittendum, à naribus ad palatum, & foras per os extrahendum, cum specillo perforato, aut plumbeo, aut argenteo, ad cuspidem alteram, tum verò dextera, sinistraque manu, duo fili capita, tum quod à naribus, tum quod ab ore pendet, vicissim trahenda, ac retrahenda, donec reliquæ polypi absumantur. Hæc est curatio polypi ex Celso, & Paulo.

Reliquiæ quomodo exterendæ.

Chirurgia polypi, ex Albucasi.

Albucasis variat aliquo modo hanc curationem, dum Lib. 2. Cap. 14. dicit, polypum, id est carnes illas, prius unco ferramento in nares immisso, foras extra nares trahendum; tum verò præcidendum, quantum ejus foras extractum est; & id toties faciendum, donec totus polypus sit exemptus. Quod si reliquiæ remanserint, quas non sit amplius possibile foras trahere, tunc vult Albucasis, sicuti Celsus, & Paulus, ut immisso incidente instrumento, ad modum spathæ, præcidantur reliquiæ, & unco ferramento extrahantur. Quæ Albucasis operatio optima est, cum polypus amplus est, & foras extra nares trahi potest.

Duplex periculum chirurgiæ propositæ.

Ego autem non recusabo, quæ habeo, in polypo curando vobis communicare. Ratio ab Auctoribus proposita bona est, neque ipsam damno, sed solet sub ipsa duplex periculum imminere, & contingere; unum est, sanguinis profusio magna, quæ impedit operationem; aliud est, incisio cartilaginis narium. Quod sanè duplex periculum animadverterunt omnes, & Celsus, & Paulus, & Albucasis, & cæteri, & proponunt etiam remedia: & Celsus privatim præcipit, ne infrà cartilago lædatur; quia in ea difficilis curatio est, quasi innuat, fieri ulcus intus quasi incurabile. Et ideo ego habeo instrumentum tutissimum, quo sæpissimè, ac felicissimè sum usus, quod simul præcidit, apprehendit, & foras trahit, quæ sunt tres potissimæ intentiones, seu operationes, quæ in hoc casu requiruntur. Sed quod majus est, præcidit tantum polypum, & illæsas servat omnes alias partes; præterea apprehendit, & foras trahit, neque sanguinis effusionem effatu dignam movet; quia non præcidit alias venas, quam per caruncula polypi dispersas; aut si propositum instrumentum evellit, & radicitùs à cartilaginibus exstirpat polypum, non propterea sequitur tanta profusio, quanta sequeretur, si venæ, quæ sunt propriæ cartilaginis, præciderentur; quoniam venæ polypi non sunt ita magnæ, neque naturâ adhærent, prout cartilaginum venæ. Et ideo memoria teneatis formam prædicti instrumenti; quò perpetuò omnem polypum perfectè sanavi, ita ut omnes patientes ad me confugiant firma spe salutis.

Exempto polypo, facilè adhuc aliquæ reliquiæ remanent; quæ tamen ita exiguæ sunt, ut vel ex se ipsis exsiccentur, & consumantur, vel medicamento aliquo imposito. Celsus primùm imponit implicitum linamentum, vel ex penicillo aliquod medicamentum inspergit, quo sanguis supprimatur; postea purgat vulnus, & pinna imposita, medicamento cicatricem obducente obducta, sanat. Paulus funiculari linamento, pastillo obducto, ad reliquias consumendas utitur. Albucasis, *Unguento Ægyptiaco*. Ambo postea præcipiunt, canaliculos plumbeos in nares immittendos. Celsus verò pinnam, cum cicatricem obducentibus. Ego & prædictis utor, & per cannulam, aut pulveres insufflo, aut impello intus in cannulam, stylo, circulum ex altero extremo habente, intra eam imposito, & impulso.

Reliquias polypi ut tollat Celsus.

Paulus.

Albucasis.

Auctoris.

Pos-

Instrumentum Albucasis. Possumus quoque usurpare instrumentum Albucasis, quod habeat cannulam, quæ in nares immittatur; deinde exterius habeat veluti conchulam adjunctam, aut adapertam, aut clausam, & in conchula pulveres ponere, qui sursum postea à patiente per inspirationem attrahuntur, & ad summitatem narium perveniunt; neque verendum est, ipsos posse sursum ad cerebrum pervenire, propter obstructionem factam à reliquiis polypi; dummodo dexterè, & moderatè trahantur. Quo sanè instrumento utebatur quoque Albucasis in caputpurgiis liquidis attrahendis.

Cap. XXV.

DE INSTRUMENTO AUCTORIS PRO POLYPO EXTRAHENDO.

Duo sunt hoc loco proponenda; alterum, hoc solum meum ferramentum ea omnia præstare, quæ quatuor Antiquorum moliuntur instrumenta, nimirum spatha, uncus, pinna, seu cannula plumbea, & funiculus nodosus. Secundo loco patebit, hoc meum ferramentum cito, tutò, sine dolore, & sine ullo periculo feliciter operari; Antiquorum verò quatuor proposita, tardè, cum molestia, & cum periculo, & omnino infelicissimè opus suum peragere; ideoque chirurgiam sub his infeliciter succedere, neque admittendam esse. Ex his tertio loco eliciendum erit, omnino in hac polypi chirurgia, rejicienda esse tum instrumenta omnia, tum modum administrandi chirurgiam Antiquorum. Vos judices advoco.

Instrumentum Auctoris commodum.

Probo primùm, hoc solum instrumentum omnia præstare, quæ quatuor Antiquorum. Quatuor sunt intentiones in polypi chirurgia; polypum primo incidere; deinde ipsum apprehendere, & extrahere; tertiò reliquias, quæ remansêre, similiter separare, & auferre; quartò, cicatricem in loco polypi exulcerato inducere. Ad incidendum polypum, spatha Antiqui utebantur; nos verò idem exsequimus hoc instrumento, quod habet aciem, & ideo incidit, imò facilius, & promptius incidit, quàm spatha; quòd hæc una acie incidit, hoc ferramentum autem duplici; spathæ acies ad mutuum occursum non venit, sed incidit, quemadmodum omnia, quæ longiore sunt acie; at ferramentum ad mutuum occursum accedens, incidit, ut forceps, & omnia alia instrumenta, quæ ad robustè incidendum apta sunt. Ad secundam intentionem explendam, videlicet, ad apprehendendum, & extrahendum succisum polypum, Antiqui utebantur unco; at nostrum ferramentum, & ipsum, ut uncus apprehendit, & foras trahit; apprehendit enim, cum à partibus contrariis, ad mutuum occursum, ut forceps, venit; foras trahit polypum, à Chirurgi manu adjutum; quinimo, ferramentum eodem ferè tempore & incidit, & apprehendit; quod Antiquorum instrumenta non faciunt, quæ distincta, & diversa sunt. Adde rursus, quod ferramentum ad Chirurgi libitum, & apprehendit, si mitiùs, & incidit, si valentiùs comprimatur; quorum nullum cætera exsequuntur. Ad tertiam intentionem, quæ est reliquias polypi auferre, Antiqui utuntur nodoso filo; at ferramentum suo extremo abradit ab osse omnes reliquias; id quod ego tactus, & auditus sensu comprobavi, persentiens ipsius polypi frustula, à ferramento ab ossibus spongiosis abradi, & separari. Ad quartam intentionem, hoc est, ad cicatricem inducendam in loco ablati polypi, Antiqui penna, & canaliculo plumbeo utebantur. At nos insufflare intus sursum medicamenta possumus.

Quatuor intentiones chirurgiæ polypi.

Instrumenta. I. — II. — III. — IV.

Modo secundum propalandum est, videlicet, Antiquorum proposita instrustrumenta infeliciter omnia peragere, ferramentum verò nostrum felicissimè operari. Quis non videt, spatham intra nares immissam, locum, scilicet angustissimum, & obscurissimum, impossibile esse solum polypum incidere; cum non videamus ullo modo quid secandum, aut servandum sit. Dicat Celsus, quidquid vult, ut adhibeatur diligentia, ne cartilago lædatur; quoniam lædi ipsam necesse est sub spatha. Dicat Paulus, quantum libeat, collocandum esse hominem adversus solis radios, & narium foramen sinistra manu esse explicandum, & dilatandum; quoniam nunquam polypus, qui sit in narium summitate, ubi perpetuò degit appensus, videbitur, itaque cum spatha nescimus, quid facimus. Quod si aut cartilaginem, aut internam narium partem incautè incidamus, primùm dolor intolerabilis; inde sanguinis profusio; tertio loco inflammatio excitabitur; à quibus grangræna etiam supervenire potest cum periculo mortis.

Incommoda spathæ Antiquorum.

Commoda ferramenti Auctoris.

Quorum nullum sub nostro ferramento evenire potest; ferramenti enim acies introrsum recurvata est, & non potest aliud incidere, quam polypum. Amplius, non potest incidere ferramentum, nisi prius rem incidendam apprehendat; apprehendendo autem, pertentamus, num polypus sine sensu, aut pars narium sensu exquisito prædita comprehensa sit. Insuper spatha potest latiùs, dum incidit, temerè excurrere; ferramentum verò nostrum ad mutuum occursum veniens, non potest.

Incommoda unci.

Secundum Antiquorum instrumentum erat uncus, qui infeliciter, & tardè operatur, propterea quòd neque apprehendere, neque extrahere probè potest, quod à Chirurgo non videtur; præterquam quòd, dum deorsum trahitur uncus, suo mucrone offendere narium latera potest; at nostrum ferramentum, tum cito, tum tutò, tum sine noxa apprehendit, & foras trahere totum polypum potest; ita ut unica vice aliquando totum extraxerim polypum Venetiis.

Incommoda funiculi nodosi.

Tertium Antiquorum instrumentum erat funiculus nodosus, à naribus in fauces, & per os exiens, qui tractus, retractus, modo una, modò altera manu, polypi reliquias aufert. Qui modus imperfectissimus est, difficilis, nec incommodis vacans; nam primò immittere acum plumbeam à naribus ad fauces, & à faucibus per os trahere, neque facilè est, neque solatio est patienti. Nam si digitis linguam tantùm deprimamus facilè interdum ventriculus subvertitur, & ad vomitum incitatur; quid igitur acciderit, si acus, & funiculus in fauces perveniat? Præterea trahere, & retrahere nodos, nonne est dolorem ingentem inferre? præsertim cum partes sentientes aspero nodorum contactu affricantur. Præterquàm quòd ego certè, qui plurimos polypos chirurgia curavi, testari possum, nunquam me vidisse polypi reliquias remansisse in ea via, quæ à naribus ad palatum perducit; sed omnes ad os spongiosum esse appensas, quòd à memorata via longo distat intervallo. Itaque nodos per hanc regionem movere, nil aliud est, quàm corpora sentientia irritare; interea verò omnes polypi reliquias relinquere superius appensas. At nostrum instrumentum, suo extremo lato recurvato, & incidente, facilè à supernis ossibu omnes abradit polypi reliquias, absque ulla narium molestia. Ad explorandum autem ductum, qui à naribus ad palatum ducit, si fortè opus sit, recurvatum ferramentum ad id paratum est.

Reliquiæ polypi ubi hærent.

Auctoris instrumentum, reliquias polypi atterit.

Quarto loco Antiqui utebantur pinna, & canaliculo plumbeo, cum medicamentis ad cicatricem inducendam; à nobis autem neutrum horum usurpatum est, quia soli *Vini nigri* ablutio, interdum *simplicis*, interdum *Aluminosi* profecit. Neque unquam vidi in polypo extracto reliquias remansisse, quæ rursus expullularint, ac renovatæ sint; puto ego id provenisse, ex præcedente ferramenti opera, quod atterit polypi reliquias omnes, quæ attritæ ex seipsis postea exsiccantur, & commoriuntur. Ex his modò facilè vos ipsis eliciatis, neque instrumenta, neque chirurgiam Antiquorum in polypi curatione admittendam esse, quinimo rejiciendam. Vide Hipp. 2. de Morbis, Cap. de Polypo.

Cap. XXVI.

DE OZÆNA, NARIUM ULCERE.

Nares intus exulcerari compertum est; at ὄζαιναν, non quodcunque narium ulcus appellari, testis est Celsus Lib. 6. Cap. 8. qui ozænam, ulcera intra nares, plures crustas, & odorem fœdum habentia, esse dixit: & Paulus quoque Lib. 3. Cap. 24. ozænam, ulcus esse tradidit putridum, ex humorum acrium illuvie genitum. Quibus ulceribus, Celsus etiam dixit vix posse succurri; puto ego, propter eorum malignam naturam, quæ tum ex fluxione acri, & prava, ab hepate, & capite transmissa, à virulentia Gallica proveniat, quæ ozænæ ulceri sæpe conjungi solet; tum verò etiam à partis affectæ intemperie, quæ humorem, etiam bonum, si influeret, corrumperet. In quo curando, præter ea, quæ medicamentorum ope fiunt, quævè tum jecur, tum caput respiciunt, & fluxionem, intemperiemve arcent, & corrigunt, & *decocto ligni Indici*, si opus est, purgant, & præter localia etiam medicamenta apposita, ubi non sanatur ozæna, tunc ad eam sanandam manus admovenda est. Celsus dicit, quod si ozæna medicamentis non cedat, quemadmodum manu curanda sit, apud magnos Chirurgos

Ozæna quid.

Ozænæ causa.

Difficilis ozænæ curatio.

gos se non reperisse. Et subdit; Credo, quia rarò ad sanitatem satis proficit, cum aliquod in ipsa curatione tormentum habeat. Et vera dicit Celsus; quod tormenta in curatione non arrident, & ægrè tolerantur, maximè autem, cum in parte valdè sensitiva, cujusmodi internæ nares sunt, tormentum afferat, aut incisione, aut adustione.

Chirurgia prima ozænæ ex Celso.

Attamen proponit Celsus, ad ozænam, duplicem chirurgiam, potius ex aliorum sententia, hoc modo. Apud quosdam tamen positum est, vel fictilem fistulam, notetis triplicem vocem; vel subtilem fistulam, vel subtilem, vel fictilem, ego potius fictilem recipio. Igitur aliqui sunt, qui volunt, vel fictilem fistulam; vel enodem scriptorium calamum in narem esse conjiciendum, donec sursum ad os perveniat, id est, ad nasi ossa; tum per id, tenue ferramentum candens dandum esse ad ipsum os; deinde adustum locum purgandum esse *Ærugine, & Melle*; ubi purum ulcus est, lycio ad sanitatem perducendum.

Alia chirurgia ex Celso.

Proponit postea Celsus alteram chirurgiam, quam nemo, ut puto, admittet. Inquit, vel narem incidendam esse, ab ima parte ad os, ut & conspici locus possit & facilius candens ferramentum admoveri; tum sui narem debere, & adustum quidem ulcus eadem ratione curari; suturam verò illini vel *Spuma Argenti*, vel alio glutinante. Hæc Celsus. Certè secare narem usque ad ossa nasi, & postea, adustis exulceratis partibus, vulnus consuere, nullus, uti opinor, perferret; neque etiam si quis perferret, à prudenti Chirurgo admitti, & administrari deberet sectio; primò, quia inciditur tota pinnarum narium cartilago, non autem simplex cutis; secundò, quia usque ad ossa nasi, ozæna potest & conspici, dilatatis naribus, & comburi etiam, & medicamentis tandem impositis, non incommode curari; frustra igitur inciditur.

Ejus incommoda.

Auctoris chirurgia in ozæna.

Propterea ego similem quidem chirurgiam, at longè mitiorem, vobis ad ozænam propono. Immittenda cannula ferrea sursum per nares, tam longa, ut ulceris longitudinem sequatur, & æquet, nariumque cavitatem æmuletur; & per ipsam ferramentum candens indendum, quod tamen nonnisi cannulam attingat; sic fiet, ut ferrum candens calefaciat cannulam, & hæc nares, & ozænam; nolo autem nares ex hoc calore dolere, sed tantum citra dolorem calefieri partem exulceratam, ad bonam laborantis tolerantiam; qua perspecta, tunc cannula à naribus è vestigiò eximenda, rursumque immittenda; totiesque ferramentum candens, quod tantum calefacit, repetendum, quousque exsiccata sufficienter pars exstiterit; ex pluribus enim iteratis vicibus fit, ut sine dolore iterata calefactio impleat vicem adustionis, partem scilicet exsiccando, & corroborando, ac humores digerendo; atque ita ulcus sanando; etenim si ferrum ignitum adurendo exsiccat, digerit, & corroborat; præterea verò substantiam partis absumit, uno excepto, quod est, partis substantiam consumere, idem ferè præstabit, non tamen ita validè, ac velociter calefactum; quod tamen per plures vices repetitum, tandem opus absolvere necesse est, atque idem ferè præstare, quod candens ferrum semel admotum; qui modus, à primo proposito per magis & minus differt, qui ferrum candens per fictilem fistulam, aut calamum scriptorium indit. Quamvis ignorem, quomodo ferramentum candens, per calamum scriptorium dari possit, absque eo, quod sciptorius calamus comburatur; nisi fortè, comburi ulcus per combustum calamum velimus. Sed Celsum declaremus.

Iterata calefactio adustionis loco.

Celf. explicatur.

Calamus scriptorius antiquitùs, non erat primò ex ala anserina, ut nunc, sed erat fistula ex arundine conflata, qua tunc Antiqui scribebant, prout nunc quoque Græci. Quod verum esse, ex eodem Celso patet, qui pinnam passim, non pro calamo scriptorio, sed pro pinna simpliciter accipit; ut patet Cap. 8. & Cap. 10. Libri. & quia inter hos quidam sunt nodosi, quidam enodes, eligit meritò enodem calamum Celsus.

Chirurgiæ propositæ electio.

Qui ferro adurendi modus omnibus partibus exquisito sensu præditis, & adustione opus habentibus competit, ut analogon adustionis habeatur, & dolore vacans præsidium; quo ego plurima istiusmodi ulcera feliciter sanavi. Ab ipsa autem calefactione, medicamenta superdanda, quæ refrigerent, & siccent, ut est *Linimentum simplex*, *Unguentum de Cerussa*, & alia id genus.

Cap. XXVII.

DE SUFFUMIGIO ANGLICO, EX TABACO, ET CHIRURGIA, NASO, ORIQUE COMMUNI.

Solent quoque passim in Anglia suffumigium parare ex *Tabaco*, seu *Herba Regina exsiccata*, quam ignitam, & fumum exhalantem, & alteri extremo admotam herbam, per fistulam fictilem, ore fumum illum trahunt, eoque ore repleto, ut buccas inflet, exeatque per nares. Ferunt hujusmodi fumum ita assumptum, & ad cerebrum, pulmonesque attractum, contactu suo valere admodum ad catarrhum ad pectus destillantem, & suffocantem. De quo tamen medicamento nonnulli conqueruntur, quod caput repleat, & dolorem ejusdem moveat; nonnulli se id non pati testantur; attamen in Anglia, ut dixi, est in frequentissimo usu cum felicissimo successu.

Suffumigii ex Tabaco utilitas.

Cap. XXVIII.

DE ORIS CHIRURGIIS, ET PRIMO QUOMODO LABIORUM FISSURÆ CURENTUR.

Oris partes multis obnoxiæ morbis.

Plurimæ in ore administrantur chirurgiæ; cum enim oris partes plurimæ sint, nulla est vel minima, quæ manuum curationem non desideret; proinde instrumentorum supellectilem non requirat; etenim in labris quatuor fiunt chirurgiæ; in gingivis duæ; in oris partibus duæ; in dentibus octo; in palato duæ; in lingua quinque; in uva una; in tonsillis una; quæ omnes interdum incisione, sed ut plurimùm per ferramenta adurentia explentur; quod hæ oris partes, ut humidissimæ sunt, ita multis putridis morbis patent, qui adurentibus, impenseque exsiccantibus maximè adjuvantur. Administrabimus igitur chirurgias in ore, prout sese ejus partes offerunt, orsi à labiis, inde ad gingivas, dentes, palatum, linguam, uvam, & tonsillas devenientes.

Labia igitur quadruplicem requirunt chirurgiam; prima labiorum fissuras curat; secunda curta labia resarciuntur; tertia, incisa usque in profundum mutuò applicantur, & glutinantur; quarta labium cancro affectum adimit.

Chirurgia labiorum fissuræ.

Ad primam quod attinet. Celsus Lib. 7. Cap. 12. unam administrat chirurgiam in labiorum profundioribus fissuris, dolentibus, & sanguinem fundentibus, potissimùm inter loquendum, & comedendum; quas actiones etiam prohibent, cum aliis fere oris officiis; quas Celsus præcipit inurendas ferramento tenui, quod spathæ simile quasi transcurrat, non autem imprimatur: puto, hanc spatham debere esse acutam quidem, sed retusa acie præditam, quò fissuræ profunditatem attingat, nequaquam autem simul comburat, & incidat, ut est ferramentum, quod ex altissima parte aciem acutam, ex altera retusam habet.

Cap. XXIX.

QUOMODO CURTA LABIA RESARCIANTUR.

Ad secundam autem chirurgiam quod attinet, curtum scil. labium reficiendum, vel nasum, ubi materia aliunde, & longius desumenda est, ut in naso, ex brachio desumitur; in hos autem vos mitto ad hujuscè rei Scriptores, cum eam curationem nos experti adhuc non fuerimus. At ubi materia resarcienda aliunde petenda non est, tanquam à me administratam chirurgiam vos docere instituo. Igitur ubi in labiis aliquid deest, vel illud fit à nativitate; unde non paucos videmus, quibus ex anteriore oris parte, in superno potissimum labio, ad incisores dentes, deest labium in medio, & reliquum hinc inde interius ad gingivas adglutinatum est; vel si sit labii defectus ex vulnere, soleo ego non aliunde, quam ex ipsomet labio materiam comparare; quod evenit, quia labia, præterquam quod mollissima, & humidissima sunt, multum extendi etiam non difficulter possunt; ideoque ego in primo casu, si exigua labii portio deficit, scarificato prius labio, & eo imprimis à gingivis omnino separato, sutura utramque ejus partem ad mutuum contactum adduco, statimque glutino ex utraque parte posito, contrariisque simul attractis habenulis adstringo, atque ita suturæ, ne erodant, prohibeo. Intereà verò labium ad mutuum contactum adductum glutinatur; quod, ut quam citissimè succedat, pulveres inspergimus adstringentes ex *Bolo Armena Orientali*, *Thure*, & *Aloë*. Sed maximè omnium ad glutinandum præstat *Oleum Hispanum*, cujus descriptionem

Quæ labia curta Auctori.

Curatio labii curti Auctoris.

Parva labii portio deficiens, ut curetur.

nem habetis in libro Chirurgico edito.

Portio magna deficiens ut reparanda. Quod si labii portio multa desit, & sub sutura, & glutino difficulter labium adducatur, & adductum conservetur, eo casu, facta labii à gingivis separatione, non statim oras labii scarifico, neque suturas impono, sed linteo prius inter gingivas & labium interposito, ne rursus glutinetur, glutinum hinc inde appono, idque duplex, hoc est, alterum anterius, aliud posterius, quo valentius trahat, tunc habenulas ita ad invicem traho, ut ducentem sequantur, atque ita labium ad extensionem sequax reddo; ubi autem satis distentum labium ex utraque parte est, ita ut jam ad contactum veniat, tunc scarifico, consuo, & glutino renovato, habenulas ad unguem traho, & ita prospere succedit curatio.

Chirurgia labii incisi. Tertia labiorum chirurgia, quæ glutinat labium incisum usque in profundum, sutura, & glutino similiter curatur, ut nuper in curto labio dictum est; neque enim glutinum solum sufficit, ut in aliis faciei vulneribus, quia glutinum non comprehendit totam vulneris profunditatem, sed tantum vulneris superficiem trahit; sutura autem oras labiorum per omnem profunditatem comprehendit.

Chirurgia cancri labiorum. Quarta labiorum chirurgia est, quæ cancrum à labio evellit; cancer enim solet non rarò labrum corripere, qui, quando medicamentis non cedit, & augetur, & exulceratur, intolerabiles cruciatus excitat; tunc amputatur, una cum toto labio cancro affecto. Ad quam chirurgiam antequam deveniamus, omnia alia prius tentanda sunt; quia est chirurgia molestissima, periculosa, magna, atque turpissima. Primùm igitur de causa oportet esse sollicitos, quæ respiciat victus rationem, quæ sit contraria generationi atræ bilis; itemque sanguinem atrum, & ferventem evacuet, per frequenter repetitam sanguinis missionem, modo ex venis, modò ex hæmorrhoidibus; per fonticulos item in crure, per potum lactis, aut seri caprini. Ultimò, imposito parti affectæ medicamento, ex *succo Sonchi*, *Solatri hortensis*, *Virgæ aureæ* & ubi validiore opus est refrigeratione, *ex succo etiam Hyoscyami*, *cum farina Milii*, *Oleo Rosaceo*, *& Sapa*; quod refrigerat, exsiccat, & dolorem lenit. Quòd si ab his cancer non sanetur, immò excrescat, & impensius excruciet, & ad curam chirurgicam devenire coacti simus, amputare ipsum oportet. Nonnulli utuntur ferramentis, quæ eodem tempore incidunt, & comburunt, ut sanguinis profusionem avertant, ut est novacula, vulgo rasoio. Ego autem, qui dolorem etiam plurimi facio, & utrique prospiciendum esse consulo, ubi aliqua corporis pars amputatur, laudo, ut acuta moneta ex argento, aut ligno duro, vel cornu attenuato, & maximè acuto paretur, sic ut aciem habeat, & incidere utcunque possit; quam monetam, aut lignum subinde, vel quicquid aliud, in *Aqua illa forti* appellata, madefacimus, qua Aurifices aurum separant ab argento, & ita labium totum cancro affectum, mitiore chirurgia incidimus, postea totum ovum, corticibus abjectis, quod & dolorem lenit, & inflammationem arcet, subactum, ex stupa imponimus; inde pus moventibus, purgantibus, sarcoticis, cicatricemque obducentibus prosequimur curationem.

Quæ præmittenda sectioni cancri.

Medicamentorum usus.

Modus exscindendi cancri.

Auctoris modus.

CAP. XXX.

DE GINGIVARUM CHIRURGIA.

Gingivarum chirurgiæ. Gingivæ quinetiam madescentes, tumefactæ, putridæ, & nigricantes, quarum causa dentes dimoventur, ex Celso Lib. 7. Cap. 12. de Dentibus, chirurgiam omninò exposcunt; quæ est, ut ferramento itidem inurantur, sed leviter, ut non insidat; quia mollem gingivarum substantiam auferret, nedum laxantem humiditatem. Quæ si ita intumescant, ut dentium vallum ferè superent, hoc prius adurere oportet leviter, quotidie semel; quod fit tenuibus ferramentis, quibus ego non semel tumentes, lividas, putridasque gingivas curavi; adustæ gingivæ, *Melle* illinendæ, & *Mulso* eluendæ sunt; putridisque ulceribus factis, arida medicamenta inspergenda reprimentia, & adstringentia, ut puta, *Rosarum*, *& Verbenæ pulvis*; valentiora sunt *Malicorium*, *& Galla*.

Magni tumoris gingivarum curatio.

Epulidis, & Parulidis chirurgia. Quod si gingivæ tantum tuberculo, aut exiguo abscessu afficiantur, prima affectio Epulis, secunda Parulis à Paulo Lib. 6. Cap. 27. dicitur. Epulis quidem volsella, aut hamulo elevata præciditur; Parulidi in orbem exsectæ, linamenta inserimus, ex Paulo. Quod si præter gingivarum tumorem, accedat retro magis ad molares dentes, caro crassa, & pu-

Caro crassa, putrida ad molares, ut tollenda.

putrida, maximè extuberans, eo casu, ferramenta adurentia difficulter imponuntur; tum quia propter carnis crassitiem, & densitatem, vel multa mora non satis comburunt; tùm propter loci angustiam, & partes circumstantes, quæ non sustinent candentia ferramenta; ideoque necessarium est prius, quantum fieri potest, excidere ferramentis excidentibus, scalpris similibus, sed longè majoribus; postea reliquias inurere, & os quoque maxillæ, quod labem contraxit. Quod si scalpra sanguinis profluvium moveant, iisdem, aut certè aliis eadem forma præditis, sed candentibus utendum est; ut his, qui cætera recti, in extremo recurvati sunt, prout usus, & locus requirit; postremò ad reliquias putridæ carnis, & os subjectum, quod ex contactu putridæ, glandulosæque, & pinguis carnis vitium contraxit, candentia commoda alia ferramenta per cannulam immittuntur, obice secundum eorum longitudinem sanarum partium contactum prohibente; quæ sanè putridæ, & intumescentes carnes, etsi ab aliis non proponuntur, mihi tamen sunt perspectæ, & experientia comprobatæ, quibusdam ferramentis ad id fabrefactis.

Sanguinis profluvium scalpris ut sistendum.

Cap. XXXI.

DE CHIRURGIA, QUA GINGIVÆ EROSÆ NUTRIUNTUR.

Primum quidem solliciti esse debemus de causa, quæ erodit, per medicamenta alvum subducentia. Sed hoc tempore, quod ad affectam partem attinet, confert *Vinum album, subdulce, in quo radices Tithymali omnium generum ebullierint*, in ore bis die detentum. Quæ quidem operatio propriè chirurgica non videtur dici posse.

Cap. XXXII.

DE DENTIUM CHIRURGIIS: ET PRIMO DE DENTIBUS EX QUACUNQUE CAUSA CONSTRICTIS.

Dentium chirurgiæ septem.

In dentibus autem, septem ferè chirurgicæ operationes administrari solent. Prima dentes constrictos, valideque commissos aperit, ne æger fame pereat. Secunda immunditiam, & oris fœtorem tollit. Tertia dentes cariosos, ac perforatos, ad cariem inhibendam, juvat. Quarta, foramina dentium auro implet, ad præservationem eorundem. Quinta, dentes in alieno loco genitos, intra linguam, extra vero buccas offendentes eximit. Sexta, dentes in alieno loco obortos, eademque incommoda afferentes, retundit. Septima, dentes mobiles, dolentes, cariosos extrahit.

Reseratio dentium.

Ut ergo primam explicemus, scire oportet, bifariam posse dentes constringi, validèque committi; consultò videlicet, vel coactè. Ubi consultò fit, ut in pueris, & melancholicis, tunc causa symptomatis non pertinet ad partem affectam; si coactè, tunc causa morbi est in partibus, motui sursum maxillæ destinatis; quæ vel primariò afficiuntur, ut si tumor occupet musculos; vel per consensum à cerebro, ut in convulsione. Si igitur constrictio dentium non habet causam in musculis sursum maxillam moventibus, sed accidentalem, ut in pueris, propter pertinaciam, & melancholicis, interdum non est difficile os aperire validis instrumentis, quorum alterum pueris, alterum natu majoribus aptum, interdum verò neque etiam est ita facile dentes, & os reserare. Non est, inquam, ita facile, potissimum in melancholicis, qui impenso conatu, & validissimo motu adstringunt, & sursum trahunt maxillam: validissimum autem esse maxillæ motum sursum, illi facile concedent, qui viderunt dentibus, & inferiore maxilla, trabem gestari ducentarum & quinquaginta librarum pondo; sed & plures, & robustissimi musculi maxillæ, validum eorum motum quoque attestantur. Si causa à musculis dependet, aut ex tumore, vel convulsione, eo casu, si sine dolore affectio est, licet; si verò cum dolore, dentium valida commissio est, non licet vi, & ferramentis propositis aperire; ne forte majus subsequatur malum, quod cerebrum afficiat, cum mortis periculo; nisi fortè præmissis lenientibus ad musculos. Sed si hæc parum valent, omninò abstinere oportet à ferramentis, & alia via, ne ægri fame pereant, prospicere.

Motus maxillæ sursum est validissimus.

Triplex est modus in hoc casu, cibum exhibendi. Fuere, qui cibum liquidum porrexere, veluti per infundibulum, posita fistulæ extremitate intra os per locum, ubi aliquis dens deficit; alii unum, atque alterum dentem, dedita

Qua ratione cibandi ægri, dentibus constrictis.

dita opera excussere; vel fortè etiam ægro succurri potest, liquido cibo per cannulam recurvam, intra gingivas extremas positam, immisso. Sed si id fieri non potest, dupliciter miseris succurritur, vel ægrum alendo per clysteres in anum immissos, ex *contuso Pulli, aut jusculis pinguibus, & consummatis, vulgò dictis*; qui modus omnino ægrè nutrit, quod per venas paucissimas, & minimas, & forte non satis coctus cibus attrahatur. Vel tandem succurritur modo à me nuperrimè excogitato, & est, ut per fistulam argenteam, paulò recurvatam, per nares in palatum liquidum cibum immittamus, qui probus, uti opinor, est modus, præcipuè si cannula agnino intestinulo obvolvatur; nisi fortè eam secum afferat difficultatem, ne cibo e naribus labente, epiglottis in laryngem recurvetur, cum suffocationis periculo imminente: quem modum, ut libere, & serio dicam, non fui expertus; nam si suffocationis periculum aliquod imminere exploratum fuerit, hic modus rejiciendus erit; sin secus, recipiendus, quod in sano homine experiri licebit.

Modus cibandi Auctoris anceps.

Cum autem huc usque locuti fuerimus de adstrictione, & valida dentium commissione, quæ consultò fit, ut in pueris, & melancholicis, & chirurgia corrigitur superius enarrata, superest, ut ad alteram dentium commissionem, quæ non consultò, sed coacte fit; ut propter convulsionem, aut fluxum, aut tumorem, aut alia de causa, chirurgiæ adhibeamus operam. Hæc verò erit, ut dentes diducantur, & os aperiatur, ut ægrotantes cibum capiant, & ne fame pereant; quod instrumentis duobus absolvitur, quæ quidem robustissima sunt; propterea quod robustissimum motum sunt superatura, qualis est maxillæ motus sursum. Puto aliquos vestrum vidisse quemdam, qui sustulit scabellum nuceum, dentibus apprehensum, cujus pondus quinquaginta libras excedebat; & alium, saccum tritico plenum.

Chirurgia dentium coacte clausorum.

ADDITAMENTUM.

In ea Chirurgia, quæ pertinet ad constrictos dentes, quàm ego excogitavi ex tempore, duplex difficultas exsurgebat; altera, ut in cannula immittenda molestia contingeret ex insolito extranei corporis contactu; altera ex periculo suffocationis. Primum incommodum jam ablatum, & remotum est, quia domum reversus, fui expertus, immittere syringam pro mulieribus in nares, usque ad fauces, & ad fauces perveniens, nihil omnino persensi, quod molestum esset; ideoque tota difficultas ex eo pendet, ut liquor stillans in fauces, non labatur in laryngem, & periculum suffocationis inducat; cui propterea occurrendum puto, duobus modis, vel ut ipsa cannula ultra laryngem, vel citra, materiam eructet; si ultra, certum est ipsam in gulam descensuram, neque ullum subesse periculum, ut in laryngem delabatur; quod si citra, in eo casu epiglottis recurvabitur, & laryngis foramen occludetur; ut solet etiam naturaliter in cibi descensu evenire. Quod si quis utrumque fieri neget, sed in laryngem descensurum cibum velit, jam habeo præsidium præparatum, ut cannula sit ita recurvata, ut suo extremo cibum porrigat in oris amplitudinem anterius; ita ut prætereat columellam, palatum versus, absque ulla difficultate. atque ad hoc persuadendum, & probandum, oportet per caput mortuum periculum facere, & siphonem, cum infundibulo parare, quod ex altero extremo longius sit, & magis recurvatum, ut materiam eructet anterius in oris amplitudinem, ante uvam palatum versus.

Duplex difficultas in hac chirurgia.

Periculo suffocationis duobus modis succurritur.

Auctoris cannula.

Experiri quoque, & alterum oportet, ut materiam eructet post uvam, retrò, versus fauces, supra epiglottida. Forte etiam aliud experiri commodum erit, ut cannula in altero extremo tam modicè sit recurvata, ut materia destillet in gulam retrò post laryngem; quo in mortuo corpore triplici facto periculo, poterimus similiter & in vivo facere. Sit autem alimentalis materia, quæ per siphonem porrigitur, omnino fluida; tum propter angustiam, & longitudinem meatus; tum propter dictum Hippocratis, quòd facilius est refici potu, quàm cibo; ut est *Pulli contusum liquidum*; *aut jusculum*, *consummatum dictum*; aut *aqua Carnis*; aut *Vinum*, si licet.

Aliud experimentum.

Tertium experimentum.

Cibus injiciendus qualis.

Hæc dum ita considero, ut probabilem novam viam ægros cibandi efficiam, quidam meus Auditor amantissimus, & mihi familiarissimus, aliam detexit viam, longè faciliorem, quæ est per foramen post extremos dentes naturaliter insculptum, & ponè oris amplitudinem pertusum, quod cum digitum admittat, longè facilius ingredi cibus poterit, per fistulam recurvatam immissus. Qui tamen

Alius modus cibandi.

Difficultas hujus ultimi modi.

men modus difficultate non vacat; quia ubi constricti ita dentes sunt, omnino & convulsi sunt musculi maxillæ, cum quibus, & buccarum quoque musculi, & fortè etiam ipsa lingua convulsa est. In quo casu, etiamsi cibus in oris amplitudinem perveniat, tamen non potest ultra, ad devorandum propelli. Ideoque tunc prior chirurgia jam proposita per nares, ex usu est, quæ cibum ad intimiores fauces porriglt. Quod si buccarum musculi convulsi non sint, nec maxillæ compressæ, ut non difficulter fistula ingrediatur, usurpari & hic modus poterit.

Cap. XXXIII.
DE RELIQUIS DENTIUM CHIRURGIIS.

Chirurgia ostracodermatis.

Secunda Chirurgia, dentium immunditiam, & oris fœtorem tollit, dum rubiginem, seu corticem quasi ostreum adnatum adimit, ostracoderma dictum; quod præstant instrumenta tenuia, ex lato specilli mucrone, & pro Magnatibus, argentea.

Curatio dentium cariosorum.

Tertia Chirurgia est, qua dentes cariosi, & perforati, ad cariem sistendam, aduruntur. quod primo infundibulo argenteo ad foramen imposito; deinde *Oleo de Sulphure*, *aut Vitriolo*, aut alio liquore aliquo instillato; postea verò ferramentis candentibus in foramen adactis absolvitur; quam sequitur.

Chirurgia dentium in alieno loco.

Quarta Chirurgia, quæ est foramen auro foliato implere, ad præservationem.

Quinta Chirurgia est, quomodo dentes in alieno loco geniti, intus linguam offendentes, extra verò buccas, eximantur; id qnod excisione fit, videlicet ferramento, quod naturam, formamque mordentis vulgò appellati, habet, pro externis; pro internis autem, aliud diversa forma præditum.

Sexta dentium Chirurgia, ut dentes in alieno loco oborti, & excisi, aut linguam, aut buccas adhuc sua asperitate irritantes, pungentesque retundantur; quod fit lima, seu ferramento limæ quam simillimo.

Dentium extractio.

Septima dentium Chirurgia est, quomodo dentes, qui aut vacillant ac dimoventur, vel dolent, vel carie pertusi sunt, vel oris fœtorem inducunt, eximantur. Extractio expletur instrumentis, de quibus antequam dico, operæ pretium est vos admonere, nullo modo

Dentes cur non temere extrahendi.

dentes extrahendos esse, sine multa cautione, & præparatione, quæ faciliorem extractionem præstet; propterea quod, qui sine hac dentes vi extraxerunt, nonnunquam etiam totam maxillam ex putredine amiserunt: propterea dicebat Celsus; dens hærens cum summo periculo evellitur: mirabilis Celsus in omnibus, quem nocturna versare manu, versare diurna consulo. Ego pluries aut dimidiam maxillam in frustula extraxi, aut etiam totam putrefactam, ex unius dentis extractione: maxilla enim, ubi eam corrupit pus, facillimè putrida tota evadit; propterea quod, præter externam laminam densissimam, eamque tenuissimam, qua incrustatur, tota reliqua porosa, fungosaque est, proindeque putredini contrahendæ idonea redditur. Præparatio autem est, ut aptis instrumentis circumradatur dens, ut gingiva ab eo resolvatur, ut dicit Celsus; dentesque superiores majus periculum faciunt, quod tempora, & oculi concuti possunt in suis alveolis. Præstant autem id tenuia, acuta, oblongaque ferramenta, dentiscalpia appellata. Ad extrahendos autem dentes plurima Chirurgi usurpant ferramenta; quorum alia sunt dentiscalpia, alia vectes trifidi, alia forcipes varii; de quibus infra.

Dens extrahendus præparetur.

Cap. XXXIV.
DE INSTRUMENTIS EXTRAHENDIS DENTIBUS IDONEIS.

Quod spectat ad ferramenta, ad eximendos dentes idonea, scire licet, novem proponi, quæ nomina sumpserunt partim ab ore, partim à rostris animalium, hoc est eorum figura; quamvis pleraque sub nomine forcipis comprehendantur; quorum alia ad molares dentes evellendos apta sunt, quæ pellicani vulgò appellantur, quod pellicani avis rostro interius recurvo similia sint; & firmantur una basi ad alios dentes, alia verò rostrum animalis imitantia, dentem evellunt. Duo autem sunt pellicani, prout duplex est ordo dentium extrahendorum, dexter, & sinister; superior, & inferior.

Instrumentorum nomina unde ducta.

Pellicani duo.

Succedit ad incisores dentes evellendos alterum instrumentum, quod videtur imitari rostrum.

Rostrum.

Quartum ferramentum videtur imitari rostrum corvinum; atque eo utuntur

Rostrum corvinum.

tur ad radices dentium evellendas.

Quinti, & sexti instrumenti usus.

Quintum, & sextum appellantur vulgò cagnoli, quod firmum canis morsum imitentur; valentque ad eos dentes evellendos, ad quos pellicanorum priorum opera non pertingit; aut melius aptantur, quam pellicani.

Terebræ usus.

Septimum ferramentum dicitur terebra, vulgò trivellino, & vectis vicem supplet; quia ad diducendos invicem dentes substituatur, qui arcte sunt invicem adstricti, & compacti, ut sine difficultate evellantur.

Octavum ferramentum, vectis trifidus appellatur, quod tres cuspides habeat.

Dentiscalpiorum usus.

Nonum ferramentum, sunt dentiscalpia, quæ primo loco usurpantur, separantque dentes à gingivis, ut promptius evellantur, & sine periculo evulsionis maxillæ.

Dentium restitutio.

Octava & ultima dentium chirurgia, & operatio est, reparare erutos dentes, & eorum defectum per æquivocos corrigere, nimirum ex ebore, aut osse quopiam, ut tibia bovilla, efformatos, & filo aureo ligatos, ut consistant; quo præsidio plurimi tum turpitudinem corrigunt, tum locutionis usum satis commodè explent, primoribus præcipuè dentibus substitutis.

Cap. XXXV.

PALATI CHIRURGIÆ.

Palati erosi correctio.

In Palato fit chirurgia, cum palatum deficit, quia eroditur; quod contingit, vel a prima natali die, cum infantes sine palato oriuntur, qui lac sugere non valentes, tandem moriuntur, ut ego vidi; aut deest palati portio post ortum, quia propter erosionem os quoque subjectum corripitur; quæ affectio loquelam deformat, ut cibum, potumque per nares magna ex parte patientes regerant; estque affectio, quæ non rarò morbo Gallico accidit, ipsumque sequitur. Corrigitur spongia, vel gossypio, vel lamina argentea, quæ palato appendatur, ut foramen obstruat.

Ossis in palato detecti inustio.

Altera palati chirurgia est, cum os detectum, ne ulterius caries procedat, tenuibus ferramentis inurimus.

Cap. XXXVI.

LINGUÆ CHIRURGIÆ.

Depressio linguæ quomodo fiat.

Linguæ una chirurgia est, ut lingua deprimatur, quo vitium aliquod aut in ore, aut in faucibus conspiciatur, & medicamenta etiam imponantur; quod fit instrumento, quod à Paulo Lib. 6. Cap. 30. linguæ spatha appellatur, glossocatochon. Sed si id parum valeat, quod in faucibus affectio sit, aliis duobus instrumentis, altero majore, pro adultis; altero minore, pro pueris, succurritur.

Linguæ detersio à crasso excremento.

Altera linguæ chirurgia, est ejusdem detersio à crasso excremento ei adhærente, ut in febribus; quod fit primum spongia, in globuli speciem contorta, & extremo specillo alligata, *Vino albo*, *aut aqua Hordei*, *Aceto*, *aut Omphacio permisto* expressa. Utuntur quoque arundinis corticis portione acuta, & in ovalem figuram efformata. Ad eandem etiam similitudinem, parantur instrumenta argentea, ac ferrea, acuta.

Sectio fræni linguæ. Obstetricum temeritas.

Tertia linguæ chirurgia est administranda, quando subjectum linguæ vinculum inciditur; de qua, antequam dico, vos admonitos velim de obstetricum temeritate, quæ passim in quocunque nascente infante, ungue, quem paratum, & acutum ad id perpetuò gestant, incidunt sub eorum lingua ligamentum, quod opus nisi præstarent, posse loqui infantem nequaquam credere possunt; quasi verò natura, ò admirabilem inscitiam! non posset loqui homo, qui locutionem tanquam sibi propriam actionem obtinet, sine unius fatuæ muliercculæ opera, quæ ipsi auxilietur, & præsidio fit. Et ego vidi infantem nuper natum, qui diutius ita detinebatur, ut expectarent secundas, qui neque plorabat, neque quicquam forte molestum persentiebat; cum verò obstetrix vinculum abscidit ungue, sub lingua, statim ex dolore ploravit. Sed hoc minimum est, illud certe longe majoris momenti, videlicet, propter eam unguium chirurgiam, inflammatione oborta, sæpenumero infantes papillam apprehendere nequeunt, neque lac sugere; propter quam causam sæpenumero moriuntur; quodque longe pessimum est, omnem mortis causam, vel in partum, vel simpliciter in impotentiam papillam apprehendendi, vel in quodcunque aliud, quam in veram obstetricis culpam rejiciunt. Et certe mihi credatur, quia vera profero, miror valde, quod lege sancitum, cautumque non fit, ut prohibeantur infantum neces. Vos igitur moneo, ut præcipiatis, ne obstetrices

 filios,

filios, prolemque vestram, aut aliorum attingant. Quod si vinculum in lingua majus fuerit, quam par sit, poterit quocunque tempore exscindi; quod rarò tamen, imò rarissime accidit; quia natura non hominem condere, ad loquendum idoneum voluit, nisi etiam instrumenta ad id aptissima construeret, conderetque.

Natura homini loquelæ apta instrumenta præbet.

Quod si ex centum millibus vix unus nascitur cum hoc ligamento, quod chirurgiam postulet, nihil interest. Tamen si eveniat, solemus primò præcipere, ut æger linguam extra dentes exserat; deinde eam Celsus volsella, sed nos forcipibus apprehendimus; interdum neque his apprehendere possumus, ut in pueris, qui linguam exerere, aut nesciunt, aut certè nolunt; sed apprehendimus, si primò efficiamus, ut plorent; deinde posito inter duos digitos, pollice, & indice sinistræ manus, linteo tenui aspero, quo detineatur lingua, foras trahatur, & sursum revellatur, ac recurvetur, quo vinculum appareat; tandem dextra manu vinculum incidimus; sumptoque scalpello incidente modice ad cuspidem recurvato, ad modum exigui cultri, unius tantum oblongioris aciei, vinculum transversè secamus semel, iterum, ac tertiò, donec universum sit dissectum; tum verò à lateribus positas vinculi partes, magna cura adhibita, ne subjecta vasa violentur, quod sub Chirurgo Anatomes perito evenire non potest, qui vasa sub lingua novit. Postea *Vino nigro* os abluitur, interdum *Diamoro admixto*, & ita ex se sanatur locus. Et plerique quidem, ubi convaluerunt, expedite loquuntur; quod evenit, cum impedimentum à solo vinculo pendet; at si interius recondita, abstrusaque causa concurrat, non sequitur effectus.

Modus incidendi fræni linguæ.

Pueris quomodo incidatur.

Ranulæ curatio.

Quarta linguæ chirurgia est incisio tumoris sub lingua, qui batrachium, vulgo ranula, dicitur, & à Celso proponitur Libro 7. Cap. de abscessu sub lingua. Vidi aliquando adeò ingentem, ut omnes ferme oris actiones labefactarit, sub genere abscessuum reponit Celsus: ergo materia in tunica, seu folliculo continetur, & cum mollis sit tumor, ad meliceridis naturam accedit; quo præciso, mellea veluti materia exit. Et quamvis meliceris medicamentis sanari soleat, in ore tamen non sanatur, propter copiosissimam humiditatem perpetuò sub lingua, tanquam è puteo quodam scaturientem. Celsus curationem manu docet, quæ folliculum extrahit; sed cum exiguus est abscessus, unica sectione est contentus; cum amplior, præcipit summam cutim ad tunicam usque excidendam esse; deinde utrinque oras hamulis excipiendas, & tunicam undique circumdatam liberandam esse, magna diligentia per omnem curationem adhibita, ne qua major vena incidatur.

Modus incidendi ranulam Celsi.

Alter modus.

Ego verò, qui locum sub lingua incommodum esse ad folliculum extrahendum, & ad sectiones multas efficiendas expertus sum, dimisso folliculo, unam tantum sectionem molitus sum, & eam quidem, quo fieri potuit, per summum tumorem, longissimam; sic enim & tota statim expurgata materia est, & folliculus sensim putrefactus exivit, & locus tandem sanatus est medicamentis, in principio quidem lenientibus, ut *decocto Malvæ*; inde verò detersoriis, ut *Vino albo, cum Melle rosaceo, aut Diamoro*; demum cum *Oxymelite*, usque dum purum appareat ulcus, & folliculo prorsus liberum; tertio loco ad cicatricem inducendam *Vinum nigrum Alumini admistum* in ore detinendum.

Medicamenta adhibenda post sectionem ranulæ.

Cap. XXXVII.

DE UVÆ CHIRURGIA

Uvæ affectus quandò medicamentis curentur.

Uva cum recedit à sua naturali magnitudine, sive crassefacta, sive inferiùs producta sit, quæ voci, & deglutitioni officiat, curanda est. Curatur autem, si ex inflammatione talis evaserit, medicamentis refrigerantibus, & adstringentibus, ut est *Aqua Hordei cum Omphacio*. Quod si ex relaxatione à pituitæ influxu accidat, similiter medicamentis pugnandum est, medicamentis inquam validè adstringentibus, digerentibus; cujusmodi aut *decocta* sunt, aut *pulveres ex corticibus Granatorum, cum exiguo Pipere*, per parvum cochlear in hunc usum, admoti & hucusque uvæ affectiones chirurgia non indigent.

Quandò chirurgiam desiderent.

At si uva, vel ex inflammatione obnigruerit, aut ex pituitæ defluxu albida facta fuerit, mollis, hebes, sensuque carens, aut putrida tandem facta, uti non rarò accidit lue Gallica affectis; in eo casu, tanquam mortua præcidenda vua est, antequam corruptione vicina pars vitietur. Quam chirurgiam Celsus molitur ita, ut volsella uva apprehensa, sub ea, quicquid volumus, excidamus. Ego autem in praxi difficile ad-

Auctoris modus excidendi uvam.

admodum esse expertus sum, in angustissimo, profundissimo oris loco, & obscuro, volsella uvam apprehendere una manu, altera vero excidere, præsertim cum linguæ quoque depressio à tertia manu requiratur. Ideoque omissa volsella, & depressa lingua, forsicula statim uvam præcidi; & à præcisione facta, exiguum ferramentum in cochlearis formam ad uvæ chirurgiam factum, bene calefactum, nequaquam ignitum, admovi, quo calor nativus uvæ ferè exstinctus roboretur, & reviviscat, ut vita partis evanescens, à calore roborata revocetur. Ignitum autem cochleare admovere veritus sum, ne caruncula tenuis, & pendula sub ignito ferri contactu, magis quam par est, absumatur; nam ea nimis decurtata, refrigeratos esse pulmones, & difficilem obortam fuisse respirationem, & asthma, experti sumus.

Cap. XXXVIII.
DE TONSILLIS.

Tonsillæ quæ. Tonsillæ à Celso appellantur, glandulæ, quæ initio faucium mutuò opponuntur; ideoque à Græcis *ἀντιάδες* dictæ sunt, quasi inter se contrarias dixeris, in quarum medio columella est; quamvis columella potius in fine palati, tonsillæ verò in principio faucium à lateribus hinc inde sint. Proponitur tum à Celso, tum à Paulo chirurgia, ubi ex inflammatione obduruere, & deglutitioni, respirationique negotium facessunt. Ego, qui nequaquam ex levi causa extrahendas esse duco, quod chirurgiam difficillimam, ne dixerim periculosissimam existimem, tum propter earum excisionem, ex loci angustia, & longitudine arduam; tum propter sanguinis profusionem, glandulis ferè conjunctam, & familiarem; cum ad vasorum divisiones, veluti cunei incumbant; quam formidat etiam Paulus infra; omitto inflammationem, quæ in faucibus periculosissima est, & cum iis glandulis conjungitur, abstinendum à chirurgia ex Paulo censeo, quibus de causis fit, ut multi perpetuò hujusmodi glandulas tum tumidas, tum etiam pertusas gestent, ita ut neque patientes, neque Medici chirurgiam hanc administrent. Quo magis admiror Auctores, qui rem hanc valde facilem proponunt, ita ut solis digitis ipsam auferri posse existiment; unde Celsus dixit, oportere digito circumradere, & evellere; si ne sic quidem resolvuntur, hamulo excipere: & scalpello excidere; quod etiam quam difficillimum esse, unusquisque videt. Quanquam dicat Paulus, manum esse admovendam glandulis, præsertim albis, contractis, & angusta basi firmatis; sed si putrefactæ interdum glandulæ sint, hamulis apprehensæ, extrahendæ sunt; idque non difficulter evenit, si undique paulò minus separatæ, aut parum appensæ sint. Ad quod opus præstandum, Paulus primò jubet, ut minister spatha, ad comprimendam linguam facta, & glossocatocon appellata, linguam deprimat; postea Chirurgus hamulo acuto per tonsillam tracto, ipsam, quantum licet, ad se trahat, ita tamen, ut membranæ non evellantur; postea monet Paulus, ut totam tonsillam ex basi amputemus scalpro, nos potius dicamus, scalpello, quia infra, non scalprum, sed scalpellum nominat, scalpello igitur amputabimus, ad ligandum apto, quod Græci *ἀγκυλότομον* nuncupant; & describens quid sit *ἀγκυλότομος*, ait, esse duo instrumenta adversas acies inflexas habentia, etenim *ἀγκυλότομος*, est vox deducta ab *ἄγχω*, quod significat laqueo stringo, & *τόμος*, quod significat incisionem, quasi sit instrumentum, quod stringendo, ut laqueus, etiam incidit. Succisa igitur tonsilla ex una parte, alia quoque ex altera incidenda est; post monet Paulus, esse *Aqua frigida*, aut *Posca* gargarisandum; & metu profusionis sanguinis, nunc *diluto Rubi, & Rosarum rubearum, ac Myrti* utendum; nunc *Plantaginis, Symphyti succo*, aut *pastillo ex Electro*, præter alia pleraque, à Paulo proposita, & præscripta.

Quando chirurgia opus.

Chirurgia tonsillarum difficilis, ob varias causas.

Curatio tonsillarum Pauli.

Ex quibus licet colligere, quod à principio dicebamus, neque facilem, neque omnino tutam hanc chirurgiam esse. Ideoque nos, qui omnem in hoc opere vitandam esse violentiam volumus, tentavimus primò vecte, ipsam à subjectis partibus diducere, & resolvere; & ubi resoluta est, volsella tenuissima, ac longissima apprehensam, ita foras trahere, ut dexterè trahentem quasi sua sponte tonsilla sequatur. Auctoris curatio.

Cap.

Cap. XXXIX.

QUOMODO SPINA, AUT OSSICULUM, AUT QUIDVIS ALIUD INTER COMEDENDUM, IN FAUCIBUS FIRMATUM, EXIMATUR.

Alia operatio, quæ ſtatim tonſillis ſuccedit, & ad internas magis oris partes, fauces nimirum, pertinere videtur, ea eſt, qua corpora nonnulla, ut piſcis, ſpina, aut oſſiculum angulare, aut aliud id genus, inter deglutiendum faucibus hærens, neque deorſum in ventriculum deſcendens, extrahuntur; quæ corpora, præterquam quod deglutitionem cibi impediunt, dolore etiam excruciant, inflammationemque in faucibus, ex acuto ipſorum contactu movent; non raro etiam pungendo continuum ſolvunt, & exulcerant. Eximuntur extranea hæc corpora multis modis, ſi ſint in conſpectu; volſella, quæ ab extrahenda ſpina, Græcis, & Paulo, ἀκανθάβολος, dicitur, extrahemus. Quo loco id ſcire convenit, quod ex Celſo paſſim volſella, & vulſella, dicitur ferramentum, ad quidpiam apprehendendum aptum; cujus generis duo ſunt etiam alia ferramenta, forfex nimirum, & forceps, quæ tamen à volſella ſic diſtinguuntur, quòd forfex incidat, non verò volſella; & forceps, majus, validiuſque ferramentum ad rumpendum etiam idoneum ſit, quod volſellæ non competit. Eſt igitur volſella ferramentum ad quidpiam apprehendendum, foraſque evellendum, extrahendumque idoneum: unde volſella fortè à vellendo dicta eſt, eò quod evellat, & eſt ferramentum, quod vulgò molletta dicitur; & eſt illud, quo mulieres ad pilos ex ciliis, & aliis corporis partibus evellendos, utuntur; ut apud Martialem de vetula; *Purgentque ſævæ labra volſellæ.* Cujus propterea non unam eſſe formam, ex Paulo Lib. 6. Capit. 32. elicitur; ubi loquens de ſpina in gutture, ait; quæ igitur in conſpectum veniunt, volſella, quam Græci appellant ἀκανθάβολον, eximemus; quamvis in codice Græco, non habeatur volſella, ſed tantùm ἀκανθάβολος, quod ego opinor eſſe inſtrumentum longiſſimum, & tenue admodum. Forfex, & forceps fortè diſtinguuntur, quod prior apprehendendo incidit, & eſt vulgo, la forfetta; poſterior verò, apprehendendo ſtringit, & rumpit; cujuſmodi ſunt fabrorum ferrariorum forcipes, vulgò, tanaglie; unde apud Grammaticos,

Forfex incidit, conſtringit forcipe ferrum.

& Virgilium;

Verſantque tenaci forcipe maſſam.

Ut corpora in faucibus eximenda, ſi conſpicua. — Diſcrimen inter forficem, forcipem, & volſellam. — Volſella quid. — Etymon. — Differentia inter forficem & forcipem.

Inſtrumentum autem illud oblongum duplex eſt, alterum rectum, alterum recurvum; utrumque autem volſella dici poteſt, quorum alterutro pro opportunitate utendum eſt.

Quod ſi ſpina, aut oſſiculum, hiante ore, & lingua inferius depreſſa, oculis non pateant, quod imis faucibus inſideant ad gulam, multipliciter ſpinam Paulus extrahit, ex aliorum ſententia, dum ait; ſunt qui dicant, majores eſſe devorandas moles, ut caulem lactucarum, & panis buccellam: alii vero ſpongiam puram, mollemque exiguæ magnitudinis, lino alligatam deglutire jubent, linoque apprehenſo, retrahi, idque frequenter effici, ut ſpina ſpongiæ impacta educatur; alii verò, à cibo ventriculum ad vomitum, aut digitis, aut pennis in os demiſſis ciendum volunt; ita enim una cum cibo ſpina, aut oſſiculum exit.

Ego autem, qui neque etiam hiſce remediis ſpinam, aut oſſiculum è faucibus exiiſſe vidi, ſumpta candela, ex alba cera facta, & craſſa digiti minimi craſſitie, & recurvata, juſſi, à patiente, ab ore in fauces demitti, donec impulſu, corpus extraneum in ventrem deſcenderet. Sed aliquando neque etiam hoc juvit præſidium, quo caſu, neceſſitate coacti, totum negotium tempori, & naturæ commiſimus; mulier enim, oſſiculo bifurcato ex ſumma columbi ala deglutito, & in itinere, quod nullis remediis extrahi potuit, multos dies remanente, poſtea tuſſi oſſiculum rejecit, aſt non quidem integrum, ſed multas in partes comminutum quoquo modo, ſeu diviſum, atque in ſuis angulis retuſum: progreſſu enim temporis, calor naturalis concoquendo, & alterando corporis externi ſubſtantiam immutat, & imminuit. Paulus dicit, modo concoqui, modo in pus verti ſpinam: utraque lectio veritati congruit; nam cum calor naturalis alicujus partis in aliquam agit materiam, eò actionem dirigit, ut materiam in ſubſtantiam propriam partis vertat, quod fit alteratione, & concoctione; ubi verò materia im-

Auctoris candela in hac chirurgia. — Naturæ negotium committit.

immutanda non est apta in substantiam agentis mutari, tunc natura, & naturalis calor partis ipsam in pus vertit, uti fortè evenit spinæ, aut officulo faucibus inhærenti. Nos igitur à natura edocti, in hoc casu id moliri debemus, quod Paulus ex Leonide præcipit, naturæ operam, id est, concoctionem adjuvandam esse aliquo concoquente medicamento, cervici apposito, ex *Hordei farina* confecto; nos autem imponimus Cataplasma ex *radicibus Althææ cum farina sem. Lini, & Fœnugræci, Sapa, & Oleo Amygdalino*, expectantes, donec corpusculum aliqua ex parte imminutum, concoctumque exeat.

Auctoris hoc casu medicamenta.

Superfunt ultimo loco duæ chirurgiæ, quæ pertinent ad os, & oris partes, & docent, quomodo nutriri debent febricitantes valida febre correpti, & imbecilles redditi; plerique enim propter continuam, & ardentem febrem, adeò exsiccatas, ac duras partes oris habent, & faucium, atque in summa omnium, quæ faciunt ad cibum deglutiendum, ut licet cibus omnino liquidus sit, impelli tamen retrò ad fauces, & devorari, seu diglutiri nequeat; interdum verò ægri non deglutiunt cibum, quia mens ægrotat, & labat. Quare nos opem ferimus instrumentis, quæ cibum ad postremas oris partes deducunt, & comportant, ad quas ubi pervenit, descendit, ingeriturq; & sunt duo, alterum è stanno, alterum ex aurichalco, quæ suo tempore maximè necessaria sunt. Altera chirurgia habet usum in iis febricitantibus, & ægris, qui ob virium imbecillitatem caput attollere à pulvinari non possunt, ideoque coguntur jacentes cibum & potum sumere: & ego multos vidi ad vomitum fuisse incitatos, & cibum jam jam assumptum regessisse, non ob aliam causam, nisi quia, cum vellent ad cibum sumendum, statim caput imbecillum à lecto attollere, consensu stomachi, cibum rejecerunt; cui ego occurri, atque præcepi, ut ægri aliquantisper sic sederent in lecto, postea cibum sumerent; ita enim caput, parumper firmatum consistere didicit, & ventriculus cibum complexus est; Sed redeamus ad eos, qui propter virium imbecillitatem, caput à pulvinari nullo modo attollere possunt, quod non rarò vertiginosis etiam, & apoplecticis contingit, ideò ars excogitavit chirurgiam, quæ expletur per duo vasa vitrea, quorum alterum ad cibum liquidum sorbendum; alterum ad bibendum confert, capite ægri à pulvinari non elevato. Et hæc de oris Chirurgiis.

Ut cibandi febricitantes oris partibus exsiccatis.

Ut cibandi ægri, qui caput attollere nequeunt.

Cap. XL.
DE MENTI CHIRURGIA.

Jam supra sæpe dictum fuit, ex violentia, dentibus erutis, sæpenumero maxillam non difficulter consentire, ac putrescere; putrescit autem propterea, quod os maxillæ tenuissima lamina obducitur, in reliquo autem foraminulenta in totum est, in qua si incipit putredo, facilè corrumpitur, & serpit, ita ut, si non occurratur, tota ferè maxilla putrescat, & necessariò extrahi debeat. Quo casu, putredinem sistere scopus est, quod medicamentis primò tentandum, utputa *pulvere Iridis, Aristolochiæ, Peucedani, Manna Thuris*, & potissimum *Aloës*. Sed hæc ut plurimum mitiora sunt, ideoque ad valentiora ascendere oportet, ut ad instillandum *Oleum de Sulphure, aut Vitriolo*. Quod si hæc adhuc parum valent, ferramenta candentia, & plura, minora, majorave, prout usus postulat, admovenda, quibus sanè putredini obsistitur. Sed si maxilla fere tota putrefacta, curanda offeratur, tunc volsella, & forcipibus extrahenda universa ossa putrefacta sunt; inde verò sarcoticis, potissimum actu siccis, & in pollinem redactis procedendum.

Maxilla obnoxia putredini.

Putredo sistenda medicamentis.

Vel ferro candente.

Quid agendum putrefacta planè maxilla.

Cap. XLI.
DE AURIUM CHIRURGIA

Tres potissimum chirurgiæ in auribus fiunt; nam curta auricula ex vulnere, seu ulcere reficitur, & corrigitur; qua de re supra in nasi chirurgia diximus. Secunda operatio est, quomodo meatus auditorius obstructus, aut non perforatus, chirurgia curetur. Tertia, quomodo extrahantur ea, quæ in meatum auditorium inciderunt. Addit Celsus quartam, quæ ad eos dirigitur, quorum aures perforandæ, perforatæque sunt, cujuspiam rei ad decorem gestandæ gratia.

Aurium chirurgiæ quot.

Ad primam quod attinet, jam vobis supra dixi, me libenter, ubi materia aliunde quærenda est, vos remittere ad ejus rei professores, tum Antiquos, tum

De I. Auctoris mens.

Recentiores, qui ſcripſerunt, quomodo curta reſarciri debent.

II. Chirurgia aurium quæ.

Venio ad ſecundam chirurgiam, quæ pertinet ad meatum auditorium obſtructum, unde ſurdi fiunt patientes; quod ſi à nativitate id vitium inceperit, etiam muti. Igitur obſtruitur meatus auditorius, qui longus eſt ductus, incipiens ab auriculæ concha, & obliquè deorſum procedens, uſque ad membranam tenuiſſimam, tympanum appellatam. Qui meatus, vel obſtruitur à nativitate, vel poſtea; ſi à nativitate, ex Paulo Lib. 6. Cap. 23. duplex eſt membrana, quæ obſtruit, exterior, & interior, hoc eſt, vel in ſuperficie eſt, oculis patens, vel profunda, & oculis non obvia. Membranam in alto obſtruentem bis ego toto vitæ curriculo, ex Anatome, obſervavi in puerulis, qui membranam ſupra tympanum habebant craſſiſſimam, & robuſtiſſimam, ac quodammodo cutaneam, quos ob id exiſtimavi ſurdos, & mutos; immo ſurdos, & mutos à nativitate non puto aliunde provenire, quam à propoſita membrana.

Meatus auditorius.

Duplex membrana in obſtructione ab ortu.

Chirurg. Pauli.

Pro qua eximenda, Paulus proponit chirurgiam, & quidem duobus verbis; dicit primo, difficilem hujus futuram eſſe adminiſtrationem; poſtea ſubdit, tentandum tamen eſt tenui quodam inſtrumento ipſam incidere: ſatius, ut puto, erat dicere, fruſtrà tentandum ipſam incidere; quoniam ut ſuprà dixi, membrana hæc tum craſſa, tum denſa, tum robuſtiſſima eſt, & tympano ſuperpoſita, ac in circuitu adhærens, ut nullo modo conſpici poſſit, ne dicam attingi, propter quam cauſam credo ego, uti dixi, ſurdos, & mutos ab ortu perpetuò ita eſſe affectos, & incurabilem eſſe caſum. Ideò Celſ. Lib. 7. Cap. 9. longè melius, quam Paulus; etiamſi non videatur hujuſce membranæ notitiam habuiſſe, tamen quod dicit, idem videtur ſignificare, videlicet, ſi in alto ſit, quod meatum replet, & obſtruit, tunc, ut ait Celſus, illud attingi non debet; ne ſine effectus ſpe diſtenſio oriatur nervorum, à qua mortis periculum. Propterea ego, ut ingenue fatear, internam hanc membranam nunquam curavi, neque curare aggreſſus ſum. Dicam tamen vobis, quid in hoc caſu tentarem, ſi ſurdum, & mutum à nativitate, rogatus, aut coactus ſuſciperem curandum; cum omne ferramentum aut incidens, aut adurens in propoſito caſu alienum ſit, tentarem per liquores inſtillatos prius membranam attenuare, inde erodere. Inſtillarem igitur primò, aut *Acetum ſimplex*, aut *Squilliticum*: tum *ſuccum Cæpæ*, aut *Aquam Vitæ*, poſtea *Roſaceam Aquam*, *cum gutta una Olei de Sulphure*, aut *de Vitriolo mixtam*; & procedente proſperè curatione, ita ut patiens obtuſe audire ſe fateretur, olea propoſita, minore quantitate aliis permixta infunderem; quæ omnia inſtillanda ſunt per fiſtulam argenteam recurvatam, foramine perquam exiguo in fine perviam, ita ut fiſtulæ extremitas membranam attingat, ne medicamentum in aliud, quam in membranam agat; ſubeſt autem periculum, ne tympanum una cum membrana erodatur; quod tamen evitabitur; quia, ubi erodenda membrana, ſub medicamento majori ex parte attenuata, & eroſa eſt, jam aliquod ſignum, licet obtuſum, ſenſus audiendi percipitur, quod ubi obſervatur, jam ſpes ſalutis ſupereſt, & mitiora erodentia, & attenuantia tunc uſurpanda.

Ab auctore rejicitur.

Chirurgia Celſi.

Auctoris de hac curatione ſententia.

Ut tympani eroſio vitanda.

Hæc igitur pro membrana interna curanda ſuccurrunt. Si verò membrana meatum obſtruens auditorium, exterior ſit, longè facilior manuum curatio ſuccedit, ex Celſo. Scalpro, ait Paulus, quod Græci σκολοπομαχαίριον appellant, hanc diviſam, etiam ubi uſus exiget, auferemus. Ignoro, quis uſus ſcalpri ſit hoc loco, præcipuè ſi prius membrana fuerit diviſa; propterea ego ſcalpri vice, ſcalpellum legi debere puto; quia σκολοπομαχαίριον ſignificat inſtrumentum pungens, & incidens, cujuſmodi eſt, quod vulgò gamaut dicitur. Celſus autem longè exactius rem hanc proſequitur, & docet; comprehendit enim obſtructionem, ſeu repletionem meatus auditorii, ſive fiat ab ortu, ſive poſtea, ex exulceratione, carne primum ſuperflua genita, inde cicatrice inducta, & vult, quà cavus eſſe debet, vel medicamentum aliquod imponendum eſſe ex adurentibus, vel candente ferro aperiendum, vel etiam ſcalpello incidendum. Ponit tres modos Celſus aperiendi, ſeu perforandi meatum, & omnes ſunt congrui: ſubdit Celſus, quod cum locus patefactus eſt, & jam ulcus purum, ne rurſus coaleſcat, injicienda eò pinna eſt, illita medicamento cicatricem inducente, circaque idem

Curatio membranæ exterius aurem obſtruentis.

Loco patefacto, cura ex Celſo.

idem medicamentum dandum, & ut cutis circa pinnam sanescat, quò ea remota, postea facultas audiendi sit integra.

Ex Paulo. Paulus autem, vice pinnæ, sumit tortile linamentum, ex viliore panniculo factum, hoc est, turundam, quod simplex meatus sinui aptatum aqua imbuemus, involutumque *Chalcitide lævigata*, in meatum demittemus, ne caro rursus enascatur.

Tertia aurium chirurgia quæ. Tertia chirurgia aurium est, quæ ab aure extrahit lapillum, aut vitrum, aut fabæ granum, aut cerasi ossiculum, aut siliquarum semen, aliaque id genus extranea corpora; ut plurimum autem solet pueris incidere in aurem semen cerasi aut siliquæ, temere eadem sibi ipsis intrudentibus. Cæterùm lapillus, & vitrum, ubi intra aurem incidunt, suam servant magnitudinem, at dicta semina, seu grana, naturali ejus loci humiditate madefacta, eaque intus absorpta, & combibita, inflantur, & intumescunt, maximosque cruciatus, ut dicit Paulus, movent; nonnunquam diutius detenta, humiditate, & calore operante, eo usque crescunt, ut germinent, & expullulent, cum majori cruciatu, quem postea sequitur inflammatio, convulsio, & omnino vitæ periculum; cui malo propterea quam citissimè succurrendum.

Pauli cura in hoc casu. Paulus multis modis, variisque instrumentis eximit, quæ ex varia dependent, magnitudine, forma, & situ; quatenus videlicet causæ, aut valentius hærent, sedemque sibi penè immobilem faciunt, aut leviter insident.

Cura corpore parvo, & rotundo illapso. Si igitur lapillus exiguus, rotundus, & lævigatus inciderit, aut etiam culex, neque ad imum usque meatum descenderit, tunc capite in aurem tantum inclinato, exit; aut in aurem, *Saliva*, vel *tepente Oleo Amygdalarum dulcium instillato*, mox capite inclinato exibit.

Angulari. Quod si corpus extrahendum sit angulare, & majus, magisque insideat, efficacior operatio chirurgica requiritur, ut est capitis concussio, aure interea super circulum quendam inclinata; qua ex concussione si extraneum non exit corpus, præcipit Paulus, extrahendum esse specillo, lana, aut gossypio involuto: addo ego, aut spongia alligata, & in *Resinam Terebinthinam*, aut aliud quoddam glutinans demisso, eoque leniter in meatum auditorium injecto; sin minus hæc profecerint, medicamento, quod sternutamentum moveat, naribus indito, ore, & naribus obturatis. Convenit post hæc, vel auriculari specillo, vel hamulo, vel volsella hæc extrahere; hamulum verò cœcum ex usu arbitror. Quod si nullo horum eximatur, ad feramenta, atque incisionem recurrendum esse Paulus monet: sed quæso, notetis chirurgiam Pauli, & de ea judicetis. Collocabitur itaque ægrotus, ut auris aversa sit, ad basin ipsius, post appellatam fibram, & lunata utemur divisione exigua, aversaque specilli parte corpusculum, quod insidet, eximemus: hoc ablato, vulnus suturis committemus, & medicaminibus ad cruenta præscriptis utemur. Hæc Paulus. (In casu difficiliori chirurgia Pauli.)

Ab Auctore expensa. Ex quibus verbis, primum difficulter, quo loco efficienda sectio sit, intelligimus; crediderim, ægrum esse collocandum ita, ut posterior auris, dorsum scilicet ejusdem, Chirurgo ostendat, nam aversus significat, qui dorsum ostendit, tunc incidatur lunata incisione auris, ad basin, post appellatam fibram, donec ad foramen meatus in confinio pinnæ deveniatur, ubi scilicet desinit fibra, & incipit pinna, ubi si fiat sectio, in meatum itur; inde per eam divisionem specillo immisso, ad extrahendum corpusculum accommodato, hoc est, uno extremo latum mucronem habente, rem noxiam eximemus. Non video quid lucremur ex lunata incisione, ad corpusculum extrahendum, nisi fortè meatus directionem, & brevitatem; quæ si comparetur cum vulnere, certè vulnus majoris momenti est, & vitandum, si fieri potest; ex vulnere enim sanguis profluit, qui illicò operationem obscurat; postera die inflammatio, quæ vulneri supervenit, administrationem similiter impedit. Ideoque Pauli incisio omnino vitanda est; præterquam quod Paulus videtur statim corpus extrahere tam facile, ut mirum sit.

Auctoris experientia. Ego autem, ad quem plurimi hujusmodi pueri ex Italia, & aliis Provinciis delati fuere, enixè cavens, ut minimùm tympanum membrana violaretur, ac proinde surditas sequeretur, sanitati reddidi, non aliis instrumentis, quam volsella, & specillo duplici; quorum alterum in uno extremo cavitatem, ut commune auriscalpium habet, alterum verò specilli mucronem recurvatum obtinet.

Auctor ut extrahat corpusculum ex aure. Puero igitur jacente, ad oppositum latus collocato, ut auris Chirurgo adversa sit, & à ministro, capite ejus firmato, & toto quoque corpore,

si opus sit, prout fit frequentissimè propter puerorum impatientiam; ante omnia verò ductus meatus auditorii dirigendus est, & quam maxime diducendus; ut verò dirigatur canalis, seu meatus auditorius, & dilatetur, cujus causa fortè Paulus sectionem præcipit lunatam, ego dimissa omni sectione, tanquam multis nominibus noxia, traho; & attollo auris pinnam sinistra manu, dextra verò, primò specillum ad alterum extremum latius, & recurvatum, in aurem immitto, quousque corpusculum noxium attingatur; quod non difficulter dignoscitur, ex duro, asperoque specilli contactu; tum subter corpusculum subjicitur, & ita sursum impulsum extrahitur. Interdum opus est specillo, quod cavitatem habeat, aut auriscalpium sit, quo corpusculum cavitati insideat, & sursum feratur. Quod si his corpus extrahi nequit, tandem volsella utor, quæ suo extremo forcipis instar facto, & eo serrato, solet validè corpusculum, aut semen extraneum apprehendere, & foras trahere; perpetuò tamen, antequam apprehendo, instrumenti cuspide extraneum corpus tango, ut sciam quid apprehendendum sit. Hæc est chirurgia, quam in plurimis pueris feliciter administravi. De quarta aurium chirurgia nil dico, quia apud Celsum ipsam legere quilibet poterit.

Cap. XLII.

DE CERVICIS SEU COLLI CHIRURGIIS: ET PRIMO DE BRONCHOCELE, ET TUBEROSO TUMORE, GOZZO VULGO DICTO.

Quatuor in collo manu curantur affectiones, Angina, Bronchocele, Strumæ, & Distorsio cervicis ex catarrho. De omnibus agemus, à bronchocele exorsi; qui tumor, ut ait Celsus, in collo, inter cutem, & asperam arteriam succrescit, Βρογχοκήλην, Græci vocant, de quo ante quam dico, scire licet, in collo quatuor oboriri tumores jam dictos. Angina est laryngis proprius tumor; Strumæ glandularum colli; Bronchocele, asperæ arteriæ; cujus etiam peculiaris est tumor, qui vulgò, gozzo, seu gosso, appellari solet; sed ea est inter utrumque differentia, quod bronchocele non est tumor in glandula, sed supra arteriam asperam obortus; alius verò est tumor in glandula aliqua ex iis, quæ asperæ arteriæ adjacent, potissimum in iis, quæ sub larynge statim hinc inde ad asperæ arteriæ latera positæ sunt. Qui tumores passim grassari solent in quadam Bergomensis agri parte, ubi tùm viri, tùm mulieres anterius in collo tumores gestant magnos, ferè omnes, sed tamen mobiles, molles, & pendulos; qui cum non doleant, neque ullam penè offendant actionem, ideo toto vitæ tempore gestantur; dicuntque ex ejus regionis aquis provenire, quasi verò aqua ebibita inibi proprietatem adversam his glandulis obtineat, uti cantharides vesicæ, & renibus. Quos chirurgia curare non est opus, quia de eo nil curat patiens; quos tamen si curarem, eadem progrederer curatione, de qua infra.

[Margin: Bronchocele quid. — Quatuor tumores in collo. — Discrimen inter strumam & bronchocelen. — Locus in agro Bergomate strumarum ferax.]

BRONCHOCELE verò composita vox est, ἀπὸ τοῦ βρόγχου, quod significat asperam arteriam, & κηλῆς, id est, tumor, in qua significatione antiquitus usurpabatur. Ideoque Celsus ait, quod est tumor inter cutem, & asperam obortus arteriam; & est de genere abscessuum, ex Celso, cujus materia in folliculo, seu tunica, aut involucro conditur; quæ modò est caro hebes, ait Celsus, modo humor aliquis melli, aquævè similis; interdum minutis ossibus, veluti immisti sunt pili. Hujus Celsus duplicem ponit curam, per adurentia medicamenta, & scalpellum: Per adurentia quidem medicamenta, quæ & cutem, & folliculum adurant, sic ut exeat materia ex se, aut digitis eximatur. Quæ curatio non ita prompta est, quia relinquit folliculum, qui progressu temporis putrescit, tandemque ejicitur; propterea Celsus laudat potius curam per scalpellum, tanquam breviorem, hoc modo; medio tumore una linea inciditur, ad tunicam usque; tunc vitiosus sinus ab integro corpore, digito separatur, totusque cum velamento suo eximitur; deinde *Aceto*, cui vel *Salem*, vel *Nitrum* aliquis adjecit, eluitur, oraque una sutura junguntur. Si quando autem tunica eximi non poterit, adurentia inspergenda. Hæc Celsus, & optimè quidem. Sed ego experientia ductus, illud addo, me nunquam post abscessuum extractionem sutura usum fuisse, sed glutino potius; quia suturam, quæ cum dolore fit, semper aliqua sequitur inflammatio, quæ curationem moratur. Illud insuper addo, quod cum in abscessu

[Margin: Bronchocele unde dicta. — Bronchocele Celso. — Bronchoceles duplex cura Celso. — Per caustica. — Per scalpellum. — Cur Auctor glutinum suturæ præfert.]

totus

totus folliculus non extrahitur, si vena subjecta, illa, inquam, unde folliculus, & abscessus alimentum, & incrementum suscipit, transversè incidatur, solet folliculus facilè putrescere, & exire; at si relinquatur, difficulter putrescit, quinimò ut plurimum revertitur abscessus: omnis enim abscessus unam saltem habet venam, à sana parte ad folliculum propagatam, cujus merito, abscessus, & folliculus sanæ parti hæret appensus, cæterùm liber, atque hæc vena ferè semper in fundo ipsius abscessus est, quæ omni studio secanda venit. Et hæc sane curatio omnibus abscessibus communis est.

Abscessus habet venam à sana parte.

Cap. XLIII.

DE STRUMA.

Struma verò, quæ est glandula in collo indurata, & ipsa chirurgia evellitur tota. Quæ curatio à Paulo proponitur Lib. 6. Cap. 35. similique modo curatur ac alii abscessus, qui cum sua tunica eximuntur. Sed summa hoc loco cura adhibenda, ne aut aliquod vas violetur, aut nervus recurrens; in quorum altero periculum ob sanguinis profusionem, in altero, quod vocem adimat. Ideoque Paulus, in tota hac cura, perpetuò sanguinis profusioni prospicit, tum primò admonet, ne arteriæ carotides, aut nervi violentur; deinde dicit, quod si vas aliquod divisum opus obscuret, funiculo excipietur, vel per medium amputabitur, nisi magnum fuerit. Rursus ad idem propositum ait, quod si magnum aliquod vas, aut etiam plura, juxta strumæ fundum esse suspicemur, non ex basi ipsa exscindere, sed funiculo excipere convenit, ut sine periculo sponte excidat. Itaque videtis, Paulum perpetuò prospicere vasis, & sanguinis profusioni. Ideoque Albucasis recenset casum cujusdam Medici, qui secans apostema scrophulosum in collo mulieris, incidit quasdam arterias, ex quibus tanta sanguinis effusio accidit, ut ægra sub manu Medici perierit; neque id præter rationem; glandulæ enim, etsi nonnullis in locis alium quempiam usum præstant, ubique tamen illum adipiscuntur, ut vasorum divisionibus, veluti cunei quidam incubantes, præsint. Propter quas causas consulo, ut à strumis, & glandulis in collo exstirpandis abstineatis; nisi quando ita putridæ evaserint; ut ex se ipsis, à subjectis partibus non difficulter separentur, & quasi ducentem sua sponte glandulæ subsequantur; tunc enim quod Paulus præcipit, efficiendum est, videlicet, superficiarias simplici linea divisas, ab incumbentibus separandas esse; majores autem hamis transfixas primò suspendendas, inde à corporibus adjacentibus liberandas, & extrahendas, tum verò suturis oras conjungendas; cancerosas autem strumas non esse attingendas, Paulus ex ratione scripsit. Hæc autem omnia, quæ dicta sunt, facile conspicies, si cutem colli anteriorem, à sinistris ad dextras excories; videbis enim, oculata fide, primum asperam arteriam, ubi bronchocele oritur; inde supra ipsam, glandulas magnas sub larynge positas, quæ faciunt tumores illos tuberosos, vulgò gozzo; postea ad latera magis, tibi apparebunt tres, quatuorve glandulæ, exiguæ quidem, ubi naturaliter se habent, at quæ intumescentes, fiunt strumæ, quarum situs supra venam, & arteriam jugularem internam, & recurrentem nervum, quas partes sibi invicem vicinas parva separatione conspicies, ita ut nullo modo errare possis, in distinctione bronchoceles à tuberoso tumore, & à strumis; & ultimo animadvertas, periculum in extrahendis strumis, à violandis venis, arteriis, & recurrente nervo imminens, ut prodit Paulus,

Duplex periculum sectionis strumæ vitandum.

Strumæ non facile secandæ nisi cum omnino putrefactæ.

Bronchoceles, & strumæ situs, & constitutio.

Tertia colli chirurgia, restituit collum ex catarrho distortum, in qua oportet primò catarrhum respicere, qui prout genitus, ejus prohibenda generatio est; quod fit, si intemperies frigida, & humida capitis, unde catarrhus gignitur, corrigatur; quo casu, abluatur quotidiè caput *Lixivio, confecto ex foliis Betonicæ, Stœchados, Scabiosæ, Baccharis, & Rosarum; item ex radicibus Iridis, & Cucumeris asinini.*

Curatio colli ex catarrho distorti. I. Scopus.

Secundo loco catarrhus considerandus, ut genitus est, qui primò ex ventriculo, & toto corpore evacuandus est; in puero quidem *Pilulis de Aloe cum succo Rosarum*, tertio, aut quarto quoque die, ante cœnam, *ad scrupulum* exhibitis; in natu grandioribus, *Pilulis Cochiis*, aut *de Agarico Mesues*, & in affectu valido, etiam *de Hermodactylis majoribus*; purgandum præterea privatim caput masticatoriis; ut *Mastiche, & Pyrethro*. insuper errhinis; ut *Majora-*

Secundus scopus.

na, *Manna*, *Cepæ succo sursum attracto*, *Aurantii*, *seu Mali Aurei* frustulo in nares immisso.

Tertius scopus. Tertio respiciendus est catarrhus, quatenus movetur, & ad collum fertur; quo casu, revellendus ad alias partes est, aut fonticulo in brachio, vel in sutura coronali, qui sursum ab internis ad externa humores revellat; aut vomitu, aut pilulis propositis, reliquisque præsidiis revellentibus.

Quartus scopus. Quarto respiciendus est catarrhus, quatenus jam fluxit, & in parte affecta, hoc est, ad spinam impactus est, & induratus; ideòque vertebras è propria sede deturbat, & cervicis distorsionem facit; quo casu, medicamentis opus habemus, quæ fluxam pituitam emolliant, ac digerant; ut sunt fomenta quotidie facta, ex *decocto Malvarum*, *Radicis Althææ*, *& Cucumeris asinini*; inde loco inuncto *Oleo de Lumbricis*, *Vulpino*, *& de Castoreo*; tertio loco, apposito *Cerato meo citrino*. Quibus satis loco affecto emollito, fluxaque materia dissipata, jam tempus est colli distorsionem tollere; quod facimus instrumento ferreo, quod impellat, & vertebras ad contrariam sedem deducat; ideoque ego paravi loricam ferream, cum instrumentis quibusdam in spiram ductis, vulgò vide, appellatis, quæ impellendo, vertebras dimotas, sensim ad situm proprium reducant.

Chirurgia in colli distorsione.

Authoris instrumentum.

CAP. XLIV.

DE PERFORATIONE ASPERÆ ARTERIÆ IN ANGINA.

Perforationis asperæ arteriæ utilitas.

Inter omnes chirurgicas operationes, quæ in homine, salutis gratia à Medico administrantur, unam, eamque præcipuam semper existimavi, in qua homines à subita morte in subitam salutem revocantur; quæ Medicum Aesculapio quàm simillimum facit; hæc autem est asperæ arteriæ perforatio; in qua patientes ex prohibita respiratione ferè suffocati, subito resipiscunt, & vitalem auram, videlicet aërem adeò vitæ necessarium, in pulmones & cor attrahunt, & deperditam penè vitam resumunt.

Duæ difficultates hujus operationis. Prima difficultas.

Et quanquam hæc operatio ab omnibus ferè auctoribus, & Græcis; & Arabibus proponatur, in ea tamen statim duas reperio difficultates. Prima est, quia video scriptores inter se dissententes, in quo morbo incidi debeat aspera arteria, & quando; nam Galenus Lib. qui Introductorius inscribitur, Cap. 13. ex sententia Asclepiadis, hanc perforationem, tanquam ultimum auxilium in angina fieri voluit. Rhasis. 3. Cont. ex sententia Andrusii Medici, idem dixit, in angina scilicet debere fieri. Eandem opinionem habuere, Mesue, Haliabbas, Avenzoar, & tandem Avicenna. Paulus tamen Lib. 6. Cap. 33. ubi ex professo de hac operatione agit, ex auctoritate Antylli Chirurgi præstantissimi, dixit, in synanchicis quidem chirurgiam improbamus, cum inutilis sit præcisio. Idem postea asseverat Albucasis Lib. 2. Cap. 43. Quinimmo, quod Aretæus auctor vetustissimus idem senserit, ejus verba manifestant, qui omnino talem chirurgiam tollit, & damnat. Quæ tamen difficultas ita solvitur; oportere scilicet fieri hanc operationem, cum frugi futura est, nequaquam sine fructu. Et cum ingenere hæc operatio requiratur in omni spiritus cohibitione, ubi alia remedia irrita sunt, & ægrotantes suffocantur, attamen non in omni postea difficili respiratione, utilis operatio est; nam quando aspera arteria universa, & pulmones sunt affecti, & materia repleti, tunc inutilis est. Et hoc dixit Paulus loco citato, quod inutilis est operatio, & improbanda, in qua omnes arteriæ & pulmo affectus est; quoniam verò in Angina suppurata, sæpenumero materia descendit, & asperam arteriam, & pulmones replet, quod ex Hippoc. etiam confirmatur, qui 5. Aphor. 10. malum ex angina ad pulmonem transire prodit, hinc sequitur, in hoc casu non esse incidendum.

Auctoris huic contrarii.

Pauli sententia explicatur.

Quando hæc operatio sit inutilis.

Quando aspera arteria secanda, & quando non.

Ex quibus elicitur, in quibus affectibus sit secanda, & quando, & ubi abstinendum sit. Breviter, in omni difficultate respirationis, secanda est, ubi suffocationis periculum imminet, & alia remedia non conferunt, si modo tota aspera arteria, & pulmo colluvie non sint repleta, cujus causa necessario suffocetur patiens. Ergo à sectione abstinendum est, in Empyemate, in Pleuritide, in Peripneumonia, & in ea Angina, in qua omnes subjectæ respirationis viæ sunt repletæ; contra, secandum est, quando aut in ore, aut sub mento, aut tonsillis, aut columella, aut in faucibus, aut in larynge inflammatio oboritur tam magna, ut viam asperæ arteriæ.

riæ perfectè obstruat, in qua tamen bronchia omnia materia repleta non sint: & hanc anginam intellexerunt Rhasis, Avicenna, Avenzoar, & Haliabbas. In summa, ubi affectio, & materia est tantum à larynge, supra, incidendum; ubi verò à larynge, infra, abstinendum.

Altera difficultas.

Altera difficultas est, quia video nonnullos Auctores valde pertimescere hujusmodi operationem; alios verò, tanquam tutissimam, & facilem habere. Nam Mesue dicebat; cura hæc difficilis est apud me. Albucasis autem dixit, se non vidisse aliquem in terra sua, qui hujusmodi sectionem administrarit, propter infamiæ metum, & nullam experientiam; qui porrò timor adaugetur ex eo, quod omnes volunt, tunc esse ad hanc operationem deveniendum, cum pene deplorata res est, videlicet cum patientes alia incassum experti, penè suffocantur; & ideò Galenus, ex Asclepiade tunc secari prodidit, cum summus metus est, ne strangulentur. Avicenna similiter, tunc secandum dixit, cum angina vehementior est, & non valent medicinæ, & creditur, quod perditio ægri sit futura. Rhasis autem dicebat, hujusmodi incisione non esse utendum, nisi cum mors fuerit indicata. Quibus auctoritatibus perterrefacti Chirurgi nostrorum temporum, non audent hanc moliri chirurgiam; & ego quoque eorum vestigia secutus, nunquam administravi. Sed adhuc nostris Chirurgis augetur pavor, quòd timent aut venas, aut arterias jugulares, aut nervos, aut musculos violare; aut ne in posterum glutinetur vulnus; aut tandem formidant spiritus exitum cum stertore, aut aliud tale, quod non est ex incisione timendum; sed maximè omnium Chirurgos perterret infamia; quia, etiamsi operatio fiat tutissima, & felicissima, sequatur autem postea mors patientis, qui suffocetur, quia repleta sit universa aspera arteria, omnem culpam rejiciunt non in veram mortis causam, sed in incisionem. Tandem perterrefacit Chirurgos, nomen huic operationi à nonnullis impositum; etenim subscannatio hæc chirurgia nuncupatur.

Quando tuto secari possit aspera arteria.

Ergo cum subita inflammatio, cum maxima spirandi difficultate, & suffocationis periculo oborta est in larynge, & superioribus ejus partibus, eaque magna sit, & nondum suppurata, neque ægro thorax, & aspera arteria, aut etiam caput naturaliter fluxionibus sit frequenter obnoxium, ex quo suspicari possimus, asperam arteriam repletam esse, secare audacter oportet; immo verò, etiamsi asperæ arteriæ repletionis aliquot signa adsint, nihilominus secarem, cum sectio sit tutissima, ut videbitis, propterea quod ex sectione non exiguum emolumentum succedere potest, indicato tamen prius amicis, ægrotantis in difficili spem esse, ne, si ars victa malo fuerit, vel ignorasse, vel fefellisse videatur, ut dicit Celsus. Nam plures auctores sectionem probarunt, tum antiqui, tum recentiores; etenim Albucasis Lib. 2. Cap. 43. in fine, expresse dixit, quod in sectione asperæ arteriæ non est timor, idque comprobat exemplo ancillæ, quæ, cum aliquando sibi ipsi cultello asperam arteriam præcidisset, ipsam sanavit facilè, & sine ullo periculo; sed & recentiores multi, ut Brasavolus, & alii id ipsum attestantur. Cui opinioni ego libenter subscribo, dum modo, qui secat, sit anatomes peritus; quia sub hoc Medico, & artifice omnia tutissimè, & felicissimè peraguntur. Primo enim ab hoc non poterunt lædi venæ, & arteriæ jugulares, quæ longius ab hoc loco distant, ut dixit Paulus, & anatome commonstrat; neque nervi, cum ea anterior colli pars nervorum expers sit; neque musculi, quod in medio loco, ubi fit sectio, musculorum interstitium sit; & cum, ut dicit Paulus, hic locus excarnis sit, neque etiam alia pars alicujus momenti lædi aut violari potest.

Auctores pro sectione asperæ arteriæ.

Anatomes peritus sit, qui secat asperam arteriam.

Multa tentanda ante sectionem.

Priusquam autem ad sectionem deveniant Chirurgi, multa ante experiuntur, inter quæ, ut medicamenta omittantur, & chirurgiæ tantummodo recenseantur, ac proponantur, sunt ea instrumenta, quæ per os immittuntur ad asperam arteriam, & laryngem; quod faciunt, ad rumpendum apostema in larynge, aut tonsillis, aut faucibus. Unde Hippoc. 2. de Morbis, Cap. de Angina, in fine, præcipit, loco sub tonsillis suppurato, ad ipsum rumpendum, ubi per digitum loci mollities fuerit pertentata, acutum ferramentum ad digitum alligandum esse, & ita perforandum. At nos habemus gladiolum longissimum, ad id aptum, cum locus conspicitur; at ubi non apparet, melior est modus Hippocratis, quo possumus digito prius pertenta-

Quomodo apostema in angina rumpendum.

tentare, deinde, incidere. Debet autem esse instrumentum digito alligatum breve; cujusmodi est, vel Gamaut, vulgo dictum, vel parvus culter falcatus. Mesue dixit, nonnullos misisse digitos in guttur, & apostema rupisse; verum hi fuerint, qui habent digitos, & ungues longos, & robustos. Avicenna autem, ubi maturatio longius progreditur, præcipit esse rumpendum apostema, vel intromittendo instrumentum ligneum bene politum, vel ferreum, vel corneum. Nostris temporibus, utuntur obliquata, seu recurvata ex alba cera candela. Ceterum hæc omnia minùs difficulter ab ægrotantibus peraguntur, præcipuè cum se suffocari persentiunt. Sed unum sciatis, videlicet, hæc omnia fauces, & partem affectam irritando, fluxiones ad eam movere, & inflammationem adaugere, quòd pars etiam sana hæc non toleret; deinde, si inflammatio sit in larynge interius, parum proficit usus instrumentorum, & ratio hæc curandi.

Cautio.

Sectio asperæ arteriæ ex Paulo.

Ubi autem ab his, adhuc præceps imminet periculum suffocationis, tum demum ad perforationem deveniendum, quæ hoc modo administratur à Paulo, ex Antillo, & ab Albucasi. Inclinato ægroti capite retrorsum, ut arteria reddatur conspicua, addo ego, & arteria distendatur, & longior fiat, & membranosa intermedia, seu interstitia magis appareant, transversa linea incidamus cutim, quæ exterius in collo est, inter duos circulos, ita ut membranam secemus, mediam inter cartilaginem ipsam, non cartilaginem; quæ sectio facienda est infra caput asperæ arteriæ, spatio trium ejusdem, quatuorvè circulorum; quod si Chirurgus in opere expavescit, hamulo prius cutem elevatam dividet; deinde arteriam subjectam secabit, inquit Paulus.

Reprehenditur Antiquorum modus.

Propositam sectionem, ex Antiquorum sententia, ob oculos ponam, ut videatis, & quam imperfecta sit, & subinde quæ partes offendantur. Primum enim, transversa cutis sectio ejus aliquam venam violare potest, quæ tantum sanguinis fundat, ut aliqua ex parte operationem obruat. Deinde musculi per longitudinem asperæ arteriæ progredientes, qui in medio ipsius se contingunt, quadantenus transversè secantur; & præterquam, quod sanguinem spargunt, etiam inflammatio communicari à fibris sectis ad non sectas potest; unde etiam convulsio non raro, ex Galeno, supervenit. Tertiò, circuli, seu annuli asperæ arteriæ, tres, aut quatuor, cum cutis est superposita, haudquaquam discernuntur; tum vero facile incisio potest contingere supra cartilaginem, non supra membranam. Quarto, hamus, quo attollitur cutis, nisi insideat, non attollet, ubi insidet, dolorem infert. Quare ego ita rite efficiendum esse autumno; crudeles enim operationes semper abhorrui, præcipuè quando necessariæ non sunt; necessarias verò abhorrere prorsus non oportet; nam necessariæ, & quæ subitam portendunt mortem, si non fiant, quantumvis difficiles, crudeles, & periculosæ, administrandæ omnino sunt; non quòd certa in eis fiducia sit, sed quod dubia spes certa desperatione sit potior, ut ait Celsus; & ubi ægrotantes jam suffocantur, satius est anceps auxilium experiri, quam nullum. Scio solum Aretæum, Auctorem probatissimum, & vetustissimum, Lib. 6. Cap. 7. prorsus damnare arteriæ incisionem, his verbis; at quicunque strangulationem ab angina verentes, quò laxius spiritus duceretur, arteriam secuerunt, non sanè experimento rem comprobasse videntur; quippe, caliditas inflammationis major ex vulnere efficitur, strangulatum adauget, tussimque commovet; quin etiam, si alioqui periculum id evaserit, vulneris oræ in unum coalescere nequeunt, ambæ enim cartilagineæ, neque glutinari possunt. Hæc Aretæus, contra hanc chirurgiam. Sed ego repeto, in suffocationis imminente periculo, satius esse anceps auxilium experiri, quam nullum, cum dubia spes certa desperatione sit potior; potissimùm, cum Aretæi rationibus respondere arduum non sit; nam caliditas inflammationis major ex incisione efficeretur, si supra laryngem, ubi morbus est, sectio fieret; at infra efficitur ad tres, quatuorvè cartilagines, a loco affecto distantes; propter quam causam, cum materiæ derivatio potius fiat, strangulatum non adaugere, imò verò sedare potest; neque etiam tussim commovere, cum nihil intus in asperia arteria tangatur; tandem vulneris oras in unum coalescere nihil vetat, cum membranæ unio efficienda sit; hæc enim divisa est, non car-

Auctoris de hac operatione sententia.

Aretæus hanc chirurgiam improbat.

Respondetur Aretæi rationibus.

cartilago; quod si concedatur cartilaginem non uniri, nonne hæc quoque, si non per primam, saltem per secundam intentionem unitur, hoc est, callo supernato? Sed detur, nullo modo uniri asperæ arteriæ posse vulnus, satis mihi est, musculos superpositos, & cutem posse invicem uniri. Igitur prius ægro collocato, uti dictum est, calamo, & atramento signanda est linea recta, per mediam, & anteriorem colli longitudinem, usque ferè ad juguli cavitatem; deinde digitis tangendum est caput asperæ arteriæ; postea ex anteriori parte exactè digitis, finis laryngis pertentandus; tum descendere oportet, usque quò tres, aut quatuor asperæ arteriæ annuli deorsum præteriti sint; tres quidem, ut puto, in brevi, quatuor, in collo longò præditis; quem terminum cognoscemus, vel sensu, vel ratione; sensu, in collo excarni; ratione verò, imaginantes, conjicientesque latitudinem trium circulorum; quo casu, contulerit alteram asperam arteriam videre.

Cur sectio non statim sub larynge fiat.

Quod si quæratur, cur sectio præcipiatur, post tres, aut quatuor asperæ arteriæ cartilagineos circulos, non autem sub larynge statim? Respondetur, ut distans à parte affecta sectio sit, & potius derivationis vicem suppleat; nam si proxima laryngi sectio fieret, inflammatio à sectione proveniens facilè communicaretur laryngi: qui locus atramento scriptorio transversè signandus est, ut nobis indicet locum sectionis, & quantitatem; ferè autem à termino laryngis inferno, ad tertium circulum, tanta est, quanta digiti pollicis transversi latitudo.

Locus sectionis atramento signandus.

Invento loco membraneo inter circulum, & circulum, medio, ipsum signabimus atramento, per latitudinem cutis; postea cute prius hinc inde digitis à ministro, non hamo apprehensa, ipsam per longitudinem prioris lineæ factæ secamus; sic enim nullum periculum est, ne vasa, nervus, aut musculi lædantur; secus, si transversè incideremus; vulnus quinetiam postea facilius consuitur, & ad mutuum contactum adducitur.

Quantitas sectionis quæ.

Quantitas autem sectionis sit, verbi gratia, quanta pollicis transversi latitudo. Præterea sectio in medio spatio servet lineam transversam, & tam longa sit, ut diductis labiis, scalpellus, quo utimur in missione sanguinis, latiore mucrone ingrediatur; postea diducimus hinc inde digitis, aut lato specilli mucrone, aut retuso hamo cutem, adeò ut musculus asperæ arteriæ superpositus, nudus appareat; qui liquidò apparebit, si venas vitemus; aut gossypio usto, & ovi albumine statim eas occludamus, & sanguinem effluere omnino prohibeamus.

Musculi tracheæ impositi ut secandi.

Quo facto, musculi duo attendendi, observandique sunt, qui asperæ arteriæ superstant, incumbuntque, & linea quædam albicans, qua in medio invicem dirimuntur, se prodit; tum verò unus ab altero musculo per longitudinem, sectione diducendus, & retuso hinc inde hamulo, spatium latum servandum; ita enim asperæ arteriæ corpus statim apparebit; quo apparente, tum demum sectio inter annulum, & annulum efficienda est transversè, & ita altè demittendum est instrumentum, ut ad cavitatem valdè propinquam perveniat; cujus rei indicium erit, quia, ut dicit Antillus, spiritus per vulnus cum murmure exibit.

Quam altè sectio facienda.

Instrumenta sectioni apta.

Instrumenta autem apta duo sunt, vel rectus, vel falcatus scalpellus; rectus ille est, quo utimur in vena secanda, vulgò lancetta, nimirum is, qui non angustum, sed latum habet mucronem, ne fortè oppositam partem lædat; quo incommodo fortè falcatus vacat, sed lanceola expeditior.

Cannulæ foramini indenda.

Quo facto, cannula immittenda exigua, quæ tamen foramini respondeat, & alas habeat, ut intus trahi à spiritu prohibeatur, & brevis sit, ne interna latera arteriæ attingat, alioqui tussis, & dolor excitabitur;

Cannula amplitudo.

quam præterea non tam amplam quis forte existimaverit, ut respirationi naturali sufficere possit; sed tamen hoc verum non est; quoniam, licet ut aspera arteria ampla foret, attamen exigua sufficit, propter eam rationem; quoniam aër per incisionem infrà factam integris suis viribus pervenit statim ad pulmones, & cor, ergo multo frigidior est, quam si per nares, fauces, laryngem, & asperam arteriam pertransiret, in quo itinere flexuoso, & longo, aër alteratur, amittitque magna ex parte frigiditatem.

Cannulæ longitudo, & figura quæ.

Præterea tam longa sit, ut asperæ arteriæ parietes, aut oppositam partem non contingat; insuper, propter eandem causam, rectam figuram recurva ei commodiorem esse apparet; recurva enim, ex motu aëris transeuntis moveri & ipsa potest. Itaque fistula exigua, quæ non superat intus ipsam arteriam, hoc est, interiorem ejus faciem, & alata est,

commoda existit; quæ eò usque servanda, quò timor suffocationis prætereat; quod solet intra triduum, aut quatriduum fieri; postea renovato cutis vulnere per sacrificationem, si sit opus, cutis perfecte crebris suturis mutuò applicanda, conservandaque est; forteque si duplex fiat sutura, una musculorum mutuò interse, altera cutis superpositæ, fiet exacta unio, & non succedet vox rauca, ut Paulus innuit. In summa tres tantum partes concurrunt ad hujusmodi chirurgiam, cutis, musculus, & aspera arteria; cutis facile inciditur; musculi non inciduntur, sed manubriolo scalpelli invicem diducuntur, & separantur, ut arteria appareat; qua apparente, nullo negotio inciditur; in qua neque sanguis obstaculo esse potest, quod cutis cum exiguo sanguine inciditur, arteria vero, nullo.

Ut vulnus consolidandum.

Cap. XLV.

DE THORACIS CHIRURGIIS: ET PRIMUM DE THORACIS SECTIONE IN EMPYEMATE.

Thoracis chirurgiæ septem.

Quinque potissimùm administrantur in Thorace chirurgiæ. Prima perforat thoracem in empyemate. Secunda perforat thoracem in hydrope ejusdem. Tertia abscindit cancrum in mammilla mulieris. Quarta thoracis fistulam curat. Quinta gibbositatem tùm anteriorem, tùm posteriorem corrigit, & emendat. Addit rursus Paulus duas, ad purulentos, adustionem; quæ cum prima ferè coincidit, & ad mammas in viris, modo feminarum adauctas, diminuendas; ita ut septem omninò Thoracis Chirurgiæ dinumerentur. De omnibus agemus, ab ea exorsi, quæ majoris est momenti, & thoracem perforat, quæque secum duas alias chirurgias adjunctas habet, ita ut uno capite tres comprehendantur chirurgiæ; quomodo incidatur thorax in empyemate, quomodo perforetur in hydrope, & quomodo aduratur in purulentis, seu empyicis.

Duæ chirurgiæ, primæ annexæ.

Empyema quid.

Empyema est collectio materiæ purulentæ in cavitate thoracis, quæ non sinit thoracem attolli, & ita respirationis expleri munus; qui morbus chirurgia interdum curatur, ad quam non pervenimus, nisi cum materia per alias partes non evacuatur, & suffocationis periculum imminet; ac præ materiæ copia, pulmones, ac diaphragma dilatari, pro respiratione, non possunt. Materia verò, quæ cavitatem thoracis replet, & suffocat, triplex est, vel pituitosa, vel aquosa, vel purulenta, vel si quarta addatur, colluvies ex omnium miscela: omitto nunc sanguineam, aut ex erosione, aut ex vulnere, tanquam ad hujusmodi locum minus spectantem. Qualiscunque verò sit materia, vel in ipsomet thorace colligitur; vel aliunde decumbit, & transmittitur, nimirum à capite pituitosa; ab hepate, ac toto corpore, aquosa; ab ipso thorace, purulenta; quæ etiam aliunde defluere interdum solet, ut ex angina suppurata, à faucibus. Sed si à thorace proveniat, omnino ex abscessu proventus, & repletio fit, qui vel in pleura, ex pleuritide, tùm exquisita, tùm spuria, in variis thoracis partibus facto abscessu, vel in pulmonibus ex peripneumonia, vel in pericardio, propter cordis affectum, coacervatur; nam aliquando, ex anatome inveni pericardion purulenta materia repletum, & cordis universam superficiem scabiosam, seu ulcerosam redditam.

Ejus materia.

Ortus.

Ex his colligitur, in quibus casibus efficienda sectio est; fit enim in pleuritide, & in peripneumonia suppurata, ex Hippoc. 2. de Morbis: fit in omni abscessu intus oborto, vel ex vulnere, vel tuberculo, vel alia causa; fit in hydrope thoracis; fit demùm in quavis purulentæ, ac pituitosæ collectione. Quæcunque sit materia, quæ replet, omninò tùm quantitate, tùm qualitate offendit, & suffocat, exstinguens nempè nativum calorem; & nonnisi evacuatione tollitur affectus, quæ utrunque vitium emendat, tùm quantitatem, scilicet, tum qualitatem: quæ sane evacuatio nequaquam insensibilis, tùm propter præsens suffocationis periculum, semper enim morbus non dabit inducias; tùm propter dissipandæ materiæ difficultatem; sed sensibilis tentanda est, alioqui suffocatur homo, non solùm quia thorax, pulmo, & cor, quantitate materiæ obruta, attolli, & moveri prohibentur, sed etiam quia ab ejusdem qualitate, pravitateque offenditur, & strangulatur. Quare, ut diximus, necessaria omnino est materiæ sensibilior evacuatio.

Quibus casibus sectio tentanda.

Materia autem, quæ in thoracis cavitate continetur, vel evacuatur per tussim, quod ut plurimum accidit, transumpta scilicet, ac transmissa in bronchia pulmonis, & tussi per os ejecta; vel eva-

Materia per quas vias evacuetur.

evacuatur per viam urinæ, cujus meminit etiam Galenus 6. de Locis Affectis, quamvis ipse ignoraverit viam veram, rectam, regiam, & brevissimam, qua utitur natura ad thoracis materias egerendas, quæ est per venam sine pari, quæ rectà deorsum fertur, & in emulgentes pertunditur; aut in cavam venam, prope emulgentes sitam; vel tertiò evacuatur materia, quæ in thorace est, per alvum; quemadmodum prodit Gal.; quæ tamen via non ita patet, ut cæteræ propositæ, sed fit per medias quasque regiones, & corporis porositates, cum totum corpus conspirabile sit, & pervium, & ad alvum tanquam ad aptam cloacam, vel sentinam, excrementa transmittat. Hippocrates tamen hanc alvi viam frequentiorem existimavit, dum Secundò de Morbis, in suppurato ex peripneumonia, dixit; sæpe enim prorumpit ad alvum, & statim melius habere sibi videtur, ubi ex angusto, & concluso, ad ampliorem, & apertam regionem devenerit.

Quando chirurgiæ locus.

Igitur cum nec per tussim, vocatis lambitivis, neque per urinas, urinam cientibus, neque per alvum, purgantibus exhibitis, neque tandem per ea, quæ Hippocrates plurima proponit, Secundo de Morbis, Cap. de Suppurato ex peripneumonia, thoracis collectio evacuari possit, tunc accedimus ad manuariam operationem, hoc est, chirurgiam,

Cur multæ operationes Veterum jam obsoletæ.

quæ est thoracis perforatio, ut ægrum periculo levemus. Quæ sicuti antiquitus frequentius, & tutius usurpabatur, ita his nostris temporibus videtur obsoleta, sicuti fermè omnes aliæ chirurgicæ operationes effatu dignæ. Puto ego, quia non reperiantur eximii Chirurgi, sicuti deceret, qui calleant anatomen, & tutò noverint perforare, & id genus omnes operationes tutò moliri, sed formidolosi plerique. (*2. Causa.*) Secunda causa est, quia antiqui fortè plurima audebant in robustioribus corporibus. (*3. Causa.*) Tertia, quia temporibus nostris adeò timidi patientes sunt, & delicati, ut non admittant egregia istiusmodi opera. (*Ultima causa.*) Ultima est periculum, quod incurrimus offendendi alicujus momenti partes; quò magis in præsentia cupio vos tutissimè hanc operationem perforandi thoracem docere: prius autem antiquorum modos recenseamus.

Methodus secandi Hipp.

Hippocrates Secundo de Morbis, Capit. de suppurato ex peripneumonia, antequam secet thoracem, multa proponit medicamenta, quæ per os pus evacuant; quibus non conferentibus, tandem devenit ad sectionem: prius autem proponit signa loci abscessus, in quo efficienda sectio, quæ ubi non adsunt, primò considerat, quodnam latus magis sit tumidum, & magis doleat, & inibi præcipit secandum; quod si neque hoc appareat, sed utrumque latus æquè doleat, & tumeat, tunc eligit sinistrum potius, quam dextrum latus; quia minus lethalis operatio est, inquit Hippoc. Puto ego hoc præcipere, propter jecur, quod sua gibba parte sursum diaphragma premit, & thoracem versus, incurvat, & in eundem penetrat, ac se insinuat. Monet igitur Hippocr. esse partem affectam infimè secandam, magis post tumorem, quam ante, ut materia exitum faciliorem habeat. Secat autem Hippocrates inter costas, cutem priùs novacula, deinde scalpello acuto. (*Hippocr. explicatur.*) Notare hic oportet, Hippocr. non proponere duplex instrumentum, ut verba, & versio sonant, videlicet novaculam, & scalpellum acutum, sed idem instrumentum, quod ipse *μαχαιρίδα ϛαθοειδὴν*, nominat, vult esse obligandum ad cuspidem, tam longè à mucrone, quanta est magni digiti latitudo, ita ut summa ipsius pars, ad unguis magni digiti mensuram expedita restet, quam intromittas.

Quid agendum emisso pure.

Post hæc, emisso pure, quantum visum fuerit, vulnus linamento ex lino crudo obligato, foras propendente filo concludito, & quotidiè semel pus educito. Postquam autem decimus accesserit dies, omni pure emisso linamentum ex linteo indito; deinde *Vinum, & Oleum tepefactum* per fistulam infundito, ne pulmo à pure humectari solitus, derepentè exsiccetur. Emittendum autem est, quod manè infuderis, ad vesperam, quod vesperi, manè; ubi verò pus tenue, velut aqua fuerit, & ad digiti contactum viscosum, & modicum, penicillum stanneum cavum indito. (*Cur res propositæ adhibendæ.*) Primò ponit turundam ex lino crudo, quæ mollior est; dura enim inflammationem decimo die, quo tempore ejusdem timor præteriit, moveret. Tum turunda fit, & ideo quæ ex linteo, quod durior sit, ut apertus servetur locus, rejicitur. Tertio loco fistula ex stanno sumitur, ne remaneat materia intus, & ad cicatricem duci possit incisio; ideoque ait,

 mi-

minuendum esse linamentum paulatim, donec ulcus coalescat. Postquam autem omnino exsiccatum fuerit, paulatim linamentum præsectum minuito, donec ulcus coalescat, & ipsum penitus eximatur. Hæc Hippocrates de modo secandi thoracem.

Alius modus secandi Hipp. Rursus alium modum secandi affert Hippocrates Libro de Internis Affectionibus, his verbis; intellecto, ubi abscessus est, costam tertiam ab ultima, usque ad os secato; deinde cum terebra cava ultra perforato, & ubi perforata fuerit, aquæ parum emittito, & ubi emiseris, linamentum ex crudo lino indito, spongiam mollem superimponito; deinde, ne linamentum excidat, deligato: emittere autem duodecim dies aquam oportet, semel in die; post duodecimum autem diem, sequenti decima tertia, totam emittere aquam, & reliquo tempore, si eadem subnascatur, emittere, & ventrem cibis exhaurire, & bis in die aquam evacuare, post sectionem autem hæc exhibere oportet.

Dubium. Quo loco quæritur, cur Hippocrates in hydrope thoracis, secat supra quartam costam omnia superposita, ita ut costa denudetur? Solutio. Respondetur, quod etsi revera thoracis sectio inter quintam, & sextam fieri debet, ita ut supra sextam costam fiat, tamen ex Hippocrate, supra octavam fieri debet; quia Hippocrates retrò magis sectionem præcipit, quo loco diaphragma habet ortum multò inferius, quàm ante; & ideo ibi non attingitur diaphragma, At si fit sectio anterius, magis omnino efficienda est ad sextam costam; quoniam diaphragma anterius pertingit ad quintam costam, & ad sextam terminatur, ubi rursum incurvatur; etenim diaphragma posterius originem suam habet inferius, anterius verò longè superius. Costa igitur denudata, dicta omnia peragenda sunt.

Aliud dubium. Quæritur secundò, cur Hippocrates in hydrope thoracis costam perforet, non autem spatium intercostale, ut in altera sectione, in peripneumonia videlicet suppurata? Solutio. Respondetur, ut facilius foramen rurunda obturetur, ne aqua tota confestim exeat; quod non contingeret, si in spatio intercostali sectio fieret, exiret enim brevi spatio tota aqua.

Dubium tertium. Quæritur tertiò, cur terebra cava utatur Hippocrates; & præterea, quid intelligat per cavam terebram? Solutio. Dicendum, terebras duplices esse, alias rectas cum quatuor acutis angulis, alias cochleæ modo cavas. Vult Hippocrates eligendas esse terebras cavas, quæ mucronem habent quoquo modo inflexum, & ideo minus periculosæ sunt, ne aliquid intus pungant. Alia ratio est, ut in terebræ cavitate scobs colligatur, ne in cavum thoracis decidat. Quanquam autem hæc est in verbis Hippocratis expositio, attamen nonnulla propositam chirurgiam infirmare videntur; propterea quod, terebra perforare costam nil aliud est, quam facillimè internas violare partes, cum costa intus magis emineat, quam intercostale spatium; & præterea, fistulam in costa excitare, quòd interius spongiosa costa sit. Quare satius erit intercostale spatium incidere, inde fistulam argenteam ad amussim incisioni respondentem demittere, ut infra patebit, ut aqua non nisi ad libitum exeat,

Materia in thorace contenta non modò sectione, verùm etiam ustione evacuatur, cum Hippocr. Aphor. 6. dicat, Quicunque empyici, aut hydropici uruntur, aut secantur; in quodam enim codice Græco, uruntur, tantùm legitur, in alio autem, uruntur ac secantur, cui postremæ lectioni Galenus assentitur. (An materia in thorace contenta, per ustionem evacuari possit.) Sed quomodo ab Hipp. fiat ustio in empyemate, Galenus remittit Lectorem ad Librum de Internis Affectionibus, ubi ait, Hippocratem hoc exsecutum fuisse, sed in hoc libro vel non meminit Hippocr. modi urendi, ut vidimus duobus in locis, tum Secundo Libro de Morbis, tùm Lib. de Internis Affectionibus, pro quibus duntaxat secandi, nequaquam urendi modum docet, vel si de ustione mentionem facit, hujus tantummodo meminit, non autem sectionis, vel modi urendi, & Libro Tertio de Morbis, dicit; secato aut urito; ita ut ex Hippocrate incertum sit, quomodo in thoracis collectione ustio fiat; immò Lib. 3. de Morbis, diaphragmatis meminit, quod cavendum esse in sectione dicit. (Ex Hipp. poc. nihil certum de ustione.) Hi sunt Hippocr. loci, in quibus loquitur de modo secandi tantùm thoracem, non autem docet modum urendi; & modo, uti opinor, jure Hipp. omisit modum urendi thoracem, quod tutior sit sectio, quam ustio; nam ustio penetrans potest facile pulmones, & internas partes offendere, quod sectio non potest, cum constant vires. Insuper, instru- (Cur Hippocr. non doceat modum urendi.)

ſtrumentum aptum ad ſecandum, quod, uti infra dicetur, ad cuſpidem recurvatum futurum eſt, & ex altera parte acutum, ex altera verò retuſum, non poteſt offendere intus aliquid per ſectionem; per uſtionem autem poteſt. Paulus tamen duobus in locis urendi modum proponit; ſed primus non eſt ad mentem Hippocr., quia Paulus non urit ita, ut uſtio penetret uſque in cavitatem, & totam evacuare purulentiam confeſtim poſſit, ut Hippocr. docet; ſed Pauli uſtio evacuat quidem ſenſibiliter, verum potius tranſumptivè, ita ut materia per meatus, ab internis exterius tranſumatur, & per uſtiones exeat; nam combuſta cute, tanquam denſiore, non difficulter evacuari, ac tranſumi materia poteſt ab internis ad externa, per carnis poros: & quia eſt modus, per quem materia nimis tardè evacuaretur, propterea multis ſupplet uſtionibus, & evacuationibus. Itaunam facit juxtà claviculam, duas exiguas juxta mentum, duas ſub mammillis ampliores, inter tertiam, quartamque coſtam, alias duas inter quintam, & ſextam, paulò poſterius aliam, per medium pectus, aliam ſupra os ventriculi, tres poſterius, videlicet ſupra dorſum unam, in unoquoque ſpinæ latere duas, ita ut omnino duodecim faciat uſtiones, vel ferramento candente, vel *radice Ariſtolochiæ longæ*, *Oleo intincta*, *& accenſa*. Hic eſt modus urendi Pauli, qui ſicuti ſævus eſt, nedum crudelis, & immanis, ut jam dixi, non eſt ad mentem Hippoc. Alium Paulus proponit, ex Leonide, & aliis antiquioribus, modum urendi thoracem, uſtione penetrante, & perforante, hoc modo. Ferro mucronato candente, per medium coſtæ ſpatium, ubi abſceſſus eſt, adacto, uſque ad pus, uſtionem moliti ſunt. Ubi per ferrum mucronatum, intelligere poſſumus, vel ferrum acutum incidens, vel mucronatum, id eſt, non incidens, cujuſmodi ſunt, quæ paſſim pungentia ferramenta vocant. Proponit poſtea Paulus modum ſecandi thoracem, ex quorundam ſententia, dicens; nonnulli etiam hos curare auſi ſunt, tranſverſa linea, inter quintam, & ſextam coſtam ducta, & cute paululum oblique diviſa; deinde ſic ſcalpello membrana, quæ coſtas ſuccingit, perforata, pus excreverunt. Quas tamen poſtremas chirurgias, Paulus tutas non habet, ut patet ex verbis, quæ ita ſubjungit; atque hi, qui ſecant, cum illis, qui ferro uſque ad imum adurunt, aut ſtatim mortem inferunt, vitali ſpiritu confeſtim, unà cùm pure evacuato; aut fiſtulas reddunt inſanabiles. Hippocrates ſuprà dixit, ſi ſectio fiat in ſiniſtra parte, minus lethalis eſt, nunc verò Paulus inquit; atque ii qui ſecant, ut & qui ferro uſque ad imum adurunt, aut ſtatim mortem inferunt, vitali ſpiritu confertim, unà cum pure evacuato, aut fiſtulas reddunt inſanabiles; quæ verba aliquem non perterrefaciant, & ab hujuſmodi chirurgia deterreant; nobis enim enitendum, modum excogitare, quo tuta hæc chirurgia, & ſectio fiat, poſteaquam jam viſum eſt, quomodo ab Antiquis, Leonide nimirum, Hippocrate, & Paulo hæc fuerit adminiſtrata chirurgia.

Pauli urendi modus qualis.

Alius Pauli modus urendi thoracem.

Tuta autem, ni fallor, erit chirurgica operatio, ſi primò ſtudeamus, ne quæ pars in thorace effatu digna, perforando violetur, cujus cauſa periculoſa reddatur operatio; quod nil aliud eſt, quam locum opportunum ad ſecandum invenire. Poſſunt igitur primò offendi interna membra, pericardium ſcilicet, pulmones, & diaphragma; tùm verò externa, vena ſcilicet, arteria, nervus, & denique muſculi. Itaque primò eligimus locum aptum pro tutela pericardii, non perforantes in anteriori, neque in poſteriori parte thoracis, ſed ad latus, ut ita vitemus ipſum ſternum, & in lateribus perforemus; poſtea vitamus pulmones, & diaphragma, efficientes ſectionem in confinio utriuſque, quod eſt inter quintam, & ſextam coſtam; quod etiam ex Leonide, & Paulo confirmatur; ratio, quia neque diaphragma ſuperius aſcendit, dum incurvatur, & concidit in exſpiratione libera, neque pulmones deorſum deſcendunt, dum ſimiliter concidunt, quod pluries pleno theatro ipſo viſu comprobavi, gladiolo ſcilicet inter quintam, ſextamque coſtam defixo; vidimus enim, neque diaphragma, neque pulmones læſos fuiſſe, ſed ad utriuſque terminum gladiolum deveniſſe.

Quomodo tuta fiat hæc operatio.

Locus perforandus.

Ex quibus elicitur, in quo ſtatu, ſeu poſitu debeat eſſe patiens, & conſiſtere, dum inciditur, quatenus ad reſpirationem ſpectat; debet enim eſſe in ſtatu exſpirationis, ſi tamen fieri per difficilem reſpirationem poteſt, ita ut debeamus præcipere ægrotanti, ut ſpiritum totum tunc emittat, cum perforamus; ſic enim pul-

Status patientis in ſectione qualis eſſe debeat.

pulmones, spiritu prius turgentes, concidunt, & ita thoracis cavitas paratur, neque ullo modo offendi possunt. Diaphragma autem, etsi in hoc statu sursum incurvatur, offendi tamen non potest, quia, cum à lateribus, ubi perforandum non est, ad costas terminetur spurias; quæ sunt à septima costa infra, ideò non potest adeò sursum incurvari, ut offendi possit, cum fiat sectio inter quintam, & sextam costam, ut ex Leonide quoque Paulus præcepit, Lib. 6. Cap. 44. Ex quo elicitur, male Chirurgos illos præcipere, ut fiat inter tertiam, & quartam costam sectio, propter causas dictas, & Pauli authoritatem ex Leonide. At Hipp. locis ante citatis, costam tertiam ab ultima secari jussit. Quod si intelligamus costam tertiam, non enumerata ultima, erit paulò inferius, quam supra a nobis dictum est, hoc est ad quartam costam spuriam. Quod si rursus mittamus primam, seu ultimam, quæ adeò parva est, ut enumerari, neque exterius tangi possit, procul dubio ex Hippocr. erit ferè locus idem, qui à nobis propositus fuit, qui diaphragma tuetur, maximè propter sui originem obliquam; nam ubi incurvatur diaphragma, id in medio ipsius potissimum contingit, non à lateribus, neque in suis terminis, ubi costis adhærescit. Præterea; in vivo animali verisimile est, diaphragmatis curvitatem non ita altè ascendere, ut in mortuo, in quo omnia penitus decidunt, & densantur. Unde nunquam ad sextam costam diaphragma pervenire ullo modo potest, suis terminis, etsi in medio potest. Hoc igitur modo fit perforatio thoracis absque læsione internorum membrorum, pericardii scilicet, pulmonis, & diaphragmatis.

Locus Hipp. explicatur.

Vitamus denique partium externarum læsionem, venarum scilicet, arteriarum, nervorum, & musculorum, quæ si læderentur, omnino operationem minus tutam redderent, si incidamus in superiore ipsius costæ parte, nequaquam in inferiore. Cumque inter quintam, sextamque costam perforatio facienda sit, adsitque in hoc spatio, & pars inferior quintæ, & superior sextæ, ideòque omnino vitanda sit inferior costæ pars, seu terminus, ad superiorem sextæ costæ partem efficienda sectio est; quia per inferiorem quintæ costæ partem, ut ex Anatome patet, & Gal. 8. de Anat. Adm. monet, excurrunt vena, arteria, & nervus; ita enim non modò has partes vitamus, sed etiam harum partium propagines; quod utique non accideret, si alibi, quam prope sextam costam perforaretur. Nam in inferiore parte quintæ, adsunt hæ partes, in intercostali verò spatio medio, harum partium propagines; horum autem neutrum adest in superiori sextæ costæ parte, in qua tuta sit perforatio, si modo costa incisione non attingatur, aut denudetur. Quo loco sententiæ Hippoc. assentiri nequeo, qui terebra costam perforat, ut inde colluvies evacuetur; propter fistulæ periculum, & partium internarum læsionem, quæ faciliùs in costa perforata succedere potest, cum in cavitate thoracis magis eminens sit, quam spatium intercostale. Sed Hippoc. operationem illam potius moliri videtur in thoracis hydrope, quàm in puris collectione, cum semper aquam nominet, non pus, aut quidvis aliud; in perforatione autem, ubi aqua continetur, periculum magis imminet de exitu totius aquæ confertim facto; qui fortè facilius evitatur, si costa perforetur, quæ facilius obturatur, quam alia pars. Si verò Hippocrates ideò thoracem terebra perforat, ut facilius foramen obturetur, ne aqua tota confertim exeat, hæc perforatio huic usui quidem satisfacit, sed dictam habet difficultatem; quia cum interiùs costa magis emineat, quàm intercostale spatium, ideò facilius à terebra pulmo offendi potest, quàm si intercostale spatium perforaretur, insuper fistulæ incurabilis periculum imminet. Sed si nos intercostale incidamus spatium, & præsertim id in exspiratione moliamur, inde verò statim cannulam paratam habeamus, foramini ad unguem respondentem, qua obstructa, ne quidem aquæ gutta effluat, facile, me judice, omnis tolletur difficultas.

Læsio partium externarum, quomodo vitetur.

Hipp. sententia rejicitur.

Hipp. sententia salva.

Difficultas tollatur.

Ultimo efficienda sectio est ad latus. Quæritur modò, qua in lateris parte? Hippocrates in suppuratis duo prospiciebat, & partem affectam, & situm declivem; idcòque aliquando præcepit, posterius potiùs sectionem efficiendam esse; at in collectione, aut pituitosa, aut aquea, quæ causam à thorace non habet, sectionem anteriùs moliri satius est; quia musculi, pauciores sunt, & terminantur, nec non pulmo finitur; quàm posterius, ubi musculi superpositi, & plures, & crassiores, & magis nervosi, spinæque propinquiores sunt.

In qua parte lateris facienda sectio.

Re-

Regio enim anterius ſpectans, exempli gratia, quatuor aut quinque digitos longè à pectoris oſſe diſtans, parvos habet muſculos, & paucos ſuperpoſitos, fereque non niſi unum, qui brachium ad pectus adducit, qui etiam ibi tenuiorem habet terminum; ideòque potiùs anteriora, quàm poſteriora verſus fieri debet ſectio.

Alia ratio. Alia ratio eſt, quia poſteriùs pulmones ſua baſi conſiſtunt, tum verò muſculi multi, & nervoſi, utputa ſpinales, adſunt.

Locus ſectionis. Itaque Sectionis locus, qui differt ſecundum anterius, & poſterius, ſit, ubi muſculis eſt vacuus, & deſtitutus, id eſt, ubi omnium muſculorum termini ſunt, videlicet adducentis brachium ad pectus, obliqui deſcendentis abdominis, & in ſimis ſcapularum ſiti, thoracem attollentis. Ut inveniendus. Exactiſſimè autem locum invenies, ſi filo metiens ſpatium, unam fili partem à medio pectore ad coſtam ſextam, & ſeſquialteram, hoc eſt, unam cum dimidia, ab illo ſextæ coſtæ termino ad ſpinam dimetiaris. In ſumma, quò pertingit tertia pars fili totius ſextæ coſtæ longitudinis.

Hipp. inſtrumentum ad ſectionem thoracis. Antequam ſectio fiat, inſtrumentum parandum eſt. Hippocrati appellatur inſtrumentum, quo thorax perforatur, μαχαιρὶς σηθοειδὴς, id eſt, gladiolus, pectoris formam, ſeu ſimilitudinem referens; quæ dictio dupliciter intelligi poteſt, primò, quod gladiolus ſit exterius curvus, interius cavus, ſicuti eſt pectus; ſecundò, ut hic gladiolus, quo thorax perforatur, ſit veluti os pectoris, quod ξιφοειδὴς appellatur, id eſt, enſiforme; quia ſcalpellus hic ſit ſimilis oſſi pectoris, una cum mucronata cartilagine, quæ eſt acuta, ut cuſpis enſis; ita ut, ſicut os pectoris ad jugulum, & alterum extremum eſt latum, in fine verò, & altero extremo acutum, & tenue, ſcilicet ad mucronatam cartilaginem, ſic μαχαίρις σηθοειδὴς ſit ejuſdem figuræ, quæ eſt quodammodo triangularis. Pauli inſtrumentum. Paulus Lib. 6. Cap. 44. ferrum ad incidendum thoracem aptum σκολοπομαχαίριον vocat; quod Galen. deſcribens 8. de Anat. Adm. in. Cap. 6. dixit, à ſe fuiſſe excogitatum inſtrumentum ſcolopomachærio ſimile, quod oblongum eſt, & latera duo habet acuta, in extremo ad unum verticem coëuntia: quod videtur eſſe illud, quod vulgò lanceola appellatur: unde à ſagittæ ſimilitudine, à nonnullis dicitur ſagittella. Ego autem libenter ſcolopomachærion deducerem à roſtro illius avis, quæ vulgò appellatur gallinazza, Latinè gallinago, Græcè σκολόπαξ, cujus cauſa ſcolopomachærion ſignificat gladiolum longum, & ad cuſpidem paulum recurvatum, ut eſt roſtrum avis ſcolopacis dictæ; nam σκολιόω intorqueo, ſeu obliquum, & tortuoſum reddo, ſignificat; qui ex uno latere, interno ſcilicet, habet aciem, anteriùs verò retuſus eſt; qui ſane gladiolus tutior eſt ad perforandum thoracem, quam alius, qui duas habet acies, neque recurvus eſt; hoc enim offendi pulmones poſſunt. Etymon ſcolopomachærii Auctoris.

Sectio fiat in ſiniſtro latere. Nunc docendum eſt, quomodo eſt facienda perforatio; ſed priùs adnotandum, quòd Hippocr. 2. de Humor. Cap. de Suppurato ex peripneumonia, dum ſecat, optat ſectionem fieri magis in ſiniſtro, quam dextro latere; quia, inquit, minus lethalis eſt. Puto ego, id dicere propter jecur, quod ſua parte gibba ſurſum fertur, diaphragmaque magis incurvat, & thoracem verſus magis protenditur, uti quoque ante dictum eſt. Obliqua fiat. Quod autem ad ſectionem attinet, opinor debere fieri perforationem quoquo modo obliquam, ita ut ſecundum fibras muſculorum exteriorum intercoſtalium progrediatur; nam cum ſit neceſſarium præcidere aut externos, aut internos intercoſtales muſculos, propter contrariam poſitionem, quam habent, minor læſio ſuccedet ex inciſione internorum, quàm externorum; cum externi majores ſint, & potiori uſui deſtinati, nimirum inſpirationi; interni contra minores, tenuioreſque ſint, & exſpirationi conducant.

Modus incidendi. Itaque facta priùs linea ex atramento, inciſionis efficiendæ, inde ſumpto inſtrumento ex altera parte retuſo, ne ſubjecti pulmones lædantur, ex altera aciem habente, & eo quidem modice ad cuſpidem recurvato, ut pulmones vitentur, uti dictum eſt; altera autem parte, qua retuſum eſt inſtrumentum, ad ſextam poni coſtam, & inniti debet, priuſquè cutim ipſam, ut monet Hippoc. 2. de Morbis, & Paulus, incidere oportet, ea paululum oblique diviſa. Cur primò incidenda cutis. Primò volunt, eſſe incidendam cutim; quoniam propter ſui duritiem, & denſitatem, ferro reſiſtit, & difficulter perforatur, & propter reſiſtentiam, exactè intercoſtales muſculos, ut par eſt, ſecare non permittit. Cur obliquè. Secundò volunt obli-

liquè esse secandam cutim, cum jam dictum sit, secundum rectitudinem fibrarum musculorum intercostalium externorum fieri debere sectionem; obliquè igitur posteriora, superioraque, versus axillam, incidendo progredi, obliquè intra adacto scalpello ad cavitatem usque, quæ incisio lentè fieri debet, quò priùs pulmones subsidant, vix facto foramine, quam turgidi offendantur: quæ noxa omnino devitabitur, si in statu exspirationis æger consistat, dum fit incisio. Cognoscemus autem ad cavitatem ventum esse, vel ex saniei exitu, vel ex juxtapositione instrumenti immissi; unde si, ut tutiores simus, instrumenti congruam partem immittendam tantùm denudemus, aliquid alligantes, quod notat Hippoc. 2. de Morbis, Capite de Peripn. suppurata, ubi dicit; scalpello acuto, quod panniculo sit obligatum, ita ut summa ipsius pars, ad unguis magni digiti mensuram expedita restet, quam intromittas, probè faciemus. Tertiò dignoscitur penetratio à perito Chirurgo, quia non sentit amplius ad cuspidem instrumenti resistentiam, sed potius vacuitatem. Ultimò, quia exit aër aliquis.

Ut cognoscatur, ad cavitatem esse perventum.

Hujusmodi instrumentis duplici modo uti possumus, vel candentibus, vel non candentibus. Auctores magis eligunt, ac probant candentia; puto ego, quia forte timeant gangrænam, propter exitum colluviei; nam Galenus 5. Meth. dicit, hoc casu, in plurimis putrefieri & pleuram, & etiam costam. At Hipp. 2. Lib. de Morb. Cap. de Suppur. ex peripneum. utitur scalpello acuto, non candente, & jam suprà causam audivistis. Quod si una pars thoracis repleta sit, ex ea parte tantùm; si ambæ, ex utraque perforandum.

Duplex instrumentorum usus.

Facienda est sectio parva, propter tres causas. Prima, quia minor est inflammationis timor ex minori incisione facta. Secunda, quia minùs offenduntur, & refrigerantur internæ partes, ex aëre ingrediente per exiguum foramen. Tertia, quia ita prohibemus facilè exitum totum ipsius materiæ unica vice, quod periculosum, ut infra patebit.

Cur Sectio parva facienda.

Sed tamen tam magna est efficienda, ut colluvies collecta possit exire, quo casu, perpendenda est crassities; unde minor incisio facienda est in hydrope thoracis, major in suppuratis, & adhuc major in pituitosa materia collecta; ita tamen, ut generaliter potiùs parva sit incisio, quàm magna, propter periculum propositum. Quod si interdum decipiamur, ita ut materia sit crassior, foramen verò angustius, quo minus exire possit, eo casu, utimur instrumento dilatante ulcera cavernosa in carne, quod pulmones, propter obstaculum in ejus extremo, offendere non potest.

Sectio quanta facienda.

Foramen angustius ut dilatandum.

Maximum autem in hac operatione imminet periculum, ne tota materia collecta, nobis invitis, unica vice confertim exeat; cum qua exeunt etiam spiritus, viriumque debilitas tanta succedit, ut Hippocr. 6. Aph. 27. dixerit. Quicunque empyi, aut hydropici uruntur, aut secantur, si pus, aut aqua universim effluxerit, omnino moriuntur. Ob quam causam ego imaginatus sum cannulam argenteam, quæ adeo magna sit, ut exactè incidenti instrumento, & foramini respondeat, ita ut, quantum nobis libeat, aquæ evacuetur, nec plus; sic enim periculosum hujusmodi prædictum scopulum vitamus. Cannulam quoque præcipit Hippoc. 2. de Morbis, ubi dixit; penicillum stanneum cavum indito.

Facta perforatione, & immissa cannula, quæ habeat alas, aut filum appensum, ita ut intra thoracem, inspirando, non ingrediatur, & sit plurimis foraminibus perforata, ut possit ex omnibus, prout opus est, exire colluvies. Ejus sit longitudinis, ut ad pus perveniat, non tamen pulmones tangat; curva sit, vel obliquè intus incedat, ponè costam, propter eandem causam; immittaturque deorsum instrumenti curvitas, diaphragma versus; ne pulmones ab extremitate ejus tangantur. Permittendum deinde est quotidiè exire aliquid puris, ut puta selibra, aut plus, minusvè, dum tutum sit, quod pulsus indicabit; & inde per cannulam colluvies exire permittatur, quæ liberè, ac facilè exfluit, hoc modo est evacuanda; sin minus, jubere oportet, ut Galen. præcipit Meth. 5. Cap. 8. ut in laborantem, & incisam partem inclinati tussiant, aut molliter corpus concutiant, agitentque; aut si collectio crassior sit, ut facile exire non possit, nam crassissima solet interdum exire, ut in vulnere thoracis aliquando accidit; unde barbitonsor dixit, exire cerebrum, mirabatur enim veluti substantiam cerebri, tanta erat ejus crassities: quo casu, præcipit Galenus, mul-

Cannula qualis conveniat.

Quomodo pus evacuandum.

sa prius infusa, quæ fluxibiliorem, liquidioremque materiam reddat, quam ægrotans tussi, & concutiendo ejiciat.

Si materia non exeat, quid agendum. Ultimo loco, non exeunte materia, præcipit esse attrahendam, & foras evocandam colluviem, instrumento puris tractorio, quod proinde πυούλκ☉ à Græcis nominatur, cujus pyulci Galen. meminit etiam Secundo ad Glauc. Cap. 8. & est, quod à nobis vulgò schizzo, dicitur; quod, etsi à Galeno non describitur, tale tamen esse testatur etiam Hero in Tractatu suo de Spiritalibus, quo vi vacui saniem ex thorace foras trahit, & educit. Cur pyulcus non attrahat pus. De quo pyulco illud est animadvertendum, plerumque effectui non respondere, quod nihil puris, aut humoris trahit; ratio est, quia pyulci cavitas debet proportionem habere cum cavitate, ex qua quippiam trahitur; nam si pyulcus sit exiguus, ut esse solet, qui immittitur, & in thorace cavitas magna existat, tantum à pyulco trahetur, quanta ejus cavitas capere potest. Quod si rursus in thorace adsit cavitas, uti adest, quæ partim aëre plena sit, partim humore, & pure, nihil omnino saniei trahet pyulcus, sed tantum aëre replebitur; quia, quod vi vacui trahitur, omninò prius, quod tenuius est, sequitur; àqua enim, & sabulo vase pleno, si siphonem longissimum immiseris, priùs omnino sequitur aqua, quàm sabulum, dicebat Galenus. Sic exiguus pyulcus à thorace priùs attrahet aërem quàm saniem; quo aëre repleto, aliud attrahi non potest, & hæc est causa, cur à pyulco nihil trahitur. Quod si pyulcus sit latissimus, ut præter aërem, materiam quoque recipere possit, tunc trahetur pus; præcipuè si sipho ad pus pertingat, & spiritus per exspirationem sit antea evacuatus, patiensque a respiratione abstineat.

Cap. XLVI.

DE THORACIS FISTULIS.

Fistulæ thoracis cur incurabiles. 1. Causa. 2. Causæ. Multis nominibus thoracis fistulæ incurabiles censentur. Primò enim perpetuus thoracis motus, quo dilatatur, & contrahitur, impedit sanationem. Secundò, si fistula in cavitatem penetret, non amplius glutinatur pleura subjecta; non solum quia adduci nequeunt labia ejus ad mutuum contactum, sed etiam quia nervosa, tenuis, exsanguis, & membranosa est; uti quoque Galenus de vesica dixit in Aphorismis. Unde, qui vulnus thoracis penetrans acceperunt, solent plurimum, toto vitæ tempore argenteam gestare fistulam; & ego nonnullos novi, qui viginti quinque & triginta annos eam gestarunt, & vitam satis commodam duxerunt. Tertia causa est, quia, si fistula intus in costam penetret, ac terminetur, cum costa cavernosa sit, solet facile in ea pus colligi, & serpere perpetuo corruptio læsæ costæ, cujus causa non sanatur. 3. Causa. Ultima causa est, obliquus flexuosusque fistulæ sinus, & præterea finis fistulæ declivis; cujus causa expurgari fistulæ excrementa non possunt. Ultima causa. Addo ego aliam causam, fistulæ conditionem, quam observavi, Alia causa. & est, cum fistula non solum declivis est, & terminum habet inferiùs, sed etiam à spatio intercostali superiore, subtus costam sese insinuat, videlicet inter pleuram, & costam, donec in alterum intercostale spatium subjectum terminetur.

Quas porrò fistulas sanabiles evadere nemo dubitabit, si causæ abscindantur, causæ, inquam, à loco affecto desumptæ, aliis nunc dimissis. Prima causa est thoracis motus, cui occurritur, si 1. Causæ quomodo succurrendum. intercostales musculos moveri, & intercostale spatium, costasque tolli, ac deprimi prohibeamus; quod sanè fiet, si respiratio tantùm libera, in qua solum diaphragma movetur, ab ægrotante efficiatur; quod eveniet, si ut verbo dicam, omninò violenta vitetur respiratio: unde in lecto quiescere æger debet, & à voce, & locutione omni, ab ira, & quacunque cohibita respiratione abstinere. Secundæ causæ occurritur, propterea 2. Causæ qua ratione occurratur. quod, etsi pleura non glutinatur, caro tamen musculorum intercostalium, & superposita cutis glutinari, & cicatricem inducere potest, si modò priùs callus fistulæ auferatur, aut molliente, aut erodente, aut adurente, sive medicamento sive ferramento. Præterquam quod nihil obstat, pleuram cicatrice obduci posse, tametsi glutinari non potest. Sed cur multi in thoracis vulneribus gestant argenteas cannulas tot annos? Dicendum, id esse necessarium, cum per fistulam copiosus materiæ fluxus est, qui occludi sine noxa non potest, sed si exsiccetur, potest. Tertia causa amputatur non difficulter, 3. Causæ ablatio. si candens, exiguumque ferramentum aut ex se, aut per cannulam in costam inseratur, putrilagoque omnis exsicce-

tur, & absumatur, parsque corrupta roboretur; ita enim cicatrice obducetur. Quarta causa abscindetur, si flexuosus, declivisque sinus universus scalpello abscindatur; solemus autem uti aut scapello, quod vulgus Gamaut nominat, aut parvo cultro unam aciem habente, eamque extremo paulò intus recurvatam; sed sive hoc, sive illo utamur, perpetuò tamen ceræ albæ exiguum globulum cuspidibus scalpelli annectere oportet, ne scalpelli cuspis fistulæ ductum offendat, nec finem ejusdem assequatur, & pertingat. Ad ultimam causam tollendam, quæ fistulam incurabilem reddebat, propterea quod à superiori parte sese subtus costam insinuabat, & ipsam præteribat, donec in spatium intercostale inferius finiret. Celsus, ut videre est Lib. 7. Cap. 4. vult præcidendam esse, & eximendam ex utraque parte costam, cujus verba ita habent; Solent autem inter costas subter ire, quod ubi accidit, eo loco costa ab utraque parte præcidenda, & eximenda est, ne quid intus corruptum relinquatur. Quæ operatio quam difficilis sit, quamque periculosa, non est quod longioribus proponam, imaginatione enim facile quisque id assequitur. Sed ad opus deveniamus. Præcidenda ex utraque parte costa est. Quomodo costa ossea, & dura præcidatur, nescio, nisi fortè hoc instrumento, quod uno tempore præcidit, & rumpit; deinde, quomodo eximetur costa, sine pleuræ distractione, & tandem morte ipsius ægrotantis, pariter ignoro. Ego autem libenti animo vobis communico, quid hoc casu excogitarim, commentusque fuerim ad chirurgiam mitiorem, tutamque reddendam; dimissa enim costæ tum amputatione, tum extractione, tanquam periculosa, & atroci operatione, paravi mihi fistulam argenteam, recurvatam, quæ sequeretur totum fistulæ ductum, à principio ad finem usque; ita tamen, ut cannulæ argenteæ extremitas, quæ ad fundum fistulæ pertingit, sursum, seu exterius spectet, immissaque intus per totum cannulæ ductum recurvata, & longa acu, non longe a cuspide perforata, & filum trahente, inde acu impulsa, perforavi fistulæ declivem extremitatem, ita ut acus cum filo, ex ea superius, exteriusque exiret; postea exempta acu, filum remansit, & alligatis fili utriusque extremitatibus, ita servatus apertus locus est, ut excrementa ulceris commodè, & declivi loco effluerent; sic enim ulcus, sinusque purus redditus, solet postea aut carne impleri, aut glutinari.

4. Causa ut prospiciatur.

Ultimæ causæ remedium.

Celsi chirurgia.

Auctoris chirurgia mitior.

Cæterum Celsus alteram adhuc proponit thoracis fistularum differentiam, cæteris magis incurabilem, hoc modo. Solent quoque fistulæ, ubi costas excesserunt, septum id, quod transversum à superioribus visceribus intestina discernit, violare, quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris potest. Et quia nonnunquam spiritus eò cum humore quasi bullante prorumpit, maximèque, si hunc æger ore continuit; in eo medicinæ locus nullus est; in cæteris verò, quæ circa costas, sanabilia sunt. Hæc Celsus. Revera autem omnes thoracis fistulæ difficillimam suscipiunt curationem, ita ut interdum tum Medici, tum ægrotantes defessi, & spe destituti, curam ipsi naturæ relinquant. Ad quem casum ubi ego deveni, quid egerim, vobis manifestabo. Non semel, sed iterum, ac sæpius imposui ipsius fistulæ orificio, pilam ex cera alba, appensum filum habente, præcepique, ut quotidiè eam mundarent, ac tractarent, veluti si esset fonticulus, curantes ipsam in posterum ut fonticulum, non ut fistulam; tandem progressu temporis factum est, ut sensim genita caro sit per totum fistulæ ductum, & ita fistula alioqui incurabilis, curata fuerit. Quod si tunc videamus corpus aliquo pravo humore redundare, & ad fistulam influere, eamque vexare, solemus pilam propositam ex flava cera conformare, & illi admiscere medicamenta in pollinem redacta, quæ peculiarem humorem trahant, & expurgent; ut, si acris sit humor, *Rhabarbarum pulverizatum* prius, inde *Scammonium*; si pituitosus, *Agaricus*, ut mitior, inde *Colocynthis*; si melancholicus, *Sena*, & *Epythymum*, aut *Polypodium*, ut mitiora, inde *Helleborus niger*, ut valentius medicamentum usurpandus, cavendo tamen, ne sua manifesta acri qualitate corrodat.

Alia fistularum thoracis differentia.

Auctoris chirurgia in fistulis.

Curatio fistulæ thoracis in corpore cacochymo.

Cap. XLVII.

DE PAPILLA MAMILLÆ EXTERIUS NON APPARENTE, SED INTUS OCCULTATA, ET CONCLUSA; AC DE LACTE CONCRETO, ET COAGULATO.

Solet in mulieribus fœtis duplex affectus in mammis oboriri, alter ad papil-

Duplex affectus mammarum.

pillam, alter ad mammam pertinet. Et ad mammam dupliciter, vel ad evocandum lac in mamma conglobatum, vel ad abſceſſum ex coagulato lacte obortum, juvandum. Ad papillam ſpectat, cum intra mammam ſe occultat, neque poteſt infans ipſam ore apprehendere, & lac ſugere. In quo caſu, ut foras trahatur, nonnullæ ætate grandiores, factis prius ex *Malva* fomentis, ſolent papillam labiis validè apprehenſam, necnon dentibus leniter foras trahere. Quod ſi id parum valet, à parva cucurbitula ſicca, loco papillæ admota, foras nonnunquam extracta papilla eſt, aut etiam corniculis applicitis. Ultimò vitrum vacuum, longum, & anguſtum, ex altera extremitate os habens, magnitudini papillæ reſpondens, ex altera vero foramen parvum, per quòd quædam natu grandior ſuctu trahat, dupliciter juvat; etenim & lac evocat, & attrahit, & papillam foras trahit, quòd inſtrumentum Italorum, vulgus appellat Lattervol, quo caſu præmittere fomenta oportet. Amatus Luſitanus in Centuriis profitetur, ſe Venetiis hoc etiam modo vitium illud curaſſe; ſumit vitream phialam anguſtioris oris, quam ferventi aqua implet, & ea impenſius calefacta, evacuatur aqua, ſtatimque os phialæ papillæ admovetur, extemplo enim cuti adhæret; & validè trahit, ita ut ſæpe numero & papilla, & lac evocetur. (Amati Luſitani modus.)

Cœterum ad lac ſpeciatim evocandum, etiam in iis, quibus lac præmaturè aut exſiccatum eſt, aut evanuit, &, ut dicitur, lac amiſerunt, ex quacunque cauſa id factum ſit, ſolet lac iterum refluere ex *Vinca pervinca*, vel in acetariis comeſta; vel decocto & juſculo ejus propinato; vel denique eadem in ferculis aſſumpta. Quod ſi concreto nimis in mamilla lacte, jam ex prohibita tranſpiratione computruit, & abſceſſus obortus eſt, vel ſit ex propoſita cauſa factus; vel quia effœta, propter rimas in papilla obortas, & dolentes, lac exhibere infanti abſtinuerit; chirurgia eſt ſimplex per ſcalpellum inciſio, & putrefacti lactis extractio; qui affectus, etſi diutius durat, propter lactis affluentiam, ſanatur tamen; neque unquam vidi tumorem, & abſceſſum in mamillis, tempore lactis obortum, non fuiſſe ſanatum; ſic alio tempore raro vidi tumorem in mammis obortum, qui cancri naturam non fuerit æmulatus; de quo nunc dicemus. (Lac quomodo à mammis evocetur.)

CAP. XLVIII.

DE MAMILLA MULIERIS CANCRO AFFECTA.

Solent mulierum mammæ frequentiſſimè cancro corripi, virorum verò rariſſimè; ita ut toto vitæ ſpatio viderim tantum unum habitu melancholico, cui in internis partibus cancer obortus, exterius tranſmiſſus eſt. Puto ego eam eſſe cauſam, quod mulierum mammæ grandes ſunt, ſolentque glandoſa, & ſpongioſa earum corpora, facile nigrum, & exuſtum ſanguinem potius tùm attrahere, tùm ſuſcipere ab utero; per eas venas, quæ ex utero ſurſum per rectos abdominis muſculos feruntur, & per anaſtomoſin venis, quæ deorſum à mammis deſcendunt, uniuntur; unde ex Hippocrate maximus oritur conſenſus mammarum cum utero, & contra, ita ut fluentibus menſibus lac deficiat, nonnullis contra, lacte in mamillis effluente menſes deficiant; quò fit, ut cancri eas potiſſimum mulieres infeſtent, quæ menſes, aut ſuppreſſos, aut diminutos habent; quas curare alio modo, quam chirurgia, non eſt quod tentes. Chirurgia, inquam, & cura aliena ferè, quæ unà cum morbo partem etiam affectam tollit, hoc eſt, cancrum, & mammam; tametſi, ut verum fatear, bis aut ter ego cancrum mamillæ curaverim, patiente ſervata, & quæ curatæ non ſunt, melius tamen ſe habuerunt; idque factum à me fuit hoc medicamento, quod. (Cur mulieres viris cancro potius vexatæ.) (Cancer ſola chirurgia curandus.) (Medicamentum Auctoris in cancro.)

℞. *Solatri hortenſis.*
Virgæ aureæ.
Sonchi ana M. ij.
Coctis in *Aqua*, & contuſis adde:
Farinæ Milii. ℔j.
Olei Roſati ducti in mortario plumbeo, cum piſtillo plumbeo, donec contrahat colorem plumbi unc. v.
Sapæ, &
Decocti prædicti q. ſ.
Miſce, & Fiat Emplaſtrum quod ſanè ad Cerati quoque formam confici poteſt.

Sed una hirundo non facit Ver; etſi duas ſanavi, mille tamen non ſunt ſanatæ, & Albucaſis ſe nullam ſanaſſe profitetur. Curatum tamen cancrum vidi chirurgia, ab alio Chirurgo, non à me facta;

decet enim ingenuum virum libere loqui. Ille verò abſcidit circumcirca totam mamillam cancro affectam, ipſam à ſubjecta parte ſeparando; poſtea ferramentis candentibus combuſſit, & proſperè ſucceſſit curatio. Ego autem, etſi nil tale facere molitus ſum, ſi eſſem facturus, ut dolorem primò vitarem, & ſanguinis profuſionem, ſi cancer ſit mobilis, ipſum forcipe hoc apprehenſo, ſtatim cultro, uno eodemque tempore candente, & incidente opus peragerem; ut forcipe validè conſtringente, ſenſus partis hebetetur, cultro incidente amputetur cancer, & eodem candente ſanguis ſupprimatur. Quod ſi cancer mamillæ adhærens, & firmus ſit, neque ſtringi poſſit, excidendus omnino eſt, atque ad vitandum dolorem, & profuſionem ſanguinis, exciderem ligno, aut cornu aciem habente; intincto tamen ſubinde in aqua illa, qua aurifices ab argento aurum ſeparant, quam fortem vulgus nominat; quo tota cutis in circuitu mamillæ incidenda eſt; poſtea digitis potiſſimum, & unguibus, mamillæ glandulоſa ſubſtantia à ſubjecta parte ſeparanda.

Sanguinis profuſio ut impedienda.

Quod ſi ſanguinis profuſio opus obſcurat, tunc bombyce exuſto venæ obcæcandæ ſunt; inde verò ferramentis candentibus, ſi opus ſit, tutius ſanguis ſupprimendus; quæ quidem, tametſi profuſio non adſit, admovenda nihilominus ſunt, quò pars robur acquirat, ne rurſus cancer recurrat; poſtea pus moventibus, purgantibus, ſarcoticis, & epuloticis proſequendum eſt uſque ad perfectam ſanitatem. De qua ſanitate Celſ. valdè dubitat, Lib. 5. Cap. 28, quia cancer eſt affectus, qui curatione irritatur; ideoque ait Celſus, quidam uſi ſunt medicamentis adurentibus, quidam ferro aduſſerunt, quidam ſcalpello exciderunt; neque ulla unquam medicina profuit; ſed aduſta protinus concitata ſunt, & increverunt, donec occiderent; exciſa etiam, poſt inductam cicatricem, tamen recruduerunt, & cauſam mortis attulerunt. Aliis autem, ſanato in mamilla cancro, oculis obvio, non multò poſt obortus in utero latens eſt, qui miſerrimè patientes, uſque ad interitum excruciavit. Propter quam cauſam, Celſus potiùs eos laudat, qui nullam vim adhibendo, qua tollere id malum tentent, ſed lenia tantùm medicamenta imponendo, quæ quaſi blandiantur, & quo minus ad ultimam ſenectutem perveniant patientes non prohibeantur; quod tamen utplurimum, propter cancri ferociam, ac moleſtiam non admittunt, ſed curare cogunt; & ideò ubi ad cancri exſtirpationem ventum eſt, ne pejora ſuccedant, quæ Celſus exſpectanda eſſe dixit, perpetuò totius corporis habere rationem oportet, per Chirurgiam, Medicamenta, & Diætam, videlicet ſanguinem frequenter, aut ex vena, aut ex hæmorrhoidibus evacuando, fonticulоſque parando; tum purgantia medicamenta frequenter exhibendo, lactis uſum frequentando, & alia pleraque efficiendo, quæ ad hunc locum non pertinent, qui ſolùm chirurgias tractat.

In cura cancri, corporis habenda ratio.

Cap. XLIX.

DE VIRORUM MAMMIS NATURALITER MULIEBRIUM IN MOREM PROMINENTIBUS.

Solent interdum nonnullis viris mammæ ita augeri, ut ſimiles muliebribus fiant, quæ tamen, cum neque actionem ullam offendant, ſed indecorè tantùm promineant, atque hoc decoris vitium pannis, & veſtitu corrigi facile in maribus queat, propterea ſupervacuum mihi videbatur de iis verba facere; præſertim cum ejuſmodi in quibuſdam maribus auctas mammas non temere à natura fuiſſe factas, imò verò uſum habere non vulgarem exiſtimaverim; nam cum viderim viros omnes ejuſmodi mammis affectos, depili quoque pectore fuiſſe donatos, & qui ita ſunt, cor intus potius frigidum obtineant, ideò opinatus ſum, mammarum magnitudinem, à natura, ad cordis calorem fovendum, iis de induſtria datam eſſe; nam & inter mulieres, quæ mammas natura grandes habent, nulla unquam hirto pectore viſa eſt; & eundem quoque uſum cordi præbere quis negabit? Quò magis hoc loco Paulum admiror, qui ejuſmodi chirurgiam, de minuendis mammis adauctis propoſuerit; quæ fortè ad eos dirigitur, qui obſtinate id efflagitant.

Tumidæ Virorum mammæ veſtibus corrigendæ.

Sed ſuperat omnem admirationem, dum Pauli chirurgiam conſidero, adeò ſævam, & trucem, ut de ea vos ipſos judices appellem. Paulus lib. 6. Cap. 46. ait; Quemadmodum feminis, ita maſculis quoque, pubertatis tempore ma-

Pauli in hoc caſu ſæva chirurgia.

mamillæ modicè inflantur, sed plerisque rursus subsidunt, in nonnullis sumpto initio crescunt, pinguedine subnascente. Cum itaque indecora hæc corporis figura muliebris habitudinis notam repræsentet, digna est, cui manus admoveatur. Lunata per imam mammillæ partem linea ducitur, ut detracta, ademptaque pinguedine suturis committatur. Si hæc chirurgia tam facile, & expedite fieret, quam brevi oratione exposita est, concedi utcumque posset. At non est hic finis, sed rursus Paulus ait; At si fortè mamilla partibus ipsius ob magnitudinem, ad ima, ut in mulieribus inclinaverit, hoc est, si longior producta sit mamilla, ita ut inferiùs propendeat, lunatas duas plagas, in extremis invicem coeuntes inferemus, ut minor à majore comprehendatur, cute, quæ intercedit, cum pinguedine ademta; similiter suturis utemur. Rursus, tertiò ait Paulus; At si aberrantes minùs exciderimus, tunc eo, quod superest, rursus adempto, suturas injiciemus, & medicamentum cruentis idoneum accommodabimus. Hæc Paulus. Et jure digni sunt, qui ita de suis mammis sunt solliciti, ut tertiò repetatur chirurgia.

Auctoris remedium auctis vitorum mamillis. Ego autem non possum me hoc loco continere, quin medicamentum proponam, ad hujusmodi mamillas auctas exsiccandas opportunissimum, truci proposita Pauli chirurgia prorsus evitata. Hoc autem est, *spongia nova in Aqua Thermali*, *seu Lixivio, cum Calce viva expressa*, mammæ apposita, & arctè fascia obvoluta.

Cap. L.

DE GIBBOSITATE.

Gibbositatis differentia. Gibbositas provenit à spinæ contorsione, vel à suæ rectitudinis recessu; qui vel interius fit, vel oblique ad alterutrum latus; sed interius rarissimè, & fere nunquam; exterius frequentissimè, ad latus autem frequenter. Ratio est, quia anterius, inter vertebram, & vertebram cartilago multa, & crassa interponitur, quæ prohibet spinam antrorsum prorumpere; in cæteris autem positionibus nullum adest impedimentum. In quemcunque autem locum prosiliat, illud fit vel ab externa causa; vel ab interna: si ab externa, statim prospiciendum est; si ab interna, est dissipanda, evacuandaque, utputa, dura emollienda, crassa attenuanda, viscida ac lenta detergenda; quod similiter efficiendum est, ubi externa causa malum fecit, quod recens non est. (Ejus causa.)

Materiæ autem præsidiorum sunt, *Ceratum citrinum*, *Emplastrum ex radicibus Altheæ*; item fomenta, & alia ejusmodi, quæ pluries antea relata sunt. Quo facto, chirurgia exposcitur, quæ ferreis instrumentis, & laminis maximè perficitur; hæc autem sunt, quæ hic passim à me parari ab artificibus præcipiuntur. Sunt autem instrumenta hæc talia, quæ impellant spinam ad contrariam partem, ad quam promota est, non quidem violenter sed blandè, sensimque id præstent. Submittitur autem ferrum oblongum, ac teres, spirarum in modum per totam longitudinem excavatum, quod in similem cavitatem insinuetur, ac ingrediatur, & lamina ferrea, costas, ac spinam in contrariam partem, ad quam protrusa est, impingere valeat. (Materia præsidiorum.) (Chirurgiæ.)

Cap. LI.

CHIRURGIÆ ABDOMINIS: ET PRIMUM DE USTIONIBUS IECORIS, LIENIS, ET VENTRICULI.

Abdomen, pro curatione morborum ejusdem, novem desiderat chirurgias; quæ explicandæ, & administrandæ sunt, prout locus, seu sedes, aut superior, aut inferior exigit; propter quam causam Prima, Secunda, ac Tertia erunt jecoris, lienis, & ventriculi adustiones. Quarta ad prominentem umbilicum pertinebit. Quinta de rupto peritonæo, tum in maribus, tum in feminis aget. Sexta, quomodo aqua hydropicis emittatur, docebit. Septima, quomodo suantur vulnera abdominis, inquiret. Octava de ventris varicibus. Nona de abscessibus, & fistulis imi ventris aget.

Quod ad primam attinet, Paulus Lib. 6. Cap. 47. 48. 49. & cum eo Albucasis Lib. 1. Cap. 28. 29. 30. & 32. proponunt in abdomine ustiones, ad jecur, lienem, & ventriculum, ferramento candente; quæ hac nostra ætate obsoletæ omnino sunt; puto ego, propter multas causas. Prima, quod doleant nimis, & difficulter tolerabiles sint operationes; præcipiunt enim, nequaquam esse adurendam cutis superficiem, sed interdum dimidiam cutem, interdum totam. Secunda, quia parum omnino, aut ferè nihil proficiant ejusmodi adustiones, affectioni- (Cur hæ ustiones hac ætate obsoletæ.) (1. Causa.) (2. Causa.)

nibus horum viscerum; multiplici ratione.

Duo ab his præstanda.

Nam si his adustionibus duo præstanda sunt, ut dicunt, videlicet intemperies frigida, & humida subjectorum viscerum tollenda; inde verò ab iisdem visceribus, superflua oppressis materia, eadem per exustum locum evacuanda, ut dicunt, neutrum ustiones præstare possunt.

Cur non primum.

Non primum, quia intemperies sensim contracta, & impressa, sensimque quoque recedit, non autem violenter unico ictu, & ferramento adacto corrigitur, neque aufertur; præsertim cum amotis ferramentis, jam paulò post cesset omnis calor. Sed neque etiam universum viscus intemperie affectum, angusta ferramenta, nisi exiguam visceris portionem calefacere, & siccare poterunt; si verò latissima, & amplissima usurparentur, ea sustinere esset impossibile. Sed neque exustio exteriùs in cute facta, quantumvis aut totam, aut dimidiam cutem comburat, potest effatu dignum in viscera præstare; cum musculos superpositos penetrare, & comburere priùs oporteat, & propterea inter viscus, & abdomen spatium, & intervallum interdum fit spatiosissimum. Ultimò ferramenta candentia, quæ momento temporis maximè, & violenter agunt, nunquam vidi usurpata, nisi in præcipiti affectu, qui mortis periculum portendat; ut in epilepsia, apoplexia, sphacelo, in larga sanguinis profusione, putredine insigni, & similibus, nequaquam in diuturna alicujus partis intemperie.

Cur secundum non præstandum.

Quòd si de secundo loquamur, quia jecur, lien, & ventriculus, quæ viscera levari volunt ab expurgatione materiæ, quæ ex adusta parte provenit, neque appensa sunt abdomini, nedum continua, ut propter continuitatem materia ex ustionibus effluens, possit per partem post partem à visceribus noxios humores expurgare, & ita iis benefacere; immò verò neque etiam contigua sunt viscera peritonæo, cum sæpenumero notabili spatio distantia ab ipso sint.

3. Causa.

Tertia causa est, quia inter Auctores, qui ipsam proponunt. Albucasis consulit, propter periculum, abstinendum esse ab ustione jecoris, dum dixit; At vero dimittere ipsam operationem, apud me est melius.

Postrema causa.

Ultima causa est, quia nos, & posteriores Medici succurrere horum viscerum affectionibus, mitioribus remediis didicimus. Quæ omnia patebunt verissima, si Pauli, & Albucasis ustiones recenseamus.

Modus adurendi ventriculum Albucasis.

Albucasis primò proponit modum urendi ventriculum, ad frigidam, & humidam ejusdem intemperiem corrigendam, atque in summa, ad ipsum calefaciendum, & exsiccandum; admovet ferramenta sub mucronata cartilagine, ubi cavitas adest, quæ vulgo dicitur, la pozza del stomaco, & ab Albucasi cochleare pectoris, & interdum tria admovet ferramenta, tresque facit ustiones ad trianguli formam, ita ut inter unam & aliam distantia sit digiti transversi, & profundæ sint, ut urant duas cutis partes; interdum uno ferramento magno circulari comburit, & tertio interdum, in timidis, per puncta frequentia pungentibus ferramentis adurit.

Neotericorum modus corrigendi frigidam ventriculi intemperiem.

At nos breviter frigidam, & humidam ventriculi intemperiem, stillicidio, aut ex *Aqua Thermali*, aut ex *Oleo Spicato*, aut *Caryophyllorum*, aut *Absinthii*, aut *Menthæ*, fovemus, & corrigimus; cerata, & inunctiones calidas ventriculo applicantes; quæ, etsi longiore tempore operantur, sunt etiam tolerabiliora, tutiora, & efficaciora penè remedia, quàm ustiones; quæ momento quidem ferè temporis insignem calorem imprimunt, in progressu tamen, iis remotis, cessat calor; at stillicidia, cerata, & inunctiones perpetuò calefaciunt, & calorem imprimunt, & ad intimas partes diffunduntur.

Modus Albucasis in adustione lienis observatus.

Proponit secundò Albucasis modum adurendi jecur, in intemperie frigida, & humida jecoris corrigenda; & præcipit, ferramentis candentibus adurendam esse dimidiam tantum cutem, supra jecur positam; quia inibi cutis tenuis est, & intestina habet subjecta, quæ non sine periculo possunt vim ignis perferre; & exponens Albucasis, ubi efficienda ustio est, ait, sub hypochondrio, quo pertingit cubitus dexter patientis, esse adurendum.

Auctor ut corrigat jecoris intemperiem frigidam.

At ego, in frigida, & humida jecoris intemperie, ubi periculum hydropis imminet, aut adest, dimissa ustione, soleo spongiam superponere, expressam in *Aqua Calcis vivæ* ex saxo, quæ calefaciendo, & exsiccando, intemperiem corrigit; & est remedium, quo plures hydropicos sanavi.

Modus veterum adurendi jecoris in abscessu.

Rursus Albucasis, & Paulus proponunt adustionem pariter jecoris, ad abscessum, seu apostema, sive vomicam jecoris curandam, hoc modo. Ferrum candens, mucrone tenui, quod ex Albucasi, simile sit radio, paulò supra inguen, ubi jecur

jecur definit, injicitur; nam jecur apostemate affectum deorsum fertur, ita ut tota cutis aduratur subjecti musculi; item peritonæum, & demum tunica abscessui, seu vomicæ superposita. Paulus, & Albucasis prætereunt musculorum adustionem, quæ omnino necessaria est, si ad jecoris vomicam pervenire ferramentum oportet, donec pus exeat. Postea Paulus utitur lenticula, cum melle; itemque, mulsa cum sarcoticis, & epuloticis. De qua cura nihil vobis dico, nisi quod Albucasis admonet, oportere scilicet Medicum, qui hanc chirurgiam administrat, esse in artis operibus maximè exercitatum, & provectum, & qui aliàs ejusmodi chirurgiam exercuerit; sed his non obstantibus, concludit tandem, & dicit, quod dimittere ipsam, apud se est melius. Et certè, ferramento candente acuto inurere cutem, & subjectos musculos, & peritonæum, & penetrare usque ad jecoris vomicam, & ipsam quoque adurere, nil aliud mihi videtur, quàm hominem penè mortuum occidere. Audivi autem ego aliquando Nicolaum Novocomensem, Medicum optimum, & verè religiosissimum, & inter Venetiarum Medicos facilè principem, præceptorem meum amantissimum, in casibus desperatis dicere solitum, satius esse sinere patientes mori, quàm occidere.

Auctoris de hoc adurendi modo sententia.

Modus veterum adurendi lienis.

Ultima adustio in abdomine proposita, est adustio lienis, quam in affectionibus ejusdem, ut in scirrho, & cæteris remediis non conferentibus, proponunt. Inquit Paulus. Cutis, quæ lieni incumbit, hamo elevata, oblongo ferro candente, & duplicatam extremitatem habente, per totum aduretur, ut unica impressione duæ fiant crustæ, secundum lienis longitudinem, & altera ab altera remota per digiti distantiam; idque faciemus ter, ita ut sex numero crustæ fiant; dicitque Paulus, quòd Marcellus utebatur ferramento tridenti simili, quod Τρίαιναν Græci dicunt, quo adacto semel, crustas excitavit. Albucasis locum urendum designabat, cubito sinistro patientis, uti in jecore dictum est. Hoc modo aduritur lien ex Pauli, Albucasis, & Marcelli sententia, tribus, quatuor, & sex adustionibus, quæ totam adurant cutem.

Modus Marcell.

Modus Albucas.

Absurda cujusdam lienis chirurg.

Hæc chirurgia adeo crudelis est, uti videtis, ut in memoriam mihi revocarit aliam lienis chirurgiam, quam vir alicujus nominis, cui multi credebant, hic Patavii olim profitebatur in scirrho lienis; & nominabat hanc, splenem excidere, aut splenis excisionem. Hic charta supra lienem obduratum, & supra chartam, acie securis imposita, tum malleo securim percutiebat validè, & ita dimittebat patientes, velut sanatos; erat verò ita hic curandi modus divulgatus, ut D. Cæsar Guagnius Placentinus, tunc meus auditor amantissimus, qui lienem obduratum habebat, venerit ad me, dixeritque, se velle videre hominem, qui lienem sibi præcideret; & ego vix multis verbis, & rationibus ipsum ab ea opinione abducere potui. Tandem semel accidit, ut securis acies sub valentiore percussione, & chartam, abdomen, & lienem uno ictu præciderit, cum morte ipsius patientis. Et scio fuisse hic Patavii Medicum, qui conabatur hanc chirurgiam, de excidendo liene, probabilem reddere, quam ego tanquam absurdam nunquam volui audire, quia ex Aristotele, stultas opiniones disquirere, stultum est; præsertim cum in lienis scirrho remedium habeam probatum, quod est ceratum meum pro splene, confectum *ex duabus partibus Ammoniaci, Aceto dissoluti, una succi herbæ Reginæ, quam Tabacum vocitant, dimidia Resinæ Pini, Terebinthinæ, & succi Ebuli, una Olei de Capparibus, & Ceræ novæ q. s.* ad emplastri, seu cerati formam adipiscendam; quod emolliente, & digerente sua facultate plurimos obduratos lienes sanavit.

Ab Auctore rejecta.

Auctoris medicamentum in scirrho lienis.

Dicam vobis & aliud, videlicet, quid ostendit aliquando experientia. Ego aliquando curabam quendam Nobilem, cujus custos domus erat hydrope affectus, ex scirrho lienis, quem habebat permagnum; cui ego præscripsi *spongiam ex Aqua Calcis vivæ expressam.* Sanato Domino, non amplius accessi, neque ille me, sed expertus in dies magis spongiarum earum utilitatem, perpetuò propositis usus est, quousque tum ex hydrope, tum ex scirrho lienis fuerit sanatus. Ego autem fortè credens ipsum obiisse, in eum incidi, qui mihi retulit, se fuisse sanatum spongiis in aqua calcis vivæ expressis, quibus perpetuò usus fuerat; quod remedium ego veritus essem tandiu usurpare, ne forsitan propter nimiam medicamenti siccitatem, lien magis induresceret: tamen ex ratione omnia prosperè cessere; quia materia tum

Auctoris experientia.

tum pituitosa, tum melancholica, ex frigida lienis intemperie coacta, & indurata, ab aqua calcis vivæ primo calefacta, inde attenuata, & fusa, atque hac ratione emollita, tandem illius medicamenti usu assiduo dissipata est, & tumor ablatus, frigidaque tandem intemperies tum jecoris, tum lienis emendata, sine ulla siccitatis noxa; propterea quod multum interest, medicamentum nudæ parti affectæ admovere; aut per interposita corpora, cujusmodi est tota musculosa abdominis substantia, applicare.

Cap. LII.

DE UMBILICI PROMINENTIA.

Prominentiæ umbilici incommoda.

Prominet interdum umbilicus indecorè, utplurimum feminis, Græcè ἐξόμφαλος dicitur; atque hæc prominentia etiam lædit actiones partium internarum, præsertim intestinorum, & ventriculi, quæ flatibus distenduntur ex diminuta coctione, à frigida intemperie; quæ provenit ab externo aëre eis occurrente. Etenim umbilici prominentia, & tumor, ferè semper provenit ob ejus dilatationem; quo fit, ut tum pateat exitus internis corporibus, videlicet intestinis, & omento, tum aditus ipsi aëri; & utroque nomine læditur proba concoctio. Quam læsionem non parvi fecerunt Antiqui, ut patet ex nominibus vitiis impositis; nam quando Auctores suis nominibus res condecorant, signum est eas ab ipsis magnifieri, non floccipendi.

Prominentiæ umbilici variæ differentiæ.

Itaque si ex umbilico, qui Græcè ὀμφαλος, dicitur, erumpant intestina, vitium ἐντερόμφαλος appellatur; quod si omentum exeat, ἐπιπλόμφαλος; si verò humor, seu aqua, ὑδρόμφαλος; si spiritus, πνευματόμφαλος. Solet quoque, ut ait Celsus, interdum caro in umbilico succrescere ex præcedente umbilici ulcere, quæ poterit σαρκόμφαλος appellari; atque hæc interdum integra est, & naturalis, interdum vitiosa, carcinomati similis. Nonnunquam miscentur corpora, & ita componuntur tumores, & etiam nomina; unde si aqua, & intestina effluant, ὑδροεντερόμφαλος, tumor dicitur; si intestina, & omentum simul, ἐντεροεπιπλόμφαλος affectus nuncupatur. Signa omnium afferuntur à Celso Lib. 7. Cap. 14. & à Paulo Lib. 6. Cap. 51.

Causæ prominentiæ umbilici.

Causæ autem, cur ejusmodi corpora exeant, vel est dilatatio umbilici, vel ruptio. Ruptio ab externa causa maximè fit, ut puta ab ictu; Dilatatio autem ab interna, ut puta vel flatu, vel pituita. Solet autem utplurimum feminis accidere umbilici dilatatio; quia dum utero gerunt, distenditur membrana, Græcis περιτόναιον nobis peritonæum dicta; & ita succedit umbilici prominentia, propter exitum alicujus memorati corporis.

Cura umbilici prominentis, ex Celso, & Paulo.

Hujus mali tum Celsus, tum Paulus curationem per chirurgiam proponunt; atque singulis tumoris differentiis proprium curandi modum aptant, iis dimissis, quæ incurabiles sunt; cujusmodi est caro carcinomati similis, quæ per curationem irritatur, & cum periculo tractatur, ait Celsus. Est etiam ubi spiritus prominentiam facit; quem similiter Celsus, & Paulus, medicinam non admittere, dixerunt. Puto ego, quia propter suam tenuitatem subinde influat, & recurrat spiritus, & pars infletur. Quod si ex aquoso humore tumor proveniat, inciso summo tumore, ut aît Celsus, humor effunditur.

Cura hydromphali.

Et ego vidi, hydrope affectis, ex umbilici prominentia sponte disrupta, universam sensim in abdomine aquam contentam fuisse evacuatam, cum salute ægrotantis. Caro autem non vitiosa, sed duntaxat superflua, prominentiam faciens, exciditur à Celso, mox linamentis impositis curatur.

Chirurgia epiplomphali.

At umbilici prominentia aut ab omento, aut intestinis foras erumpentibus excitata, non modo artificiosam, & propriam requirit chirurgiam, sed etiam multiplicem. Sed ante omnia, Celsus præcipit, resupinandum esse corpus, ut in ventrem, sive intestinum, sive omentum, sive utrumque prolapsum est, delabatur, & recondatur; ubi autem umbilici locus, & sinus vacuus factus est, à quibusdam, ait Celsus, duabus regulis excipitur, vehementerque earum capitibus deligatis, emoritur. Nos possemus etiam, vice regularum, uti ferramento seu forcipe, quod fortè regulis æquipolleat.

Alius modus à Celso propositus.

Alius modus à Celso proponitur; sumpta acu duo lina ducente, per imum tumorem ipsa trajicitur; deinde utriusque lini duobus capitibus diversæ partes adstringuntur, sicuti quoque in uva seu staphylomate oculi factum est; nam sic, quod supra vinculum est, emoritur. Cui Chirurgiæ nonnulli addunt inquit Celsus, ut antequam vincirent, summum tumorem una linea inciderent, quò facilius digi-

Tertius Celsi modus.

digito demisso, quod illuc irrupisset, depellerent, tum deinde vincirent. Rursus videtur Celsus, & tertium modum proponere, qui à propositis non admodum variat; omnes enim unum habent communem scopum, ut priùs recondantur ea, quæ exciderunt, & prominentiam faciunt; inde strictura emoriatur, quod supra vinculum est; tertio loco, ut glutinetur, qua parte vinculo adstrictum est; propterea Celsus ait; sed abunde est, jubere spiritum continere, ut tumor, quantus maximus esse potest, se ostendat; tum imam basin ejus atramento notare, resupinatoque homine, digitis tumorem eum premere, ut, si quid delapsum non est, manu cogatur; posthæc umbilicum attrahere, & ubi nota atramenti est, lino vehementer adstringere; deinde partem superiorem aut medicamentis, aut ferro adurere, donec emoriatur, atque ut cætera usta ulcus nutrire. Quam curam Celsus voluit perficere, etiam ubi aqua, aut humor prominentiam facit. Hæ sunt Celsi, & aliorum chirurgiæ in singulis umbilici prominentiis curandis; à quibus tam modicè Paulus recedit, ut superfluum sit verba ejus recensere.

Auctoris de curatione prominentis umbilici sententia.

Ego verò quid habeam, quod vobis in umbilici prominentia proponam, dicere non recusabo. Umbilicus cum prominet, vel multum, vel parum id fit; unde tumor vel exiguus, vel magnus est, vel maximus; etenim omnis magnitudinis vidi, & curavi; præcipuè autem curatio, umbilici prominentiam ex intestino, aut omento prolapso respicit. Quando itaque exigua est prominentia, & recens, propositæ Celsi, & Pauli chirurgiæ non sunt necessariæ, & abstinendum ab iis; tum quia illæ non omnino tutæ sunt, quod expressè Celsus dixit in ultima capitis parte his verbis. Sed ante chirurgiam quædam visenda sunt, ne quod ex vinculo periculum sit; nam curationi neque infans, neque debilis annis, aut senex aptus est, sed à septimo ferè anno ad quartumdecimum; deinde ei corpus idoneum fuerit, quod integrum; at quod mali habitus est, quodque papulas, impetigines, similiaque habet, idoneum non est. Levibus quoque tumoribus facilè subvenitur: at in eorum, qui nimis magni sunt, curatione, periculum est. Tempus autem anni, & autumnale, & hybernum vitandum; Ver idoneum maximè est, ac prima æstas non aliena. Præter hæc, abstinere pridie à cibo debet; neque id satis est, sed alvus quoque ei ducenda, quò faciliùs omnia, quæ excesserunt, intra alvum considant. Has difficultates, & pericula adducit Celsus subesse in primis chirurgiis; propter quas, in exiguis prominentiis abstinendum ab his esse censui.

Cur Celsi chirurgia omittenda in exiguis prominentiis.

Alia causa.

Altera causa est, quia in exiguis tumoribus, & prominentiis, tum intestinum, tum omentum exiguum excidit; quod etiam facilè compressum reconditur, & in alvum relabitur, & ita reconditum servatur, ut interdum dilatatio quoque glutinetur, & sanetur, aut si non glutinatur, certè in pejorem statum non adducitur; unde longè mitiori chirurgia opus est, quam ego administro instrumento, & medicamento. Instrumentum est cingulum ex linteo, quod abdomen cingit, constringitque ea parte, qua umbilicus est, & circulum, veluti placentam, seu duriusculum pulvinar obtinet, in cujus centro globulus ex constricto linteo fit, qui in umbilici dilatationem sese insinuet, & intret, ita ad amussim, ut intestinum, aut omentum rursus exire, & erumpere prohibeat; sed prius ceratum adstringens ad dilatationem applicandum est, quo dilatatio constringatur; unde constrictivum ceratum vulgò dicitur; quod sic præscribo.

Cingulum in umbilici prominentia.

Ceratum constrictivum.

℞. *Boli Armenæ.*
Sanguinis draconis.
Mastiches.
Sarcocollæ ana drach. j.
Bistinguæ.
Tegulæ pulver. ana drach. iij.
Resinæ pini unc. j. ß.
Ovi albuminis, &
Ceræ an. q. s.
M. &. F. Ceratum.

Cap. LIII.

DE RUPTO PERITONÆO, TUM IN VIRIS, TUM IN FEMINIS.

Non est admodum diversa à proposita de umbilici ex intestinis prominentia, hæc chirurgia; quæ adhibetur, cum peritonæum in aliqua abdominis parte, cujusmodi in viris pars ilium esse solet, abrumpitur, superiore cute integra; & in mulieribus, paulum versus inguina dilatatur, qua parte ligamenta uteri perforant peritonæum, & à lateribus alligantur; quoniam, sicuti in umbilico prominentia fit ab intestino foras

Mulierum hernia. erumpente, ita in his efficitur; quam ego mulierum herniam soleo appellare, quòd feminæ non aliam patiantur, quàm prædictam; unde & tumor apparet mollis, & compressus digitis facilè cedit, & intus etiam recurrit intestinum. Cujus tumoris causæ sunt, vel ictus, vel contusio, vel quomodo libet membranæ distractio in viris. Celsus dicit, quoque fieri ex retento diutius spiritu, vel etiam sub gravi fasce. In mulieribus verò ligamentorum uteri ad latera dimotio, aut diductio, causa est, quæ in utero gerente, aut flatibus intus impetum facientibus, aut utero, scirrho, cancroque, aut uterinis affectibus laborante, verbo, in quacunque uteri effatu digna motione fit.

Peritonæi rupti causæ in Viris.

In Feminis.

Curatio peritonæi rupti. Curatur peritonæi ruptio, si rupta ejus labia glutinentur; quod effici non potest nisi ad mutuum contactum adducantur, & adducta conserventur; id quod similiter fieri non potest, quia cutis superposita integra est, quæ impedimento est, quo minus labia rupta invicem adducantur, nisi ruptio patefiat, cute prius divisa, patefactaque; at non est hoc satis, sed ruptio vetus peritonæi non coit, nisi renovetur. Ideoque Celsus multiplicem proponit curationem, quæ partem cutis superpositæ continuitatem tollit, & ipsam patefacit; partim peritonæi ruptionem, divulsionemque renovat; in qua cura perpetuò intelligere, supponereque oportet, intestinum extra prolapsum, ante omnia opera, reconditum intus esse.

Prima Celsi chirurgia. Dicit igitur Celsus, quod quidam per acum, duobus linis ad imam basin immissis, sic utrinque devinciunt, quemadmodum & in umbilico, & in uva propositum est, ut quidquid supra vinculum est, emoriatur. Hæc Celsus de prima Chirurgia; cui subjungatis vos, quod ita emortua cute superposita, & adstricta peritonæi ruptura, cum cutis labiis recens exulceratis glutinatur, & coit. Rursus Celsus, & alium proponit modum. Quidam medium tumorem excidunt ad similitudinem myrtacei folii, & tum oras sutura jungunt. Qui tamen modus insufficiens esse videtur, ut ponitur, & verba sonant; quòd tantum cutis rationem habeat, posthabita peritonæi ruptura. Ideoque Celsus tertium adhuc proponit his verbis. Commodissimum est autem, resupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor maximè cedat; quia necesse est, ea parte rupta membrana sit; quaque integra est, ea magis obnitatur; tum, ubi rupta videbitur, incidendæ scalpello duæ tunicæ sunt, ut exciso medio, interior membrana utrinque recentem plagam habeat; quia, quod vetus est, sutura non coit. Hæc Celsus. Et quia in rupto peritonæo multum interest, in omni parte novam esse plagam, & nihil veteris relinqui, alioqui ex parte non uniretur, propterea Celsus addit; loco patefacto, si qua parte membrana non novam plagam, sed veterem habet, tenuis excidenda habena est, quæ tantum ora ejus exulceret, hoc est, portiuncula veteris rupturæ quasi habena tenuis amputanda est, ut fiat in omni ora recens plaga, quo glutinetur; posteа consuenda labia recentia invicem sunt. Hæc Celsus. Neque miremini, me diutius verbis Celsi explicandis immorari; quoniam præter alios scopos mihi propositos, hic unus est, me hujus auctoris profiteri expositorem.

Altera Celsi chirurgia.

Tertia Celsi chirurgia.

Auctor Celsi interpres.

Quæ tamen chirurgiæ, uti videtis, difficiles admodum sunt, & inter subtilissimas haberi possunt; quò fit, ut plerique patientes, potius affectibus perpetuò divexari, quam his chirurgiis se submittere velint. In quo casu, ego & viris, & mulieribus, imposito prius cerato, constrictivo appellato, cinguloque desuper alligato, ne tumor adaugeatur, ut patientes utcunque sua sorte contenti, vitam traducerent, curavi.

Auctoris industria.

Cap. LIV.

DE PERFORATIONE ABDOMINIS IN HYDROPICIS; SEU QUOMODO AQUA HYDROPICIS EMITTATUR.

Solet hydropicis aqua evacuari vel sensibiliter, vel insensibiliter. De insensibili evacuatione, quæ medicamentis perficitur, in præsentia non agimus; sed duntaxat de sensibili, quæ chirurgia, id est, opera manuum in multis corporis partibus administratur; potissimæ autem sex sunt, malleoli, femora, scrotum, pudendum, supra manuum juncturas, & abdomen. De omnibus agemus, maximè autem de abdominis perforatione, tanquam celebriori; vetustissima enim hæc operatio est, cum Hippocrates Libro de internis Affectionibus, & Aristoteles Quinto de Generatio-

Evacuatio aquæ in hydropicis duplex.

ratione Anim. Cap. ultimo, in fine, ejus meminerit.

Cui hydropi hæc operatio competat. Quæ sanè operatio, ut testatur Paulus Lib. 6. Cap. 50. & Albucasis Lib. 2. Cap. 54. non omnibus competit hydropis speciebus, sed tantummodo Asciti, seu aquosæ; quamvis ego putem, posse quodammodo aliis quoque competere; cum omnes hydropis species, utplurimum misceantur, ita ut, quæ aquosa est, flatum etiam contineat, ac humorem pituitosum, & contra. Attamen in aquosis hujusmodi operationem efficere potissimum consueverunt. Quæ sanè operatio ab omnibus penè Auctoribus proponitur, uno excepto; & si Erasistrato probata non est, non laboro; ut Celsus Lib. 3. Cap. 21, refert, quòd hunc iocinoris morbum esse putaverit, frustraque aqua emittatur, quæ vitiato illo, subinde nascatur. Celsus tamen huic rationi occurrens, dixit, non solum propter jecur vitiatum, sed etiam lienem, & in malo corporis habitu hydropem provenire. Neque necessarium aquam prius emittere; postea viscerum vitiis occurrere; nam aqua intus, contra naturam hærens, visceribus & cæteris interioribus partibus nocet. Et quamvis emissus humor non sanet, medicinæ tamen locum facit, quam intus conclusus impedit; inquit Celsus. Illud tamen scire convenit, quod hujusmodi ex opere, ut Celsus similiter testatur Libro 3. Cap. 21. non omnes in hoc morbo sic sanari posse, sed juvenes robustos, qui vel ex toto carent febre, vel certe satis luculentas intermissiones habent. Nam quorum stomachus corruptus est, quique ex atra bile huc inciderunt, quique malum corporis habitum habent, idonei huic curationi non sunt.

Erasistrato non probatur.

Qui hac operatione sanandi.

At Paulus Libro 6. Capite 50. affert aliud signum corporis valentis, aut non valentis sustinere sectionem, nempe cum homo vel rectus stare, vel saltem in sedili consistere non potest: hunc Paulus præcipit non esse attingendum, quòd nimis sit invalidus.

Levi hydropi non competit perforatio. Sed neque etiam in mitissimo hydrope, aut incipiente, aut qui medicamentis cedit, aut cessurus speratur, perforare est opportunum; quia tantum extremis morbis extrema remedia sunt adhibenda. In quibus tamen duobus casibus inter se contrariis, utputa mitissimo, in quo non est opus, & vehementissimo hydrope, in quo per vires imbecillas abdomen perforare non licet, competit tamen ea chirurgia, quam proposuit Aetius Lib. 10. Cap. 30. ex Asclepiade, Leonide, Hippocrate, & Archigene, cujus hæc aurea certè verba sunt. Omnibus medicamentis in hac hydropis specie efficacius auxilium chirurgia præstat, Asclepiade auctore, fissuras circa internum talum infligere oportet, in loco, quatuor digitorum spatio supra talum eminente, ea profunditate, qua quis in venæ sectione utatur; pauco enim sanguine in principio evacuato, per reliquum tempus continuò aquositatis excretio procedit, citra omnem inflammationem; ut neque claudi fissura possit, nisi humore omni ante expenso, & homine gracili relicto; citoque id contingit, ut omne alienum per fissuras excoletur, & nullo opus sit extrinseco pharmaco. Præterea hic nullum periculum est, ut coacervatim humores evacuentur, ut in abdominis pertusione. Quod si quis velit, excretione plurima facta, eam cohibere, nihil vetuerit, ipsas in talis fissuras linamentis obturare, ligamentisque, ac fasciis constringere; atque ubi rursus prodire quid velimus, laxatis ligamentis, & ablatis linamentis, gestatoque, ac moto ægro, excretionem proritare. Leonides autem inquit; quod si excretio per fissuram supra talos tardius prodeat, necesse est etiam alias corporis partes, findendo, diducere, veluti scrotum tumefactum, femora, pudenda, locos supra manuum juncturas. Quidam enim vulnusculis pluribus, ac altioribus incussis, plurimam aquosam substantiam exhauserunt. Et Hippocrates sanè Lib. de internis Affectionibus, non supra talos adhibet chirurgiam, sed juxta scrotum, femora, & pudenda, vulnuscula infligere jubet, eaque sale maxime confricare; hic enim modus paulatim humorem educit. Porrò, si aliquibus excretionem amplius movere velimus, post illata vulnuscula, & talorum lancinationes, eos ipsos deambulationis loco sella gestamus, aut lectica sublimes circumvectamus. Cæterum Archigenes ita prodit. Non sunt audiendi, inquit, qui per hujusmodi lancinationes nihil excerni dicunt; quin potius, cum fiducia hæ ipsæ incutiendæ; nam & nos, inquit, his cutis fissuris sumus usi, & per ipsas plurimum exclusimus humorem, ut & femora, &

Asclepiadis chirurgia in hydrope.

Leonidis chirurgia.

Hippoc. chirurg.

Archigenis chirurgia.

suræ, & superior venter evidenter sint demissa, & compressa. Hæc Aetius. Galenus similiter 9. de Compos. Med. secundum locos, Cap. 2. ex Archigene, tales similiter scarificationes probat. Ex quo liquet fieri oportere talem chirurgiam; quia & magnopere juvat, & tutissima est. Aetius autem eam proponere videtur in leucophlegmatia; sed uti patet, ad ascitem etiam transfert.

Locus scarificationis. Fieri autem debet hæc chirurgia, ubi partes scarificandæ tumidæ sunt, & humore refertæ, alioqui utilis non est. Propterea ego credo, Auctores jam propositos, alios quidem, modo juxta talos, & modo alios femora, alios scrotum, alios colem, & alios alias partes scarificasse, prout aqua impetum ad hanc magis vel illam partem habuit.

Auctoris hoc casu chirurgia. Hanc chirurgiam ego quoque pluries administravi in talis, testibus, præputio, semperque felici successu, factis pluribus altis, & longioribus, ad unguis videlicet magni digiti longitudinem, sectionibus per digitum distantibus; tametsi Antiqui, neque numerum, neque figuram, neque magnitudinem, neque distantiam scarificationum proposuerint. Ego tamen sex, aut septem scarificationes primis diebus molior; si septem, primo; si sex, secundo modo. Quotidie enim, & assiduè ex his effluit materia, quæ tandem partes ab aquosis, & pituitosis humoribus liberat, absque ulla debilitate corporis ex hujusmodi operatione.

Alia Auctoris chirurgia commodior. Quod si his scarificationibus, à magnis Professoribus propositis, mihi & alteram chirurgiam addere liceat, hi sunt fonticuli in cruribus & brachiis parati; qui propterea, & à me, & ab aliis fuerunt excogitati, quod scarificationes propositæ sæpenumero diutius servari apertæ non possint, quantumvis sale, linteis, & aliis asperis perfricentur; subinde autem ipsas in alio loco renovari non omnes patiuntur; fonticuli autem facilè diutius aperti servantur, & assiduè humor inde aquosus exit. Sed maximum imminet periculum, dum fiunt, ne sphacelus partem calore depauperatam apprehendat, & occupet, qui brevi hominem interimat; quod tamen devitamus, si nequaquam caustico, sed ferro candente inuramus; tum verò parum imprimamus, & cutis tantum superficiem inuramus; præterea à *Butyro* prorsus abstineamus, sed *Diapalma* so-

Fonticuli in hac chirurgia ut parandi.

lùm utamur, & supra id linteum duplicatum, ex *Vino albo potenti* expressum; fascia similiter ex vino expressa, obvolvamus. Præstiterit autem *in vino esse Scabiosam, & Absinthium macerata.*

Setaceo scrotum quando trajiciendum. Quod si scrotum aqua intumuerit, solemus quoque setaceo scrotum trajicere, ut inde aqua continuè destillet. Quo casu, tandem non est omittendum, quod dicit Paulus, ad hunc locum pertinens, videlicet, esse ferramento candente inurendum abdomen, ad jecur, ventriculum, lienem, imum ventrem, & umbilicum; & quinque crustas esse excitandas, ut inde exeat aqua. Hæc igitur solent hydropicis opem ferre, ubi aut mitior est hydrops; aut potius tam gravis, ut cum virium, & pulsus imbecillitate junctus sit.

Quid primum agendum in perforatione abdominis. At si hydropis vehementia id postulat, perforandum abdomen. Ubi primùm locus adinveniendus. Dicit Celsus Libro 7. Capite. 15. quòd quidam sub umbilico quatuor ferè interpositis digitis, à sinistra parte; quidam ipso umbilico perforato, facere sectionem consueverunt. At Albucasis Lib. 2. Cap. 54. Avicenna Libro 3. Cap. 13. Fen. 14. Tract. 4. & Paulus Lib. 6. Cap. 50. pressius sequentes, dicunt; si hydrops factus est ex partibus juxta intestina sitis, aut causa intestinorum, oportet facere sectionem rectam sub umbilico, tribus digitis similiter. Ex quibus verbis habemus, quatuor omninò locis esse perforandum, in umbilico, aut sub eodem, tribus, quatuorve interpositis digitis; & hoc vel in dextra, vel in sinistra, vel in media parte; quorum omnium causas quærere operæ pretium est, licet à Celso non sint allatæ.

Cur Paulus hos locos perforat. At Paulus speciatim horum locorum causam refert in decubitum; non enim oportet sectionem moliri in illa parte, in quam æger decumbit; unde si affectio sit ab intestinis, sub umbilico rectà tribus digitis; si à jecore, in sinistra parte; tribus digitis ab umbilico distante; si à liene, in dextra perforare jubet; quasi verò, affecto jecore, in dextram, liene verò, in sinistram, propter visceris pondus, decumbere æger coactus sit.

Auctoris ratio ex Celso. Ego verò opinor, potiorem causam adducendam esse; præterea aliud aliquid majoris momenti Priscos illos Auctores respexisse; quòd è Celsi verbis elici potest, qui aut ipso umbilico perforato, aut sub umbilico, quatuor digitis, à si-

nistra

nistra parte secare consuevisse Veteres testatur; quasi jecoris tunc affectionem, non verò offensionem, respiciant. Causæ autem ab hoc uno fundamento, ut puto, pendent, quod est, ne aliqua pars offendatur.

Partes quæ in perforatione lædi possunt.

Partes, quæ in hac chirurgia offendi possunt, vel sunt internæ, vel externæ. Internæ prorsus ab omni læsione servandæ sunt immunes; externæ autem, quantum opus est. Internæ in abdomine partes offensioni expositæ, sunt jecur, ventriculus, lien, intestina, & vesica; omentum enim exigui momenti est, & à minima incisione lædi ferè non potest. Unde propter jecur, ventriculum, & lienem non fit unquam perforatio statim sub hypochondriis; propter vesicam verò, neque etiam in ima parte abdominis. Unde Hippoc. 6. de Morb. Vulg. dicebat. Hydropicorum pectinem non contingito. Propter intestina denique, quæ abdominis interiorem cavitatem reliquam omnem occupant, nullus superest locus; ideoque opus est illum ad perforandum eligere, qui ab intestinis valde distat; hic autem elatissimus est, qui ad umbilicum consistit; propter quam causam, à lateribus ad lumbos effici sectio non debet; nam & colon his partibus adhæret, sed dumtaxat ad umbilicum; qui locus cum elatissimus est, tum maximè omnium ab intestinis distat.

Umbilicus quando possit perforari.

Meritò igitur quidam ex Celso, umbilicum perforant; quòd ubi fieri potest, faciendum utique est; fieri autem potest, quando umbilicus ita laxatus, apertusque est, aut tumens, ut ab exteriori parte ad internam cavitatem, & aquam ipsam, tenuissima cutis tantum intercedat, quam vel ipso tactu, digitique compressione, ac perspicuitate deprehendes. Quam sanè viam natura, quæ est vera morborum curatrix, solet interdum commonstrare; necnon ea aperta, ægrotantes sanare. Cum verò laxitas hæc non apparet, non est quod umbilicus perforetur; ne forte umbilici rugositas magis explicetur, dilateturque, quam par sit; in quo casu, supplent umbilici adjacentes, & inferiores partes; quæ duorum sunt generum, aliæ carnosæ, aliæ nervosæ.

An pars carnosa vel nervosa secanda.

Sunt qui contendunt, partem sectioni aptam debere esse carnosam, ea ratione persuasi; quia nervosa pars incisa non coalescit; quæ ratio nullius momenti est, quia exiguam, ac minimam sectionem non coalescere, dubitandum non est; glutinatur enim vena secta, quæ nervosa, membranosaque est, tametsi citiùs caro, quàm nervosa pars glutinatur. Sed tamen nequaquam sectio in carnosa parte facienda esset, ne vasa, id est venæ, & arteriæ secentur, quibus carnosæ partes refertæ perpetuò sunt, nequaquam nervosæ; fieri tamen fermè non potest, quin carnosa pars aliqua dissecetur; quòd ubi musculi alii desinunt, recti ponuntur. Sed id maximè fit propter rectos dictos, & propter omnem sanguinis effusionem, quam vitare in omnibus, maximè tamen in hydropicis oportet, in quibus omnis sanguinis effusio noxia, periculosaque est, ut Celsus testatur.

Sanguinis effusio hydropicis noxia.

Propter quam causam, musculos rectos vitare potissimum oportet, quia præ cæteris, venas illas mamillares, & uterinas, per eos excurrentes habent satis insignes, & numerosas. Quod sanè Prisci illi sapientissimi, ut puto, considerantes, voluerunt tres, aut ferè quatuor digitos ab umbilico, quanta nimirum rectorum musculorum latitudo est, sectionem esse efficiendam.

Ubi debeat fieri perforatio.

Si igitur vitandi sunt recti musculi, ergo perforatio necessario infra umbilicum tribus, quatuorve digitis, aut à dextris, aut à sinistris, quousque musculorum rectorum latitudo devitetur, aut in medio utriusque recti musculi efficienda est; à dextris quidem, cum lien tumidus redditus est; à sinistris, cum jecur; in medio verò, cum utrumque viscus tumefactum est, aut intestina affecta sunt.

Dicti Celsi duplex ratio.

Sed subit explicare Celsi dictum, quod à sinistra parte voluerit effici sectionem dimissa dextra. Duplex responsio affertur. Prima, quod in hydrope semper jecur affectum est, id est tumidum redditum, quod propterea vitandum est; lien autem non semper afficitur. Alia ratio, quod cum sciamus jecur perpetuò affici, non autem lienem; ex altera verò parte, cum aquam evacuamus, dignosci non possit, utra harum partium affecta sit, propter aquæ copiam, & insignem abdominis tumorem, meritò sinistram eligimus, tanquam quæ nos fallere non possit, cum perpetuò jecur afficiatur. Itaque causas exactè habetis explicatas, cur quatuor tantum locis administrari sectio debet, aut in umbilico, aut infrà umbilicum; & hoc, aut in dextra, aut sinistra parte, aut media, id est, inter utrumque musculum, in linea candida.

Locus perforationis ut inquirendus.

Sed adhuc hujusmodi loca sunt exactè disquirenda, annotanda, scriptorioque atramento signanda. Duo tantum loca dubia sunt, quænam sint, utraque rectos musculos devitantia, ut puta, quæ sub umbilico tribus, quatuorve digitis, aut à sinistra, aut dextra parte; vel enim sunt extrema, quorum lineæ perpendiculariter supra umbilicum ducunt; vel quorum non perpendiculariter cadunt: puto Authores potiùs perpendicularium linearum extrema intelligere; ut in prima figura; etenim alia extrema non tantum quatuor digitis, sed pluribus distarent; quo perspecto, signandi atramento omnes loci sunt.

Æger in sectione ut collocandus.

Loco perforando invento, signatoque, æger aptè collocandus est. Si abdomen valde propter aquam tumidum, & distentum sit, in lecto facienda sectio est, dum æger decumbit; potest quoque in sedili collocari, & effici, ut minister appositis in hypochondriis manibus, deorsum comprimat. Alioqui in non admodum distento abdomine, oportet ægrotantem surgere, & ministro retrò stanti, ut ait Paulus, præcipere, ut superius premat abdomen, quò aqua inferiùs trudatur, impellaturque, atque abdomen magis tumeat; sic enim subjecta membra omninò erunt ab omni læsione tutissima.

Instrumentum in sectione abdominis, quale.

Loco invento, & ægro aptè collocato, ferramentum sumendum est. Instrumentum autem ad perforandum aptum, ex Albucasi, futurum est acutum, ad formam folii olivæ. Paulus scalpello utitur, quo vena inciditur. Ego autem paravi mihi ferramentum tale, quod ad cuspidem parumper recurvatum est, & ex una tantum parte aciem habet, & ideo tutissimum à læsione intestinorum: recurvatum est, & quà parte inferna, intestina respicit, retusum. Quod sanè ferramentum est etiam ejus latitudinis, quam tradit Celsus, ut ferè tertiam digiti partem latitudo mucronis æquet.

Modus secandi abdominis secundum Celsum.

Sumpto in manus congruo instrumento, facienda sectio est. Triplex sectionis modus, seu species ab Auctoribus proponitur. Prima Celsi est, qui Lib. 7. Cap. 15. ex quorundam sententia, laudat sectionem cutis, priùs ferro candente ea adusta, & deinde interiore abdomine inciso, ut celerius non coëat divisio; sed non est hoc opus, sub ea sectione, quam ego molior. Alii, ut Celsus refert, præcipiunt, cutem, seu labia in exteriorem partem recurvandam esse, antequam cannula immittatur; sed neque id placet, quia magnam oporteret moliri sectionem, quam ego maximè damno, tum propter frigidum aërem ingredientem; tum propter periculum totius aquæ exitus, læsionis intestinorum, & vulneris in fine sanationem.

Avicennæ modus.

Avicenna à Paulo desumens Lib. 3. Fen. 14. Tract. 4. Cap. 13. præcipit, secandum esse prius abdomen, intacto peritonæo, postea peritonæum in inferna sectionis parte perforandum, cute inferius retracta, ut in cannulæ extractione cutis peritonæo supponatur, neque cum ea aqua exeat universa; quæ omnia similiter irrita sunt in ea sectione, quam ego administro. Hæc autem est, ut quadantenus obliquè ferramentum ita dexterè, & altè demittatur, donec ad vacuam usque regionem penetraverit, & peritonæum etiam sit perforatum. Ad cavitatem, & vacuum deventum esse non solum aquæ exitus indicio est, sed etiam abscessuum dissecandorum peritia, qua ferrum in vacuum pervenisse facilè dignoscitur, quod prementi nihil renititur; tunc statim extrahere ferramentum oportet, quod prima impressione sive rectè, sive obliquè, sive transversè in cutem demittatur, parum in exigua sectione interest; hoc tamen observato, ut cuspis magis versus umbilicum, atque elatissimam abdominis partem permeet, eamque potius respiciat, quàm aliam; unde sub umbilico rectà, à lateribus obliquè magis, immò transversè facienda sectio est.

Auctoris modus.

Fistulæ conditiones septem.

Facta sectione, injicienda est aut plumbea, aut ænea, aut argentea fistula, seu cannula, quæ septem habeat conditiones. Prima, ut tersa sit, ne labia afficiat. Secunda, ut habeat obstaculum, quasi nodum, aut alam; ne interius possit delabi. Tertia, ut hujusmodi cannula sit à lateribus per totam longitudinem perforata, tribus, quatuor, ac pluribus foraminibus, quo aqua non solùm ex summo foramine, sed etiam à lateribus exire possit. Quarta, ut sit adeò longa, ut tantummodo in cavitatem pertingat, non ultra; ne internum aliquod attingens premat, ac malè afficiat; quare non probatur fistula scriptoriis calamis similis, ut Paulus proponit Lib. 6. Cap. 50.; propter quam causam non erit inutile, duas, tresve cannulas habere paratas, quarum altera paulò sit longior; ac

ac prima vice longior immittenda, subindeque brevior; prima enim propter aquæ copiam intestina attingere non valet. Quinta est, ut cannula angusta sit; nam si latiore foramine esset, difficulter postea, & aqua contineretur, & coiret vulnus; tum verò frigidus aër multus ingrederetur: unde Celsus loquens de instrumento, quod cannulæ respondere debet, dicebat, quod tertiam digiti partem latitudo mucronis implere debet. Sexta, ut ad extremum obliqua sit, quanta est instrumenti obliquitas, ita ut attingere intestina non possit, & sine difficultate immittatur. Ultima, ac potissima conditio est, ut fistula ita exactè instrumento perforanti respondeat, ut à fistulæ lateribus ne gutta quidem aquæ exeat; quam conditionem multi non observantes, factum est, ut unica nocte tota aqua effluxerit, cum morte patientis.

Num semel vel pluries aqua evacuanda.

Post hæc determinandum est de aquæ quantitate evacuanda, num utile sit unica vice totam aquam evacuare, an pluribus. Quamvis temeraria experientia interdum felicem eventum commonstret in universa aqua protinus evacuanda, quod testantur passim Norsini Operatores, qui audaces nimis, universam aquam, aut paulò minus, prima vice evacuant; attamen scire licet, quod ex 6. Aph. 27. nullus fuit Auctor, qui probaverit totam aquam esse unica vice evacuandam, experientia fortè edocti, ægrotantes statim mori; fortè etiam Hipp. præceptis, qui ait; Quicunque suppurati, aut aquam inter cutem patientes, uruntur, aut secantur, si pus, aut aqua universim effluxerit, omnes moriuntur. Quo loco Galenus in Com. non solum totam aquam subitò evacuare, mortale esse, sed etiam multam, ac subitam evacuationem; idque comprobat auctoritate Erasistrati scribentis, in pluribus compertum experientia, multam ac subitam evacuationem, febres, & mortem afferre; causa est, quia è vestigio deficit anima, viresque concidunt, quas reficere difficile est. Cujus rei causam inquirens Galenus, inquit, provenire virium imbecillitatem ex evacuatione, & dissipatione multorum spirituum vitalium, qui unà cum aqua exeunt; quia ora venarum, & arteriarum aperiuntur; & in magnis abscessibus, tum propter corporum distantiam, tum propter saniei acrimoniam; quæ sanè vasorum ora, cum pus intus

Num semel evacuanda.

Quæ causa.

continetur, à pure quasi ab operculo occluduntur, quo subitò, & confertim evacuato, simul quoque multi evacuantur spiritus, osculis vasorum adapertis, fortè etiam ratione vacui, puris vacuationem consequentis. Quam rationem Galenus dixit quoque convenire evacuationi aquæ in hydropicis; cui tamen id accommodare non usque adeò facile mihi videtur, tum quia in aqua abdominis partes invicem non sunt separatæ, & distantes, ut in abscessibus, tum etiam quia aqua sanguine tenuior est; neque fieri operculum vasis potest, ut pus, quod crassum, compactumque est. Nisi dicamus, in his spiritus dissipationem evenire, quia ora arteriarum aperiantur, aut propter distensionem partium factam ab aqua; aut propter secundam causam magis, quam Galenus proponit, videlicet, quia vasorum ora ab aquæ acrimonia erodantur; nam aqua abdominis, ob moram, putredinem quandam contrahere apparet. Quibus denique causis & tertiam adhuc in hydropicis affert Galenus. 6. Aphor. 27. in fine Comm: & est durities hepatis, & gravitas, quæ non amplius sustentatur ab aquosa substantia; unde septum transversum deorsum trahit, & viscera, quæ sunt in thorace; quare diaphragmate, pericardio, & corde deorsum tracto, eoque patiente, ægrotantes difficulter sustinent; id quod adhuc magis evenit, quandò cum jecore etiam lien est induratus, & tumefactus, ideoque longiora, & ponderosiora reddita ambo viscera sunt, ut plerumque accidit.

Causam dictam Galenus etiam ad hydropicos transfert.

Alia causa ex Galeno.

Posteaquam visum, & priscis auctoribus comprobatum est, subitam, & cumulatam aquæ evacuationem vitandam esse, videndum nunc, quænam aquæ quantitas, & quot vicibus, quotvè diebus exactè evacuanda sit. Albucasis Lib. 2. Cap. 54. primò, spatio horæ mediam aquæ copiam emittendam esse præcepit; altera die, parvam aquæ quantitatem evacuat, & sic aliquibus diebus procedit, prout infirmus tolerat. Celsus & ipse, circa exactam aquæ evacuationem efficiendam ita tradit; Per fistulam effundendus humor est, atque ubi major pars ejus evacuata est, claudenda, demisso linteolo, fistula est, & in vulnere relinquenda; deinde per sequentes dies, ad singulas heminas circiter emittendum, donec nullum aquæ vestigium appareat. Quidam duabus,

Quantitas aquæ emittendæ.

aut

aut tribus vicibus, prima, postera die, ac tertia, totam aquam evacuant. Hæc Celsus. Ex quorum Auctorum varietate, eliciendum est, aquæ emittendæ quantitatem exactam nos neque diebus, neque vicibus metiri posse, sed eo recurrendum esse, quo Paulus, Avicenna, & omnes præcipiunt, ut scilicet humor emittatur, pro cujusque virium ratione, quam ex pulsus tactu deprehendemus. Et oportet, ut consideres pulsum, dicebat Avicenna, & cum inceperit debilitari parumper, retine aquam. Et de aquæ copia, vicibus, & diebus emittenda hactenus.

Aqua evacuanda diebus, aut vicibus non metienda.

Quod si sub hac curatione vires aliquando dejiciantur, ita ut ulterius prosequi in aqua emittenda periculum sit, non inutile fuerit, ad insensibilem aquæ reliquæ evacuationem accedere, eamque, ut monet Paulus, & Avicenna, sole, siti, arena, sudore, & cibis exsiccantibus consumere. Ego autem id molior magna spongia nova, quæ totum abdomen comprehendat, expressa in *Aqua Calcis vivæ*, & superligata; quo medicamento pluries etiam hydropem sanavi, sine ullo aquæ sensibili exitu; quæ frigidam quoque & humidam viscerum intemperiem tollit, ita ut etiam lienem induratum aliquando sanaverit.

Quid agendum viribus dejectis.

Ut Auctor aquam exsiccet.

Modo verò inquirendum est, num evacuata prima vice aqua, fistula pro aliis vicibus, sit in foramine relinquenda, an extrahenda. Paulus, Avicenna, & Albucasis, propter tortuosum foramen, volunt quotidie esse extrahendam fistulam, & rursus immittendam. Paulus majoris securitatis gratiâ, ut subitam, cumulatamque aquæ evacuationem vitaret, linamentum tortile per solam abdominis divisionem, non intra peritonæum, demittebat. Celsus autem, ex eorum sententia, qui duobus, aut tribus diebus totam aquam exhauriunt, fistulam non relinquendam esse dicit. At ubi prima vice major aquæ pars evacuatur, & deinde per sequentes dies tantum hemina, præcipit, in vulnere relinquendam esse, si modò vulnus ustum non est; nam usto vulnere potest etiam extrahi, cum non sit periculum, ut vulnus glutinetur. Ego autem Celsi opinioni subscribens, consulo, ut cannula perpetuò relinquatur, dummodo simus certi, ne intestina interius tangat, quod evacuata aqua, & abdomine depresso, potest contingere; quo casu, brevior subinde est fistula demittenda.

An fistula in foramine relinquenda prima effusione.

Modus Pauli.

Modus Celsi.

Auctoris.

In aquæ autem evacuatione, operæ pretium est unum notare, quod ego in praxi observavi, videlicet post aquæ aliquam evacuationem, supervenire dolorem intus in abdomine; qui à duabus, ut puto, causis provenit, vel propter frigidum aërem, qui, dum aqua evacuatur, interius per foramen penetrat, & intestina offendit; vel à jecore, aut liene tumefacto, distrahente, & deorsum ducente diaphragma. Locus affectus utramque causam distinguet; nam si à visceribus, in præcordiis dolor erit; si ab aëre frigido, inferius magis ac circa umbilicum vigebit. Intestinis dolentibus occurritur, si amota lignea festuca, quæ claudebat foramen fistulæ, sinamus aquam exire per linteum multiplicatum, & calidum; aut per spongiam ex lixivio, aut vino albo potenti, & actu calido expressam, fistulæ orificio admotam. Quod si ex alia causa dolor proveniat, patientem decumbere resupinum jubebimus, ut monet Avicenna.

Unde dolor abdominis post evacuationem proveniat.

Ut intestinorum dolori occurratur.

Quo loco non est inutile unum quærere. Num ad intestinorum dolores devitandos, ac quodlibet in sectione interiorum periculum, expediat magis aquam per scrotum emittere, quam per abdomen; posteaquam nonnulli referunt, id factum aliquando fuisse felici cum successu? Loquimur nunc de perforatione, non de scarificatione, scimus enim scarificationes tutò in scroto administrari, ex sententia Hipp. & omnium; & nos etiam non semel, sed iterum, ac sæpius eas moliti fuimus. Respondetur, quòd si quando accidat, ut propter peritonæi laxitatem, seu apertionem ad inguina, aqua in scroto, tanquam in vase, aut vesica collecta sit, ita ut scrotum sit tumidum, & intentum, facilèque fistula inferi possit, quæ nobis nolentibus, ne guttam quidem aquæ effundat, eo casu, consulo, ut potius scrotum perforetur; alioqui abdomen, ex Antiquorum sententia, perforandum.

Dubium.

Solutio.

Ultimo loco, illud quoque silentio prætereundum non est, quod perforationem formidantibus, convenient chirurgiæ à Paulo ad calcem capitis propositæ; ut puta ustiones supra stomachum, jecur, lienem, imum ventrem, & umbilicum, quinque crustas inducentes; aut ferro tenui candenti, aut iscis nuncupatis. Sunt autem hæ, ut testatur Paulus Lib. 6. Cap. 49. spongiosa quædam corpora in quercubus, & corylis na-

Quid agendum in metu perforationis.

nascentia, Arabibus magis usitata; quæ non solum permittunt vulnera sine cicatrice diu manere, sed etiam magis adhuc dividunt, & plagam dilatant; aut aliqua alia hujusmodi materia. Qua curandi ratione plerique etiam melius convaluerunt, missa omni punctione.

Si aqua hydropicis emittatur, sicuti propositum est, non dubito fore, quin ægrotantes facile evadant, & operatio felicem sortiatur eventum. Quamvis ex duobus, quos ego hactenus perforavi, ambo sint mortui; quod propter vestram utilitatem, & ut addiscatis, adduco. Nam alter erat mortuus antequam moreretur; quia res ad statum deploratum deducta erat, vixit tamen plures dies à perforatione; ex quo addiscatis, ejusmodi ægrotantes non esse attingendos, ne remedia infamentur. Alter vero sibi ipsi mortem conscivit, fistulam relictam occlusam deditâ operâ aperiendo, & unica nocte totam aquam effundi permittendo; quamvis ægrotanti id esset interdictum, propter metum mortis; & affines essent commonefacti, ac adstans huic rei præpositus, quem patiens abire antè jussit.

Ex perforatione Auctoris cur duo mortui.

Cap. LV.

DE MODO SUENDI VULNERA ABDOMINIS.

Intestinorum vulnera quæ lethalia, & quæ non.

Abdominis vulnera propriam quandam desiderant animadversionem in suturis, aut fibulis imponendis. Celsus proponit modum consuendi tum intestina vulnerata, tum abdomen. Galen. verò 6. Method. Etenim intestinorum vulnus, si aliquod ex tenuibus sit vulneratum, semper lethale est: ex quibus ego vidi utplurimum secunda die obiisse, & rarò ultra ægrorum vitam protractam esse; ex inustione vero prorogatam fuisse diutius. Crassa autem intestina vulnerata & ipsa periculosissima sunt; sed tamen interdum sanabilia evadunt, ut experientia quotidie comprobat. Et ego nunc habeo præ manibus Nobilem curandum, qui ab interna causa, duplici loco habet perforata intestina crassa, cum exitu fæcum, qui sanescit; quemadmodum superioribus mensibus alter quoque sanatus est ex aquæ thermarum insessu. Unde Celsus crassum, quod ipse latius intestinum nominat, suendum esse docet, non quòd certa fiducia sit, sed quod dubia spes certa desperatione sit potior.

Et quia constat inter omnes, intestina, quæ prolapsa sunt, esse intus recondenda; id quod si fiat, quando intestinum ab aëre externo ita alteratum sit, ut vel lividum, vel pallidum, vel nigrum, aut ita frigidum sit, ut sensu careat, sine spe reconditur; ideò cum magna festinatione, ait Celsus, tum consuenda, si opus est, tum remittenda sunt, ita ut posterius prolapsa priore loco refundantur, & digitis intrudantur. Quod si flatu turgida sint, ut ingredi per vulnus nequeant, fovenda *Vino albo potenti, & calente* sunt, aut *simplici*, aut *in quo Anethum ebullierit.* Si id parum proficit, syringotomo ampliandum vulnus est, ait Paulus, immissa ea syringotomi parte intus, quæ capitulum rotundum habet, latiore, & aciem habente, manu impulsa; sic enim nullum periculum est, ut aliud, quam abdomen incidatur, offendaturque.

Intestinum prolapsum ut reponendum.

In suendo autem intestino, eligere oportet filum cera oblitum, quod minus erodit, suturamque diutius conservat. Consuendum autem est communi sutura, quæ expedita est, & fit, acu transmissa, & supra labia revoluta, ut faciunt sartores pannorum, & mulieres. Igitur consuto, ac recondito intestino vulnerato, & prolapso, & concusso aliquantulum corpore, quo intestina proprium recipiant locum, tum demum abdomen consuendum est, si modò omentum non obstet; quod si etiam exciderit, similiter intus remittendum esse constat, dummodo integrum sit, eique tum calor, tum color naturalis non sit immutatus; alioqui ipsum primo alligare, mox forfice præcidere oportet, ut dicit Celsus, & intus immittere, & condere, acu interea longa vinculo continua exterius relicta, ut, cum laxatum fuerit, ex suppurata parte vinculum eximatur, ut optimè monet Paulus; idque in intestini quoque sutura peragendum est. Quibus factis, vulnus abdominis consuendum restat. Quam suturam Celsus vult esse faciendam, ita ut neque solum peritonæum consuatur, sed utrumque. Sed prius intentiones eliciatis.

Filum in sutura intestini quale.

Omentum prolapsum ut tractandum.

Duo potissimum respiciunt Auctores, & Celsus. Primum est, ut consuendo, non pungantur, aut lædantur intestina; quæ alioqui subsultant, & flatu tument. Secundum, ut peritonæum, quod cum sit membrana tenuis, & exsanguis, difficulter coit, non remaneat aliqua ex parte

Duo scopi Auctorum in sutura.

Sutura Celsi. te inglutinatum. Ideoque primum monet Celsus, ut spissior sutura hic fiat, quam alibi consuevit; quia & rumpi facilius motu ventris potest, & non æque magnis inflammationibus pars ea exposita est. Tum duabus acubus fibula trajicienda, eaque duabus manibus tenenda; & prius interiori membranæ sutura injicienda est, hoc est, totum peritonæum consuendum, sic ut sinistra manus in dexteriore ora, dextra in sinisteriore, à principio vulneris exorsa, ab interiori parte in exteriorem acum immittat; quò fit, ut ab intestinis ea pars semper acuum longe sit, quæ retusa est (alia lectio, quæ magis congrua, est, quò fit, ut ab intestinis ea pars semper acuum longè sit, quæ acuta, propinqua, quæ retusa est) Semel utraque parte trajecta, permutandæ acus inter manus sunt, ut ea sit in dextra, quæ fuit in sinistra, & ea accedat ad sinistram, quam dextra continuit; iterumque eodem modo per oras immittendæ sunt, atque ita tertio, & quarto; deincepsque permutatis inter manus acubus, occludenda plaga. Post hæc, eadem fila, eademque acus ad cutem transferendæ; similique ratione ei quoque parti utraque sutura injicienda, semper ab interiore parte acubus venientibus, & inter manus etiam trajectis; dein glutinantia injicienda. Hæc Cels. Ex quibus patet, Celsi suturam applicare peritonæum peritonæo, & musculos musculis. Hic modus in hoc cum Galeno convenit, qui tamen à Celso variat, quòd Celsus separatim, hoc est, unum post aliud, videlicet peritonæum, & abdomen consuit. At Gal. uno tempore, utrumque exsequitur, continuata sutura. Qui 6. Meth. Cap. 1. tres posuit modos suendi abdomen, nullo modo silentio obvolvendos. Primus consuit peritonæum cum abdomine, id est, cum musculis. Secundus consuit peritonæum cum peritonæo, & abdomen cum abdomine. Tertius est, qui passim usurpatur, & communis modus suturarum est.

Tres modi Galeni suendi abdomen.

1. Modus. Primus modus ita expletur. Incipiendum primò à cute est, & ab externo introrsum acus tum per cutim, tum per abdomen, id est, musculos trajicienda, quousque ad peritonæum ventum sit, & tum prætermisso peritonæo, per peritonæum, & abdomen alterius partis acus trajicienda, forasque trahenda est; deinde relicto spatio digiti transversi, ex eodem latere, ubi acus foras extracta est, rursus uno impulsu in cutem, & musculos acus infigenda est, relicto ejusdem lateris peritonæo intacto; tum alterius partis peritonæum perforandum est, & ab internis extrorsum, tum per peritonæum, tum per abdomen est acus trajicienda, forasque trahenda; mox ab eodem latere rursus perforandum, & similiter reliquæ suturæ injiciendæ sunt.

Secundus modus, qui consuit peritonæum cum peritonæo, & abdomen cum abdomine, id est, musculos cum musculis, ita peragitur. Primùm à cute incipiendum est, & ab exteriori parte introrsum acus trajicienda, donec ad peritonæum ventum sit; deinde relicto intacto peritonæo, & acu ad sinistram manum revocata, rursus ex adversa parte ab externo introrsus utrumque peritonæi labium est perforandum; & acu iterum ad dextram manum revocata, ab interno extrorsum abdomen trajiciendum est; sicque subinde prosequendum est, consuendo peritonæum cum peritonæo, & musculos cum musculis. 2. Modus.

Tertius modus est ille, qui communiter ab omnibus usurpatur in aliis partibus, fit acu uno impulsu transmissa per quatuor labia, scilicet peritonæi, & abdominis, toties quoties opus est. Ex his suturis Galenus potiorem primam censet secunda, & secundam tertia; ratio est, etenim peritonæum corpus est nervosum, tenue, & exsangue; ejusmodi autem difficulter inter se glutinantur, & coëunt, ex Galeno; contra, musculi, & carnosæ partes facilè invicem uniuntur; propterea ea sutura potior est, quæ jungit peritonæum, quod difficulter unitur, cum carnosa parte, quæ facile coit; sic enim prompta succedit vulneris unio, neque sub hac sutura relinquitur aliqua pars peritonæi non agglutinata, quæ relinquat postea tumorem, ut ait Rhasis, in abdomine, uti accidit in umbilico, & rupto peritonæo. Sicuti autem primus modus secundo potior est, ita secundus tertio, ex Galeno, qui peritonæum peritonæo, & abdomen abdomini applicat; nam cognatæ naturæ, ait Paulus, & ipsæ naturaliter glutinantur. 3. Modus.

Cur primus modus melior secundo, & secundus tertio.

Cum igitur primus modus potior cæteris sit, meritò Auctores eum aliis prætulerunt; voluereque tripliciter administrari posse, tametsi idem sit suturæ modus, Primus modus variè administratus.

dus, & accidentalis sit varietas. Nam alii, ut Galenus, & Avicenna, voluerunt esse incipiendam suturam modo ex uno, modo ex opposito labio. Alii, ut Albucasis, semper ex eodem latere, revolvendo scilicet super labia filum. Alii denique ex eodem latere semper incipientes, in qualibet sutura nodum faciunt, & filum amputant; & ita pro sutura fibulas imponunt. Hæ sunt abdominis vulnerum suturæ, ex Antiquis Auctoribus depromptæ.

Auctoris cautio in consuendo abdomine. Monendum verò, quòd sæpenumero ratio vulneris, aut magnitudo, aut temporis angustia, non patitur artificiosa nos uti sutura; in quo casu communem injicimus, quæ quatuor labia simul consuit. Sed sive hac, sive illa utamini, perpetuò tamen tanquam præceptum habeatis, ut in subsidium suturarum glutinum applicetis; quia hujusmodi suturæ in abdomine illicò, & non difficulter rumpuntur, tum propter motum abdominis fermè continuum, qui & in egerendis fæcibus, & in respiratione necessarius est; tum quia subinde modo cibis, & excrementis impletur, modo inedia attenuatur; tum tertiò propter flatum, qui in abdomine præcipuè vulnerato, jugiter excitatur, & illa distendit.

Cap. LVI.

DE VENTRIS VARICIBUS.

Celsus Lib. 7. Cap. 17. Varices in ventre proponit; quorum curationem, sicuti Celsus ad crurum varices refert, ubi vigent, & frequentissimè excitantur, ita hoc quoque loco ego faciam, præsertim cum hucusque quadraginta trium annorum curriculo, quo hic publicè profiteor, me in ventre varices vidisse non meminerim; quod quoquo modo rationi consentit; quia in abdomine potius membranoso, quàm carnoso, exiguæ magis venæ excurrant, & paucæ, proindeque varicibus non obnoxiæ; id quod Celsus similiter innuere videtur, videlicet, raró ventri varices evenire, dum dicit; in quorundam tantum ventribus varices esse. Quod si Celsus, quæ rarissimè eveniunt, proponit, ego, quæ minus raró in ventre fiunt, & manibus curanda non infrequenter habui, proponere, & explicare non recusabo, mittens sermonem de varicibus in oportuniorem locum.

Varices in ventre rarissimi.

Transitio.

Cap. LVII.

DE IMI VENTRIS ABSCESSIBUS, ET FISTULIS.

Imi ventris abscessus, & fistulæ sunt, quæ in imo ventre supra pubis latera, maximè autem paulò supra ventris regionem inguinibus respondentem, fiunt: quòd ea regio tum ima est, & velut omnium excrementorum cloaca à natura destinata; tum præterea subjecta inguinum emunctoria habet, jecoris potissimum excrementa, quæ interdum non ultra influere, sed supra residere, & abscessus, fistulasque producere alienum à ratione non est; quando propter humorum acrium colluviem influentem, neque etiam interna membra tuta extitisse experientia quoque comprobavit, cum erosa, perforataque intus quoque fuisse intestina, & fæces exterius per fistularum foramina excreta non semel viderimus.

Causa fistularum imi ventris.

Sed ut hæc verissima sunt, ita illud quoque compertissimum est, dici non posse, quantum istiusmodi curatu difficilia vitia sint. Nam ut mittamus erosa intestina sua natura incurabilia esse, & quia membranosa, tenuia, & exsanguia sunt, ut quoque Galenus de vesica in Aphorismis pronunciavit, & fæces inde transeuntes, & flatus præterea excurrentes impediant sanationem, ea accedit difficultas, quod imponi in iis medicamenta, & manibus, oculisque succurri ejusmodi ulceribus non possit. Insuper externa ulcera, & fistulæ ipsæ vix sanantur, & adeo subinde, ut sic dixerim, sinuantur, & serpunt per musculorum interstitia, quæ eo loci multa sunt, alia aliis superposita.

Fistulæ imi ventris cur difficilis curationis.

Ego tamen hæc omnia sanavi, & quod mirum est, etiam intestina erosa, & pertusa sanata vidi. Et hoc anno duplex casus contigit; quæ propter casus raritatem, omnia vobis communicare, & proponere ausus sum. In summa, perforata intestina non manibus, non ferro, non igne, non certè aliis medicamentis, quam solis *Aquis Thermalibus*, aut *Montis Ægrotorum*, aut *Aponitanis*, tandem sanavi, insessibus mane, vesperique in iis factis, ita ut aqua, aut per fistulæ foramen, aut per cannulam immissam intus in internum abdomen ingrederetur, & ad intestinorum erosiones sua substantia pertingeret, & attin-

Ut Auctor fistulas imi ventris sanaverit.

gendo exficcaret, purgaret, impleret, tandemque cicatrice induceret; quorum defectu, mineras admiscere invicem non incommodum est, videlicet *Sulphur*, *Alumen*, & *Salem in Aqua liquare*, & *decoquere*, & insessiones moliri. Quam sane curandorum intestinorum rationem intestinis quoque vulneratis in progressu convenire, inficiandum non est.

Instrumenta duo secandis fistulis externis.

Abscessus verò, externæque fistulæ, ut verum vobis fatear, non aliis, quàm incisionibus persanatæ sunt. Instrumenta autem duo sunt. Alterum syringotomon est, altera extremitate acutum, quo in fistula unicum foramen habente, utendum est, ut finis fistulæ perforetur, tum reliquum interstitium unà abscindatur; aut syringotomon ex altero extremo obtusus est, & globulum exiguum obtinet, quod in fistula multis foraminibus pervia, ut ab uno ad alterum foramen corpora interposita incidantur, usurpandum est. Alterum ferramentum ad idem valens, est culter, sive scalpellus quidam longissimus, & manubriolo similiter longissimo donatus, qui ex una tantum parte aciem habet, in extremitate paulum intus recurvatam; exteriorem verò partem retusam habet, ad cujus cuspidem, ex cera alba globulum infixum esse oportet, quo intus per totum fistulæ ductum, sine obstaculo, & noxa demittatur.

Alterum.

Cap. LVIII.

DE VESICÆ VITIIS CHIRURGIA INDIGENTIBUS: ET PRIMO DE URINÆ SUPPRESSIONE.

Variæ causæ urinæ suppressæ, earumque curatio.

Duæ fiunt in vesica chirurgicæ operationes, altera urinæ suppressæ reddendæ; altera calculo extrahendo dicata. Ubi igitur urina supprimitur, ex quacunque causa id fiat, viam aperire oportet, quod primò medicamentis urinam cientibus tentandum; sed si hæc parum proficiunt, ad manus curationem deveniendum. Et siquidem urina non redditur, quod calculus orificio vesicæ se opposuit, juvit aliquando mutatio situs, ex stante in jacentem, elevatis cruribus. Imposita item candela aut simplici, aut cum capulo argenteo, alteri extremo applicato, lapis alio dimotus, & retrò impulsus, urinaque sic reddita est. Quòd si ex senectute iter urinæ collapsum est, ideoque urina non redditur, fomentis calefacientibus succurritur. Quod si ex adnata carne in meatu urinario, ex gonorrhœa, urina supprimitur, jam proposita cura est exterendi carunculam. Sed urinæ suppressio plerumque non dat inducias id moliendi, ideoque dimissâ caruncula, solemus urinam revocare, aut mollientibus circa virile membrum supra carunculam impositis, ut est ex *Radicibus Althææ*, *cum Butyro Emplastrum*; aut infundendo penem in balneum *Olei communis calidi*. Interdum, ne ægri ex urinæ suppressione moriantur, solemus aut cathetere, aut stylo argenteo, aut ex cornu, vi quadam carunculam abrumpere, & penetrare, & ita urinam sollicitare. Si verò ex inflammatione colli vesicæ, aut meatus urinarii difficultas proveniat, medicamenta inflammationem arcentia sanant; ut est *Emplastrum confectum ex Plantagine*, *Violis*, *Malvis*, & *Parietaria*, *in Aqua coctis*, & *contusis*, *mox Oleo Rosaceo admisto*. Quod si rursus urina suppressa est propter concretum sanguinem, aut humorem pituitosum crassum, & lentum in vesica contentum, & orificio ejus se opponentem, similiter candela aliquando juvit; sed ut plurimum alio opus est instrumento, cathetere appellato. Quod si tandem urina detineatur, quia urina nimium sit repleta vesica, & expultrix facultas resoluta sit; quod vesicæ tunica, & transversæ ejus fibræ ex distensione invalidæ ad constringendum evaserint, uti sæpe videmus pueris plus justo urinam detinentibus accidere; eo casu, ego soleo ad claram flammam pectinem calefacere, interea vero *Oleo calido de Capparibus* supra vesicam inungere, & *stupam Pexam calidam* supraponere; ita enim pueri ferè omnes minxerunt. Hoc Venetiis erat cujusdam secretum, quo omnibus pueris, urina hac de causa suppressa ciebatur; quod libentissime vobis communico. Quod si natu grandior sit, cui urina ex nimia collectione supprimatur, eaque crassa sit, neque valeat medicamentum jam propositum; aut contingat casus, qui cuidam viro accidit, qui febre continua, ac periculosa correptus, dum natura crisim eodem tempore tentaret per alvum, & urinam, alvus sponte reserata est, & excrevit sine ulla difficultate; at urina tam copiosa ad vesicam fluxit, ut resolutis transversis fibris, non amplius potuerit patiens urinam reddere; cui si ego non adfuissem, certè vir ille mortuus esset; cum

Secretum cujusdam urinæ suppressæ.

cum tamen natura per bonam crisim cum sanare vellet. Tuli autem opem instrumento, passim usurpato in hoc, & quocunque alio supra memorato casu, in quo urinam ciere aliter non possumus; quod sanè instrumentum à Celso, fistula ænea nuncupatur, à nobis argentea fistula, tanquam ex argento facta appellabitur, Græcè καθετὴρ, quasi demissor, aut immissor, vulgò verò syringa dicitur, à voce Græca σύριγξ, quæ itidem fistulam significat, seu syphonem; quam, uti dixi, aut ex ære, aut ex argento tum Antiqui, tum quidam Recentiores ex aurichalco parant. At ego imaginatus sum magis flexibile corpus, & illam ex cornu paravi. Harum Celsus, pro viris, tres, pro mulieribus, duas posuit, ut cuicunque corpori, & ætati sufficiant. Ex virilibus maxima, decem & quinque est digitorum, media duodecim, minima novem; ex muliebribus major novem, minor sex. Incurvatas verò eas esse altero extremo, sed magis viriles, oportet, quod vesicæ collum viris obliquatum magis ipsis feminis sit; item læves admodum, ne pars exquisitissimo sensu prædita, in aspero transitu afficiatur, ideoque antiquitùs ex lævigato ære, at Recentiores melius ex argento facere consueverunt. Postremo, neque nimis tenues, neque nimis crassa, esse oportet; nam nimis tenues flexibiles, nimis verò crassæ rigidiores sunt; utrumque autem extremum incommodum est ad ingressum in vesicam, quod potissimum illud est, quod ab hoc instrumento optamus. Insuper Neoterici aliud commentum in his parandis excogitarunt; nam Antiqui unicum tantum foramen in summo parabant; at Recentiores tum in summo, tum à lateribus foramina, & plura, & pauciora aperiri volebant, non curantes, interdum in summo nullum pertundi foramen; neque sine ratione; nam interdum catheteris extremum superat urinam, hoc est, elatius urina est, ideoque non exit urina; at si à lateribus perforata sit syringa, sine difficultate exit.

Catheteris variæ appellationes, & materia.

Neotericorum catheteres.

Superest, ut videamus, quomodo in vesicam immittatur. Sub experto Medico non difficilis est modus; etenim nudis pudendis oblatis, & homine aut stante, ad murum tamen innixo, aut supino jacente, aut altius quodammodo sedente, Medicus, ait Celsus, à dextro latere, sinistra quidem manu, colem masculi continere; dextra verò fistulam inunctam demittere in iter urinæ debet. Sunt, qui colem in primo fistulæ ingressu inclinent, & recurvam fistulæ partem deorsum inclinatam inserant; alii, sublato sursum cole, contrario modo fistulam immittunt; sed parum omnino refert, dummodo sine difficultate pertranseat totum iter fistula. At fortè potior inserendi ratio prima est, quod non liceat postea fistulam revolvere, ubi ad multum spatium immissa est. Sed secunda ratio jacenti magis competit. Atque ubi ad cervicem vesicæ ventum est, simul cum cole fistulam inclinatam in ipsam vesicam compellimus; in quo opere, hoc unum ex Anatome animadvertendum est, ne in vesicæ ingressu, membranula quædam quasi ostiolum, quo foramina vasorum seminis in unum junguntur, violetur; quod dignoscemus tum ex intrusionis fistulæ difficultate, tum ex dolore effatu digno excitato, tum demum ex sanguine emanante, iis enim signis apparentibus, reducere paulum, & retrahere ad se syringam Medicum oportet, rursusque denuo intrudere, donec membrana intacta, pertranseat, & in vesicam ingrediatur fistula, & urina statim reddatur; quo facto, revocare eandem oportet. Sed Paulus vult, quò urina exeat, linum spongiæ, aut lanæ, aut xyli, secundum Albucasin, exiguo frustulo, antea ad fistulæ oram alligatum, esse per externum syringæ orificium trahendum, quod quasi vi vacui, urinam secum ducat; sed urina absque alio commento ex se exit libere, potissimum si foramina ad latera habeat syringa, uti dictum est, cum in vesica continetur; nam cum neque adest, neque continetur, non redditur.

Modus indendi fistulam in penem.

Cautio Anatomica, dum intruditur fistula.

Evenit autem non rarò, ut urina supprimatur, neque in vesica contineatur; qui casus maximè periculosus est, & minatur vitæ discrimen, quoniam propter duplicem contingit causam; aut propter continuam, & malignam febrem, in qua urina à calore febrili intenso, in visceribus, & sanguine interius attrahitur, ac in corpus & venas refunditur; aut quia supra renes, ob eorum obstructionem, aut à lapide, aut humorum crassitie factam, retenta urina fit. Dignoscetis autem in vesica urinam esse, aut non esse, ex tactu, & compressione supra pubem, cui vesica est subjecta; nam quando urina in ea continetur, tensio, & dolor,

Rara observatio in urinæ suppressione.

lor, & tumor in parte persentitur; sin minùs, cavitas, & mollities sine dolore est. At ubi urina in corpus, & venas refunditur, jam sanguis omnis aquosus redditur, & vires prosternuntur, ac æger moritur. Sed ubi in febre continua, & maligna id accidit, desperata res est, & citò pereunt. At in altero casu, medelam aliquando attulimus, & hæc fuit, *aut una, aut duæ, aut tres, aut ad summum quatuor Cantharides integræ, cum alis, & pedibus, in pollinem redactæ, & cum Milio solis, & Polio montano ad scrupulos duos exhibitæ, & cum Syrupo de duabus Radicibus in bolum conformatæ; mox quatuor, aut quinque unciis lactis seminum Melonum, extracti cum aqua ex thecis Fabarum, ut erosio Cantharidum prohibeatur, propinatis.* De muliere autem nihil dico, quod facilis ingressus fistulæ in vesicam mulieri sit.

Cap. LIX.
DE CALCULO EXTRAHENDO.

Calculus duplex.

Calculus ex Celso Lib. 7. Cap. 26. alius est arenosus, alius mollis. Arenosus in renibus primum gignitur; & dum deorsum in vesicam transmittitur, vel exit, vel detinetur in vesica; si detinetur, sic sensim adaugetur, ut exire ampliùs non possit, nisi Chirurgia foras extrahatur. Mollis verò fit in vesica, ex glutinosis humoribus inibi concretis, & exsiccatis, & est ex pluribus, minutisque, ac inter se parum junctis, quasi squamulis compositus. Uterque calculus morbus in numero est, non quidem ut sextus digitus naturaliter obortus, & in numero tantùm naturæ leges excedens; sed ex iis, quæ toto genere præter naturam sunt. Qua propter omnino tollendus. Natura primùm non otiatur, immò omni conatu militat ipsum foras pellere, adeò, ut vias etiam quam maximè dilatet, & diducat, & ego vidi poros ureteres maximopere dilatatos, ita ut pollicis crassitiem longè superarent, qui alioqui naturaliter sunt angustissimi, & lumbricis terræ tenuiores; tamen ubi calculi magnitudo longe viarum amplitudinem superat, detinetur lapis in vesica, & quotidie adaugetur, neque extrahi nisi Chirurgia potest; quæ non minùs sæva, quam necessaria est; ut propterea ars medicamenta ad frangendum lapidem quam plurima usurparit, ac proposuerit, quæ tamen, ut experientia comprobat, pollicentur quidem multa, præstant autem nihil; ideoque sola Chirurgia profuit, quæ quantumlibet sæva, & periculosa sit, ita ut multi potius mortem exoptent, quam se huic curæ committere, ut non sine ratione Hippocrates in jurejurando ejusmodi operationem juramento fugiat, & vitandam præcipiat; tamen plurimi à symptomatibus urgentibus, & cruciatibus vehementissimis vexati, coacti fuerunt huic se subjicere, etiamsi in ipso opere mortem sibi imminere & contingere certi essent. Quæ omnia non oscitanter Celsus, & Paulus considerantes, præceperunt, neque omni tempore, neque in omni ætate, neque in omni vitio id experiundum esse, sed solo vere, in eo corpore, quod jam novem annos, nondum quatuordecim excessit. Præterea verò, si tantum mali subest, ut neque medicamentis vinci possit, neque etiam trahi posse malum, & vita videatur, quo minus interposito aliquo spatio calculus interimat. Propter quas causas etiam volunt, multam præmittendam esse præparationem, & cautionem, ut sub hac Chirurgia, si fieri potest, vita servetur. Et quanquam Antiqui omnes maxime fuerint in hoc opere peragendo formidolosi; tamen nostra hac ætate res minori cum periculo peragitur; ita ut ego viderim sæpius omnis ætatis homines sanatos, neque etiam admodum validos, eam administrante Horatio de Norsia, quem etiam vidi aliquando duos calculos, & eos quidem magnos extraxisse seni cuidam amico meo, qui multos annos postea sanus vixit. Sed nos calculi in vesica prima signa afferamus.

Naturæ conatus in calculo expellendo.

Difficultas extrahendi calculum.

Quando, & quibus extrahendus calculus.

Signa calculi vesicæ.

Signa calculi, potissimum ex Paulo, & Celso hauriuntur; urina aquosa redditur, in fundo arenosa; sæpe etiam glutinosa materia subsidet, nonnunquam mali odoris & salsa, cujus causa ardor, dum redditur, excitatur, coguntur que diu, noctuque sæpiùs urinam reddere; quæ etiam interdum repente obstruitur; dum calculus vesicæ orificio se objicit; & urina reddita appetitus meiendi iterùm non conquiescit, sed ferè semper adest, pudendum continuo vexatur pruritu, maximè ad glandem, unde crebro eam contrectant patientes, & irritati refricant; modò flaccescit, modo arrigitur sine ratione, & occasione, penis; aucto lapide, pondus in perinæo persentiunt, maximè autem ubi per gradus

dus descendunt: hæmorrhoides item tument, & anus descendit, ex compressione inibi à calculo facta. Ultimo, ubi plures lapides in vesica resident, maximè politi, & duri, strepitum in motu, ex mutuo attritu ægrotantes persentiunt; ut vidimus aliquando in nobili, tredecim lapides in vesica habente. Quæ signa, ultimo excepto, ferè etiam non solum calculum, sed etiam ulcus in collo vesicæ similiter sequuntur. Unde certiora signa omnino petenda sunt, ut est, si digitus in anum, in puero quidem, index, in adulto, medius immittatur, & lapidis durities, formaque tangatur; sed certius adhuc cæteris signum est, si cathetere utamur in vesicam immisso, qui Medicum non decipit, duro, asperoque lapidis, & catheteris contactu. Sed sunt, qui propter dolorem, quo in toto canali ægrotantes afficiuntur, potius mori velint, quam contactum, & usum catheteris permittere. Et ego vidi multos, præcipuè autem duos Medicos, qui in hac opinione mortui etiam sunt. Quocirca ego fui imaginatus primo stylum flexibilem, aut argenteum, aut ex cornu, qui interdum parum profecerunt; unde in suppressa etiam urina, usus sum cathetere, seu fistula cornea; quæ, cum huc illucque flectatur, videtur sine dolore in vesicam ingredi, in qua etiam parum proficiente, & eam renuentibus patientibus, quod rigiditatis cujuscunque expers non sit, tandem candelas mihi paravi ex cera, quæ capulum tantum argenteum exiguum habent, & ita congruæ sunt, ut nihil supra. Certiora hæc postrema signa ex his omnino petenda sunt, neque ullo modo, in hac tam periculosa operatione, prioribus notis, quæ ulceris colli vesicæ communes sunt, fidendum; sicuti interdum audivi, nimium fisos aliquos ex istis Operatoribus, qui lucri tantum cupiditate adducti, renuente ægro catheterem, ad operationem devenerunt, & facta incisione, cum lapidem in vesica non invenirent, alium, quem in promptu occultatum habebant, submiserunt, ostenderuntque.

Signa prioribus certiora.

Auctoris industria.

Quorundam fraus.

Modus calculi extrahendi Veterum.

Itaque explorato calculo, præmississque omnibus ad ipsum extrahendum cautionibus, nil aliud reliqui est, nisi ut ad ejus extractionem deveniatur, ubi scilicet ultima experiri statutum est. Cura Antiquorum, & Celsi in compendium redacta, hæc est, quam etiam Paulus proponit, in paucis eam variando, similiter & Albucasis. Primo pridie in jejunio patiens continendus est; quod non usque adeo tutum est in puero, & sene, tum propter vires, quæ facilè debilitantur; tum propter sanguinis profusionem, quæ in administratione ferè semper supervenit. Inde ante operationem ambulare paulum puer debet, quo magis calculus ad vesicæ cervicem descendat; qui an inciderit, digitis in anum demissis, cognoscitur. Paulus ad idem, concussione utendum præcipit, & ut ex alto loco desiliat æger. Albucasis verò clysterem prius vult esse immittendum, ne fæces lapidem abscondant, & suspensum altius detineant, sed omnino ad vesicæ cervicem descendat. Ubi ejus rei fides est, tum æger in loco calido collocandus est, in sedili alto, sic, ut hominem viribus valentem retrò habeat, qui patientem comprehendat aversum, & super genua sua coxis patientis collocatis, detineat; reductisque ejus cruribus, minister manus ad crura extendat, & cum patientis manibus, & cruribus omnia simul alligentur, quod si opus est, duos alios, hinc inde unum consistere, qui patientis crura diducta teneat, fiat. In qua figura ægro collocato, Albucasis præcipit, ut exterius digitis tangatur lapis, & si persentitur, vult esse ad sectionem properandum; sin minus, tunc inuncto indice manus sinistræ, oleo, si puer est; aut medio, si juvenis, immittat ipsum in anum; quo lapide invento paulatim ad vesicæ collum deducat. Id quod Celsus quoque præcipit, videlicet Medicum diligenter unguibus indicis, & medii digiti sinistræ manus circumcisis, oportere unum primò, inde alterum digitum in anum demittere, & calculum tangere. Paulus indicem in puero, in natu majore indicem, & medium inunctum demittit; eodemque tempore, dextra manu leviter premere supra imum abdomen vesicam præcipit, quo minus calculus digitos effugiat, aut si effugerit, ad digitos compellatur; & ideo oportet semper ultra calculum dextra manu vesicam premere, quod Paulus per ministrum etiam exsequitur. Ubi autem à digitis utrinque comprehensus calculus est, compelli ipsum ad vesicæ cervicem oportet, ita ut, si fieri potest, in orificium etiam compellatur. Hæc omnia præcepta absolvuntur per situm, & figura-

Patientis situs.

gurationem patientis, Recentiorum observatione. Postea incidere juxta anum oportet cutim, & usque ad vesicæ cervicem, plaga lunata, cornibus ad coxas paulum spectantibus. Hæc Veterum incisio lunata, & cornibus ad coxas spectantibus, mihi non probatur; quia tunc transversè musculi penis amputantur; insuper plus interius in profundo potest incidi quam par sit, & præteriri meatus urinarius; ideoque melius Nostri, ut paulò infra dicam, per syringonem vocatum id præstant, super quo fit incisio, secundum ductum musculorum, & in medio eorum, quæ meatum non præterit, quia in ipsum scalpellus pertingit, & definit. Inde, si plaga minor facta est, transversè cutis incidenda est; & ubi ad meatum fistulæ, seu urinæ iter quam οὐρήθραν Græci vocant, ventum est, incidendus similiter meatus urinarius, & lapis ad incisionem digitis compellendus, & recipiendus. Paulus obliquam facit incisionem, ad sinisteriorem clunem potius spectantem. Quod si major calculus est, quo minus exire possit, monet Celsus, uncum esse injiciendum, tam altè, ut calculum superet, & eum apprehendat, & extrahat; magna cura adhibita, ne uncum calculus effugiat, & in attractione in oram vulneris incidat, & cum periculo vulneret. Ubi autem ab unco satis teneri calculum constat, eodem penè momento triplex motus adhibendus est, in utrumque latus, deinde extra, ita enim exit calculus. Uncus autem ex Celso, est ferramentum, ad extremum tenue, in semicirculi speciem, retusæ latitudinis, ab exteriori parte lævis, quà corpori jungitur, ab interiori asper, quà calculum attingit. Isque longior potius esse debet; nam brevis extrahendi vim non habet. Proponitque ultimo Celsus aliud instrumentum Megetis. Ita Celsus lapidem è vesica extrahit; cui Paulus & Albucasis consentiunt. Videte, Antiqui non utuntur forcipe ad lapidem è vesica extrahendum, sed vel digitis in anum immissis lapidem ad meatum urinarium impellunt; vel unco apprehendunt, & foras trahunt. Utrumque autem parum tutum est; nam digitus sufficiens non est; uncus verò cum periculo est, ne effugiat, & lapis exiliat, & circumstantes partes offendat. Itaque benè Recentiores finxerunt forcipes & magnas, & parvas,

Veterum incisio cur reprehensa.

Uncus Celsi, quid.

Antiquorum modus rejectus.

majores, & minores, atque maximæ quoque paratæ habentur, ut cuicunque ætati, & corpori; tum verò etiam lapidis magnitudini conveniant.

Præmissa itaque omni cura totius corporis, & congrua ægri quoque collocatione, quam ex Antiquis mutuantur, simulque in vesica explorato calculo, primò syringam magnam, quam vulgari voce, vocant syringonam, gibba sui parte fissam, & per longitudinem apertam, in vesicam demittunt; inde inter anum, & testes, propè anum magis, scalpello, vulgo scodeghino, qui nudam habeat extremitatem, & aciem, quanta est digiti pollicis latitudo, incidunt supra syringæ jam demissæ fissuram, usque quo scalpellus, syringam ad sinum per longum excavatum attingat, & incisionem tam longam moliuntur, ut index digitus emitti, & lapis inde exire possit; soletque effici duorum ferè digitorum, indicis scilicet, & medii latitudine. Qua facta incisione, intus per eam indicem digitum in vesicam intrudunt, syringamque recipiunt, & lapidem digito pertentant, & ad vesicæ cervicem, si opus est, deducunt; mox emisso digito, forcipem hujus generis, lævem exterius, asperam interius, & excavatam intus, in vesicam, secundum digiti indicis longitudinem immittimus, qua lapis comprehensus extrahitur; habenturque plurimæ paratæ forcipes, ut & cuique ætati, & omni corporis magnitudini, & cuilibet calculorum varietati sufficiant, & congruæ sint. Postea si fortè lapis à forcipe comminutus aliqua ex parte sit, ut solet, vel arenosus, aut scaber in vesica remansit, instrumento intus immisso, quod cochleare appellatur, ejusmodi elicitur. Quo expedito opere, *turundam ex Ovi albumine, & vitello, cui Croci quidpiam sit additum*, in plagam immittunt, & ita apertum vulnus servant, quousque vesica ab alienis reliquiis expurgata sit, & pus in plaga appareat; extrà verò, *linteum ex Vino, & Oleo rosaceo expressum*; postea verò coxis adstrictis, & glutinationi plagæ, & carnis generationi student, & ita curant.

Modus Neotericorum extrahendi calculi.

Curatio vulneris in hac operatione.

CAP.

Cap. LX.

DE CHIRURGIIS PARTIUM VERENDARUM, TAM MULIEBRIUM, QUAM VIRILIUM: ET PRIMO DE PENIS CHIRURGIIS.

Post has variæ, multæque sequuntur confertim veluti Chirurgiæ, quæ partim ad naturalia, tum virorum, tum feminarum pertinent; partim ad testes conferunt pro herniarum curatione; partim circa anum tractantur. Quæ ad naturalia primo virorum spectant, ferè undecim numerantur, & sunt, quæ in cole primò administrantur; quarum aliæ sui ipsius, aliæ alterius partis causa, id est, vesicæ, peraguntur. Quæ ad colem attinent, decem ferè sunt, quæ vel decoris, vel salutis gratia fiunt, uti ex Celso elicere est, ideoque commodè, cum eodem Celso Lib. 6. Cap. 25. in duas deducuntur; aliæ quinetiam supervacuæ, aliæ necessariæ censentur. Supervacuæ sunt, adolescentes infibulare, glandem naturaliter detectam tegere, tectam denudare, & circumcisionem moliri; quas supervacuas rectè censemus, quia, ut Paulus refert Lib. 6. Cap. 53., hujusmodi defectus neque hujus partis actioni officiunt, neque tantum dedecori sunt, ut correctione per Chirurgiam egeant. Aliud verò quodcunque opus, ut glandem non perforatam aperire, carunculam ex canali eximere, ardorem ex gonorrhœa Chirurgia tollere, coalitum glandis cum præputio solvere, calculum in meatu urinario foras trahere, verrucas, vulgò porrificos, exterere, opera sunt omnia necessaria. Incipiamus igitur primò a non necessariis.

Operationes supervacuæ in pene.

Operationes necessariæ in pene.

Cap. LXI.

AD TEGENDAM COLIS GLANDEM DETECTAM.

Modus Celsi regendæ glandis.

Celsus, & Paulus, ad tegendam glandem colis, quæ nuda sit, decoris gratia, hæc scribunt; primò enim distinguendum est, an glandi id vitium naturale, an id ex circumcisione factum est; si id ei naturale est, dicit Celsus, oportere cutem circa glandem apprehendere, & extendere, donec illam ipsam condat, ibique deligari; deinde juxta pubem, in orbem dorsum penis incidere, donec colis nudetur; magna cura adhibita, ne vel urinæ iter, vel venæ, quæ ibi sunt, incidantur. Hoc facto, cutis ad vinculum inclinatur, nudaturque circa pubem, velut circulus, qui quousque carne repletur, linamentis impositis vinculum detinetur, in medio tantum relicto urinæ itinere. Hæc Celsus. Nos autem, qui in singulis his Chirurgicis operationibus, solemus judicium nostrum ferre, & interponere, & quæ scimus, ac experientia comprobavimus, communicare, sicuti supra fecimus, modo quidem meliorem modum operandi, modò aptiora instrumenta proponentes, quam Antiqui proposuerint; nonnunquam operationes Chirurgicas propter Chirurgorum timorem omissas reprehendentes; nonnunquam etiam obsoletas damnantes, propter earum sævitiam, & atrocitatem, etiamsi debellandorum morborum causa fierent; certè nunc longè magis has Chirurgias damnandas censemus, quod magnæ sint, proindeque atroces, & sine ulla morbi occasione, sed tantummodo decoris gratia ex Celso fiant; atque is decor, si Diis placet, in una parte desideratur, ac tentatur, quæ omnibus oculis tecta custodiri debet. Nam propter eam causam pudenda dicta sunt, ex Ruffo, quod ea detegere, ac nominare, absque temporis, & causæ ratione, pudore afficiamur. Quid igitur officit ipsius colis actioni, habere glandem detectam? Prorsus nihil. Nam & Hebræi liberos procreant, & coëunt, ut alii; & hujus causa, incidere cutem colis in orbem, primo quis dolor fuerit? rursusque quod periculum, ne canalis urinæ violetur? aut venæ incidantur, & profusio superveniat? certè id non laudo. Dicam, quid aliquando à me Nobilissimus quidam Comes quæsiverit. Fuit quidam, qui ortus cum præputio adstricto, & glande operta, curavit fieri sibi incisionem per longitudinem totius præputii, qua facta, nunquam postea potuit glans operiri; cum verò hic uxorem duxisset, & cuperet coire, aut delectationis gratia, & liberorum, aut asperum lintei contactum vitare, à me petiit, ut glans tegeretur. Ego autem id consilii dedi scripto, ut ex parte scarificaretur locus antea incisus, & cicatrice obductus, postea consueretur & glutinaretur; sic enim poterat glans regi, ac detegi, pro usus opportunitate.

Auctoris mens.

Consilium alicui ab Auctore datum.

Sed audiatis secundam Chirurgiam à Cel-

Alter modus Celsi, glandis tegendæ.

Celso propositam in eodem casu detectæ glandis, non tamen naturaliter, sed ex circumcisione detectæ. Inquit Celsus; sub circulo glandis, scalpello diducenda cutis ab interiore cole est; resoluta autem cutis rursus extenditur ultra glandem. Videatis quæso, quænam sæva operatio est hæc, quæ nullius morbi, sed decoris tantùm causa peragitur. Unde mirum non est, si apud nos nunquam fiant ejusmodi Chirurgiæ, & coacti simus judicium nostrum interponere, utrum bonæ sint, an malæ vel non; & an efficiendæ, an relinquendæ.

Cap. LXII.

AD APERIENDAM GLANDEM TECTAM.

Quæ incommoda afferat glans tecta.

Altera, & secunda Chirurgia priori opposita est, tectam perpetuò glandem detegere; quod evenit, cum protinus ab ipsamet natali die, ut dicit Paulus, præputium adeo strictum est anterius, ut detegere glandem homo non possit; interdum vidi ipsis potissimum senibus contigisse, ut præputium constringeretur ad summam oram, contracta in orbem duritie. Et existimant nonnulli id generationem prohibere, quod semen per angustam viam ejaculatum refrigeretur. Ego tamen vidi ejusmodi homines liberos genuisse, & toto vitæ tempore ita præputium gestasse absque molestia; & quamvis Celsus hoc vitium Græcè φίμωσιν appellet, videlicet coarctationem; tamen nullum ex ea imminet periculum, nisi fortè fortuna excrementum acre inter præputium, & glandem nonnunquam colligatur, ut passim solet, & erodat, ac tectum locum curare non possimus; sed si, dum homo meit, urina locum abluat, præputium constringendo, glandem ab hujusmodi erosione servabit immunem. Unum tamen vitari periculum non potest, quod supervacuam operationem non facit, & est, si aliquis cariem, aut porrificos appellatos, à meretricula contraxerit, tunc periculum imminet, ne universa glandula erodatur, aut ulcus sordidum fiat, & carcinomatis naturam contrahat: quo casu, Chirurgia à Celso, & Paulo proposita administranda. Sed antequam ad eam deveniam, ego consuevi mitiore, ac modestiore Chirurgia uti. Soleo præputium adstrictum ampliare turunda ex medulla can-

Auctor glandem ut detegat.

næ sorgi, melvæ vulgò, compressa, quæ loci humiditates absorbendo, intumescit mirum in modum, & præputium ampliat. Interdum soleo canaliculum ex plumbo, aut fistulam argenteam, aut æneam parare, & in medio medullæ inserere, ut urina inde reddatur; exterius autem, ubi durities adest, ut in senibus, soleo aut *citrinum Ceratum*, aut *ex Oxelæo* apponere. Sed his non conferentibus, tum demum ad Chirurgiam Celsi, & Pauli devenimus, cujus hæc ratio est; subter à summa ora cutis inciditur recta linea, usque ad frænum, id est, ligamentum infernum, quod canis etiam à Paulo appellatur; atque ita superius tergus relaxatum cedere retrò potest; in quo opere aptum instrumentum est, quod à Galeno syringotomon dicitur, quod ex altero latere acutum cuspide sit, aut aciem tenuem habeat. Subjungit Celsus; quod si parum sic profectum est, aut propter angustiam, aut propter duritiem tergoris, protinus triangula forma cutis ab inferiore parte excidenda est, sic ut vertex ejus ad frænum basis in tergo extremo sit.

Modus Celsi, & Pauli.

Cap. LXIII.

RATIO INFIBULANDI ADOLESCENTES.

Tertia chirurgica operatio, quæ etsi supervacua similiter censenda est, non tamen ita sæva est, & alicujus usus gratia paratur, est adoloscentum infibulatio; quam Celsus proponit Lib. 6. Cap. 25. hoc modo; Infibulare quoque adolescentulos interdum vocis, interdum valetudinis causa quidam consueverunt, ejusque hæc ratio est, cutis, quæ super glandem est, extenditur, notaturque utrinque à lateribus atramento, quà perforetur, deinde remittitur. Si super glandem notæ revertuntur, nimis apprehensum est, & infra notari debet; si glans ab ipsis libera est, is locus idoneus fistulæ est. Tum, quà notæ sunt, cutis acu filum ducente transuitur, ejusque fili capita inter se deligantur, quotidieque id movetur, donec circa foramina cicatriculæ fiant; ubi hæ confirmatæ, exempto filo, fibula inditur. Sed hoc quidem sæpius, inquit Celsus, inter supervacua, quam inter necessaria est. In qua infibulandi ratione, si fibula non videtur, nihil percipi eorum, quæ Cel-

Infibulandi modus.

Locus idoneus.

Celsus dicit, potest. Quare ego Antiquorum fibulam Auditoribus meis ostendere solitus sum, ex Musæo Illustris Pinelli petitam, & in colem immittere, ut viderent, quo modo adolescentes servarentur à coitu immunes.

Cap. LXIV.

DE CIRCUMCISIONE.

Circumcisio Albucasis.

Quarta chirurgica operatio circa colem, & ipsa superflua, est colis circumcisio, Hebræorum propria; quam Albucasis multipliciter proponit. Verum tamen unam magis laudat Lib. 2. Cap. 57. quæ hoc modo fit; apprehenditur, extenditurque summa cutis colis, id est, præputium, & duobus locis vinculo alligatur, & stringitur, postea in medio utriusque vinculi, forfice statim tota exciditur in orbem; possemus quoque idem novacula acutissima præstare. Paulus autem Libro 6. Cap. 57. proponit circumcisionem utilem, quæ fit, cum præputium gangræna affectum nigrescit; quo casu, orbiculatim præcidi debet; postea, si sanguis fluxerit, ferramentis candentibus lunatis utendum est. Quod si etiam glans denigrata sit, idem in ea quoque præstandum, & exiguus è plumbo canaliculus in urinæ meatum immittendus. Ego aliquando, ut hominem servarem, cui ultra glandulam colis erat carcinomate affectus, & corruptus, acutissima novacula transversè excidi, & ferramentis candentibus profusionem, & corruptionem superavi, & hominem liberavi.

Pauli.

Auctoris.

Cap. LXV.

MODUS EXIMENDI LAPIDEM E MEATU URINARIO.

Pauli modus extrahendi lapidem ex meatu urinario.

Nunc reliquas colis Chirurgias utiles, ac necessarias prosequamur; inter quas ea est, in qua lapillus interdum in canali urinario hæsit, posteaquam à vesica exivit. Hunc Paulus ita curat Libro 6. Capite 60. Præputium validè in anteriora attractum deligabimus, juxta glandis summitatem: item posteriore parte pudendi, propè vesicam, colem vinciemus, quod quidem facimus, ne lapis retrorsum recurrat, potissimum verò, ne ante calculum exemptum, præputii soluti cutis in oppositum recurrens, divisionem efficiendam contegat. Quo facto, scalpello ad id apto, supra ipsum lapidem canalem dividemus, & extrahemus. Hæc Pauli Chirurgia est. Ego autem, qui sæpius lapidem ex meatu urinario eduxi, ab utraque abstinui, hoc est, neque incisionem molitus sum; propterea quod, si ex angustiori loco, lapis exivit, puta ex vesicæ collo, & orificio, multo magis ex latiore protrahetur, ut est canalis colis; neque adstrictionem posterius adhibui, quando digitis recursum lapidis prohibui, multò minus anteriorem adstrictionem tentavi. Ideoque ego ita foras traho lapidem, qui in urinario canali hæsit; sumo specillum, quod in cochlearis similitudinem excavatum in extremo sit, ut auricularius scalper, quod in canalem demitto, ita ut lapillum prætereat, ac superet, ipsumque quadantenus suo labro, & cavo comprehendat; tum ad me traho, ita enim deducitur sensim foras lapillus, tum ipsum digito comprimendo, tum specillo cavo trahendo.

Auctoris modus.

Cap. LXVI.

DE MODO LENIENDI URINÆ ARDOREM IN GONORRHOEA.

Altera operatio in cole necessaria, quæ tertia est, dolori opitulatur, qui in Gonorrhoea interdum adeò in reddenda urina sævit, & excrescit, ut patientes potius mori velint, quam mejere; & ego habui viros adultos, cordatos, & prudentes, in quibus & fuit quidam Medicus insignis, qui postea ad Cæsaris Majestatem ivit, qui in hoc rerum statu, cum neque lac, neque caput lactis, neque flos cassiæ, neque aliud valeret, quod dolorem demulceret in inferna parte glandis, ad ejus radicem, ubi exigua adest cavitas, in qua semen putridum acerrimum residet, & partem hanc vegeto sensu præditam abradit, & exedit; tandem ego fui imaginatus hanc Chirurgiam, ut quo tempore mejere vellet, immitteret in meatum glandis hanc exiguam fistulam argenteam, politissimam, per quam urina absque contactu canalis exiret, & ita servatus est.

Auctoris modus leniendi ardorem urinæ.

Cap. LXVII.

DE AUFERENDA CARUNCULA, QUAM VULGO CARNOSITATEM DICUNT, E MEATU URINARIO.

Quarta Chirurgia, quæ similiter ad urinæ iter pertinet, ad carunculam refertur, quæ ut plurimùm Gonorrhœam sequitur; in qua cum exulceratio in canali oboriatur, succrescit inibi caro, quæ in principio mollis, & exigua, sed progressu temporis ita obduratur, & adaugetur, ut urinam sæpenumero supprimat; quæ Chirurgiam exposcit, non sine medicamentis: hæc autem cum erodentia sint, ne aliam partem quam carunculam erodant, nos ea solemus aut per fistulam argenteam impellere, aut candelæ concorporare, & ad carunculam usque adigere; sunt enim hæc magna ex parte pulveres aut *Sabinæ*, aut *Mysi*, aut *Portulaca contusa*, *& imposita*, aut alterius generis medicamentum carunculam erodens, consumensque. Sed quia sub prædictis modis medicamenta in urina emittenda eluuntur, & sæpe numero parum proficiunt, aut in longius tempus curam protrahunt; quocirca modus nuper excogitatus est, non solum diutissimè conservandi medicamentum, verum etiam cum eodem meiendi, absque eo, quod ab urina eluatur. Fit cannula ex linteo cera alba oblinito, longitudinis, quantus est digitus tranversus, latitudinis, ut æquet argenteam fistulam usurpandam, quæ filum longum habeat appensum; hæc extremitati styli argentei, qui ingrediatur fistulam argenteam, aptatur, ita ut cannula stylum admittat, qui extra argenteam fistulam nudus pateat, quanta est cerea cannula; quæ hoc modo aptata, jam unà cum argentea fistula, ac stylo, immittitur in urinæ canalem, usque dum occurrat caruncula; cannulam verò ceream attingere carunculam opus est, deinde cum est in loco carunculæ, argenteam fistulam retrahimus, & cannulam ceream relinquimus, ac per ipsam urinam emittimus, absque eo quod medicamentum circa cannulam ceream, eo oblitam, eluatur. Hic modus rarus est, ubi pertransit fistula argentea carunculam; filum autem appensum trahitur, cum volumus, ut cannula cerea foras trahatur, & medicamentum renovetur; solet enim duos dies persistere.

Modus Auctoris auferendi carnositatem.

Novus modus continendi medicamenta in meatu urinario.

Cap. LXVIII.

DE COALITU GLANDIS CUM PRÆPUTIO.

Quinta colis Chirurgia à Paulo, & Albucasi proposita est, cum ex ulcere glandis, & præputii, ita præputium glandi agglutinatur, ut incisione opus sit ad utrumque à se invicem diducendum; quod opus spatula absolvitur, quæ inserta dividat, & separet alterum ab altero; in quo opere periculum est, ne adeò exacta fiat intus abscissio, ut vel glandulæ portio, vel præputium violetur. Quod si aliter fieri non potest, monent, potius aliquid glandis, quam præputii amputandum, ne præputium, cum tenue sit, perforetur; quibus ab invicem separatis, linteolum interponendum, ne rursus coalescant. Quia verò, ut videtis, sub hac Chirurgia periculum est, ne aut præputium, aut glans scalpello violetur, & incidatur, utrumque autem malum est; propterea ego soleo utrumque periculum devitare divisione, & separatione facta, non cum acie scalpelli, sed cum manubriolo ejusdem, hoc est, vel cum acie scalpelli retusa; vel cum acie manubrioli ejusdem ex cornu; nam cum unio præputii cum glande fit recens facta, ideo non difficulter diducitur ab acie non acuta, sed retusa scalpelli, aut manubrioli; quæ neque præputium, neque glandem potest incidere, sed unionem tantum recentem disjungere.

Cautio in hac operatione.

Quomodo Auctor præputium à glande separet.

Cap. LXIX.

DE GLANDE NON PERFORATA.

Sexta Chirurgia ipsius colis, infantibus nascentibus administratur, cum scilicet oriuntur sine foramine in glande, per quod urina fertur; cui statim occurrendum est, ex sententia Albucasis Lib. 2. Capite 55. spatha valde subtili, cujus formam adducit Auctor; quæ commoda est, estque ad myrtini folii similitudinem. Sed commodior, ut puto, ea est, quam Celsus acutam spatham nominat, ac fortasse cæteris aptior est, quæ lancetta vulgo dicta, & in his, quæ cuspide est angustiore. Quo facto, monet Albucasis, esse in foramen immitten-

Albucasis quomodo glandem perforet.

tendum clavum subtilem plumbeum, qui meiendo auferatur, rursusque immittatur, per tres dies, aut quatuor; nam postea sanescit, & urina non sinit amplius occludi. Sed Albucasis curat quoque non solum, ubi sine foramine infantes nascuntur, verùm etiam cum valde strictum est, aut alieno loco patefactum, præcipuè verò subtus glandem; quod vitium hypospadæon Paulus nominat Lib. 6. Cap. 54., in quo etiam coguntur ægrotantes mejere, nonnisi arrecta, & sublevata mentula, alioqui indecorè recta deorsum urina fertur. Et quamvis Albucasis, Paulus, & Galenus quoque dicant, hoc vitium impedire generationem, quod semen non possit in uterum recta ejaculari; tamen ego vidi liberos esse genitos; nam cum uteri attractrix valida est, potest etiam in pudendum semen ejectum sursum ad se trahere.

Hypospadæon Paulo quid.

Quomodo strictum penis foramen amplietur.

Ad ampliandum autem foramen strictum, præcipit Albucasis, utendum esse eodem clavo plumbeo multis diebus. Sed quia incommodum est, infantes, qui frequentissimè mejunt, & fasciis semper obvoluti sunt, multos dies cum clavo plumbeo detinere, ideo laudo ego, ut quam citissimè amplietis foramen, parva turunda, ex medulla sambuci compressa, & rosaceo unguento oblinita; quæ statim intumescit humiditate combibita, & foramen ampliat. Eligo autem potius sambuci, quam sorgi medullam; quoniam illa mitior est, hæc vero tenellam carnem erodere posset.

Ubi verò inferius foramen male patefactum est, monet Albucasis, ægrum jacentem esse supinum collocandum; postea cole propè glandem apprehenso, amputandum esse tantum glandis, ut referat figuram pennæ ad scribendum aptatæ, & attemperatæ; sic enim foramen apparebit, & superius quodammodo spectabit; quo casu, oportet Chirurgum attentum esse sanguini sistendo. Hæc tamen Chirurgia rarò fit,

Cap. LXX.

DE EXCRESCENTIIS CARNIS IN GLANDE, ET PRÆPUTIO, QUÆ VULGO PORRIFICHI, DICUNTUR.

Solent præterea non rarò, ex lue Venerea potissimum, in præputio interius, maximè autem in glande, caro seu potius carnes humidæ, & molles, & quasi minutim incisæ excrescere, vulgò porrifichi; ita ni fallor, dicti, quod ficubus inversis earum caro comparari possit; quæ contagione, & sua virulenta humiditate vicinas partes afficiunt & apprehendunt, & ita facilè multiplicantur, quarum curatio & medicamentis, & vinculis, & forfice, & adurentibus tum medicamentis, tum ferramentis peragitur. Nam ubi mitiores sunt, & non admodum inveteratæ, medicamentis exterminantur, quæ duum sunt generum; alia enim ipsas carnes vivas, & rubras, albas, & mortuas reddunt, & ita ad nihilum deducunt; quod faciunt potius proprietate suæ substantiæ. Ex quo colligatis, id esse veluti secretum, & hæc est *Sabina pulverizata*, & imposita; quæ etiam veluti secretum est in carnositate canalis exterenda, & consumenda; quod apud me tanquam secretum servare potuissem. Sed tamen neque id facio, neque unquam feci, neque faciam, quia docendis aliis sim destinatus. Secundum medicamentum erodens est, & consumit carnis excrescentias, erodendo; ut est *Mysi*, *Sory*, *Chalcitis*, *Melanteria*, & alia similia. Secundus curandi modus vinculis procedit; nam cum hæ caruncula angusta basi oriantur, ideo lino, aut potius sericò filo tenui alligantur, & bidui spatio emortuæ decidunt. Tertius modus est quorundam, qui expeditius eximunt, & vice vinculorum utuntur forfice, qua ad basim admota, præcidunt. In quo opere illud animadvertendum, quòd ubi sanguis ille pravus, & contagiosus exit, qui solet, quà contingit, novas excitare carunculas, debemus statim vino albo locum abluere. Quartus modus adurendo procedit. Uruntur autem vel medicamentis, vel ferramentis. Si urentia usurpare volumus medicamenta, cavendum est, ne medicamentum spargatur, & sana pars comburatur; quod fiet, si præsens Medicus sit. Solet huic rei apprimè conferre, si *Oleo de Sulphure*, aut *de Vitriolo* tangantur. At ferramenta candentia tutiora cæteris sunt, quibus in nostra potestate est legem ustionis imponere.

1. Modus exterendi excrescentias per medicamenta.

Auctoris candor.

2. Modus per vincula.

3. Modus per forficem.

4. Modus per caustica.

Cap. LXXI.

DE TESTICULORUM CHIRURGIA: ET PRIMO DE HERNIIS.

Apud Veteres dicebatur tumor omnis κήλη, quacunque in parte esset; postea verò frequentius usurpari cepit de scroti ac testium tumoribus, quod illi tum crebriores essent, quatenus decidui, tum multo sæpius diversorum generum. Nam cum tumorum causæ tres sint in generatione, vel ex humorum influxu, vel ex partium decubitu, vel ex congestione; certè omnes hæ causæ concurrunt in testium tumoribus. Nam fiunt tumores in testibus & ab humoribus fluentibus, ut inflammationes, erysipelata, œdemata, & scirrhi; & à partibus decumbentibus; tertio loco ex congestione aut aquæ, aut alterius humoris; propterea longè plures enumerantur tumores in testibus, quam aliis partibus; nam in cæteris partibus non fiunt tumores à partium decubitu, ut in testibus, ideoque plures contingunt tumoris species in testibus, ut enterocele, hydrocele, sarcocele, cyrsocele, bubonocele. Item compositi ex his, ut enteroepiplocele, hydroenterocele, & similes. Qui sanè tumores à nostris communi nomine Herniæ dicuntur; quamvis Latini careant nominibus cuilibet propriis, ut dicit Celsus Lib. 7. Cap. 28. Hi tumores potius Chirurgia, quam medicamentis curantur; propterea sicuti varii, & multiplices in testibus fiunt tumores, sic variæ, & plures fiunt Chirurgiæ. Quæ ut sciantur, operæ pretium est videre partes testes componentes; quarum causâ tantus tumorum numerus, & tam varius nascitur.

Tumorum causæ tres.

Herniarum species.

Testes igitur sunt corpora glandulis similia, ut dicit Celsus Lib. 7. Cap. 28. qui tunicis, & operculis, operimentisque multis obvolvuntur. Tunicæ autem omninò tres sunt, omitto in præsentia scrotum, quod est cutis laxa, & rugosa, ambos obvelans testes, quæ potius testium commune operimentum est, quàm tunica; aliæ adeò inter se implicitæ, & innexæ sunt, ut ex toto separari non possint. Sed tamen scroti prima tunica, δαρτὸς, Dartos dicitur, quasi excoriatum dicas, quia scilicet excoriato scroto appareat; atque hæc tunica à membrana carnosa cuti subjecta porrigitur, & est illa, quæ testiculorum musculos cremasteres, hoc est, suspensores dictos, aut defert, eisque subjicitur, ut in tauro, & magnis animalibus; aut ipsamet carneis adaucta fibris musculus evadit, ut in minoribus. Quæ sane tunica, uti utrique testi communis est, ita non totum obvolvit testem, sed definit in testium principio, cuti, & alteri subjectæ annexa; nam si obvolveret, cum musculosa sit, ideoque tensa, & dura facta, testes ipsos, vasaque spermatica comprimeret, angeretque, atque semine impleri prohiberet. Secunda tunica darto subjecta deducitur à peritonæo, quod in ea parte, qua vasa abdomine exeunt, ea investit, & deorsum quasi vagina vasa sequitur, ipsaque obvolvit, subindeque universum testem. Ideoque hæc tunica à Galeno lib. de Semine ἐλυτροειδὴς, idest vaginalis dicta est. Ab aliis, pro ejus varietate, sic variis nominibus appellata; nam à Celso ἐλαφροειδὴς, quia tenuis; ab aliis passim ἐρυθροειδὴς, quia rubra; quòd vasis inter texta est; unde mare Erythræum, hoc est, rubrum dicitur, à Paulo demum ἑλικοειδὴς, quia gyros vasorum delineat, appellata est. Tertia, & ultima tunica, cæteris subjecta, quæ corpus testium proxime investit, ἐπιδιδυμὶς dicitur. Cæterum inter reliquas tunicas observanda maximè est illa, quæ veluti vagina vasis sese offert, quam Celsus passim mediam nominat, quia revera inter alias duas ponitur; quæ sanè aut dilatata, aut rupta, tumoribus multis causam præbet; quia è supernis partibus, vel intestina descendunt in testes, vel omentum, vel aqua. Sed aqua potest etiam per poros, & medias quasque regiones, ut tenuis, influere; ideoque aut intestina, aut omentum descendunt. Quæ partes primo quidem intumescere faciunt inguen, & ita fit hernia, dicta bubonocele, quando scilicet inguen tantum intumescit. Inde si deorsum per vaginam descendat intestinum, tota vagina intumescit, & potest appellari secunda hernia, nomine carens, in qua tota vagina intumescit, neque ulterius tumor in scrotum, & testes descendit, sed in fine vaginæ terminum habet; quod contingit, quando dartos integra est, neque adhuc resoluta, aut distracta à scroto, & vagina est; quæ si intestinum non detineret, perpetuò deorsum in scrotum, & testium fundum deturbaretur, tanquam

Prima tunica testium, Dartos dicta.

Secundæ tunicæ varia nomina.

Tertia tunica epididymis dicta.

Herniarum causæ.

quam in amplum spatium, quod statim vaginam subsequitur, ubi consummata fit hernia intestinalis. At nos passim hanc observamus herniam, quæ ultra vocatam vaginam non descendit.

Cap. LXXII.

DE BUBONOCELE.

His propositis, primùm de Bubonocele dicamus. In quo tumore Celsus, & Paulus varii sunt; etenim Celsus Lib. 7. Cap. 18. & 24. voluit esse varices inguinis, & ramicem inguinis dici. Paulus verò Lib. 6. Cap. 66. voluit, Bubonocelen esse herniam intestinalem inguinis tantum. Uterque vera dicit; quia potest inguen ab intestinis descendentibus, & illuc impetum facientibus intumescere, cum intestina non plus ultra descendunt, sed in inguine consistunt, dilatata parumper vaginali tunica, aut peritonæo, ubi vaginalem producit tunicam. Quo casu, fit Bubonocele, Græcis βυβωνοκήλη. Vel possunt venæ, quæ in inguine sunt, & magnæ, & frequentes, intumescere, & ita varicosæ effici, & inguinis ramicem creare, ita ut uterque affectus Chirurgia indigeat. De qua antequam dico, opere pretium esse duxi, vos hoc loco admonere de alia vulgari Chirurgia, quæ passim solet fieri ab omnibus imperitis, dum bubones in lue Gallica incidunt, qui propter jam duas propositas inguinis hernias, consueverunt vel intestinum incidere, vel venam violare cum periculo mortis. Neque hoc difficillimè evenit; si quis enim meretricem antea adeat, postea non multò interposito temporis spatio, occasione data, aut ex saltu, aut ex casu intumescat inguen, si ille accedat Chirurgum, dicatque se suspicari de bubone, statim tangens mollitiem, credet bubonem esse suppuratum, & ita incidet, & secabit intestinum; uti accidit Chirurgo amico meo, cum multo periculo vitæ patientis. Similiter si aliqua vena ex iis, quæ subtus excurrunt, aliquando extra producatur, quod illi tamen homini peculiare sit, & intumescat, non erit difficile, secando profusionem periculosam excitare. Propter hoc debetis esse cauti in bubonibus incidendis; tametsi passim à quocunque, vel imperitissimo incidantur. Ideoque Celsus Lib. 6. Cap. 11. in alis quidem, & inguinibus raro secandum esse protulit. Itaque si videatis in inguine à principio mollem tumorem, statim suspicemini de dilatatione facta ab intestino; quia bubo inter initia mollis non est, præcipuè autem Gallicus; præterea si æger jaceat, intus recurrit intestinum, & delitescit tumor, & si surgat, rursus se prodit; in bubone autem perpetuus est.

Conciliatur Celsi & Pauli sententia.

De periculo secandi intestinum, aut venam loco bubonis.

Ut dignoscatur intestinum dilatatum à bubone.

Ad rem igitur redeuntes, videamus quæ Chirurgia utrique bubonocele conveniat, tum ex Celso; tum ex Paulo. Bubonocelen omnes volunt fieri ab intestino, tunicam elythroida in sui initio dilatante; aut peritonæum, ubi una parte in elytroida desinit, distendente. Sed ego non video, quid prohibeat, idem vitium fieri quoque posse ab omento, quod parumper descendat, & tantum inguen dilatet. At credendum est, id esse quàm rarissimum; quia intestinum tum fæcibus, tum flatu dilatari facile potest; in omento autem utraque causa desideratur. Sed quomodocunque id accidat, omnino bubonocele potius herniæ intestinalis principium dicendum, quam hernia; siquidem cum intestinum in scrotum descendit, prius per inguina transeat necesse est, & dilatet. Ideoque Paulus dixit, intestinalem herniam, quæ inguinum est, præcedere, etenim si peritonæum ea parte à flatu, aut alia causa intendatur, & intestinum illuc aut flatu turgidum, aut fæcibus oppletum impetum faciat, excitatur bubonocele, ex Paulo; cujus idem duplicem proponit Chirurgiam, quarum alteram incisione, alteram ustione curat.

Bubonocele unde fiat.

An bubonocele sit dicenda hernia.

Inciditur igitur inguen, quà tumidum est, linea transversa, tres digitos longa, & cute incisa, membrana carnosa subjecta, & si quæ alia est; tum verò etiam pinguedo eximitur, ita ut peritonæum tumens, denudatum appareat. Celsus vult, incisionem esse faciendam audacter, usque ad mediam tunicam, quæ vaginam facit; postea specillo peritonæum deorsum comprimitur, ut etiam intestinum intus compellatur. & recondatur; & servato inibi specillo peritonæum comprimente, suturis invicem labia vulneris committemus; quo facto, specillum recipiemus, & vulnus curabimus ut simplex, & cruentum. Hæc est in bubonocele Pauli Chirurgia; quæ, uti videtis, per suturam cutim tantum adstringit, ut per adstrictionem, & cicatricem, prohibeatur peri-

Prima Chirurgia Pauli in bubonocele, per incisionem.

peritonæi laxatio, & intestini impetus.

Altera Pauli chirurgia per ustionem.

Proponuit deinde Paulus secundam Chirurgiam, quæ ustione expletur, quam dicit à Recentioribus magis probari. Primum enim oportet hominem mediocriter agitari, & tussi violenta, intentione, & spiritu retento, tumorem inguinis attolli, ut quantus est se ostendat; tum atramento scriptorio totum tumorem signare triangula figura, quæ superius basin habeat transversam; inde jacere patientem præcipiemus, & candens ferrum primum clavatum, per mediam trianguli notam admovebimus; inde alias trianguli costas aduremus ferramento, Γ litteræ Græcæ similitudinem referente; tertio laterculato, aut lenticulato ferramento totum triangulum adæquabimus, hoc est, medium trianguli spatium totum comburemus, ferramentum candens ita imprimentes, ut sola cutis, & pinguedo, non autem peritonæum subjectum vim ignis persentiat; & facta ustione, *Sal una cum Porro tritus* imponitur. Quæ Pauli Chirurgia, uti videtis, per vim ignis cutim contrahit, & cicatricem duram ac contractam efficit, & hoc modo tumorem deprimit, & peritonæum attolli non sinit.

Cingulum Auctoris in hoc casu.

Quæ porrò Chirurgia, unà cum superiore proposita vehementem dolorem inferunt, & satis difficiles sunt, atque insuper incipiente exiguo affectu, plerique eam renuant, quibus ego soleo cingulum præscribere, quod pulvinar ex linteis multiplicatis confectum, & durum factum in altero extremo habeat, ut mollem tumorem comprimendo peritonæi distensionem, & intestini impetum prohibeat; quod præterea subjectum habeat ceratum adstringens, jam propositum in cura prominentiæ umbilici, quod exsiccando, & constringendo, laxatum peritonæum contrahat.

Pila Auctoris in bubonocele.

Solemus quoque pilam conficere ex charta membranea, vulgo pergamena dicta, madefactam in *Aqua Myrti*, aut *Vino Granatorum*. Et in hernia quæ totam vaginam occupet, cingulum, bracherium vulgò, usurpamus, supra ceratum adhibentes. Quod si in inguine varix sit, ita ut venæ ejusdem intumescant, & capreolorum ritu intorqueantur; id quod non difficulter eò loci accidere potest, quòd venæ contortæ discurrant, & præparantia vasa, hederæ modo contorta incedant, certè curatio hæc non placet; quod enim ad venas attinet, si duobus extremis, vinculis constringantur, subinde exsiccabuntur, & imminuentur; at si vasa præparantia varicosa fiant, si ligentur, seminis generatio illius testis impedietur.

Curatio proposita correcta.

Propterea ego magis probo, ut medicamenta adstringentia imponantur; cujusmodi sunt *Sorba*, *Mespila*, *&* *Pyrastra contusa*, *ac imposita*; maximè autem omnium, *immaturi fructus ligni Guajaci contusi*, *&* *impositi*, *Spongia item nova expressa in Aqua Calcis vivæ*, *exstinctæ in Aqua Fabrorum*, *in qua macerata sint Malicorium*, *&* *Balaustia*. Et de bubonocele hactenus.

Ut Auctor dilatationem inguinis adstringat.

Nunc de intestinali hernia; de qua antequam dico, ostendam vobis, quid efficere oportet, ut dilatatio inguinis adstringatur, & curetur. Elevanda cutis inguinis est, & per longitudinem, quantus tumor est, incidenda; ubi ad membranas, quæ nervum investiunt, ventum est, ut eas dilatatas conspiciamus, iis similiter à ministro elevatis, suturis per longitudinem injectis, & propè spermatica vasa factis, adstringemus, diligentia adhibita, ut media membrana, quam vaginalem diximus, consuatur, & dilatata per suturam adstringatur; prospicientes interea, ne aliud, quam membrana proposita consuatur; nam si spermatica vasa simul sutura adstringantur, seminis generatio à vinculis impedietur. Qui sanè curandi modus inculpatus, ac regius dici potest; quia neque testes offendit, neque aliud quid; & est modus in cæteris quoque herniis à partium decubitu factis, usurpandus.

Cap. LXXIII.

DE INTESTINALI HERNIA.

Intestinalis hernia duplex.

Reliquæ herniæ, quæ Chirurgia curantur, non omnes eandem exposcunt Chirurgiam, sed variam, pro varietate scilicet herniarum; nam Ἐντεροκήλη, id est, intestinalis, quam ego duplicem constituo, perfectam, & imperfectam; perfectamque nomino, cum intestinum, non solùm vaginalem tunicam dilatat, sed etiam ultra descendit, videlicet in scrotum, & fundum testiculi; imperfectam verò, cum vaginalem tantummodo tunicam dilatat, & non ultra descendit, uti videmus plurimos ita affectos; cujus causam supra diximus.

Quomodo curetur.

Curatur per adstrictionem, si dilatata sit, seu glutinationem vaginalis tunicæ, si rupta. Nam aut dilatatur, aut rumpitur,

tur, ut plurimum autem dilatatur, maxime cum hernia sensim fit, & intestinum pedetentim descendit. Rumpitur autem, cum repentè fit à violenta causa, ut saltu, casu ab alto, contusione, valido sub pondere nixu, valentissima spiritus cohibitione, & similibus. Igitur adstrictio dilatationis, agglutinatio ruptionis causa requiritur; quæ sanè adstrictio, aut agglutinatio, si exigua est dilatatio, medicamentis absolvitur multis modis; si major, tum medicamentis, tum fascia, & pila ex charta, inguini apposita; dicebat enim Celsus Lib. 7. Cap. 20. si cui parvulo puero intestinum descendit, antè scalpellum excipienda junctura est. Fascia ejus rei causa fit, cujus imo loco pila assuta est, ex panniculis facta, ex cujus constrictione sæpe inter se tunicæ glutinantur. Sed si adhuc amplior est dilatatio, medicamentis, ac bracherio vulgò, juvatur; quod sanè bracherium aliud fit ex involutis linteis, aliud ex ligno, ac ferro. Quæ omnes Chirurgiæ tutissimæ sunt, & sæpe glutinant, si modò ceratum sub pila, aut pulvinari ponatur, adstringens appellatum, aliàs descriptum; quæ tamen hernias sæpe non sanant, sed tantummodo detinent intus intestinum, quo minus descendat; quæ utique communissima intentio, & cæteris prior, in his omnibus curandis, sine qua neque adstrictio, neque glutinatio exspectari potest. Quod si hæc parum proficiunt, quia maxima sit aut dilatatio, aut ruptio, tum demum ad Chirurgias alias devenimus, quæ cum aliquo periculo fiunt, quæ tamen in majoris, minorisque ratione consistunt. Generatim primò hæc Chirurgia dupliciter peragitur, vel sine testiculi extractione à bonis Chirurgis; vel cum ejusdem extractione ab Empiricis, & litterarum ignaris. Sine testiculi extractione adhuc dupliciter, vel sine læsione vasorum seminis; vel cum læsione eorundem, & ablatione virtutis gignendi semen. Sine læsione adhuc dupliciter, vel sutura, vel igne, scilicet ferramentis candentibus; cum læsione verò vasorum, multis modis, qui tamen omnes in eo conveniunt, videlicet ut adstringatur, glutineturque, quod dilatatum, aut ruptum est, ita ut in posterum intestinum non descendat. Igitur intestinis primò reconditis, fibula, seu puncto facto in inguine, adstringitur peritonæum, seu vagina dilatata; quod fit, signato priùs loco dilatato, indè facta incisione obliqua in inguine, donec tunica vaginalis dilatata, mediam Celsus appellat, appareat; nam si cutem non incisam simul apprehenderemus, non fieret facilè glutinatio; deinde fibula imponenda vasis seminis, & peritonæo dilatato simul constrictis. Sunt qui ad fibulam imponendam, utuntur recurvato instrumento filum aureum trahente; sed omnis acus firma, crassior, recurvata filum crassius cera oblinitum trahens, utilis; quamvis magis laudem filum ex auro factum, ut quod flexibile est, neque mordet, & erodit partes adstrictas, sed constringit tantùm, usque quo glutinetur; qui modus adimit virtutem generandi ipsi testi, quia ligantur vasa seminis. Secundus modus, qui facultatem generandi non adimit, fit facta sectione in cute per longitudinem totius vaginæ dilatatæ, videlicet secta cute usque ad vaginalem tunicam; deinde digitis, aut hamulis elevata vagina, & facta secundum longitudinem totius dilatationis, in vagina dilatata, sutura, cum acu firma, crassa, & recurvata, filum crassum, firmumque trahente, remanentibusque intus vasis seminis integris, jam glutinatur tunica sine testium extractione, & læsione. Vel tertiò fit Chirurgia, cum ferramentis candentibus pluribus exiguis cuspidatis, adurendo scilicet totam tunicam dilatatam, non solùm ad dilatationis terminos, sed etiam rectà per longitudinem in medio; contrahitur enim hæc ab igne, & occallescit, dum cicatrix inducitur, & ita adstringitur, quod dilatatum est; idque si cautè fiat, penè integra omnia ad semen spectantia servantur.

Per fasciam.

Per bracherium.

Chirurgia duplex herniæ intestinalis.

Primus modus curandi herniam intestinalem.

Secundus modus.

Tertius modus per adustionem.

Quod si dilatatio, aut potius ruptura ingens sit, eo casu, fit Chirurgia cum extractione testiculi, hoc sanè modò. Ligatur æger supinus super tabulam, inde signatur in inguine tota dilatatio obliquè atramento; postea minister comprimit in imo abdomine, intestina, ne foras prorumpant; tum Chirurgus, scalpello obliqua facta in inguine sectione, sursum impellit testem, ut foras per foramen exeat; pòstea digito indice circumcirca omnes membranas evellit, & à scroto separat, potissimumque vaginalem dilatatam, eamque itidem foras trahit, postea apprehensis vasis, & vaginali tunica, hoc est, toto nervo, forcipe ad eam rem accommodata, sutura simul jungit, inde supra suturam excidit,

Chirurgia cum extractione testiculi.

dit, & testem abjicit; postea ad sanguinem sistendum, excisa omnia supra suturam ferramento candente comburit, & intus reponit, filo longo exterius relicto, ut eo laxatum idoneo tempore auferatur. Ultimo loco, ferramento immisso per foramen inguinis, quod ad fundum scroti perveniat, perforatur ipsum scrotum, quò vulnus expurgetur, & ita operatio hæc absolvitur. Quæ ita horribilis, ita periculosa est, ut quamvis plures evadant, plures tamen aut sub ea, aut paulò post moriantur; unde isti suscipiunt ægrotantes curandos, aut mortuos. Propter quam causam ego fui semper hujus opinionis, ut nullo modo patientes hujusmodi periculum subeant; præsertim cum bracherium gestare possint tota vita, absque eo, quod unus dies totius vitæ brevietur; idque eo libentius consulo, quod hisce diebus, cum de hac re loquerer cum D. Horatio de Norsia, operatore maximè hac in re exercitato, dixit mihi, quòd ante aliquot annos, plusquam ducentos singulis annis incidebat, nunc neque etiam viginti; & causam mihi expetenti retulit, quia bracherio, & adstringenti medicamento imposito plerique sanantur.

Bracherii utilitas.

Hoc loco subit casum mirabilem recensere, qui accidit cuidam monacho Montis Silicis. Natura comparatum est, unumquemque testes inæquales, hoc est, alterum altero majorem, & vasa etiam majora, & semine magis repleta conjuncta habere; sic autem fit ut plurimum sinister, qui destinatur generationi feminarum, quas natura magis intendit. Unde ego vidi plurimos ad me venientes, credentes se male habere, quod unum testem altero majorem in se ipsis observarent, propter quam imaginationem videbatur illis testis major dolere. Ego autem certos reddidi, id naturale esse, neque ullum malum inde eventurum. Cum igitur adolescens ejusmodi testium inæqualitatem in seipso observaret, ostendens hunc testem operario; ille dixit, se habere herniam, & brevi moriturum, nisi extrahatur testis; atque ut brevibus perstringam, eo ligato, dum testem extracturus esset, accurrens pater adolescentis, qui erat religiosus, & videns horribile id spectaculum, retinuit operarium ab opere dicens, se velle, ut prius ego viderem patientem; qui propterea solutus est, & cum me adiret, dixi, ipsum nullo prorsus malo detineri, & ita fuit.

Testis unus major altere.

Cap. LXXIV.

DE HERNIA EPIPLOCELE.

Si igitur intestinalis hernia rarò debet ita curari, multò minus hernia omenti, *Ε'πιπλοκήλη* dicta à Græcis, quæ facilior est, & sine ullo periculo gestari potest, & ex dilatatione tantùm mediæ tunicæ fit, eodem modo curanda est; quamvis Chirurgi vulgò eam passim curent, ut intestinalem.

Epiplocele non est curanda modo dicto.

Cap. LXXV.

DE HERNIA AQUOSA.

Aqua in testibus interdum colligitur, interdum ex imo abdomine fluit; & evacuatione curatur, aut sensibili, videlicet Chirurgia; aut medicamento, & insensibiliter. Hydrocele autem Chirurgia curatur, quando medicamenta exsiccare, & discutere aquam non possunt; potuit autem sæpe *spongia ex Aqua Calcis expressa*. Sed si hæc non sufficit, curatur simplici incisione, facta in loco decliviori, quæ tamen respondeat aquæ contentæ, & loco experte vasorum; quæ omnia cognoscetis, si adversa luce admissa diaphanum ipsius aquæ, & simul scroti appareat. Atque hac ratione vidi multos consenuisse, qui subinde simplici hac incisione aquam evacuabant, quæ primum denuo esset collecta, & statim incisionem obstruebant. Alii per multos dies apertam incisionem servarunt, argentea fistula. At ubi aqua ex abdomine descendit, subindeque repletur testis, & recurrit hernia, seto à Guidone præcipitur in scroto; qui tamen temporis progressu potest testem refrigerare, & duplici nomine herniam excitare, fluxione, & congestione; propterea laudo, ut *decocto Salsæ*, cum sudore copioso, aquæ exsiccatio in abdomine, & universo corpore tentetur.

Hydrocele ut curetur.

Ut aqua ex abdomine scrotum illapsa eliciatur.

Cap. LXXVI.

DE HERNIA CARNOSA, QUÆ GRÆCIS ΣΑΡΚΟΚΗΛΗ *DICITUR.*

Carnosam verò herniam, ubi medicamentis non cessit, diuturnaque est, vidi sanatam, facta sectione per longitudinem testis, deinde teste toto unà cum carne adnexa, foras tracto, & inciso loco vasorum; semel enim invenimus

Cura sarcoceles.

mus testem exterius sanum, intus tamen putrefactum. Ego in teste carcinomate affecto, qui erat pileo major, ad inguen priùs vasis forcipe apprehensis, inde contutis, & vinculis constrictis, abscidi vasa transversè, & universum testem abjeci; postea ferramentis candentibus combussi, & intra viginti dies sanatus est, qui alioqui erat mortuus spatio quatuor dierum.

Auctoris experimentum.

Cap. LXXVII.

DE HERNIA CARNOSA, ET AQUOSA SIMUL MISTIS.

Auctoris cura sarcoceles, & hydroceles mistarum.

Si carnosa simul, & aquosa sit hernia, ego talem curam adhibeo. Seco cutem, & incisionem facio exiguam, & loco potiùs altiore, quam in fundo; inde turunda imposita, cum digestivo, & pus movente medicamento, diutiùs procedo; neque unquam totum pus extraho, sed perpetuò bonam intus partem relinquo, quod sensim carnem corrodit, & ita sanat.

Cap. LXXVIII.

DE RAMICE.

Ramex quid.

Ramex, hoc est κυρσοκήλη nil aliud est, quam venæ in testibus dilatatæ, & varicum modo conglomeratæ; atque hæ, ut Celsus, & Paulus scribunt, vel sunt scroti venæ; vel in darti membranis; vel tertio sunt, quæ testiculum nutriunt. Omnia sub nomine ramicis Celsus comprehendit, quamvis Paulus, in scroto venas dilatatas, simplici vocabulo, varices; in venis autem testes nutrientibus, varicosum ramicem, Græcè κυρσοκήλην nominet. Igitur si in scroto ramex est, monet Celsus, tenuibus, & acutis ferramentis, quæ ipsis venis infigantur, adurendum esse, ita ut nihil aliud, quam venæ urantur; maximè verò ubi inter se implicitæ conglomerantur, eò ferrum admovendum esse.

Ramex scroti ut curandus.

Quibus verò super mediam tunicam venæ tument, incidendum inguen est, atque tunica protrahenda, ab eaque venæ digito, aut manubriolo scalpelli separandæ; qua parte verò inhærebunt, à superiore, & inferiore parte lino vinciendæ, fibulæque indendæ, tum sub ipsis vinculis præcidendæ, reponendusque testiculus est.

Cura tumoris venarum mediæ tunicæ.

At ubi tertiæ tunicæ ramex insedit, mediam excidi necesse est; deinde si duæ, tresve venæ tument, ne vitium protrahatur, idem faciendum, quod supra scriptum est, ut ab inguine, & à testiculo deligatæ venæ præcidantur, isque condatur.

Tertiæ tunicæ.

Ubi verò inter imam tunicam, & ipsum testiculum, nervumque ejus ramex ortus est, inquit Celsus, una curatio est, quæ totum testiculum abscindit.

Ima tunica.

Cap. LXXIX.

CIRCA NATURALIA FEMINARUM CHIRURGIA: ET PRIMO DE HERMAPHRODITIS

Expositis, & circa naturalia marium suis administratis Chirurgiis, locus ipse exigere videtur, ut subjiciam, quæ curatio naturalibus feminarum, cum aliter, quam manu succurri non potest, adhibeatur. Duæ à Celso proponuntur Chirurgiæ in naturalibus feminarum partibus. Una est, quomodo curentur, quæ concubitum non admittunt. Secunda, quomodo partus emortuus ex utero excutiatur. Addit Paulus nonnullas alias, videlicet; quomodo Hermaphroditi tum viri, tum mulieres emendentur; quomodo nympha in mulieribus nimis prolixa excidatur; & caro ex utero extra vulvam producta, & propendens amputetur; quomodo secundæ relictæ extrahantur; itemque de vulvæ abscessu, thymis, & condylomatibus. Addo rursus ego, quomodo uterus prolapsus intrudatur, & num orificii uteri coalitus corrigi possit; atque nympha non perforata aperiatur; ut summatim in naturalibus feminarum aliæ Chirurgiæ ad exteriores vulvæ partes pertineant; ut quæ ad Hermaphroditos, & ad prolixam nympham; aliæ ad vulvam, & ejus orificium, ut quæ ad membranam non perforatam, & glutinata vulvæ labra attinent; aliæ intus magis in pudendo sint, ut tuberculum, seu abscessus, seu concreta caro; aliæ sursum ad uteri principium consistant, ut os uteri agglutinatum; aliæ rursus ad uterum spectent, idque multipliciter, vel non fœtum, ut cum fit uteri prolapsus; vel effœtum, ut cum partus emortuus in eo continetur vel denique à partu, ut cum secundæ detinentur. Itaque nulla naturalis feminarum pars, aut particula est, quæ Chirurgiam non requirat. De quibus omnibus agere insti-

Variæ operationes in naturalibus feminarum.

ſtitutum noſtrum eſt, ab externa vulva, ad uſque uterum aſcendentes, & primo de hermaphroditis.

Cap. LXXX.
DE HERMAPHRODITIS.

Hermaphroditus unde dictus.

Hermaphroditus dicitur, qui utrumque habet ſexum, olim ἀνδρόγυνος vocabatur, ex Plinio, ut apud Platonem, ita dictus, quia ſit Mercurii, & Veneris filius, ut vocis compoſitio indicat; nam Mercurius Ἑρμῆς, Venus Ἀφροδίτη, à Græcis dicitur. Ut fabulantur Poëtæ, fuit adoleſcens formoſiſſimus, quem cum eſſet complexa Salmacis Nympha in fonte; & blanditiis, ac precibus ad concubitum flectere non poſſet, illa à Diis petiit, ut ex duobus corporibus in unum redigerentur; quod factum eſt. Plinius Lib. 7. Cap. 3. ait, quod olim in prodigiis habebatur, nunc in deliciis. Quia verò multam utrique ſexui affert deformitatem, ideò Paulus ejus Chirurgiam proponit. Primo autem ex Leonide ponit differentias hermaphroditorum, quas in viris tres, in mulieribus unam conſtituit. In viris quidem, modo juxta regionem inter ſcrotum, & anum, modò in medio ſcroto muliebris pudendi, pilis obſiti forma apparet. Tertia verò ad has accedit, in qua nonnulli veluti ex mulieris pudendo, quod in ſcroto eſt, urinam profundunt. In mulieribus verò ſupra pudendum juxta pubem virile frequenter genitale invenitur, tribus quibuſdam exſtantibus corporibus, uno tanquam cole, duobus autem veluti teſticulis. Hæc Paulus. Ego autem, quid in hac re obſervarim, dicam; obſervavi enim in homine inter anum, & teſtes, ſtatim ſub teſtibus, præter ſua genitalia membra, formata quoque fuiſſe labia vulvæ, ſine tamen aliqua cavitate, ita ut videretur, naturam voluiſſe vulvam, & pudendum mulieris efformare, fruſtratam tamen fuiſſe. In mulieribus verò, obſervavi nympham productam fuiſſe nunc ad duos, nunc ad tres digitos, quæ tamen erat flaccida, neque erigebatur: nihil ultra à me fuit hac in re obſervatum. Audivi tamen & Peruſiæ, & hic Patavii, mulierem fuiſſe hermaphroditum, quæ concubitum cum aliis mulieribus habebat, hac parte erecta, ut quoque dicit Paulus. Fama quoque eſt, in bello Ungarico proxime

Fabula hermaphroditi.

Differentiæ hermaphroditorum.

præterito, militem peperiſſe, qui ad intuitum mas, ſed clam femina quoque erat perfecta. Nec mirum, hæc à natura fieri; quoniam in generatione, ut puta in naturæ operum maximè naturali, tantum de ſucceſſione fuit natura ſollicita, ut potius abundare in ſuperfluis, quam deficere in neceſſariis maluerit. Itaque primò fecit conceptum, ad utrumque ſexum ſuſcipiendum aptum, ut ſcilicet unum ſaltem vel mas, vel femina, quo minus procreatur, aufugiat. Sic in ovis quoque per duplicatum vitellum factum eſt; propterea ſicuti hominem fecit poteſtate feminam, ſic feminam marem evadere idoneam molita eſt. In quo tamen præpollet femina, quod frequentiùs in femina, maris genitalia, non contra, feminæ in mare poſita ſunt. Unde Paulus in mulieribus frequenter accidere dixit maſculeum ſexum. Ratio ea eſt, quia uti ex Anatome dictum eſt, natura magis feminarum, quam marium generationem appetit, & intendit, propter cauſas in Anatome allatas; ad quam hæc fortè magis ſpectant, quàm ad hunc locum.

Unde naſcantur hermaphroditi.

Sed nos Pauli Chirurgiam in hermaphroditis afferamus, & primo in viris femineum ſexum habentibus. Paulus dicit, quòd tertia virorum deformitas, qua urina per ſcrotum excernitur, curationem non recipit; reliquæ tres curantur, corporibus ſupervacuis è medio ſublatis, & ulcerum modo curatis. Quæ Pauli verba nil aliud præcipiunt, quam ut excidantur corpora mulieris, & pudendum, ac vulvam facientia. Ego verò cum nil iſtiuſmodi viderim, neque actioni officere, neque incommodum eſſe, neque deformitatem ullius oculis afferre, ſatius fore exiſtimavi, ab opere dolorem afferente abſtinere, & ſine Chirurgia ea dimittere.

Chirurgia hermaphroditorum.

Sed de nympha ſolum difficultas eſt, de qua Paulus privatim agit; tum verò ab Ægyptiis non conceditur, qui in virginibus eam excidere conſueverunt, ubi ſcilicet multa prómineret; quod duabus, tribuſque de cauſis factum eſſe reor. Primò, quod exiſtimarent, hanc partem plus juſto prominentem, actui venereo incommodam eſſe; quod in vulvæ orificium incidat, & colis ingreſſum liberum prohibeat. Secundo, quia exiſtimarent, nefas & piaculum eſſe, mulierem agere quoque virum poſſe. Tertiò, ut modeſtiores feminas redderent, & in-ex-

Cur Ægyptii nympham excidant virginibus.

explebilem libidinem, locis illis æstuosis feminas urgentem, per nymphæ amputationem, quæ Veneris aculeus, & tentigo est, refrenarent; nam hæc pars, uti Anatome demonstrat, formam colis, & substantiam, corporisque proprietatem exactè refert, proindeque & oblectationem, & omnem penis actionem habere necesse est. Sed jam tempus est, ut hujus quoque partis Chirurgiam peragamus; quam Paulus, resupinata muliere, & nympha volsella prehensa, scalpello exscindit; diligentia adhibita, ne tam altè ipsam penetremus, ut fluidus affectus, Rhyada vocant, excitetur. Sed melius erit tum ad dolorem, tum ad rhyada vitandum, forcipe angustiore ipsam apprehendere, sensimque stringere, ut adstrictione sensus hebetetur, inde præcidere. Quo loco Paulus quoque Chirurgiam proponit sarcosis, hoc est, excrescentis carnis, seu ab uteri ore propaginis, muliebre pudendum replentis, interim foras caudæ modo procidentis; quam modo nymphæ præcidendam præcipit. At ego tutiorem intus præcisionem fore existimarem, instrumento polypo præcidendo accommodato. Tres itaque Chirurgiæ administratæ huc usque sunt, duæ ad hermaphroditos, & nympham pertinent; tertia ad carnem supernatam. Nunc ad ea, quæ magis ad vulvæ orificium pertinent, schisma Græci dicunt, accedamus.

Chirurgia nymphæ secundum Paulum.

Chirurgia carnis excrescentis.

Cap. LXXXI.

DE VITIIS, QUORUM CAUSA FEMINÆ CONCUBITUM NON ADMITTUNT, ET CONCEPTIO IMPEDITUR.

Constat inter omnes, præcipuum naturalium feminarum usum esse concipere, id est, semen recondere in locum generationis, qui est uterus: unde impeditur conceptio vitio uteri. Quia verò mulieres, ex Aristotele, uteros, & vulvas intus habent, quod locus exterior corporis & frigidus est, & offensioni expositus, & ad ipsum pervenire semen viri oportebat, ideo vagina in femina, quæ vulva dicitur, & colis factus in mare est, qui semen per vaginam ad uterum derivet; quo fit, ut necessaria sit colis intrusio in vulvam, & vaginam, ut semen in uterum injiciatur, & fiat conceptio. Et hæc intrusio, quæ fit cum fricatione, appellatur concubitus; quia simul cubant, conjunguntur, & coëunt naturalia marium cum naturalibus feminarum; quæ actio ob id etiam coitus appellatur. Quo loco occurrit casus, & quæsitum, mihi à Sacerdote quodam propositum, num scilicet sit possibile, feminam concipere absque coitu, & ingressu colis in vulvam; propterea quod ipse acceperat ab adolescentibus, femina, & mare, quod cum ob amorem mutuum simul in loco solitario convenissent, dum se osculis, & illecebris, ac blanditiis ita stantes se amplexarentur, femina permisit colem maris ad vulvæ orificium vix pertingere; ille verò tentigine flagrans, semen ad vulvæ orificium invitus ejecit, & gravida facta virgo est, sine concubitu; quem poterat uterque fateri, si secutus esset, cum gravidam eam esse constaret; sed ambo asseverarunt, penem in vulvam nequaquam penetrasse. Ego dixi, possibilem fuisse casum conceptionis; propterea quod, cum ambo essent adolescentes, & tentigine ambo arderent, potuit glandis orificium, hymenis foramini sic è directo opponi, & conjungi, & ita semen à mare vi magna emissum, potuit per hymenis orificium in vulvam ingredi; inde verò à valentissima uteri vi attractrice, per vulvæ vaginam sursum trahi, & in uterum recondi, & ita feminam concipere. Nam vulvam pollere vi insigni attractrice, testis est Plato, qui animali uterum comparat, & veluti animal esse asseverat. Qui casus omnino probabilis est, sicuti ille ab Averroë propositus, de semine viri in balneum effuso, & in mulieris vulvam illapso, quæ inde conceperit, omnino videtur absurdus, neque ullo modo admittendus.

An femina possit concipere absque coitu.

Historia ab Averroë allata absurda.

Vitia igitur, ut ad rem accedamus, quæ in naturalibus feminarum partibus contingunt, & ad concubitum, & conceptionem impeditam pertinent, sunt in triplici differentia. Alia enim concubitum ex toto prohibent; alia admittunt quidem, sed difficulter; alia denique sunt, quæ concubitum utcunque admittunt, sed conceptionem prohibent. Addit Paulus quartam, jam propositam differentiam, ob cujus vitium mulieres neque concipiunt, neque probè concubitum admittunt. Quæ concubitum omnino vetant, sunt ea, quæ vulvæ orificium prorsus occludunt; quæ duplicia sunt; aut membrana ori vulvæ opposita imperforata; aut vulvæ orificium glutina-

Vitia naturalium muliebrium.

Vitia quæ concubitum prohibent.

tinatum. Membrana, quæ hymen dicitur, imperforata, ex semine originem in conceptione habuit; at vulvæ scissuræ glutinatio, vel cepit à primo ortu, vel postea a præcedente ulcere, quod sanescendo, per malam curam, oræ pudendi sint agglutinatæ; quorum omnium causa concubitus omnino prohibetur.

Vitia quæ coitum difficilem reddunt.

Quæ verò concubitum quidem, sed difficulter admittunt, sunt vitia in medio sinu, seu in media parte cunni, & vaginæ ipsius vulvæ, ut est; aut adnatum tuberculum; aut abscessus, ut notat Paulus; aut adnata caro, quæ colem quidem utcunque admittit, sed ægrè & cum difficultate; necnon pellicula hymen dicta, perforata quidem, sed altius, ne penis ingredi possit, quia non respondeat pudendo seu vaginæ. Nam in primo concubitu, penis ad exiguum hymenis orificium impulsus, ipsum primò dilatat, inde abrumpit; quod accidit, quando hymenis foramen è directo respondet vacuo vaginæ; at cum ita altum est, tunc penis oppositum habet corpus solidum, & non potest dilatare ipsum, aut rumpere, & ita prohibetur ingressus penis; sicut accidit cuidam pedissequæ, quam multi scholares frustra tentaverunt deflorare. Ego autem videns foramen hymenis altius esse, quam par est, & non habere oppositum vacuum vaginæ, sed tamen exitum præbere menstruis, ei dixi, ut cum nubere vellet, ad me veniret, quia ipsam habilem redderem; non accessit. Puto; quod aliquem invenerit magis Anatomicum, qui ruperit hymen. Ego volebam ipsam curare & immisso scalpello per foramen hymenis, à superiore parte infra, & ita inciso per longitudinem toto hymene, ipsam viro aptam reddere.

Vitia quæ conceptionem prohibent.

Quæ tertio concubitum admittunt, sed conceptionem prohibent, sunt vitia ad uteri orificium, aut propè id consistentia. Primum est orificii uteri coalitus, quem forte Hippocrates in Lib. de Sterilibus in principio, os uteri omnino conclusum nominat. Secundum est, cum membrana, quæ vaginam efformat, per totum continua est, & uteri orificium celat, eique inferius opponitur. Utrumque ego observavi, primum quidem, ex Anatome in muliere, quæ inventa est uteri quidem orificium habens efformatum, sed glutinatum, ne ampliùs iter pateret à sinu, & vagina in uterum; alterum ego digitis observavi in viva. Hæc sunt omnia vitia, quæ in naturalibus contingunt, & pertinent ad impeditum tum concubitum, tum conceptionem; quibus tamen addere ex Paulo licet quartum vitium, quod etiam concubitum aliqua ex parte prohibet, & conceptionem, ut est caro uteri orificio superius adnata, & ab utero proveniens, deorsum tamen per totum pudendum, & vaginam producta, ita ut extra vulvam propendeat; cujus Chirurgiam paulo ante una cum nympha, fuimus exsecuti. Quorum omnium proponenda manu curatio est, initio à primo vitio sumpto, & à membrana imperforata.

Aliud vitium Paulo.

Cap. LXXXII.

DE HYMENE IMPERFORATO.

Hanc curationem Celsus incisione peragit, lineis decussatis, ad X litteræ similitudinem; magna cura adhibita, ne urinæ iter violetur, quod supra, propèque est. Ego verò, qui aliquando vocatus sum, & vidi, atque curavi virginem imperforatam, non gravabor hoc loco recensere, tanquam rem utilissimam, curationis totius historiam, ex qua multa addiscentur. Itaque ut dixi, semel tantum tot annorum curriculo, quadraginta trium scilicet spatio, quo hic Patavii utramque medicinam sum professus, vidi virginem imperforatam, quæ vulgò dicitur, coperchiata; neque mirum videri debet, quoniam natura in rebus necessariis manca non est, & rarissime peccat, ob plurima nempe incommoda, & vitæ pericula, quæ supervenire solent. Hæc igitur Virgo, ab ipso natali die, membranam ὑμένα appellatam, imperforatam, totumque vulvæ orificium occludentem sortita est; myrtochelides verò, seu alæ adeo exiguæ erant, ut fermè nullæ apparerent; siquidem contrahebantur à continuitate membranæ, ejusque tensione ab interna repletione facta; ubi autem fuit perforata vulva, alæ statim efformatæ sunt, tanquam laxata ex utraque parte membrana; ut ex his liceat conjicere, usum harum alarum esse, ut perforata membrana, tutelam aliæ suscipiant pudendi mulieris, quod alioqui ab hymene prius custodiebatur. Hæc igitur nobilis Virgo, usque ad annum decimum tertium bene habuit, ab eo autem tempore cœpit malè habere; quod evenit propter purgationes menstruas detentas, quæ tunc

Historia virginis imperforatæ.

Usus alarum.

tunc moveri cœperunt. Patiebatur dolores insignes circa lumbos, & in ima abdominis parte, qui etiam coxis, & articulo coxendicis communicabantur; unde Medici curabant affectionem, perinde ac si esset morbus articularis, dolorque coxendicus; sensim postea cepit corpus emaciari, ac tabefieri, continuaque fere febricula detineri; vigiliis insuper, inappetentia, tandemque delirio; tumor quoque renitens, ac dolens in imo abdomine, è regione uteri obortus est, quæ omnia magis invalescebant, quo tempore menstruæ purgationes magis instarent, urgerentque. Tandem cum morti jam esset propinqua, accersitus, ac propriis oculis affectione perspecta, incidi simplici incisione membranam, & statim maxima sanguinis crassissimi, viscosi, æruginosi, ac fœtidi copia effusa, ab omnibus affectionibus quasi miraculo quodam extemplò fuit liberata; simplicem autem fui molitus incisionem, & lineam secundum vulvæ, seu scissuræ longitudinem, ne, si ex Celso, transversè, ad X litteræ similitudinem incidissem, alarum conformationem, quæ resultat ex hymenis labiis incisis, & ex utraque parte laxatis, & ad alas retractis, impedivissem. Hæc igitur est Chirurgia, quam tutissimè, & felicissimo cum successu adhibui in virgine, & hymene non perforato.

Ut auctor dictam virginem curarit.

Cap. LXXXIII.

DE GLUTINATIS VULVÆ LABRIS.

Quod si culpa glutinati orificii vulvæ, quod χίσμα Græcis dicitur, concubitum mulier non admittat, sive à natali die, sive postea id contingat; ut puta ex ulcere carioso, aut alio per malam curam sanescente; uti evenit uxori cujusdam, qui, cum vellet postea cum illa concumbere, invenit locum occlusum, & non potuit, nisi prius Chirurgia separata forent labra; neque mirum, facilè glutinari vulvæ scissuram ulceratam, quoniam mulieres ægrè admodum ejusdem obscœnas partes Chirurgis ostendunt, præsertim honestæ. Eo casu administratur hæc Chirurgia. Resupinata muliere, & tibiis ad coxas retractis, & alligatis, ab invicemque divaricatis, & cubitis ipsius poplitibus subjectis, & funiculis congruentibus ad cervicem deligatis, ut monet Paulus; inde autem syringotomo altera extremitate acuto, aut longissimo cultro una parte, hoc est, interna aciem habente, altera retuso, & modicè ad cuspidem recurvato, cum manubriolo longissimo scissuram incidamus unica, aut duabus sectionibus, exactè per media labra lineam facientes, atramento scriptorio antea signatam, & digito indice exteriùs, ferramento verò interius exploratam.

Modus separandi labia vulvæ glutinata.

Cap. LXXXIV.

DE CARNE, AUT TUBERCULO, AUT ABSCESSU, IN SINU VULVÆ ADNATIS.

Nunc magis intra vulvam penetrantes, videamus, quomodo concubitum admittere queant mulieres, quæ intus in pudendo, & vagina impedimentum, aut ex adnata carne, aut tuberculo, aut abscessu habent, oculis non obvium. Sed Paulus tantummodo abscessum curat, ad vulvæ orificium obortum, aut paulò intus, ita ut & speculo conspici, & Chirurgi manu ferè attingi possit; quem Chirurgia hoc modo curat, ubi medicamentis non cessit. Primò enim Paulus speculo feminis, & ætati accommodato, quod Dioptram nominat, vulvam aperit, & dilatat, ut abscessus appareat. Quod si abscessus occurrens, mollis, & tenuis existat, qui digiti tactu subsideat, juxta apicem dividetur spathula, aut specillo, & per os vulvæ pure evacuato, linamentum in longitudinem involutum, lemniscon dicunt, mollissimum ex *Oleo Rosaceo* imponetur, & aut in abscessum, aut in sinum muliebrem inseretur; extra verò summas oras, super pectinem, lumbosque lanæ succidæ oleo madentes accommodabuntur, & hæc est Pauli Chirurgia.

Ut Paulus abscessum vulvæ curet.

At nos dicamus, quæ nobis occurrunt, pro curatione tuberculi, seu abscessus, qui in sinu pudendi intimius fit, ita ut neque oculis, neque speculo conspici, sed digito tantum attingi possit; quod difficile non est, cum usque ad uteri orificium digito perveniamus. Certum quidem est, si abscessus, aut caro duritiem habeant, & doleant, non esse attingendà; ne uterus consentiat, & distensio nervorum, & convulsio oboriatur; Sed si abscessus mollis sit, indolens, & maturus, neque febrem habeat conjunctam, aut aliud quid, sed mitius sit, eo casu, ipsum incidendum esse animus

Modus Auctoris.

mus inclinat, eo modo, quo Hippoc. tonsillas incidit; alligato scilicet parvo scalpello, digito indici; inde verò immisso simul intrò digito, & scalpello, tum verò prius digito abscessu percepto; inde scalpello ita leviter inciso, ut sanies effluat; quo facto, medicamentis detersoriis, & validè siccantibus abscessus apertus curandus; ut sunt insessus in *Aquis Thermalibus*, aut in *Vino albo*, *in quo Scabiosa*, *Scordium*, *& radices Cucumeris agrestis sint macerata*, aut *Lixivio*, sed ante insessum fistulam amplam ex ære, aut argento, aut ligno lævigato paratam, & à lateribus multis foraminibus pertusam, quò aqua influat, & malum contingat, in vulvam immittere oportet. Convenit quoque intus in pudendum per fistulam *pulveres* insufflare *ex Cornu Cervi usto*, *ex Tuthia præparata*, *Aloë*, *cum modico Aluminis*, *Mysi*, *& Melanteriæ*. Clysteribus quoque per metrenchytas sinum eluere ex *Vino albo cum Melle*, aut *Scabiosa*, aut *Matricaria*, ex usu quoque erit.

Ut caro adnata curanda.

Quod si caro pariter in sinu adnata sit, quæ concubitum prohibeat, propositis exsiccanda est; si hæc parum valent, Chirurgia ipsa eam auferre præter rem apud me non est, si modò, ut dixi, neque dura sit, neque doleat, ut carcinomati similis sit, & non difficulter tum incidi, tum auferri, & avelli possit, idque præstabimus instrumento, polypo incidendo, & extrahendo accommodato, quod neque cuspide, aut à lateribus aliud apprehendere, quam superfluam carnem, propter recurvatam aciem non potest, ita ut sensim modò incidamus, modò apprehendendo avellamus.

Os uteri agglutinatum incurabile.

Veruntamen adhuc superiùs ad uteri orificium ascendentes, ac pervenientes, si ipsum aut agglutinatum, aut membrana coopertum inveniatur, cujus causa prohibeatur conceptio, sciatis, casum hunc incurabilem esse; cum incidens instrumentum tam altè, nisi cum manifestissimo periculo, pervenire possit; fortèque illum esse casum, de quo loquitur Aristot. 4. de Gener Animal. Cap. 4. his verbis. Jam feminis nonnullis os uteri compressum, concorporatumque, ab ineunte ætate ad tempus usque menstruorum perseveravit; mox urgentibus menstruis, doloreque infestante, aliis sponte disruptum est, aliis dissectum à Medicis; nonnullæ interierunt, cum aut per vim disrumperetur, aut disrumpi non posset. Quo loco dubitatio oboritur, num Aristoteles intelligat, concorporatum esse uteri verum orificium, cum Aristoteles interdum uterum, & vulvam confundat, cum dicit; uteros & vulvas intus omnia habent. Quod intelligat vulvæ orificium, ex eo conjicitur; quia in uteri orificio concorporato, menses erumpentes dolorem non excitant, neque opus est incidere agglutinatum uteri orificium, ut menses effluant; quia in mulieribus menses erumpunt per uteri cervicem, seu vaginam, secus quam in brutis; causam in Anatome proposui. Præterea uteri orificium unitum incidi non potest, propter situs altitudinem; at vulvæ orificium oculis patet, & facilè inciditur. Contra verò, Aristotelem intelligere uteri verum orificium, ex eo patet, quod dicat nonnullas mulieres interiisse ex incisione orificii uteri; id quod non accidit ex vulvæ orificio dissecto. Itaque incertum utcunque est, quid intelligat Aristoteles per uteri orificium concorporatum.

Dubium ex Aristotele.

Cap. LXXXV.

DE UTERI PROCIDENTIA.

Causa prolapsus uteri.

Secunda, aut si mavis, prima uteri Chirurgia fit in uteri prolapsu. Prolabitur uterus, cùm ejus ligamenta aut laxantur, aut suo extremo resolvuntur; idque cum magis, & minus contingat, idcirco magis & minus prolabi, devolvi, ac descendere par est; ita ut interdum ad mediam vaginam; interdum usque ad vulvæ orificium, denique nonnunquam totus extra vulvam prolabatur. Curatur decubitu, quiete, & medicamentis, quæ aversatur proprietate uterus, ideoque ea refugit, ut sunt tetri odores, *suffitus ex Assa fœtida*, *aut Calceamentorum Coriis*, *aut Gossypio usto*, *aut Perdicum pennis ustis.* Sed utplurimum hæc parum valent, ideoque Chirurgia opus est; quæ duabus satisfacere indicationibus debet: prima est, uterum prolapsum intrudere; alia intrusum servare, prohibereque, ne rursus procidat. Fortè aliquis vestrum dicet, penem viri aptissimum esse instrumentum, ad uterum sursum intrudendum. Sed non ita est, quia uterus ad penem tanquam ad aliquod sibi familiare, & amicum accurrit, & descendit, at quod intrudit, & intrusum servat, contrarium

Cura prolapsus uteri.

Penis uterum non intrudit.

rium debet esse proprietati uteri; ideoque Chirurgia efficax est, si *candela ex Cera*, ejus crassitiei, quæ sine molestia à vulva recipiatur, tamque longa sit, ut perveniat usque ad os uteri, habeatque in principio extra vulvam basim, & alligetur fascia, ut non excidat; ita enim intrudetur sursum uterus, & devolvi rursus prohibebitur. Quod quidem opus valde juvabitur, *si Ceræ admista sit Assa fœtida*, quam uterus refugit; juvabitur quoque si grati odores sub naribus apponantur; postea verò, prope inguina, quò ligamenta uteri pertingunt, & applicantur, quæ laxata esse dictum supra est, *Ceratum* imponatur *Barbarum*, quod exsiccando, adstringendo, & corroborando, ligamenta laxata contrahit.

Cap. LXXXVI.

QUA RATIONE EX UTERO FÆTUS EMORTUUS EXTRAHATUR.

Operationis hujus difficultas.

Mortui fœtus extractionem, cum Celso, inter difficillimas, laboriosissimas, & periculosissimas constituo, siquidem cum ego pluries hanc Chirurgiam molitus sim, perpetuò in ea desudavi, & tandem defessus, in fœtu ad exitum præparando, ministro sæpe ultimam extractionem committere coactus fui. Igitur, ut dixi, mihi partum maturum, & emortuum extracturo, cum rectum sit judex sui, & obliqui, subit primum inquirere, & vos docere, quomodo fiat naturalis partus. Fit proculdubio in caput, ita tamen, ut cervix, & dorsum infantis superius, facies verò, pectus, & abdomen inferius spectent; id quod ut exactè pernoscatis, illud prius scire convenit, quòd fœtus in utero non rectam, sed transversam habet positionem, quia, si recta positione degeret, uterus nimis altè suo incremento ascenderet, intestinaque, ac fortè etiam ventriculum premeret. Præterea caput, & facies perpetuò excrementis immergerentur, neque sanguis, & alimentum æqualiter in totum corpus distribueretur, sed totus inferius in caput descenderet, ac præcipitaretur. Sed neque etiam transversè quidem commode collocari, & in transverso spatio capi posset, nisi natura ipsum conglobasset, & ad rotunditatem, quoad fieri potuit, reduxisset, nimirum exstantia inflectendo, contrahendo, abbreviando, & quodammodo retundendo. Itaque in brachiis, ulnas ad humeros applicavit, manusque, & digitos flexit; in cruribus verò, tibias coxis adjunxit, pedesque paulùm contorsit; atque hujusmodi transverso situi adjuncta est facies supina, unà cum pectore, & supino abdomine; quia non erat consentaneum, toto gestationis cursu, faciem, si prona esset, cum excrementis versari, quam Galenus longè ab excrementis remotam jure in Libro de Odoratus instrumento posuit; primo enim tempore levior erat anterior embryonis pars, quod in abdomine excrementa nondum erant collecta. Hisce de causis fit, ut primo tempore fœtus supina facie, factus autem grandior, deorsum inclinante, ad exitum autem properans, jam prona exeat. Itaque in faciem supinam degit, ac detinetur infans eousque in utero ex Galeno, donec perfectus jam factus per os nutriri possit. Addo ego, donec calor naturalis majore indigeat respiratione, quam ex arteriis trahatur, & suppeditetur. Igitur cum infans adeo auctus, & perfectus in utero est, ut non ampliùs eo sanguine, qui à venis umbilicalibus subministratur, neque ea refrigeratione, quæ ab arteriis trahitur, sustineri, ac servari possit, tunc commovetur fœtus in utero, quærens jam tum alimentum, tum refrigerationem, seu respirationem sufficientem; quo commoto, simul expultrix uteri facultas extemplò insurgit, & excitatur; cumque infantis caput, uti pendulum inclinat, & cæteris organis majus est, proindeque ponderosius, cum antea in æquilibrio esset, & in urina, ac sudore totus fœtus transversè in abdomine innataret, uti jam dixi, ita prius cæteris deorsum versus uteri orificium vergit; & cum priùs facie supina jaceret, in faciem pronam, dum deorsum movetur, convolvitur, quod vulgari voce obstetrices, & omnes dicunt, la creatura s'è voltata. Convolvitur autem in faciem pronam; quoniam levior pars in sublimi restat, & superiorem locum semper petit, & appetit; quod medulla sorgi, cui plumbi lamina subjecta sit, imò ipsæ quoque aves manifestant, quæ, ut iis leviores partes ad dorsum attinentes sunt, ita sublimiores fiunt; leviores autem dorsi partes sunt, quia magis excarnes, & quod majus est, pendula, & librantia organa, ut cor, pulmones, venter, intestina, vesica, & alia ad inferio-

Situs fœtus in utero.

Quomodo fætus maturus exeat.

riorem locum sua natura perpetuò inclinant, quod jam jugiter repleta sint, ut dixi. Multis autem de causis fœtus humanus in caput exit, & partus in caput fit; nam cum exire possit aut in pedes, aut in caput, aut transversè, certè neque in pedes exire debuit, quod ab invicem diducantur sæpè crura, ac alterum duntaxat exeat, altero inflexo relicto, ex quo partus difficilis redditur. Alia causa est, quia natura perpetuò ponderosiori alicujus corporis parti exitum deorsum præbet; ut facit in ovo per obtusiorem crassioremque ejus partem, & in fæcibus per anum emittendis, quod pondus valde adjuvet inclinationem, seù propensionem deorsum. Quod si in pedes non exit, multo minus transversè exibit. Alia ratio est, quod quamvis facilè in crura exiret, supersunt tamen brachia, quæ impedimento sunt ad exitum. Quarta ratio est, quia natura non solùm quod ponderosius est, facit primò exire, sed etiam quod latius; amplius autem primò caput est, & humeri. Quinta ratio est, quod caput rotundum est, pedes verò angulares.

Causa cur fœtus in caput exeat.

Cur fœtus in dextrum latus convolvatur.

Ubi igitur fœtus in faciem inferius, & dorsum superius convolutus, deorsum capite inclinat, quod, ni fallor, fit in dextrum latus, ubi locus liber magis, & vacuitate donatus est, cum ea pars colo intestino careat, quod sinistræ non evenit. Jam cum prius esset brachiis retractis, hoc est, ulnis ad humeros applicatis, & tibiis ad coxas, quasi in seipsum totus conglobatus, essetque insuper umbilicalibus vasis ab umbilico ad dorsum, cervicemque revolutis, alligatus, jam, inquam, convolutus sese ab umbilicalibus vasis explicare incipit, deorsumque rectà capite descendens, caput ad uteri os inclinat, & pervenit, pedes contra explicati, & directi superius spectant; quo tempore membrana amnios tenuissima capitis pondere abrumpitur, sicque exeunt urina, & sudor, quæ in ea continebantur, lubricasque omnes fœtus vias reddunt, & laxas, facilisque partus paratur; brachiis similiter, dum caput per angustas vias exit, explicatis, & directis, inde tandem consequitur infans; qui si hoc sanè modo exit, naturalis partus fit; quod si contra accidat, tunc partus difficilis evadit, & tardus, ut sæpenumero fœtus in utero, cum exire non potest, emoriatur, ex denegato tum alimento, tum refrigeratione, ni aliud concurrat: atque huic succurrere in præsentia propositum est, ne fœtans unà cum fœtu pereant.

Cum verò ex Paulo, multipliciter contingat, fœtum ob difficilem partum emori, vel culpa parientis, vel fœtus, vel secundarum, vel extrinsecùs advenientium. Nos, aliis omissis, à fœtu causas petemus; qui ob duplicem causam emortuus educi non potest; una, cum nimis magnus, & auctus fœtus est, viæ autem angustæ, quo minus recipere fœtum possint; altera causa est, cum non in caput, sed aut in manus, aut in pedes conversum corpus fœtus est, aut in transversum jacet, quod duplum consistere dicunt. Ex quacunque causa fit, omnino ante omnia perpendere oportet, num recens mortuus sit fœtus, an per aliquot dies antea, ita ut corpus intumuerit, aut vires sint imbecilles, aut vomitus adsit, aut mortifera nervorum ex inflammatione distensio; quibus casibus, abstinere ab extractione Chirurgus debet. Sed si valens mulier sit, & infans recens emortuus, tunc figurata muliere, ita ut tibiis, coxisque retractis sit, si partus non est secutus, propter fœtus magnitudinem, & viarum angustiam, oportet prius vias latiores reddere, insertis intus in vulvam, & uterum digitis, videlicet uno post alterum, ut tandem tota manus sensim intrudatur; quo facto, pertentare habitum, & situm fœtus oportet, & siquidem caput ad os uteri inclinatum habet, tum altera manu sensim inserta, apprehendere caput ambabus manibus oportet, & trahere; quod si non sequatur, rursus, & tertiò conandum; quod si frustra conatus fiant, tunc una manu uncus undique lævis immitendus, aut in os, aut oculum, aut aurem, aut frontem, & foras fœtus trahendus. Quod si neque etiam hac ratione exeat, tunc non sufficit ampliata via, sed imminuere fœtus molem oportet, sumpto Celsi unco, quod priori similis sit, in interiore tamen parte per totam aciem, exacuatur, quo incidere aut caput, & cerebrum, ossaque extrahere, tum verò etiam viscera oportet; nam ex hujusmodi incisionibus tum sanguis, tum ichores, tum flatus multi exhalant, & ita hac quoque ratione minuitur fœtus moles; quo casu, si brachium foras trahi potest, scalpello humeri articulus ad vulvæ orificium exscinditur, atque ita fœtus mole major, quam ut exire valeat,

Causæ fœtus in utero retenti.

Modus extrahendi fœtum emortuum ob viarum angustiam retentum.

Modus extrahendi fœtum mortuum ab alia causa retentum.

leat, mole imminuta, extrahitur. Quod si partus non fit propter aliam causam, quia scil. caput ad uteri orificium non se inclinaverit, sed prius aut brachium, aut crus foras exiverit, & denigratum fuerit, eo casu, immissa intus manu, & retracto intus brachio, Chirurgus aptare caput fœtus ad exitum debet, & eo aptato, aut una, aut utraque manu, aut si mavis, unco trahere. Quod si fœtus non sequatur, ut plurimum autem non sequitur, quod omnia intus sint angustata; etenim uterus perpetuò compressum tenet fœtum, ut ipsum expellat, eo casu nihil magis prodesse expertus sum, quam fœtum sensim in frustula dissectum subinde extrahere. Quocirca ego dextra manu, scalpello brevi, validoque sumpto, quem scodighino vulgo dicunt, intus fœtus emortui membra sensim exscidi, & extraxi. Quæ res ab alio, quam ab Anatomes perito fieri certè neque potest, neque debet. Potestis vos videre Celsum, & Paulum, & similiter Albucasin. Sed ego, quæ experientia sæpiùs comprobavi, communicavi, & vos docui.

Ex his patet, cur fœtus in utero non per longitudinem, sed transversè collocetur, cur conglobatus sit, & inflexa exstantia habeat, curque facie supina primo tempore consistat, deinde faciem in pronum convertat, & caput deorsum vergat, & per partem abdominis, & lumborum dextram convolvatur, & descendat; & instante partu, à vasis umbilicalibus sese explicet, & rectà ad uteri os caput dirigatur; tuncque manus, pedesque extendantur, manus quidem sese trunco corporis aptantes, ipsumque contingentes; pedes autem, & crura sursum porrecta.

CAP. LXXXVII.

DE RELICTIS SECUNDIS EXTRAHENDIS.

Secundæ quid.

Quamvis secundæ sint in omnibus, aggregatum ex membranis fœtum obvolventibus, & carnea substantia, tamen hæ non sunt in omnibus similes, sed in mulieribus carnea substantia est veluti crassa placenta fundo uteri maxime applicata, cui postea omnia alia appensa, & alligata sunt. Si igitur secundæ, quæ statim à partu solent exire, relinquantur, neque attractionem vasorum umbilicalium à manu obstetricis sequantur, & Chirurgus ad manum sit, statim fœtu edito, ego dextra manu inuncta, & intus in uterum immissa, quod tunc, cum omnia patefacta sunt, non est difficile, secundas extraxi: etenim ubi manu ad uteri fundum perveni, statim digitis inter placentam, & uteri tunicam immissis, sic eam, unguibus parumper circumcisis, & obtusis, ac summis digitis ab utero totam separavi, & extraxi felici successu. Ubi oportet Chirurgum esse Anatomes peritum, & vidisse jam situm, figuram, & magnitudinem placentæ, quæ utero adhærescit, & cui omnes aliæ appensæ membranæ sunt. Quod si secundæ sint relictæ, & Chirurgus sit vocatus post aliquot dies, in quo tempore adstrictas vias esse suspicandum est, tunc pertentare Chirurgum manu priùs oportet vulvam, & uterum; quæ partes, si aditum manui ampliùs non præbent, jam ad alia confugiendum, nimirum ad spiritus cohibitionem, ad sternutamenta provocantia, suffitum aromatum ex fictili, conquassationes, ac clysteres emollientes; item insessus, & balnea similiter emollientia. At si ne sic quidem eductæ fuerint, deterreri nos non oportet, ait Paulus, quia intra paucos dies secundæ putrefactæ, & in saniem versæ excident, quod ego ut plurimum secutum vidi; licet interdum non successerit, quinimo interiisse viderim.

Modus extrahendi secundas.

Modus extrahendi secundas aliquandiu retentas.

CAP. LXXXVIII.

DE ANI CHIRURGIIS: ET PRIMO DE ANO NON PERFORATO.

Anus seu Anulus, sive podex septem desiderat Chirurgias, propter totidem affectiones curandas. Prima, anum non perforatum aperit. Secunda, ani procidentiam remittit, & recondit. Tertia, ani condylomata curat. Quarta, carnes circa anum adnatas, vulgo cristas, exterit. Quinta, & Sexta ulcera, & ani fistulas sanat. Septima, de ani hæmorrhoidibus agit.

Interdum nascuntur pueri ano non perforato, quod dupliciter contingit; vel enim in eo foraminis saltem vestigium apparet; vel nullum conspicitur; apparente, ego foramen paravi, incidendo crucis modo, ad angulos rectos, musculo à sectione immuni, per totum vestigium foraminis apparentis, postea can-

Quomodo Autor anum imperforatum curarit.

cannulam plumbeam, aut argenteam imposui, cicatricem obducente medicamento oblinitam, donec eadem obduceretur; etenim, etsi ani locus pellicula obductus est, tamen orificii vestigium apparet, & tangentibus persentitur vacuum intus. Albucasis Lib. 2. Cap. 79. à Paulo desumens Lib. 6. Cap. 81. dicit, digito ab obstetrice perforandum esse; sed melius est, ferro id facere, uti ego proposui, quam ungue virulento ignaræ mulierculæ negotium committere; nisi fortè pellicula obstruens adeò tenuis sit, ut Chirurgus digito membranam disrumpere, ac foramen parare non difficulter valeat. Cæterùm Paulus sub ano non perforato proponit quoque Chirurgiam ani, qui per malam curam ulceris sit agglutinatus, quod ego, ut verum fatear, nunquam vidi, & vix credo, posse hujusmodi casum dari; propterea quod oportet anum frequenter aperiri ad fæces excernendas, glutinatio autem tam brevi spatio succedere non potest. Præterea ad hujusmodi partem colluvies humorum, & excrementorum perpetuò confluit, quæ glutinationem prohibet. Hoc modo nos anum ab ipso natali die non perforatum curavimus. Alterum verò, in quo nullum aderat ani vestigium, incuratum reliquimus. Nam aliquando vidimus feminam ortam sine ano, & egerentem per vulvam fæces, facto intus, sed prope os vulvæ, foramine; quam propterea sic insanatam reliquimus, rati, nos fæcum involuntarium exitum excitaturos; aut etiam ne, si foramen pararemus, læderemus musculum, cujus ignorabamus situm.

Alia Chirurgia ani ex Paulo reprobata.

Quando Chirurgia non tentanda.

Cap. LXXXIX.

DE ANI PROCIDENTIA.

Interdum quoque accidit ani procidentia, quæ in egerendis fæcibus contingit, iis maximè, quibus musculi sursum anum trahentes debilitati sunt. Hoc symptoma interdum ita adaugetur, & sævit, ut viderim ego, patientes pati procidentiam ita longam, ut cubiti mensuram æquaret, atque ita crassam, ut ambos cubitos simul junctos metiretur; quæ interdum medicamentis, & suffumigiis; interdum quietè jacendo, ut plurimùm autem manu, sursum adigitur; quam meliùs ipsemet patiens, quam ullus alius accommodat. Hippocrates Lib. de Fistulis, ad modicam ani procidentiam, voluit ægrotantem esse è manibus deligatum suspendendum ad modicum tempus, sic enim omnia pondere pressa sursum vergunt; primoque crura, tum sedes, & alia. In majori verò prolapsu, neque intus manente intestino, laterum mollitudines, hoc est, regionem lumborum sub costis præcingere fascia oportet; sub qua cretam juvare, si ad sedem ponatur, existimo. Sed Hippocrates, ad sedem *spongiam* imponit, *Aqua calida imbutam, in qua Loti ramenta incocta sint*. Sed ego nihil præstantius habui, quam *Fructus immaturos ligni Guajaci contusos*. Rursus Hippocrates præcipit, quod ubi alvum exonerare patiens velit, inter tabulas angustissimas insidens id faciat, & crura, dum ventrem exonerat, extendat; sic enim minimè sedes exciderit, ait Hippocrates; tum quia exitum intestini tabulæ prohibent angustæ, à lateribus natium positæ; tum etiam extenta crura. Sed si hæc non sufficiunt, Aetius Lib. 14. Cap. 8. ex Leonide, ustiones proponit ferramentis, quæ ipsi cauteria nucleiformia dicuntur, per commensurata intervalla externam sedis partem inurendo; quia ustio ad pervincendum defluxum sufficiet, quod superveniens cicatrix sedem circulatim constringat.

Curæ parvæ ani procidentiæ.

Cura majoris procidentiæ.

Sed sæpenumero anus propter supervacaneas humiditates, quibus scatet, solet tria pati, quæ in genere auctæ magnitudinis consistunt. Sunt autem, carnis excrescentiæ, quæ vulgo, creste dicuntur, quòd gallorum cristam æmulentur; item tubercula, condylomata dicta; tertiò hæmorrhoides.

Tria alia ani mala.

Cap. XC.

DE CONDYLOMATE.

Condyloma verò, quod est tuberculum ex inflammatione obortum, ut ait Celsus Lib. 6. Cap. 18. tunc Chirurgia curatur, cum obduruerit, neque medicamenta ampliùs valent; cujus hæc ratio est. Volsella tuberculum apprehensum juxta radices exciditur. Quod si capitulum habet exiguum, & tenuem basin, adstringendum lino paulùm supra est, quam ubi cum ano committitur.

Modus excidendi condylomata.

Cap. XCI.

DE CARNE ADNATA, SEU MARISCIS, VULGO CRESTE

Quod ad Criſtas pertinet, quæ, ubi magnæ ſunt, Chirurgia curantur, forfice ſtatim præciduntur, tum verò uruntur. Sunt, qui etiam filo ſerico alligent, & ita ſubinde adſtringant, donec mortuæ cadant. Sunt etiam, qui ferro candente urunt, & abſumunt. Sunt tandem, qui ferro incidente, ſimulque candente tollant, ut ſanguinis profuſionem vitent. Qui verò Chirurgiam reſpuunt, cauſtico medicamento coguntur eas auferre.

Varii modi tollendi mariſcas.

Cap. XCII.

DE ANI ULCERE.

Frequenter ſolent intus in ano oboriri ulcera, cum is locus ſit omnium corporis excrementotum veluti ſentina & cloaca. Maximè autem ulcera fiunt tum propter pituitam, tenuis ventriculi excrementum, illuc tranſmiſſam, & ex mora à calore ſalſam redditam; præcipuè autem propter bilem, quæ ex poro felleo in inteſtina excernitur, quæ cum acris ſua natura ſit, acriorque reddatur propter moram, quam trahit in inteſtino recto, propter muſculum ſphynčterem, ideo fit, ut interdum opus ſit hujuſmodi ulcera ſpeculari, ad qualitatem, & quantitatem eorum perquirendam; ad quod præſtandum, ars inſtrumenta excogitavit, quæ vulgò ſpecula dicuntur, quorum duplex habetur forma. Sed ego non admodum frequenter his ſpeculis utor, propter noxam, quam inferunt partibus affectis ob dilatationem diſtentis. Et cum eorum uſus ſit tantùm quantitatem ulceris oculis contemplari, ego ſoleo ejuſdem quantitatem metiri & conjicere ex copia ſaniei excrementis immiſtæ; quanta enim eſt ſanies, tantum eſt ulcus, ſicuti ulceris qualitatem ex qualitate ſaniei. Veruntamen ſi aliquid in anum immittendum, indice digito mitius id præſtatur, quo non ſolum ulcus, ſed etiam durities & tubercula exquiſitiùs percipiuntur.

Cauſæ ulceris in ano.

Auctor qua ratione quantitatem ulceris conjiciat.

Curantur poſtea ani ulcera, non Chirurgia duntaxat, ſed & Chirurgia, & medicamentis. Itaque clyſteres infunduntur, *ex aquis thermarum Montis ægrotorum, aut puris, aut pulveribus admiſtis ex Aloe, Cornu Cervi uſto, Tuthia, Miſy, item Sory, Chalcitide; maxime autem ex Melanteria.* Quia vero ferè ſemper pro ſingula vice bis ſaltem oportet clyſterem immittere, ſemel pura aqua, ad ſimpliciter ulcus eluendum, & expurgandum; altera autem ex pulveribus, ad eos detinendos; neque commodum eſt inſtrumentum toties immittere, & foras extrahere, quod locus ulceratus ſit, & dolens; præterquam quod offendit ferè ſemper intus anum fiſtula ænea ipſius inſtrumenti, ideo immittitur primò in anum lævigata fiſtula, & intra illam poſtea fiſtula inſtrumenti. Alia cauſa eſt, quia fiſtulam ſine inſtrumento ipſemet patiens poteſt intrudere ſine dolore. Fiunt item inſeſſus manè, & veſperi, per horam, in iiſdem aquis, immittendo fiſtulam in anum, aut argenteam, aut buxeam perforatam, ut aqua intus permeare poſſit.

Curæ ulceris in ano.

Cap. XCIII.

DE ANI FISTULIS.

Solent præterea ani ulcera ſæpe excitare fiſtulas exterius circa anum, perforando rectum inteſtinum. Interdum verò circa anum oboriuntur fiſtulæ, rectum inteſtinum haudquaquam perforantes, ſed circa anum conſiſtentes, & in carne terminum habentes; quæ ferè non ſanantur, niſi inciſione; atque hæc duobus modis, & duplici Chirurgia abſolvitur. Prima à Celſo proponitur Lib. 7. Cap. 4. de ani fiſtulis, eo modo, qui paſſim uſurpatur ab omnibus Chirurgis, & fiſtulam incidit lino ſeu filo; & utuntur eo omnes, tum in fiſtula inteſtinum perforante; tum non perforante. Sed Celſus ipſum proponit in fiſtula non perforante inteſtinum; & adeo eleganter, & exactè ab ipſo hic modus proponitur, ut non inutile eſſe exiſtimaverim, ejus verba referre. Inquit ergò Celſus; in fiſtulam demiſſo ſpecillo, ad ultimum ejus caput incidi cutis debet; dein novo foramine ſpecillum educi, lino ſequente, quod in aliam ejus partem, ob id ipſum perforatam conjectum ſit. Quæ Celſi verba manifeſtiſſima ſunt, neque opus habent alia explicatione, niſi ut oſtendatur, Celſi ſpecillum linum ducens. Quo loco nos, Celſi modo addere poſſumus, videlicet, inciſionem cutis, quæ fit ad ultimum ſpecilli caput, poſſe fieri dupliciter; vel

Fiſtulæ duorum ſunt generum.

Duplex modus incidendi fistulam.

exterius ex Celso, scalpello incisa cute; vel interius, eodem specillo sic efformato, ut caput ejus non rotundum, ut Celsus proponit, sed aut simpliciter acutum sit, aut exiguam habeat aciem, ut incidere ab internis, & exterius educi possit; qui modus tutior est, & magis expeditus, cuspidi tamen specilli minima pila cerea applicanda est, ne fistulæ latera acumine suo offendat, & liberiorem habeat transitum.

Lini usus in fistulis.

Sequitur Celsus, & proponit lini usum; ubi linum prehendendum, vinciendumque cum altero capite est, ut laxè cutem, quæ super fistulam est, teneat. Postea explicat Celsus, quid sit linum propositum; idque linum esse debet crudum, & duplex, triplexve, sic tortum, ut unitas facta sit. Notetur, ab Hippocrate sæpenumero fieri mentionem lini crudi, item à Mercuriali. Hoc lino etiam Hippocrates utebatur ad ustiones efficiendas, de quibus suo loco. In præsenti autem discatis à Celso, quid ex Hippocrate, per linum crudum intelligitur, quod non solùm verum linum, sed etiam cannabim generatim comprehendit; nam nostri artifices, crassiores chordas ex cannabi conficiunt. Secundò per linum crudum intelligitur, quod coctum non est, & ignis vim non est expertum; quod potest esse triplex, vel linum, quod nendo mulieres adhuc non contorsere, sed lini tantum filamenta pexa sunt, seu stramen; vel quod tortum est. Non intelligitur linum crudum, quod tortum non est; quia lini filamenta, seu fibræ non tortæ, non, ut expedit, continent; sed intelligitur tantum linum tortum, non tamen coctum; quod tamen duplex est; vel simpliciter, vel multipliciter tortum; & ideo Celsus omnia breviter explicans dixit; idque linum esse debet crudum, & duplex, triplexvè, sic tortum, ut unitas facta sit. Quasi dicat Celsus, per linum crudum, intelligere oportet linum tortum, non coctum; quod esse potest vel simplex, vel duplex, vel triplex, quodcunque potest esse idoneum, sed simplex minus est idoneum ad stringendum, & continendum sic, ut citò non putrescat; at linum crudum tortum duplex, triplexvè est magis idoneum ad usum propositum; & ideo Cels. posthabito lino crudo torto simplici, dixit; idque linum esse debet crudum, & duplex, triplexvè sic tortum, ut unum corpus sit. Quod sanè eodem Celso lib. 5. Cap. 26. Acia dicitur, vulgo Azza, seu refe.

Per linum crudum quid intelligatur.

Nos autem huic quoque loco adjicere aliquid possumus, quod confert ad faciliorem, & commodiorem Chirurgiam. Celsus, & Hippocrates utuntur lino crudo duplici, vel triplici, sed torto, ut unum filum fiat, & hoc ut teneat, stringat, incidat cutem, & non facilè putrescat. At nostris temporibus ars usurpat filum sericum, quod validius tenet, magis stringit, & non solùm ex se, sed etiam colore, propter chalcantum, & tincturam, citiùs cutem incidit, & tardè ac difficulter putrescit; quod filum sericum, cum mitiùs incidere volumus, & valentius stringere, cera oblinimus. Et est usitatissimum remedium, & adeo opportunum, ut verba Celsi, quæ ipse subjungit, sint quodammodo supervacanea; nam filum sericum durat, quo usque facta sit incisio, & ideo non est immutandum, ut immutari vult Celsus linum crudum, hisce verbis; tantummodo id linum bis die salvo nodo ducendum est, sic ut subeat fistulam pars, quæ exterior fuerit. Neque committendum est, ut id linum putrescat, sed tertio quoque die nodus resolvendus est, & ad caput alterum recens linum alligandum, eductoque vetere, id in fistula, cum simili nodo relinquendum: sic enim id paulatim cutem, quæ supra fistulam est, incidit, simulque & id sanescit, quod a lino, relictum est, & id, quod ab eo mordetur, inciditur. Subjungit adhuc Celsus, quod hæc ratio curationis longa, sed sine dolore est. Et revera, si exspectemus à lino incisionem, si linum non vehementius adstringatur, diutius protrahetur cutis incisio. At si festinare volumus, tunc, dicit Celsus, curatio erit dolens, & oportebit adstringere cutem lino, quò celeriùs secet, noctuque ex penicillo tenuia quædam intus demittere, ut cutis hoc ipso extenuetur, quò extenditur. Adjiciturque celeritati, sicut quoque tormento, inquit Celsus, si & linum, & id, quod ex penicillo est, aliquo medicamento illinitur, ex his, quæ callum exedunt. Nos autem, ut arctiùs stringeremus, posuimus festucam ligneam sub filo medio, & ipsam contorsimus circa filum, ut filum adstringeret arctissimè, vulgò, à modo dimanganello. Sunt tamen plerique ægrotantium, qui ut utrumque extremum devi-

Quare filum sericum magis idoneum lino.

Quomodo Auctor filum adstringat.

virent, videlicet aut indolentem, sed nimis longam curationem, aut cum tempore nimis dolentem, eligunt potius dolentem, & quasi momentaneam, quæ ictu ferè oculi fit, & est secunda Chirurgia, quæ procedit similiter incisione. Sed incisio fit cum ferramentis, quam etiam Celsus innuit, cum dicit; Poterit tamen fieri, ut ad scalpelli curationem etiam illò loci veniendum sit, si intus fistula fert, si multiplex est. Sed quæso, notate modum secandi Celsi, ejus verba, & artificium; inquit enim. Igitur in hæc genera demisso specillo, duabus lineis incidenda cutis est, ut media inter eas habena tenuis admodum injiciatur, ne protinus oræ coëant, sitque locus aliquis linamentis, quæ quam paucissima superinjicienda sunt, omniaque eodem modo facienda, quæ & in abscessibus posita sunt. Quæ Celsi verba aliqua indigent expositione. Sed prius illud scire convenit, quod modus incidendi has fistulas, & qui ab omnibus passim usurpatur, est, ut per totum ductum incidatur fistula, & fiat incisio peculiari instrumento, quod à Galeno Syringotomon dicitur, nostri vulgo falcetram dicunt, quod sit instar parvæ falcis. Ex his habentur quædam rudiores, quædam elegantiores; sed inter elegantes aliæ sunt altera extremitate acutæ, aliæ retusæ, & globosæ, globulumque efformant, ut globulo donatis fistulas penetrantes, acutis verò, quæ non penetrant, perforemus; ad quem usum etiam una ex rudibus, quæ exiguam habet aciem, substituitur. His nos solemus fistulas tum penetrantes, tum non penetrantes per totum feliciter & incidere, & curare. Sed Celsi curatio ad non penetrantes similis non est; quia vult, ut per totum ductum nequaquam fistula incidatur, sed in medio suæ longitudinis seu ductus aliqua portio cutis integre relinquatur, & habena injiciatur; ita enim verba Celsi sonare videntur. In fistulam demisso specillo, duabus lineis incidenda cutis est, ut media inter eas habena tenuis admodum injiciatur, ne protinus oræ coëant. Per quæ verba, ni fallor, Celsus vult, quod ubi fistula ferro incidenda est, & jam principio, & fine ejus aditus patet, tunc non tota incidatur, sed in medio relinquatur aliqua cutis portio integra, sub qua tenuis habena ponatur, ne protinus oræ coëant. Primò Celsus non totum fistulæ ductum incidit, ne nimis longa, proindeque ad curationem diuturna, & cicatricis obducendæ latioris ac turpis causa incisio sit. Deinde habenam ponit, & hoc facit, ne protinus oræ coëant; quia incisiones, & abscessus omnes, ubi incisi sunt, curantur glutinatione; sed fistula etsi curari debet glutinatione, tamen non tam citò glutinatio expetenda est. Cur verò protinus oræ glutinandæ non sint in fistula, Celsus non dicit. Sed ego ex praxi dicam, quid observarim; hoc scilicet, quod his incisis fistulis, in curatione, dum caro carni agglutinabatur, sæpe inferius in eodem ductu carnem subnutriri, foramenque produci, quasi novæ fistulæ; id quod provenit, propter partis pravum, & longum habitum contractum; & nisi ego specillo subinde ejusmodi foramina, & carnem lacerassem, certè fistula omninò non fuisset curata, & glutinata.

Chirurgia fistularum per incisionem.

Falcettæ duorum generum.

Cur in fistulis oræ non statim glutinandæ.

Fortè Celsi verba alio modo explicanda sunt. In fistulam demisso specillo, duabus lineis incidenda cutis est; id est, per totum fistulæ ductum, hoc scilicet modo ———————————, ut media inter eas habena tenuis injiciatur; hoc est, ut habena ponatur media inter ambas lineas factas, ne protinus oræ coëant. Quæ expositio sensum priorem non mutat; quia etiam sub hoc modo prospiciendum, ne protinus oræ coëant, & relinquatur fistula. Quæ omnia libenter communico; quia pertinent ad praxim, & experientiam, quam non possunt assequi, nisi sæpe, diutissimè fuerint in artis operibus exercitati.

Alia verborum Celsi explicatio.

Hac experientia ductus, adhuc alia de his ani fistulis communicabo. Uti dixi, circa anum fistulæ sunt genere duplices, aliæ interius habent ortum ab intestino; aliæ exterius à cute.

Quæ interius oriuntur ab ulcere intestini, quod exedit, & perforat, inde exit exterius per cutem sanies. Si verò oriuntur exterius, non est necesse ulcus intus esse, sed exterius oborto tuberculo, eoque in cute circa anum suppurato, subinde sanies, erodendo, sinum efficit, quæ etiam intestinum interdum perforat, interdum non perforat, sed ad intestinum desinit. Omnes Chirurgia curantur; nam medicamentis rarò sanitatem suscipiunt, etiamsi fistula callum adhuc non contraxerit; quia hæ partes perpetuæ fluxioni obnoxiæ sunt, & quasi excrementorum cloacæ; & ideo curan-

Causæ fistularum.

rantur incisione, quæ in fistula penetrante fit syringotomo. Sed prius oportet nos ex signis dignoscere, an intestinum penetrent, an non. Dignoscitur verò penetrans fistula, si flatus per fistulam exterius exit; fæces item per exterius orificium exeunt, quæ interdum ex colore, interdum ex odore in sanie commistæ percipiuntur. Præterea, certum quoque signum fistulæ penetrantis, est specillum; quod immissum, si major ejus portio, loci ratione, ingrediatur. His certius signum est vinum, aut dilutum, infusum per clysterem, aut in fistulam, aut in anum, quod altero extremo effluat. Omnium autem certissimum signum est, si digitus index in anum immittatur; tum verò specillum exterius per fistulæ orificium, si specillum nudum digito occurrit, jam exploratum est, penetrare. Quod ubi certa res est, solemus digiti apice, & ungue quadantenus circumciso, tenue, argenteum, & flexibile specillum incurvare, & inflectere, ac per anum foras trahere, posteà ad capulum, rotundum sericum filum alligare, & specillum foras trahere, quousque filum appareat; tum utrumque fili extremum alligare, & quotidie stringere; sic enim a filo serico, quod medium est, sensim eroditur, & inciditur. Sunt, qui ferrum pertimescant, & universi sinus incisionem à filo fieri expetant; quod non laudo, quia nimis molesta, & tarda est incisio, & dolor assiduus, ac longa curatio; sed laudo, ut syringotomo incidatur totus fistulæ ductus; quæ incisio fit syringotomo, globulum altero extremo habente. Facta incisione, curatur vulnus iis, quæ carnem gignunt, & cicatricem inducunt.

Signa fistulæ penetrantis.

Modus incidendi fistulas.

Sed quætitur, quomodo curanda sit fistula, quæ exterius à tuberculo in cute oborto habeat originem, & versus anum permeet, non tamen intestinum penetret, sed ad ejus usque tunicam pertingat. Quæritur, inquam, quid sit agendum, videlicet, an perforandum sit, an non? Diutissimè ego veritus sum perforare, & abstinui à perforatione; sed cum viderem multis curationibus vel fistulas non sanati, vel quam rarissimas, & quidem maxima cum difficultate, quod neque glutinaretur, neque carne repleretur unquam fistula, tandem, quando propè anum specillum pertingeret, perforavi intestinum, & ita prosperè successit curatio; idque feci, fretus verbis, & sententia Hippocr. Lib. de Hæmorrhoidibus ita scribentis. Rectum enim intestinum & secans, & resecans, & consuens, & urens, & putrefaciens, etiamsi gravissima hæc sunt, nihil læseris. Uti autem verissimum Hippocr. dictum est, ita & illud plusquam verum experientia confirmavit, quod intestino recto longè superius, ab externo instrumento perforato, mortale fuit. Quod accidit cuidam sacerdoti, probo, & litterato viro, qui cum alvum naturaliter haberet exsiccatam, & fæces obduratas, aliquando immisso intus baculo acuto, ut fæces trajiciendo, foras eliceret, rectum intestinum superius perforavit, & spatio septem circiter horarum, ex vehementissimis doloribus obiit; quam punctionem cum à principio patiens celaret, nos ejusmodi dolores, ut colicos curabamus; sed re perspecta, nos postea mortuum dissecuimus, & intestinum rectum versus suam originem perforatum invenimus.

Qua ratione curetur fistula à tuberculo exterius orta.

Historia.

Cap. XCIV.
DE HÆMORRHOIDIBUS.

De hæmorrhoidibus agentes, non Chirurgiam tantum trademus, ut in aliis factum est, sed primò naturalem hæmorrhoidum historiam præmittemus. Deinde quisnam usus hæmorrhoidum in medicina sit, explicabimus. Ultimò Chirurgiam administrabimus.

Propositio.

Ad primum quod attinet, Hæmorrhois est vox composita, παρὰ τὸ αἷμα, quod sanguinem, & ῥέω, quod fluo significat, & sanguinis fluxum, seu effluvium sonat. Quod licet ad venas referatur, sanguinem fundentes, non tamen omnes venæ sanguinem fundentes hoc nomine appellantur, sed tantum Celsus, & Galenus de Theriaca ad Pisonem, Capite 5. venas sedis, & uteri, hæmorrhoidas appellarunt, forte per excellentiam ita nominantes, quod præ cæteris, venæ tum ani, tum uteri frequenter fundere sanguinem soleant. Unde Celsus Libro 6. Cap. 18. idem affirmans, & loquens de venis sedis, dixit; ora venarum, tanquam ex capitibus quibusdam surgentia, quæ sæpe sanguinem fundunt, hæmorrhoidas Græci vocant. Et subjungit; idque etiam in ore vulvæ feminarum incidere consuevit. Idem quoque sensit Paulus Lib. 3. Cap. 59. Quo loco advertendum, Galenum, Celsum, & Paulum,

Hæmorrhoidis etymon.

lum, potiùs ora venarum hæmorrhoidas appellare, quam venas; & meritò, quia ex osculis sanguis effunditur; & quia ejusmodi ora sanguinem sæpè fundentia sunt potissimum in utero, & sede, ideo in his tantùm partibus hæmorrhoidas esse censuerunt. Causa autem, cur in sede capita venarum assurgant, & intumescant, atque ora aperiantur, & sanguinem effundant, duplex esse potest; prima est, quandò natura à sanguine crasso irritata, eum ad venarum capita propellit, & ora aperit; altera verò causa explicatur ab Hippoc. Libello de Hæmorrhoidibus his verbis. Cum bilis, aut pituita ad venas recti intestini decubuerit, intelligatis vos bilem, quæ à poro felleo in intestina eructatur, & pituitam similiter in ventriculo genitam, & quæ ad intestinum rectum transmittitur, & ex mora calefit, & salsa redditur, utraque sanguinem, qui in venis est, calefacit; calescentes autem venæ, ex vicinis sanguinem attrahunt, & ubi replentur, interna sedis pars intumescit, & capita venarum supereminent, & partim dum à stercore exeunte comprimuntur; partim dum à coacervato sanguine coguntur, sanguinem ejaculantur; atque hoc maximè quidem unà cum stercore, aliquando verò etiam sine stercore. Hæc ait Hippocrates. Nunc hæmorrhoidum differentiæ proponendæ sunt.

Causa hæmorrhoidum in sede

I. hæmorrhoidum differentia.

Prima differentia hæmorrhoidum ea est, quia alii habent, alii non habent; quam differentiam posuit primò Hippocrates, dum dixit; Qui hæmorrhoidas habent, &c. Et ex ipsa experientia, & rei natura elicitur. Quæ etiam differentia observatur, non solum in singularibus, sed etiam in una magis, quam in alia regione; unde qui septentrionalem plagam incolunt, paucissimi solent hæmorrhoidas habere, contra, qui meridionalem. Puto ego id provenire ex frigiditate, & caliditate aeris ambientis, quæ in illis quidem venarum ora adstringit, in his verò humores, & sanguinem exurit, funditque, & ora venarum aperit. Secunda differentia sit illa, quam Paulus innuit Lib. 3. Cap. 59. item Aetius Lib. 14. Cap. 5. & ante ipsum Galenus in Isagogicis Introductionibus, quod aliæ hæmorrhoides sint cæcæ, seu obcæcatæ, aliæ apparentes, & apertæ. Apparentes notæ sunt; etenim sunt venarum ora hiantia, & aperta; cæcæ verò, seu obcæcatæ sunt, ut puto, quarum alias ora aperta fuere, nunc verò obcæcata sunt, & clausa; etenim ejus, qui nunquam hæmorrhoidas habuit, impropriè dicimus cæcas esse; ideo Aetius cæcas hæmorrhoidas appellavit, semper intumescentes, nihil aut parum admodum excernentes. Tertia differentia est, quia hæmorrhoides aliæ sunt, quæ sanguinem fundunt, & tumidæ non sunt; aliæ verò, quæ sanguinem fundunt, & tument. Quæ non tument, sunt veræ, & inculpatæ, si modò moderatè fluant; quæ verò tument, signum est, non omnem sanguinem mittere, sed crassum in se continere. Rursus hæmorrhoidum, quæ cæcæ sunt, & tument, aliæ ichores effundunt, aliæ saniem; quæ saniem, sunt exulceratæ; quæ verò ichores, excoriatæ non sunt, sed ex porositatibus, propter intumescentiam adapertis fluunt; ideoque in nixu egerendarum fæcum ichores effunduntur. Alias quoque hæmorrhoidum differentias, videlicet quinque adhuc proposuit Gal. Lib. Definitionum Medic., quæ a magnitudine, multitudine, figura, loco, & constitutione desumuntur. A magnitudine, cum aliæ magnæ sint, aliæ parvæ, aliæ mediæ. A multitudine, cum plures in aliis oræ hiantes, in aliis pauciores habeantur. A figura, quod nonnullæ angustæ, quædam lata sint basi. Item quædam uvæ acinum referant, tum figura, tum magnitudine, tum atro colore. A loco, quando aliæ in ano, quædam in sphinctere, idest strictore, aliæ in recto sunt intestino. A constitutione, quoniam aliæ mites sunt, aliæ malignæ, carcinodes dictæ; & præterea aliæ gangrænosæ, àliæ non. His propositis hæmorrhoidum varietatibus, & differentiis, ea postremò proponenda est, ut sciamus hæmorrhoidas alias quidem fieri à vena portæ, seu lienis, alias à vena cava. A vena lienis hæmorrhoidas fieri omnes tum Antiqui, tum Recentiores testantur, & ipsa Anatome confirmat, quæ demonstrat, à vena lienis, à porta deducta, propaginem effatu dignam recta deorsum ad rectum intestinum produci, & retrò magis ad coccygem in ipsum inseri, & propagari; at à vena cava, hoc est, à propaginibus venæ cavæ, quæ in magna cavitate ab osse sacro, & coxendice efformata producuntur, duo effatu digni rami, Antiquis ignoti, ad anum propagantur, à dextra, scilicet & sinistra parte; qui per intesti-

II. differentia.

III. differentia.

Aliæ hæmorrhoidum differentiæ.

Alia hæmorrhoidum differentia ab origine, & propagine venarum.

testini, & sedis musculos disseminantur, quæ ipsas venas constituunt hæmorrhoidales, sanguinem fundentes; & non sine ratione sanguinem fundunt; nam venarum rectitudo primò confert, inde sanguis suo pondere illuc influens, ac descendens, venas implet, ac distendit; postea sequitur musculorum motus, qui constringendo exprimit; tum dilatatio intestini, & musculi à fæcibus succedit. Omitto Hippocratis rationes superius adductas. Quæ omnia, aperiri ora venarum cogunt, & utilem profusionem promovent, ad morbos tum præcavendos, tum debellandos.

Sed antequam id disquiramus, videlicet, quomodo hæmorrhoides morbos tum arceant, tum sanent, non incommodum est, ante omnia, duarum propositarum venarum historiam exactè recensere. Venæ hæmorrhoidales, quæ potiùs vasa hæmorrhoidalia dici deberent, quod venæ à cava deductæ comitem habeant arteriam, non tamen ab Antiquis vasa, sed venæ dictæ sunt hæmorrhoidales, quod, uti opinor, vena hæmorrhoidalis lienis arteriam non habet adjunctam. Vel potiùs dicamus, quia venarum ora non difficulter aperiantur, & sanguinem fundant; arteriarum verò aut nequaquam, aut maxima cum difficultate, quia, arteriæ corpus durum est, & ora adstricta sunt; tum verò arterialis sanguis vacuatione non indiget, cum rarò quantitate, aut qualitate peccet, ut venarum sanguis, ideo eum natura quasi thesaurum sibi conservat. Hic igitur venarum sanguis, hoc sanè modo primum à porta ad sedem derivatur; etenim à magno portæ ramo, qui ad lienem fertur, quasi ab ejus medietate, propago effatu digna oritur, & rectà per mesenterium ad rectum descendit intestinum, quæ longè supra in ipsum pertingit, & discurrit, quam ad ultimas intestini oras finiatur. Ultimò, oris suis terminum ad intestini finem habet, multis, non tamen omninò exiguis propaginibus, præsertim cum tument, & sanguinem fundunt. At alia vasa hoc sanè modo à cava vena, & magna arteria ad anum deducuntur; etenim à magna utriusque bifurcatione, ut sic loquar, in ultimis lumborum vertebris facta, duo maximi rami hinc inde, unus tum venæ, tum arteriæ in crura propagantur, in qua parte privatim arteria venæ superstat; ab his duæ effatu dignæ propagines producuntur, & ambæ obliquè ad rectum intestinum, non tamen in ejus corpus inseruntur, sed in musculum ipsum cingentem intestinum, sphinctera dictum, applicantur, & per ipsum discurrunt; postea adhuc exterius excurrentes, podicem, & alium sphinctera cutaneum, & ipsam etiam cutem intertexunt, atque in hæc finiunt. Podex enim, seu anus, hoc est, exterior anuli, seu ani pars, ex musculo, & cute constans, utraque pars tenuissima est; nam musculus ex tenuissimis membranæ carnosæ fibris, in orbem ad podicem circumductis conflatur; cutis autem propemodum labiorum cutem imitatur. Tenuissima autem oportuit esse hæc duo corpora, alioqui adstringi ad amussim non possent; atque cum hic sphincter, superficialis musculus, conjunctionem habeat cum musculo alio sphinctere interno, qui exterius intestinum obvolvit, fit, ut propositæ venæ cavæ propagines, quæ ad internum sphinctera prius pertingunt, etiam ad reliquum podicem exterius perveniant; ex quo sequitur, ut sanguis omnis utriusque sphincteris, & cutis, venæ cavæ sanguis sit, & externæ hæmorrhoides jure appellari possint, quod in exteriori superficie appareant, & finiant. Contra, qui a vena lienis ad intestini corpus influit, & ipsum irrigat, omnis venæ portæ sanguis sit; tum verò hæmorrhoidales venæ, internæ hæmorrhoides jurè debeant appellari, quod ad intestini oram perveniant; quam non ita promptè, nisi digitis eam exterius trahendo, conspicies. Duæ autem sunt hæmorrhoidales venæ, videlicet a porta, & cava deductæ, propter eam causam; quoniam usus venarum, quæ in sede sunt, in genere iidem sunt, qui aliarum venarum, videlicet ad partes sanguine enutriendas. Et quia in sede duæ sunt partes ab invicem multò differentes, crassum intestinum & musculi, quæ anum constituunt; nam quamvis Galenus tres partes in sede constituat, anum, intestinum, & sphinctera musculum; quia tamen per anum, fortè musculum in superficie positum, tenuem, & coriaceum, ipsum quoque sphinctera intellexit; propterea verè dictum est, in sede duas partes notari, quas diverso sanguine nutrire natura consuevit; nam intestinum crassum, uti omnia in abdomine, & à peritonæo membra contenta, & conclusa, tanquam primæ, & infimæ

Historia, & propago venarum hæmorrhoidalium.

Compositio podicis.

Venæ hæmorrhoidales duæ.

Duæ tantum partes ani.

animæ, vegetali nimirum, famulantia, à portæ ramis, & sanguine, scilicet chyloso, neque ita puro, nutriuntur. Musculi verò omnes, & cutis, tanquam perfectiora organa, nimirum sentienti, moventique animæ dicata, à cava nutriuntur, nempè sanguine defæcato, & puro, ut cæteræ corporis partes. Propterea consentaneum erat, in sede duplex genus venarum constituere, & portæ, & cavæ.

Non omnia membra in abdomine à peritonæo concluduntur.

Notandum autem est, quod rarum vobis videbitur, quod etiam Galeni doctrinæ non consentire apparet, qui omnia membra in abdomine contenta peritonæo obduci voluit, ut ventriculum, intestina, jecur, fellis vesicam, lienem, omentum, mesenterium, renes, vesicam, uterum, vasa, & si quæ aliæ sunt in infimo ventre contentæ partes: cum tamen hoc verum non sit. Sed rei veritas sic se habet, quod omnia membra in abdomine contenta, quæ à porta venas habent, & ab ea nutriuntur, tantum à peritonæo comprehenduntur; quæ verò à cava, extra peritonæum sunt, etiamsi in abdomine contineantur. Quocirca renes, qui à cava per emulgentes, & uterus, qui à cava, quæ ad os sacrum, & vesica; omnia, inquam, hæc à peritonæo non concluduntur. Id quod non difficulter experieris, si peritonæi separationem à subjectis partibus, ex Anatome ipsis digitis tentabis; liquidò enim apparebit, renes, & alia sub peritonæo non consistere. Quæ si vera sunt, nil mirum, si in imo ventre, & recto intestino duas hæmorrhoidales venas constituamus, portæ, & cavæ, postleaquam & aliæ partes in hoc infimo ventre contentæ, à porta, quinetiam & à cava venas sortitæ sunt, non tamen pari ratione omnes; nam renes ita à cava venas sortiuntur, ut à porta nequaquam recipiant; at rectum intestinum, primò intuitu videtur tum à porta, tum à cava venas admittere; quod tamen verum non est, quia vena hæmorrhoidalis à porta ad intestinum solum defertur, à cava verò, ad solos musculos, uti paulò supra dictum est.

Partes ani à cava nutritæ.

Itaque ad rem revertentes, duplex genus venarum hæmorrhoidalium constituere oportet, portæ, & cavæ. Et quia ani partes, quæ à cava nutriuntur, & numero plures, & mole majores sunt; etenim quatuor sunt musculi; unus sphincter, qui crassus est, & in orbem cingit intestinum; & alii duo, hinc inde unus, intestinum attollentes; quartus cutaneus anum constringens: hinc factum est, ut venæ à cava deductæ duæ sint, à porta verò una tantum, & à lateribus primæ producantur, qua hinc inde musculi sunt. Et quia musculi nobiliores partes sunt, ideo arteriam adjunctam habent, ignobiliores verò, ut intestinum, arteria sunt destitutæ, uti etiam plantæ hac eadem anima præditæ. Patet igitur, cur venæ in sede duorum sint generum, portæ scilicet, & cavæ, & cur una a vena porta, duæ verò à cava sint transmissæ; & quæ à cava hinc inde positæ sint, quæ verò à porta retro magis; denique quæ à porta, arteria destituantur, quæ verò à cava, arterias habeant. *Cur venæ sedis duorum sint generum.*

Ex qua hæmorrhoidum historia, & venæ cavæ nova hæmorrhoidum cognitione multa licet tanquam corollaria colligere, & Veterum decretis adjicere; videlicet, venas hæmorrhoidales duplices esse, portæ, & cavæ, utrasque autem ad sedem pertingere ac propagari; sed portæ hæmorrhoidas ad intestinum potissimùm deduci; cavæ verò, magis ad sedis musculos, quod est secundum corollarium. Tertiò, portæ hæmorrhoidas retro primum in intestinum ingredi, inde per totum disseminari; cavæ verò, ad latera primum porrigi, inde per ambos sphincteres musculos progredi, & incedere. Quartò, sanguinem à portæ hæmorrhoidibus exeuntem crassum esse, nigrum, & fæculentum; à cavæ verò, nonnunquam, imò sæpe tenuiorem, & rubicundiorem apparere. Propter quam causam, quintò elicitur, videlicet, insignes sanguinis hæmorrhoidalis profusiones, majores fieri è venis cavæ, quam à venis portæ, ideoque priores cum majori periculo evenire; quod majores, & plures sint rami cavæ ad sedem delati, & dispersi, quàm portæ; & præterea, propè cavæ grandiores ramos positi. Sextò elicitur, hæmorrhoidas portæ subvenire morbis à sanguine melancholico, propter ejus communionem, procreatis; cavæ verò, cæteris aliis. Item ubi crassum, & fæculentum sanguinem exire videris, à vena lienis, ubi vero rubicundiorem, à cava manare non perperam judicabis. Ultimo, licebit quoque aliquid colligere circa hirudinum applicationem, videlicet utilem, quinimo variam; Nam si intentio est melancholicum sanguinem educere à vena lienis, *Corollaria ex dictis. Primum. Secundum. Tertium. Quartum. Quintum. Sextum. Septimum. Ultimum.*

tum retro ſpinam, & coccygem verſus, tum intus magis, ad inteſtinum applicare hirudines oportet, quo ejuſmodi venæ propagantur; ſi vero alium quenquam à cava, tum à lateribus, tum ſuperficie tenus, ubi venæ ejuſmodi ſunt, applicandæ erunt. Quibus ita de hæmorrhoidibus, tanquam ad naturalem hiſtoriam pertinentibus,exploratis, nunc, quis uſus hæmorrhoidum in medicina ſit, & quomodo faciant ad morbos tum præcavendos, tum debellandos, inquirendum.

Natura hæmorhoidibus abutitur.

Certum eſt, hæmorrhoidibus abuti naturam paſſim ad ſanguinem expurgandum, ut ſi quid pravi, aut immoderati ſanguini inſit, tum in portæ vena, tum in cava, extra corpus mittatur, atque ita, oſculis venarum adapertis hæmorrhoides fiant. Quam porro expurgationem, non per aliam partem, quam per anum commodius efficere natura poterat, tanquam per eam, quæ ab ipſa natura ceu ſentina, & cloaca omnium excrementorum conſtituta eſt; ut propterea non ſit mirandum, ſi venarum oſculis apertis, nonnulli inculpata fruantur ſanitate, nonnulli à graviſſimis morbis tum liberentur, tum præſerventur, ut dicit Galenus. Itaque hoc in præſentia diſquirere circa propoſitas venas opportunum eſt, nimirum quomodo, & quibus conferant, & ad ſanitatem conſervandam, & ad morbos tum curandos, tum præcavendos earundem tum apertio, tum occluſio; nam ſi aperiantur, ubi ſanguis in corpore eſt vitioſus, aut immoderatus, ſanum corpus degit; ſi occludantur, ubi ſanguis in venis purus eſt, bonus, & moderatus, ſanitas ſimiliter conſequitur; contra verò, ſi contrarium accidat; ſi itidem aperiantur, cum morbus adeſt, aut immineat, ſanitatem pollicentur; ſi vero tunc occludantur, morbum præſentem auctum iri, & impendere, certum eſt. Propterea Galenus Libro de Curat. per ſang. miſſ. adverſus Eraſiſtratum Cap. 5. dixit, hæmorroidas ſervare hominem ſanum; cujus rei ratio 3. de Hum. & 6. de Morb. Vulg. Comm. 3. ab ipſo affertur, quia per hæmorrhoidas ſupervacui humores expurgantur. Ideoque Hippocrates 3. de Humoribus dixit, qui hæmorrhoidas habent, nullis tandem morbis corripi poſſe; propterea quod, ſi maximus morborum proventus ex ſanguine, & humoribus, qui in venis ſunt, provenit, venæ autem duæ tantum in corpore ſint, porta, & cava, ſi per hæmorrhoidas utraque expurgatur, cum ambæ ad ſedem concurrant, omnino univerſum corpus expurgabitur per utramque, & ita corpus nullis corripietur morbis, ut dicit Hippocrates.

Diſquiſitio.

Priſci hæmorrhoides à cava ignorarunt.

Ut autem hæc omnia luce meridiana clariora ſint, & vobis perſpecta; & ſimul quibus morbis hæmorrhoides conferant, unum ante omnia vos addiſcere convenit, & memoriæ mandare, videlicet: Priſcos Auctores nullam habuiſſe notitiam venarum hæmorrhoidalium in ſede, quæ à cava proveniunt. Quod veriſſimum eſſe patet ex eorum auctoritatibus, quæ omnes, tantummodo venam, quæ à ramo lienis fertur ad inteſtinum, à qua ſanguis craſſus, & melancholicus expurgatur, reſpiciunt. Una Galeni Auctoritas eſt 6. Aphoriſ. 12. & 47. Per hæmorrhoidas, hepatis materia fæculenta vitioſa expurgatur. Secunda, in hæmorrhoidas atram bilem deſcendere Secundo ad Glauc. teſtatur; & ob hanc cauſam dixit, naturam vas quoddam peculiare à vena lienis ad anum produxiſſe, per quod atra bilis, & omnino ſanguis craſſus, & melancholicus evacuatur. Tertia, 4. Aphoriſ. 21. & 25. Hæmorrhoides ſunt maximum remedium melancholiæ, ita ut ipſam etiam futuram prohibeant. Idem quoque dixit 6. de Morb. vulg. Com. 3. & eſt quarta auctoritas. Quinta, Hæmorrhoides ſupervenientes atra bile vexato, bonum, 6. Aphoriſ. 11. idem 21. & 48. Sexta, Hæmorrhois ſanat atram bilem, & lienem induratum, Sexto in Sextum de Morb. vulg. com. 8. Septima, melancholia fit ex atra bile, ſicuti hæmorrhoides, quando ad venas, quæ in ſede ſunt, cumulatius decumbit, 3. Aphoriſ. 30. Octava, Atrabilariis cum phrenitide occupatis, ſi hæmorrhoides oboriantur, bonum eſt, Libro de Judicationibus, pag. 398. Et breviter, ſi Hippocratis, & Galeni, Veterumque volumina accuratè evolvantur, nihil amplius inveniemus. Illud autem inficiandum non eſt, Priſcos, ipſa experientia inductos, nonnumquam feciſſe morborum mentionem, qui ab hæmorrhoidibus ſanantur, aut præcaventur, quorum cauſa abſtruſa illis eſt, cum ignorent hæmorrhoidales venas cavæ, ut conſtat, ex Hippocrat. 2. Lib. de Humor. & 6. de Morb. vulg. utrobique Comm. 3. Qui hæmorrhoidas habent, ii neque dolore lateris, neque pulmonis inflammatione, ne-

I. Auctoritas. II. III. IV. V. VI. VII. VIII.

Veteres curationum morborum per hæmorrhoidas meminerunt ignorata cauſa.

neque furunculis, neque phagedæna, neque terminthis, neque lepra, neque fortè aliis corripiuntur; neque enim ullam communionem hæmorrhoides portæ cum pectore habent, & cum pleuritide, & peripneumonia. Similiter cum dicit Hippocrates 6. Aphorif. 11. hæmorrhoides fupervenientes renum paffionibus, bonum: peto, quid renibus cum vena lienis? Neque obftat, Galenum in Commento dicere, per hæmorrhoidas, craffum fanguinem evacuari, qui nephritim facit, quoniam craffus ille fanguis ex vena cava per hæmorrhoidas expurgatur, cum qua communionem, & rectum, ac propinquum habet ductum, nufquam verò ex portæ vena, quæ longinqua eft, neque cum ea focietatem habet ullam. Unde hoc loco ita Galenum excufare licebit, ficuti excufavimus, cum pleuritidem expurgari per urinam docuit per læves arterias, cor, & magnam arteriam, cum commodiorem viam, tutiorem, & faciliorem ignoraret, quæ eft per venam fine pari recta ad emulgentes propagatam, & pertufam. Similiter fi hæmorrhoidas febres fanare paffim dicant omnes, & id quoque experientia quotidie comprobemus, ac videamus, quomodo ex prædicta vena lienis fanantur, intelligere non poffumus. Denique fi Hippocr. & Galenus 6. de Morbis vulg. & 6. Aphorif. & alibi paffim dicunt, varices furorem curare; aut, varices & hæmorrhoidas infanis fupervenientes, infaniæ folutionem fequi, certè, quomodo à vena lienis, natura per varices, quæ in cruribus, & coxis funt, atram bilem tranfmittat, non licet ita facilè affequi, fi modo veriffimum effe fupponamus, venam portæ, cum vena cava communionem nullam habere, per magnos earum truncos. At nos, qui jam callemus, hæmorrhoidas venæ cavæ, jam promptiffime poffumus caufam reddere, cur hæmorrhoides fanent tum pleuritidem, tum peripneumoniam, tum renum paffiones, tum febres, tum denique alias plerafque affectiones; & præterea, quomodo varices atram bilem à capite revellendo, furorem fanent; quod evenit propter maximam communionem, quam fedis venæ habent cum cava, cum ab ipfa oriantur, & prope magnos venæ cavæ ramos fint. Similiter, crurum, coxarumque varices omnes a vena cava prodeunt, neque ullum cum porta habent connexum.

Ut varices furorem fanent.

Quoniam verò hæmorrhoides interdum fanitatis caufa funt, interdum morborum, nonnunquam etiam mortis, ex Gal. propterea videre eft, propter quas caufas hæc eveniant. Eveniunt autem proculdubio, quia vel fluunt, vel non fluunt; & fi fluunt, vel fit moderate, vel immoderate; fi vero non fluunt, vel non fluunt naturaliter, vel quia fupprimuntur; nam fi fluunt, & moderatè, fanitatis caufa funt. Ideoque dixit Galenus Libro de venæ fect. adverfus Erafiftr. Cap. 5. Venæ hæmorrhoidales, fanguinem fundentes, fervant hominem fanum. Quod fi immoderatè fluant, morborum caufa funt, interdum etiam mortis. Idcirco Galen. in Lib. de Curat. per fang. miff. Cap. 19. dixit. Quippe cum hæmorrhoidum evacuationem vereamur, ne in tantam evadat immoderationem, ut hominem vel protinus interimat, vel aquæ inter cutem obnoxium, aut cachexiæ, hoc eft, malo habitui, reddat. Addit Aetius Lib. 14. Cap. 5. hæmorrhoidas cum deformitatem, tum vitam miferam, tum interdum mortem afferre; deformitatem, quia nimia inanitione univerfum corpus decoloratur; vitam miferam, quoniam perpetuæ imbecillitati occurrendum eft; mortem, quia iocinore affecto, aqua inter cutem fupervenit. Quod fi non fluant, vel non fluunt, quia naturale alicui fit non fluere; quod fcilicet fanguis neque qualitate peccet, neque quantitate immodicus fit, tuncque fanus degit homo, etiamfi venæ fedis apertæ non fint; uti plurimos videmus fanos degere, fine ullo hæmorrhoidum effluxu. Quod fi non fluant, quia aut fanatæ, aut fuppreffæ fint, & cæcæ redditæ, eo cafu, morbi exfpectandi funt. Unde Hippocrates, quarto de Morb. Popularibus, ad finem dicit, quod Alcippus, cum hæmorrhoidas haberet fanatas, infaniit. Ideoque Gal. 4. Aphorif. 25. formidat utramque immoderationem, five fupra modum fanguis excernatur, five omninò fupprimatur; propterea factum eft, ut fuppreffis hæmorrhoidibus, vel fcirrhus lienis fit obortus, vel melancholia, vel febris, vel renum dolores, vel alia. Ideoque Hippocrates in curatione hæmorrhoidum, præcipiebat, unam effe apertam relinquendam. Cum verò Galenus, ex Hippocrate, utramque immoderationem fufpectam habuerit, videlicet fuppreffionem, & nimiam

Commodi, & incommodi ex hæmorrhoidibus caufa.

evacuationem, ideo 4. Aphoris. 24. dixit, non esse assuefaciendum ei, quæ fit per hæmorrhoidas, evacuationi. Ex quib. Galeni verbis, vidi aliquos Medicos ita formidare usum hirudinum, & sanguinis evacuationis ex hæmorrhoidibus, ut non solum rarissimè hirudines affigant, ubi hæmorrhoides innatæ sunt, neque fluunt, aut parcè, sed etiam ubi patiens nunquam eas venas aut turgidas, aut fluentes habuerit, nullo modo admittant; dicentes, hanc Galeni fuisse sententiam, non esse assuefaciendum ei, quæ fit per hæmorrhoidas evacuationi.

Non est assuefaciendum evacuationi per hæmorrhoidas.

Unde quæstio hoc loco exoritur, ad praxim, & salutem ægrotantium maxime pertinens, utrum patiens, qui hæmorrhoidas in sedis partibus nunquam habuerit, hoc est, cui neque sanguis fluxerit, neque tumidæ fuerint venæ sedis, huic Medicus debeat per hirudines appositas eam evacuationem tentare in morbis curandis; ut puta, in melancholia, pleuritide, peripneumonia, capitis dolores, febribus, liene affecto, renum passionibus, & aliis affectionibus ab Hippocrate, & Gal. memoratis.

Utrum non assuefacto aperiendæ hæmorrhoides.

Solutionem hujus dubii, ex Galeno petamus, qui 4. Aphoris. 25, in Comm. hæc habet, sanguis supra, id est, per os excretus, qualiscunque fuerit, malum; infra verò, id est, per hæmorrhoidas, bonum, quando nigra evacuantur, hoc est, quando hominis natura multum talem accumulaverit sanguinem, aliter autem non est assuefaciendum ei, quæ fit per hæmorrhoidas, evacuationi, ut quæ periculosam habeat utramque immoderationem, sive supra modum sanguis excernatur, sive planè supprimatur. Causa hujus à Galen. redditur Libro de Curandi ratione per sanguinis miss. Cap. 19. ubi habet; quippe cum hæmorrhoidum evacuationem vereamur, ne in tantam evadat immoderationem, ut hominem, vel protinus interimat, vel aquæ inter cutem obnoxium, aut cachexiæ, hoc est, malo habitui, reddat. Ex his Galeni verbis clare explicatur, sanguinem melancholicum in corpore cumulatum, per hæmorrhoidas esse evacuandum; neque hac in re Galen. ullam ponit distinctionem, sive sint, sive non sint innatæ hæmorrhoides. Huic rei rationes quoque adstipulantur.

Solutio ex Gal.

I. Ratio.

Prima est, natura per hæmorrhoidas solet sanguinem evacuare, &, cum evacuat, homines à melancholia liberat, & lienem induratum sanat, & neque pleuritide, neque peripneumonia, neque aliis corripi potest; ergo omnino excitanda, & invitanda natura est ad hanc evacuationem efficiendam.

II. Ratio.

Secunda, natura construxit vas, immò vasa huic muneri destinata, quæ ubi munere suo funguntur, sanum degit corpus; ergo, cum munere suo non funguntur, neque sanguinem evacuant, est aperiendum, existente materia in corpore noxia, quod supponendum perpetuò est.

III. Ratio.

Tertia, evacuationes, quæ fiunt aut à natura, aut à Medico, quotiescunque adest materia noxia, sunt bonæ; quia morbos tollunt, per Galenum, ex Lib. de Consuetud. Cap. 5.

IV. Ratio.

Quarta, si non sunt aperiendæ venæ hæmorrhoidales, quando homo multum sanguinem melancholicum cumulavit, & tumore duro lienis, aut melancholia, aut similibus afficiatur, neque etiam in aliis morbis est aut secanda vena, aut medicamentum purgans exhibendum, aut tale aliquid præstandum, quia par ratio est. Quinimò illud asseveranter ajo, quod major ratio est, ut evacuetur sanguis per hæmorrhoidas, quam per venam sectam, & quod, si non licet aperire hæmorrhoidas, minus licet venam cubiti aperire: ratio est, quia natura rectè operans in morbis ex se aperit hæmorrhoidas, nunquam autem ex se aperit venam brachii.

V. Ratio.

Item, si natura ex Hipprocrate est morborum medicatrix, & iis quidem medetur, & curat adapertis venis sedis, raro aliis; & nos quoque potiùs has, quam alias aperire debemus.

Ultima ratio.

Demum, si natura nasi venas, aut frontis, quanquam rarissimè aperiens, capitis dolorem è vestigio sedat; item si in crure varicem aperiens melancholiam tollit; multò magis aperiens hæmorrhoidales venas, quas passim solet aperire, morbos sicuti ipsa, sic & nos curabimus.

Alia ratio.

Ultimo loco unum audeo adjicere, quod admiratione dignum judicabitis, nimirum cum hæmorrhoides venæ cavæ novum sit inventum, ideo nova erunt omnia, quæ ex his consequentur; præcipuè autem hoc, videlicet sanguinis evacuationem ex hæmorrhoidibus, conferre magis malignis febribus, quam venæ sectionem ex brachio. Quod etsi paradoxum prima fronte videtur, ratio tamen huic adstipulatur, quia in malignis febribus putredo est in vasis majoribus, ut constat apud omnes; at venæ hæmorrhoidales magis sunt vicinæ venæ cavæ, ubi maxima est

Cur evacuatio per hæmorrhoidas magis conferat ad febres malignas, quam venæ-sectio.

est in lumbis, & ad os sacrum, quam in brachio, ubi longiùs absunt à majoribus ramis, ut puta axillaribus, & venæ cavæ trunco; ergo magis loco putredinis subvenient. Quod autem appareat interdum non subvenire, & exiguam operam præstare, ea causa est, quod fortè Antiquorum tantum consuetudinem insequentes, qui, cum ignorarent venas sedis à cava prognatas, alias usurparunt, quæ in artubus sunt; vel fortè quia magis apparentes, & sectioni magis obviæ artuum venæ sint; vel tertiò, quia non ea sanguinis quantitas ex venis hæmorrhoidalibus extrahatur, quæ ex artubus, ultima hac causa in culpam Medicorum rejicienda, qui, si vellent, ex hæmorrhoidibus tantundem sanguinis emitterent, idque cum evidentissima utilitate; quemadmodum non semel, sed iterum, ac sæpius mihi in praxi obtigit; præcipuè autem in nobili muliere, quæ cum ante quinque annos bis concepisset, & puellas duas peperisset, tum mensibus magna ex parte deficientibus, cessavit à conceptione; quam cum curarem, & manè hæmorrhoidas per hirudines aperirem, à prandio, cum soli se dorso ad dealbandos capillos exponeret, copiosum sanguinis per hæmorrhoidas profluvium supervenit, & ab ea hora menstruæ purgationes sufficientes apparuere, quaterve concepit, & quatuor masculos filios peperit. Quam historiam paulò infra latiùs prosequar. Id quod etiam confirmari potest, ex menstrua sanguinis purgatione, quæ fit per venas hæmorrhoidibus venæ cavæ vicinas; quæ ideo omnibus morbis muliebribus succurrunt, & ipsas sanas conservant. Quod si Galenus dixit, non esse assuefaciendum ei, quæ fit per hæmorrhoidas, evacuationi; huic respondetur, hanc Galeni auctoritatem nihil obstare, quia Galenus, ex Hippocratis sententia, duo dicit; alterum, quod cum hominis natura multum sanguinem crassum, nigrum, & melancholicum cumulaverit, tunc bonum esse sanguinem per hæmorrhoidas evacuare; cum alioquin, quando hominis natura talis est, ut sanguinem crassum non cumulet, tunc, inquit Galenus, non sit assuefaciendum ei, quæ fit per hæmorrhoidas, evacuationi. Reddit rationem Galenus, quia Hippocrates habet, periculosam esse utramque immoderationem, sive supra modum sanguis excernatur, sive omnino supprimatur. Quorum verborum sensus est; quia, si assuefacimus aliquem, qui natura non cumulet sanguinem melancholicum, evacuationi sanguinis per hæmorrhoidas, alterutrum potest sequi in progressu ex hac consuetudine; vel quia nimis excernatur; vel ex toto supprimatur; utrumque autem incommodum periculosum habet Hippocrates in jam facta consuetudine. Qui sanè locus nostram confirmat opinionem, quoniam nos, si verbi gratia lien sit induratus, aut aliquis melancholia laboret, neque habeat, nec unquam habuerit hæmorrhoidas innatas, volumus esse aperiendas hæmorrhoidas cum Galeno loco citato; quia, cum supponamus, materiam noxiam esse in corpore cumulatam, igitur ex Galeno aperiendæ sunt, & corpus est assuefaciendum huic evacuationi. At cum corporis ea natura non sit, ut talem sanguinem cumulet, neque etiam nos volumus, esse assuefaciendum corpus huic evacuationi, ne quandoque ad alterum duorum deveniatur, vel ad nimiam excretionem, vel ad integram suppressionem. Quomodo autem una eademque causa, nimirum consuetudo evacuationi per hæmorrhoidas, possit contrarios producere effectus, videlicet aut nimiam excretionem, aut perfectam suppressionem, non est difficile assignare; etenim ad nimiam excretionem devenitur, ex frequentibus actibus contractam, & excitatam; ad absolutam autem suppressionem, quæ potest contingere, quia ex nimia sanguinis evacuatione vasa exinanita in se ipsa concidant, & hac ratione omninò supprimatur. Quoniam vero Galenus nullam habuit cognitionem hæmorrhoidum venæ cavæ, ideo semper respexit affectiones à melancholia provenientes, & sanguinem melancholicum à ramo lienis ad sedem transmissum, quem voluit esse per hæmorrhoidas evacuandum, ubi scilicet cumulatus in corpore est. Nos verò, qui scimus, hæmorrhoidas duplices esse, & portæ, & cavæ, adjicere oportet morbos à venæ cavæ sanguine provenientes, quibus succurrere hæmorrhoides possunt, videlicet ubi sanguis in cava vena existens immoderatus est, ita ut quantitate, aut qualitate peccet. Unde Galenus 6. Aphor. 47. dicit, per hæmorrhoidas excerni partem vitiosi sanguinis; qui, si per se non fluat,

Marginal notes: Historia. — Gal. locus explicatur. — Quomodo eadem causa contrarios effectus producat.

fluat, est evacuandus per hirudines appositas; sic enim corpus sanum conservabitur. Nam si duæ tantum in corpore venæ sunt, quarum sanguis, si probus est, homo inculpata fruitur sanitate, porta, & cava, & utramque habeamus in sede sanguinem pravum expurgantem, omnino ex iis sanitatem totius corporis resultare necesse est. Neque incommodum erit venæ cavæ hæmorrhoidas in viro, menstruis mulierum, seu hæmorrhoidibus uteri in mulieribus, cum & ipsæ à cava proveniant, comparare: ita ut, sicuti per menses moderatè, & naturaliter fluentes, & uteri hæmorrhoidas mulieres sanæ degunt, iis autem suppressis, omnibus sunt morbis obnoxiæ; sic in viris hæmorrhoides se habent. Ex quo absolutè concludendum est, hæmorrhoidas in omnibus ferè morbis tum præcavendis, tum curandis primas obtinere, & potissimas esse. Denique statuendum est, assuefaciendum esse ei, quæ fit per hæmorrhoidas, evacuationi; propterea quod evacuatur vitiosus sanguis, tum qui in abdomine, & partibus ejus omnibus, & sima jecoris consistit, per venam hæmorrhoidalem à porta deductam; tum, qui in gibba jecoris, & reliquo toto corpore in cava redundat, per venas in sede à cava deductas. Ita tamen tali assuefaciendum est evacuationi, ut utraque vitetur immoderatio, ne nimium fluat, neque prorsus cohibeatur. Est quoque evacuandus sanguis per hæmorrhoidas, quando suspicio est obstructionis tum in venis meseraicis; tum in sima, & gibba jecoris parte; uti in casu Reverendissimi Abbatis, qui ex arte levatus est per hanc evacuationem. Patiebatur verò decem, aut duodecim dierum intervallo dolores, fluctuationesque ad hypochondria & ventriculum, quæ quadantenus levabantur, tum ructibus emissis, & aliquo sanguinis vestigio ad hæmorrhoidas apparente; tumque prorsus recedebant mictione urinæ rubræ, & quasi croceæ, & excitata alvi dejectione biliosa, ac nonnihil æruginosa; ex quo conjecimus, tum sanguinis melancholici exusti, à quo flatus, & dolores movebantur, redundantiam; tum obstructiones in sima jecoris parte, & meseraicis non solum adesse, propter alvi fluorem, & vestigium hæmorrhoidalis sanguinis, sed etiam eadem subesse mala, hoc est obstructiones tum in gibba jecoris, tum in cava vena vitiosi sanguinis redundantis, propter urinas rubras redditas. Propter quas causas jure consultum fuit, sanguinem potiùs per hæmorrhoidas evacuare, ut quæ utramque respiciant, & sublevent partem, ab utraque scilicet evacuando, quam per brachii sectam venam, ut quæ tantummodo è cava evacuet, & gibbæ jecoris partis obstructiones referet. Quoniam verò rarò accidit, imò verò nunquam, ut sanguis vitiosus, & obstructiones in sima tantum jecoris parte, & abdomine consistant, quin etiam & in cava vena, gibba jecoris, ac toto denique corpore redundent; hinc tanquam corollarium eliciendum est, sanguinis per hæmorrhoidas evacuationem esse magis, quam per venam sectam, tentandam, auspicandam, & explendam; id quod & Antiquiores quoque asseruissent, si non solùs portæ, sed utriusque venæ hæmorrhoidalis portæ scilicet, & cavæ, notitiam habuissent.

Evacuationi per hæmorrhoidas, ut assuefaciendum.

Historia.

Libet huc afferre casum, quem supra attigimus, de quadam nobili adolescente, quæ cum frigidi esset temperamenti, ventriculum frigidum obtineret, & menstruas purgationes haberet diminutas, ac duas quinque ante annos peperisset filias, amplius nec concepisset, cupiens non modo concipere, sed mares parere, sese meæ commisit curæ. Ego autem primò totius corporis curationem iniens, medicamenta atque venæ sectiones tum ex brachio, tum ex pede adhibui; ultimò hæmorrhoidas aperui, à qua parte circiter sex sanguinis unciæ evacuatæ sunt; sed paulò post incuria adolescentis, quæ statim soli dorsum opposuit, ad capillos dealbandos, rursus ex hæmorrhoidibus excitatum profluvium fuit, & decem circiter unciæ sanguinis effluxere, ita ut totæ sexdecim sanguinis unciæ, & amplius fuerint evacuatæ; ex qua sanè larga evacuatione, etsi incommoda potiùs metuebamus, subsecuta tamen sunt omnia hæc commoda; primò enim, cum prius menses non singulo, sed sæpe tertio quoque mense fluere soliti essent, jam à larga hæmorrhoidum evacuatione proximo fluxere mense; deinde tribus diebus consuetum tempus præverterunt; tertium commodum fuit, quod cum prius cum capitis dolore, cordis seu oris ventriculi anxietate, tum verò etiam hypochondriorum molestia, ac rugitu, denique cùm dorsi dolore supervenirent, jam nunc omnia istius-

Alius casus Mulieris.

istiusmodis cessarunt. Ultimò cum nulla expectarentur menstrua, propter copiosas sanguinis evacuationes factas, fluxere tamen, uti prius fluere solita erant. Ex quibus colligatis, hæmorrhoidum evacuationem nedum menses prohibere, sed provocare, faciliores, promptioresque reddere. Verisimile est autem, hæmorrhoidas sanguinem menstruum provocare, quod à venis uteri, ipsum propter copiam, & crassitiem infarctum, & affixum, & ut sic dicam, incuneatum, ad ora venarum sedis, vi vacui, retrahant, aut potius derivent, & ita uteri venas ab infarctu liberatas, & vacuas redditas reserent. Itaque, ut ad usum omnia referantur, in liene tantum indurato, jussi ut hirudines tum intrinsecus, tum posterius, coccygem versus, tum nonnihil ad sinistram affigerentur. In obstructionibus autem, ac tensionibus, tum in sima, tum in gibba jecoris, ut in Abbate, tum exterius, tum interius, tum posterius, tum ad latera, atque ut summatim dicam, undique ad podicem affigere jussi. In renum autem affectione, necnon in pleuritide, peripneumonia, insuper in externis affectibus, ut lepra, furunculis, & id genus, commodum erit exterius magis, tum verò etiam ad podicis latera hirudines applicare. In febribus verò, in quibus ferè obstructiones tum in meseraicis, & sima jecoris, tum etiam in gibba ejusdem, & cava vigent, tum exterius, tum interius, atque undique, ut supra dixi, hirudines affigantur. In mania tum interius, tum exterius, si exusti humoris redundantia in toto existit. In melancholia similiter. In phrenitide, exterius magis, & ad latera. Verbo, prout evacuare supervacuos humores, aut à cava, aut à porta oportet, seu affectiones, affectæque partes, aut magis à cava, aut à porta dependent, sic in podice locum eligere congruum oportet, aut exterius magis, & ad latera, aut interius retroque magis. Quæ omnia ceu nova, etsi experientia comprobari hactenus exactè non potuerunt, comperta tamen à me utcunque fuere, qui multos passim à qualibet affectione curandos præ manibus semper habeo. Sed jam tempus est, ut ad nostrum institutum revertamur, & Chirurgiam peragamus, quæ sanè hæmorrhoidas respicit, cum non probè suo munere funguntur, quod est, vel cum ex toto supprimuntur, vel immoderatè fluunt; præter alias, videlicet cum nimium tumentes sunt, aut dolentes, aut inflammatæ, aut gangrænosæ factæ, & exulceratæ, & alia id genus sumptomata patientes.

Hæmorrhoidibus menses provocari.

Ubi affigendæ hirudines in qualibet affectione

Chirurgia hæmorrhoidibus quando conveniat.

Quibus omnibus succurritur vel medicamentis, vel Chirurgia, vel utrisque. Primo autem de tumentibus hæmorrhoidibus agamus, de quibus Hippocrates Chirurgiam proponit in Libello de Hæmorrhoidibus, sed tumorem Hippocrates videtur conjungere cum sanguinis fluxu, tametsi Chirurgia magis ad tumorem spectat, qui intelligi debet neque dolens, neque durus, neque inflammatus, quem vult accidere hæmorrhoidibus sedis, tum propter bilem, tum propter pituitam ad rectum intestinum transmissam, ita ut venis supercalefactis, & repletis tum tumidæ fiant, tum sanguinem ejaculentur. Tumores autem, seu tumidæ hæmorrhoides, velut uvæ acini lividi sunt, ait Hippocrates, quos hac Chirurgia ferramentis candentibus audacter tollit, cum dicat. Rectum enim intestinum & secans, & resecans, & consuens, & urens, & putrefaciens, etiamsi gravissima hæc sunt, nihil læseris. Primo igitur Hippocrates præparat septem, aut octo ferramenta palmæ longitudine, & crassitudine specilli crassi, cum summa parte reflexa, ac lata, veluti in parvo obolo. Tunc fæcibus prius excretis, & hæmorrhoidibus foras aut per abdominis compressionem, spiritusque cohibitionem, aut fæcum excretionem, aut aliter extrusis, ferramentis propositis candentibus urendæ hæmorrhoides omnes sigillatim sunt, donec resiccati tumores sint; ita tamen urere oportet, notate, ut contingat, ait Hippocr.; Græca dictio habet, ὑπαλείψες, quod leviter contingere, vel ἀπὸ τοῦ ὑπολειπεῖν, significat subrelinquere, quod idem ferè ac non contingere; nam si non tanges, non irritaveris; propterea Hippocrates infra, seipsum declarans, ait; urito, cavendo, ut ne contingas ferro, sed propè admotis ferramentis resiccato. Summatim, Hippocrates vult ferramenta candentia propè hæmorrhoidas esse admovenda, abstinendo à contactu earum; propterea quod intentio Hippocratis est, tumores resiccare, absque eo quod irritentur; quod fiet, si non tangantur, sed ferramentum tam propè hæmorrhoidas admoveatur, ut non irritentur, sed tamen vim ignis persentiant, ad bonam, utputo,

Chirurgia hæmorrhoidum tumidarum.

Hæmorrhoides ut extrahendæ.

to, laborantis tolerantiam, quò hæmorrhoides tumentes resiccentur.

Hæmorrhoidum urendarum signa.

Cognoscemus autem, inquit Hippocr., ipsas hæmorrhoides, propè quas ferramenta admovere oportet, quia supereminent in interna recti intestini parte, veluti uvæ acini lividæ, & simul ut sedes extuberat, & foras prorumpit, sanguinem ejaculantur.

Cura Hippocr. post ustionem.

His resiccatis tumentibus hæmorrhoidibus, Hippocr. supra ponit *Lentem, & Ervum in aqua decocta*, inde mollem spongiam, ad consummatam exsiccationem, circa imas ilium, seu lumborum partes, abdomen in circuitu fascia obvolvit, postea uno capite reflexa inter coxas ad anum, quousque supra ad obvolutam fasciam applicetur, præcingit. Et notetis, quæso, quomodo Hippocr. manuum opera, & ferramentis candentibus, quæ adurentia sunt, non tamen urit, sed tantum exsiccat, & digerit; tum vero exsiccando, & digerendo, tumentes curat hæmorrhoidas; est quippè modus rarus, & ab Hippocr. tantum excogitatus; qui non solum exsiccat, & digerit, & tumorem curat, sed partem quoque laxatam roborat, ignis enim vim roborandi habet.

Alia Hippocr. Chirurgia.

Huic similis esse videter quarta Hippocratis Chirurgia, quam eodem Lib. proponit ad tumentes hæmorrhoidas exsiccandas; sumit arundinem sepiariam, phragmiten appellatam, quæ in sedem inditur; tum ferramentum candens, arundinis cavitati congruum immittitur, ac frequenter eximitur, quo magis calefieri sustineat, & neque ulcus ex calore habeat, & venæ resiccatæ sanæ fiant.

Interpres Hippocr. correctus.

Notandus verò error text. Hippocr., qui habet καυϛῆρα loco κλυϛῆρα, clysterem facere oportet, velut arundinem sepiariam, quod est perinde, ac si dicat cannulam, seu tubulum, vel fistulam facere oportet, velut arundinem sepiariam, quasi dicat, non ita crassam, seu latam, ut communis arundo, sed ut ea, ex qua sæpè fit; & hanc verò cannulam vult esse efficiendam ex ære, ut notat Galenus.

Cannula qualis.

Addo ego, oportere tubulum esse aut in fundo occlusum, ne ferramentum altius quam oportet, perveniat; aut obstaculum ferramentum candens habere, quod eundem præbeat usum.

2. Hippocrat. Chirurgia ad hæmorrhoidas tumidas.

Proponit deinde Hippocrates secundam Chirurgiam, quæ tumentes hæmorrhoidas, ut ipse dicit, præsecat, non tamen ferro, sed erodente medicamento; ideoque proponit erodens, ad secandum aptum; si in æreum vas mejas, & in urinam, *Æris florem tostum, tritum, lævem* inspergas, deinde diluas, & vas agites, & insole exsicces, ubi verò siccatum fuerit, eradas, teras, & lævigatum ad anum apponas, & splenia oleo imbuta addas, ac spongiam supra deliges.

3. Ejusdem.

Rursus Hippocrates tertiam proponit Chirurgiam, ad curandas hæmorrhoidas tumentes, hoc modo; adnascitur ad venam sanguifluam, extuberantem, veluti mori fructus; & si quidem valde extrafuerit extuberantia, carnis tectorium circa ipsam nascitur; si igitur mollis sit, & sub tectorio cedat extuberantia, digito ipsam auferre oportet; nihil enim plus difficultatis hæc res habet, quam si quis, dum ovicula excoriatur, digitum inter cutem, & carnem adigat. Quod si extuberantia penitùs intus delituerit, ea per catopterem inspecta, auferre postea ipsam oportet *Veratro nigro* in anum sublito.

Medicamentum ad idem.

Huic Chirurgiæ similes sunt duæ aliæ Chirurgiæ ab Hippocrate propositæ, eodem Libro circa finem Capitis; quæ neque veræ, & simpliciter Chirurgiæ sunt, sed ex medicamentis compositæ, tumentes hæmorrhoidas exstirpant. Ait Hippocrates; si vero neque urere, neque resecare voles, ubi multa aqua proluisti, & sedem eversam extraxisti, *Myrrham tritam, lævigatam, & Gallam, & Alumen Ægyptium ustum, quod reliqua una parte & demidia superet, ac Melanteriæ tantundem accipe, ac siccis his utere*, & *dimidia Chalcitidis ustæ pars idem efficiet*; hæmorrhois enim ab his medicamentis decedet, veluti corium combustum.

Aliud ad idem.

Ultimò aliud medicamentum proponit Hippocr. idem præstans, in suppositorii formam; inquit enim. Si vero glandulis sanare voles, *Sepiæ Testam, Plumbaginis tertiam partem, Bitumen, Alumen, Florem Æris exiguum, Gallam, Æruginem modicam commisceto*, & *Mel coctum* affundito, & formatam ex his glandem oblongiorem apponito, donec exstirpaveris. Hæ sunt, quæ hæmorrhoidibus tumentibus, nonnihilque sanguinis fundentibus, ex Hippocrate, Chirurgiæ proponuntur; quarum nonnullæ difficiles sunt: nam ego experientia non potui unquam comprobare, rectum intestinum esse secandum, & resecandum, & consuendum, & urendum, & putrefaciendum, sine ulla læsione, ut dicit Hip-

Auctor quomodo curet hæmorrhoidas tumentes.

Hippocratés. Quod si verum est Hippocratis dictum, quod sine ulla intestini læsione hæc peraguntur, non tamen à plerisque tolerantur, & sustinentur, pars quippe ani sensu exquisito, imò verò, si aliqua pars corporis est, quæ sensu exquisito prædita sit, hæc una est; propter quam causam ego tumentes hæmorrhoidas potius medicamentis, quam Chirurgia curavi, ut insessu in *Aquis Thermalibus*, & *spongiis ex Aqua Thermali expressis*, & arctè supra anum alligatis, & compressis. Item *Radicibus Porrorum in Oleo communi, aut Myrtino decoctis*; *Scrophulariæ Radice in aqua decocta, contusa, & imposita*; *spongia ex Aqua Calcis expressa, & alligata.*

Cura hæmorrhoidum exulceratarum.

Quod si exulceratæ hæmorrhoides sint, ne in fistulas degenerent, si superficie tenus excoriatæ sint, *in Aquis Thermalibus*, aut *de Apono*, aut *Divi Petri*, aut *Montis ægrotorum* insessus eas curat, aut quod his æquipolleat, uti alias dictum est. Quod si exulceratio profundior est, & major, neque medicamentis cedit, non incommodum est ad Chirurgiam devenire, quæ candentibus ferramentis peragitur; quæ exigua quidem sint, & iis leviter tangere partem exulceratam oportet, quæ neque etiam sensum exquisitum habere debet,

Cura hæmorrhoidum inflammatarum.

Quod si hæmorrhoides inflammatæ sint, tumentes, & dolentes, medicamentis res peragitur, potiùs quam Chirurgia; de quibus agere ad præsentem locum non spectat; sed tamen unum atque alterum medicamentum expertum afferre nihil vetat, cujusmodi est *Plantago, Parietaria, & Malva, in aqua coctæ, & cum Oleo Rosaceo, cataplasmatis modo impositæ*; interdum cum exsiccare magis intentio est, *farina Milii, & Hordei admiscetur*; si vero dolor urgeat, *Lac omne* adjicitur.

Cura hæmorrhoidum gangræna affectarum. Historia.

Quod si gangræna jam sint hæmorrhoides affectæ, eadem Chirurgia proficit; sed ferrum candens valentius imprimitur, propter sensum partis obtusum redditum. Quo loco illud mihi succurrit, aliquando accidisse cuidam Medico non obscuri nominis, qui curans ægrotantem febre, cœperunt hæmorrhoides dolere, Medicus autem Oleo Rosaceo inungi jussit, neque locum affectum unquam perspexit; tandem post aliquot dies Medicus me duxit ad ægrotantem; ego autem statim locum affectum volui inspicere, & conspiciens, inveni ex omni parte multò antea ipsum fuisse gangræna affectum, & nonnihil in superficie sphacelo; quem servavi statim ferramentis candentibus. Hoc dico, vos admonens, ut partes affectas, & malum videatis, quando patientes de iis conqueruntur, etiamsi obscœnæ sint partes; sic etiam in mulieribus.

Mala oculis inspicienda.

Fuit aliquando mulier nobilis, quæ pepererat, & de vulva conquerebatur, obstetrix inungebat frequenter *Oleo Amygdalino, & Chamæmelino*, & querelæ indies augebantur, tandem vocatus, & videns locum, inveni labra vulvæ multis in partibus sphacelo obsessa, quæ statim ferramentis candentibus inusta sanavi, quæ alioquin obiisset, si oleis propositis demum usa, nec visa à Medico fuisset. Simili modo, ut supra audivisti, alteram nobilem servavi, morti propinquam, inspectione scilicet, quæ hymenem habebat non perforatum. Non oportet igitur esse negligentem in re medica.

Historia.

Quæ in hæmorrhoidibus maximè formidanda.

Veruntamen quod in hæmorrhoidibus maxime formidatur, ex Hippocr. & Galeno, est earum tum omnimoda suppressio; tum immoderata sanguinis fluxio; utramque autem immoderationem, tanquam periculosam habuit Hippocrates, fluxum quidem, veluti aut protinus interimentem, vel aquam inter cutem, & cachexiam excitantem, ut dicit Galen. Aetius autem Lib. 14. Cap. 5. ait, nimium fluxum, tum deformitatem, tum vitam miseram, interdum & mortem afferre; deformitatem, quoniam nimia inanitione universum corpus decoloratur; vitam miseram, quoniam perpetuæ imbecillitati occurrendum est; mortem, quia frequenter jocinore, ob excedentem evacuationem, refrigerato, aqua intercus supervenit; suppressionem verò, tanquam omnem morborum turbam suscitare aptam, scilicet febres, melancholiam, lienis scirrhum, pleuritidem, peripneumoniam, maniam, & alia id genus tum symptomata, tum morbos, qui respondeant vitiosis humoribus detentis, ut dicit Galenus 3. de Tumoribus; nimirum humores detentos, symptomata, & morbos parere, eosque, cujusmodi sunt humores, qui redundant. Et quamvis Paulus, & alii, suppressas hæmorrhoides curare non videantur, quòd ab immodice fluentibus suppressio plerumque fiat, tamen Hippocrates curat, dum præcipit, apertam unam esse servandam. Docet autem perbellè Cels.

Fluxus immodici incommoda.

Suppressionis incommoda.

Lib. 6. Cap. de Hæmorroidibus, quo signo fluens moderatus ab immoderato sit distinguendus; tum verò, quando supprimendus, quando permittendus; inquit enim. Parum tutò supprimitur iis, qui sanguinis profluvio imbecilliores non fiunt; habent enim purgationem hanc, non morbum; ideoque curati quidam, cum sanguinis exitum non haberent, inclinata in præcordia, ac viscera materia, subitis, & gravissimis morbis patientes correpti sunt. Igitur si immoderatus ex hæmorrhoidibus fluxus sanguinis sit, qui noceat, & imbecillum hominem reddat, coërcere ipsum oportet primo medicamentis, quæ à Celso Lib. 6. afferuntur; quod si hic profusio non sistatur, Chirurgia opus est. Una est, quam proponit Hippocr. in Lib. de Ratione victus in morbis acutis, quæ vinculis procedit, filum lanæ succidæ crassissimum, ac maximum, in acum immissum transmittas, ex una primum parte hæmorrhoidis; inde ea comprehensa, ex altera acum, & filum trajicias, & ab eadem parte extenta fila adstringas; mox medicamentum erodens imponas, donec hæmorrhoides decidant, & semper unam relinquas, ait Hippocr., ne omnibus obstrictis, patiens in contrarium incidat affectum, id est, in omnimodam suppressionem, & accidat, quod dicit Hippocr. 6. Aphoris. 12. Hæmorrhoidas sananti diuturnas, si non una servata fuerit, periculum est hydropem, aut tabem accedere; cujus sententiæ reddit rationem Galenus in Comment., quia obstructis ex toto hæmorrhoidibus, per quas hepar transmittebat sanguinem fæculentum, non est mirandum, si scirrhosum reddatur, & calor jecoris, à quo sanguis gignitur, exstinguatur, unde hydrops superveniat, sanguinis generatione frustrata. Quod si jecur exustam materiam ad pulmones refundat, & venas rumpat, tabes seu phtysis resultat, ut Hippocrates dicit. Huic tamen Hippocrat. legi de servanda una hæmorrhoide aperta, sese opponit Aetius Lib. 14. Cap. 5. qui ex Hippocrate affirmat, non esse relinquendam ullam hæmorrhoidem apertam, dummodo servetur congrua victus ratio, & sanguis ex brachio mittatur. Quæ opinio neque Hippoc. neque Galeno consentit; nam licet æger, & cibi paucitate, & aquæ potione detineatur, & alvus subducatur, & vena cubiti incidatur, ut Aetius dicit, tamen quia hæc non possunt semper fieri, servari, aut frequenter repeti, neque viscera corrigi, quo minus superfluus sanguis gignatur, ideo tutius est Hippocratem aliter non exponere, quam verba sonant, & Galenus exposuit, ut scilicet una relinquatur aperta.

Quomodo hæmorrhoides immoderatæ supprimendæ.

Ratio Aphoris.

Aetius contradicit Hipp.

Sed ad Chirurgiam redeamus. Galenus in Isagogicis, Chirurgiam hæmorrhoidum his verbis tradit. Hæmorrhoides lino duplici per ipsarum basin transeuntes, adstringentesque post horas duas abscindimus. Celsus vero Lib. 7. Cap. 30. de Condylomatibus ait; si hæmorrhois capitulum exiguum, basinque tenuem habeat, adstringendum lino paulum supra est, quam ubi cum ano committitur; deinde supra nodum capitulum exulcerandum est, ut evacuato sanguine, ac spiritu ibi contento, & celerius id emoriatur, ac decidat, quod nisi factum est, magni dolores subsequuntur, interdum etiam urinæ difficultas. Quod si hæmorrhoidis capitulum majus est, & basis latior, hamulo uno, aut altero excipiendum est, paululumque supra basin incidendum; neque relinquendum quicquam ex eo capitulo, neque quicquam ex ano demendum est. Quà incisum est, acus debet immitti, & infra eam, lino id capitulum alligari. Si duo triavè sunt, imum quodque primum curandum est; si plura, non omnia simul, ne eodem tempore undique teneræ cicatrices sint. Si sanguis profluit, excipiendus est spongia; deinde linamentum imponendum. Post quinque aut sex dies auriculario specillo linamenta educenda, &, si capitula simul non exciderunt, digito promovenda; tum lenibus medicamentis, ut puta ceratis utendum. Hæ sunt Celsi Chirurgiæ, ad sedis venas sanguinem fundentes. Sed idem Celsus Libro 6. Cap. de Hæmorroidibus, ex Dionysii sententia proponit ustiones per causticum medicamentum, quando alia medicamenta non proficiunt, hoc modo; Inspergenda *Sandaracha* est; deinde imponendum, quod ex his constat; *squamæ Æris*, *Auripigmenti*, *singulorum partes quinque*, *Saxi Calcis partes octo*; postero die, capitulum venarum acu compungendum. Adustis capitulis fit cicatrix, quæ sanguinem fundi prohibet. Ultimo non est prætereunda Pauli Chirurgia, quæ ad venas sedis sanguinem fundentes proponitur lib. 6. capite 79. primoque præcipit, clysterem copiosissimum immit-

Chirurgia hæmorrhoidum ex Galeno.

Ex Celso.

Alia Celsi Chirurgia.

Pauli Chirurgia hæmorrhoidum.

mittendum, compressione facta, quo anus invertatur, & hæmorrhoides extra anum exeant, & appareant; solent autem non difficulter apparere interdum capita, & ora venarum sanguinem fundentia, interdum venæ nigricantes, & tumidæ; quæ lino quintuplici vinciendæ sigillatim sunt, una duntaxat relicta, qua sanguis superfluus emanet, ut præcipit Hippocrates. At ubi hæmorrhoides vinculo constrictæ exciderint, linamentis vino madefactis cicatrix inducitur. Leonides autem, ut refert Paulus, non lino deligat, sed forcipe prehensas amplè hæmorrhoides scalpello exscindit. Alii tandem, inquit Paulus, caustico medicamento repleto concavo instrumento, ad urendam venam accommodato, ipsasque similiter hæmorrhoidas usserunt. Hæc ab Antiquis deprompta sunt, qui, uti audivistis & vinculis, & incisione, & erodentibus, & adurentibus medicamentis usi sunt. Miror, quod nullus Antiquorum ferramenta candentia proposuerit, cum tamen causticis tutiora esse videantur, quod his urere, quantum opus est, possimus, illis verò legem ullam imponere non valeamus; insuper, caustica partem putrefacere passim videmus, contra ferrum candens corroborare pro comperto habemus. Nisi forte, Antiquos ferrum candens silentio præteriisse dicamus, quod profusionem potius adaugeat, cum profluenti vasi admovetur, ut patet; sed inducta crusta, jam sanguis cum his quoque coërcetur. Propter quas causas ego ferrum quoque candens probo, cuspidatis ferramentis singulis venarum orificiis adapertis, admotis, ut crusta excitetur; satius autem est, gossypii flocculum ad venæ orificium apponere, inde vero inurere, gossypium enim ita inustum duo præstat, & valentius hæret, & minus patientes dolent. Sed ut ingenuè fatear, potior ratio, & tutior ea est, quæ medicamentis pugnat, quæ valenter adstringentia sint ex Galeno 5. de Medic. per genera. Quo casu nihil magis valere expertus sum, *immaturis Fructibus contusis plantæ ligni Guaiaci*; omitto *Ovi albumen cum Bolo Armena*, *Sanguine Draconis*, *Mastiche*, *Thure*, & *Gypso subactum*, & *gossypio usto exceptum*, & *impositum*; omitto præterea, quæ per os assumuntur; aut revulsionis gratia peraguntur, tanquam ad hunc locum non spectantia.

[Margin: Ferramenta candentia causticis tutiora.]

[Margin: Auctor hæmorrhoides inurat.]

[Margin: Medicamenta hæmorrhoides adstringentia.]

[Margin: Cura hæ-]

Quod si hæmorrhoides omninò sint suppressæ, vel id contigerit ex nimia, quæ præcesserit, profusione exinanitis venis, uti dictum est; vel quia non fuerit servatum, aut servari non potuerit Hippocr. præceptum in curatione, quia non est servata aperta hæmorrhois, aut alia de causa suppressæ penitus sint, omnino venarum ora aperire oportet; quod multipliciter fit. Primo iis, quæ sanguinem calefaciunt, & fundunt. *Vina potentia*, *Aromata*, *Salita*, *Acria denique omnia* per os assumpta hæmorrhoidales venas aperiunt, uti experientia quotidie docet. Celsus Lib. 6. Cap. de Hæmorrhoidibus, ait, quod quoties suppressus est sanguis, ne quid periculi afferat, multa exercitatione digerenda materia est: præterea, & viris, & feminis, quibus menstrua non proveniunt, interdum ex brachio sanguis mittendus est. Quo casu, ego ora venarum aperire tento *Pilulis de Aloë lota succo Rosarum*, & fonticulum in coxa paro.

[Margin: morrhoidum suppressarum.]

[Margin: Celsi locus de hæmorrhoidibus.]

[Margin: Auctor ut venarum ora aperiat.]

Quod ad partem affectam pertinet, Galenus multa proponit medicamenta 9. de Compos. Medic. secundum locos, Cap. 7. ad hæmorrhoidas provocandas. Sed quod ad Chirurgiam attinet, sunt, qui anum, aut intestinum perfricando aspero corpore hæmorrhoidas cæcas, & suppressas fluidas reddant; ut linteo novo, aut *Fici folio*, aut *herba Aparine*, vulgo, *Asperella* dicta. *Rajæ Piscis cortex* nimis asper est, & potius excorians. Cæterum ad venarum ora aperienda, non solum obstructa, verum etiam ubi inde sanguinem evacuare propositum est, ea est in usu Chirurgia, qua hirudinibus admotis, suppressum sanguinem evacuamus: de quibus tria proponenda sunt. Primum ad electionem spectat; eligendæ enim sunt hirudines, quæ diu in aqua limpida servatæ sint, & aqua frequenter mutata, alioquin partem, quam mordent, prava quadam qualitate afficiunt, ut etiam inflammatione tentetur. Secundum inquirendum ad locum pertinet, cui hirudines applicandæ sint; qui locus in genere unus est, videlicet circa sedem, in specie verò duplex, scilicet intestinum, & musculosa pars; nam sedes ex his duobus constat; quamvis Gal. Lib. Definit. Medic. tria constituere sedem voluerit, intestinum, sphinctera musculum, & anum; anum vocat, ut puto, orificium sedis in superficie corrugatum, seu sedis superficiem, quæ est uti anus corrugata; quæ tamen, pars mu-

[Margin: Venæ fluxus ut provocandus.]

[Margin: Primum.]

[Margin: Secundum locus.]

musculosa cum sit, & ex coriaceo musculo confecta, idcirco musculosæ annumerari potest. Ad rem, olim cum nulla esset distinctio inter venas hæmorrhoidales, neque de loco, neque de sanguine fluente cura ulla habebatur, sed semper, ut sanguis efflueret niger & fæculentus, exoptabatur, & sanguinem videre rubrum effluentem ægré ferebant. Unde Gal. 4. Aphoris. Sanguis infra per hæmorrhoidas excretus, bonum, quando nigra evacuantur. Nunc vero cum sciamus duplices esse hæmorrhoidas, portæ, & cavæ, & à portæ hæmorrhoidibus atrum & crassum sanguinem, à cavæ verò rubicundiorem, & tenuiorem fluere; insuper portæ hæmorrhoidas retrò magis dispergi, cavæ vero ad latera utrobique esse; tertiò portæ ad intestinum ferri, cavæ autem ad musculos; quartò portæ interiores magis esse, at cavæ exteriores; ultimo portæ hæmorrhoidas melancholicis succurrere affectibus, & lieni indurato, cavæ verò febribus, renibus, peripneumoniæ, & aliis. Expedit ergo in hirudinibus applicandis distinctionem in loco talem desumere, ut, si sanguinem crassum evacuare velimus, ut lieni obdurato succurramus, retro versus spinam, & interius ad intestinum hirudines applicentur. Quod si à vena cava sanguinem educere consilium sit; ut febri, aut pleuritidi, aut renibus opem feramus, ad latera, & exterius magis applicandæ hirudines sunt, quæ ab hæmorrhoidibus cavæ sanguinem eliciunt. Quæ omnia etsi nova omnino sunt, probabilia tamen, neque à ratione sunt aliena, imò rationi maximè consentanea. Ultimum inquirendum pertinet ad modum, quo sanguis ex hæmorrhoidibus educitur; triplex enim est modus exeuntis sanguinis ab ano ex hirudinibus repletis, & separatis, ubi turgidæ factæ, vel ex se deciderunt, vel salis momento oris admoto decidere coactæ sunt. Primus modus est, ut repletis hirudinibus, & decidentibus, sinamus sanguinem exire, donec ex seipso sistatur; quem modum usurpamus, vel cum tument hæmorrhoides, & periculum est, ne plus sanguinis exeat, quam oportet; vel cum intentio est modicam sanguinis quantitatem evacuare. Secundus modus est, ut æger supra solium aquæ ferventis desideat, cui vasculum innatet, quod sanguinem percolantem recipiat, interim æger aquam non attingat, sed vapore calido sanguis attrahatur. Tertius & ultimus est, ut, cum æger non potest surgere, cornicula affigantur, quibus sanguis, vi vacui attractus, debita copia evacuetur.

Differentiæ hæmorrhoidum venæ portæ, & cavæ.

Tertium spectat ad modum.

Primus modus.

Secund. modus.

Tertius modus.

Cap. XCV.

DE ARTUUM CHIRURGIIS: ET PRIMO DE FONTICULIS.

Supersunt artus, videlicet brachia, & crura; in quibus duodecim solent Chirurgiæ administrari. Prima agit de fonticulis. Secunda, quomodo sphacelus abscindatur, aduraturque, docet. Tertia digitos cohærentes separat. Quarta digitum curvum ex ulcere, & cicatrice relictum extendit. Quinta rigidos articulos relictos emendat. Sexta varos curat. Septima valgos sanat. Octava unguium curam agit. Nona de pterygio seu panaritio unguium tractat. Decima de unguis pollicis pedis interius intrusione agit. Undecima varices curat. Duodecima articulos inurit.

Fonticulorum usus.

Fonticuli vulgo appellati, sunt parva ulcera dedita opera facta, ad morbos, qui infestant, aut infestaturi sunt, tum curandos, tum cavendos; id quod præstant tum evacuatione, tum revulsione, tum derivatione humorum, qui in corpore supervacui sunt. Morbi autem quos præcavent, aut curant fonticuli, longi sunt, non breves & acuti; ratio est, quia cum evacuatione humorum id præstent, quæ omnino exigua ab exiguo ulcere provenit, ideo sensim, spatio temporis commodum præstant. Quare neque in phrenitide, neque in acutis febribus, neque in aliis, & repentinis morbis fiunt, sed in chronicis tantum, tum qui ex abundantia supervacuorum humorum; tum maximè ex fluxione fiunt.

Quibus morbis conveniant.

Conferunt autem primò evacuatione, quæ etsi exigua est, & sensim facta, quia tamen continua est, & continuo tempore fit, ideo progressu temporis tantum juvat, quantum quævis alia evacuatio; quod aliæ per longa fiant intervalla, hæc continuè evacuet, & corpus sanum conservet. Ideoque Siculorum plerique, etiamsi sani sint, sibi tamen fieri fonticulum volunt, ut sani conserventur. Propter quam causam, cum in omni corporis parte fieri possit fonticulus, ad humores tantum ab universo corpore evacuandos, utplurimum tamen non fit, propterea quod non solum in genere eva-

Siculorum mos.

evacuandi causa, sed etiam revellendi, & derivandi administratur; ratio ex his elicitur. Nam cum humores in corpore supervacui alii quieti sint, alii in fluxu, & motu, cum fonticuli fiant, & evacuationis, & revulsionis, ac derivationis causa, meritò non promiscue in omni corporis parte, sed potissimùm aut ubi quiescunt & fluxerunt humores, ut in parte affecta, ad eos solùm evacuandos; aut cum in fluxu sunt, & revulsionis, ac derivationis causa, ut in contraria parte, aut vicina; nonnunquam etiam intercipiendæ fluxioni fonticuli fiunt, videlicet in parte, ante prolapsum ad partem affectam. Veruntamen potissimum usus invaluit, ut in contraria parte, fluxione laborante administrentur; propter quam causam fit interdum in occipitio, ad revellendas ab oculis fluxiones, anterius retrò; interdum in sutura coronali, ad retrahendos humores, qui intus sunt, extra; in brachiis, ad revellendos humores, qui a capite descendunt in fauces, laryngem, & pectus; sic in cruribus, ad renes, lienem, uterum, & alia id genus membra juvanda, & humores tum derivandos, tum revellendos

Cur fiant fonticuli, in peculiaribus tantum partibus.

Servatur quoque rectitudo partis affectæ, aut mittentis; ideoque in liene obdurato, in finistro crure, in jecore affectò, in dextro paratur; sic finistra capitis parte dolente, aut aliter affecta, in finistro brachio, dextra verò, in dextro; quæ omnes sunt probæ revulsionis conditiones, ut fiant fonticuli, & in parte contraria, & è directo. Quia verò dictum est, fonticulos derivationis causa fieri, ideo auribus affectis, non incommodum est in occipitio fonticulum parare. Fonticulum ergo felici successu in eadem parte fluxione laborante, tum ad evacuandum, tum ad intercipiendum humorem influentem, ante adventum ad partem affectam paramus, potissimùm, cum humor fluens crassissimus est; unde in sene, in tibia valde tumida, & ulcere affecta, facto fonticulo supra genu in coxa, sanatus est; quòd humor propter sui crassitiem, & segnitiem neque revelli ad alterum crus posset, neque interea trahi ulterius ad locum affectum. Ultimo fonticulum aliquando, non quidem paravi, sed reliqui in parte affecta, aut ulcere, aut fistula, quæ esset diuturna, & propemodum incurabilis, ut in fistula pectoris, aut ulcere, cum osse corrupto, tractu enim temporis locus tandem sanatus est, tota materia noxia evacuata. Itaque conferunt fonticuli in genere, & perpetuò, evacuatione; speciatim verò evacuatione & revulsione, evacuatione & derivatione, evacuatione & interceptione, denique sola duntaxat evacuatione. Sed hoc adhuc non est satis ad fonticulum recte parandum; sed cum hi fonticuli sint ulcera, quæ indigent custodia, & detersione, utplurimum bis in die, matutino scilicet, & vespertino tempore; propterea consueverunt ipsos parare, potissimùm quò manus possunt commodè attingere, & oculi prospicere: propterea non in dorso, non in pede, sed in brachiis tantum, ut plurimum, & cruribus fieri solent, hoc est, vel supra cubitum, vel paulo supra, aut infrà genu.

Partis rectitudo in fonticulo parando.

Fonticuli locis commodis parandi.

Quia verò humores supervacui, quos aut evacuant, aut revellunt, aut derivant fonticuli, in duobus locis consistunt, vel in vasis, vel extra vasa; utplurimum autem consistunt humores supervacui in vasis, aut magnis, aut minoribus, aut minimis, præcipuè ubi tumor in aliqua parte non est; propterea bonus fonticulus exigit, ut sit propè vasa, quæ quo majora sunt, eo melior est. Ex quibus colligo, quod cum fonticuli fiant tum in brachiis, tum in cruribus, non tamen promiscuè in omni parte crurum aut brachiorum parandi sunt, sed ut paucis comprehendam, ubi & venæ majores sunt, aut propagines earum; & ubi commodè à manibus regi, & mundari possunt; in venis, inquam, hoc est, propè ipsas, non supra venarum corpus.

Conditio prima boni fonticuli.

Rursus altera conditio boni fonticuli est, ut cum brachia, & crura sint ad motum destinata, hæc verò sint ulcera, quæ cutem prætereunt, & in musculos descendunt; & cum diutiùs ea aperta detinere oporteat, quod pila, aut ex cera, aut piso, aut ex hederæ radice fiat, hæc corpora sæpenumero sua duritie musculos comprimunt, & motum, propter dolorem impediunt; ideo requiritur hæc conditio, ut locus seu spatium, seu interstitium inter musculos eligatur, nequaquam in corpore musculi, & ejus carnosa parte, multò minus in nervosa, ac tendinea. Qua conditione deficiente, multi coacti fuerunt claudere jam factos fonticulos. Confert etiam efficere fonticulum in interstitio musculorum, ut humores, qui in spatiis sunt,

Altera.

Locus fonticuli ut explorandus.

ſunt, facilius evacuentur. Quod ſanè interſtitium, in brachio quidem, ex cubiti valida tum flexione, tum extenſione; in crure autem ex genu, ſi ſupra; ſi verò infra fonticulus fit, ex pedis ſimiliter tum flexione, tum extenſione exploratur; interea apice indicis digiti in muſculorum interſtitio compreſſo; in brachio quidem, inter deltoida muſculum, & ſuperiorem cubitum flectentem; in crure vero, ubi interſtitium digito comprimitur, ut in fovea.

Ultima conditio boni fonticuli.

Ultima conditio eſt, ut cum deligare locum fonticuli oporteat, quo pila ſeu globulus detineatur, ideo neceſſarius eſt locus, ubi deligatura commodè conſiſtat, neque decidat, ideoque vitamus omnem loci declivitatem; quo fit, ut in declivitate muſculi deltoidis non detineatur fonticulus; ſic ſupra genu. Itaque ut ſummatim omnes boni fonticuli conditiones referantur, fieri debent utplurimum in partibus oppoſitis partibus affectis; interdum in vicinis; nonnunquam in parte affecta; & hoc dupliciter, vel paulo ſupra, vel in ipſamet parte affecta; tum in iis, quas oculi, & manus poſſunt proſpicere, attingere, & mundare; tum prope venas majores, tum in interſtitio muſculorum, ubi deligatura contineri poteſt.

Propterea uſus invaluit, ut fiant in brachiis, & cruribus fonticuli; & ut judicium faciatis de exacto, & congruo loco, in brachio fieri conſuerunt quatuor locis; vel poſterius ad fines deltoidis muſculi, vel in medio; vel anterius, vel inferius; atque olim ab omnibus fiebant aut in medio, aut poſterius, aut in fine. Ego autem locum anteriorem elegi, & ſubſtitui; quod alia loca opportuna non ſint, ut ex conditionibus deficientibus patet, una tamen primo in omnibus ſpectatur contrarietas. Nam ſi poſterius, deſunt tres conditiones; prima, quod ligatura, & faſcia non conſiſtit, ſed decidit; ſecunda, quia propè venas non eſt; tertia, quia adſpici oculis, & manibus mundari non poteſt. Si verò fiat in medio muſculi corpore, nota non caret; quia non in interſtitio muſculorum fit, neque propè venas, neque faſcia conſiſtit. Quod ſi in fine muſculi deltoidis fiat, diu detineri non poteſt; quod propter pilæ gravitatem deorſum excurrat, & ſupra muſculos veniat, ac tendines, quos cum dolore comprimat, & ita detineri non poſſit. Quod ſi anterius fiat, uti ego ſoleo, inter deltoidem, & alium, qui cubitum flectit, & vulgo vocatur, il Peſcetto, hic exactus eſt fonticuli locus; quod videri, attingi poſſit, quod inter muſculos, quod propè venam cephalicam fiat, & deligatura permaneat.

Quis locus fonticuli in brachio commodus.

In crure autem effici fonticuli conſueverunt tum infra, tum ſupra genu, tum extra, tum intra; ſi extrà fiant, deeſt una conditio, quia non habet venas vicinas; in interna verò habet ſaphænam. Igitur melius eſt, ut fiant in interna aut coxa, aut tibia, ea ſcilicet parte, quæ deligari poteſt, & deligatio contineri; nam nimis ſupra genu, declivitatem regio habet; ſi nimis deorſum, articulo, & tendinibus nimis vicinus locus eſt; præterea interna pars non habet latum tendinem, quam vitare oportet, alioqui graves inflammationes ſuperveniunt. In mulieribus ſive ſupra, ſive infra genu fiant, perpetuò propter uterum, & menſes intus parabuntur. Atque hæc de loco.

Locus commodus fonticuli in cruribus.

Fiunt fonticuli vel cauſtico medicamento, vel ferro. Superiori ætate, ferè omnes fonticuli cauſtico parabantur; ſed experientia tandem docuit, cauſticum non eſſe tutum, quod non ſolum mala qualitate præditum eſt, ſed etiam quòd ſæpè magis comburat, quam eſt partis ſpatium, ut non raro vis ejus pertingat ad muſculos, tendines, & nervos; ob quam cauſam, excitati ſunt dolores, & inflammationes, inde gangrænæ, & ſphaceli, & magna ulcera, ita ut nonnullis fuerit opus crus exſcindere totum; nonnulli quoque ex ea re interierint; quæ omnia hic Patavii contigere. Propter has cauſas, uſus jam diu invaluit, ut ferramento candente fiant. Sed nonnulli ſunt, qui ferramentum ignitum adeo formidant, ut nolint illud admittere, & cauſtico uti neceſſe ſit; cujus oportet primò vires habere perſpectas; inde in loco opportuno poni, cavereque, ne ſpargatur, & majus ulcus, quam oporteat, paretur; quod fit operculo glandis ſuprapoſito. Sunt qui *Oleo de Sulphure*, aut de *Vitriolo*, intincto in co ſpecilli mucrone, ſpecilloque convoluto, ſupra cutem fonticulum excitent. Sed quomodocunque cauſtico fonticulus paretur, nunquam poſtea *Butyrum* apponatis, quod ſub cauſtico putrefacit, & gangrænam excitat; tum etiam ubi in hydrope in cruribus fonticuli fiunt, à *butyro*

Quo inſtrumento fiant fonticuli.

Ut cauſtico parandus fonticulus.

Butyrum quando non conveniat fonticulis.

tyro omnino abſtinendum, ſed ſolum *Diapalma* utendum, & *Vino*.

Quomodo fiat fonticulus per incisionem.

Sed potior, ac tutior modus eſt, qui ferramentis procedit; quæ duplicia ſunt, alia candentia, alia incidentia. Sunt qui incidentia uſurpant, duplicando cutim, & ita incidendo, & pilam ſtatim imponendo. Sed ne dolor excitetur, dum inciditur, ego paravi duas ferreas laminas, quæ in medio ſciſſuram habent; elevatur cutis, & duplicatur, & inter duas laminas ſtringitur arctè, ut ſenſus ferè obſtupeſcat; tum ſcalpello ad ſciſſuram inciditur, & ita fit fonticulus per inciſionem. Sed cum minori moleſtia fit fonticulus cum ferramentis candentibus, quam incidentibus; quia incidendo dolor excitatur, & inflammatio.

Ferramenta fonticulis inurendis.

Ferramenta autem varia ſunt; nam tria quidem habentur, quæ tamen ad duo reducuntur; etenim ex duobus ſibi ipſis ſimilibus, alterum nota interdum non caret; quod partes circumſtantes ſub eo vim ignis perſentiant, dum ex compreſſione circumcirca attolluntur, & incaleſcunt; quod tamen ſub altero non ſuccedit. Itaque duo ſunt inſtrumenta, quæ commodè uſurpantur.

Eorum uſus.

In horum uſu duo præcavere oportet: ne ſcilicet vis ignis, & dolor perſentiatur, aut certè quam pauciſſimè contingat: præterea ne ignitum ferramentum videatur, nam propter hæc duo multi formidant ferramentum ignitum, & propter dolorem, & propter aſpectum ignis. Tria enim ſunt incommoda, quæ moleſtant hominem, cui fonticulus inuritur, calor, dolor, & ignis aſpectus.

Uſus laminæ ſubſternendæ.

Ad hæc tria vitanda, ars primo excogitavit laminam ferream, latam, & craſſam, in cujus medio ſit foramen, ejus latitudinis, ut admittat cannulam inſtrumenti, quod ſiniſtra manu detinetur, & comprimitur; quæ lamina, inferna parte, quæ corpori applicatur, circulum habet cum ſupercilio tenui, & quadantenus acuto, quæ ponatur ſupra locum fonticuli ſignatum atramento. Hæc lamina primo refrigerat partem circumſtantem, & conſequenter calorem ferramenti candentis; inde dolorem mitigat, obſtupefaciendo ipſum; quod facit tum frigiditate, tum compreſſione marginis acuti circuli; cui poſtea circulo, ſi ſupponatur inſtrumentum, quod ignem abſcondit, erit abundè ſatisfactum tribus incommodis jam relatis;

Inſtrumentum ignem abſcondens.

habetur enim inſtrumentum, quod aſpectum ignis tollit, quod candens ferramentum intruſum, & occultatum habet in tubulo, aut ligneo, aut oſſeo, aut argenteo, quod altero extremo orbiculare foramen habet, parti apponendum; ex altero verò, operculum candenti ferro conjunctum, quod deorſum comprimitur.

Modus urendi fonticulum.

Modus urendi eſt, ut ferramento candente cutem uramus, & ipſam tantum attingamus, & leniter comprimamus. Neque in omnibus par comprimendi modus requiritur, ſed variat pro cutis varietate, videlicet mollitie, & duritie, tenuitate, & craſſitie. Ideoque in puero minus, in adulto magis, in ſene adhuc magis; item in brachio, ubi mollior, & tenuior cutis eſt, minus; in crure, ubi durior, & craſſior, magis comprimendum ferrum eſt. Item variat, prout pars urenda integra eſt, aut affecta; propter quam cauſam in hydrope, & cruribus aqua tumentibus, vix attingitur cutis, & a butyro abſtinetur. Item in cacochymo corpore, aut crure fluxione laborante, mitius adigitur ferrum, & butyrum non apponitur; ſed diapalma, & linteum vino nigro nigro auſtero expreſſum uſurpatur.

Combuſto loco, ſi quis velit fonticulum parare, ſine ullo dolore, & ſine ulla loci alteratione, ſeu irritatione, quæ interdum cauſa eſt, ut fonticuli moleſtè geſtentur, non eſt feſtinandum globulum præproperè imponere, ſed cerea primum pila tunc imponenda eſt, cum cruſta nigra, & alba decidit, & caro rubra, bonaque apparet, quæ omnino ſit expers tum doloris, tum inflammationis, & labiorum, & partium circumſtantium: tunc enim ceream primò pilam parvam apponere; & ſupra duriuſculum pulvinar, ex linteo factum, faſcia anguſta adſtringere, & comprimere oportet, quouſque deſcendat in profundum, & ſedem congruam ſibi paret; quo tempore jam *Hederæ folium*, non rotundum, ſed fiſſum, & inter duo linteola averſum ponere ſupra fonticulum oportet, & quotidie mundare.

Quæ cura fonticuli jam facti.

Sed quæ curatio poſt facto fonticulo conveniat, ſcheda mea multos jam ante annos facta dilucidè explicat.

Cap. XCVI.

DE SPHACELI CHIRURGIA.

Graviſſimus affectus, & aſpectu horribilis eſt, cum aliqua corporis

pars emoritur, multoque gravior, & horribilior, cum planè emortua est, priorem gangrænam, posteriorem, sphacelum Græci vocant, sive ex præcedente inflammatione, sive vulnere, sive ossis fractura, sive contusione, & attritione, sive venenato telo, sive ab alia causa fiat; nam pars sphacelo affecta nigrum colorem contrahit, fœdum, & cadaverosum odorem spirat, & ad tactum mollis, ac flaccida evadit, & sine sensu est. Huic nisi quam celerrimè succurratur, inquit Paulus Lib. 4. Cap. 19. facile affecta pars, quatenus vicina comprehendit, mortis habitum repræsentat, & hominem jugulat.

Sphaceli causæ variæ.

Sphaceli qualitas.

At quod sit hujus mali remedium, audiatis Celsum Libro 5. Cap. 26. In hisce casibus miserum, sed unicum auxilium est, ut cætera pars corporis tuta sit, membrum, quod paulatim emoritur, abscindere; quamvis id cum periculo summo fiat, inquit Celsus; quia sæpe ægri in ipso opere, vel profusione sanguinis, vel animi defectione moriuntur. Ideoque Galenus Secundo ad Glauc. monebat, in abscindendo membro, ut tutiùs agatur, naturam corporis, & partis etiam attendendam esse, cui auctoritati reclamant verba Celsi Libro 8. Cap. ultimo, cum pulcherrima sententia, videlicet, omnino sectionem esse faciendam; quia nihil interest, an satis tutum præsidium sit, quod unicum est.

Sphaceli remedium.

Quod si dicatur, perperam Galenum præcepisse, attendendam esse naturam ægrotantis, & vires, si sine ulla exceptione præcidenda pars est. Huic tandem respondendum ex Celso est; si res omnino deplorata est, ita ut simus advocati, ut pluries mihi contigit, cum vires jam adeò imbecilles sunt redditæ, ut in ipso opere certi simus ægrum defecturum, in eo casu, abstinendum à sectione est; etenim ego in his casibus dicere solitus sum, quod à Præceptoribus dictum audivi, satius esse, ægrotantem sinere mori, quam ipsum occidere. At si casus periculosissimus, sine certa tamen desperatione est, tunc est faciendum, quod elicitur à Celso Lib. 2. Cap. de Sang. Missione. Fieri quidem potest, ut sphacelus membri præcisionem desideret, corpus autem vix pati posse videatur; sed si nullum tamen appareat aliud auxilium, periturusque sit, qui laborat, boni Medici est, ostendere, quam nulla spes sine membri amputatione sit, fateri que, quantus in hac ipsa re sit metus; & tum demum, si exigatur, membrum abscindere.

Galenus, & Celsus reconciliati.

Quid Medicus agat ante præcisionem membri.

De quo dubitare in ejusmodi re non oportet; satius est enim anceps auxilium experiri, quam nullum, ait Celsus. Quæ sententia confirmatur ex Albucasi, qui refert, in hujusmodi casibus, aliquando noluisse, propter metum mortis, cuidam manum abscindere; cum tamen ille alium invenisset, qui excidit, sanus ad ipsum reversus est paucis diebus, qui omnino periisset, si non fuisset incisus.

Ad incisionem præstandam, Antiquiores monuerunt, eam faciendam esse in confinio partis vivæ, & emortuæ; ita ut potius aliquid vivæ excidatur, quam mortuæ quidquam relinquatur; ratio est, quia statim contactu emortuæ viva moritur, & ita semper corruptio serpit, donec hominem necet.

Locus incisionis.

Sed in hac operatione duo inevitabilia symptomata sequuntur, sanguinis profusio ex præcisione magnorum vasorum, & dolor intolerabilis, cui statim adjungitur convulsio, ex præcisis majoribus nervis & chordis; propter quæ duo, ego dum essem junior, & addiscendi causâ, alios operantes viderem, interdum vidi ægrotantes in ipsa operatione periisse; quod Cels. quoque dixit Lib. 5. Cap. 26. videlicet, quod sæpe in ipso opere patientes, vel profusione sanguinis, vel animi defectione moriuntur. Quæ duo propterea Chirurgi vitare studuerunt multipliciter; nam alii ligatura una, duabus, & tribus supra, per intervalla factis, utrumque prohibere tentarunt, vinculis v. g. in coxa quatuor digitis a sphacelo distantibus, inde totidem supra, bis; sic enim obstupescit pars, sanguis comprimitur, ex constrictis nervis, & vasis. Qui tamen modus tutus non est; tum quia stringens vis, vix nervos, & interna vasa ampliora attingit, propter musculorum mollitiem, & ossis duritiem; deinde etiamsi clauderet, tamen cum oporteat, statim peracto opere, vincula resolvere, & laxare, ne & ipsa moriantur, sanguinis profusio proritabitur; ut interim omittam periculum gangrænæ excitandæ à quacumque ligatura in parte, quæ jam ad mortem disposita est.

Duo symptomata in hac Chirurgia evenientia.

Quomodo hæc vitare studuerint multi.

Alii id ipsum tentarunt, incidendo ferramento vehementer candenti, ut uno tempore tum secetur, tum crusta supra vasa inducatur. Qui modus neque etiam va-

Alius modus.

valet; quod ferramentum candens tam cito in magnis vasis crustam efficere non possit, & suo vehementi calore, valenter ad se trahendo, proritet potius sanguinis profusionem, ut experientia patet.

Secundus. Sunt qui potionem soporiferam praebeant, quo dolor, & convulsio devitetur. Sed haec ut periculo non vacat, ita profusionem sanguinis non tollit.

Tertius. Alii denique spongias madefactas in Opiato quopiam medicamento, supra vivam partem imponunt, sine ullo fructu; cum neque vis medicamenti possit profundos nervos obstupefacere; praeterea, periculum sit, ne pars viva ad corruptionem disposita, emoriatur; ut interim omittam, nihil proficere ad sanguinem profluentem.

Modus, quo Auctor feliciter usus est. Igitur cum nullus praedictorum modorum tutus sit, accipiatis nunc, quid ego excogitaverim; quod mihi ferè semper felicissimè successit, cum omnibus occurrat difficultatibus. Hunc modum, quem ego fui imaginatus, vidi postea propositum à Joanne de Vigo, in Lib. de Ulceribus Cap. ultimo, quem tamen oscitanter proponit, neque omnia observat, quae observanda sunt. Tres sunt scopi in hac operatione, corruptionem firmare, profusioni, atque dolori resistere. Ego igitur incido in parte emortua, quae sit vivae vicina, quanta est crassities digiti pollicis; atque ita duo, videlicet & profusionem, & dolorem omnino devito; pro tertia autem devitanda, scilicet corruptione, ne serpat, ego deinceps comburo ferramentis candentibus totam partem emortuam; ita tamen, notate, ut semper patiens vim ignis persentiat, ita enim pars tota emortua in crustam degenerat, quae est operculum ipsis vasis, & pars viva, propter ustionem, ita ab igne corroboratur, ut spatio tridui, aut ad summum quatridui, appareat separatio mortui à vivo, & ita sistitur mortificatio, ut sic loquar, sine dolore, & sine sanguinis profusione. Joannes de Vigo, Lib. de Ulceribus, Cap. ultimo, videtur ponere eundem modum; sed non advertit, quod dixi, ut patiens sentiat vim ignis.

Cap. XCVII.

DE DIGITORUM CHIRURGIA.

Pertinet quoque ad artus ea Chirurgia, in qua digiti, vel manus, vel pedis, potissimùm autem manus invicem cohaerescunt; quam Cels. quoque proponit; & ego vidi saepius in combustis; & accidit vel in utero, vel ex ulcere utriusque digiti à lateribus facto, & incuria curato. Quos sane digitos invicem ego separavi, eo modo, quo dicit Celsus. Sed priùs attentè totam cohaerentiam, secundum longitudinem digitorum diligenter tetigi, praecipuè in naturali coalitu, num aliqua durities, aut nervi suspicio, aut vena appareret, quam vitare oporteret, postea atramento sectione efficienda per longitudinem notata, statim primo à dimidio ultra ad digiti apicem, subindeque a dimidio citra, videlicet à digiti radice ad dimidium dissecui; & sectionem scalpello quidem, sed ea scalpelli specie, quae angustum, oblongumque cultrum imitatur, molitus sum; & linamentis, ac *Diapalma* cicatricem induxi.

Causa cohaesionis digitorum.

Auctor quomodo digitos cohaerentes separet.

Cap. XCVIII.

DE CURVO DIGITO, EX ULCERE, ET CICATRICE RELICTO.

Altera in digitis Chirurgia, quam similiter proponit Celsus loco citato, est in digito, qui curvus, sub cicatrice duriore crassioreque inducta, ex ulcere remanserit, quam curvitatem medicamentis primo tollere oportet mollientibus; ut est *Ceratum Citrinum*, aut *ex Oxelaeo dictum*, aut *luta Thermarum*, aut *Balneum molliens*, aut *lotura Lanarum.* Sed ubi haec parum proficiunt, ad Chirurgiam recurrimus. In qua Celsus considerat, id esse prospiciendum, nervine id vitium, an cutis sit. Si digitus curvus remansit, propter nervi vitium, attingi Chirurgia non debere praecipit, quod sanabile non sit. Addatis vos, ne nervorum distensio subsequatur. Quo casu, ego tantum medicamentis propositis diutissimè insisto. At si cutis culpa, quae callosa sit, curvitas remansit, monet Celsus, totam cicatricem excidendam, & rectum digitum figuratum, ad novam cicatricem perducendum esse; addoque ego, id esse perpetuo mollientibus praestandum; ne iterum dura inducta cicatrice, curvus fiat, ad quod, melius nihil quam *Ceratum meum Citrinum* adinveni, *emollitum, & pinguedine Gallinae ad Unguenti formam redactum.*

Curvi digiti medicamentis primo juvandi.

Ut Chirurgia emendetur ex Cels.

Cap. XCVIIII.

DE RIGIDIS ARTICULIS RELICTIS.

Digiti rursus, & alii quoque articuli, quorum media figura angularis est, ut cubitus, genu, post vulnus, aut ulcus, aut tumorem, aut humorum antiquum defluxum, recti, rigidique remanent, id quod actioni impensius incommodat, quam si curvi remansissent, de qua re Auctores nullam fecerunt mentionem, cum tamen sæpissimè id symptoma viderim. Si vitium ex diuturna mora, & habitu, quem membrum, seù articulus in positura contraxit, dum aut fractura, aut dolens, inflammatoriumque ulcus, aut vulnus curatum est, sanabile omnino est; nam mollientibus, laxantibusque medicamentis, & perfusionibus potissimùm, ac balneis præmissis, tum parte ad motum revocata, sensim & motus, & figura partis restituti sunt. Sed si vitium difficilius sit, & vix sanabile, quod aut nervi antea læsi sint, aut articulus repletus, obduratusque remanserit, aut quapiam alia causa id factum sit; & intentio tantum sit, post habitis motibus, partem duntaxat ad commodiorem figuram reducere, ut puta digitos rigidos, aut cubitum rectum, rigidumque factum, ad curvam, angularemque figuram sensim, sensimque reflecti, ac redire; in cubito, ubi multa ex balneo emollitio præcessit, alligamus instrumentum, seu ferramentum, quo sensim quotidie, & sine ulla violentia cubitum incurvamus; sic in digitis, si consimile paretur, idem præstabimus; quæ tamen omnes emollitiones, & dolore, & violentia vacare omnino debent, Quod sanè instrumentum in omni quoque alio articulo valet, qui obduratus remanserit, ut sensim pertentetur, si fortè fortuna materia obdurata hac ratione saltem quadantenus dimoveri possit, eo modo, quo aliquando vidi casum penè insanabilem sanatum, ex commota materia.

Rigiditas ex mora sanabilis.

Rigiditas difficilior quomodo curari debent.

Casus autem ad praxim maximè conducens hic est. Nobilis vir in ætate adulta constitutus, incidit aliquando in genu tumorem, durum, qui omnem motum ipsi ademerat, ita ut immobilis prorsus esset articulus; habita consultatione cum Excellentissimo Capivaccio, existimavimus, casum esse propemodum insanabilem, tamen *luta Thermalia* volebamus experiri; & dum præpararetur corpus, interea ab Empirico impositum est emplastrum calidissimum, quod ego credidi esse confectum ex flammula, quod elevavit genu in tumorem longè majorem, & effervescentem inflammationem, graviterque dolentem; quibus paulum remissis, cepit articulus alioqui immobilis moveri; vel id factum fuerit, quod revocata sit materia ab internis ad externa; vel quia frigida & coacta, calefacta, & attenuata fuerit, omnino per hoc medicamentum, tanquam ex ratione, tandem sanatus est morbus. Hoc dictum est, ut, si materia quieta à medicamento mota est, ab instrumento quoque moveri possit, neque hæc Chirurgia sit despicienda in his casibus.

Casus articuli rigidi.

Huc quoque referri possunt Chirurgiæ aliæ consimiles. De una habeo ego instrumentum, quod puto à me fuisse paratum in puero, cui os femoris, propter ligamenti laxitatem facilè sursum prorumpebat; pro quo factum est hoc instrumentum, quod sensim deorsum caput impellit, & detinet.

Auctoris instrumentum.

Aliæ adhuc consimiles Chirurgiæ fiunt in tibiis. Nam ego aliquando vidi, cuidam Patrifamilias nobili, nasci filios cum tibiis incurvatis, & exterius gibbis, arcumque referentibus; uti ferè contingit pumilionibus, qui tamen non erant pumiliones, quas ego direxi, cum laminis quibusdam ferreis, per longitudinem tibiæ applicatis, & adstrictis, interius, tibias comprimentibus, & impellentibus; quæ tamen impulsio sensim facta est, & prosperè successit; quia puerorum ossa sunt mollia, & sequacia, & facile flectuntur, ac diriguntur. Quæ sanè instrumenta apud me non servavi.

Ut Auctor tibias incurvatas emendarit.

Cap. C.

DE VARIS.

Rursus his adnumerabimus quoque Chirurgias, quæ fiunt ad Varos, & Valgos, qui à Græcis βλαισοὶ, & ῥαιβοὶ appellantur; uti habetur Com. 3. de Fracturis 69. Qui affectus ad pedes pertinent, cum distorsionem patiuntur, vel mavis, si dicas imperfectam luxationem; quamvis Galen. Valgos ad coxæ, & genu distorsionem quoque referat, & similiter ad linguam referatur blæsam; ad talos tamen maximè pertinent. Nam Vari dicuntur, quorum pedes distorquentur ad talos; & obtorti introrsum spe-

Vari qui.

ſpectant, ut Hippocrates monuit, & Galenus.

Quæ affectio interdum contingit ab ipſa prima natali die; interdum poſt, ex aliqua externa cauſa. Si ita Vari oriantur, non difficulter reſtituuntur, ſi ſenſim, dum faſcia obvolvuntur, pedes retrorſum agantur, aliquod exiguum pulvinar inter utrumque pedem inſerendo. Solent enim omnes embryones in utero matris habere pedes introrſum flexos; quod plùs minùs accidit, ſi negligentes nutrices ſint, facilè ſic adoleſcunt, & Vari remanent; ſed ſi diligentiam adhibeant, ut pedes in contrarium ſenſim reducantur, dum faſciis obvolvuntur, facile corriguntur. Quòd ſi ab externa cauſa articuli pedis diſtorqueantur, & Vari fiant, ſtatim, non ſenſim reſtituemus, ipſiſmet manibus; ut facimus in luxationibus, de quibus infra.

Varorum ab externa cauſa Chirurgia.

Cap. CI.

DE VALGIS.

Valgi autem, qui ſunt contrario modo affecti; videlicet, in quibus pedes exterius ſpectant, magis ab externa cauſa, quam à nativitate fiunt; propterea reſtituere ſtatim ipſos oportet. Nam ſi ita diutiùs perſiſtant, affluit humor in articulum, obduratur, & non amplius emendari, niſi ſenſim, affectus poteſt. Ego in his caſibus tibias quaſdam ferreas paro, quæ pedem etiam ferreum obtinent, & intra pedem laminam, quæ per longitudinem exterioris partis pedis producta ſit, ac ita interius impetum faciendo inclinet, ut exteriorem pedem intra ſemper propellat; qui impulſione ſenſim introrſum converſus, tandem dirigitur, & valgus affectus aufertur.

Auctor quo modo valgos reſtituat.

Cap. CII.

DE UNGUIUM CHIRURGIA, VIDELICET DE TONDENDIS, ET ASPERIS LÆVIGANDIS UNGUIBUS.

Quamvis ungues pauciſſimi uſus eſſe videantur, quòd ferè non nutriantur, & corporis partibus vix annumerentur, tamen quadruplicem Chirurgiam requirunt; quarum duæ neceſſariæ omnino ſunt, quod uſum unguium deperditum reſtituant, & cum eo quoque, digitorum actionem per vitia ablatam, cujuſmodi eſt Græcis Pterygium, Albucaſi, & vulgò Panaritium dictum; tum verò etiam unguis pedis, potiſſimum digiti pollicis, ad angulos introrſum in carnem incrementum, & intruſio; quæ duo circa ungues, ubi excitantur, non modò unguium uſum, ſed etiam digitorum, imò totius quoque cruris non raro actionem labefactant; quamvis prima facie pauci momenti eſſe videantur. Nam panaritium, ubi increſcit, tum unguem totum corrumpit, tum ſæpe os, & articulum ei proximum vitiat. Altera verò affectio, quamvis puſilla appareat, hoc eſt, unguis intra carnem intruſio, actionem tamen totius cruris prohibet, videlicet ambulationem, & ego, præter alios, propemodum innumeros, à me ſanatos, quendam aliquando Nobilem Gallum ſanavi, qui palam fatebatur, ſe plus mihi debere, quam proprio genitori, propter reſtitutam digiti ſanitatem, ex unguis pollicis pedis inſinuatione, intruſioneque in carnem, ad ejus ſcilicet latera.

Unguium Chirurgiæ quatuor.

Pterygii incommoda.

Duæ verò aliæ circa ungues Chirurgiæ, potius decoris gratia adminiſtrantur. Eſt autem una inciſio, ſeu unguium commoda, concinnaque tonſio; altera verò unguium eſt ſcabrities, ſeu teſtacea, rudiſque ſuperficies, ac ſubſtantia, a polita unguium natura in totum declinans, quæ correctione per Chirurgiam indiget. Quæ duæ Chirurgiæ decoris potius gratia, quam ſanitatis, ut dixi, fiunt, quamvis, notate, nulla eſt Chirurgia, quæ quantumvis ad decorem pertineat, tamen uſum, & actionem quodammodo non reſpiciat, & reſtituat. Etenim vera pulchritudo, ut Galenus notavit, in inculpata ſola ſita eſt ſanitate. Sicuti enim pulchram faciem eam dicimus, quæ tum bona temperie donata eſt, ex qua & rubra, & bene carnoſa, & perpolita efficitur, tum verò etiam, quæ alias partes obtinet, decenti magnitudine, exacto numero, & concinna figura, ac congrua poſitione præditas, ita ut naſus, verbi gratia, neque major, neque minor ſit, quam totius faciei proportio requirat; ita ſimiliter ſanam perfectè faciem non aliam cenſemus, quam propoſitam, ut propterea veram pulchritudinem cum ſanitate, & viciſſim ſanitatem cum pulchritudine reciprocari Gal. voluerit. Quæ ſi vera ſunt, illud quoque veriſſimum erit, Chirurgias, quæ decoris, ſeu pulchritudinis gratiâ fiunt, ſanitatis quoque gratia fieri ne-

Chirurgiæ unguium, decoris gratia.

Decor ſanitatem quoque reſpicit.

Pulchra facies quæ.

Chirurgiæ decoris etiam ad ſanitatem faciunt.

necessarium esse, & cum sanitate perpetuò conjungi; latere autem nos non rarò sanitatem, decorem autem non latere, propterea quod, minima quaque conditione deficiente, pulchritudo minuitur, & labefactatur, sanitas autem nequaquam ad sensum jacturam pati conspicitur; quod natura de sanitate, quæ usum, & actionem comprehendit, in primis sollicita est; tum verò pulchritudo idea esse videtur sanitatis, idea autem rerum in particularibus non reperitur, & ex minima quaque re jacturam suscipit; sanitas autem latitudinem habet multam. Itaque actio, & usus partium ex pulchritudinis exigua offensa multo minus tollitur, quam ex sanitatis offensa. Itaque si in cæteris quidem facies commensurata, nasum habeat majorem quam conveniat, deformis dicetur, cùm tamen sana adhuc censebitur, quod ad sensum nasi usus offendi non conspiciatur. Sic Chirurgias, quæ decoris tantum gratia fiunt, usus quoque offensio aliqua consequitur; quamvis ad sensum non pateat. Unde si alias duas illas Chirurgias reprobavimus, in quibus glans detecta tegitur, aut tecta detegitur, tanquam quæ actione penis nequaquam officiant, sed decoris tantum gratia fieri videantur; tamen ea causa reprobatæ à nobis sunt, quòd crudeles nimis essent, periculosæ, & factu difficillimæ, neque cum usus offensa collatas liceat eas administrare, quod damnum, & incommodum multum, utilitas autem pauca inde resultet, & emergat; unde eas Celsus, & ego cum ipso, decoris tantum gratia fieri dicimus, propterea quod actioni, id est, erectioni penis non officiunt, quamvis non prorsus decoris gratia, sed sanitatis quoque fieri ex eo patet, quòd, qui glandem perpetuò detectam habent, ii non ita in coitu delectantur, ut alii, quod sensus ille glandis exactus hebetatus in iis ab externo aëris contactu & frigore sit. Audio similiter mulieres quoque magis oblectari, & facilius semen emittere, si cum aliis coëant, quam cum circumcisis; quod fortè his glans detecta frigidior, duriorque sit, aut præputii, sursum deorsumque recursus, ac confricatio desit. Pariter quoque etsi ad tectam glandem detegendam, decoris gratia Chirurgia paratur, tamen non prorsus pulchritudinem id respicit, sed usum quoque, cum semen neque confertim totum, neque longius ejaculari his possit: unde, neque etiam mulieres, quæ in viri seminis emissione maximè delectantur, oblectari, ut solent, possint.

Cur quædam Chirurgiæ ab Auctore reprobatæ.

Quæ omnia si in præsentia ad ungues quoque referamus, itidem evenire conspiciemus. Nam tametsi ungues continuè tondere, quod passim omnes faciunt, decorem tantum videtur afferre, quod & nimium longi relicti, & nimium propè carnem tonsi, indecorem afferant, Galenus tamen primò de Usu Part. Cap. 8. ex Hippocratis sententia, hanc unguium Chirurgiam ad usum transtulit commodum, & actionem digitorum, nimirum ad apprehensionem.

Etenim ungues, aut oblongiores dimissi, aut nimium præcisi, & propè carnem tonsi, pusillum corpus rotundum, ut acum, pilum, festucam, filum, & alia ejusmodi colligere, & apprehendere non possunt; id quod moderata longitudo, quam Galenus, & Hippocrates Lib. de Artic. εὐλομελίαν nuncupant, potest, & facit. Sic quoque ungues asperi, crassi, & ut testa, rudes, etsi indecorem videntur oculis afferre non mediocrem, tamen quia & ipsi ad apprehendenda pusilla corpora minùs videntur idonei, propterea Chirurgia indigent, quæ perpolitos, ac tenuiores reddat. Quod si a nativitate tales sint ungues, curatio frustra suscipitur; quod id vitium a temperamenti partis proprietate proveniat, quæ mutari non potest. At si postea succedat, ex humorum talium, aut talis nutrimenti affluxu, ego soleo primum vitro totum penè unguem scalpere, ac deradere; mox balneo rerum emollientium uti; tum demum imposito emolliente cerato, cujusmodi citrinum est, sic deformitatem corrigo: ad quod etiam lutum emolliens facit, & cera nova. Sed alias duas potiores unguium Chirurgias exsequamur.

Unguium longiorum aut breviorum incommoda.

Caratio asperitatis unguium.

Cap. CIII.

DE PTERYGIO, SEU PANARITIO UNGUIUM.

Paulus Pterygion, ita enim interpres vertit; quamvis ex Gorræo, Pterygion, & Paronychia idem sint, Latini Reduviam, Albucasis verò, sicuti vulgus, Panaritium vocat, in unguibus carnis incrementum, partem unguis operiens; quod malum potissimùm pollices offendit tum pedis, tum manus. Interdum ex interna fluxione; interdum ab ex-

Pterygii nomenclatura.

Pterygii causa. externa causa excitatur; ubi enim pedis pollex in quidpiam offendit, primò inflammatur, deinde suppuratur, postea pure unguem putrefaciente, & humectante, carnis incrementum subsequitur, quod unguis ampliùs non resistat, comprimat, ac detineat. Quod si malum progrediatur, temporis spatio non modò unguem totum corrumpit, sed etiam ipsum os; ideoque aliquando totum os, quod unguem sustentat, erupit: quo casu, digitus in ejus summitate dilatatur, & inflammatorium incrementum suscipit, effatu dignum, & per totum tempus vehementer dolet, & odor gravis, & color lividus consequitur. Vitium hoc inter initia, cum scilicet incipit digitus dolere, hoc est, in primo doloris impetu, neque adhuc in digito tumor ullus, aut rubor apparet, mulierculæ statim curant digiti extremum, in ebullientem aquam ter, aut quater infundendo, ita tamen ut vix digitus aquam attingat; est enim remedium, quod materiam exiguam fluxam statim dissipando evacuat. Sic Celsus Lib. 8. Cap. 13. cucurbitulam scarificatam in abscessu affigebat, ad extrahendam colluviem. Sed si fluxio ingruat, tunc aliis est utendum. At ubi unguis jam corruptus est, Chirurgia opus habet, quæ est, ut scalpello aut forfice excidatur unguis; postea candente ferramento, exiguo quidem, at bene rubro inuratur caro excrescens, & tota exulcerata pars; inustio enim firmat malum; quod Paulus putat esse de genere depascentium cum putrefactione, νόμας Græci dicunt.

Pterygii incipientis cura.

Chirurgia Pterygii gravioris.

Quod si os quoque corruptum sit, multo magis ferramentum candens est necessarium; pluries quoque repetendum, si sit opus.

Cap. CIV.

DE UNGUIS POLLICIS PEDIS INTERIUS INTRUSIONE.

Quod si altera affectio unguem prehendat, quæ est, ut os sit sanum, & unguis sana, sed caro in angulo digiti excrescat; quòd unguis incrementum interius sumat, & in carnem infigatur, cum inflammatione, & dolore continuo, & fermè intolerabili, eo casu, monet Albucasis Libro 2. Capite 91. & Paulus quoque Libro 6. Cap. 85. de Pterygio, ut specillo unguis attollatur, deinde caro præcidatur, postea reliquum consumatur corrosivis medicamentis.

Ego autem dicam vobis, quomodo ejusmodi ungues in angulum, & carnem infixos, & intrusos curaverim. Primùm ego specillo ungue à carne separo; & linamentis siccis inter unguem, & carnem arctè intrusis, sic locum diduco, dilatoque; quo facto, forfice unguis portionem secundum longitudinem incido, quousque carni inhæreat; postea volsella portionem unguis incisam apprehendo, & sine ulla vi a reliqua avello; sicque quotidie eandem rationem repeto, primum quidem dilatando, mox incidendo, tertiò avellendo, donec totus unguis intrusus, & infixus sensim excidatur, & auferatur. Sunt, qui unguem caustico medicamento comburant, & ita auferant; quæ ratio non probatur, propterea quod causticum potest quandoque tendines comburere, & gangrænam excitare cum maximo periculo.

Ut Auctor hoc vitium curet.

Cap. CV.

DE VARICUM CHIRURGIA.

Varix, ex Paulo, venarum dilatatio est; in qua tamen non simpliciter dilatantur venæ, sed etiam quodammodo intorquentur, subindeque ceu nodos quosdam contrahunt, & efformant, & nigro colore afficiuntur. Cæterùm causa dilatans non alia, quam sanguis melancholicus, niger, crassus, & ponderosus est; at quod intorti, & nodosi varices fiant, partim ex membranosis nexibus venis adjunctis, partim ex venarum ostiolis intus positis, & ipsis dilatatis, & crasso refertis sanguine provenit. Oriuntur ex Celso, & Paulo, tum in temporibus, tum in imo ventre, tum nonnunquam in testibus, quibus partibus venæ flexuosæ sunt, gyrosque faciunt, ac sanguis stagnat, & immoratur; maximè autem fiunt in cruribus, propterea quod sanguis crassus, & fæculentus facile suo pondere deorsum descendit, longè autem facilius, cum à calore attrahitur. Ideo Avicen. varices accidere cursoribus, bajulantibus, & stantibus prodit. Unde Plin. Lib. 11. præ nimio labore nasci dixit; ideoque in cruribus viro tantum, mulieri rarò nasci voluit.

Varix quid.

Causa varicum.

Locus varicum.

Quorum omnium ratio per Chirurgiam eadem ferè est. Propterea nos inprimis crurum varices nunc curabimus.

Gel-

Duo modi curandi varices, ex Celso.

Celsus duos proponit curandi modos; unus ferramentis candentibus; alius excisione procedit. Sub ferramento candente adustus contabescit varix, ex Celso; & ustio fit in varice recto, aut simplici, transverso, & exiguo. Cutis superinciditur, tum patefacta vena, tenui, & retuso ferramento candente modicè premitur, vitaturque, ne plagæ ipsius oræ adurantur, quas reducere hamulis facile est; id interpositis ferè quaternis digitis per totum varicem fit, & tunc superimponitur medicamentum, quo adusta sanantur. In hac Celsi proposita Chirurgia, duas habeo difficultates. Prima est, quod sub ferramento candente Celsus vult venam contabescere. Ego autem puto, venam toto contactu, & compressione, uri, erodi, & exulcerari, & sanguinis profusionem sequi, etiamsi modice prematur; quia venæ tunica tenuis admodum est, nisi fortè parum candens fiat ferramentum. Altera difficultas est, quod Celsus, facta adustione, vult reducenda esse labia cutis incisa ad mutuum contactum, hamulis, quos per totum varicem, quatuor ferè interpositis digitis imponit: primum dubito de hamulis, an acutis, an retusis sit utendum; retusi enim adducere labia cutis non possunt, quia non tenaces; acuti verò, si in cutim infigantur, & dolores, & inflammationes movebunt. Hic Celsi locus revocat in memoriam hamos similes à Guidone propositos, ipse falsò fibulas esse censuit, & hamos appellat, & ex utraque parte cuti infigit, & ita trahit vulneris labia mutuo, sicuti faciunt reconditores pannorum, ait Guido. Qui Celsi modus asper est, & non consentit ipsius verbis, cum dicit, in cruribus orti varices non difficili ratione tolluntur. Si Antiqui glutinum cognovissent, ni fallor, id proposuissent, hamis posthabitis.

Duo dubia in ustione varicum Celsi.

Hami Guidonis.

Alia varicum Chirurgia per excisionem varicum.

Altera Chirurgia, quæ excisione varices curat, cutem supra varicosam venam incidit; deinde hamulo oras cutis excipit, & scalpello undique à corpore venam diducit, cavetque, ne scalpello vena lædatur; tum hamulo attollitur vena, & primò uno, mox ex altero extremo præciditur, evellitur, & foras trahitur; ultimò invicem plagæ oræ committuntur. Optassem Celsum vinculo excipere vasorum extrema, ut sanguis non profunderetur, uti quoque Paul. præcipere videtur, qui similem, sed unicum prodit curandi modum, videlicet excisione; quem similiter exsequitur, ut Celsus, nisi quòd Paulus primò ligat funiculo superiorem femoris regionem, quia inferius varices in plures ramos funduntur, sicque magis difficilem operationem exhibent, ut varix, quantus est, appareat; præcipitque, ut patiens inambulet; inde signat varicem atramento scriptorio; postea ægro jacente, alterum funiculum supra genu adstringit; tum scalpello, quà atramenti nota facta est, cutem dividit, intacta vena, inde totam venam à membranis, & circumjacentibus partibus diducit, hamo apprehendit, & elevatam per longitudinem incidit, funiculos solvit, & sinit sanguinem plus minus exire, dum tutum sit. Ultimò vinculo utrinque, hoc est, supra & infra, ad ejus extremitates, acu duplex filum trahente, subtus venam stringendam trajecta, labia ad contactum reducit. Sunt qui, ait Paulus, inter Veteres, funibus non usi sunt; alii inde vas denudatum exscindere; alii altè ipsum elevatum cum violentia extrahere, abrumpentes, consueverunt; sed potior ratio prima est. Hæ sunt ad varices curandos Antiquorum Chirurgiæ; quæ uti videtis, adeò difficiles, & asperæ sunt, ut unum tantùm Cajum Marium, qui septies Romæ Consul fuit, stantem sibi extrahi passum fuisse, Plinius Appio Auctore testetur. Unde ego considerans varicum curationem per extractionem, seu excisionem, non modò asperam esse, & difficilem, sed etiam plerumque non feliciter succedere, propter sanguinem exeuntem, qui opus impedit, alia ratione longè mitiori, nimirum absque ipsorum extractione, varices sanavi.

Pauli excisio varicum.

Antiquorum asperæ Chirurgiæ varicum.

Tres scopi in varicum excisione.

Tria igitur sunt consideranda, quæ ad varicem constituendum concurrunt, sanguis fluens, fluxus, & venæ dilatatio. Itaque tria indicantur, fluentem sanguinem inhibere, seu intercipere, fluxum evacuare, & venam ampliatam adstringere. Ad cursum sanguinis intercipiendum, in principio, & fine varicis vinculum injicere oportet; quod fit volsella recurvata, aut hamo, aut duobus summis digitis vena apprehensa, & elevata; inde acu filum trahente, per infernam venam transmissa, & alligata, in qua parte inciditur cutis, ut vena appareat, & ligari possit, & non inciditur cum extra emineat. Possumus quoque

Primus scopus.

eum

eum modum ad intercipiendum administrare, quo utuntur fabri in sanguine equis intercipiendo, ad comprimendam venam, cum parva lamina ferrea ad ve-

Alter scopus. nam forcipe adstricta. At verò ad jam fluxum sanguinem evacuandum, Hippocrates docet, quomodo id faciendum sit, Libro de Ulceribus, ad finem; quo loco præcipit, non esse secandam varicosam venam magna fissura, ne fiat magnum ulcus, propter varicis influxum; sed varicem ipsum alias atque alias compungendum esse, ubi opportunum esse visum fuerit, ait Hippocrates; ex quibus compunctionibus sanguis, qui jam fluxit, & replet, evacuatur, idque sensim, non autem confertim, & cum periculo; evacuatur autem, si non totus, saltem majori parte, ita ut vena etiam

Tertius scopus. aliqua ex parte subsideat. Quo facto, ad tertium scopum deveniendum est, qui est venæ dilatationem adstringere. Soleo ego medicamentum conficere ex *Tragacantho in Vino Granatorum, aut Omphacio macerato; inde verò pulvere addito ex Bolo Armena, Mastiche, & Sanguine Draconis, paribus portionibus, donec liquatum seu emollitum Tragacanthum crassescat ut Cera, ita ut manus vola ad candelæ conformationem reducatur*; quo facto, imponitur medicamentum per longitudinem varicis, & super id arundinis cortex, qui sua cavitate medicamenti convexitati respondeat, & medicamentum comprimat, per varicis longitudinem apponitur, & vinculis, aut fascia angusta circum crus adstringitur; ita enim compressione tum fasciæ, tum arundinis, & medicamenti adstrictione, adstricti varices fuere, ut quasi contabescere viderentur. Interdum *succo Hypocistidis condensato* fui usus.

Alia mitior Auctoris Chirurgia. Ultimò adhuc mitiori usus sum Chirurgia, præsertim in exiguo varice; siquidem dimissis vinculis, & Hippocratis compunctionibus, tantummodo usus sum medicamento proposito, per longitudinem varicis, & portione arundinis desuper adstricta; aut spongia contorta, oblonga, crassitie quantus varix est, filo circumducta, & in *Succo Granatorum, aut Hypocistidis expressa*, ac fascia angusta arctè alligata; ad quam rem faciunt quoque *Fructus immaturi ligni Guajaci contusi, & impositi.* quæ omnia adstrictione sanguinem intercipiunt, & venas adstrin-

Præservatio. gunt, exsiccando verò evacuant. Postremò ad præservationem, caliga usus sum ex pelle canina confecta, quæ exactè circum crus adstringatur, & induatur.

CAP. CVI.

DE ARTICULORUM USTIONE.

Ire inficias non possum, quod sicuti ego Chirurgicas Antiquorum operationes, truces, & non necessarias passim reprobo, sic nostris temporibus, non laudo homines ita timidos, & delicatos, qui Chirurgias tolerabiles, & necessarias non admittunt; cujusmodi sunt articulorum ustiones, quæ hac nostra ætate rarissimè administrantur; quamvis antiquitus ab illo Parente omnis medicinæ Hippocrate, & ab aliis Veteribus, ac à me quoque perpetuò summo cum fructu usurpatæ sint; præsertim cum aliis omnibus adhibitis medicamentis, tamen affecti articuli non restituuntur.

Quando urendi articuli. Uruntur igitur articuli tribus potissimum casibus, aut ad dolorem leniendum, ait Hippocrates; aut ad tumorem evacuandum; aut ad prolapsum, & prorsus relaxatum articulum contrahendum, ac restituendum. Quæ vitia in primis ignem postulant, cum à causa frigida, & humida dependeant.

Pituitosus humor dupliciter articulum lædit. Nam interdum articuli, hoc est, capita ossium à proprio sinu deturbantur, non ab alia causa, quam à pituitoso humore, vel influente, vel in articulo congesto; qui duplici nomine caput ossis excidere à propria sede facit, vel enim coactus, coacervatus, & sensim in sinu obduratus id propellit; quod à pituita crassa & lenta provenit; vel ad ligamenta circumposita influens, eaque humectando, ac relaxando tantum distendit, ut caput ossis sponte excidat: quod potiùs à tenui pituita contingit, cui rei ferè perpetuò dolor accedit, maxime autem cum luxatio à prima causa fit.

Ut Pituita dolorem inferat. Nam tametsi Galenus Secundo de Compos. Medic. per loca, Cap. 1., negaverit à pituita dolorem excitari, id tamen intelligendum ratione humiditatis; hæc enim, quatenus frigida, doloris haud expers est.

Historia. Nam ego aliquando vidi paulò supra carpum, interna parte, in muliere, parvum abscessum, parvæ castaneæ magnitudine, mobilem, & nullam compressionem efficientem, quotidie, statis quibusdam horis dolorem adeo intolerabilem excitasse, ut mulier in animi deliquium incideret; quæ cum me acces-

fiſſet, & ego extraxiſſem, ſtatim ſanata in poſterum fuit; qui materiam extractam contemplatus, inveni concretam pituitam vitream, ad tactum frigidiſſimam, quæ internis tendinibus ſolo contactu dolorem excitabat, ex quo conjeci, quantum poſſet ſola intemperies frigida ad efficiendum dolorem. Quod verò certis horis quotidie dolor reverteretur, eam puto fuiſſe cauſam, quod dolore urgente, natura, ut dicit Galenus, ad partem dolentem accurrit, unà cum ſanguine, ut dolenti parti auxilietur, à quo propterea ſanguine, parte affecta per tempus illud intermedium calefacta, dolor ceſſabat.

Caſu duplici uruntur articuli.

Ad rem igitur redeundo, in duplici caſu propoſito affecti articuli tum ex dolore, tum ex luxatione, Hippocr. proponit Chirurgiam per aduſtionem, duplici Aphoriſ. 6. Aphoriſ. 59. & 60. dicens. Quibus longo coxendicum dolore conflictatis, femoris ſummum coxæ excidit, rurſumque recidit, iis mucoſa ibidem pituita colligitur. Duobus modis, ut ſupra dixi, ſolet articulus, ſeu ut meliùs dicamus, os, quod movetur, excidere propria ſede; vel ex ſe, ſcilicet ſuopte pondere; vel ab alio, videlicet, ſi compellatur. Ex ſe quidem, videlicet, madefactis, & relaxatis, ſeu diſtentis ligamentis; ab alio autem, quod accidit, cum pituita craſſa, & lenta in cavitate articuli coacervata, ſuper exſiccata, atque obdurata, os, quod movetur, è propria ſede expellit, extruditque. Hippocrates, ut patet, tantùm primæ cauſæ mentionem facit, quia vult, os excidere, & rurſus redire in cavitatem, quod non accidit, in ſecundo caſu, videlicet, quando pituita obdurata in cavitate eam replet, & ita e propria ſede os expellit. In quo Aphoriſmo Hippocr. cauſam aſſignat læſi articuli femoris, quod excidat, & recidat; quam in pituitam rejicit mucoſam; & eſt, ut puto, ille mucus, qui naturaliter ſolet contineri in articulorum cavitate, copia tamen plus æquo adauctus; ideoque Paulus ait, vel humiditatis ſuperantis vitio, & hoc propter articulorum imbecillitatem; nam omnes articuli frigidi ſunt, & ex frigidis, & exſanguibus componuntur partibus, nimirum oſſibus, cartilaginibus, ligamentis, & muco, unde mucus copia plus æquo auctus, primò quidem ligamenta refrigerat, & dſtendit, inde tendines, & nervoſa corpora ſuperpoſita afficiuntur; quo tempore dolore affici ægrotantes par eſt, qui major ſubinde redditur, cum mucoſa materia os, quod movetur, è propria articuli compage expellit, & compreſſione tendines afficit; & ita dolor impenſius adaugetur, concurrente ad ipſum excitandum non ſolum intemperie frigida mucoſæ pituitæ, & articuli, ſed etiam ſolutione continuitatis, ex contuſione oſſis, quod è propria ſede excidens, nervoſas partes comprimit, & contundit, & pondere ſuo nervoſa corpora diſtendit; quibus omnibus adjungi par eſt, tenuioris pituitæ confluxum, aliunde ad debilem articulum tranſmiſſum, à quò ligamenta, ut dicit Galenus in Commento, imbuta, & madentia laxiora redduntur; atque ideo facilè articulus cavitate ſua excidit, & rurſus haud difficulter recidit; quo tempore jam dolor remittit, ob conſummatam, & factam omnium ligamentorum, & tendinum relaxationem. At in primo ſequenti Aphoriſmo Hippocr. remedium uſtionis proponit, his verbis. Quibus diuturno dolore iſchiadico vexatis, coxa excidit, iis femur contabeſcit, & claudicant, niſi te urantur. Quos Aphor. Gal. ſimul exponens ait; ſæpè in articulis pituitoſus humor coacervatur, quem mucum Hippocr. appellat; à quo imbuta, & permadeſcentia articulationis vincula, laxiora redduntur, atque ideo facile articulus cavitate ſua excidit, & rurſus haud difficulter recidit: id quod Hippocr. non ſolùm coxendicis articulo, ſed etiam humero Lib. de Articulis in principio, contingere ait. Et exponens rurſus Galenus, ſequentem Aphoriſmum, dicit, quod ſub illo muco coacervato femur non ſolum excidit, ſed etiam contabeſcit, & claudicant, niſi antevertat uſtio ferramento candente, quæ tum mucoſam illam humiditatem exſiccet, & abſumat; tum etiam cutis laxitatem, in quam articulus labebatur, per aduſtionem firmet, & intendat, & ita articulum arctet, & loco moveri prohibeat; unde ſimiliter humerum eſſe adurendum aſſeverat. At Aetius, ex ſententia Archigenis, Antilli, & Ruffi dixit, illud idem eſſe præſtandum in talo, & digitis pedum, & manus; ex quo inferre, poteſtis, eſſe idem in omnibus ferè articulis efficiendum, in quibus laxata ſunt ligamenta, & os è ſinu decidit. Nam & ego vidi aliquando Medicum, qui habe-

Margin notes: Duobus modis articulus excidit. — Aphoriſ. Hippocr. explicatur. — Dolor ut augeatur. — Remedium articuli relaxati ex Hippocrate. — Ex Galeno. — Ex Aetio. — Historia.

habebat carpi articulum adeò laxatum, ut non ampliùs alterum os alterum contingeret; ſed erant mutuò diſtantia, & ſeparata oſſa articuli carpi, id eſt, caput, & ſinus, ita ut ſolveretur articulus, propter inſignem laxitatem à pituita factam.

Huic igitur duplici caſui, videlicet & dolori leniendo, & materiæ pituitoſæ exſiccandæ, ac abſumendæ, & cutis laxitati contrahendæ, uſtio meritò ex uſu eſt, ex Veterum ſententia, ut puta, quæ tum intemperiem frigidam articuli corrigit, tum mucoſam pituitam evocat, exſiccat, & abſumit; tum præterea cutem relaxatam, & extenſam corrugat, & in ſe contrahit; tum maximè, quia totum articulum roborat; propter quam cauſam, cum uſtio fieri poſſit, & ferramento candente, & adurente medicamento, Hippocrates tamen perpetuò intellexit ferramentum candens, aut ignem, quia cauſtica medicamenta non faciunt, quod candens ferrum; nam non corrugant, aut criſpant ipſam cutem, neque articulum firmant, ut ignis; & ideo Aetius Lib. 12. Cap. 25. dicit, longe eſſe præſtantius ferramentum, quam medicamentum; ſed ſi patiens ferre recuſet, tunc invitus adhibet medicamentum. Ideoque commodè omne cauterium Recentiores dividunt in potentiale, & actuale, & potentiale cauterium, medicamentum eſſe volunt, quod urendi vim habet, etſi actu frigidum; per actuale verò cauterium, ignem intelligunt, & quodcunque ignitum corpus, quod actu calidum, & urens eſt. Quod actuale cauterium ſeu ignis, adhuc duplex eſt; vel ferramentum candens, vel alia materia ignita, ut eſt aut *Linum crudum*, ex Hippocr., aut *Buxei fuſi*, ex eodem Hippocrate Lib. de Internis Affectionibus, ubi ait. Urito autem per buxeos fuſos, in oleum fervens tinctos; aut *Fungus*, ex Paulo, & ante ipſum ex Hippocr. loco citato, ubi ait. Aut per fungos octo cruſtas inurito; aut *Struthii, & Ariſtolochiæ radix ignita*, ut Aetius Lib. 12. Cap. 3. ex Archigene. Et hoc ex Veterum ſententia proponit in Libro de Articulis Hippocr., & ita puto velle in Aphoriſmis citatis, ad coxendicis articulum exurendum, ubi ferramento utitur; ac in Lib. de Affectionibus, urit coxendicis articulum lino crudo; Urito quocunque loco fuerit dolor, urito autem lino crudo, ait Hippocrates; & paulò poſt. Si verò in digitis dolor relinquatur, venam paululum ſupra articuli in digito nodum inurito, urito autem cum lino crudo. Itaque ex Hippocrate, ad articulorum dolorem, uruntur articuli igne, hoc eſt, actuali cauterio, ut puta, tum ferramento candente, tum lino crudo. Per linum crudum, uti ſupra Celſi teſtimonio dictum eſt, Cap. de Ani Fiſtulis, puto, Hippocr. intelligere linum ignitum; atque, ut uno verbo dicam, chordam factam ex lino crudo intorto, ut eſt chorda ſclopeti, quæ ignita ſervat ignem, niſi quod ſclopeti chorda cocta eſt; quæ verò ab Hippocr. uſurpabatur, erat chorda non cocta. Nam & apud Turcas ſervatur hic modus urendi cum linteo implicito, & intorto. Aetius, ex Archigene, articulos urit, ut ſupra, ſtruthii, & ariſtolochiæ radice ſimiliter ignita; ſed proponit etiam ad idem multa cauſtica medicamenta. Et opinor, antiquos uti alia materia ignita, quando volunt mitius inurere, quam ferro ignito; ideoque fortè infra dixit Hippocr., ferramenta oportere eſſe non craſſa, quæ valentiùs comburunt.

[Margin: Uſtionis uſus.]

[Margin: Ferramentum candens præſtantius cauſtico.]

[Margin: Actuale cauterium quid.]

[Margin: Varia cauterii actualis materia.]

[Margin: Quid linum crudum.]

Poſt hæc indagandum eſt, in qua articuli parte inuſtio facienda eſt: de qua re doctè Hippocrates loquitur in Lib. de Articulis, non longè ab initio; ubi reprehendens eos Medicos, qui humeri articulum frequenter excidere in alam ſolitum, ipſum tamen urebant in altiori parte, ad ſummum humerum, ubi cavitas adeſt, in qua caput oſſis natura recumbere ſolebat; qui enim ita urunt, cutim ea parte denſando, & corrugando, potiùs naturalem ſedem oſſi adimunt, ipſam arctando, quò minus os inibi poſſit commodè contineri; contra verò relinquunt partem ſub ala laxatam, & extenſam à capite oſſis, ut facilè rurſus illud os elabatur: & ideo Hippocr. dicit, potius oportere inurere alam, in quam ſæpè caput procidit, ut inibi firmata, & contracta cute à ferramento candente, illuc amplius humerus prolabi prohibeatur. Unde Paulus Libro 6. Cap. 24. & 76. locum Hippocr. aſſumens, dixit, oportere inurere maximè locum illum, in quem articulus excidit; ſic enim humor exſiccabitur, & locus cicatrice denſatus non ampliùs os ſuſcipiet, quare etiam penitius illic uſtionem moliri convenit. Ante uſtionem in brachii articulo Hippocr. apprehendit,

[Margin: Locus inuſtionis ex Hipp.]

[Margin: Ex Paulo.]

[Margin: Ante uſtionem quid agat Hipp.]

& attollit cutem sub ala, secundum longitudinem; quod facit, ut cutis distet à subjectis partibus, ne glandulæ, & vasa subjecta, & nervi vim ignis cum periculo persentiant; inde cutem apprehensam urit pluribus adustionibus, tribus saltem sub ala, & duabus extra alam. Unde Paulus numerum adustionum definitum ex Hippocr. ponit Libro 6. Cap. 42. & sunt ferè quinque. Sed ferramenta congrua Hippocrates vult esse non crassa, neque valde calva: & per non valde calva, ut puto, intelligit non valde polita; nam polita cicatricem, ac crustam politam faciunt, quæ commoda non est, quia inæqualem esse oportet, & asperam. Insuper Hippocrates vult ferramenta esse pellucida, hoc est, ni fallor, ita ignita, & candentia, ut diaphana ferè sint. Verbo, oblongis ferramentis inurere alam oportet. Multas Hippocr. loco citato de articulis ponit animadversiones, quæ brevitatis gratia omittimus, ut lectorem ad ea remittamus.

Ferramenta quæ conveniant.

Articulus coxendicis ut inuratur.

Quod verò ad coxendicis articulum urendum attinet, si os femoris à pituita crassa, & in acetabulo super exsiccata, obdurataque, à cavitate deturbatum est, ferramentum candens adigere, qua excidit, oportet, in cavitatem eam, quæ à femore excidente efformata est; sic enim materia inibi subjecta evocabitur. Sed si femur elapsum est, à copia humiditatis ligamenta relaxantis, ita ut femur & excidat, & recidat, oportet perpetuò comburere eam partem, ad quam prolapsum femur est, ubi prius repositum femur est in suam cavitatem. Quod verò Paulus Lib. 6. Cap. 76. ex Recentioribus subdit, oportere unam ustionem facere in coxendice, alteram in genu, & tertiam in talo, non satis percipio.

Articulus immobilis, ut ustione curandus.

Restat nunc, ut videamus, quomodo articulus obduratus, & tumidus, ac ita immobilis redditus, ustione curetur. Hunc ego pluribus ustionibus, cum lato, & orbiculari ferramento tandem curavi; siquidem cum diu genu tumidum & obduratum medicamentis mollire, & & discutere frustra tentassem, tandem latis ferramentis, quinque aut sex locis genu adactis, tandem sanitati est restitutus æger. Sed neque piget adhuc casum recensere scitu non minus dignum, quam in praxi utilem. Nobilis vir in consistenti ætate constitutus, cum ex fluxione pituitosa, & frigida genu haberet valde tumidum, & ita obduratum, ut penitus immobile factum esset, & inflexibile, vocati ad hujusmodi curam Capivaccius, & Ego, existimavimus casum esse insanabilem; tamen, ut aliquid tentaremus, solatii potiùs ægrotantis gratia, cæpimus ipsum purgare, ut luta administraremus; interea à quodam Empirico emplastrum ex quadam herba confectum, quam ego puto flammulam fuisse, impositum fuit, quod statim inflammationem insignem in genu excitavit, cum rubore, calore, & dolore; & ab ea hora cepit æger aliquantulum genu movere; sensimque ita processit, ut tandem sanus factus sit: & quamvis ego non ausùs essem id moliri, tamen ratione sanitas consecuta est; propterea quod materia frigida, coacta, obdurata, & profunda, à caustico ferè medicamento calefacta, attenuata, & violenter à profundo ad superficiem attracta, tandem dissipata, & sanitas consecuta.

Historia.

CAP. CVII.

DE CARNIS CHIRURGIA: ET PRIMO QUÆ AD TUMORES PERTINET, ET INCISIO DICITUR.

Hactenus eas docuimus Chirurgias, quæ in singulis partibus, quas instrumentales appellamus, peragunt; atque etiam in affectibus, qui certas sedes habent; nunc ad eas veniemus, quæ in qualibet corporis parte fiunt. Et sicuti propositæ, organorum sunt, ita hæ partium potissimum similarium propriæ censentur. Cùm verò similares partes sint Cutis, Caro, Os, Cartilago, Vena, Arteria, Nervus, Membrana, & Ligamentùm, ideò Paulus Lib. 6. Cap. 10. dividebat Chirurgiam in duas partes, quarum una carnis vitia tractat, altera ossium. Sed Paulus nomine carnis omnem mollem corporis substantiam comprehendit, exceptis ossibus, sive caro musculosa sit, sive vena, sive arteria, sive nervus, membrana, & ligamentum. Nos autem in præsentia per has Chirurgias, quæ ubique, & in toto corpore fiunt, usum affectarum partium reparabimus, ipsa Chirurgia multimodis administrata, prout multiplices, variasque pati affectiones unamquamque partem viderimus. Nam caro, & cutis tribus præcipuè vitiis subjiciuntur, quæ Chirurgiam desiderant; ut sunt Tumores,

Partes similiares qua sint.

Vitia carnis quæ.

res, Vulnera, & Ulcera, quibus Chirurgiæ similiter propriæ constituuntur; Tumores enim incidere, vulnera consuere, fibulis adstringere, & deligare, ulcera comburere; præterea in vulneribus privatim tela, sagittas, globulos, & quam Celsus plumbeam glandem vocat, extrahere oportet. Quin Venæ etiam, & arteriæ solutione continui afficiuntur, cum vulnerantur, si non salutis causa fiat vulnus; quarè ad sanguinis profusionem sistendam Chirurgia proponitur. Sin autem salutis causa venam aperiri contigerit, tunc ratio mittendi sanguinis ad Chirurgiam spectat. Interdum quoque venæ plus æquo intumescunt, & capreolorum more intorquentur, varicesque oboriuntur, quibus Chirurgia auxilio est. Denique ex sanguinis copia, venæ aliquando turgent, & sua sponte aperiuntur, vel per anastomosin, vel per diæresin, hoc est, vel ruptis tunicis, vel dilatatis orificiis. Similiter nervus, vel tendo convulsione tentatus, Chirurgiam incisione exposcit. Sic ligamentum laxatum, ustionem. Sic membrana in abscessibus, sui extractionem. Sic ossa fracta deligationem, coaptationem, ferulas, aliaque plura. Sic luxata, repositionem, & Chirurgiam ex extensione per laqueos, instrumenta, & machinamenta requirunt. Sic ossa cariosa ustionem, & derasionem. Sic gummata in ossibus, per ustionem, aut abrasionem, aut excisionem, sui ablationem requirunt. Verò, nulla pars est similaris, quæ à tertia hac medicinæ parte auxilium non desideret. Et quamquam quæ cuique parti propria sunt, etiam aliarum partium communia interdum fiant, ut in vulneribus non solum suturæ, sed interdum quoque incisiones tumorum propriæ requiruntur; sic in tumoribus ustiones ulcerum peculiares, ut in emphysemate, videlicet tumore genu flatuoso, impuro, qui uritur quoque ferramentis candentibus, & in vulneribus, ut in luxatis, & fractis, deligationes, & fasciæ, & in cavernosis ulceribus non modò ustiones, sed etiam incisiones tumorum propriæ, & in humeri luxatione ustio in ala. Denique aliæ in aliis promiscuæ quodammodo fiunt Chirurgiæ, ut plurimum tamen propriæ partium affectiones, proprias, & certas habent operationes Chirurgicas; quod si interdum altera ad alteram transeat, uti dictum est, id aut ex affectus complicatione fortè

Venarum & arteriarum affectiones.

Ossium affectiones, quæ Chirurgia juvantur.

Chirurgiæ propriæ quandoque communes fiunt.

Cur id fiat.

contingit, ut cum vulnus & sutura, ut vulnus, & incisione, ut alia parte, inflammatum, & suppuratum indiget; aut provenit, quia consentaneum sit confluxionem, & compassionem unam esse, & mutuis se omnia juvare officiis. De his igitur sigillatim nunc agendum est, initio sumpto à Chirurgiis, quæ in carne fiunt, primamque ab ea, in qua caro tumore afficitur, tumorisque gratia Chirurgia desideratur.

Tumores in carne oborti cum suppurantur, & in abscessum vertuntur, sectione juvantur, quod puris evacuatio sequatur; id quod apud omnes, & constat, & usurpatur. Sed in hoc, quasi primo vestibulo, scire licet, quod Gal. unà cum Celso, ubi fieri potest, utrumque renuit, videlicet tum tumoris suppurationem, tum sectionem: etenim Lib. de Inæquali Intemperie, Cap. 3. dicit; factæ inflammationes duplicem habent curationem, nimirum, ut materia, quæ fluxit, aut digeratur, aut concoquatur, sed ipsam digeri longè optabilius est; nam concoctionem duo consequuntur, puris nimirum generatio, & hujus in aliquem locum abscessio; propter generationem puris in longum protrahitur curatio; ratione verò abscessus non sanatur, sed migrat inflammatio in alium morbum. Propterea Celsus Lib. 7. Capite. 2. ad vitandam puris generationem, proponit Chirurgiam, quæ est, ut priusquam indurescat abscessus, & locus, hoc est, in prima tumoris eruptione, seu generatione, cutem incidere, & cucurbitulam accommodare oporteat, quæ, quidquid illuc malæ, corruptæque materiæ coiit, extrahat; idque iterum, tertioque rectè fit, donec omne inflammationis indicium recedat. Quæ ratio, quamvis à nemine ferè observetur, quod in principio parum tutum sit, corpore non purgato, hæc moliri, dissentanea tamen non est, ubi corpus purum est. Cæterum hæc Celsi ratio mihi nunc in mentem revocat, quod in supervenientibus panaritiis, seu paronychiis, qui sunt pessimi, & diuturni affectus, in unguibus digitorum oborientes, & os identidem corrumpentes, plurimi, ut caveant, faciunt: intingunt enim pluries digiti apicem, qui jam incipit dolere, in aquam bullientem, statimque auferunt; quod quidem remedium non est grave, neque molestum, cum sit momentaneus contactus; ita namque dissipatur materia, ac præ-

Gal. & Cels. suppurationem, & incisionem tumoris vitant.

Ut multi pterygion curent.

præservatur. Hoc monet Celsus, ad præcavendum abscessum. At sæpissime evenit, ut nullis ingeniis suppuratio prohiberi possit, quare necesse est, ad incisionem, & apertionem devenire, quæ tamen non in omnibus suppuratis tumoribus necessaria est, ex Galeno 13. Meth. Cap. 5. ubi habet; quod si pus aliquod notabile in suppurante particula sit contentum, non expedit, quod nonnulli faciunt, protinus incidere, imo exhalationem moliri medicamentis ad id valentibus. Unde ego hoc Galeni præcepto admonitus, in incidendis, aut non incidendis, sed dissipandis abscessibus, dicam vobis, quid tutò, & feliciter fecerim. Ubi abscessus sensim, & longo tempore fiunt, & aut nullum, aut exiguum habent dolorem, solent oboriri ut plurimum ex congestione humorum, & ferè sine inflammatione; quos ego, vel etiam maximos, ferè semper curavi sine apertione, sed per dissolutionem, & exsiccationem, insensibiliter evacuando pus, arctè scilicet desuper alligata *spongia, in Aqua Calcis vivæ expressa.* At ubi abscessus ex fluxione est, ac citò fit, & cum magno dolore, & inflammationem sequitur, hunc sanè non oportet curare tam valido medicamento, ut calx est, sed aliquo medicamento digerente mitiori tentare oportet resolutionem puris, ut est, verbi gratia, *spongia expressa in Aqua Thermali Aponitana*; *aut in Aqua Scabiosæ, cui Sal sit admistus.*

Auctor ut abscessus soleat curare.

Cæterum sæpe evenit, ut abscessus per medicamenta non dissipetur, quia puris copia vim eorum superet; quo casu, intentio est ipsum aperire, & pus sensibiliter evacuare. In aperiendo autem abscessu, triplicem invenio modum, Galeni, Celsi, & nonnullorum Chirurgorum. Galenus aperit ferro, & incisione; inquit enim 13. Meth. Cap. 5. ubi pus notabile in suppurata particula sit contentum, neque medicamenta videntur omnino digerere posse, parare exitum ei, quod digestioni non cessit, oportet; qui modus passim usurpatur. At nonnulli Chirurgi aperiunt abscessum caustico medicamento; quæ ratio pessima est, quia causticum majorem excitat inflammationem, pravam imprimit in parte affecta qualitatem, & interdum gangrænam, & foramen majus efficit, quam par est, ac major, turpisque consequitur cicatrix. Quod si cogamur, propter formidolosos, ac timidos ad incisionem, uti caustico, oportet Chirurgum ibi adstare, & commorari, donec causticum operetur, quod brevi temporis spatio facit; & præterea, ne spargatur, latiusque procedat, expedit glandis operculum opponere, aut quid simile, ne quis error committatur. Tertius modus ipsius Celsi est, qui Lib. 7. Cap. 2. vult, ut abscessum, si ab ægrotante non cogamur, sinamus sponte sua aperiri, atque dehiscere, juvando apertionem cataplasmate maturante; quæ ratio à multis observatur, præcipuè pertimescentibus incisionem; & imponunt *Butyrum, cum Fermento*, & alia hujusmodi, quibus pus moveant, & cutem extenuent. Reddit rationem Celsus, cur expectare oportet abscessum aperiri sponte, non autem cum ferro; quia, inquit, ferè sine cicatrice est is locus, qui expertus ferrum non est, ideoque maximè in mulieribus observatur, ubi abscessus est in facie, aut collo, aut in externa manus parte, ne cicatrix appareat. Veruntamen sub hoc Celsi modo aperiendi abscessum, interdum in nimis longum tempus curatio protrahitur, & abscessus interim serpit, ac nimium dilatatur, propter puris moram intus erodentis; quo casu, necesse est ipsum aperire, antequam sponte rumpatur. Præter quam quod, accipite præceptum perpulchrum quidem, & huic proposito ferè contrarium; non semper expectare fas est spontaneam apertionem, quinimo interdum necesse est aperire crudos abscessus, hoc est, antequam in pus facessant; quod præcepit Paulus Lib. 6. Cap. 34. ex Gal. & Hipp. sententia, videlicet, ubi pus, aut puris vapores aliquam propiorem partem offendere possunt majoris momenti, ut in articulis, ne ligamentum, aut aliquod eis necessarium assidua putredine contabescat. Sunt præterea, qui prope anum proveniunt; quos Hippoc., antequam perfectè maturuerint, dissecari præcipit, veritus ne putredo rectum intestinum erodat, & ani perforationem faciat. Sunt tertiò abscessus crudi secandi, qui subjectam habent partem aliquam præcipuam, cum periculo, ne vitietur, prout in abdomine suborti, maximè sub musculis, & imo abdomine, ne putredo peritonæum tenuissimum erodat, & corrupta materia, subjecta intestina perforet, quod nos non semel adnotavimus. Quartò & ultimò abscessus crudiores, & qui ex toto in pus versi

Triplex abscessus aperiendi modus. I. Galeni.

Alter quorundam, per causticum.

Tertius Celsi.

Quando non expectanda spontanea apertio. Primò.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

ſi non ſunt, ſecare oportet, cum per viam criſis oboriuntur. Sic Avic. parotidas crudas, hoc eſt, non perfectè in pus verſas, ſecari juſſit, ne materia critice fluens in caput retrocedat; ſic bubones Gallicos, ne virulentia intus in corpus recurrat, crudos ſecamus. Ad rem igitur redeuntes, ex tribus modis jam propoſitis aperiendi abſceſſus, Celſi modus, qui exſpectat, ut ex ſe aperiatur, ſæpenumero à pleriſque renuitur; quod in nimis longum tempus protrahitur curatiò, creſcente abſceſſu.

Rejectis aliorum, modus Galeni receptus.

Alius verò modus Chirurgorum, qui cauſtico aperiunt, non ita probatur, propter rationes adductas. Reſtat igitur, ut Gal. modus recipiatur, abſolvaturque, qui inciſione, & ferro abſceſſum aperit, & pus evacuat; qui modus etiam à Celſo probatur, qui monet, in abſceſſuum inciſione, diſtinguendum eſſe abſceſſum, in eum, qui tunicam habet, quam vulgò folliculum dicunt, in quo includitur materia; & in eum, qui folliculo caret. De primo Chirurgia inferius proponetur; nunc de ſecundo agendum, & videndum, quomodo facienda ſectio eſt in abſceſſu, qui folliculo caret.

Conditio hujus operationis.

Hæc Chirurgica operatio, ex Gal., Paulo, & ex omnium conſenſu, eam perpetuò habere conditionem debet, ut fiat per fibrarum rectitudinem. Et quia inciſiones potiſſimum in cute fiunt, in qua nulla fibrarum figura, aut rectitudo adnotatur, tametſi omni fibrarum genere eſt intertexta, ſed implicitè permiſtæ, & confuſæ apparent; propterea per fibrarum rectitudinem, nil aliud intelligere poſſumus, quàm ſubjectorum corporum fibras, videlicet muſculorum, tendinum, vaſorum, nervorum, & aliorum corporum; maximè, autem muſculorum. At ubi fibræ ſubjectæ nullæ ſunt, ut ſub cute capitis, & naſi, & in frontis ac pectoris medio, nunquam tranſverſe, ſed per longitudinem facienda ſectio eſt, ne labium inferius ſuo pondere vulnus diducat, & curationem diuturnam faciat, & latam cicatricem. Ideoque ubi fibræ cuti ſubjectæ nullæ ſunt, ita efficienda ſectio eſt, ut nullum ſectionis labium propendeat, & deorſum ſpectet, quod evenit, ſi ſectio fiat per longitudinem partis. Quamobrem in capite, ubi os ſubjectum eſt, quod carere fibris prima facie apparet, non tamen caret, ut patet in ſincipitis oſſibus puerorum, quæ ſequuntur capillorum ductum, propterea per longitudinem ſecundum capillorum ductum ſectio fit.

Quid fibrarum rectitudo.

Ut facienda ſectio in capite.

In temporibus. In temporibus, per longitudinem, pro muſculi temporalis fibrarum ductu. In fronte. In fronte ſecundum muſculi frontis fibrarum rectitudinem, & progreſſum, videlicet vel per longitudinem frontis, hoc eſt, in medio ejuſdem, quia muſculus nullus eſt; vel quadantenus obliquè ſurſum priora verſus aures, & ſinciput fit ſectio; alioqui ſupercilium ſupra oculum cadet, ſectis tranſverſè fibris. In palpebris. In palpebris, tranſverſè, ſeu orbiculariter, propter muſculum tranſverſè poſitum. In naſo. In naſo per ejus longitudinem, quia muſculum ſubjectum non habet. In collo. In collo, tum propter muſculos, tum maximè propter jugularium venarum, & arteriarum ductum, ſimiliter per longitudinem efficienda ſectio eſt; nam, ut dixi, non ſolum muſculos, ſed non minus vaſorum ductum proſpicere licet: unde in aliis, obliquè ſecundum ductum vaſorum, quæ eo loci contemplari oportet, facienda ſectio eſt. In pectore. In pectore, ut puta in medio ſterno, ubi muſculus ſubjectus non eſt, per longum, hinc inde verò obliquè ſecundum muſculi ſubjecti fibrarum inceſſum. In dorſo. In dorſo, per longitudinem; paulò verò ſuperius obliquè, ſecundum muſculi ſcapularis ſitum. In abdomine. In abdomine, obliquè, ſecundum muſculi obliquè deſcendentis progreſſum. In brachiis, & cruribus. Sic in brachiis, & cruribus per longitudinem ſemper efficienda ſectio eſt. In articulis. In articulis, ſi alicubi unquam, maximè per longitudinem efficienda ſectio eſt, nequaquam tranſverſè; tum propter venas & arterias, quæ in articulis magis ſunt apparentes; tum maxime propter tendines, & nervos, quibus articuli referti ſunt. In inguine. In inguine tamen, Galenus præcipit ſectionem fieri tranſverſè, quod ex inflexione femoris facilius mutuò labia applicantur, & ſaneſcunt, quamvis Celſ. Lib. 7. Cap. 11. in alis, & inguinibus rarò ſecandum eſſe duxerit: puto ego, propter vaſorum metum, quæ cum periculo mortis offenduntur, & ego interdum vidi in inguine, vice bubonis, diſſecta fuiſſe vaſa, cum maximo diſcrimine; interdum vice bubonis, diſſectum fuiſſe inteſtinum; non enim putabat Chirurgus eſſe herniam.

Hoc igitur modo ſectiones in ſingulis corporis particulis, variè, & diverſè, velu-

veluti in figura designatæ sunt; in qua re quantum oporteat esse Anatomes peritum, qui secat, & habere exactam notitiam eorum, quæ cuti subjecta sunt, vos ipsi judicetis. In summa, in secando abscessu, perpetuò perspicere oportet musculorum subjectorum, venarum, arteriarum, denique ad articulos tendinum ductus, alioqui multa sequentur incommoda, & pericula, quæ modò recensenda sunt. Non facimus autem sectionem secundum fibrarum ductum, quando sic fieri deberet per longitudinem, ut in musculo flectente cubitum, si fiat transversè, & vice versa; cum efficienda est transversè, ut in palpebris, si fiat per longitudinem; tunc enim non sequitur ductum fibrarum, & omnino musculi subjecti fibræ secantur. Ubi autem musculus subjectus incidatur, omnino ejus fibræ transversæ inciduntur, & ita duo eveniunt mala. Motus læsio; quia pro quantitate incisionis fibrarum sic quantitas deperditur motus. Tum verò inflammatio, cum periculo convulsionis succedit, quæ a fibris sectis ad non sectas communicatur, ut dicit Galenus. Hæc sunt prima duo incommoda, & pericula sectionis, quæ non fit secundum rectitudinem fibrarum. Tertium incommodum est dolor, qui inter curandum excitatur; nam facta per transversum sectione, musculi, qui modo contrahuntur, modò laxantur, & ita modo sursum, modo deorsum moventur, cogunt toties cutem sursum, deorsumque moveri; qui motus in parte ulcerata dolorem excitat, & dum attrahit, affert. quartum absurdum, & est curatio diuturna ipsius ulceris; quod in longius protrahitur tempus, & propter dolorem, & propter motum. Quæ omnia adhuc duo alia consequuntur incommoda post inductam cicatricem, quæ in transversa incisione tum latior, tum non sine difficultate motus succedit; nam cum interius labia inclinantur, & duram inducunt cicatricem, omnino plus minus motum contractionis musculi impediunt; ut patet in vulneribus, quibus cutis per cicatricem, cum subjectis musculis conjungitur, & cohæret. Præter alia, illud quoque accedit incommodi ex sectione, non per rectitudinem fibrarum, sed transversè facta, quod vasa facile inciduntur, & nervi, quæ partes solent passim per longitudinem musculorum fieri. Ultimò est decor, qui ex

Incommoda ex mala sectione. — I. — II. — III. — IV. — *Aliæ duo incommoda.* — *Aliud incommodum.*

Paulo Lib. 6. Cap. 34. observandus est, ubi majus, quod urgeat, non impedit, & vos omnes conspicitis, quantum oculis omnium afferant turpitudinis indecoræ cicatrices, quæ in his incisionibus solent succedere ampliores, & ita diffusæ, propter situm declivem ipsius cutis. Ideoque in quacumque sectione, ut dixi, generatim prospiciendum est, ne cutis portio dissecta declivem situm habeat; quia pondus deorsum trahens latam efficit cicatricem.

Decor observandus in incisione.

Quæ verò figura incisioni sit opportuna, Galenus passim, ad myrtei folii similitudinem incisionem faciendam esse præcepit; Celsus idem prorsus sentit, cum scribat, excidendam esse cutem, ut plaga ad similitudinem myrtei folii fiat, quò facilius sanescat. Paulus autem adhuc clarius, locupletiusque ita scribit. Illos sanè abscessus, qui plurimum fastigiantur, quique crudi, tenues, & emortui sunt, præcidimus trianguli, aut myrtei folii, aut alterius anguli figura, cum circularis ad cicatricem recipiendam minimè sit idonea; qui verò non in fastigium attolluntur, eos simplici duntaxat linea dissecamus. Quo loco non ita patet, quid intelligat per sectionem ad myrtei folii similitudinem; nam unam, & simplicem non esse sectionem, ex eo patet, quod Paulus distinguat simplicem sectionem ab ea, quæ est ad myrtei folii similitudinem. Ut autem rem hanc intelligatis, illud scire convenit, quod sectio fit instar lineæ; unde Celsus & Paulus lineæ vocabulo eam nominant, & sicuti ex lineis figuræ resultant, sic sectio figurarum aliquam repræsentat; lineæ autem figurarum efficientes sunt curva, cava, recta; unde resultant figuræ vel rectilineæ, ut puta triangulæ, quadrangulæ; vel circulares, seu gibbæ; vel concavæ. Igitur vel sectio fit per simplicem lineam, quæ figuram repræsentat nullam, vel per plures, & ita figuram aliquam imitatur. Antiqui igitur ex figuris à tribus lineis factis recusarunt primò figuras omnes, & sectiones orbiculares factas, nimirum à curva & cava linea, quod & circularis figura ex Celso difficilius sanescit; & ex Paulo, cicatricem recipere non est idonea, propterea quod non habeat angulos, quibus committi possit. Ideoque laudarunt, & receperunt potius angulares figuras, & sectiones; ut vel triangulam, vel ad myrtei folii similitudinem, vel alte-

Quæ figura incisioni conveniat. — *Variæ figuræ ex lineis.* — *Figuræ Veteribus potiores.*

Quæ sectio Antiquis potissima.

terius anguli, ut dicit Paulus. Sed in primis, & ante omnes, & præ cæteris probarunt eam sectionem, quæ fit per simplicem lineam; quod præcipiatur ab omnibus, quam minimum esse secandum in corpore humano; non enim secatur corium insensile, sed caro sensilis. Unde Celsus, Paulus, & Galenus, ubi vitare sectionem possunt, vitant; cum Galenus non protinus incidendum tumorem suppuratum, sed exhalationem primò tentandam esse dicat. Sic Cels. medicamentis aperiendam dixit, ut cicatrix vitetur, propterea idem Lib. 7. Cap. 2. dixit. Semper autem, ubi scalpellus admovetur, id agendum est, ut quam minimæ, & quam paucissimæ plagæ sint; cum eo tamen, ut necessitati succurratur, & in modo, & in numero; nam sub sectione, & cicatrix resultat, quæ semper oculis turpis fit, & ægrotantes, non dici potest, quam ægrè sectionem admittant. Quo sanè constituto, Antiqui, ut dixi, primò simplicem lineam in secando affectarunt, quæ fit sine substantiæ ablatione, & quam promptissimè, ac citissimè; deinde, ubi opus, ab hac simplici linea recedere, & per incisionem, figuram aliquam repræsentare, subinde Auctores præcipiunt eam, quæ ad myrtei folii similitudinem fit; consequenter alias semper minus compositas, ut plaga quam minima fit; cum eo tamen, ut necessitati succurratur, ut sunt hæ figuræ.

Prima enim est per simplicem lineam, Secunda ad myrtei folii similitudinem, Tertia triangula, Quarta quadrangula, Quinta & Sexta circularis facta à curva, & cava linea, quæ vitanda est.

Dubium de sectione ad myrtei folii similitudinem.

Sed dubium adhuc restat, quomodo fiat sectio ad myrtei folii similitudinem; scimus enim futuram esse similem folio myrti, quod ovalem imitatur figuram, & ex Aetio Serm. 2. Cap. 33. est longa, & angusta, sed quomodo fiat, ignoramus; neque Auctores, quod sciam, ipsam docuerunt. Quapropter nos consideramus omnes modos, quibus excogitare illam possumus. Possumus autem conjicere omnibus hisce modis hanc posse fieri sectionem, quæ myrti folio similis videatur; etenim sectio ad myrtei folii similitudinem, potest per simplicem lineam, quæ tam longa fiat, ut labiis ab invicem propter sectionem diductis, apertis, atque hiantibus imitetur figuram folii myrti; quæ expositio non qua-

Prima expositio.

drat, quia Paulus distinguit sectionem per simplicem lineam ab ea, quæ fit ad myrtei folii similitudinem; dicit enim Paulus. Ubi abscessus plurimum fastigiantur, quique crudi, tenues, & emortui sunt, præcidimus aut trianguli, aut myrtei folii, aut alterius anguli figura; qui verò in fastigium non attolluntur, eos simplici duntaxat linea dissecamus; quorum verborum sensus hic est; abscessus, qui plurimum in fastigium attolluntur, habent collectam plurimam puris copiam, & ideo crudi, tenues, & emortui sunt, & fastigiati; quia propter fastigium cutis maximè attenuata est, & veluti emortua, & propterea indiget sectione latiore, quam sit ea, quæ fit per simplicem lineam; quæ si fiat per rectitudinem fibrarum, non dilatatur, neque ampliatur, ideoque composita futura sectio est, & angularis, nempe triangula, aut myrtei folii, aut alterius anguli figura. Vel secundo, ad myrtei folii similitudinem, intelligitur sectio, facta cum deperditione seu ablatione substantiæ; ita enim refert aliquam figuram, quæ dupliciter fieri potest, vel cum scalpello, vel cum forfice; cum scalpello, ita ut fiant duæ incisiones ab imo ad summum, dupliciter secando, uti sic (), qui modus nimis difficilis est, & vix possibilis, ut imitetur folium myrti; vel secundo fiat cum forfice, & ita excidatur portio cutis, ut foramen imitetur folium myrti, quæ expositio neque eam patitur instantiam; nam si acuminatus est abscessus, facile præcidi potest cum forfice, neque etiam satisfacit, quia non videntur Auctores, cum nominant sectionem ad myrtei folii similitudinem, intelligere, efficiendam esse cum deperditione substantiæ; neque percipere possumus, ut tam difficulter fiat, uti duæ propositæ, cum antiquitus passim, ac frequentissime fieret, & promptissimè, quæ ad myrtei folii similitudinem fit; quamvis Celsus utatur vocabulo excidere, quod apud ipsum significat in totum præcidere, Lib. 7. Cap. Secundo; & Aetius Secundo Serm. 33. scribit. Si pars suppurati loci putrida videbitur, ea necessariò rescindenda est; resectio autem ad myrtei folii formam fiat, longa videlicet, & angusta, quod sanè in axillarum, & inguinum abscessibus faciendum est. Quæ auctoritates videntur attestari, sectionem ad myrtei folii formam esse cum deperditione substantiæ. Vel

Secunda.

Excidere quid Celso.

Tt ter-

Tertia explicatio. tertiò intelligenda est sectio ad myrtei folii similitudinem, si fiat primò per simplicem lineam, mox verò in medio, & à lateribus simplicis lineæ fiat hinc inde una exigua sectio, cujus causa latescens sectio evadat similis folio myrti; quæ expositio fortè magis consona est, quia primò distinguitur sectio hæc à simplici sectione, quæ fit per simplicem lineam, propter laterales incisiones, quarum causâ hæc sectio figuram habet, dicit Paul. Secundò quæ non difficulter fit, neque aufert substantiam, & angularis est, ut prodit Paulus, & non est circularis, maximè convenit abscessibus fastigiatis, qui exposcunt latiorem sectionem, quo pus copia exuberans facilius, & copiosius evacuetur. Hæc Pauli sententia est; cui non planè acquiesco, quoniam magis inclino, ut sectio ad myrtei folii similitudinem intelligatur per simplicem lineam in qua retrahitur ex utraque parte pars utraque, atque ita diducuntur in medio labra, & latius foramen paratur; quod proinde imitatur myrtei folii similitudinem, si non admodum longa fiat sectio, qualem solemus communiter moliri in omni abscessu, potius exiguo, seu moderato, quam magno. In qua re vos constituo judices; nam transversa sectio, præter quam quod expeditissima non est, molesta etiam est, & dolens, turpemque cicatricem efficit; quas conditiones alienas, ac diversas esse à myrtei folii similitudine, ex omnibus probatis Auctoribus colligitur; maximè autem ex Celso Lib. 7. Cap. Secundo, cujus verba hæc sunt. Sed excidi ita debet, ut plaga ad similitudinem myrtei folii fiat, quo facilius sanescat. Sed illud tandem scire conveniet, quod Avicenna Lib. 3. Fen. 21. Tract. 2. Cap. 23. in fine, omnem ejusmodi tollit difficultatem, si per myrtei folii similitudinem intelligatur instrumentum factum, folio myrti simile, non autem sectionis forma; dicit enim, scindendam esse secundinam, instrumento simili foliis myrti, quod aliqui linguam vocant, passim autem lanceola nuncupatur. Sed tamen Cels. & Galenus, cum dicant efficiendam esse sectionem ad myrtei folii similitudinem, potius sectionis formam, quam instrumentum denotant. Hæc mea sententia est de sectione efficienda ad myrtei folii similitudinem; in qua tamen re vos omnes judices constituo.

Pauli sententia correcta.

Avicenna quomodo hanc difficultatem tollat.

De instrumento incisioni apto. Post hæc, indaganda est instrumenti ad incidendum accommodati figura, & nomen. Hoc scalpellus à Cels. & omnibus appellatur Latinis passim, à Græcis μαχαίριον, ab Arabibus Spatumil. Rursus à Celso instrumentum ad incidendum accommodatum, spatha dicitur, vulgo spada, à Paulo verò σπαθοειδές, quia imitatur os pectoris, quod spatham refert, quia ad mucronatam cartilaginem finit, ut spatha acutum. Rursus Paulus Lib. 9. Cap. 71. accommodat ad incidendum instrumentum, quod ipse vocat dimidiam spatham. Ut autem hujus nominis, & instrumenti plenam notitiam habeatis, sciendum est, scalpellum esse nomen generale, quod significat quodcunque instrumentum ad incidendum idoneum; species autem sub hoc nomine, & genere contentæ plures sunt, desumptæ scilicet ex varia scalpellorum figura. Etenim scalpellus alius est rectus, alius recurvus, qui falcatus etiam dicitur. Item rectus duplex est, alter anceps est, & ex utraque parte habet aciem, alter ex una tantum. Scalpellus rectus, & ex utraque parte incidens, habet usum, cum est opus cita operatione Chirurgica, & est, quod vulgò lanceola dicitur; quæ à Celso Libro secundo Capite 6. nomine generis, id est, scalpelli appellatur, quo utimur in venis secandis ad mittendum sanguinem; sub qua specie etiam spatha continetur, à Celso, & Paulo passim sic appellata, quia referat figuram extremitatis instrumenti, quæ vulgò spada dicitur. Scalpellus verò rectus, & ex una tantum parte incidens, ex altera rectus, habet usum, cum partium subjectarum habenda ratio non est, quod scilicet vulgò dicitur, scodeghino, atque etiam ille est, qui vulgò, rasojo appellatur; quo utimur maximè in cute capitis incidenda usque ad os; in quo ordine dimidia spatha continetur, cujus meminit Paulus Lib. 6. Cap. 71., qua utimur, cum utraque acies potest offendere, ut in vulvæ caruncculis incidendis. At scalpellus recurvus omnis, ex una tantum parte incidit, ex altera retusus est; etenim propter tutelam subjectarum partium, tum recurvus est, tum ex una tantum parte incidens, interna scilicet; quæ duæ conditiones si non adessent, subjectas partes læderet, & duplex, aut triplex, quadruplexque est, & varius, pro varietate usus. Unus enim est, qui vulgo dicitur Gamaut, qui incidit ex parte cava, retusus ex parte gib-

Scalpellus quid.

Scalpelli variæ differentiæ.

Scalpellus scodeghino dictus.

Scalpellus Gamaut dictus.

gibba; quo utimur frequentissime, ad omnem incisionem, quæ passim fit in omni apostemate, maximè in parvis incisionibus. Hic scalpellus habet manubriolum osseum, ad usum commodum ad separandum, ac dividendum aliquid ab aliquo, absque incidendi munere. Unde Celsus. Lib. 7. Cap. 6. & ad extrahendum abscessum, id est atheroma, ubi cute incisa, tunica se prodit, dicit; cum scalpelli manubriolo dividenda à cute, & carne tunica est. Et Capite de Ungue Oculorum dicit; manubriolo scalpelli diducere.

Alia scalpelli species.

Secundus scalpellus similiter recurvus, & ex altera tantum parte incidens, imitatur gladiolum, & est prædicto longior, recurvus ad mucronem; sed curvitas variat, majoris, minorisque ratione; similiter longitudo. Sed quando instrumentum exiguam habet curvitatem ad mucronem, σκολοπομαχάιριον à Paulo, & Græcis dicitur à similitudine scolopacis avis, quæ habet rostrum simile; & hoc utimur, in majoribus, idest longioribus incisionibus moliendis, ut in fistulis, magnis abscessibus, aqua hydropicis emittenda, in thorace perforando, aliisque id genus.

Scalpellus, falcetta.

Tertius scalpellus pariter recurvus est, qui vulgò falcetta dicitur, Græcè, syringotomos, quo utimur potissimum in ani fistulis incidendis.

Scalpellus in annulo.

Quartus scalpellus pariter recurvus, ille est, qui in annulo argenteo, aut aureo, aut alterius materiæ reconditur; quo utimur in incidendis apostematibus faciei, aut genæ puerorum, ne conspiciant instrumentum, perterrefiant, & ita incisionem prohibeant. Quod si aliæ scalpelli differentiæ exhibentur, omnino sub his comprehenduntur, ad hasque reducuntur; ut sunt vasti illi, qui ad incidendum, simulque comburendum facti sunt, qui sub recurvis, & unam aciem habentibus continentur.

Modus utendi scalpello.

Post hæc, de modo utendi scalpello dicendum. Aliqui, immo plerique Chirurgorum scalpellum infigunt in cutem, & impellendo secant, & ita incisionem magnam, indefinitam, indeterminatam faciunt; quæ non probatur, quia sub hac aut minus, aut plus justo secatur; unde aut iterari debet sectio, aut turpis fit cicatrix; utrumque autem in corpore humano vitandum est.

Auctor ut incidat.

Propterea ego perpetuo studeo, ut fiat sectio certa, & terminata; deinde in incisione effatu digna, primum noto quantitatem incisionis efficiendæ, atramento; postea, ut definita sit sectio, cuspidem scalpelli immitto, quousque ad cavitatem ventum sit; ad quam ubi devenimus, tunc cuspide scalpelli, ad finem lineæ perforamus, retrò ad nos ipsos eundem revocantes, & ita cutis interstitium secamus. In priore, & vulgari modo, impellitur scalpellus, non ad se retrahitur; & hic modus potior est, quod non excedit notatam quantitatem; in priori verò, uti dictum est, incidere exactè, quantum volumus, non possumus.

Cur tuto incidant etiam Anatomes ignari.

Quo loco subit inquirere, cur in sectione efficienda, quæ omnino requirit anatomes peritum, omnium eorum, quæ cuti subjecta sunt, passim non errent in sectione efficienda anatomes ignari, id quod sit dictum, propter ignorantium solatium. Non errant verò propter puris copiam, quæ attollit partem, & reddit membra subjecta tuta ab incidente instrumento; sed tamen non pauci decurtati fiunt sub incisionibus ab imperita manu factis.

De loco sectionis faciendæ.

Ultimo loco, ex Cels. notare oportet, quod si locus nervosus non est, candenti ferramento abscessus aperiendus; quod diutiùs pateat ad pus evocandum; si verò nervosus locus abscessus est, ne vel distendantur nervi, vel membrum debilitetur, scalpello aperiendus abscessus est; item, ubi nervosus locus est, ultima expectanda est maturitas, quæ cutem extenuet, ut in manibus, & pedibus. Semper autem, ubi scalpellus admovetur, id agendum est, ut quam paucissimæ plagæ fiant, ea tamen lege, ut necessitati succurramus, & in modo, & in numero.

De numero sectionum.

Ergo in minori abscessu, una sectio sufficit, in majori, plures requiruntur, si ita locus exigit, quo recte expurgetur sinus. Rursus, ubi una fit incisio, in supremo loco, ubi tenuissima cutis est, ex Galeno 13. Meth. cap. 5. interdum tamen inferiorem potius eligimus, ad commodam abscessus purgationem, ne superius facta linea humor intus subsidat, qui proxima, & adhuc sana rodendo sinuet.

Cura abscessus cum folliculo.

Postremò dicendum est, quomodo curetur abscessus, cujus materia continetur in tunica, seu folliculo, seu velamento, quam distinctionem affert Celsus lib. 7. cap. 2.

Cur quidam abscessus folliculum habent alii non.

Quod si primò quæratis, cur abscessus alii folliculum habent, alii carent; ego statim sic responderem, id propter materiam accidere, quæ in

abſceſſu folliculum habente, eſt toto genere præter naturam, quia nulli eorum, quæ in corpore ſunt, ſimilis eſt; ſed fit ſimilis alicui externo corpori, ut pulticulæ, ſevo, melli; interdum etiam in abſceſſibus reperiuntur carbones, teſtæ, amurca, lutum, lapides, & aliæ id genus corporum proprietates; quæ omnes præter naturam toto ſunt genere. Unde, cum materia in his contenta ſit toto genere præter naturam, ideò natura eam ſeparat, quantum fieri poteſt, à contactu partis viventis; ne propter tantam diſſimilitudinem contactu ſuo afficiat, quod facit ipſum includendo in tunica, quam fabricat, & aſſumit à membranis circumjacentibus. Alii verò abſceſſus, ut qui fiunt à materia, quæ naturalis eſt, aut ſi præter naturam eſt, tamen reducitur ad quatuor humores, & aliena à natura adeò non eſt, ideo non habent propriam tunicam.

Chirurgia abſceſſuum cum folliculo.

Sed nos videamus, quomodo Chirurgia curentur abſceſſus cum folliculo. Multipliciter curantur, & varietas dependet maximè, à varia abſceſſuum magnitudine; ſecundum quam alii exigui ſunt, ut nuces avellanæ, alii ut nuces juglandes, alii denique ſunt majores, ita ut aliqui peponem interdum æquent. Omnes penè abſceſſus ſectione curantur; ſed qui magnitudine ſunt nucis avellanæ, aut etiam majores, curantur unica ſectione, per longitudinem abſceſſus facta, quæ ſufficit ad extrahendum abſceſſum cum folliculo; illi verò, qui accedunt ad magnitudinem fructus nucis juglandis, crucis modo inciduntur, ut abſceſſus integer extrahatur: quod ſi magnitudo abſceſſus adhuc excedat, modus incidendi diverſus eſt, fitque inſtrumento, quod prehendit, & ſtringit totum abſceſſum ad ejus radices, qui poſtmodum candentibus, & incidentibus ferramentis abſcinditur totus, ſupra inſtrumentum ferreum, abſque quo cutis ab eo excorietur; poſtea curatur pus moventibus, purgantibus, implentibus, & cicatricem inducentibus.

Folliculus integer extrahendus.

Alii verò abſceſſus à cute diducuntur ac ſeparantur; in quibus unum præ cæteris eſt obſervandum, ut ſcilicet folliculus integer extrahatur, alioqui ſi rumpatur, tota curatio labefactatur; quoniam rupto folliculo, materia contenta effluit, & folliculus non amplius extrahitur, ſed remanet, & cum eo etiam ſuperſtes ſinus, concavitas, & ulcus fœdum; ac fermè inſanabile: quod ego aliquando factum vidi à circumforaneo, qui cum ſimplici punctione totam materiam extraxiſſet, deinde tumore ſubſidente, ipſum tanquam curatum dimiſiſſet, & populo illuſiſſet, poſt multas hebdomadas ad me venit, ulcere fœdo, & ferè inſanabili relicto.

Quomodo folliculum evacuatum extraxerit Auctor.

Ego tamen dicam vobis, quid aliquando feci, vocatus ſcilicet, quando abſceſſus erat ex ſe ruptus, biduo antea, & erat abſceſſus in capite ſatis magnus, ex quo jam erat materia evacuata, & cutis depreſſa; ego labia intuitus, cum ſeparatione cutis à tunica, ſeu folliculo per quandam albedinem, ſtatim ſumpto tenui, ſed lato ſpecillo, impoſui inter cutem, & folliculum, & cepi ſenſim unum ab altero diducere, & ſic ſubinde proſequi, donec totam ſeparaverim, & abſceſſum brevi ſpatio curaverim, qui alioqui, ſine folliculi extractione, in ulcus fœdum, & ferè inſanabile migraſſet; ſi per aliquot dies perſtitiſſet quinimò apertus, non potuiſſet amplius extrahi, quia validè conjunctus eſſet cuti: & memoria teneatis hunc caſum.

Ut folliculus integer extrahendus.

Igitur magna adhibenda eſt diligentia, ut folliculus integer, cum tota materia extrahatur, quod fit, ſi facta per medium abſceſſus inciſione, aut una, aut crucis modo labiis inciſis, acie oculorum acri diſtinguatur ſubjecta tunica, quæ à cute diverſa eſt, quod alba ſeſe oſtendat; tum ſiniſtra manu, & ſummis digitis, pollice, & indice apprehendatur; dextra verò, aut ſcalpelli manubriolo, aut ſi hoc non ſufficiat, ipſomet ſcalpello ſeparemus cutem à folliculo, ita dextrè, ut integer ſervetur folliculus. Quod ſi ſanguis effluens opus turbet, aut goſſypio uſto, aut linamentis ſiccis cohibetur; poſtea lato ſpecillo, aut, ut Celſus monet, manubriolo ſcalpelli diducitur undique cutis à folliculo: quæ operatio difficilis non eſt; quoniam ferè ſemper abſceſſus cuti non conjungitur, niſi per membraneos nexus tenuiſſimos, & ſeparatu faciles, præterquam in fundo, ubi folliculus cuti conjunctus eſt per venam, quæ continuò nutrimentum, & fomentum porrigit ipſi abſceſſui; ad quam venam ubi ventum eſt, quod ex obſtaculo manubrioli percipitur, tunc foras extracto, quantum fieri poteſt, abſceſſu, ipſam venam tranſverſè præcidimus, magna cura adhibita, ne portio folliculi ipſi venæ conjuncta relinquatur, quia recrudeſceret abſceſſus: quo folliculo in-

Venæ folliculi nutricula abſcindenda.

integro extracto, labia vulneris simul junguntur. Celsus fibulis jungit; sed ego, ubi opus non est, cicatricis tantum habere rationem soleo, & à fibulis abstinere, & sutura consuevi & labia pro viribus conjungere mutuò, videlicet *cerato Diapalma*, ut purgetur locus ab humoribus circumjacentibus. Atque ita sanantur abscessus, quorum materia est velamento proprio inclusa.

Cap. CVIII.

DE CHIRURGIA, QUÆ IN CARNE FIT, VULNERUM CURANDORUM GRATIA.

Caro non solùm tumore, sed etiam vulnere afficitur, quod manus auxilium desiderat; unde in carne quoque fiunt Chirurgiæ, quæ pertinent ad vulnera curanda; de quibus in præsentia.

Vulnus est solutio continui in carne, ab externo instrumento facta; quod vel est simplex, id est, ex simplici incisione factum, sine deperditione substantiæ; vel compositum, id est, cum amissione substantiæ. Simplex duntaxat exposcit curationem per Chirurgiam; etenim soluta unitas, & quod disjunctum est, nil aliud, quàm unionem desiderat, quæ ab ipsa natura fit; quia coalescere facit ea, quæ invicem distant, ac pristinam restituit unitatem ipsa natura, dicebat Galen. de Art. Med. Cap. 60. Cum verò unio haberi non possit, nisi labia ad mutuum contactum adducantur, & adducta conserventur, neque natura hæc probè facere ex se possit, ideo ars Chirurgicas advocat operationes, propositos explentes scopos. Sunt autem quatuor materiæ, seu instrumenta, Deligatura, Suturæ, Fibulæ, & Glutinum. Deligatura, Suturæ, & Fibulæ, sunt materiæ antiquitus inventæ; glutinum verò, sive gluten, est materia à posterioribus excogitata. Omnia sigillatim, primò quæ sint, & quomodo fiant, explicabimus; postea verò de singulis judicium feremus, ut puta, quæ præstantiores, quæ minus præstantes sint.

Quatuor instrumenta ad unionem requisita.

Quod ad Deligaturam attinet, Guido tres species ponit deligationis; primam appellat sanguinis suppressoriam; de qua suo loco. Secundam, medicamentorum contentivam ad tempus; quæ communis est, & fit, circumvoluta simpliciter ex uno capite fascia. Tertiam appellat glutinatoriam, quæ pro nobis facit; hæc enim adducit labia ad mutuum contactum, & adducta conservat, sed valet tantum ad vulnus per longitudinem, non transversè factum; fitque ex fascia, primùm linea, ne, si ex duriore materia fiat, ut puta ex corio, propter duritiem, ægrè circumducatur, aut, si ex molliore, ut puta ex panno laneo, laxetur; neque nimis nova, ne duritie premat; neque nimis detrita, ne rumpatur; neque tam angusta, ut vulneris oras totas una circumvolutione non comprehendat, alioqui laxabitur, neque constringet; tertiò ex duplici initio circumdata, sic ut ex opposita membri, videlicet aut brachii, aut cruris parte incipiatur, & supra vulnus capita ex adverso trahantur, quo labia applicentur; ac ultimò pluries fascia circumducatur; satius enim est sæpius circuire, quam adstringere, ut ait Celsus. Quæ ut plurimum sicca usurpatur; interdum ex *Vino nigro austero* expressa, cum scilicet patiens aut debilis est, aut pars vulnerata imbecillis, & calore depauperata, fines fasciæ simul alligantur, ita tamen, ut nodus non supra vulnus, sed longè ab eo fiat, aut suis extremitatibus fascia consuatur. Hoc modo deligatura fit.

Tres species deligaturæ.

Deligatura qua ratione fiat.

Sutura vero habet usum in vulneribus, & per longitudinem, & transversè factis; fitque eo modo, quo sutores utplurimum vestes, aut qui passim pelles consuunt, transmissa scilicet acu per utrumque labium, tum supra vulnus revoluta; & hoc toties subinde facto, donec universum contusum vulnus, & labia dissita ad mutuum contactum sint adducta; quæ neque nimis rara, neque nimis crebra esse debet; nam prior non continet, & sub ea hiat vulnus; altera, propter crebras punctiones, & fili morsum, inflammationem movet. Itaque, ut Celsus ait, ita intervallum inter unum, & alterum punctum fuerit, ut cutis ducentem quasi sua sponte subsequatur; quod ut plurimum solet esse digiti indicis transversi spatium. Profundior fit in profundo, & alto vulnere; sed ferè semper cutem tantum prehendit. Item ex filo fit, non serico, quod cutem facilè perrodit, propter fibrarum tenuitatem; multò minus serico colorato, ut à plerisque fit, quia propter chalcanthi tincturam, adhuc citius labia erodit; sed ex lino, eoque duplicato, ne rumpatur, & firmum fit, & non nimis torto, ut capreolum efformet, aut durum evadat,

Sutura quo modo fiat.

Sutura quo filo fieri debeat.

& inæqualiter ſtringat, & difficulter pervadat, & excurrat; cera item oblito, ne punctum laxetur, ſed adhæreat, & firmius contineat, neque tam promptè perrodat. Fit acu non omnino recta, & rigida, ne ſubjectas partes lædat; ſed quadantenus inflexa, & modice incurvata; tum verò triangulari cuſpide donata, quæ citius pertranſit, quam ſi rotunda eſſet, & uniformis, quòd in angulis aciem habeat. Et cum acus extrahitur ex altero vulneris labio, ne labium ſubſequatur, & ab altero nimium diducatur, inſtrumentum exterius apponitur, quam cannulam feneſtratam appellant, ut per feneſtram acus pertranſeat, & inſtrumentum labio innixum, interea ſeparationem alterius labii prohibeat. Quæ feneſtrata cannula multiplex eſt, & varia, prout ratio vulneris exigit; nam videtis alias rectas eſſe, alias recurvas; & quæ rectæ ſunt, aliæ uno modo, aliæ alio feneſtram habent. Ego ferè ſemper, quod ab his inſtrumentis, & cannulis peragitur, ſummis digitis, indice videlicet, & medio exſequor, ſi modo per utrumque labium facilis, & expeditus ſuccedat fili tranſitus; quod fiet, ſi filum proportionem cum acu habeat, penes craſſitiem, & per acus foramen facilè ingrediatur, excurratque; quo caſu, expedit acum, quâ eſt pertuſa, exiguam habere utrinque cavitatem, quaſi vallem. Hæc igitur eſt Antiquorum ſutura.

Quali acu fiat ſutura.

Uſus cannulæ feneſtratæ.

Poſteriores autem, ut Guido, alias propoſuere ſuturas. Prima, ſumuntur tot acus, quot puncta volumus facere; quæ trajiciuntur per utrumque vulneris labium, & inibi relinquuntur; deinde circa ſingulas acus revolvitur filum; prout faciunt mulieres, cum volunt in manicis, aut alibi, acus aſſervare. Altera ſuturæ ſpecies fit, trajecta acu per utrumque labium, ita ut filum trahat ad partem oppoſitam; deinde eadem acus per idem foramen rurſus trajicitur, & anſula relinquitur, in qua apponitur feſtuca, aut fruſtulum calami ſcriptorii, aut fili contorti, & duri; & ex alia quoque parte, alia feſtuca apponitur, & ſtringitur. Duæ quoque aliæ recenſentur à Guidone ſuturæ, quæ tamen non ſunt ſuturæ, neque hoc loco apponendæ. Harum ſuturarum ea potior eſt cæteris, quæ facilius, & melius labia adducit, & minorem affert dolorem. Unde prima Antiquorum eſt cæteris potior; prima vero Guidonis deterior; quia relinquere tot acus in carne, certè eſt carnem vehementer afficere; item ſtringere filum ſupra labia, eſt ipſa omnino irritare. Altera adhuc Guidonis, eſt ſecunda deterior; quòd bis acum per idem foramen trajicere, eſt duplicem cruciatum afferre; præterea hæc ſutura, quæ à lateribus ſtringit, permittit labia in ſuperficie hiantia.

Alia Neotericorum ſuturæ ſpecies.

De electione ſuturarum.

Hæ ſuturæ fiunt communiter, & promiſcuè in omni corporis parte ſed tamen varietatem ſuſcipiunt, pro varietate partium affectarum, ſeu vulneratarum; unde à Galeno 6. Meth. proponuntur quoque peculiares ſuturæ ad vulnera abdominis, de quibus, ſi rectè memoria teneo, alias dictum eſt; ſed & nunc repetita placebit oſtenſio: proponuntur quoque ab Auctoribus, ad vulnera inteſtinorum. Ad vulnera igitur abdominis penetrantia, Galenus triplicem proponit ſuturam. Prima eſt, quæ communiter fit in cæteris partibus, tranſmiſſa ſcilicet acu per utrumque labium, uti in prima dictum eſt ſutura. Secunda ſutura magis artificioſa eſt, & conſuit abdomen, id eſt, muſculos cum abdomine, id eſt, cum muſculis, & peritonæum cum peritonæo; & fit, tranſmiſſa acu per abdomen, poſtea revocata, & tranſmiſſa per utrumque peritonæum; tertio loco, ab interiore parte tranſmiſſa, per adverſum abdomen, id eſt, per muſculos adverſos. Tertia ſutura illa eſt, quæ conſuit peritonæum cum abdomine, & abdomen cum peritonæo; fitque tranſmiſſa acu per abdomen, intacto peritonæo ex uno latere; indeque per peritonæum, & abdomen alterius lateris perforandum eſt, & ita proſequendum. Proponit autem Galenus privatas in abdomine ſuturas, quia in abdomine periculum imminet exitus inteſtini per vulnus, ac, ne ſanato exterius vulnere, per peritonæum non glutinatum prorumpant indecorè inteſtina.

Tres ſuturæ in abdomine. Prima.

Secunda.

Tertia.

Cur Gal. ſuturas abdominis proponat.

Quod ad fibulam attinet, tria de ea, ante omnia inquirenda ſunt; materia, ex qua fibulæ fierent; quæ forma eis competeret; & quis uſus eſſet fibularum. Ex tribus, unus tantum uſus nobis eſt perſpectus, & cognitus. Et cum fibula ſit vox communis, competens non ſolum vulneribus, ſed etiam multis aliis artificiis, omnes tamen fibulæ, quotquot ab Auctoribus, & ad vulnera, & ad alia proponuntur, ac recenſentur, con-

Quæ in fibulis inquirenda.

Uſus fibularum eſt conſtringere.

constringunt; & ad constringendum comparatæ sunt; unde ἀγκτῆρες Græcis: appellantur, ab ἄγχω, quod significat constringo, & constringendo suffoco; id quod Galenus confirmavit pluribus locis, & 2. de Med. per loca Cap. 1. Postquam vulneris labia, fibulis impositis, constrinxerimus. Et eodem loco, loquens ex sententia Archigenis: in capitis mediocribus vulneribus, pilos rademus, fibulisque impositis, constringemus. Et in Lib. de Articulis Cap. 90. Fibulæ utiles sunt ad applicationem partium. Item 3. Methodi Cap. ultimo, & alibi passim Galenus, fibularum usum ad constringenda labia vulneris esse protulit. Sed non modo in vulneribus, fibulæ ad constringendum sunt comparatæ, sed in aliis quoque quibuscunque, eundem usum præbent, uti mox audietis. Igitur usus fibularum cuique est notus, & perspectus; ex altera verò parte, duo alia omnino ignota sunt, videlicet, ex qua materia fierent, & quæ forma competeret fibulis, ad vulnerum labia constringenda idoneis; & difficultas ex eo provenit; nam utraque non unica, & sola, sed varia ab Antiquis proponitur. Interdum aurea erat materia, & forma annulo similis, in cingulo, aut veste. Unde Livius. *Fibulis aureis donabantur antiquitus milites*. Et Virgil.

Materia & figura fibularum ignota.

Aurea purpuream subnectit fibula vestem.

Et est, quæ nunc corrupto vocabulo, fiuba appellatur. Interdum materia erat lignum, & forma ea, quam fabri lignarii adhibent in lignis compingendis, quam vulgo in ædificiis clavem vocant, ut Vitruvius. Sic Cæsar de bello Gallico. *Fibulis tigna conjuncta*. Interdum materia fibularum erat ex ære, aut ferro; ut Oribasius Libro. de Machinamentis Cap. 4. protulit. Cum igitur antiquitus, neque una esset materia, neque forma eadem fibularum; sed in singulis artificiis varia, & diversa, non sine ratione, ignotum nobis hucusque remansit, & quænam essent fibulæ, quibus utebantur Antiqui in vulneribus; quas tamen, tanquam notissimas, non descripsit Gal. Cum igitur propter has causas dubitarent juniores Chirurgi de vulnerum fibulis, duo tamen exstitere celebres Chirurgi ex recentioribus, Guido, & Fallopius, qui hanc fibularum notitiam tradere posteris conati sunt; qui tamen omnino diversi inter se, tum in materia; tum in forma earum tradenda fuerunt. Nam Guido fibulas ad vulnera constringenda aptas, hamos nominat. Committuntur, inquit, invicem labia vulneris, cum hamis; qui esse debent parvi, pro ratione membri, ac utraque parte curvati, & infigendo in uno labio, ducatur labium ad aliud labium, & in illo etiam figatur, ut faciunt Sartores pannorum. Fallopius verò, Antiquorum fibulas in vulneribus, voluit esse eam suturam, quæ passim nostris temporibus fit à Chirurgis, per puncta data, quam suturæ nomine passim appellant; quæ à fibula Guidonis admodum distat, tum in forma, tum in materia: nam materia fibulæ Guidonis est ferrea, & forma hami; at ex Fallopio, materia est filum, & forma quasi ovalis, valde à Guidone diversa.

Fibulas Guido hamos vocat.

Fallopii fibulæ quæ sint.

Ego aliàs dum essem junior, in hac difficultate, primò utramque fibulam, tum Guidonis, tum Fallopii damnabam, & notate, quæso, priorem meam opinionem de fibulis; quæ etsi vera non erat, tamen ex ea aliquid addiscere fortè poteritis; & imprimis, vera magis corroborabitur; quia mea opinio, non solum probabilis est, sed proximè accedit ad veritatem. Damnabam igitur prius utramque opinionem, Guidonis quidem omninò; quòd infigere, & infixos tenere istiusmodi hamos in sentiente carne, & cute, nil aliud esset, quam tot aculeos pungentes intolerabiles ibi continere. Melius autem fortè Guido fecisset, si contrario modo, videlicet, sursum spectantes cuspides posuisset, quæ tamen labia vulneris non probè adduxissent, sed hiantia potius reliquissent. Itaque, omnino Guidonis opinio damnanda. Fallopii autem opinionem ægrè admittebam; quòd non legissem apud Veteres, materiam fibularum esse filum, sed ex materia fieri duriore, ut est aurum, ferrum, aurichalcum, lignum. Secundò fibulam ex filo non fieri eo argumento persuadebar, quod à Celso elicitur Lib. 7. Cap. 24., ubi agens de modo infibulandi adolescentes, quam operationem facit cum filo, & fibula, habet hæc verba. Exempto filo, fibula inditur; igitur fibula non fit ex filo. Tertium argumentum est, dicit Cels. Lib. 5. Cap. 26. fibulam fieri ex acia molli, & in exemplari quodam Lugduni impresso, legitur in margine, ex acu molli: igitur ex acu, non ex filo fibula fit.

Auctoris adhuc junioris opinio.

Quibus rationibus aliàs persuasus, in eam deveni sententiam, ut fibula fieret cum

cum Celſ. ex acu molli, hoc eſt, ex acu ferrea, aut ænea, at flexibili, & molli; atque in materia tantum à Fallopio diſſentiebam, nequaquam in forma. Nam materia Fallopii erat filum; mea verò, flexibilis acus, ferrea, aut æs, ſupra ignitos carbones flexibile redditum, præterquam in extremitate acuta. Itaque curavi, ut mihi pararentur multæ acus flexibiles, cum cuſpide tantum duriore; quas infigens in utrumque labium vulneris, poſtmodum extremitates ſupra labia, ſiniſtræ quidem ad dextras, & viciſſim dextræ ad ſiniſtras retorquerentur, & duobus modis ſupra vulnus aptarentur, deſinerentque vel rectè & planè; vel poſt nodum factum, ut faciunt, qui vulgo, conza lauteggi, ibique ſervarentur, donec vulnus glutinatum ferè eſſet; quod argumentum eo efficacius eſſe credebam, quod roborari adhuc ex arte veterinaria, à qua fortè medica profeſſio defluxit, viderim. Vidi enim ferrarios fabros, ubi venam dilatatam, & apertam, ſanguinem fundentem, in equo habent, illam clavo flexibili conſtringere, & claudere. Quam opinionem eo probabiliorem exiſtimabam, quòd primùm, ejuſmodi fibulas, nullam inferre noxam poſſe, ut propoſitas videlicet; neque eſſe aculeos pungentes, ut Guidonis ſunt; neque mordere, & corrodere cutem, ut fortè Fallopii filum, exiſtimarim; ideoque videbatur eſſe opinio media inter utramque propoſitam; nam ex ferro fibulas facit etiam Guido; ſed non ſimiliter, ut mea adſtringit; quippe mea fibula adſtringit, ut illa Fallopii. In ſumma, à Fallopii fibula mea non variabat, niſi quia mea ex acu molli, ejus verò ex filo fiebat; in reliquis, videlicet in figura, & modo non variat: nam utraque eadem forma donatur, utraque eodem temporis ſpatio conſervatur, utraque ſimiliter expedita eſt. Quod ſi licet aliquando paradoxum vobis afferre, dixero potiùs, meam fibulam potiorem eſſe; propter rationes, ex comparatione deſumptas à juvantibus, & nocentibus, ſi quidem fibula Fallopii, ex filo facta, mordet ubique carnem; quia filum aſperum eſt, & inæquale, cum ſit tortum, acus verò lævigata eſt, & perpolita. II. Rurſus, filum mordendo labia vulneris tranſverſè ea perrodit, quod experientia paſſim patefacit, & confirmat; at acus flexibilis, cum rotunda ſit, & lævigata, nihil iſtiuſmodi facit; exemplo ſint annuli aurei, aut ferrei, qui auribus perforatis, diutiſſimè geſtantur, utcunque penduli ſint. Rurſus, ſi filum valentius ſtringatur, III. interdum rumpitur, quod non patitur acus mollis, ferrea, aut ænea. Amplius, IV. filum eſt materia, quæ facilè tenditur, & laxatur; ferrum verò flexibile neutiquam laxatur. Inſuper, laxitas ex filo V. dupliciter ſuccedit, tum ex laxa fili natura, tum ex corroſis labiis; unde etſi à filo labia vulneris ad mutuum contactum adducuntur, non tamen adducta conſervantur; quia propter fili naturam, dupliciter laxantem disjunguntur, & hiant; ſed neutram laxitatem ex acu flexibili, rotunda, & perpolita exſpectare oportet. Ultimò, filum non difficulter pu- VI. treſcit à ſanie, & ichoribus; at acus ferrea, aut ænea, immunis eſt ab hujuſmodi labe. Quod ſi tandem addatis, æs, & ferrum habere vim refrigerandi, & adſtringendi, vulneris glutinationi conſentaneum erit; & hoc eſt argumentum veritatem paradoxi omnino comprobans, & confirmans.

Quomodo Auctor à Fallopio diſſentiebat.

Quibus argumentis Auctor in ſua opinione roborabatur.

Fibula Auctoris potior illa Fallopii, & quare. Prima ratio.

Hæc quanquam mea alias fuit opinio; tamen quia non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum, ideo melius conſultus, ſententiam mutavi, & Fallopii opinioni adhæſi, ut fibula fiat ex filo; quam puto veriſſimam eſſe, & Celſi opinioni, & verbis ad amuſſim convenire; qui ſolus, & inter Veteres, fibulas deſcripſit, propter has rationes mox adducendas, à quibus quoque argumenta in contrarium adducta ſolvuntur.

Ratio prima ex Celſo.

Quando Celſus Lib. 5. Cap. 26. loquitur de ſutura, ſimul etiam de fibulis loquitur; ideoque dicit; utaaque fit ex acia molli. Si illa dictio, ex acia, intelligatur acus, nihil faciet ad rem; nam ſutura non fit ex acu, ſed ex filo; ergo neque fibula. Etenim illa dictio, ex acia, quæ difficultatem facit, nuſquam invenitur, niſi ſemel in Celſo, hoc videlicet loco, & ſignificat, quod vulgò hic dicitur, azza, hoc eſt, filum, ſeu linum intortum, refe apud nos. Hoc autem verum eſſe, patet ex eo, quod Celſus ſubjungit, non nimis torta, quæ eſt conditio, quæ tantum filo congruit; acus enim non contorquetur, ſed flectitur, & incurvatur; filum verò torquetur; quia ubi nimis tortum eſt filum, & durum evadit, & inæquale, ſeu aſperum, & capreolorum modo circumvolvitur, atque ita difficulter pervadit, & excur-

excurrit per carnem, & cutem.

Secunda ex Celso. Præterea subjungit Celsus; utraque, scilicet sutura, & fibula, neque nimis rara, neque nimis crebra injicienda est; nam si nimis crebra, inflammationes movet; quia, quo sæpius acus corpus transivit, quoquè plura loca injectum vinculum mordet, eò majores inflammationes sequuntur. Igitur tam in sutura, quàm in fibula, acus corpus transit, & vinculum injicitur; ergo fibula est quoddam vinculum, sicuti etiam sutura: ergo ex eadem quoque fit materia.

Tertia ex Celso. Rursus Celsus Lib. 7. Cap. 22. loquens de fibulis in ramice, dicit; tum fibulæ oris sic vinciendæ, ut simul quoque venas comprehendant; vincire, & comprehendere, non pertinet nisi ad filum, & ideo paulo post ait: & filum comprehensas illas abundè tenet. Videtur Celsus confundere filum cum fibula, & alterum pro altero sumere; & ideo rursus ait: solvendi fibulas tempus est, inflammatione finita, & purgato vulnere; solvere autem fibulas, ad filum tantum spectat, nequaquam ad acum: ex quibus locis clarissimum est, fibulas ex filo fieri, nequaqum ex acu.

Alia ratio ex materia, & forma fibularum sumpta. Amplius, cum fibula in genere non habeat materiam propriam, ideo Antiqui, dummodo usum constringendi præberet, non curabant, ex qua materia fieret, nec quæ forma ei competeret, ob id, modò ex auro, modò ex ferro, modò ex ære, modò ex ligno fiebat. Sic etiam formam pro usu variabant; aliam enim formam obtinebat fibula, quæ erat cinguli ornamentum; aliam claves Ædificiorum; aliam Cæsaris fibulæ, pro ponte construendo; aliam adhuc machinamenta; demum aliam, qua adolescentes infibulabantur. Nihil igitur prohibet, fieri quoque ex filo, tanquam ex materia convenienti vulneribus, & formam similiter peculiarem, vulnerum fibulam obtinere. Neque obstat, quod dicebamus, ex Celso, exempto filo, fibula inditur; quia fibula, de qua eo loci loquitur, qua adolescentes infibulabantur, habet diversam materiam, & diversam formam ab ea, qua utimur in vulneribus.

Ultima. Ultimo cum Galenus 6. Meth. Cap. 4. vicissim utatur fibulis, & suturis, dicendum est; parum invicem distare, & ferè easdem esse; proindeque ex filo fieri, & eodem modo vulnus stringere.

Quartum instrumentum, glutinum. Quartum instrumentum, seu materia, qua labia vulneris invicem adducuntur, à Recentioribus inventa, est glutinum. Dicitur autem glutinum, seu gluten, quòd operatio Chirurgica indiget glutino, & sine eo effectus adducendi labia succedere non possit. Parantur primò pro quolibet vulnere, ut plurimum duplicia, & separata lintea, inter se æqualia, neque nimis nova, neque nimis detrita, vel triangula, vel quadrangula, vel alterius figuræ, prout ratio vulneris exigit; & linteis extremis fila quædam duplicata, tum verò & in profundo, & magno vulnere, etiam multiplicata, & crassiora, firmioraque reddita, & intorta, ceraque oblinita, quæ veluti habenulæ quædam appenduntur, tanto intervallo invicem distantia, ut paulò minus, quàm in fibulis, & sutura spatium intercedat, & longa sint, ut commodè cum habenulis, ex adversa parte positis alligari per ansulas possint; quibus paratis, lintea ex una parte glutino illinenda sunt, & utrinque propè vulneris labia, ut intervallum sit transversi digiti, & aliquanto minus, per totam vulneris longitudinem applicanda; adhærent enim firmiter cuti, intra horæ dimidium spatium applicata; tuncque licet trahere invicem habenulas ex contrariis partibus, & per ansulas alligare; subsequuntur enim subinde labia vulneris, & ad mutuum contactum adducuntur. — Ut glutinum applicandum.

Lintea triangula quando ex usu. Fiunt lintea modò triangula, cum scilicet à vulnere copiosior sanies exspectatur; quo spatium majus sit, ne linteum sanie contingatur, & separetur. Sed si hoc non timeatur, quadrangula efficienda ambo lintea sunt, & habenulæ, & filum, aut habenulæ, arte per acum transmissæ, modò quidem in extremo linteo, ad vulnus vinciendæ sunt, modò verò per totam linteorum latitudinem assuendæ, si robustius inhærere, & vulneris labia trahere volumus.

Situs linteorum. Ultimò lintea ad vulnus ea parte respiciant, quæ vulgò la cimossa dicitur, præsertim si habenulæ in summitate appendantur; ne à linteis habenulæ laxentur, disjunganturque. Hoc modo parantur lintea, cum suis filis, & habenulis, & utrinque vulneris labiis applicantur, atque adhærescunt; adhærent autem beneficio glutini, quod ex multiplici materia paratur; sed omnis glutinosa est, tenax, adstringens, cujusmodi sunt *pulveres ex Thure resinoso*, *Mastiche*, *Bolo Armena*, *Sarcocolla*; & ad prohibendam madefactionem ex sanie, oportet admisce- — Materiæ glutini, quæ.

miscere *aut Colophoniam*, *aut Piceam resinam*, aut aliud, de quo latius dictum est Libro nostro Chirurgico. Sed *pulveres excipiuntur semper Ovi Albumine*, *ad mellis crassitudinem*, & linteis propositis applicantur.

Jam quatuor materias proposuimus, quibus labia vulneris ad mutuum contactum adducuntur, & adducta conservantur, ut puta, Deligaturam, Suturas, Fibulas, & Glutinum. Sed quia his promiscuè non est utendum, sed determinatum determinato semper est applicandum, ideo audiatis, quid Galenus, & Celsus de his dicant, & quomodo, ac quibus vulneribus singulæ adhibendæ sint. Nam varius est horum usus; quia alia aliis imbecilliora, robustioraque sunt: unde Galen. 3. Meth. ultim., primum dicit, deligaturam esse sutura imbecilliorem. Et rursus Celsus Libro Quinto, Cap. 3. dicit, suturam esse fibula imbecilliorem; ergo sine delectu his uti non debemus. Rursus variant pro varietate vulnerum; nam vulnera alia sunt perquam exigua, & pusilla, ut quæ in digitis interdum fiunt, à parvo gladiolo, quæ natura ex se ipsa glutinat; aut sunt exigua quidem, sed paulò his majora, quæ Galenus neque deligatura, neque suturis, neque fibulis opus habere, sed uniri prodidit tantum glutinante aliquo medicamento, ut est *sola Aranea*, *rasura Corrigiorum*, aut *Gossypium ustum*, aut *tela illa Aranearum polline conspersa*, aut aliud tale. Quod si vulnus sit aliquanto majus, ut præter medicamentum, aliquid videatur expostulare, quod labia leniter adducat, id præstare angustis, & oblongis baltheis oportet. Quod si vulnus sit adhuc majus, ut puta duos, aut tres digitos longum, sed per longitudinem membri factum, sola deligatura, ex duplici initio circumdata sufficit. Quod si aliter deligare placet, inquit Galenus, suturis utendum erit; sed sufficiant omnino paucissimæ suturæ, inquit idem. Rursus si vulnus sit transversum, non tamen admodum longum, nec profundum, eo casu sutura utimur frequenti. Quod si maximum, profundum, ac transversum vulnus sit, sutura quidem aliena est, quia non tenet, sed laxatur, & hiat vulnus, ponendæ verò fibulæ sunt, quæ valentius adducant, inquit Celsus Lib. 5. Cap. 26. Ita enim Gal. & Cels. deligaturam, suturas, & fibulas, cum ratione, & delectu usurpant, & de his judicium ferunt.

Qua ratione usurpandæ materiæ propositæ.

Varietas vulneris variat instrumenta.

Ego autem modo Galeni auctoritatibus innixus, meum feram judicium, circa quatuor proposita usurpanda, quod vobis juvenibus prudentissimis omnino relinquo judicandum. Dicam verò, quæ longa experientia à mè fuere observata, ut sciatis, quænam ex his quatuor memoratis, & ad labia simul adducenda propositis, aut imbecilliora, aut robustiora, aut magis, aut minus idonea, aut denique potiora, melioraque, aut pejora sint. In qua re illud primò statuendum est, omne vulnus, duo incommoda inevitabilia necessariò sequi; alterum est dolor; alterum cicatrix. Rursus dolor duplex est, alius, qui in ipso vulnerandi actu excitatur, qui inevitabilis est; alius qui post accedit, vel cum suturæ, & fibulæ imponuntur, vel ab acus trajectione. Dolor, qui excitatur ab acus transmissione, recedit, acu ab illa cessante; at dolor, qui permanet per totum tempus, non aliunde provenit, quàm à filo, seu à vinculo, verbo, à sutura, & fibula, quæ tum stringendo, dolorem infert, & inflammationem movet; tum maximè cutem transversè erodendo, incidendoque, dolorem similiter continuum affert; ideoque Cels. ait; quo sæpius acus corpus transit, quoque plura loca injectum vinculum mordet, eo majores inflammationes sequuntur. Propter quam causam; ut videtis, suturæ, & fibulæ tantopere ab Antiquis, & Recentioribus, celebratæ, usurpatæque hoc solo nomine culpa non vacant; quia dolorem perpetuò inferunt, & inflammationem, & consequenter vulneris unionem, aut glutinationem prohibent, aut saltem in longius sanationem protrahunt; quæ etiam alia de causa diutius trahitur, quia vulnus simplex, quod saniem, & omnem humiditatem, ex Gal. respuit, tum ex acus multiplici perforatione, tum ex fili erosione, saniem copiosam gignit, ac segregat, quæ glutinationem impedit. Sed alio quoque nomine, ac propter aliam causam, suturæ, & fibulæ in vulneribus alienæ videntur, videlicet, ratione cicatricis, quæ in vulneribus provenit necessario propter vulnus illatum; tum verò etiam fortassis, major, ac turpior ratione suturæ, & fibulæ. Nam primò acus, ubicunque perforat, cicatricem postea relinquit in quolibet foramine; deinde filum, si non stringit, mutuò labia non adducit; si stringit, perpetuò

Auctoris de his quatuor instrumentis judicium.

Duo incommoda ab omni vulnere.

Incommoda suturæ, & fibularum.

Incommodum ex cicatrice.

petuò cutem transversè erodit, & nonnunquam etiam totam subinde incidit; quo casu utplurimum plurimæ, turpissimæque resultant cicatrices, vel in simplici vulnere quoque transverso, quæ ipsomet vulnere longè sunt turpiores, quas in facie sæpe indecorè istiusmodi vidi. Quibus de causis persuasus sum, futuras, & fibulas alienas omnino in vulneribus esse; sed potiorem his esse deligaturam, ut puta, quæ neque dolorem inferat, neque novas cicatrices faciat; quod Gal. consentit, qui Meth. ultimo ait; Ubicunque sola sufficit deligatura, eam sanè adhibemus, post habitis suturis, & fibulis. Nam in vulnere per longitudinem facto, Gal. solam sufficere deligaturam prodidit, ex duplici initio circumdatam; subditque, quod si aliter deligare libeat, suturis quoque utendum est: subjungitque rursus, quod paucissimæ omnino suturæ sufficiant. Itaque ipse quoque Gal. suturas, ubi potest, vitat, & deligaturam, tanquam potiorem eligit. Sed si rursus deligaturam cum glutino conferamus, longè ea glutinum utilius esse comperiemus, multis de causis. Prima, quia deligatura non est prorsus doloris expers, si enim adducere labia ad mutuum contactum debet, omnino stringere, & comprimere labia vulneris ipsam oportet, ac dolorem aliquem inferre. Secundò, deligatura dum resolvitur (tum verò vulnus, aut quotidie, aut saltem alternis diebus detersionis exsiccationisque gratia detegitur) necessariò labia vulneris rursus diducuntur, & ab invicem separantur, quod prohiberi non potest. Tertiò, deligatura neque in omni vulnere, neque in omni corporis parte commoda est, sed solum vulneri per longitudinem, & ei quidem aut in brachiis, aut cruribus facto, usui est; at in transverso vulnere, & in dorso, aut clunibus, aut alibi illato, deligatura nihil valet. At glutinum neque unquam labia comprimit, aut dolorem aliquem infert; neque, dum detegitur vulnus, labia dehiscunt, cum minister interea hinc inde labia mutuò applicata à lateribus teneat; tertio loco, glutinum vulnus quodcunque sive longum, sive transversum, & in omni corporis parte consistens, adstringit, & simul adducit.

Suturæ, & fibulæ alienæ in vulneribus.

Glutinum deligatura utilius.

Prima causa.

II.

III.

Sed quispiam dicet, propter duo, glutina culpa non vacare. Alterum est, quod à sanie exeunte madesit, neque amplius inhæret, sed excidit; cui supra jam prospectum fuit per congrua medicamenta; quo casu licet quoque paulò exteriùs novum glutinum, & nova lintea applicare. Alterum, quod cum glutinum tempore siccetur, & adhærescat, ex altera verò parte sit omnino necessarium, illato vulnere statim labia ejus mutuo applicare, ne forte aut à frigore contacta, doloreque oborto, aut diffita relicta ex mora, aut ingruente fluxione difficulter adducantur. Ego libentissimè vobis, quid feci in hac confecta ætate, communicabo. In Nobili puero, ex casu fronte transversum vulnerato, glutinum statim applicui, præcepique, ut minister digitis hinc inde comprimentibus, & labia adducentibus, tantisper ea servaret conjuncta, donec glutinum exsiccaretur, & adhæresceret; solet autem id succedere intra dimidiam, aut ad summum, horam integram; & prosperè semper successit. Sic vobis in quolibet fermè vulnere faciendum est. Ex quibus elicere licet, ex quatuor instrumentis propositis, perpetuò quidem esse in vulneris labiis mutuò applicandis, glutinum usurpandum, frequenter deligaturam, rarius autem suturas, & fibulas; quæ etsi fiunt, nunquam tamen omittendum gluten est, & tanquam adjuvans labiorum adductionem, & fili, seu vinculi erosionem prohibens. Atque hæc est mea tum sententia, tum judicium de his, vobis communicatum, quod puto esse verissimum.

Objectio de glutino.

Responsio.

Alia objectio.

Responsio.

Ut instrumenta quatuor usurpanda.

Cap. CIX.

DE TELIS, SAGITTIS, ET GLOBULIS PLUMBEIS E CORPORE EXTRAHENDIS.

Operationes Chirurgicæ, quæ in simplici vulnere, ex simplici incisione facto, ad adducenda simul labia vulneris, & adducta conservanda, fiunt, jam explicatæ, & administratæ sunt. Cæterum non hæc tantum in vulneribus Chirurgica opera expetuntur; sed cum vulnera interdum infligantur à quibusdam instrumentis, quæ aut tela, aut sagittas, aut globulos plumbeos, aut etiam ligni, aut pali, aut cuspidis pugionis frustula rupta in vulnere relinquunt, quæ natura ex se ipsa extrahere potis non est; neque dum intus inhærent, & persistunt, sanari vulnus potest, ideò ars Chirurgica modum invenit, quo infensa hæc è corpore extrahantur. Et quamvis non sit par necessitatis ratio eductionis omnium,

Alia Chirurgia in vulneribus.

Tela necessariò extrahenda.

cum tela, & sagittas omnino extrahere sit necessarium, tum propter venenum ipsis utplurimum inditum, tum quia assiduè continuum solvunt, & quasi aculei pungentes, perpetuò affligunt; globuli verò plumbei, ubi extrahi facile non possunt, relinquuntur sæpe sine multa corporis noxa; idcirco ars plura curavit instrumenta, quibus sagittæ, & tela potissimum, tum verò etiam globuli extraherentur. Sed unum scire licet, in his regionibus Chirurgicas operationes, quibus tela, & sagittas extrahimus, quæ alioqui vetustissimis temporibus frequentiora erant, obsoletas fermè esse, unde Homerus sic cecinit.

Cur præcepta Veterum, de telis extrahendis, parum valeant.

Vir medicus multis aliis præstantior, ut qui
Corpore tela trahens, medicamine vulnera curet.

Nunc quòd ferè semper à sclopetis vulnera infligantur, propterea major necessitas nobis impendet globulos extrahendi, quàm tela, & sagittas; unde non est, ut in præsentia, præcepta à Celso, & Paulo tradita in medium afferantur, sagittas extrahendi, nisi quatenus ea globulis plumbeis extrahendis conferunt; videlicet, num ab ea parte, qua venit, aut ab ea, in quam tendit telùm, & alienum corpus, extrahere satius sit; & quomodò magnæ venæ, & nervosa corpora vitanda; & quomodo sectio ex opposita parte facienda: item, quæ differentiæ instrumentorum, & alia pleraque, quæ apud Celsum Lib. 7. Cap. 5. & Paulum Libro 6. Cap. 88. videre potestis. Sed quod ad instrumenta attinet, facit mentionem Celsus, hami retusi, quem ad apprehendendum telum usurpat; item de instrumenti, ad Ψ Græcæ litteræ similitudinem facti, quo ad dilatandum utitur; tum verò forcipis, quo telum apprehendit, & attrahit. Nos autem, fortè potiora usurpamus instrumenta, quæ tum apprehendunt, tum dilatant, tum foras telum, & sagittas trahunt. Alia verò instrumenta, privatim circa globulos plumbeos idem præstant, quibus nos potissimùm insistemus; cum uti dictum, quod ad sagittas, & tela extrahenda pertinet, Chirurgica operatio jam obsoleverit; cum passim vulnera fiant à sclopetis; qui, notate, etsi vi ignis operentur, & globulos longius mittant, non tamen ignis effectus in vulnere conspicitur, nisi admodum vicinum sit instrumentum vulnerans, & vulneratum corpus. Nam ego sæpenumero observavi, globulum præteriisse gossypium, seu laxum bombicem, quo erat suffarctum indusium, giubbone vulgò dictum; gossypium autem est materia facilè inflammabilis, & ignis susceptiva; cum tamen nullum ignis vestigium, neque in gossypio, neque in vulnere appareret; sed læsio omnis provenit ex ruptione, seu contusione, seu attritione; atterit enim, contundit, rumpit, & lacerat, & ita penetrat, ac perforat globulus plumbeus, à violento illo ignito spiritu emissus, corpus, cuicunque occurrit; & propter hanc causam, vulnera omnia sclopetorum periculosissima sunt, ut sæpenumero gangrænæ, sphacelusque eis superveniat, cum periculo mortis; quæ non propter aliam causam fiunt, nisi propter insignem labefactationem, & destructionem caloris partis, ac propter vehementer attritam partis substantiam; quæ etiam adhuc magis expectanda, pertimescendaque est, si globulus plumbeus sit veneno infectus; solent enim, ut audivi, venenati reddi globuli, si inungantur, aut involvantur materia quadam, quam, ut Chiristianus, eos, qui eam non callent, edocere nolo; sed satis mihi erit, congrua antidoto vobis communicata, veneno obsistere. Sunt nonnulli, qui negant, arma posse veneno infici, & venenatam contrahere qualitatem, corporique impartiri; sed hoc inter omnes constat, & est axioma multis seculis confirmatum de venenatis telis, & sagittis; & nos quoque experientia id sæpius comprobavimus; qui quando de veneno prospeximus, evaserunt ægrotantes; cum verò neglecta est veneni suspicio, periêre. Itaque hoc loco fortè Chirurgica aliqua operatio sese offert, ad quæcumque vulnera venenata curanda; sive sint à globulis sclopetorum facta, vel ab instrumento incidente, vel alio, vel tandem animali venenato, per morsum illata. Hæc enim, præ cæteris, operatione indigent Chirurgica, quæ, uno verbo, candente ferramento absolvitur; unde nos solemus comburere vulnera, illata à canis rabidi morsu, quod ab ictu quoque in vulneribus sclopetorum facimus, cum gangrænam minantur. Solemus quoque idem præstare in aliis vulneribus ab instrumento incidente factis, cum aut ex signis, videlicet dolore insigni, prava sanie, inflammatione circumstante, malo odore, & colore vulneris, videlicet, aut

Instrumenta extrahendis telis Veterum.

Neotericorum.

Ignis sclopetorum non officit in vulnere.

Quid in vulneribus sclopetorum lædat.

An arma veneno infici queant.

Chirurgia in vulneribus venenatis.

Quando sit suspicio veneni.

aut nigro, aut livido, aut cum ex relatione veneni suspicio habetur. Præcipuè signum autem dubium est, cum consulto factum est vulnus, necis, non cicatricis gratia, & cum instrumento ad necandum idoneo, ut est angustissimus stylus. In eo casu, semper suspicandum est de venenato instrumento, de quo si certi sumus, tutissimum est, statim devenire ad candens ferrum, nudæ carni applicandum. Quod si locus fortè dolens id non perferat, per cannulam, quæ totum vulnus permeet, inserendum est; sed satius est cannulam sicco linteo obvolvere, quo virus absorbeat, quam cannulam lævigatam usurpare. Quod si de venenato instrumento certi non sumus, mitius agendum est; recurrimus tunc ad *Theriacam*, medicamentum scilicet, ad omnia venena efficacissimum, tum interius assumptum, tum exterius adhibitum; quod etiam privatim, passimque usurpamus in vulneribus à sclopeto illatis, quæ etiamsi non sint veneno infecta, prodest tamen, exsiccando valenter carnes illas attritas, atque easdem in pus vertendo; cum omne contusum, & attritum ex Hippocrate, putrefieri necessarium sit. Unde ego soleo uti *Theriaca, cum Resina Abietina, & Oleo Hyperici*, quod medicamentum exsiccat magis, quam pus movet, quoniam in his, in quibus gangrænæ timor est, nequaquam simplicibus, & prius pus moventibus, sed quoque exsiccantibus utendum est, ideoque abstinemus a *Bytyro, Oleo communi*, & aliis id genus. Inter initia autem feliciter usurpavi *Theriacam Oleo Rosaceo, & Vino albo dulci admixtam, & remollitam*, ita ut etiam per pyulcum possit, veluti clysterem, per totum ductum vel longissimum infundi; quo dolore lenito, dulce vinum in austerum commutatur; & procedente prosperè curatione, sublatoque gangrænæ, & inflammationis metu, *Oleum* quoque *Rosaceum* aufertur, & curatio cum *Theriaca, & Vino austero* procedit, usque quo rubra, & viva caro appareurit; quo tempore *Unguentum de Betonica*, ad gignendam carnem turundæ adhibetur. Interdum etiam feliciter usus sum *Oleo Hispano Theriacæ admisto*. Cæterum plura afferre medicamenta in periculosis casibus non oportet, etiamsi locus id exigeret, sed tutissima, & experientia comprobata tantum usurpare tutissimum est. In aliis autem vulneribus

Quid agendum, in dubio veneni.

Auctor quomodo theriaca utatur.

In periculis medicamenta tutissima usurpanda.

non attritis, sed nihilominus venena suspicionem habentibus, *eadem Theriaca vel pura* utendum, *aut Myrrha, cum Ovi vitello, & Theriaca simul mistis*. Quando autem vulnera sclopetorum profundissima sunt, ita ut per turundam immittere in totum vulneris ductum *Theriacam* non liceat, in eo casu, nos *Theriacam ipsam puram, Vino albo, non admodum oligophoro liquatam*, per siphonem, veluti per clysterem, valentiori impulsu injicimus, ita ut totum vulneris ductum, ad extremum usque medicamentum contingat, eique adhærescat; sic enim non difficulter gangrænam, sphacelumque, perniciosissima mala, vitamus, & ægrotantes curamus. Neque est quod quisquam in principio vulneris, *Theriacæ* usum, propter ejus calorem, pertimescat; quoniam magis pollet, & urget indicatio obsistendi imminenti gangrænæ, præterquam quod in eo casu, *Theriaca* aliquo medicamento frigido, quod tamen insigni vi putredini obsistat, permiscenda, & moderanda est; cujusmodi est, aut *succus Acetosæ, aut succus Citri, Vinum etiam album acidum*. Sed jam nos, quomodo globuli plumbei extrahantur, doceamus.

Quid agendum in vulnere profundo.

Occurritur objectioni.

Globuli plumbei, à sclopetis emissi, solent utplurimum in carne remanere; & statim indicatio oboritur eos extrahendi. In quo casu, perpendere oportet, num globulus tam altè in carne insederit, ut oppositæ parti magis sit vicinus, & per cutem, aut etiam subjectam carnem exterius tangatur; solet enim ad tactum fieri conspicuus, ex duritie, & figura; in quo casu, incidere partem oppositam oportet, & globulum ita excipere. Quod si tam altè non insederit, ita ut ejus exitus ex parte opposita commodè haberi non possit, tunc specillo, per vulneris foramen, & globuli aditum, pertentetur, quo apprehenso, utcunque longum sit spatium, tentanda ejus extractio instrumentis; quæ plura sunt, nec solum varia, penes magnitudinem, ac longitudinem, majorem, & minorem, sed etiam penes figuram; omnia tamen, quatenus forcipes sunt, tum vulnus dilatant, tum globulum apprehendunt, tum demum foras trahunt, tum apprehensa non difficulter manibus foras extrahantur. Hæ enim sunt intentiones à Medico explendæ in globulis extrahendis; tum verò instrumenta respondere his scopis debent,

Quid expendendum in globulo infixo.

Tres scopi in globulo extrahendo.

bent, viam scilicet, & vulnus dilatando; globulum apprehendendo, denique foras trahendo; ordine enim necessario sese consequuntur. Primò enim instrumentum viam dilatat, cum ductus vulneris adstringatur semper; quod facit, quatenus forceps est. Secundo loco, globulum apprehendit, qui scopus cæteris pollet; ideoque duplici nomine apprehendit, & ut forceps est, & ut in extremo sese aut in globulum infigit, aut cavo suo suscipit, aut serrata extremitate apprehendit. Tertio loco, succedit globuli foras extractio; quæ operatio à manu Chirurgi non difficulter absolvitur. Ideoque instrumentorum varia sunt genera; quorum alia apprehendunt, & foras trahunt, quatenus in globulis infiguntur; alia in se globulum admittunt, quatenus latiora, & cava in extremo fiunt; alia denique apprehendunt, quatenus serrata in summitate sunt; quorum alia figuram rectam, alia recurvam habent, prout meatus globuli rectè, aut obliquè processit; quorum omnium a maximo ad minimum, multa intercedit varietas, ita ut tandem ad volsellam deveniatur; qua ego aliquando pali frustulum ex oculi cavitate extraxi; & è gena sclopeti calcem foras tandem eduxi.

Primus. *Secundus.* *Tertius.*

Quando globulus non potest pertentari, quid agendum.

Quod si tertiò globulus specillo non pertentetur, quod evenit in profundissimo vulnere, aut in abdomine, aut in clunibus, aut alibi facto, in eo casu nos per situm declivem, & per foramen vulneris patens, diutiùs usu suppurantium globuli exitum proprio pondere, & pure curamus; qui si neque etiam hac ratione foras exeat, tunc postposita globuli cura, vulnus ad cicatricem perducimus; nam globulus intus detentus solet à multis gestari annos integros, sine ulla ferè corporis, sed fortè animi tantum molestia; nonnullis tandem suopte pondere ad cutem descendit, & levi negotio, videlicet simplici incisione, exivit.

Cap. CX.

DE CARNIS CHIRURGIA, QUÆ AD ULCERA PERTINET.

Ulcera quoque Chirurgiam desiderant, ubi medicamenta ad ea curanda, parum valent; quod evenit in malignis, imo supra modum malignis ulceribus; quorum Chirurgia à ferramento candente, & ustione petitur: cur verò petatur, ratio hæc est. Ulcera maligna dicuntur, quæ non modo fluxione vexata, sed etiam intemperie aliqua affecta sunt, & malo succo vitiosa. Solent autem in primis humida affici intemperie; quia ulcus perpetuò madet, & humidum est, ex Hippocratis sententia in Lib. de Ulceribus, in principio, ubi ait. Siccum sano vicinius esse, humidum verò non sano. Et Galenus quoque, & experientia quotidie comprobat. Propter quam causam, ulcus perpetuò indiget exsiccatione, dicebat Hippocrates, & Galenus. Quò fit, ut cum ex fluxione, tum ex humiditate jugiter exuberante, facilè ulcus ad eam deducatur laxitatem & humiditatem, ut cum medicamenta amplius adeo exsiccantia non inveniantur, quæ tantam exhauriant, & absumant humiditatem, ideo Chirurgia supplet, & medicamentis præpollet, & ad ferramentum candens confugit, quod valentissimè exsiccando ulcerum omnem supervacuam absumit humiditatem; & ita tum carne impleri, ac cicatrice obduci possunt, quæ alioqui sine hac Chirurgia non poterant. Sunt autem ulcera squalida, flaccida, mollissima, & humidissima, ideo Hippocratis oraculum est. Quæ medicamentum non sanat, ferrum sanat; quæ ferrum non sanat, ignis sanat; quæ ignis non sanat, insanabilia sunt. Quod si ulcera, non modo humida intemperie afficiuntur, humiditatibusque copiosis affluentibus scatent; sed etiam calor extraneus, & corrumpens eis conjungatur, unde fiant ulcera, cum putrefactione substantiæ, ac serpentia, quæ Galenus Nomas appellavit; cui ordini & cancrosa, & gangrænosa quoque annumerantur; in eo casu, adhuc longe magis ferramento opus habemus candente, quod impensius omnem absumat humiditatem, putredinemque tollat; ideoque, si in priore ulcere ferramenta candentia levia futura sunt, quæ etiam omne ulcus leniter tangant; sic in his gravioribus crassiora usurpanda sunt, ut valentius igneam facultatem imprimant.

Ulcera maligna, quæ.

Ferrum candens, ulcerum Chirurgia.

Utcunque autem ferramenta candentia varia sunt in his ulceribus necessaria, atque utplurimum crassiora, nonnulla tamen adsunt impedimenta, quæ prohibent. Primum est exquisitus partis sensus, qui non tolerat. Secundum, est timor patientis, qui ferrum non permittat. Tertium, interdum adstantes, & consanguinei; interdum etiam Chirurgi timi-

Impedimenta ustionis ulceris.

timidi sunt, & abstinent libenter à ferramentis candentibus; quibus ex causis evenit, ut ulcera non curentur, sed in diutissimum tempus protrahantur. Nos autem his impedimentis obsistemus, ex iis, quæ tot annorum curriculo experientia observata à nobis sunt, si ulcus, in quocunque statu nobis offeratur, perspiciamus. In summam, ulceribus omnibus, incipientes ab iis, quæ exquisitissimo sensu prædita sunt, usque ad ea, quæ aut hebetem, aut nullum habent sensum, ita ferrum candens admovebimus, & varietate instrumentorum utemur, ac ferri timorem ab ægrotantibus excutiemus.

Auctoris industria.

Chirurgia ulceris exquisiti, sensus.

Si igitur ulcus sit exquisitissimi sensus, quod valida admodum exsiccatione non indigeat, & patiens ferramentum valde pertimescat, ita ut ferri contactum non toleret, neque tamen à medicamentis curari possit, tunc ferramenta candentia tenuiora usurpanda sunt, quæ supra ulcus admoveantur, ita tamen ut ulcus non contingant, ut præcipit Hippocrates in hæmorrhoidibus; quo casu, si de molesto & nimio calore patiens adhuc conqueratur, circumstantes partes refrigerabimus, imposito linteo, madefacto in *Vino nigro austro*, actu frigido, aut *Posca*, aut, ut Turcæ faciunt, uti proditum, lamina ferrea lævigata, partibus circumstantibus admota. Quod si ulcus exquisitioris sensus sit, & patiens ferri timidus, & majori ulcus indigeat exsiccatione, eo casu, ferrum candens admovere oportet, ita ut ulceratam partem tangat; sed ad timorem ab ægro tollendum, vix primo ferro pars attingenda, quod subinde auferendum est; sic enim vis ignea vix persentitur; interea verò æger pavorem deponit, & assuescit, & majorem postea ignis impressionem tolerat. Quod si adhuc ulcus & majus sit, & majoribus humiditatibus scateat, majoreque indigeat exsiccatione, nec non ferri candentis impressione, ac æger timeat, & sensus partis vegetus sit; eo casu, præter quam quod vix tangi locus debet, uti dictum est, ac statim ferrum amovendum, etiam mutandus locus est, ita ut nunquam ferrum eundem attingat locum, sed diversum, & longinquum, quod ego fere semper molior. Sed si neque ferri pavor, neque partis sensus obstat, tunc hoc ex usu fuerit, potissimumque ferrum crassum, & admodum ignitum est imprimendum, cum ulcus squalidum, hebes, & valde humidum, putridumque est: etenim istiusmodi ulcera solent sua natura esse, aut penè insensibilia, aut hebetis sensus. Jam igitur liquet, quomodo sint ferramenta candentia usurpanda in quocunque statu ulceris curandi.

Alia ulceris magis sensibilis.

Curæ ulceris profundioris.

Præter hæc, fiunt quoque ulcera maligna, sinuosa, & profunda valde, in quibus conducit oppositam partem aperire, ut exitus saniei declivior paretur: eo casu, nos ferrum acutum usurpamus, cujusmodi acus magna est, quæ incidat, ac perforet. Interdum etiam in lato, ac profundo ductu, ferramentum sumitur, quod in cuspide sagittam æmulatur, quam cum vulgo, sagittellam nuncupare satius est. Utraque autem vel acu, vel sagitta, per cannulam transeunte, oppositam partem perforamus; quorum instrumentorum plura habenda sunt, majora, minoraque, quæ usui sufficiant, & non candentia usurpantur.

Ut fistulæ inurendæ.

Ustionibus quoque gaudent fistulæ, & fistulosa ulcera, & ipsa maligna, non solum ad humidam intemperiem, & humiditatem affluentem absumendam, sed etiam ad callum exterendum, ac tollendum; quo casu, immissa prius cannula per totum fistulæ ductum, deinde intra eam ferramento, videlicet stylo candente, comburimus, fistulasque curamus. Quod si callus hebetis sensus partem efficiat, ferramentum candens nudæ parti adhibendum, alioquin per cannulam seu fistulam immittendum. Dum verò per cannulam æneam, aut argenteam, ac ferramentum candens immissum, comburitur callus in fistulæ ductu, ne qua pars calli expers aduratur, primò ferramentum ita parandum est, ut in sua extremitate teres, crassius, & oblongum sit, quanta est digiti transversi latitudo; in reliqua verò parte suæ longitudinis, tenuissimum esse oportet; tum verò capite tantum ignito immitti in cannulam debet; atque ubi æger molestiam ignis persenserit, scito inibi callum non adesse, & ferramentum eò loci nequaquam detinendum, sed ultro citroque dimovendum, atque ibi adigendum, ubi ferramentum dolorem non excitat, ibi callum adesse comburendum certò scies.

Ignis actualis, & potentialis.

Ultimo illud scire convenit, quod in malignis his, & putridis ulceribus curandis, igne usi fuimus; & cum ignis du-

duplex sit, actualis, & potentialis, ut isti dicunt, ego actualem, hoc est ferramenta tantum candentia proposui, silentio interim omnino obvolvens, & penitus vitans potentialem ignem, hoc est, causticorum medicamentorum usum, tanquam magis lædentem, interimentemque ægrotantes, quam eorum ulcera curantem. Nam caustica medicamenta vim habent putrefaciendi partem sanam; ideoque experientia quotidie comprobat, gangrænam sæpenumero excitare; at ferramenta candentia roborant ipsam partem, & nativum ejus calorem fovent, atque custodiunt. Quare illi arguendi sunt, qui in ulceribus, iis passim utuntur. Quod si â probatis Auctoribus interdum proponantur, id faciunt, cum patientes ferrum timent, uti ex Aetio in hæmorrhoidibus audivistis. Unde ea ratione, qua Galenus Tertiò Meth. *Meconium, & Mandragoram*, tametsi exsiccent, quantum sit cavo ulceri ex usu, tamen, ceu supra modum refrigerantia fugienda esse censuit; sic nos caustica, etsi ad ulcera valenter exsiccanda, sunt idonea, tamen, ceu partem putrefacientia, vitanda monemus; ideoque eorum usus redarguendus. Sed magis adhuc detestandi sunt, qui non solum causticis utuntur, sed etiam caustica eligunt, quæ, præterquam quod causticam habent facultatem, etiam proprietate, & natura deleteria sunt; ut est *Arsenicum, seu Auripigmentum, Sandaracha*, & alia; unde audivi, ex *Arsenico* exterius â quodam Medico, in cancroso ulcere tantum imposito, ægrotantem periisse, obortis in toto ejus corpore magnis, & nigris maculis, cum tumore, & totius corporis fœditate, putredine, ac aliis symptomatibus, qualia accidere solent iis, qui *Arsenicum* sumpserunt. Quod proposui, ut vos admoneam, jubeamque semper ea medicamenta vitare, quæ cum notis qualitatibus, venenatam quoque habent facultatem conjunctam. Sic etiam plerique Medicorum vesicantia parant cum *Cantharidibus*, quibus adversaria facultas est, & deleteria, ad renum, & vesicæ vitia; quo factum est, ut plures mortui sint ex urinæ suppressione, ab hoc vesicante cruribus, aut brachiis admoto. Et ego, dum essem junior, curavi quendam, cui appositis cantharidibus capiti, ad evacuandam materiam, quæ dolorem ejusdem intolerabilem excitabat, statim urinæ suppressio subsecuta est; quæ succedit, non quia *Cantharides* habeant facultatem urinam supprimendi, imò potius contraria earum vis est, per eas partes urinam, etiam usque ad sanguinem evacuare; sed suppressio evenit, quia tam copiosa urina illuc, vi medicamenti trahitur, ut præ copiâ, repleta vesica, resolvatur vis ejus excretrix; & ita, quasi per accidens, urina supprimatur. Convaluit tamen propositus patiens, congruis remediis urinam cientibus, tum ad vesicam positis, tum intus exhibitis. Sed in febre, præcipuè acuta, & maligna, omnes penè pereunt; & Princeps quoque aliquando periit, etiamsi duo Medici ipsum curantes fuissent prius â me tunc ægrotante, admoniti, Si non reperiretur in orbe terrarum aliud vesicans medicamentum, quam *Cantharides*, deberemus non minùs esse cauti in earum usu; sed cum infinita propemodum reperiantur, quæ tutissima sunt, & non deleteria, furor est deleterium usurpare. Ego *Flammulam Iovis* adhibeo, *contusam*, quod valentius est exsiccans, quam *Cantharis*, & longè tutissimum. Sic etiam sunt quidam, qui *Hydrargyro* in medicamentis externis, ad gummata, & ulcera Gallica utuntur, & alii, quod adhuc deterius est, interius exhibent, quod inter deleteria connumeratur; quo fit, ut sæpe, etiamsi exterius alicubi admoveatur, tamen ulcera putrida in ore sæpenumero excitet, & ægri magis torqueantur ab ulceribus oris, quàm ab ulcere, aut tumore cruris, aut alterius partis. Memoria igitur tenete, obsecro, hujusmodi præceptum.

Causticorum vires.

Causticis non est temerè utendum.

Cantharidum effectus.

Auctor quid loco cantharidis usurpet.

Cap. CXI.

DE CHIRURGIIS, QUÆ AD OSSA PERTINENT: ET PRIMO DE OSSIUM FRACTURA.

Modo de ossium affectionibus, quæ manuum operam iisdem sanandis desiderant, dicendum est. Manuum autem operatio varia, prout contingit ossa vario modo affici. Etenim ossa maximè afficiuntur solutione continui; quæ si â causa interna fiat, resultat ossis caries, seu corruptio; si ab externa, fractura, quæ modò fit simplex, & sine vulnere; modò cum vulnere; præterea ossa in suis articulis patiuntur morbum in situ, & fiunt luxationes. Adhæc, ossa patiuntur tumores duros, ac scirrhosos, quæ gum-

Affectiones ossium quæ.

gummata appellantur, & ut plurimum Gallica sunt. Ex his quinque eliciuntur Chirurgicæ operationes, quæ in ossibus exercentur. Una fit in fractura ossis, primò sine vulnere; deinde cum vulnere. Secunda fit in fractura malè coaptata. Tertia in luxatis. Quarta in carie ossis. Quinta in gummatibus. De omnibus dicemus orsi à fractura.

Operationes in ossibus quæ.

Fractura, ex Paulo, nihil aliud est, quam solutio continuitatis in osse, ab externo instrumento facta, cum impedimento motus; cujus plures sunt species, transversa, obliqua, & per longitudinem facta; cum vulnere, & sine vulnere; recens, & vetusta. In genere de omnibus loquemur; sed privatim humerum fractum, in exemplum interdum sumentes. Fracturarum omnium curatio penè tota pendet à manu Chirurgi; unde verè tractatio Chirurgica hæc est. Ideoque Galenus, tum Primo de Fracturis, Comment. Primo, tum 3. de iis, quæ fiunt in Medicatrina, Comment. 21. à manu pendere protulit, his verbis. Quatuor sunt operationes, quæ in fracturarum curatione exercentur, extensio, conformatio, deligatio, depositio; quæ omnes à manu Medici tantummodo dependent. Quod si aliquid natura facit, illud solum est, quod ad callum pertinet. Etenim cum fractura ossium sit solutio continuitatis, & penè dixerim, vulnus ossis, omnis solutio continuitatis, & vulnus, unionem exposcit; quæ in carne, & omni molli corpore fit per primam intentionem, hoc est, sine aliquo medio, ut cera ceræ, vel mel melli, & lac lacti unitur, & conjungitur. At os ossi, testa testæ, lapis lapidi, & omnino durum duro corpori, hoc sanè modò non unitur, sed alicujus medii beneficio colligatur potius, quam unitur; & ossa non aliter uniuntur, quàm beneficio calli supernati, partes fractas circumalligantis, non aliter, ac quando nos inserimus plantæ ramum, cum per fractam plantam seu arborem arbori, per cretam circumpositam alligamus; sic ossa uniuntur beneficio humoris, qui roris modo, à labiis effluit, & exterius ossis fracturæ adhærens indurescit, & fit callus, qui fractas partes circumligat, & ita unit. Quæ operatio est ipsius naturæ; at reliquæ operationes, quæ multæ sunt, & quæ requiruntur ad fracturas sanandas, omnes à Medici manu pendent; & sunt, ut ex Galeno dixi, Extensio,

Fractura quid sit. *Quatuor operationes in fracturis requisitæ.* *Unio quomodo fiat.* *Ossa quomodo alligantur.*

Conformatio, Deligatio, Depositio; quæ ordine quodam necessario sese consequuntur; quamvis omnium præcipua sit conformatio, seu coaptatio ipsius fracturæ, quæ ceu finis expetitur. Nam osse coaptato, callus efficitur, & ita unitur, & sanatur fractura; reliquæ verò Chirurgicæ operationes usum tantummodo præbent, hoc est, utiles sunt, vel ut melius coaptatio fiat, ut extensio; vel pro custodia, & conservatione coaptationis, ut deligatio, ac depositio.

Coaptatio præcipua in fracturis operatio.

Ut autem hæc omnia probè percipiatis, & necessitatem quatuor jam propositarum operationum habeatis, sciendum vobis est, conformationem ossis passim succedere, si duo absolvantur scopi, ex Galeno. 6. Meth. Primo, ut partes fracti ossis, quæ è directo non jacent, in directum agantur; & ut eminentiæ in suas cavitates recondantur. Nam si os, cum integrum est, sua rigiditate, & duritie, rectitudinem membri servat, proculdubio illo fracto, rectitudo labefactatur, & inflectitur, membrum incurvatur, ac distorquetur; unde indicatio exoritur, ut partes ossis, quæ è directo non jacent, in directum agantur. Præterea, cum os, propter sui duritiem, rigiditatem, & asperitatem, rumpi, ac frangi non possit, quin alibi cavitates, alibi eminentiæ, plus minus resultent, proculdubio succedere proba conformatio non poterit, nisi eminentiæ in suas cavitates recondantur. Jure igitur his duobus expletur conformatio fracturæ, videlicet ut partes ossis fracti, quæ è directo non jacent, in directum agantur, & exstantiæ in proprias cavitates recondantur; propter quæ duo una, ac cæteris prior Chirurgica operatio desideratur, quæ Ἔκτασις, hoc est extensio appellatur. Ratio hæc est; nam cum os fractum à sua continuitate sit dimotum, & vacillet, musculi, si partes fractæ è regione fracti ossis invicem amplius non sint, tractu suo sursum alterum os trahunt, & ita brevius redditur membrum; ideoque tanta necessaria est extensio, quanta facta breviatio est à musculis. Quod si partes fractæ è regione sint, nihilominus tamen necessaria est extensio; alioqui, si in osse coaptando partes fractæ mutuò affricentur, quod necessariò sequetur, propter musculorum sursum attractionem, quæ contactum mutuum efficit, rumpentur exstantiæ, & ita in suas cavitates recondi non poterunt; unde

Duo scopi in fracturis absolvendi. *Primus scopus.* *Conformatio duobus expletur.* *Extensio undique necessaria.*

de vel exterius ad ossis parietes exeant; vel inter ossa fracta remaneant, perpetuò coaptatio impedietur, & nos fine proposito frustrabimur: nam si extra fracturam frustula exeant, locus vacuus ab iis relictus, sanie replebitur, quæ totam coaptationem labefactabit, totumque membrum corrumpet; si verò intra permaneant, tunc non amplius glutinabitur, & ita separatæ invicem partes fractæ perpetuum permanebunt, & membrum vacillabit, & quasi libratum semper erit. Quòd si extensio membri fiat, ita ut partes fractæ per aliquod spatium invicem diducantur & separentur, commodè eminentiæ suas subeunt cavitates, & ita coaptatio succedit. Jam igitur patet necessitas extensionis in coaptatione perficienda.

Alter scopus, deligatio.

Proba igitur facta per extensionem ossis coaptatione, si ita coaptatum aliqua arte non detineatur, & congruum tempus persistat, brevi temporis spatio suoptè pondere rursus rumpetur, ac disjungetur; quod sanè prohibet deligatio, quæ etiam, ut scribit Galenus, immotum conservat membrum, tum in motibus, qui non animadvertuntur, tum vigilantibus, tum dormientibus nobis, & dum ad desidendum surgimus, deligatura omnino conformationem statim sequitur, & coaptata ossa conservat, & labefactari prohibet. Neque solum indigemus præsidio, quod conservet fracturam coaptatam, sed, ut dicit Galenus 6. Meth. 5. quod membrum immotum servet; quod probe deligatura facit. Sed habet etiam alium usum deligatio, ut infra patebit. Sed si his probè factis, ita demum collocetur membrum, ut in ea positione vel inæquali, vel declivi diutiùs consistere non possit, sed moveri cogatur, omnino conformatio peribit, ac labefactabitur. Itaque jure ex Galeno quatuor sunt Chirurgicæ operationes, quæ in fracturarum curatione exercentur, ordine quodam necessario sese consequentes, extensio, coaptatio, deligatio, depositio.

Quæ præterea in fracturis prospicienda.

Cæterum adhuc alia sunt prospicienda in fractura curanda, ut coaptatio feliciter succedat, quæ à Galeno inter proposita non connumerantur; quod seorsim ab aliis non separentur, sed cum propositis considerentur, & absolvantur. Suntque duo, aut ad summum tria.

Inflammatio præcavenda.

Unum est, imminens inflammatio, seu periculum inflammationis superventuræ; quæ proinde toto curationis tempore prospicienda est, & in singulis operationibus prævidenda, & arcenda. Itaque si extensio fiat, inflammationi prospicere oportet; si coaptatio similiter; si denique deligatio, & depositio, perpetuò inflammationem futuram, & imminentem vitare oportet. Ideoque Cels. Lib. 5. Cap. 26. dicebat, in omni vulnere duo statim prospicienda esse, ne sanguinis sit profusio, neve inflammatio interimat. Profusionem in simplici ossis fractura rarò timemus; quod ossa venas habent perquàm exiguas, & exsanguia ferè sunt. At inflammatio omnino exspectanda est, nisi prohibeatur. Unde Celsus lib. 8. Cap. 11. loquens de motis ossibus, dicebat; quidquid loco suo motum est, ante instammationem reponendum est; si illa occupavit, dum conquiescat, lacessendum non est. Summatim, ut inferius patebit, tum Hippocr. tum Galenus, in omnibus fracturarum operationibus, perpetuò inflammationem prospiciunt, & vitant, tamquam quæ necessatiò supervenit omni fracturæ, propter multas causas. Nam fractura, quæ fit ab externa causa, non solùm os, quod in profundo est, rumpit, sed etiam superpositos musculos contundit, & non rarò atterit; ex quo dolor excitatur, qui attrahit & fluxionem, atque inflammationem movet.

Cur inflammatio fracturis superveniat.

Altera causa est, quia os fractum vacillat; & modò huc, modo illuc à musculis, qui in circuitu sunt, movetur; dum verò movetur, periostia, & musculos contiguos, quæ sunt partes sentientes, tangit, atque interdum pungit, unde dolor, & inflammatio excitatur. — II. Causa.

Tertia causa est, quòd sanguis, qui ex osse fracto effluit, cum præ ossis imbecillitate foras transmitti, & exire non possit, inibi putrescit, & inflammatur. — III. Causa.

Quarta causa est, quia in quacunque propositarum operationum excitatur dolor, in extensione scilicet, conformatione, deligatione, & depositione, præcipuè si non omnino adamussim administrentur; sed in extensione, etiamsi exactè efficiatur, dolor vitari non potest; ideoque & absolutè, & in omnibus sigillatim operationibus, prospicienda inflammatio est, uti infrà adhuc clarius patebit, tanquam quæ ossis coaptationem prohibeat, & alia symptomata excitet. — IV. Causa.

Congrua membri figuratio est molienda.

Alterum, quod similiter in omni Chirurgica operatione prospicere oportet,

est debita, & congrua membri figuratio; id quod etiam Galenus monuit, Primo de Fract. Comment. Primo, his verbis. Quatuor sunt operationes, quæ in fracturarum curatione exercentur, Extensio, Conformatio, Deligatio, Depositio. Mox verò subjungit, unam communem in omnibus esse oportere figurationem; dum enim extenditur membrum, & coaptatur, & ubi coaptatum est, statim servata eadem figuratione, deligatur; quam rursus in membri collocatione servari necessarium est. Hæc Galenus.

Ut autem ex hoc quoque exactè intelligatis, videlicet, cur membri figurationi prospiciendum, & quæ sequantur absurda, si despiciatur, prius, quid congrua membri figuratio sit, præmittere oportet; & quomodo in omnibus operationibus sit observanda, & ut ita dicam, consummanda.

Congrua figuratio membri duplex.

Congruam membri figurationem dupliciter intelligere possumus; vel quæ passim à Galeno media cujusque membri figura dicitur, quæ ad articulos pertinet; vel eam membri figurationem, quæ ad musculos spectat. Utramque declaro. Illa dicitur media figura cujusque membri à Galeno passim, & articulis competit, quæ sine dolore, & in qua, cum otiamur, singula membra continere consuevimus, & in qua prætetea musculi nulli agunt; & in summam, est illa, quæ æqualiter distat ab extremis articulorum motibus, idest flexionibus, & extensionibus, quæ in omnibus articulis uniformis non est, & una, quinimo varia, & multiplex, & quidem penes figuras angulares, rectas, & curvas, ad quas prona, & supina reducuntur;

Quomodo media figura deprehendatur.

quam sane mediam cujusque membri figuram non difficulter deprehendemus, & observabimus, si omnes cujusque articuli extremos motus, videlicet flexiones, & extensiones moliamur, & deinde punctum medium inter eas constituamus:

In cubito.

verbi gratia, in cubito media figura angularis, est angulo fere recto, quia factis extremis cubiti motibus, hoc est, summa sua flexione, tum extensione, & puncto in iis constituto, si in medio spatio extremorum motuum punctum similiter constituamus, & cubitum ad hoc punctum transferamus, inveniemus angularem angulo recto esse cubiti mediam figuram.

In carpo.

In carpo autem diversa est; nam factis extremis motibus, ut dictum est, & notatis tribus punctis, rectam esse mediam carpi figuram inveniemus.

In genu.

In genu verò eadem animadversione usi, reperiemus, mediam figuram angularem esse angulo obtuso; similiter in digitis.

In dorso.

In dorso verò erit curva. Nam si extremos spinæ motus moliamur, videlicet curvos, prospiciemus majorem motum esse cavum, quam curvum, quia animal omne anterius magis inflectitur quam exterius retro incurvetur; similiter & homo, & sic de singulis dicendum est.

Media figura qualis.

Itaque media cujusque membri figura est illa, quæ æqualiter ab extremis cujusque articuli flexionibus, & extensionibus distat; quæ etiam illud proprium, ac peculiare habet, quod sine dolore, cum otiamur, diutissimè continere singula membra in ea consuevimus. Quæ omnia sunt ex Galeno deprompta, tum ex Lib. de Motu Muscul.; tum de Fracturis; tum de iis, quæ fiunt in Medicatrina.

Differentia alterius figuræ à media.

Altera membri figuratio à proposita non valde distat, quia in multis convenit; attamen differt, quia hæc ad musculos pertinet, prior verò ad articulos; prior consistit in puncto medio extremorum articuli motuum; hæc verò in musculi, & musculorum fibris, quas requirit in una parte integras, & similiter musculos ex una membri parte integros esse servandos præcipit in quacunque fracturæ operatione, & manus molitione; id quod dixit Galenus expressè Primo de Fractur. Comment. Primo, ubi loquens de congrua extensione, quæ fit in fracturis, dicit, eam esse, in qua separata, & fracta ossa, sine magna intensione conformantur; quod sanè ex ea figura eveniet, quæ in rectum fibras musculorum intenderit; in rectum autem intendit, quæ in una membri parte totum musculum servat, & in summa procurat, & prohibet, ne musculi fibræ, & totus musculus distorqueantur, ut alibi una ejus pars exterior, altera interior sit.

Quomodo differant, aut conveniant hæ duæ figuræ.

Ex quibus apparet differentia, inter mediam figuram membri, quæ ad articulos pertinet, & congruam figurationem membri, quæ ad musculos spectat. Prima enim in puncto medio consistit extremorum motuum; & est aut angularis, aut recta, aut curva. Secunda ad musculos spectat, & consistit, ut servetur integer musculus, & fibræ ejus integræ in una membri parte, ne fibræ, aut totus musculus distorqueantur; quæ duæ membri figurationes conveniunt postmodum, quod utraque dolore vacat,

cat, & in utraque continere membrum, cum otiamur, consuevimus; & in utraque demum nulli musculi agunt, sed omnes otiantur. Et quamvis Galenus 3. de iis, quæ fiunt in Medicatrina Commen. 20. aut. 21. videatur confundere congruam membri figurationem, cum media cujusque membri figura, quòd communicent invicem, & quatenus indolentes ambæ sunt, & continere membrum in ambabus, cum otiamur, consuevimus, & in iisdem musculi otientur; tamen inter se distingui eo argumento persuademur, quod una sine altera consistere potest, quòd alioqui, si eædem essent, effici non posset. Nam ponatur casus fracturæ in humero, in quo quatuor illæ operationes à Medico absolvantur, & in omnibus, uti dictum ex Galeno est, congrua membri figuratio conservanda sit, si extensio fieri debet, omnino in media illa membri figura efficienda est, quæ ad articulos pertinet, & cubiti propria est, videlicet angularis. Itaque si fiat extensio, omnino explenda est in angulari cubiti figura, alioqui si extendamus, ut puta cum brachio toto erecto, musculi vel omnes erunt in opere tensi, ut in motu tonico, & ita extendi non poterit membrum, nisi summa cum difficultate, & maxima vi; vel saltem ex una parte intensi erunt, & ita contranitentes extensioni musculi, ut extensio non nisi maxima vi, & cum maximo dolore expectanda sit. In quibus casibus Galenus scribit, loco citato, Primo de Fract. Comment. 1. aliquando divulsos musculos, ex nimia extensione fuisse. Itaque servandam esse mediam articulorum, & membri figuram, ut puta propriam cubiti angularem, manifestum est. Intelligatis vos, non fracti ossis, sed musculorum, qui circa fractum os consistunt, & articuli, cui deserviunt; verbi gratia. Si humerus sit fractus, non prospicimus humeri musculis, & humeri articulo, sed cubiti musculis, qui in humero sunt, & eorundem articulo, scilicet cubiti, quem musculi movent; sic in carpo, & cæteris dicendum. In quo casu interea, membri figuratio congrua, quæ ad musculos pertinet, & qua musculus ex una parte integer est servandus, stare potest. Nam si cubitus servetur in media figura angulari, angulo recto, ut decet, interea verò musculus cubiti internus distorqueatur, manum retro revolvendo, erit servata media articuli figura; nequaquam autem membri figuratio congrua, quæ ad musculos pertinet; quòd non servetur ex una parte integer musculus, sed distorqueatur. Propter hanc causam, opinor diversam esse articulorum mediam in membris figuram, ab ea, quam musculorum congruam figurationem censemus. Quod sit verum, patet; quia ex figuratione musculi non servata, sed distorto musculo figurato, & curvato, sequitur distorta membri figura, & fractura malè coaptata, cujus fiet operatio Chirurgica. In summa, essentia mediæ figuræ articulorum consistit in medio puncto extremorum motuum; at essentia congruæ figurationis membri, & musculorum, consistit in servando musculo ex una membri parte integro, ita ut non distorqueatur. Reliqua, in quibus ambo conveniunt, duo priora consequuntur, ut dolore vacent, & ea figura, in qua, cum otiamur, singula membra continere consuevimus, & in qua musculi nulli agunt, sunt omnia consequentia essentiam utriusque. Quæ tandem si non servetur in quatuor operationibus à Galeno propositis, & simul ea, quæ ad articulos pertinet, omnino fiet, ut in extensione dolor insignis excitetur, & ex Galeno, sequantur divulsiones musculorum, febres, convulsiones, resolutiones; ita ut minimum omnium sit, fracturam non conformatam superesse; privatim autem ex non servata debita membri figuratione, resultabit fractura malè coaptata, & distorta, cujus, ut dixi, operationem Chirurgicam in sequentibus tractabimus; atque ex media figura articuli non servata nihil tale sequitur; quod signum est manifestissimum, omnino unam ab altera diversam esse.

Sed modò tempus est, ut hæc tria, quæ in omnibus quatuor propositis operationibus observanda esse, ex Galeno diximus, videlicet inflammationem, mediam membri figuram, & congruam ejusdem figurationem, in singulis exerceamus operationibus à Galeno propositis; quod nil aliud est, quam singulas, quæ ad fracturas pertinent, Chirurgicas operationes obire.

Prima Medici operatio, in membro fracto curando, extensio est; quæ si proba fiat, sine multo labore coaptatur fractura; si verò improba, hoc est, valentior, aut mitior, quàm par sit, non suc-

Marginalia: Galenus explicatus. — Extensio humeri fracti qualis. — Media articulorum figura servanda in fracto humero. — In quo appareat figurarum diversitas. — Confirmatio dictorum. — Essentia utriusque figuræ in quo consistat. — Incommoda non servatæ debitæ figuræ. — Operatio prima extensio est.

succedit fracturæ coaptatio. Nam sub mitiori, non extenditur pro necessitate membrum, ut & dirigatur, & eminentiæ in suas cavitates recondantur; sub violenta verò, & valentiore, quàm par est, extensione, frustratur etiam coaptatio; quia ex nimia distensione, & dolores, & inflammationes, & febres, & convulsiones, resolutionesque accidunt, ex Galeno 2. de iis, quæ fiunt Medicatrina, Comment. 23. etiam testimonio Erasistrati; demum ex nimia extensione factum aliquando est, ut divulsi musculi fuerint, inquit Galenus; Propterea 3. de iis, quæ fiunt in Medicatrina, Comm. 22. & 23. scribit, non esse in omnibus fracturis unam, & eandem extendendi rationem, sed aliam, atque aliam; etenim in quibusdam mitior, in aliis valentior, in aliis mediocris fieri debet extensio. Ut autem justa in singulis fiat extensio, perpendenda est in qualibet, bona laborantis tolerantia, ex Rhasi, ita ut vel sine dolore fiat, vel cum paucissimo. Et quia omnis dolor provenit à nimia musculorum, & partium sentientium distensione, quæ sanè partes continui solutione, aut vera, & sensibus obvia; aut vera similiter, sed ratione contemplabili, periclitantur, ideo hæc nimia musculorum extensio vitanda est; quod utique faciemus, si primum ea figura membrum extendamus, in qua musculi non agunt, sed otiosi sunt, & omnes laxati, videlicet ab omni opere quiescentes; tunc enim extendi utcunque non difficulter, & sine dolore possunt, id quod succedit sub ea membri figura, in qua, cum otiamur, singula membra sine dolore diutissimè continere consuevimus; atque, ut uno verbo dicam, si omnino membrum, & musculos constituamus, & extendamus, tum in media figura ipsius articuli, quæ æqualiter distat ab extremis motibus; tum in debita musculorum figuratione, quæ servat ex una parte integrum musculum, ita ut non distorqueatur; ut est, exempli gratia, in humero fracto, cubiti figura angularis, angulo ferè recto, musculum servans internum rectum, & integrum, in qua figura si extendatur humerus fractus, proba succedet extensio. Quod si aliter extendatur membrum fractum, tantum abest, ut proba, facilis, & sine dolore, & inflammatione sequatur extensio, ut potius æger in periculum adducatur divulsionis musculorum, propter difficilem, laboriosam, & violentam distensionem, continuique solutionem; ita ut horum omnium minimum, sit conformationis fracturæ frustratio; ut si, verbi gratia, in humero fracto fiat extensio, distento brachio toto, ut passim ab imperitis hominibus fit, jam musculi cubiti, vel erunt in opere omnes, ut in motu tonico, si consultò fiat; vel exteriores contracti, interiores distenti, & ita extensioni erunt rebelles, neque sine insigni dolore fieri extensio poterit. Similiter eveniet, si hac media cubiti articuli figura perspecta, musculi postmodum figura negligatur, extensio utique proba non succedet; quòd musculi distorsio membrum extendi sine multo dolore non permittat. Quod si permittat, succedet omnino malè coaptata fractura, & distorta; quæ corrigi aliter nequit, nisi cum iterata ossis fractione. Itaque multum interest, in extensione molienda, primum mediam respicere articulorum figuram; & musculi quoque congruam figurationem.

Qualis justa extensio.

Extensio humeri fracti qualis.

Sed tamen proba extensio adhuc requirit alias animadversiones, propter quas variat extensio, per majorem, & minorem intensionem; ut est fracturæ tempus, ætas patientis, ossa fracta magna, an parva sint, & alia id genus. Nam recens fractura minorem exigit extensionem; similiter in corpore duro minorem tolerat extensionem, sed majorem requirit, quam puerile, muliebre, & omne molle, & humidum corpus; lora enim, quo molliora, & humidiora, eò promptiùs extenduntur, ait Galenus; similiter ossa fracta majora, majorem desiderant extensionem, propter magnos musculos robustè sursum trahentes; ut sunt primùm femur, deinde brachium, & tibia, tum cubitus, postea quæ in summa manu, summoque pede sunt. Præterea; ubi utraque ossa fracta sunt, ut cubitus, & radius, majorem expostulant extensionem, ait Gal. Ex eo autem, quòd alia ossa mitiùs, alia valentiùs, alia mediocriter extendi postulant, Prisci Auctores plura excogitarunt instrumenta, quibus mitior, majorque extensio fiat. Unde Gal. 6. Meth. Cap. 5. in extensione molienda, interdum manibus solis, ut in mitiore; interdum funibus, habenis, & laqueis, vel linteis, & fasciis, ut dicit Celsus, ut in valentiore; interdum instrumentis, & ma-

Alia requisita probæ extensionis.

Musculi, qui valentiores.

Recenti fracturæ quænam extensio conveniat.

machinamentis, ut in vehementissima extensione utuntur. In recenti autem fractura, & parvo osse, solemus ferè ut plurimum semper manus solas adhibere, & membrum extendimus sub & supra, dicebat Cels. Lib. 8. Capite. 10. Extendere autem digitum, vel aliud quoque membrum, si adhuc tenerum est, etiam solus homo potest, cum alteram partem dextra, alteram sinistra prehendit; valentius membrum fractum duobus eget, qui in diversa contendant, hoc est, ministris, manu supra membrum fractum, & infra fracturam similiter manibus sursum, deorsumque trahentibus, ut dicit quoque Galenus. 6. Meth. Cap. 5. Quod si os magnum sit, ut femur, tibia, non solis manibus, sed manibus, habenis, & laqueis, & interdum instrumentis extendimus; quod eatenus facimus, usque quo dirigantur, ac ponantur ossa è regione invicem; quod dignoscemus ex membri directione facta, & ex æqualitate partis fractæ, exterius undique apparente; ultimo ex vacuitate, quæ persentietur undique in circuitu partis fractæ; quod indicat non se contingere mutuò fracta ossa, & tempus jam esse fracturam coaptandi.

Qualis ossibus magnis membri directio observanda.

Igitur ubi, his consideratis, congrua facta sit extensio, servata, uti dictum est, media articuli figura, verbi gratia, angulari in cubito, & servata non minus figuratione musculi, ut ex una parte integer servetur, tunc adhuc exactius consideranda membri directio est, num scilicet aut retrorsum, antrorsum, dextrorsum, aut sinistrorsum inclinet; & ita, si retrorsum, prorsum impellimus; si ad dextram inclinat, ad sinistram ducimus; & in summa, quæ è directò exactè non jacent, in directum adamussim dirigimus. Quando igitur membrum directum est, & è regione fracta ossa sint posita, & simul se non contingunt, quod evenit, ubi extensio paulò longius, quàm naturaliter esse debet, membrum diduxit, tunc secunda operatio coaptationis, seu conformationis expletur, quæ ossis exstantias in suas cavitates recondit; & proculdubio succedet, si adamussim congrua membri figuratio, quæ membrum dirigit, & musculum integrum ex una parte servat, observetur: nam facta musculi distorsione, impossibile est ossis fracti eminentias in suas cavitates intrare. Sunt verò intrudendæ eminentiæ in suas cavitates, non cum impulsu, ne rumpantur, sed potius ex seipsis manu & habena, aut laxata extensione, quasi sua sponte intrudantur, ac recondantur. Dignoscemus autem fuisse eminentias in suas cavitates reconditas, si os utcunque firmatum comperiatur; si præterea digitis exterius, quà fractura est, cutem tangendo, pertractando, totum æquabile persentiatur spatium, & loci fracturæ circumpositi æquatio, ut isti dicunt, facta est.

Quæ bona conformatio.

Eminentiæ quomodo intrudendæ.

Deligatio

Facta ossis fracti conformatione, deligatio, quæ sequitur, coaptatam fracturam conservat, & immotum membrum tenet, & fasciis complet. Hippocr. duabus potissimum utitur fasciis, quæ præ cæteris ad fracturam pertinent; tertiam quoque circumducit, quæ non ita proximè fracturam respicit. Dicamus primò de duabus prioribus; quæ, quòd cæteris submittantur, & subligentur, Subligamina ab Hippocrate appellantur. Primò enim Hippocrates Primo de Fracturis, primam fasciam circumvolvit ter supra fracturam; inde vult esse sursum ducendam, cum aliquibus circumvolutionibus, in superiori membri parte finiendam. Secundam fasciam duplo ferè longiorem circumducit Hippocrates, contrario modo; ut quantum à prima fascia versùs unam partem musculus distortus fortè sit, à secunda dirigatur, & emendetur. Igitur primò circa fracturam semel, inde deorsum ipsam circumvolvit aliquibus circumvolutionibus; quæ postea sursum ad fracturam reversa, finit tandem paulò supra, ubi prioris terminus. Consideretis mecum, quæso, quàm admirabilis sit Hippocrates in deliganda fractura coaptata, per has duas fascias. Intentiones deligationis duæ tantum sunt, ex Hippocrate, Primo de Fracturis, Comment. 21. & ex Galeno. 6. Meth. 5. nimirum fracturam coaptatam servare firmam, & stabilem, ac totum membrum immobile, ut dicit Galenus; tum vero inflammationem arcere. Utrumque autem optime, & exquisitissimè duabus præstat fasciis propositis; nam si de fracturæ, & totius membri stabilitate loquamur, primo ad loci fracti stabilitatem, ter circumducit supra fracturam primam fasciam, & secundam semel tantum; quoniam de fractura reverti debebat, & ipsam iterum circuire; & sufficiunt quinque convolutiones supra fracturam, ne, si plures essent, ea parte altiores, & eminen-

Fascia Hippocr.

I.

II.

Deligationis intentiones duæ.

Quomodo fasciæ intentiones expleant.

nentiores essent fasciæ, & in aliis magis depressæ. Postea ad tenendum reliquum membrum firmum, & immotum, circumducit ambas fascias sursum, & deorsum per totam ferè membri longitudinem; plures autem circumvolutiones superius datæ sunt, inferius pauciores; quoniam supernè incipit membri, & musculorum motus, ut in suo principio per plures circumvolutiones, & adstrictiones compressi musculi, omnis prohibeatur motus. Itaque si hac sola ratione duæ fasciæ parentur, videntur ob eandem datæ, ut firmetur fractura, & immotum membrum servetur. At idem de alio scopo, qui est arcere inflammationem, esse dicendum, & asseverandum, compertum mox erit. Provenit inflammatio ex fluxione sanguinem ad fractum os mittente; ergo inflammationem arcere, nil aliud est, quam fluxionem abscindere, & fluxum sanguinem à parte fracta tollere. Sistitur fluxio vel revellentibus, vel intercipientibus, vel repellentibus, videatis modò, quam adamussim duplex fascia proposita omnes expleat scopos. Prima fascia, quæ circa fracturam ter circumvolvitur, fluxum jam ad partem fractam humorem exprimit, & alio propellit; quatenus vero sursum fertur, similiter sursum, unde fluit, humorem repellit; neque modò repellit, sed etiam veluti in itinere detinet, & ita intercipit, quo minus ulterius influat. Secunda verò fascia, semel circa fracturam convoluta, fluxum sanguinem à fractura similiter exprimit; quæ, quatenus inferius fertur, sanguinem jam expressum, longius à fractura adhuc deorsum propellit, uti sursum; simulque sanguinem, qui influere infernè sursum potest, intercipiendo prohibet; quatenus verò superius definit, ut prima fascia, respicit omninò, unde profluit sanguis, & fluxio irruit, ac movetur: etenim fluxio major ad partem fractam irruit supernè, ubi majora vasa, & eorum radix, & fons sanguinis est, quàm infernè, ubi minora: propterea Hippocrates adhuc præcipit, ut plures secundæ fasciæ fasciarum circumvolutiones sursum injiciantur, quàm deorsum; fluxio enim, uti dictum est, longè magis à superiore parte firmatur, quam inferiore. Patet igitur, quam exactè duæ fasciæ duplicem absolvant scopum, continendi scilicet fracturam coaptatam, stabilem, & firmam, totum membrum immotum, & arcendi inflammationem; quorum tamen nullum sequetur, nisi in deligatione media figura articulorum, & figuratio musculorum servetur; ut si verbi grat. in deligando humero, media figura spernatur articuli cubiti, ita ut humeri fracturam deligemus, cum toto brachio, & cubiti articulo extenso, dolebit paulo post patiens; quia in ea figura parvo temporis spatio membrum continere poterit; propterea quod musculi omnes cubiti, qui in humero sunt, operantur, & fatigantur primò; inde dolebunt, & fluxionem, inflammationemque excitabunt. Quod si facta deligatione cum brachio extenso, postea ipsum ad angulum rectum transferas, & ad mediam figuram, tunc nihil deligatio valebit, cum mutato situ fasciarum, quæ antea alicubi stringebant, fiunt laxiores, & contra. Nam circumvoluta fascia cum extenso brachio, musculi operantes, crassiores redditi, ac rigidiores, laxi postmodum fiunt, si membrum ad mediam figuram transferatur. Itidem ferè propemodum eveniet, si figuratio musculorum in deligatione non servetur, sed distortè membrum, aut musculus deligetur; dolor enim insignis excitabitur.

Ut eædem fasciæ inflammationem arceant.

I. fascia.

II. Fascia.

Proba figuratio undique observanda.

Sed adhuc ulterius procedamus. Hippocratis deligatio non completur duabus fasciis, sed post has, & supra has, in magnis ossibus, adhibet circa fracturam, & totum membrum, per ejus scilicet longitudinem, lintea quædam multiplicata, non longa, at angustiora, ad modum splenis animalium, unde splenia à Galeno dicuntur, scilicet de iis, quæ fiunt in Medicatrina; ab Hippocrate verò plagulæ appellantur, quasi parva fracturarum stragula; quarum Hippocrates neque longitudinem, neque latitudinem, neque numerum definit; propterea quòd hæc omnia variant, pro magnitudine ossis fracti; femur enim fractum, maximas in omnibus distensionibus desiderat; ut verbi gratia, latas trium digitorum latitudine, & magis, & multiplices, & longiores; humerus verò, & tibia minores; radius, & cubitus adhuc minores; digiti verò, propter eorum parvitatem nullas, sed fascia sufficit. Plagulas Hippocr. leviter *Cerato* oblinit, & ita circa fractum membrum ponit, ut una alteri non superponatur, tum verò neque interval-

Quæ præterea in deligatione adhibeat Hippocrates.

Quomodo plagulas adhibeat Hippocrates.

lum

lum tam amplum sit, ut una ab altera distet spatio effatu digno; sufficiet autem dimidius digitus transversus. Ratio harum plagularum, hæc est. Primò Hippocrates videns, in magnis ossibus fractis, duas jam circumvolutas fascias, ad fracturam continendam, debiliores esse, voluit eam fulcire, & impensius stabilire cum his plagulis, per membri longitudinem impositis. Imponit plagulas Hippocrates per membri longitudinem, quoniam membri fracti pondus, quod incurvare, & pervertere fracturam potest, à tota membri longitudine provenit; ideoque membri longitudo sustinenda est; quòd faciunt plagulæ per membri longitudinem positæ; inde quas habet tertia fascia, ex duplici initio data, & supra fracturam inchoata, & stabilis alligata. Quas sanè plagulas Hippocrates oblinit cerato, quod ex Galeno vicem exhibet glutinantis, & stabilientis, & prohibet fracturæ compressionem. Præterea, ceratum inflammationem arcet, ex Galeno. 6. Meth. cap. 5. quatenus dolorem inhibet; ideoque nos passim *Cerato Rosaceo* utimur, quod magis inflammationem arcet, quàm simplex. Denique Hippocrat. leniter cerato inungit, ne cerati copià plagulæ molliores redditæ, excurrant, & minus stabilem fracturam detineant. Scire præterea licet, quòd hujusmodi plagulæ, interdum cum cerato proposito apponantur, interdum *Vino nigro austero* exprimantur in imbecilli membro fracto, ad majus robur, interdum eas *ex Vino, & Oleo Rosaceo simul mistis*, ubi & dolorem lenire oportet. Et si quando dolor nullus urget, sed omnino fracturæ stabilimento opus est, *ex Vino, Oleo, & Ovi albumine* plagulas exprimere oportet, & interdum *ex solo Ovi albumine*; idque facimus, cum in altera deligatione ferulæ, seu hastellæ apponendæ sunt; quæ sanè plagulæ *ex Ovi tantum albumine* expressæ, aut *ex Vino primum, deinde ex Ovi albumine subacto, quassatoque*, solent duritiem, & rigiditatem contrahere; quæ tamen inferior est hastellarum, aut ferularum duritie, & congruæ sunt ad fracturam ferularum usui disponendam. Notandum rursus, ex Hippocrate, plagulas usurpandas esse usque dum tempus inflammationis durat, postea verò Hippocr., ut stabilimento fracturæ magis incumbat, ferulas, plagulis non admodum dissimiles circumponit, quæ fiunt ex ferulæ caule, & sunt leves, rigidæ, & non duræ, ne premant, aut gravent, aut inflectantur. In ferulis autem eligendis, consideranda est Hippocratis, & Priscorum solertia, fortè quia non poterat Hippocrates eligere, post plagulas, meliora instrumenta ad stabiliendam fracturam, quam ferulas; quia hæc instrumenta in primis usurpat rigida, hoc est, inflexibilia, quia, quæ flectuntur, idonea minus, cum non contineant fracturam simul coaptatam, & directam. Unde Hippocrates. 3. de Fracturis, & Ferulis, membrum fractum dirigentes ferulæ rigidæ sint, ut coaptatam fracturam teneant, & dirigant ea, quæ incurvant, & inflectunt. At ferè rigida omnia corpora sunt tum ponderosa, tum dura, quæ conditiones fracturam premunt, & offendunt. Invenit igitur Hippocrates ferulas, quæ rigidæ sunt, & inflexibiles, ex alia verò parte sunt leves, & non duræ, ideoque & tenent, & non premunt. Dixi autem ferulas inflexibiles esse, etiamsi madefiant, & hoc propter rigiditatem, & siccitatem corticis, maximè autem propter soliditatem externam; a quo incommodo non sunt immunes nostræ. Nostri enim, cum ferula destituamur, in ejus locum quædam alia substituunt. Nonnulli enim id, quod vulgò dicitur, il cartone, adhibent, quod est infirmissimum, & omnino damnandum; propterea quòd, si ab oleo aut vino, aut sudore, aut alio liquore madescat, inflectitur, & non tenet. Alii tenues ligneas tabellas nudas usurpant, quas vulgari vocabulo, hastellas dicunt, le stocche, quæ quatenus rigidæ, tenent, sed ut duræ, & nudæ, comprimunt. Propterea melius faciunt, qui tabellas, seu hastellas stupa involvunt; sic enim & rigidæ permanent, & durities comprimens ab eis tollitur. Sunt, qui ad hunc usum laminas eas tenuissimas usurpant, quibus vaginæ ensium investiuntur; sed hæ flexibiles sunt, & firmum membrum non tenent.

Similiter & in fasciis varius usus observatur, qui etiam antiquo tempore erat. Nam Galen. 1. de Fract. Com. 21. dixit; duo sunt deligationis usus; unus est, ut fractum os coaptatum firmiter teneat; alter, ut lintea succo aliquo tincta, aut medicamentum impositum, aut quod inflammationem sedet, &

Marginalia: Cur Hippocrates adhibeat plagulas. — Quibus rebus plagulæ imbuantur. — Tempus plagularum. — Ferularum electio. — Quid nostri, ferularum loco, usurpent. — Fasciarum usus.

& vetet, supra affectas partes conservet. Similiter Cels. uti mox patebit, lintea, & fascias intingit *in Oleo, & Vino*; propterea multi fascias exprimunt *ex Vino nigro austero*; nonnulli *Oleum Rosaceum* quoque admiscent. Sunt tandem, qui cum dolor nullus adest, ad majorem stabilitatem, *cum Vino, & Oleo, Ovi albumen miscent*, & fascias exprimunt; & sunt modi non damnandi. Hic igitur est deligationis Hippocrat. modus, certè eximius, & absolutissimus. Propterea nunc reliqua, quæ de fasciis supersunt dicenda, ex Hippocrat. afferamus.

Deligatio proba quæ.

Deligata hoc modo fractura, sequitur, ut videamus, num probè ligata fuerit, an non; nam si laxior fiat, non tenet; si strictior, dolorem, & inflammationem movet; propterea dicebat Galenus, dandam operam esse, ut utriusque vitato incommodo, utroque fruamur commodo. Signa bonæ deligationis petuntur, tum inter deligandum, tum post factam deligationem. Interea, dum deligatur patiens, ex sententia Rhasis, Com. 14. est bona laborantis tolerantia: dum enim æger se premi sufficienter dicit, tunc non est amplius stringendum; in quo casu etiam peritus Medicus potest & ipse judicium ferre ex multis factis experimentis. Post factam verò deligationem, Hippocrat. affert signa bonæ deligationis factæ, quorum alia statim à deligatione facta petuntur, alia postea, hoc est; eodem, & sequenti die. Igitur ægro deligato, si statim eum rogaveris, num prematur, & responderit, se premi quidem, sed leniter, eoque præsertim loco, quo fractura est, signum est, deligatum fuisse os fractum, & à fractura humorem expressum fuisse. Quod si rursus æger persentiat se valentius stringi eadem die, ac nocte, postridie verò tumor in manu oriatur mollis, & cedens, & parvus, signum est, bene deligatam fuisse fracturam: etenim cùm nullus tumor apparet, signum est, non fuisse humores à fractura deorsum expressos, neque adstrictum satis fuisse; contrà, si tumor durus in manu apparuerit, indicio est, ex nimia adstrictione inflammationem ortam esse; & quòdcunque horum contigerit, oportet fracturam resolvere, & iterum deligare. Sed si probæ deligationis signa adfuerint, monet Hippocrates tertia die à deligatione facta, esse fascias resolvendas, & eodem modo rursus deligandum, & ita persistendum, usque ad septimum diem, aut ad summum 11. ex Celso lib. 8. cap. 10. quo tempore plagulæ in ferulas permutandæ. Cur verò Hippocrates post tres dies membrum fractum resolvat, ea ratio est; causæ resolutionis membri duæ sunt, prima fasciarum laxatio, secunda pruritus; propter has duas causas cogimur rursus fracturam deligare, alioqui nequaquam esset resolvenda, quia intentio est servare perpetuò membrum immotum; quod si toto curationis tempore id fieri posset, id utique esset optatissimum, & optimum; sed ubi laxantur fasciæ, periculum est, ne fractura pervertatur, & diffideat, propterea rursus deligamus. Altera causa est, quia experientia comprobat, membrum, præter morem coopertum, ligatumque detentum, sæpe pruritu infestari, propter humores, & halituosas transpirationes inclusas, & acriores; qui propterea non solum pruritum, sed etiam aliquando excoriationem faciunt, quæ est causa, ut æger membrum movere sæpius cogatur, ideoque cogimur hac quoque de causa membrum religare. Tertia autem die deligat Hippocrates, quia prima die se stringi persentit æger, & itidem secunda die, usque dum incipiunt relaxari fasciæ; & ob id Hippocrates in tertia resolvit, & iterum ligat, tum ut fascias arctius stringat, tum ut exitum præbeat humoribus, ac vaporibus sub cute contentis; qui, ut difflentur, si pruritus infestet, vult Hippocr., aqua calida membrum esse perfundendum, ut pori aperiantur, diffletur humor. Nos autem utplurimùm, in resolvendo membro solemus diutius rem protrahere, videlicet ad quartam, & multo sæpius ad quintam diem, quo tempore neque pruritus infestat; quia primis diebus utplurimum ferè pruritus non supervenit, & fasciæ usque ad quintam diem strictæ permanent: utraque ratio proba est. Sed dicendum est, quod si fasciæ siccæ, ut Hippocr. vult, circumducantur, eas tertia die relaxari; at si aut *ex Vino*, aut *succo Granatarum*, aut *Ovi albumine* exprimantur, ut passim nunc à Chirurgis fit, solere diutius stringere, & usque ad quintam diem adstrictas conservari. Ut autem hæc solvendi ratio primis diebus, ubi timor inflammationis magis urget, servanda est; ita in progressu, quo tempore stabilitati fracturæ incumbendum est, rarius solvitur membrum, videlicet sex-

Signa bonæ deligationis quæ.

Duæ causæ, quæ cogunt ligaturam solvere.

Cur tertia die solvenda deligatio.

Quousque continuanda deligatio.

ſexto, & ſeptimo quoque die; atque ut in ſummam dicam, ubi faſciæ laxatæ conſpiciuntur, idque tantiſper efficiendum eſt, donec in totum curata, firmaque reddita fractura eſt, & callus undique circum fracturam obductus; quod ſanè tempus idem omnibus non eſt, nam magna oſſa, ut femur, quadraginta dies deſiderant; humerus, & tibia, triginta; radius, & cubitus, viginti; oſſa digitorum, quindecim. Quod tamen ſpatium adhuc certum non eſt, ſed variat, tum per ætatem; nam citiùs coaleſcit fractura in juvene, quàm in ſene, citiſſimè autem omnium in pueris, in quibus naturales operationes magis vigent. Rurſus variat per anni tempus; verno enim citius, quàm æſtivo, & æſtivo, quàm hyemali curatur. Item ratione habitus corporis; firmus enim citius, & facilius, infirmus contra tardius curatur; item citius una, quàm duplex fractura; & quæ habuerit ægrotantem obſequentem, quàm ſecus. Sed age alium deligandi modum à Celſo propoſitum doceamus.

Alius modus deligationis ex Celſo.

Celſus verò lib. 8. cap. 10. hanc Hippocratis deligaturam docet, & clarius explicat, aliquid addit, & in aliquo variat. Inquit Celſus, eſſe injicienda lintea circum fracturam, *in Vino*, *& Oleo* tincta. Ferè verò faſciis ſex opus eſt, inquit Celſ. Sed tamen Celſus in primis verbis de quatuor tantum videtur facere mentionem; ſed, ut paulò poſt idem, in prima medicatione quatuor faſcias proponit, in ſecunda quinque, in tertia ſex.

Ratio.

Ratio hujus eſt, quia ſicuti in primis diebus valet timor inflammationis, & intentio ejuſdem arcendæ, ſic in progreſſu, finito inflammationis timore, ad fracturæ ſtabilitatem convertitur. Igitur ad Celſi verba redeundum.

I. faſciæ uſus.

Prima faſcia breviſſima adhibenda, quæ circa fracturam ter obvoluta, ſurſum verſus feratur, & quaſi in cochleam ſerpat; ſatiſque eſt

Secundæ.

eam ter hoc quoque modo circuire. Altera dimidio longior ea: quæ, ſi qua parte os eminet, ab ea, ſi totum æquale eſt, undelibet ſuper fracturam debet incipere, priori adverſa, deorſumque tendere; atque iterum ad fracturam reverſa in ſuperiore parte ultra priorem faſciam deſinere. Notetis, Celſum velle hanc ſecundam faſciam ultra priorem deſinere; quia ſecunda faſcia plures circumvolutiones priore efficere debet, ob cauſam vobis ſupra allatam. Sequitur Celſus; ſuper has injiciendum latiore linteo ceratum eſt, quod eas contineat. At ſi qua parte os eminet, triplex ei pannus objiciendus, eodem vino, & oleo madens.

Obſervatio digna in fractura.

Noto hic, Celſum unum dicere, quod etiam paulò ſupra dixerat, quod revocat in mentem Hippocratis dictum, videlicet, obſervandum eſſe, in qua figura æger Medico membrum fractum curandum exhibeat; ut puta, ſi inclinet magis ad dextram, quàm ad ſiniſtram partem; aut in pronum magis, quàm ſupinum, ita ut alicubi emineat os fractum: nam ex praxi ſciatis, quòd ubi os frangitur, ſtatim membri directio pervertitur, & membrum fractum cadit, & quo membrum cecidit, aut inclinatum, diſtortumque eſt, ſemper fractum ad illum ſitum propenſionem habet; ideoque hanc propenſionem reſpicit Hippocr. in omnibus operationibus, & in extenſione, & maxime in deligatione. Propterea ait Celſus; Ac ſi qua parte os eminet, triplex ei pannus objiciendus eodem vino, & oleo madens.

Curatio Auctoris in oſſe eminente.

Nos autem parva pulvinaria, aut ex linteo, aut ex ſtupa, *Vino nigro*, *aut etiam Ovi albnmine* expreſſa, & ſub faſciis poſita, qua eminet os, ſtringimus, ut eminentia obtundatur, & in naturalem cavitatem ſenſim recurrat. Subjungit Celſus; hæc tertia faſcia comprehendenda ſunt, quartaque, ſic, ut ſemper inſequens priori adverſa ſit (ſupple, ne trahatur, diſtorqueaturque ad unam partem muſculus) & tertia tantum in inferiore parte, tres in ſuperiore finiant; quia ſatius eſt ſæpius circuire, quàm adſtringi; nam uſque dum durat inflammationis tempus, ſatius eſt fracturæ ſtabilitatem curare cum multis circumvolutionibus, quàm cum multa adſtrictione faſciarum, probatiſſimum munimentum.

Deligatura Celſi ut differat ab Hippocr.

Hæc eſt Celſi deligatura, in qua videtis, eum ab Hippocrate differre; quia Hippocrat. tres, Celſus verò ſex faſcias obvolvit, quamvis prima vice quatuor adhibeat, in ſecunda, videlicet tertia die quinque, in tertia ſex, ſcilicet quinta die, ut fractura in progreſſu magis ſtabiliatur. Rurſus Hippocr. plagulas accommodat; Celſus vero latius linteum, quod quartæ faſciæ adjunctum, plagulis Hippocr. ferè reſpondet. Hippocrates tantum plagulas cerato inungit; Celſus omnia in vino, & oleo tingit, quæ æquivalentia ſunt.

ſunt. Itaque parum adeò variant inter ſe Hippocrates, & Celſus, ut utraque opportuna cenſenda ſit deligatio. Probati enim Auctores, ubi poſſunt, volunt aliquid de ſuo marte adjungere, ut ditior evadat profeſſio; quemadmodum facere quoque auſi ſunt Recentiores, qui & ipſi multis modis variarunt tum deligationes, tum medicamenta ad fracturas pertinentia; quos ſanè modos in præſentia recenſere operæ pretium duximus, quòd probabiles ſint, & utiles, ut meus etiam cum his connumeretur curandi modus.

Recentiorum inventa quædam in curatione fracturæ.

I. Modus.

Audiviſtis igitur, Antiquos ad fracturas curandas, pauciſſimis uſos fuiſſe medicamentis. Nam Hippocrates tantum *Cerato*, *& Vino*; Celſus verò tum *Cerato*, tum *Oleo*, *& Vino*; at Neoterici præter hæc plura uſurparunt. Primò ſunt quidam, qui ab Antiquis non recedentes, ſuper partem fractam nudam, ante omnes faſcias, ex latiore linteo *Ceratum Roſatum* imponunt; poſtea faſcias circumducunt.
II. Secundò alii ſunt, qui circa fracturam linteum *Vino nigro auſtero*, *& Oleo Roſaceo* tinctum extendunt.
III. Tertio alii, ſimiliter nudæ parti, ante faſcias circa fracturam primò *Ceratum Roſaceum* ex latiore linteo, tum deinde linteum ex *Vino nigro auſtero*, aut *ſucco Granatorum* expreſſum circumvolvunt.
IV. Et alii ſunt, qui pariter ſtupas pexas, & extenſas, & ex *Ovi albumine ſubacto* parumper expreſſas, circa nudam partem
V. fractam convolvunt. Alii ſunt, qui nudæ parti prius unam, atque alteram faſciam obvolvunt, & ſupra eas ſtupas propoſitas circumducunt; quas ſimiliter
VI. faſciæ ex duplici initio adſtringunt. Aliis item, qui ſtupas propoſitas prius ex *Vino auſtero* expreſſas, poſtea *Ovi albumine* oblinitas ſimiliter circumponunt.
VII. Ultimo alii ſunt, qui ſtupis pexis *Ovi albumen*, quod habet pulveres adſtringentes admiſtos, ſcilicet *ex paribus portionibus Boli Armeni*, *Sanguinis Draconis*, *Myrtillorum*, *Balauſtiorum*, *ad Mel-*
VIII. *lis craſſitudinem redactis*, imponunt. Et alii tandem, qui prius ſtupas ex *Vino nigro* expreſſas, propoſito *Ovi albumini pulveribus admiſtis*, admovent. Tot ferè ſunt modi imponendorum medicamentorum à Recentioribus uſurpati, ſcilicet uſque dum timor inflammationis durat, & fractura jam ſtabilis eſſe incipit, poſtea admovent, ſi æſtas ſit, *Diapalma emplaſtrum*; ſi hyems, *Barbarum*; quæ adſtringentia ſunt, & fracturæ ſtabiliendæ, & firmandæ ſunt opportuniſſima medicamenta. Alii paſſim utuntur *Emplaſtro Oxycroceo* appellato, quod in maximo frigore uſurpari poteſt; quidam etiam in fractura *Ceratis ſolis* utuntur, ſine faſciis, per multos dies. Ultima.

Quibus faſciis Neoterici utantur.

Quod verò ad faſcias pertinet, ſunt qui faſcias, ab Hippocr. propoſitas uſurpant. Alii, qui omnes faſcias, ut puta duas, aut tres, omnes, inquam, ex duplici initio circumvolvunt. Alii, qui unam, atque alteram faſciam, ex Hippocrate, injiciunt; tertiam, & quartam ex duplici initio circumducunt. Nos autem, qui ſcimus omnes propoſitos modos utiles eſſe, & ad fracturas curandas idoneos, omnibus uſi fuimus; at non promiſcuè, ſed cum delectu, & præmiſſis congruis indicationibus; quæ ſunt, ſtabiliendi, firmandique fracturam, & arcendi inflammationem; tum verò, oſſibus fractis perpenſis, & ſenſu partis, & magnitudine fracturæ, & corpore ægrotantis, & anni tempore, medicamenta propoſita utiliter, ac felici cum ſucceſſu uſurpavimus.

Qomodo Auctor parvam fracturam deliget.

Nam ſi fractura parva ſit, & dolens, & corpus, ac membrum fractum imbecille, & puerile, & æſtas ſit, primum medicamentum, videlicet *Ceratum Roſatum*, ex latiore linteo utiliter imponitur; in quo caſu & ſecundum quoque medicamentum, ut puta linteum *Vino*, & *Oleo Roſaceo* tinctum feliciter uſurpatur; item ſi fractura in juvene ſit, utrumque medicamentum, videlicet tertium ex latiore linteo *Ceratum*, & aliud latius linteum, *Vino & Oleo* expreſſum circumponitur. Ubi verò dolor nullus adſit, & parva ſit fractura, & in parvo oſſe facta, ut puta in digito, & debilis pars, ſufficit linteum ex *Vino nigro* expreſſum, ſi hyems ſit; ſi verò æſtas, ex *Vino Granatorum*, ſimiliter expreſſum circumponere, & faſcia alligare.

Quomodo deliganda major fractura.

In fractura verò majore, & majori oſſe facta, cui dolor non ſit adjunctus, ut eſt cubitus, utiliter ſtupæ pexæ, cum *Ovi albumine* imponuntur, videlicet, quartum medicamentum. Quas ſanè ſtupas, ſi corpus debile ſit, & brachium non admodum firmum, prius ex *Vino* expreſſas, poſtea *Ovi albumine* oblinitas uſurpamus; quod quintum eſt medicamentum ſupra poſitum.

Curatio in fractura cum dolore.

Quod ſi fractura magna ſit, & in magno oſſe, dolorque urgeat, tum ratione doloris *Ceratum Roſatum*, ex latiore linteo

prius nudæ parti imponendum; inde aliud latius linteum in *Vino*, *& Oleo Rosaceo* tinctum involvendum; postea fasciæ circumducendæ; ultimò, stupæ cum *Ovi albumine*, *& pulveribus* fulciendæ, desuperque ligandæ sunt; hoc enim modo pugnantibus indicationibus subvenitur; etenim dolor stricturam respuit, & lenientia postulat; ex alia verò parte, magna fractura, & in magno osse, validiorem stricturam desiderat; meritò igitur prius lenientia, inde stabilientia fracturam usurpantur.

Fracturæ magni ossis Chirurgia.

Ultimo si fractura in magno sit osse, ut puta in femore, tibia, aut humero; & magna aut duplex sit, & sine dolore, tunc usurpandæ sunt stupæ prius ex *Vino* expressæ, deinde desuper imposito *Ovi albumine*, *cum pulveribus constrictionis vulgo dictis*. Quod si sub prima medicatione, à pulveribus, & stupis pruritus excitetur, quod corpus sero salso, aut acrioribus scateat humoribus, & fractura in magno osse sit, stabilimentoque indigeat, supra fascias priore loco positas, stupæ, & pulveres circumponuntur, & fasciæ superligantur, & multa aqua calida in qualibet fracturæ solutione membrum perfunditur ad pruritum sedandum, ex Hippocrate, & Celso. In summa, ubi indicatio stabiliendi fracturam prævalet, & dolor, & inflammationis timor eam non prohibet, neque refragatur, aut contraindicat, & *Vino* utimur, & *Ovi albumine*, & *pulveribus* tandem *adstringentibus*, quæ tamen non solum fracturam stabiliunt, sed etiam sua adstrictione procul humores repellunt, & inflammationem prohibent, & arcent. At ubi dolor urget, *Ceratum*, *& Oleum Rosaceum* magis usurpamus; & quoque *Vinum*, quod ad utrumque explendum scopum commodum est.

Quibus medicamentis firmetur fractura.

Fasciæ quales adhibendæ.

Quod verò ad fascias attinet, ubi stupæ admoventur, fasciæ ex duplici initio circumdatæ magis idoneæ sunt, duplici nomine, tum quia magis stringunt, & continent, & propter stupas suppositas, quæ exsiccantur, valentius stringitur fractura; tum quia æqualiter stringunt fasciæ, neque ad unam partem trahitur membrum, & musculus non distorquetur, ut in fascia ex unico initio circumdata. Sed si stupæ non usurpentur, aliæ fasciæ ex unico initio convolutæ, cum propositis utiliter usurpantur. Atque hæc sint dicta de medicamentis, fasciisque ac linteis circa fracturam admovendis, & de tertia fracturæ operatione,

Depositio.

Quarta operatio, quæ in fracturis curandis competit, est Depositio, seu collocatio, seu situs membri fracti; quàm Hippocrates tribus verbis comprehendit, dum 3. de iis, quæ fiunt in Medicatrina, Tex. 27. dixit; Positio mollis, æqualis, & sursum versa, in exstantibus corporis partibus optima est; cujusmodi sunt caput, brachia, & crura. Mollis, ut Galenus in commento, ne partem fractam ea parte comprimat, ita ut & inflammatione ob dolorem periclitetur; & dum positionem æger immutare cogitur, fracturam destorqueat, quæ immobilis, multa cum quiete servanda est. Debet deinde esse æqualis, quia inæqualis positio, simul & dolorem affert, & membrum distorquet; cum aliquibus in partibus sine stabilimento remaneat, in aliquibus comprimatur, unde meritò æqualem laudat Hippocrates. Tertiò sursum versa esse debet pars fracta, ac totum membrum; quia sic pars fracta absque fluxione conservatur; sicuti quæ deorsum est versa, cum fluxiones provocet, propter humores suopte pondere deorsum decumbentes, inflammationis est causa. Meritò itaque positio membri fracti, mollis æqualis, & sursum versa erit. Sed non est hoc nosse satis; at ante omnia meminisse oportet eorum, quæ supra diximus, videlicet, in omnibus operationibus, mediam articulorum figuram, & congruam musculorum figurationem esse observandam; quæ est, ut in ea figura collocetur fractura, & membrum fractum, in qua prius extensa, coaptata, & deligata fuerat: ut in humero fracto, in figura cubiti angulari, angulo recto. Propterea boni Chirurgi nostrorum temporum, ut id probe exsequantur, solent parare loculos, seu capsulas ex tabulis, ut in cubito, angulares, ut positio servet mediam articuli figuram, & congruam musculorum figurationem; atque ita per totum curationis tempus membrum immotum servant; quæ positio ut mollis sit, multa stupa in omnibus internis partibus suffulciunt. Sunt aliqui, qui non ligneam capsulam, sed veluti canalem efformant, ex charta illa crassissima, cartone vulgò appellata, in quod membrum deponunt; qui deponendi modus improbatur; quia inflectitur, & vicissim membrum fractum inflectit,

Cur mollis.

Cur æqualis.

Cur sursum versa.

Ut membrum immotum servandum.

ctit, uti supra dictum est. Igitur lignea capsula construenda. At in minoribus ossibus fractis, ut in ulnæ fractura, deligato membro, per totam cubiti longitudinem, tabellam longam, & rectam multa stupa, aut gossypio suffultam supponunt, eandem cum fracto membro tribus locis alligantes. Similiter in fracto digito efficitur; quæ capsula, & suppositæ tabellæ alioqui sunt necessariæ, propter motus, quos incautè obimus, & ad desidendum necessarii sunt, & in somno sine voluntate fiunt. Et de fracturæ transversæ, recentis, & sine vulnere curatione hactenus, cui si diutius, quam par erat, fuimus immorati, consulto factum est, ut scilicet nosceretis, an hæc ars, & negotium bajulorum, rusticorum, & muliercularum, qui passim hanc professionem impudenter exercent, propria, ac digna esse videatur. Nunc de fractura per longitudinem facta, & de fractura cum vulnere loquemur.

Cur capsulæ adhibeantur.

Chirurgia fracturæ ossis per longitudinem.

Quod si fractura per longitudinem ossis facta sit, dicit Galenus, duo privatim indicare; prædicta ossa fracta, quæ recesserunt, esse introrsum retrudenda, ut scilicet partes fractæ coaptentur, & in suum locum recondantur; deinde, ut ita coaptata, & commissa serventur. Primo explendo scopo, tum extensio necessaria est, tum media articuli figura, & similiter congrua musculorum figuratio, quæ musculum integrum ex una parte servat, neque ipsum distorquet. Pro secundo verò scopo, qui conservat partem jam coaptatam, deligatione succurritur, quæ in hujusmodi fractura, ut monet Galenus, est magis comprimenda, quàm in transversa fractura factum est, quòd ossa per latitudinem recessere, & ab invicem magis sunt diducta, ut meritò compressione indigeant valentiore, quò ad contactum simul veniant. In reliquis autem ea omnia sunt agenda, quæ dicta in transversa fractura sunt.

Fracturæ cum vulnere.

Solet non rarò os frangi, & fractura vulneri conjungi, & fit fractura cum vulnere; quæ quomodo curanda sit, exactè docet Hippocr. 3. de Fracturis, Tex. 2. Sed prius recensendum, quot species fracturarum cum vulnere sint. Alia est, in qua os denudatum non est. Alia, in qua est denudatum. Rursus alia, in qua os aliquod, aut ossis frustulum abscessurum exspectamus. Quæ cum variæ sint, variam expostulant curationem. Agemus primò de simpliciori, in qua neque os nudatum est, neque aliquod ossis frustulum abscessurum opinamur.

Species fracturæ cum vulnere.

Curatio fracturæ cum vulnere, osse non nudato. Primus modus.

Hippocrates loco citato ponit quinque modos curandi ejusmodi fracturam; quorum quatuor erant peculiares aliorum Chirurgorum, quintus verò ejusdem. Nonnulli erant, qui censebant, inter initia vulneris tantum esse rationem habendam, per sua congrua medicamenta; deinde eo ad sanitatem spectante, volunt tunc fracturæ incumbendum esse, per deligationem, ferulas, & alia; atque ita inter initia medentur perinde, ac si solum vulnus haberent. Quem curandi modum Hippocr. partim laudat, partim damnat; laudat quidem in eo, quòd vulneri non malè provideat; sed error in eo consistit, quia fracturam inter initia negligit; ex quo errore accidit primò, quod ossa non pariter coaptantur pluribus diebus transactis, qua à principio ratione. Deinde inquit Hippocrates tumidiora ossa evadunt, propter affluxum humorum, unde segniora postea redduntur ad coaptationem; ex quo eliciatis, mentem Hippocr. esse, inter initia utrique esse attendendum, videlicet tam vulneri, quam fracturæ.

Incommodum.

Secundus modus.

Alii sunt, inquit Hippocr, qui hujusmodi fracturas linteis statim curant, atque hinc, & inde linteis, hoc est, fasciis convolventes, qua vulnus est, intermittunt, & nudum esse vulnus patiuntur; deinde supra vulnus, aliquod ex detergentibus saniem imponunt, & plagulis vino imbutis, & lana succida medentur. Quem curandi modum multum damnat Hippocrates, tum quia ignorant fasciarum usum, & ubi comprimendum est, & fascia inchoanda, tum quia multa symptomata consequuntur hunc pravum curandi modum. Primò enim tumor accedit; quod probat Hippocr. ex parte sana, quæ si hoc modo hinc inde deligetur, proculdubio in medio intumescet; ergo multò magis ægra, & vulnerata pars; quòd humores ad vulnus trudantur, impinganturque à deligatura hinc inde facta, & tumor obortus erit inflammatorius; ideoque Hippocr. ponit consequenter omnia inflammationis accidentia; quæ sunt, mutatio coloris in vulnere; labiorum inversio, propter vehementiam inflammationis; item lacrymat vulnus; perinde ac oculus in ophthalmia; nec suppurat idem, quia nulla concoctio in vulnere

Ejus incommoda.

Inflammationis accidentia.

videtur; adde, quod ossa abscedunt, quæ alioqui non erant abscessura, ait Gal. quia noxam contrahant ex incoctorum humorum affluentia, & mora; ultimò vulnus pulsu affligetur, & febrile, sive igneum efficietur, propter vehementiam inflammationis. Quæ omnia cum vident, tunc fascias resolvunt, & cataplasma vulneri superponunt; quod nil aliud est, quàm inutile pondus addere ipsi vulneri. Ex his eliciatis, mentem Hippocratis esse, ut non relinquatur vulnus nudum, sed ubique supra ipsum fasciæ circumvolvantur. Præterea, quanto in errore versentur Averroes 7. Colliget Cap. 36. & Albucasis, scribentes, in fracturis cum vulnere, oportere vulnus relinqui nudum, & patens, quod ego apud imperitos non semel, sed iterum, ac sæpius factum vidi.

Tertius modus.

Tertius curandi modus, à quibusdam usurpatus, videtur esse communis tum fracturis cum vulnere, tùm sine vulnere. Volebant igitur nonnulli, membrum fractum non esse primis diebus extendendum, neque coaptandum, sed potius mitigandum oleo, lanis succidis, & aliis id genus; & ubi per duos, aut tres dies id mitigaverint, tum demum tertio, aut quarto die ad extensionem deveniunt. Quem modum Hippocr. damnat, & ostendit id, quod maximè huic est contrarium, convenire, ut scilicet in principio membrum extendatur, & coaptetur, tertio verò, & quarto die, quo tempore viget inflammatio, & pars exagitanda non est, quietè degat. Ex quo eliciatis Hippocr. mentem, in primis diebus esse membrum fractum extendendum; postea, si ob inflammationem, & dolorem opus erit, esse blanda, & mitigantia usurpanda.

Ejus incommoda.

Quartus modus.

Quartus modus est eorum, qui volunt, fracturam esse curandam lanis succidis, oleis, & mitigatoriis, blandisque medicamentis, quousque septima dies præteriit; & post septimam, membrum extendunt, dirigunt, fracturam coaptant, & deligant. Qui modus non ita ab Hippocr. damnatur, veluti prædictus. Ratio est; quia hi sinunt præterire tempus inflammationis. Sed tamen bonus non est; quia interea repletur fractura humoribus, qui & probam tum extensionem, tum coaptationem impediunt. Quod si fractura magna sit, periculum imminet, ne os sideretur; ut interim omittam, quod in longius tempus omnino protrahitur curatio. Ex quibus eliciatis mentem Hippocr. esse, à principio esse fracturam coaptandam. Itaque Hippocr. sententia est, ut in fractura cum vulnere, inter initia sit tum fracturæ, tum vulneri incumbendum, & nequaquam nudum vulnus esse relinquendum, sed fasciis obvolvendum, ferè perinde ac si simplex esset fractura; id quod Hippocr. quoque affirmavit. 3. de Fracturis, Tex. 2. & clarius adhuc Tex. 8.

Ejus incommoda.

Locus Galeni de curando vulnere cum fractura.

Sed nos ex Galeno, quæ in Libro de Arte medicinali Cap. 91., fundamenta depromamus, quomodo tum vulneri, tum fracturæ sit attendendum, & à quo ordienda curatio sit; inde verò quomodo vicissim intentiones utriusque sunt explendæ. Inquit Galenus, quod si os frangatur, & unà cum ossis fractura, etiam musculi, & corpora adjacentia vulnerata, aut passa sint; tunc curationis intentio oritur duplex, quarum altera quidem circa ossa fracta; altera verò circa corpora adjacentia vulnerata versatur. Utrique ergo simul prospiciendum est, & vulneri, & fracturæ.

Indicationes fracturarum.

Indicationes, seu operationes, quæ exercentur in curatione fracturarum, sunt quatuor, ut scitis, ex Primo de Fract. Comm. 1. Extensio, Coaptatio, Deligatio, Depositio; vulneris verò intentiones similiter quatuor sunt, Gal. Lib. de Arte Med. Cap. 1. labia vulneris ad mutuum contactum adducere; & simul adducta conservare; tum verò præcavere, ne quid labris vulneris intercidat; & quartò vulneratæ partis saluti consulere. Quæ omnes intentiones explendæ sunt, ita ut ab ea semper exordiamur, cujus curatio alteram præcedit. Præcedunt autem duo primi scopi, qui ad fracturas pertinent: nam si prius vulnus curandum susciperemus, fracturam postea curare non ita facile possemus; cum sæpenumero nobis necesse sit ad coaptanda fracturæ labia intra vulnus digitos immittere, quod ego nisi aliquando fecissem, juvenis, qui nunc ambulat, ambulare non posset. Nam cum aliquando ad nobilem puerum essem advocatus, cui ex casu magni saxi supra tibiam, fractura insignis, & multiplex facta in osse utroque esset, eaque cum maximo vulnere, quasi per totius tibiæ longitudinem illato, è quo fracturæ ossium frustula in terram deciderent; dum ego digitis immissis, fracturam tangens, ossis tibiæ latitudi-

Indicationes vulneris.

Quid prius in hac cura.

Historia.

tudinem non invenirem, solum alterius ossis repertum acumen, cum altero adverso, similiter acuto adjunxi; nam alia ossa, quæ in terram deciderant, ex rure postridie delata sunt; & ita per acutiem ossa conjuncta tam feliciter, & exactè mutuò agglutinata sunt, ut in præsentia ita ambulet, ac si nil prorsus passus esset. Quod si ego, antequam vulnus longissimum consuerem, digito fracturam non explorassem, puer proculdubio non fuisset sanatus. Igitur in fractura cum vulnere primum extensio facienda est, inde fracturæ coaptatio; qua facta, jam vulneris sese offerunt intentiones explendæ, videlicet adducendi labia ad mutuum contactum, & adducta conservandi; qui duo scopi per suturas, ac fibulas explentur; dum verò aut sutura, aut fibulæ imponuntur, etiam tertiæ vulneris intentioni satisfacimus, dum scilicet præcavemus, ne quid labris vulneris intercidat; quartam quinetiam vulneris indicationem absolvimus, quæ est, partis vulneratæ substantiam salubrem conservare; quod facimus glutinante aliquo medicamento, nimirum adstringente supra suturas imposito, ut est *Diapalma*, hyeme, aut ex Hippoc. *Ceratum picatum* æstate, 3. Fract. Tex. 8. Ubi verò omnibus vulneris intentionibus jugiter satisfactum est, ad tertium fracturarum scopum rursus convertimur, quem per deligaturam absolvimus, duplicem fasciam, inde plagulas, ultimò tertiam fasciam circumducentes. Denique membrum collocamus in positione molli, æquali, & sursum versa, atque sic congrua fracturæ cum vulnere curatio expletur. In qua tamen reticendæ non sunt nonnullæ animadversiones, utcunque a fracturis sine vulnere variantes, quarum potissimæ ab Hippocr. recensentur 3. de Fract.

Vulneris indicationes ut explendæ. — *Deligatio.* — *Positio.* — *Quid in Chirurgia hac observandum.*

I. Primo, extensio hic aliquanto debilior efficienda, quàm si fractura sine vulnere esset, ne fortè cutis, & vulnerati musculi, vehementius tracti disrumpantur.
II. Quæ extensio, primis duobus diebus efficienda est, ex Hippoc., nimirum antequam humor ad partem fractam influat.
III. Vulnus verò altis suturis consuendum est, ut vulneratæ partes, quæ ut plurimum laceræ sunt, & attritæ, mutuò adducantur, & adductæ conserventur. Quia verò in hac fractura magnum habent momentum deligatura, & fasciæ, propterea Hippocrat. multa observatu necessaria de his ponit.

Observationes deligaturæ.

I. Primoque vult lintea, & fascias, in hac fractura cum vulnere, latiora esse, quam si vulnus non esset, ut scilicet utrinque linteum labia vulneris superexcedat; nam hoc modo benè labia comprehendit, neque ea comprimit.
II. Secundò monet, paulò minus esse fascias comprimendas, quam si vulnus non esset, ne dolor labiis vulneris accedat.
III. Tertiò lintea vult esse molliora, quàm si vulnus non adesset, propter eandem rationem, ne labia comprimantur, & irritentur.
IV. Quarto loco, monet Hippocr. lintea non quidem pauciora hoc loco, quam in fractura sine vulnere, sed potius plura circumduci debere, ut scilicet fasciæ frequentiores sint, quàm comprimentes; satius est enim, dicebat Celsus, sæpius circuire, quàm adstringi.
V. Quinto monet Hippocrates, tertia die partem affectam solvendam esse, & rursus deligandam, ita ut deligatio minus aliquanto comprimat. Subjungitque, quod si quis hac curandi ratione utatur, probè omnia succedent, & neque vulnus inflammatione tentabitur, neque tumore, sed semper gracilius reddetur, & purius.
VI. Sexto monet Hipp. in fractura cum vulnere, vel ferulas non esse apponendas, vel tardius; & propterea non esse apponendas supra vulnus, ne illud comprimant; quamobrem laudat potius multiplicationem fasciarum, quam ferulas, ut scilicet pars magis fulciatur, quam adstringatur, & comprimatur. Quæ omnia facit, propter vulnus, ne scilicet comprimatur, nec phlegmone tentetur. Et hæc de fractura cum vulnere, ex Hipp. dicta sint. Curanda modò ea fracturæ species, in qua os, seu ossis frustulum abscessurum exspectamus.

Curatio alterius speciei fracturæ.

Abscedere autem os, sive recedere, intelligimus, quando os, vel ossis fragmentum à reliquo osse separatur, & foras à natura truditur. Possunt autem ossa, vel ossis frustula recedere à reliquo osse, ex Hippocr. 3. de Fract. tex. 45. duob. modis; primò, cum ex veteri vulnere ossa emarcuerunt, aut arefacta sunt, & marcida effecta, tunc enim à natura, & expultrice ossis facultate separatur os marcidum ab integro; & hæc separatio desquamatio, sive ossa desquamari, dicitur ab Hipp., quod facit natura generando carnem in medio loco, nimirum inter os integrum, & vitiatum, ubi porosum os est; quia caro, dum arefacit, &

Duobus modis os abscedit.

& attollit, ac quasi subsultat, separat os ab osse, & ita squama recedit. Qui modus potest contingere etiam sine præcedente ossis fractura, ut in fistulis, & ulceribus diuturnis, propter ossis saniem diutius in osse immorantem, & os corrumpentem, unde Hippoc. in Aphor. Ulcera quæcunque annua, aut etiam diuturniora fiunt, necesse est os emitti, & cicatrices fieri. Contingit quoque alio modo ossa recedere in fractura ossis, quando scilicet ossis fragmentum, vel planè à reliquo osse separatum est, vel ita concussum ut vacillet. Ideoque causæ, cur in fracturis ossa abscedant, prima, ac communis est, quia detineri à natura non possunt, ac regi. Non reguntur autem, vel quia sint in totum à reliquo osse separata, & in alienum locum trusa; vel quia eorum substantia à sanie corrodente corrumpitur; vel tertiò, quia nudata, & ab aëre externo contacta, eorum temperamentum alteratur, & vitiatur, & ita totum, quod est labefactatum, à natura separatur, & expellitur à reliquo osse. Nam sciatis, quod ossa nudata, si notabili spatio aëri exponantur, corrumpi plus minus solent, quia aër externus longè frigidior est temperamento ossis. Nam si, ut dicebat Galenus, cerebrum ab aëre offenditur, quod est calidius quocunque aëre æstivo, multo magis ossa offendentur, cum sint omnium partium frigidissima.

Alter modus. — *Causa separationis.* — *Ossa nudata ab aëre corrumpuntur.*

I. Signum. Cognoscetis autem ossis fragmenta recessura esse, primò, ex Hippocr. & Celso, si sanies multa, & tenuis ex vulnere emittatur, quæ vulneris materiei non respondeat.
II. Secundò, cum vulnus gliscere videtur, ait Hippoc. hoc est, ad excretionem festinare, atque incitari; quod accidit, cum labia vulneris dissita diutius permanent, neque in congruo tempore coëunt, sed potius invertuntur, & æger latentem, & quietam quandam motionem in vulnere, & fractura persentit, ait Gal.
III. Tertiò ex Hipp. 3. de Fract. Tex. 44. ossa recessura exspectamus, cum coaptatione frustrata sunt.
IV. Quartò, recessurum os cognoscimus, cum nudatum est; & hoc propter duas causas: nam quando os nudatum est à suo periosteo; vel non nutritur propter venas ablatas, vel ab aëre tangitur, utrunque os abscedere facit.
V. Ultimum signum ossis recessuri, à Paulo traditum Lib. 6. Cap. 107. quia caro in ulcere vacua, inanisque facta, & laxa, hebesque attollitur, prout utplurimum ossa desquamantur, propter carnem genitam supra os sanum, quæ succrescit, & subsultat, & os vitiatum abscedere facit, uti supra dictum.

Quid in hac Chirurgia maximè observandum. In hac curanda fractura ante omnia perpendenda est varietas, seu status recessuri ossis. Nam vel os recessurum persentitur ex toto separatum à reliquo osse, sed tamen intra vulnus incidit, & pungit, tumque ex Cels. Lib. 8. Cap. 5. volsella est apprehendendum, & extrahendum; vel secundò ossis frustulum recessurum est quidem à reliquo osse prima facie divisum, resolutumque, sed tamen adhuc cum ipso osse in suo loco continetur. Quo casu sciendum est, tale os nullo modo cum reliquo osse glutinari posse, quòd undique sit resolutum; & propterea monet Hipp. 3. de Fract. tex. 46. tentandum esse os volsella apprehendere, & extrahere. Quod si id fieri sine violentia non possit, monet Avic. naturæ esse negotium relinquendum. Nam si vi extraheretur, periculum imminet de fistuloso ulcere, & ne ex dolore febris, convulsio, & delirium, & id genus superveniant. *Si os non percipiatur, quid agendum.* Quod si tertiò ossis frustulum recessurum à nobis non percipiatur aliquo modo separatum, sed tamen ex suis signis recessurum indicetur, tunc multò magis negotium naturæ committendum est, ipsa tamen medicamentis juvanda. His igitur hoc modo exploratis, in ossibus, quæ recessura sunt, & extrahi volsella non possunt, monet Hipp. 3. de Fract. Tex. 20. & 21. ante omnia perpendendum, num os recessurum parvum, an magnum sit; etenim diversimodè curatur, quod dignoscemus ex signis intensioribus remissioribusque; etenim quia diversimodè curatur; & cum communis in his casibus indicatio sit, ut quàm citissimè os recedat, quo fractura citius curetur, ne propter nimiam moram fortè incurabilis evadat; *Curatio Hippocr. ossis parvi recessuri.* propterea Hipp. 3. de Fractur. Tex. 20. brevi oratione præmittit curam, primò ossis parvi recessuri, hoc modo; quæcunque tenuium admodum ossium recessiones sunt, nulla magna mutatione opus habent, nisi ut laxius deligentur, ne pus intercludatur, sed effluere facilè queat; frequentiusque religandum, quo ad os recesserit, ferulæque non apponendæ. Hæc est Hippocr. cura in osse parvo recessuro. In qua curatione duo sunt scopi, unus, ne pus intercludatur: quod Hipp. absolvit, si laxius deligetur membrum

brum fractum, si frequentius religetur, & ferulæ non apponantur. Alter scopus est, ut squama quàm citissimè decidat; quod fit, vel ab ipsa sola natura, vel adjuta à medicamentis mox dicendis.

Varietas ossis recessuri.

Quod si os recessurum magnum sit, in eo casu solet interdum esse totus ossis circulus, interdum non totus; ideoque variat tempus recessuri ossis, non solum ratione majoris, & minoris ossis frustuli, sed etiam ratione laxioris ejusdem & solidioris: nam laxiora citius, solidiora tardius recedunt. Variant rursus, quia in puero, & anni tempore verno, citius recedunt. Attamen Hipp. 3. de Fract. Tex. 45. dicit, totum circulum ossis aliquando quadraginta, aliquando sexaginta diebus recedere; cætera minore temporis spatio.

Chirurgia ossis magni recessuri.

Ad rem; si ossis frustulum recessurum magnum sit, intentiones ex Hipp. duæ sunt. Prima, ut fractura stabiliatur; quia infirmum remanet os, & membrum, quando magnum est, quod recessit; ut audiverim à fide digno viro, quod cum aliquando in tibia bona pars ossis esset abscissa, tametsi fuerit reliqua agglutinata, & callo obducta, tamen infirma adeò remansit, ut deambulatione rursus fuerit rupta: secus tamen mihi in puero contigit, in quo genitus fuit callus undique, quasi totus circulus, loco ossis fracti, & in terram delapsi; sed hic erat puer, ille adultus.

Duo scopi ejusdem.

Duæ igitur sunt indicationes in proposito casu; una, ut firmetur, stabiliaturque fractura, alioqui imbecillima sub osse magno recessuro; alia, ut quam citissimè recedat.

Primum ut absolvat Hippocr.

Pro primo absolvendo scopo, Hipp. plagulis, *Vino* madefactis, & expressis utitur, quas vult esse longiores, quam ut semel circuire membrum possint, breviores verò, quàm ut bis, videlicet ut una, & dimidia circumvolutione membrum complectantur; latitudine autem non minores dimidio palmo, tanta scilicet, ut comprehendant labia, fracturam, & vulnus. Quæ ita circumvolvuntur, ut à duobus initiis incipientes à vulnere, in opposita parte se mutuo cruciatim decussent.

Hippocr. scopus in quavis harum operationum.

Intentio Hipp. est, ut dixi, stabilire fracturam, & ideo sumit plagulas, quæ hic sunt lintea duplicata, ut firmius teneant, quam si simplices fasciæ, & lintea essent; quas *Vino nigro austero* madefactas exprimit, quod duplici nomine roborat, & sua facultate adstringente, & quia, dum exsiccantur plagulæ, firmius adhærent, & tenent. Unde Galenus, plagulas etiam oblinit cerato, quod vicem præbet glutinantis. Has Hipp. voluit esse ex duplici initio circumvolvendas, quia arctius tenent; item vult esse longiores, quam ut semel, breviores, quàm ut bis circumeant; quoniam Hippocr. intentio est firmare fracturam, non autem adstringere propter os recessurum, ne recedere impediatur; ideo si bis essent circumvolutæ, firmassent quidem, sed præterea etiam strinxissent; quod si semel tantum circumirent, tunc neque adstringerent, neque continerent.

De plagularum numero.

Sumit autem plures plagulas, non autem affert numerum, sed dicit, tot multitudine opus esse, quot conducit. Verum ex Galeno in Comm. possumus numerum plagularum nosse, qui dicit; plagulas continenter, ac proximè tot esse inter se conjiciendas, ut nullus in medio vacuus relinquatur locus. Notare oportet, nos in praxi solere ejusmodi plagularum decussationem moliri, in superiori membri parte; ita enim membrum quotidie resolvimus, ad saniem detergendam absque eo, quod tam frequenter plagulas renovemus, & fractum membrum dimoveamus; & sub his plagulis corium supponere possumus, per quod sanies excurrat, ut monet Hipp. & Gal. 3. de Fract. Hoc sanè modo Hipp. stabilit fracturam in magno osse recessuro, & primo scopo satisfacit.

Secundus scopus ut absolvatur ab Hippocr.

Ut autem quam citissimè recedat os, & secundus scopus expleatur, Hipp. id exsequitur medicamentis, quæ tum valenter siccantia fuerint, tum etiam concoquentia. Unde Hipp. utitur *Cerato picato*, quod pus movet; est etiam utilis *cinis Lumbricorum terræ*, *Melli admistus*; item *Ammoniacum*, *& Bdellium dissolutum cum Oleo Liliaceo*. Aliud prædictis longè ad extrahendas squamas efficacius est, *Oleum vetus*, *& Cera citrina*, *ac sordities vasorum Apum*, *ad ignem liquata*, *deinde huic admista parte una Euphorbii*, *& duabus Tithymali*, *& tribus Aristolochiæ*. Et hæc est curatio fracturæ, in qua os vel parvum, vel magnum recessurum expectamus.

Modo curanda ultima species fracturæ cum vulnere, in qua os nudatum suo periosteo est; quod dupliciter contingit ex Hippocrat. 3. de Fract. Primò, cum os, quod nudatum est, extra vulnus eminet; alio modo, cum os nudatum extra non eminet.

Chirurgia fracturæ, osse denudato non eminente.

Curemus primò fracturam cum osse nudato, quod extra non eminet. In hac fractura facta decenti extensione, inde directione, & ossis coaptatione, ita ut eminentiæ in suas cavitates recondantur, quæ communia sunt; quod privatim requiritur cum hac fractura, illud est, quod, cum os nudatum, dum ab externo aëre tangitur, statim alteratur, & pristinum temperamentum, & constitutio immutatur, labefactaturque, ut abscedere, & desquamari necesse sit; Ideo indicatio statim exoritur prohibendi, ne os ab externo aëre tangatur; non tangetur autem, si aliquod operimentum illi comparetur. Medicamentis autem operiri posse os nudatum, ne ab aëre tangatur, & corrumpatur, posset quispiam jure opinari; veruntamen id fieri tuto non posse, testis est Gal. 3. de Fract. Comm. 43., ubi ait, medicamenta vel morsum ulceri inferre, si abstergentia sint; vel ulcus sordidum reddere, si oleosa, & mitigantia; ideoque pro nudato osse operiendo medicamenta opportuna non sunt. Sed neque etiam lintea congrua sunt, cum ex Galeno congruentius operimentum, videlicet cognatum habeamus; & ideo cum sciamus, naturale integumentum non solum ossibus, sed etiam musculis, & internis omnibus corporibus esse cutem, ideo omni industria cute est os subjectum nudatum operiendum; Propterea Galenus 3. de Fracturis, Comm. 43. dicebat; omnia, quæ sub cute sunt, cute admodum, tanquam cognato operculo gaudere; quod item probat multis exemplis; & nos quoque quotidie in hœdis conspicimus, qui sua cute, & pelle tecti diutius durant, excoriati verò facilè corrumpuntur. Unde operæ pretium est, ut cognata cute ossa nudata contegantur; id quod fit, si labia cutis dissita, ad mutuum contactum, vel sutura, vel fibulis, vel deligatura adducantur; idque à principio faciendum est; postea glutinatoriis medicamentis procedendum.

Medicamenta non tuto operiunt vulnus.

Non lintea sed cutis.

Cura ossis fracti, extra prominentis.

Quod si os fractum, nudatumque extra vulnus eminens sit, perpendendum primò est, num illud os, quod extra eminet, possit non difficulter in suum locum naturalem restitui, an non possit; præterea, an carnes pungat, & gravem sensum doloris afferat, an non. Si potest sine difficultate, & noxa redire in suam sedem, tunc facta extensione decenti coaptandum est, tunc reliqua sunt facienda, quæ paulo ante de osse nudato dicta sunt. Quod si in suam sedem exstantia ossa redire non possint, vel aliquot eminentiæ, veluti aculei pungentes, sensum doloris inferant, tunc aliud requiritur, ut reponantur, & in suum naturalem situm coaptentur. Hoc autem est, ut eminentiæ ossis aut lima abradantur, aut forcipe præcidantur, & ita retundantur; sic enim tum coaptabuntur, tum exstantiæ non amplius dolorem inferent. Et quamvis spatium intercedat necesse est, quà os retusum est, quod impleri sanie potest, quia tamen majus periculum impendet ex eminentiis extra positis, & veluti aculeis pungentibus infestantibus, propterea id, quod modicè urget, parvipendimus, & valido urgenti resistimus; ut interim omittamus, quod perquam exigua spatia sint, & deligatura exprimere fluentes humores possimus, & ita partis fractæ substantiam salubrem conservare. In quo casu, Hippoc. utitur nonnullis ferramentis, quæ figura vectes æmulantur, & vulgò scarpelli dicuntur, quibus lapidicidæ uti solent, utputa parte altera latiora, altera angustiora; quæ esse debent tria, vel etiam plura, ut maximè congruentibus uti quispiam possit. Deinde opus est, ut inter extendendum unum ex his injiciamus, ita ut inferiore sui parte, depressiori ossis parti subjectum, superiore eminentiori innixum firmetur; atque ut semel dicam, velut si quis vel lapidem, vel lignum validè vecte moveat. Sint autem hæc ferramenta validissima; ne inflectantur; quod magnum præsidium esse, si & ferramenta idonea sint, & molitio, ut debet, efficiatur, Hippoc. prodidit 3. de Fract. Tex. 39.

Ferramenta in osse fracto prominentes idonea.

Cap. CXII.

DE FRACTURA OSSIS MALE CONFORMATA.

Si fractura ossis curetur, cum iis animadversionibus & cautionibus, quæ supra propositæ sunt, sperare oportet, rectam, & exactam futuram curationem. Veruntamen, interdum evenit, ut non prosperè succedat curatio, & ita fractura malè coaptata sequatur; quæ interdum vel Medici incuria fit, vel etiam fracturæ culpa. Ideo de omni fractura malè coaptata nunc dicendum est.

Fracturam malè conformari, seu coaptari, tribus modis, ex praxi deprehendo.

Mala conformatio triplex.

I. do. Primus modus est, in quo os non in directum cum alio osse agglutinatum est, sed ultro citroque; quod evenit, quia distortum agglutinatum os est, & musculus integer ex una parte servatus
II. non fuit. Secundus modus est, in quo congrua extensio facta non est; propter quam causam agglutinatum est os cum altero osse, non in fractura, sed in alieno loco, videlicet ad latus, vel paulò superius. Fieri etiam potest, ut utrumque vitium adsit, & fiat tertia quædam species, ex utraque potiùs composita,
III. quam diversa. Vel tertiò fractura malè coaptata manet; quia ossis frustulum à reliquo osse resolutum, separatum in fractione fuit; quod vel extra fracturam detrusum, ad latus ossis exterius hæret; vel in ipsa fractura continetur; idque duobus in locis, vel enim impulsum est violenter in locum medullæ, scilicet in mediam cavitatem; vel inter ambo ossa fracta consistit, & contactum utriusque ossis fracti prohibet, & ita ossa fracta à se invicem sejuncta persistunt. In prima fractura, membrum distorquetur; in secunda, brevius redditur; in tertia, vel non glutinata fractura remanet, ita ut vacillet, & pendeat membrum; vel perpetuo dolore afficitur. Ego omnes vidi, sed duas priores etiam curavi, tertiam semel tantum vidi.

Effectus primi modi. Si igitur fractura malè coaptata sit quia os ossi in directum non sit agglutinatum, ut aliquoties fieri, maximè in tibia, vidi, in qua si tibia extrorsum sit callo agglutinata, & non in directum superiori tibiæ parti, tunc pes extrorsum spectat, & valgi incedunt. Quod si contrà tibiæ inferior pars introrsum sit agglutinata, vari resultant, & pedibus in-
Secundi. trorsum intortis incedunt. Quod si in directum positum sit os, sed propter diminutam, & imperfectam extensionem factam, non fuerit in loco fracturæ agglutinatum, sed superius alteri ossi ad ejus latus, in eo casu, ut dixi, brevius factum est membrum, & quadantenus
Curatio primi, & secundi modi. distortum. Uterque casus communem habet intentionem, ut scilicet rursus membrum rumpatur; quo facto, fiat extensio parcior, & minor quidem in primo, major in secundo; deinde in primo casu, in directum os conformetur; in secundo, in loco fracto coaptetur. Rursus rumpitur os, si malleo supra os, cui pannus multiplex, aut lana, aut spongia superponatur, percutiatur: quæ ratio mihi non satisfacit; propterea quod os sub ictu mallei frequenter rumpitur in alio loco, atque ita fit nova fractura.

Rumpi etiam potest, si ligno transversè posito, prematur hinc inde pars rumpenda, donec rursus rumpatur; quod tamen dubium adhuc est, ut in loco fracturæ rumpatur; præterquam quod, si hoc modo rumpatur, ex nimia compressione ruptum os comprimere, & atterere musculos potest. Propterea ego rupi os tibiæ, per validam ejusdem extensionem, sensim tamen factam, cum machina, & instrumento validè extendente, uti est scamnum Hippocratis, & rursus bene coaptavi, prospere successit curatio: nam quando membrum extenditur, non potest alibi rumpi nisi in fractura agglutinata. Sed quia hunc curandi modum, qui fit cum renovata, seu iterata ossis fractura, pauci admittunt, & nonnisi in fractura recenter agglutinata tentari debet, in antiqua minimè; tum verò, & in homine valido, & juvene, & tempore veris, aliter non est tentanda. Ego volo vobis communicare, quid egerim in adolescentulo, cui tibia extrorsum fuerat male coaptata, & valgus incedebat; de quo parens petiit consilium hic Patavii, ab Excellentiss. D. Bellacato, & Capivaccio, cui ego quoque interfui. Et cum à nobis concluderetur, non posse aliter curari puerum, nisi rursus romperetur os, & renovata fractura, intelligeremusque, hanc operationem non esse omnis prorsus periculi expertem, parens pueri id non permisit; quod unicus erat, non solum patris, sed totius familiæ hæres, dicens, se malle puerum habere vivum & valgum, quam nullo modo habere. Ego, uti dicebam, cepi quibusdam instrumentis, & laminis ferreis, sensim, ac sensim tibiæ partem distortam intrò impellere ac trudere, donec non amplius valgus deambularet; & ita postea vidi adultum, & tam bene incedentem, ut vix læsio appareret. Quod in puero quidem contingere potuit, in adulto & præduro corpore nequaquam potuisset. Atque hæc est fracturæ malè conformatæ curatio, in qua distortum membrum relictum est, & agglutinatum.

[Margin: Ut Auctor os male coaptatum rumpat.] [Margin: Historia.]

Curatio secundi modi, difficilis. Quod si in membro fracto non proba sit facta extensio, sed debilis, ita ut partes fracti ossis non sint mutuò coaptatæ, in quo casu brevius redditum sit membrum, & ita sit glutinatum, eadem

curatio adhibetur; scilicet per extensionem validam cum machinamentis factam, rursus rumpitur fractura, & coaptatur. Sed sciendum, hanc curam cum difficultate prosperè succedere; propterea quod ad fracturam ossa jam occalluere, neque amplius glutinari possunt labia, ita callo obducta. Nam si in ore labium labio glutinari non potest, nisi prius scarificetur, & vulnus cruentum reddatur, quantumcunque labia mollia corpora sint, quanto minus id ossibus eveniet, quæ durissima sunt, cicatrice obducta, nec ulla ratione scarificari possunt?

Tertius modus fere incurabilis.

Quod si de tertia fractura malè coaptata loquamur, quæ ossis frustulum separatum habet, quod vel hæret extra ad latus ossis fracti, vel intus, & hoc vel inter ossa continetur, vel ad medullæ cavitatem intrusum est, incurabilis ferè proponitur casus. Neque in primo alia curatio convenit, quam ossis extractio, per sectionem, usque ad os factam. In secundo vero, vidi ego non glutinatum remansisse os, & membrum proprio fulcimento destitutum, propendisse. In tertio verò vos ipsi consideretis, quid portio ossis possit intra medullam mali facere.

Cap. CXIII.
DE LUXATIS.

De dislocatis, ut vulgari utar dictione, id tantum dixerim, quòd fusè in Pentateucho de ipsis agatur, ní addam, quod si eò humoribus confluxis, & impactis, in proprium locum luxata reduci, ac condi nequeant, eò ferramenta candentia adigantur, sic ut cutis mediocriter pluribus in locis aduratur, diùque per pus moventia, ulcera aperta teneantur; verò prosperè ac succedente curatione, renovanda iterum ulcera sunt, vel eodem loco, vel vicino.

Cap. CXIV.
DE GUMMATIBUS.

Ultimò Chirurgiæ proponendæ sunt, quæ ad gummata, & ossis cariem pertinent, initio sumpto à gummatibus, tanquam, quæ ut plurimum in cariem migrent.

Gummatum causa.

Gummata ossium fiunt à materia lenta, & crassissima, cujusmodi pituitosa est, & melancholica, ut plurimùm autem pituitosa, quæ sæpe tabe Gallica est infecta. Hæc interdum solent esse dolentia, ut puta, à prava materia, & acri in periosteis consistente; interdum ferè indolentia. Rursus alia sunt exigua, alia majora; item, alia recentiora, alia vetustiora. Præterea alia sunt cum subjecto osse corrupto, alia minimè. De omnibus agendum.

Differentiæ

Curatio gummatis exigui.

Si gumma offeratur exiguum, recens, indolens, neque os subjectum cariosum habens; id curatur non difficulter medicamentis mollientibus, & digerentibus: unde usus sum feliciter *Emplastro ex Oxelæo*, tum *Citrino meo*; quæ prout à proprietate humorem pituitosum ad se trahant, valentiùs ideo, & citiùs curant. Unde *Diachylon simplex*, *cum pulvere Iridis*, aliquando & sanavit. Item *Emplastrum ex radice Cucumeris asinini*, *& Bryoniæ*, *ac Altheæ*, *cum Oleo Liliorum*, *& Oxymelite*, similiter profecit. Sed si gummata his non cedat, quod sit majus & vetustius, *Luta Thermarum* opportuna sunt, & *Oesypus*; tum verò etiam *lotura Lanarum*, duos aut tres dies per spongiam apposita; deinde eadem ex *Aqua Calcis vivæ* expressa, & desuper alligata, & per unum, atque alterum diem usurpata, profuit. Quod si gummata Gallica sint, non est abs re, omnia medicamenta parare, ex *Ligno Salsa*, & *Cortice*, ac horum omnium sapere naturam, sive decoquantur in aqua, sive per pulveres usurpentur. Imò universale præceptum quoque erit, decoctum alexipharmacum per os exhibere. Sed si gummata his adhuc non cedant, suffumigium ex *Lapide Pyrite*, *aut Molari exstinctis in decocto Radicis Altheæ*, *Cucumeris asinim*, *Bryoniæ*, *Salsæparillæ*, *ac Corticis Ligni*, *cum sexta parte Aceti* profuit. Quod si non cedant, quod subjectum os corruptum, cariosumque habeant, quod dignoscemus, quia ab aliis medicamentis non dissipatur gumma, præpterea dolet perpetuò, & potissimum mollitiem ipsius cutis habet conjunctam; in eo casu, aperiendum gumma est scalpello, & os cariosum primò auferendum, & ita curandum. Unde hoc loco alia operatio Chirurgica occurrit, quæ os cariosum curat, & non solum in gummatibus Gallicis usurpatur, sed etiam cum ex aliis causis ossa eroduntur, & cariosa fiant. Nam ego aliquando vidi puerum, cui ex subjectis partibus, utputa ex dura cerebri membrana, humor quidam acris, & pravus per

Veteris.

Gallici.

Quod os coruptum habet.

Alia operatio Chirurgia.

per os exibat, & ipsum perforabat multis hinc inde foraminibus, tum majoribus tum minoribus, subjectâ tamen membranâ illæsâ, qui sane humor omninò erat contrarius naturæ ossis capitis, nequaquam ejusdem membranæ subjectæ. Sed nos dicamus, quæ Chirurgia ossis cariei conveniat, sive ex se, sive à gummate sit caties oborta.

Cap. CXV.
DE OSSIS CARIE.

Chirurgia ossis cariosi.

Ossis caries, ubi in propatulo est, omnino Chirurgia curatur; quæ fit auferendo cariem, usque dum viget. Hoc fit primum scalpris, si locus, seu spatium adest, eradendo os, usque quo ad sanum ventum sit, hoc est, ad album, & solidum; propterea quod albo finiri ex nigritie, vitium; soliditate verò quadam, ex carie, manifestum est, dicebat Celsus. Quod si tertium adhuc appareat signum, scilicet sanguinis eruptio, erit certè & hoc signum, liquidò commonstrans, ad os integrum cum scalpro ventum esse. Propterea plurimi præparati sint scalpri, quibus passim utamur.

Signa sufficientis crasionis.

Sed interdum scalpri operatio nimis tarda est; propterea quod, quando os est cariosum factum, valde exsiccatum est, & durum redditum, unde scalpra minus idonea sunt. In quo casu Auctores utuntur scalpro, & malleo; quæ tamen difficultate non vacant, quæ provenit ex ictu; & potissima accidit in capite, in quo propter ictum muti interdum facti sunt patientes; propterea quod ictum persentiunt omnes internæ partes ad cerebrum attinentes: nam qua ratione baculi parte percussa totus baculus tremit, & ictum suscipit, eâdem quoque tremere contingit & cerebrum ipsum & partes ad ipsum spectantes & conjunctæ. Unde propter ejusmodi tremorem interdum nervi mollissimi rupti sunt; interdum exigua vasa, vel cum periculo mortis ægrotantis, vel cum mutilatione sensus, & motus alicujus partis. Propterea alii Chirurgi excogitarunt malleum plumbeum; sed ego fui imaginatus quædam remedia ictum resolventia, potiora; etenim obduxi caput, seu verticem scalprorum panno, & malleum similiter obvolvi panno, ita enim ictus non offendit. Sed sive scalpris, sive scalpris & malleo res agatur, omnino ita eradendum os est, ut caries tota auferatur. Signa jam proposita sunt, albedo, soliditas, & sanguis.

Curationis per scalprum & malleum incommoda.

Ut Auctor his medecatur.

Sunt aliqui, qui utuntur, ad cariem auferendam, *Oleo de Sulphure*, *aut de Vitriolo*, præsertim cum ductus, & via, qua ad os itur, angustissima sit, & profunda; instillant enim per fistulam olea; quæ ratio tuta non est; primò, quia olea non sufficiunt ad cariem omnem tollendam; deinde, quia sparguntur, & comburunt partes circumjacentes sanas, cum dolore, & inflammatione; & ideo olea hæc caustica vitanda, præcipuè cum habeamus scalpros, ad omnem ossis cariem profundissimam, & angustissimam opportunos. Sunt etiam opportuna ferramenta candentia, ad ossis cariem absumendam, tum nuda, tum per cannulam immissa; quæ præcipuè usurpamus, cum in osse putrilago apparet ad ipsam absumendam, sed scalpri cæteris meliores sunt, propterea plures omnium generum sunt excogitati.

Alia cura per olea.

Per ferramenta candentia.

Cum os vitiatum in propatulo est, scalpri sufficiunt, & probe opus absolvunt; sed interdum ossis caries profundior est, & angusta via ad ipsam itur, neque scalpri communes ac propositi pro usu os cariosum abradunt; idcircò utimur aliis scalpris, derasoriis, & angustis.

Cura in carie profunda.

Operationum Chirurgicarum.
FINIS.

HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE DE ABUSU CUCURBITULARUM IN FEBRIBUS PUTRIDIS

Dissertatio.

Adeo invaluit Cucurbitularum supra dorsum in Febribus Putridis curandis abusus, ut omnibus ferè in animo impressum sit hoc quasi axioma; in febribus non putridis modo, sed pestilentibus, applicandas esse cucurbitulas dorso, non solum principio præterito, & tanquam remedium topicum, sed etiam in ipso principio, nulla habita distinctione, nec evacuationis primorum ductuum, nec sanguinis missionis, nec steteritne fluxio, an non. Quod quidem me coegit hæc litteris mandare, non ut alios reprehendam, hoc enim non est institutum meum; sed solum, ut veritatem patefaciam, & in posterum, quando liceat illas dorso affigere, & quando non, quid sit, quod vicem suppleat sectionis venæ, & quæ mala ex illarum abusu evenire possint, omnibus innotescat. Cum igitur hepar sit officina humorum, ex Galeno 4. de Usu partium Cap. 12. & humores in venis resideant, tanquam in loco proprio, ex eodem 2. de Decret. Hippocr. & Plat. Cap. 8., & febres putridæ pendeant ab humorum putredine, ut idem 1. de Arte curat. ad Glau. Cap. 4. & 11. Method. Cap. 10., fiatque hæc putredo a prohibita transpiratione, & prohibita transpiratio ab obstructione, & obstructio à multitudine; hæcque febris putredo, prohibita transpiratio, & obstructio, sint partim in fieri, partim in facto esse; nec tolli possit id, quod factum est, nisi tollatur prius, quod est in fieri; ideo ab eo, quod est in fieri, nempe ab evacuatione multitudinis fluentium humorum exordiendam esse curationem, nemini dubium est. Omitto nunc cacochymiam, ut de his omnibus videre est Galenum Lib. 11. Method. Cap. 4., quæ evacuatio debet esse cum revulsione, ne fluant humores ab epate, in quo generantnr, & à toto venarum ambitu, in quo continentur, ad so-

focum putredinis, & ad cor, ad quæ loca feruntur in putridis febribus. Fit autem revulsio ad longinquas partes, & contrarias, ex Galeno Lib. de Hirudinibus Cap. 2. Pro evacuanda igitur, & revellenda hac multitudine, & toto inaniendo, quid agendum? Vena secanda est. Quo casu dixit Galenus 11. Method. Cap. 15. saluberrimum esse in febribus putridis venam incidere, non solum continentibus, sed etiam aliis omnibus, quas humor putrescens concitat; ubi præsertim nec ætas, nec vires id prohibent. Levata namque ea, quæ corpus nostrum regit, natura, exonerataque ab ea, qua veluti sarcina premebatur, haut ægre, quod reliquum est, vincet; itaque proprii muneris haut oblita, & coquet, quod concoqui est habile, & excernet, quod potest excerni. Sed quænam vena erit idonea pro hoc munere obeundo? Basilica, ut Galenus 4. de Ration. Vict. in Acut. Comment. 24. Sed cum duo sint primi mittendi sanguinis scopi, scilicet; morbi magnitudo, & laborantis robur, ex Galeno lib. de Curat. per sanguin. miss. Cap. 9., altero deficiente, viribus scilicet, quæ permittunt, quid agendum? Viribus existentibus omnino languidis desistendum, ne interficiatur æger, & vituperetur medicus, & remedium. Sed nec hæ possunt esse omnino languidæ, cum humorum plenitudine, vel saltem, non multa imminutione, adstante solummodo aliqua imbecillitate; quod sæpissime evenit, ita ut morbi quidem magnitudo suadeat venæ sectionem; at vires non sint ita validæ, quæ illam sustinere possint tutò. Confugiendum ad id quod dicit Aëtius 1. Tetrab. Serm. 3. Cap. 20. de mente Galeni, scilicet; venam secare sæpe in anno, non arbitror commodum esse; simul enim cum sanguine multus vitalis spiritus excernitur; cum hic frequentius consumatur, & tota animalis moles perfrigeretur, & omnia naturalia opera deteriora fiant. Probo igitur, ut ab ignobilioribus partibus, veluti sunt crura, sanguinis extractio fiat. Optimum autem est hoc auxilium ad conservationem sanitatis, & ad eandem recuperandam, si fuerit prævaricata; prodest etiam scarificatio oculis diuturna fluxione tentatis, & aliis capitis affectionibus; thoracis item, & anginis, ex Galeno 4. de Tuend. Valetud. Cap. 4., qui ita habet; nam si cum sanguinis copia lassitudo infestat, aut vena incidenda est, aut aliquid, quod tantundem possit, agendum; sane tantundem possunt hæc, si, quibus hæmorrhoides sunt retentæ, has aperueris; si mulieri menstrua consuetudo cessarit, hanc si provoces; si quibus horum nihil est, scalpello malleolos incidas. Oribasius 7. Collect. Cap. 20. sic scripsit: & sane dum vehemens illa pestilentia Asiam deprehendisset, multosque perdidisset, meque etiam attigisset morbus, secunda morbi die, remissione febris facta, crus scarificavi, sanguinisque ferè libras duas detraxi, atque ita periculum vitavi; plerique etiam hoc præsidio usi, superstites evasere. Avicenna 4. prim. Cap. 21. sic scripsit; ventosæ scarificatæ, cruribus applicitæ appropinquant minutioni. Multæ aliæ adessent authoritates, & loca, quæ id comprobarent, sed illas omitto brevitatis causa. Redeo ad rem. Satis igitur patet, pro universali illa evacuatione, & revulsione molienda, de qua Galenus 11. Method. 10. dixit, Medicos de dorsi scarificatione ne verbum quidem facere, cum tutum non sit secare venam, sed, vel crurum scarificationem, vel, si opus est, hæmorrhoidum apertionem, vel memstruorum provocationem extollere; etsi dicat Gal. si quibus hæmorrhoides sunt retentæ, has aperueris; quasi velit innuere, quod si non sint retentæ, non sint aperiendæ; attamen, experientia comprobatum est, etiamsi non fluxerint prius hæmorrhoides, loco sectionis venæ, pro toto evacuando, utiliter posse usurpari, & maxime, si cum hirudinibus aperiantur; immò hoc remedium nunc est in frequenti usu, & ægrotantes illud libentius admittunt, quam malleolorum scarificationem. Quod si cum hisce velit Medicus multum sanguinis extrahere, illis incisis, adhibito fomento ex aqua calida, voti compos fiet. Patet igitur, an illarum usus supra dorsum in qualibet febre putrida simpliciter pro toto inaniendo, rationalis sit, annon; & usus ne, an abusus debeat nuncupari. Sed de his hactenus; nam ut dixi in principio, non alios reprehendere, sed hominum utilitati consulere in animo est.

Dubium est modo, an cucurbitulæ in febre pestilenti, pro remedio locali dicto sint affigendæ? Pro parte affirmativa multæ sunt rationes.

Prima, quæ est consuetudo; jam enim in-

invaluit uſus applicationis illarum in illis febribus.

Secunda eſt, commune medicorum præceptum; omnes enim in febre peſtilenti jubent, ut attrahatur materia ad cutim.

Tertia eſt, ad materiam corruptam in corde detentam evacuandam, quæ quamprimum debet amoveri.

Quarta eſt, quia debet Medicus imitari naturam recte operantem, ex Galeno 10. Aphoriſ. 10. Natura autem, quando recte operatur, materiam propellit ad cutim in illis febribus; unde apparent illa exanthemata, & ſic ſequitur ægris ſalus.

Pro hujus tamen dubii explicatione, primo notandum eſt, dixiſſe Galenum 1. de Differ. Febr. Capit. 6. putredinem fieri in venis, eo modo, quo & in inflammationibus. Ex quo arguo ipſe, quod & eodem modo debet curari. Et ſi non omnes febres ab inflammatione, ſaltem in omnibus febribus, in corde adeſt quaſi inflammatio; cum febris non fiat, niſi humores cordis ponantur in calefacto eſſe, ut concludunt omnes Medici.

Secundo notandum, quod Galenus 3. de Simpl. Medicam. Facult. Cap. 6. loquens de remediis localibus, externæ parti inflammatæ applicandis, ſic dixit. Nam inter initia repellere, comprimereque influxus oportet; in ſtatu autem, ita per halitum digerere, ut morſus abſit; in incrementis vero, partim repellere, & partim digerere. Medici igitur erit hoc obſervare, & in curanda inflammatione, quæ fit in partibus interioribus. At dicet aliquis; quomodo potero ipſe in principio repellere tantum; in augmento repellere, & digerere; in ſtatu vero tantum digerere, idque citra morſum in curanda febre peſtilenti? In principio, regioni cordis ipſius unguenta frigida, eaque cordialia applicare debemus; illa enim vim habent illud roborandi, & quodammodo materiam fluentem repellendi; ſique videtur Medico, quod illa repulſio, quæ fit unguentis, ſatis non ſit pro morbo profligando, utatur adhuc revellentibus, extremis partibus adhibitis, ut venæ ſectione, crurum ſcarificatione, hæmorrhoidum apertione, cum veſicatoriis, cum frictionibus; hæc enim vim habebunt revellendi materiam fluentem. Sed hæc non ſunt localia, verum univerſalia remedia. Tantum autem abeſt, ut uſus Cucurbitularum ſupra dorſum, valeat ad repellendum à corde, in quo eſt focus putredinis, ut potius nulla per eas fiat repulſio, ſed ſolummodo major ad illud attractio, quod eſt è directo contra Galenum 2. in 6. Epidem. Comm. 30. Illud noviſſe ſatis ſit, ſuccos ad cutim vergentes, per eam eſſe evacuandos; nam iterum per intima corporis revulſio, ipſis valde longinqua eſt, ut per alvum, & vomitum evacuentur. Sed forſan me dicere putatis, nunquam purgatione per alvum in talibus utendum eſſe. Ego vero non id dico; nam in Libr. de Art. Cur., in quibus corporibus permulta humorum copia eſt, iis utiles eſſe purgationes, didiciſtis; priuſquam enim ita redundantem materiam, aut venæ ſectione, aut purgatione quis eduxerit, ſi fovens, hoc eſt calidis utens, ipſam diſcutere conetur, plus attrahet, quam per cutim evacuabit. Nonne dixit & Valeſius 3. in 3. Epidem. Comment. 37. Sed neque in febribus peſtilentibus, niſi rarò, ſpontaneæ alvi fluxiones utiles ſunt; accommodatiores enim ſunt evacuationes, quæ ex alto corpore in cutim evocant; & tales etiam ſunt arte procurandæ, ut evocatio ad cutim, quæ fit per frictiones, cucurbitulæ ſcarificatæ adhibitæ, & provocatus ſudor. Non nego tamen, ob hæc, antecedere debere ſanguinis miſſionem, & ſi res exigat, purgationem turgentium. Quare ergo, præmiſſo minorante pharmaco, primos ductus evacuante, & ſanguinis miſſione univerſali in principio, non licebit ad materiam corruptam in corde detentam evacuandam, quæ quamprimum debet amoveri, dorſo cucurbitulas affigere? Multum quidem poſſunt hæc loca, ſed credo, quod, quia malè intelligantur, peſſime etiam obſervetur præceptum, & per conſequens multis ægrotis ſint internecionis cauſa. Duabus igitur reſponſionibus, allatis authoritatibus ſatisfacio. Et prima eſt, quod non quælibet evacuatio ſufficit ad totum evacuandum, ne ab eo fluat materia ad focum putredinis, ſed neceſſaria eſt exquiſita, quæ fit, vel uſque ad animi deliquium, vel paulo minus: unde non ſufficit dicere; ego ſecui venam, vel aperui hæmorrhoides, vel ſcarificavi malleolos; ſed oportet cognoſcere, an propter illam evacuatio-

nem, steterit fluxio, an non; nam si non stetit fluxio, evacuatio est adhuc repetenda, & per consequens adhuc revellendum ab ipso foco; quod si potius tunc ipsum focum evacuare tentaremus, res pessime cederet, plus enim erit, quod attrahetur, quam quod evacuabitur.

Secunda responsio hæc est. Suppono, factam esse exquisitam evacuationem, ita ut ratione inanitionis, etsi sum in principio, nulla fluat materia ad focum ipsum; attamen stante principio, ideo nec licebit Cucurbitulas dorso, ad materiam intro latentem evocandam, affigere; nam dixit Hippocr. 1. Aphor. 22. concocta movere, & medicari, non cruda, neque in principio &c. Quomodo igitur stante cruditate, quæ viget in principio, ex Galeno Lib. de Tot. Morb. Temp. Cap. 3., etiamsi dorso Cucurbitulas affixerimus, materiam ipsam educere poterimus: illam certe exagitare, at non verò evacuare valebimus; imò potius partes vicinas, sanasque eliquabimus; ut optime annotavit Hippocr. 4. de rat. Vict. in Acutis Text. 22. cum dixit; Quicunque autem, quæ inflammantur, statim inter morborum initia, medicamento solvere conantur, hi non solum ab inflammata parte nihil adimunt, cum non cedat, quæ adhuc cruda est affectio; sed etiam ea, quæ sana sunt, absumunt, & colliquant: ubi autem corpus imbecille fit, prævalet morbus, & remedium non habet. Ex quo allatæ Galeni, & Vales. auctoritates intelligendæ sunt cum grano salis; scilicet, si totum fuerit probe mundum, & principium præterierit, tunc resolventibus erit locus. Quod autem hæ auctoritates ita intelligantur, probo ex Aëtio Tetrab. 1. Serm. 30. Cap. 20., ubi de Cucurbitulis, tanquam de remedio locali sic ait. Neque in corporibus repletis, nec in principiis morborum, Cucurbitulis utemur, sed quando evacuatum fuerit totum corpus, & non amplius influxerit parti, cui sunt adhibendæ, & opus fuerit movere, discutere, & attrahere relictam in parte inutilem fluxionem. Ecce ergo, an qualiscunque evacuatio sufficiat, an opus sit pro illarum recto usu, quod excesserit principium, ubi probatum est, quod in principio, non exquisite evacuato toto corpore, in febre pestilenti, Cucurbitulæ dorso non debent adhiberi; & hoc contra aliquot recentiores, quibus nunc aliqua in parte morem gerere placet.

In augmento igitur, & statu, illas omnino non damno, sed dorso tantum affigendas esse non consentio: nam cum in augmento, partim repellendi, partim resolvendi sint indicationes, ut probatum fuit; cum cucurbitulæ habeant vim resolvendi tantum, in parte affecta tantum illarum non erit usus rationalis, nec salubris. Quid igitur erit tunc agendum? Si Medico libeat illas dorso applicare, simul & natibus, & coxis, & cruribus applicet; tunc enim (cum repellendum quidem sit, non ratione fluentis materiæ, quæ jam fluxa est; sed solummodo præ timore, ne adhuc fluat) qui illas eodem tempore, quo dorso & partibus quoque inferioribus applicaverit, metu fluxionis solvetur; sic enim à partibus illis, ad partes supernas non concitabitur fluxio. In statu pariter censeo illas esse applicandas eodem modo, quo & in augmento; sed in statu præstat quiescere; nam etsi tunc resolvendi tantum adsit indicatio, id tamen citra morsum, id est, leviter est agendum, & hoc, ne de novo irritetur fluxio: sed cum cucurbitulæ valentius attrahant, experientia eorum, quibus affiguntur, tutum non est illas soli dorso affigere, sed præstat & partibus infernis id facere; quod & in augmento fit. Nec valet objectio. Sunt Cucurbitulæ remedium imbecillum, ex Celso Lib. 2. Cap. 11. Sunt enim remedium, in mittendo sanguine, respectu sectionis venæ, minus validum; cum alioquin fortiter attrahant materiam in alto reconditam. Sed etsi Recentiorum opinionem, de illarum usu in illis partibus, hisce duobus temporibus, non improbaverim; mihi tamen probatur magis usus Antiquorum; & inter alios Aetii, qui Tetrab. 2. Serm. 101. Cap. 129. proponit unctionem ex *Oleo*, *Nitro*, *&* *Aqua*, qua inungi jubet totum corpus; quia fit revulsio à toto, & evacuatio à parte affecta, citra morsum, & ægrotantis detrimentum; cum alioquin, ex usu Cucurbitularum eo tempore supra dorsum, multos ægros jugulatos viderim. Rhasis pariter antiquus Medicus Syrus, Tract. de Peste, probat, ut *Aqua calida* tunc totum corpus foveatur; sicque in idem tendit, in quod & Aetius.

Ubi

Ubi explicatum est, quando illis uti liceat dorso applicitis, & quando non; nunc propono damna, quæ ex illarum abusu contingunt. Aetius 1. Tetrab. Serm. 3. Cap. 20. sic dixit; Illud porro sciendum, quod non solum localis venæ sectio detrimento est, antequam universum corpus vacuatur, per affectas partes sanguinem detrahens, sed etiam cucurbita; & venæ quidem sectio minus periculosa; pro ratione enim attractionis materiæ, etiam sanguinis excretionem facit; cucurbita vero, tum impetu applicationis, materiam violenter attrahens, tum multum loci occupans, nec vasis tamen sensibilem scissuram faciens, attrahit quidem notabilem materiam, non evacuat vero pro ratione attractæ; & præcordiis quidem intempestivè applicita, præsertim in continentibus febribus, & semitertianis, & maximè si mens ægri fuerit turbata, & sensus sit obtusus, strangulatus, & mortem eadem die inducit. Augen 2. T. Epist. ad Hieron. Vitellesc. de scarificatione sic dixit; Illa certe, quæ fit ad malleolos, in febribus pestiferis, longe tutior est; quæ vero fit in dorso, longe periculosior: tuta quidem est, quia dum illas partes scarificamus, utique ob dolorem, & ob situm, deorsum fit attractio sanguinis sursum fluentis, nec adest periculum in transitu aliquod: at sanè periculum est, in dorso scarificatione facta, ne major fiat humorum attractio, quam vacuatio, sanguisque postea venenatus, hærens in via, graviorem affectum faciat. Adeo perspicuum est, ut mirari liceat illos, qui in delirio febrium pestilentium, ob vapores biliosos à corde, in quo viget putredo, cerebrum petentes, dorso cucurbitulas affigunt; ducti hac ratione, ut cerebrum exonerent; cum præter citatum Aetii textum, qui illos damnat, dixerit & Galenus 2. de Loc. Aff. C. 9. Nam per solum consensum læso cerebro, si ea pars, quæ primitivo affectu laborat, fuerit curata, priusquam cerebro propria aliqua eveniat dispositio, nullum in ipso relinquitur accidens. Ut quid igitur tunc temporis, in quo maxima viget putredo in corde, & præcordiis, Cucurbitulas dorso affigere, & ægrum forsitan convaliturum, jugulare? tunc quidem revellendum est ab ipso corde omnibus, quibus fieri potest, auxiliis; nam corde exonerato, statim liberabitur & cerebrum.

Primis igitur tribus supra allatis rationibus respondeo, hanc consuetudinem non esse bonam, imo, si simpliciter intelligatur, esse præter rationem, & insalubrem; ideoque è medio tollendam, nec à Medico, nisi supradictis conditionibus, & temporibus esse servandam.

Ad quartam vero respondeo; quod aliud est, revera imitari naturam recte operantem, aliud, hoc sibi saltem persuadere. Credit quidem, qui illas in febre pestilenti in principio affigit dorso, recte operari; at re ipsa pessime agit: nam imitari naturam recte operantem, est facere eo modo, quo ipsa facit, quando recte operatur; at natura in principio nunquam quicquam recte, & salubriter excernit; ergo nec Medicus id poterit. Et quod hoc verum sit, dixit Galenus 4. Aphoris. Comment. 22. Quando aliquis incipit morbus, tunc si quid excernitur, nihil naturæ ratione fit, sed sunt omnia casus earum, quæ sunt in corpore dispositionum; quo enim tempore à causis morbum facientibus natura gravatur, adest autem humorum cruditas, tunc aliquid recte evacuari est impossibile; siquidem necesse est præire coctionem, subsequi discretionem, & postea evacuationem, ad hoc ut fiat bona crisis. Ecce igitur, an tentare in principio movere materiam infarctam in foco putredinis, sit imitari naturam recte operantem? quin potius, cum tunc temporis quilibet motus sit symptomaticus, illique infestus, tenetur Medicus, ut naturæ opem ferat, cuique motui obviam ire?

Verum objiciet aliquis; febris est pestilens, cum multa materia crassa infarcta in foco putredinis, tum æger sumsit pharmacum, jam facta fuit sanguinis missio, habito virium respectu, adhuc tamen urinæ sunt subjugales, video ægrum in periculo versari; quo casu, melius est, ex Celso, anceps experiri auxilium, quam nullum. Num quid ergo licebit temeraria via incedere, pro illius salute, & dorso Cucurbitulas affigere?

Cui respondeo, cum Hippocrat. 2. Aphoris. 52. Omnia secundum rationem facienti si non succedat secundum rationem, non est transeundum ad alia, stan-

te eo, quod à principio visum est: & ratio est, quia si non juvant ea, quæ cum ratione fiunt, minus juvabunt ea, quæ præter rationem; & temerario uti auxilio, in quo tamen aliquid sit spei, non est omnino præter rationem; at omnino præter rationem est, tunc in hoc auxilio spem habere, cum, ut probatum fuit, nullam possit afferre utilitatem, imo potius ægrum forte sanandum, in mortis periculum conjicere. Hæc sunt, quæ placuit, ad laudem, & gloriam Dei Omnipotentis, & utilitatem hominum afferre.

FINIS.

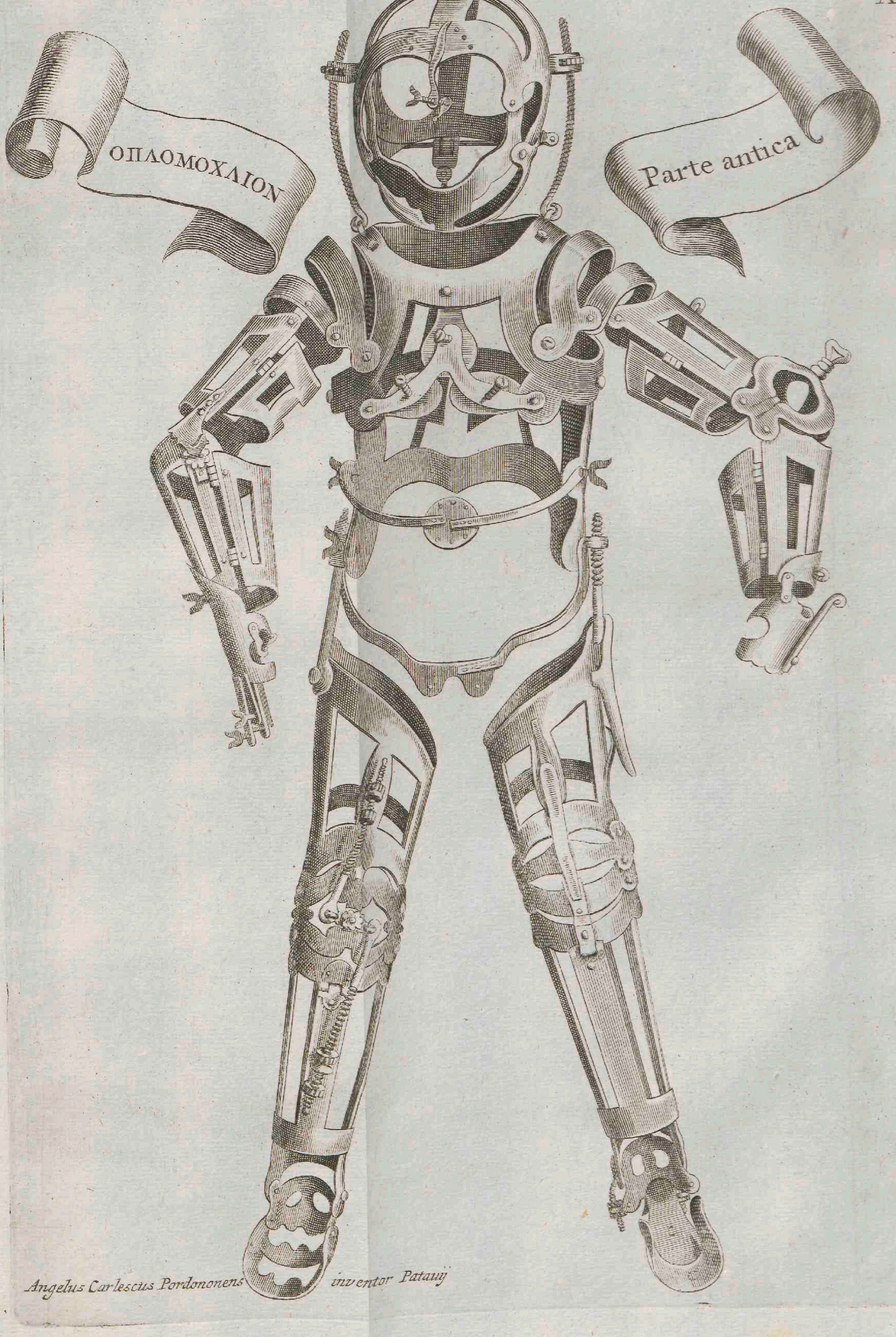

Angelus Carlescus Pordononens inventor Patauij

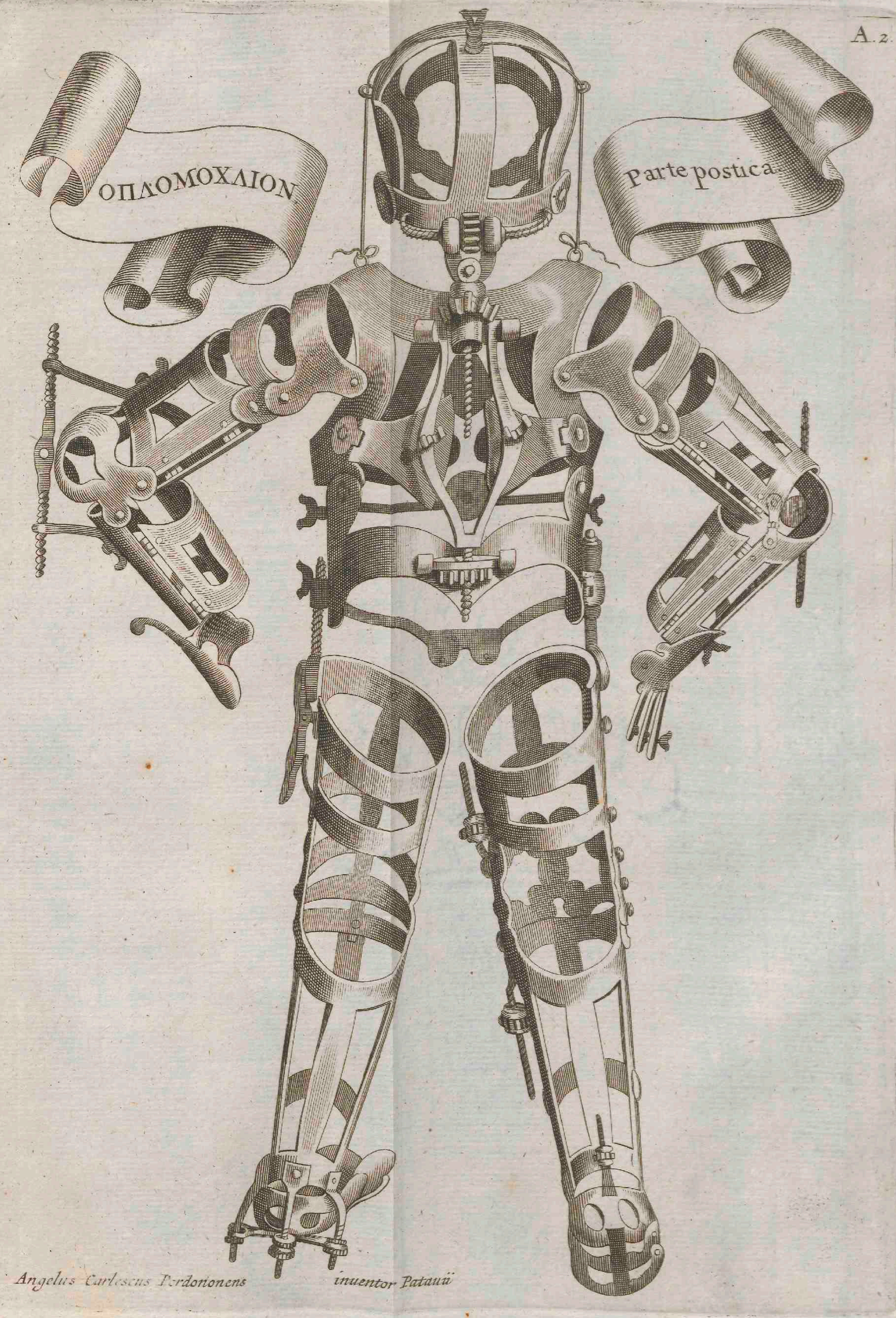
ΟΠΛΟΜΟΧΛΙΟΝ
Parte postica.
Angelus Carlescus Pordonionens
inuentor Pataui

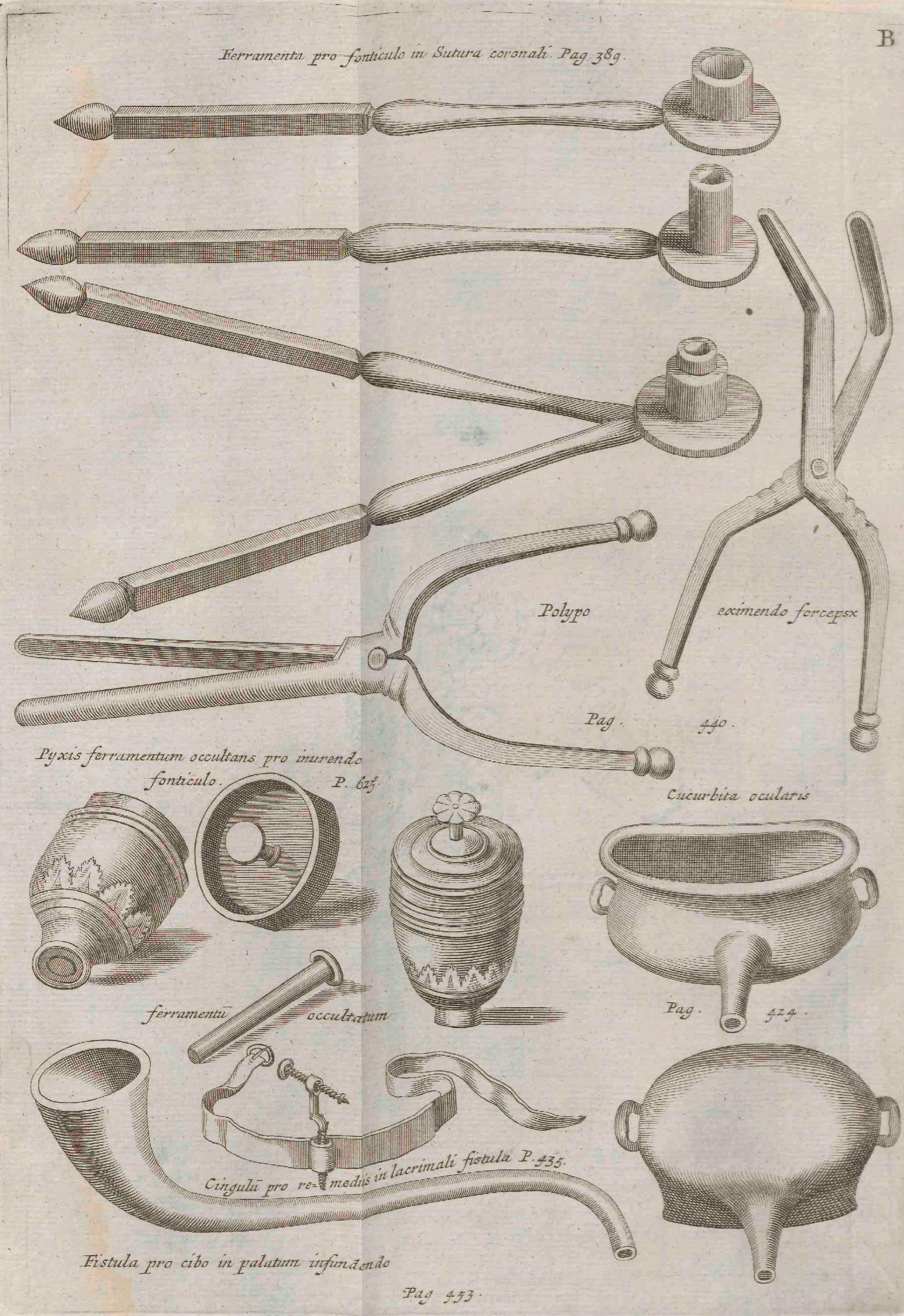
B
Ferramenta pro fonticulo in Sutura coronali Pag. 389.
Polypo eximendo forcepsx
Pag. 440.
Pyxis ferramentum occultans pro inurendo fonticulo. P. 625.
Cucurbita ocularis
ferramentū occultatum
Pag. 424.
Cingulū pro re-medīs in lacrimali fistula P. 435.
Fistula pro cibo in palatum infundendo
Pag 453.

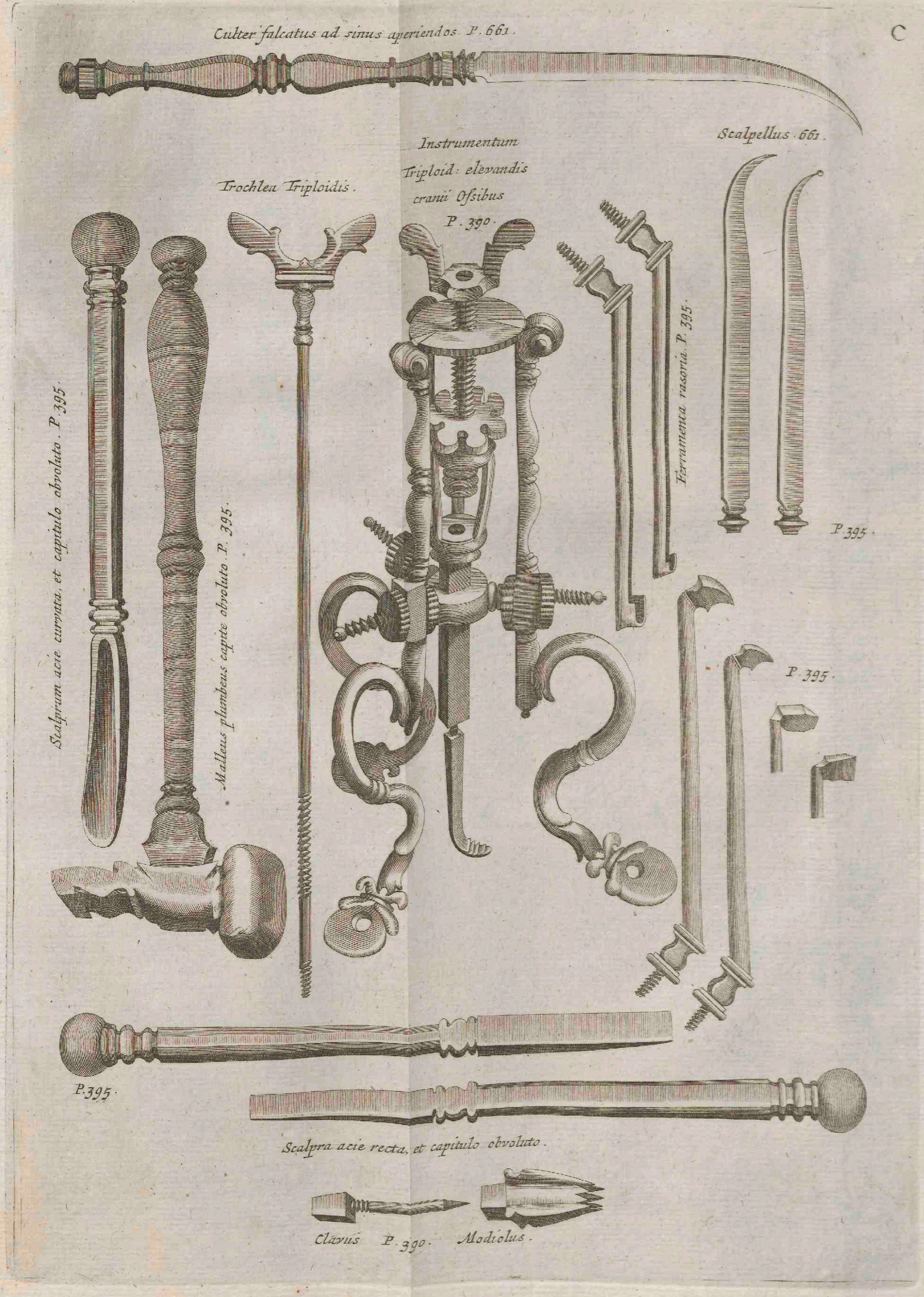
C
Culter falcatus ad sinus aperiendos. P. 661.
Scalpellus. 661.
Instrumentum Triploid: elevandis cranii Ossibus P. 390.
Trochlea Triploidis.
Scalprum acie curvata, et capitulo obvoluto. P. 395.
Malleus plumbeus capite obvoluto. P. 395.
Ferramenta rasoria. P. 395.
P. 395.
P. 395.
P. 395.
Scalpra acie recta, et capitulo obvoluto.
Clavus P. 390. Modiolus.

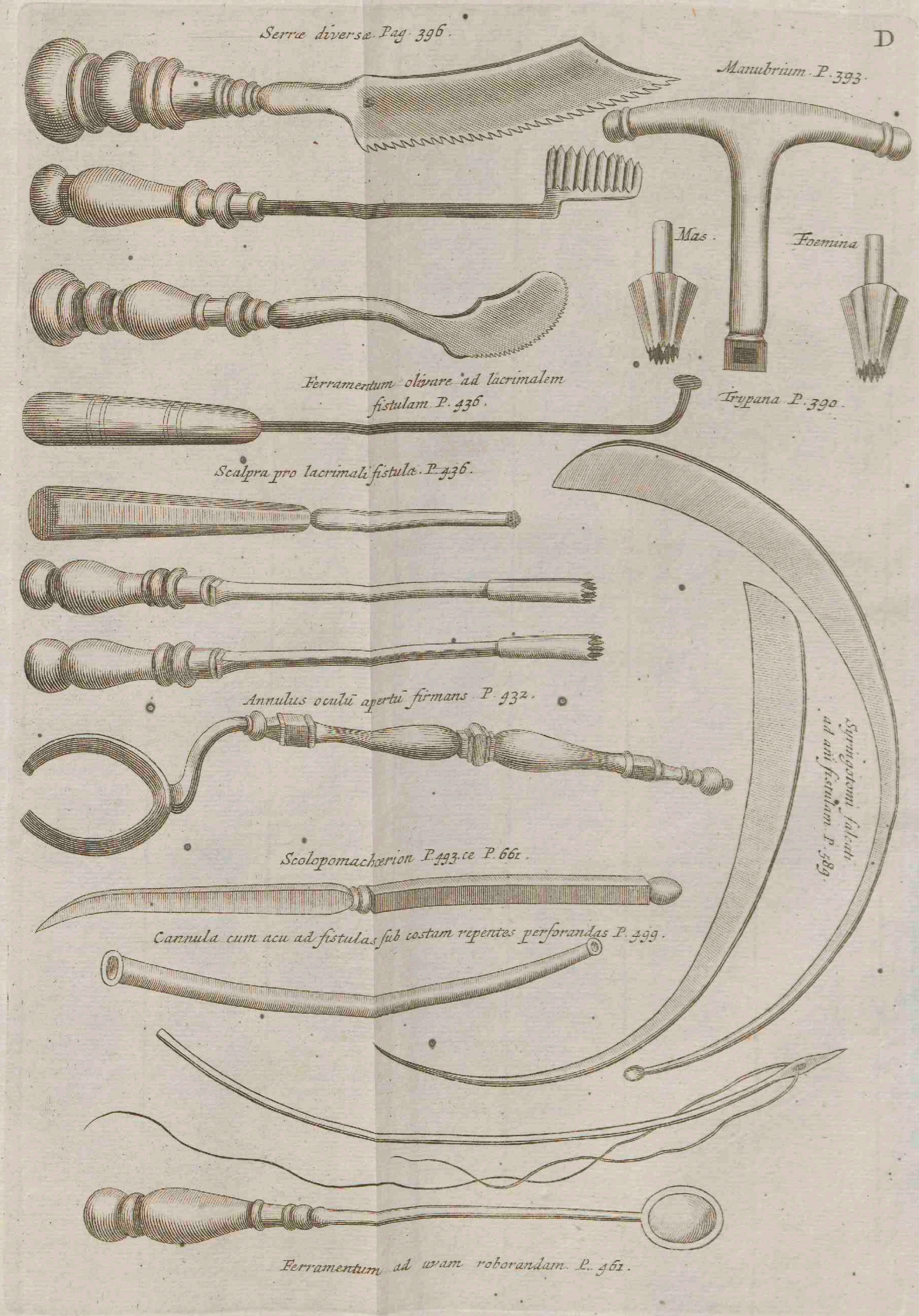
D
Serræ diversæ Pag. 396.
Manubrium P. 393.
Mas.
Foemina
Ferramentum olivare ad lacrimalem fistulam P. 436.
Trypana P. 390.
Scalpra pro lacrimali fistula. P. 436.
Annulus oculū apertū firmans P. 432.
Syringotomi falcati ad ani fistulam P. 583.
Scolopomachærion P. 493. ce P. 661.
Cannula cum acu ad fistulas sub costam repentes perforandas P. 499.
Ferramentum ad uvam roborandam P. 461.

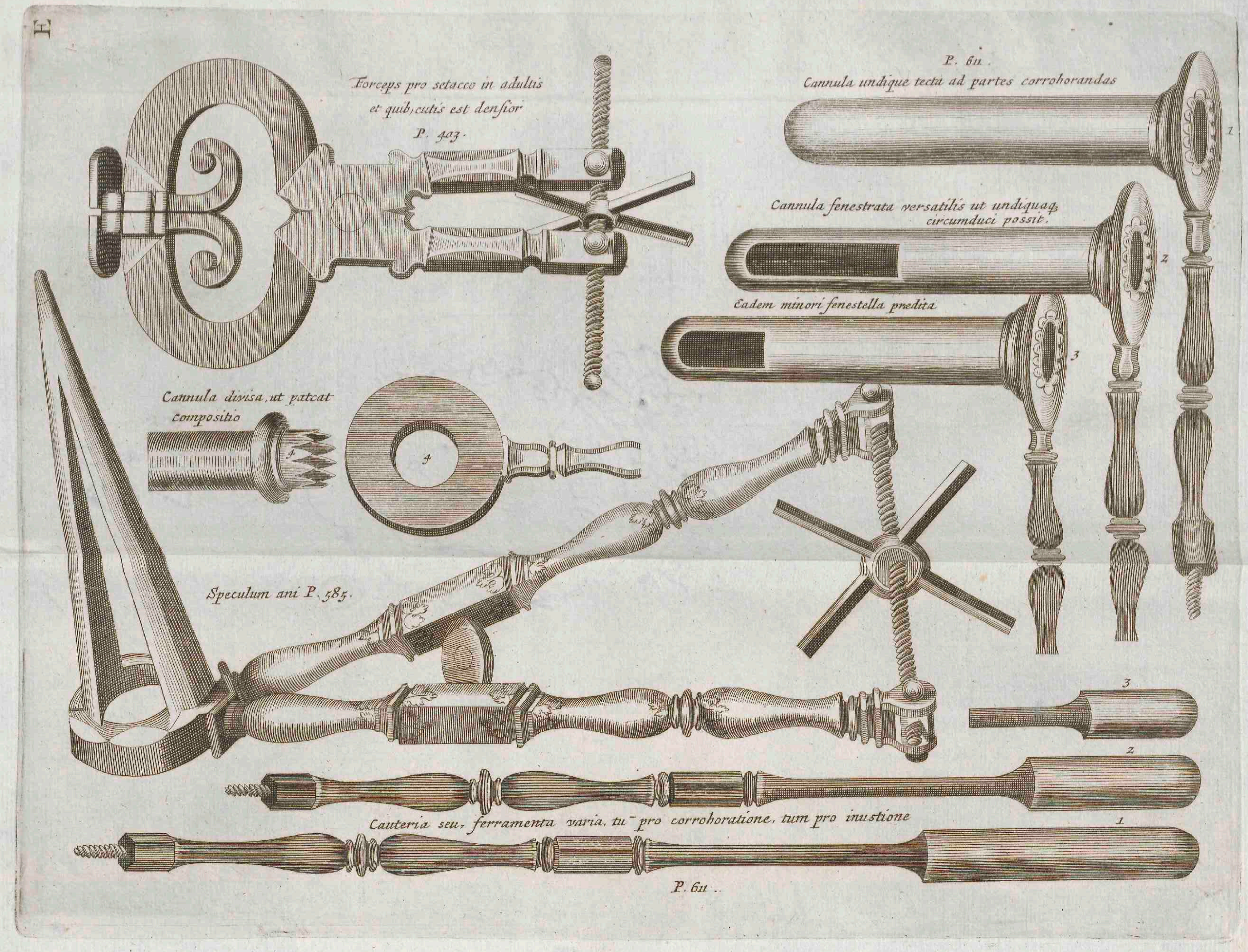
E
Forceps pro setacco in adultis
et quib, cutis est densior
P. 403.
P. 611.
Cannula undique tecta ad partes corrohorandas
1
Cannula fenestrata versatilis ut undiquaq,
circumduci possit.
2
Eadem minori fenestella predita
3
Cannula divisa, ut patcat
compositio
4
4
Speculum ani P. 585.
3
2
Cauteria seu, ferramenta varia, tu- pro corrohoratione, tum pro inustione
1
P. 611.

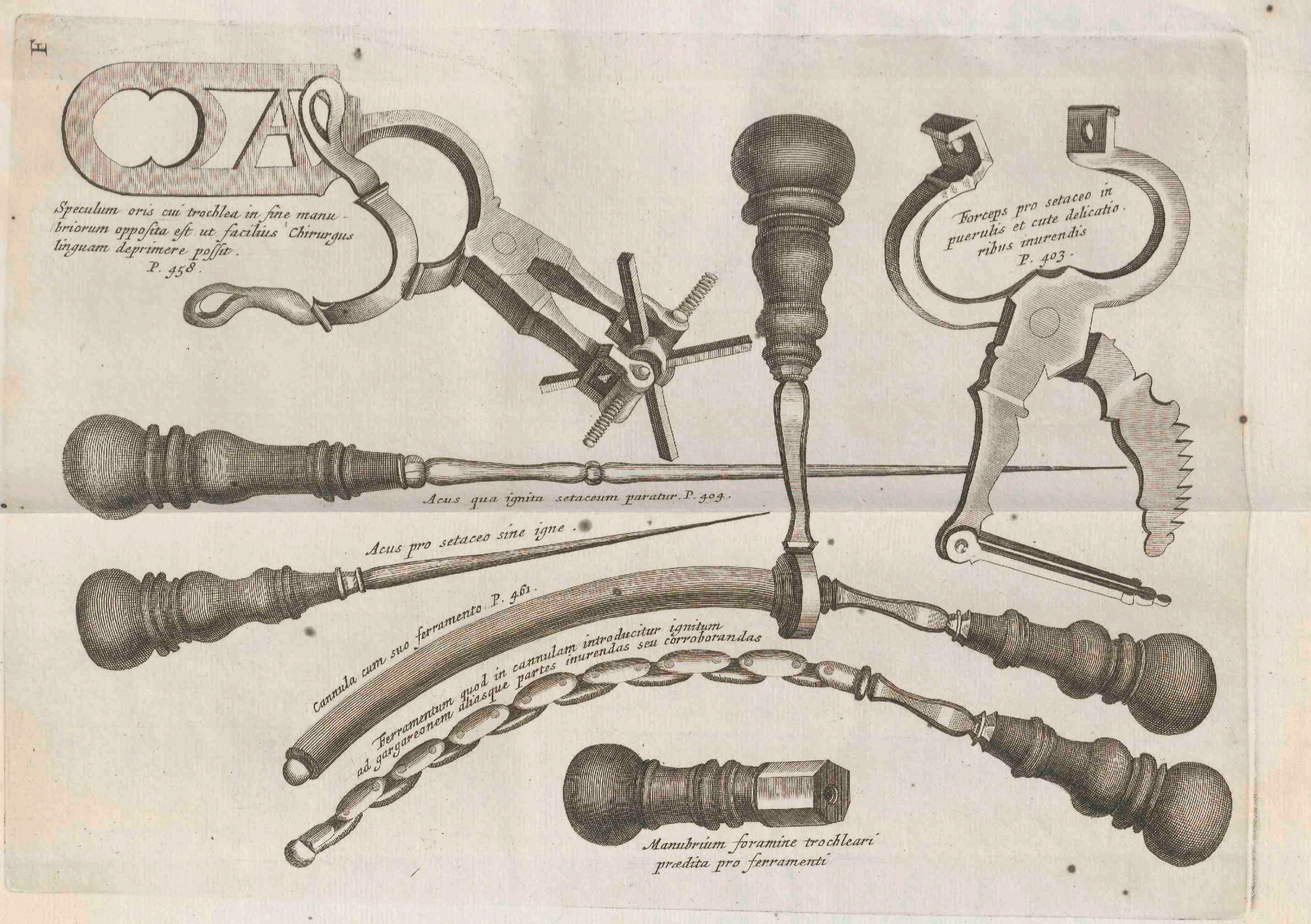
F
Speculum oris cui trochlea in fine manu-
briorum opposita est ut facilius Chirurgus
linguam deprimere possit.
P. 458.
Forceps pro setaceo in
puerulis et cute delicatio-
ribus inurendis
P. 403.
Acus qua ignita setaceum paratur. P. 404.
Acus pro setaceo sine igne.
Cannula cum suo ferramento P. 461.
Ferramentum quod in cannulam introducitur ignitum
ad gargareonem aliasque partes inurendas seu corroborandas
Manubrium foramine trochleari
prædita pro ferramenti

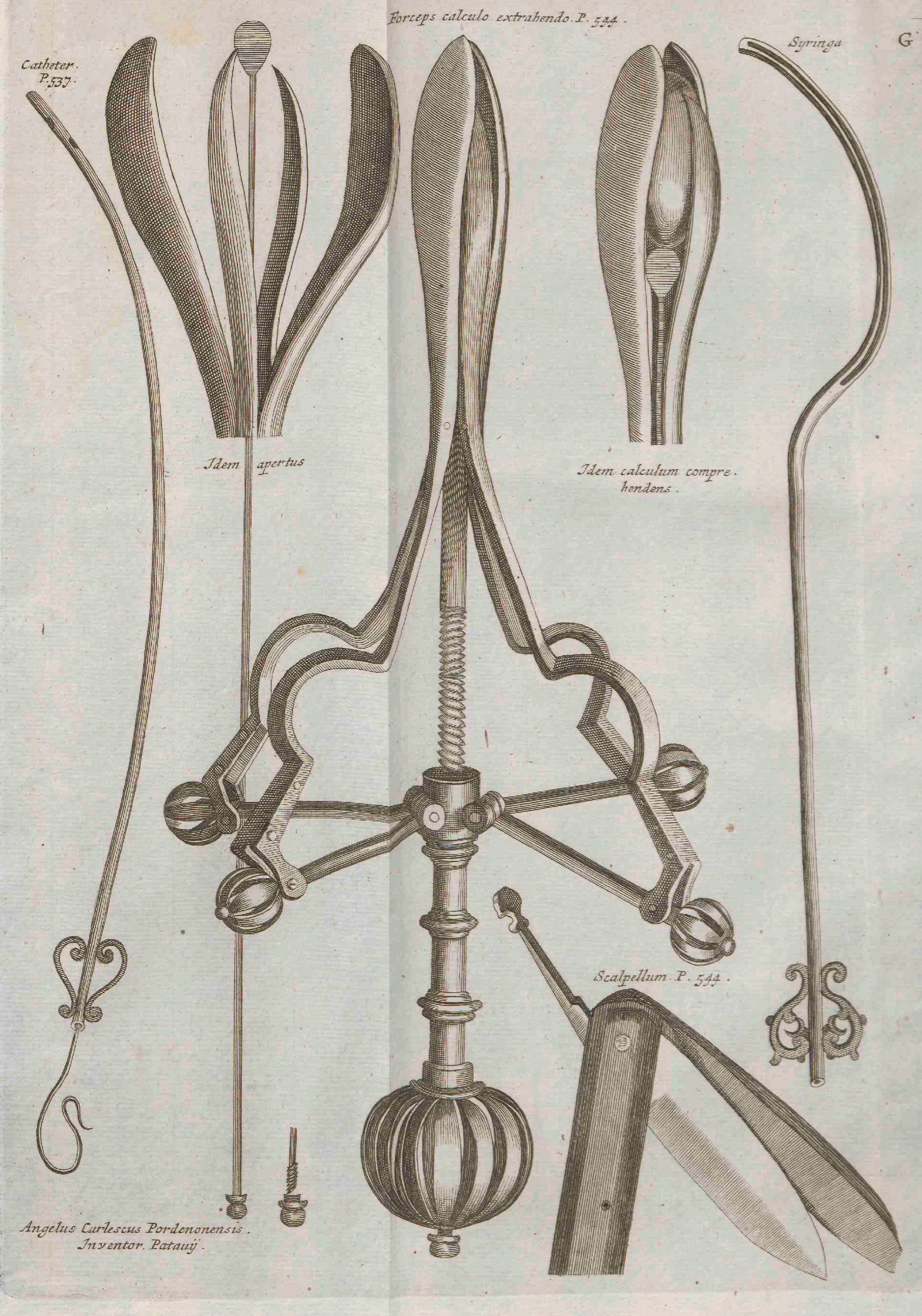
Forceps calculo extrahendo. P. 544.
G
Catheter. P.537.
Syringa
Idem apertus
Idem calculum compre-
hendens.
Scalpellum P. 544.
Angelus Carlescus Pordenonensis.
Inventor. Patavij.

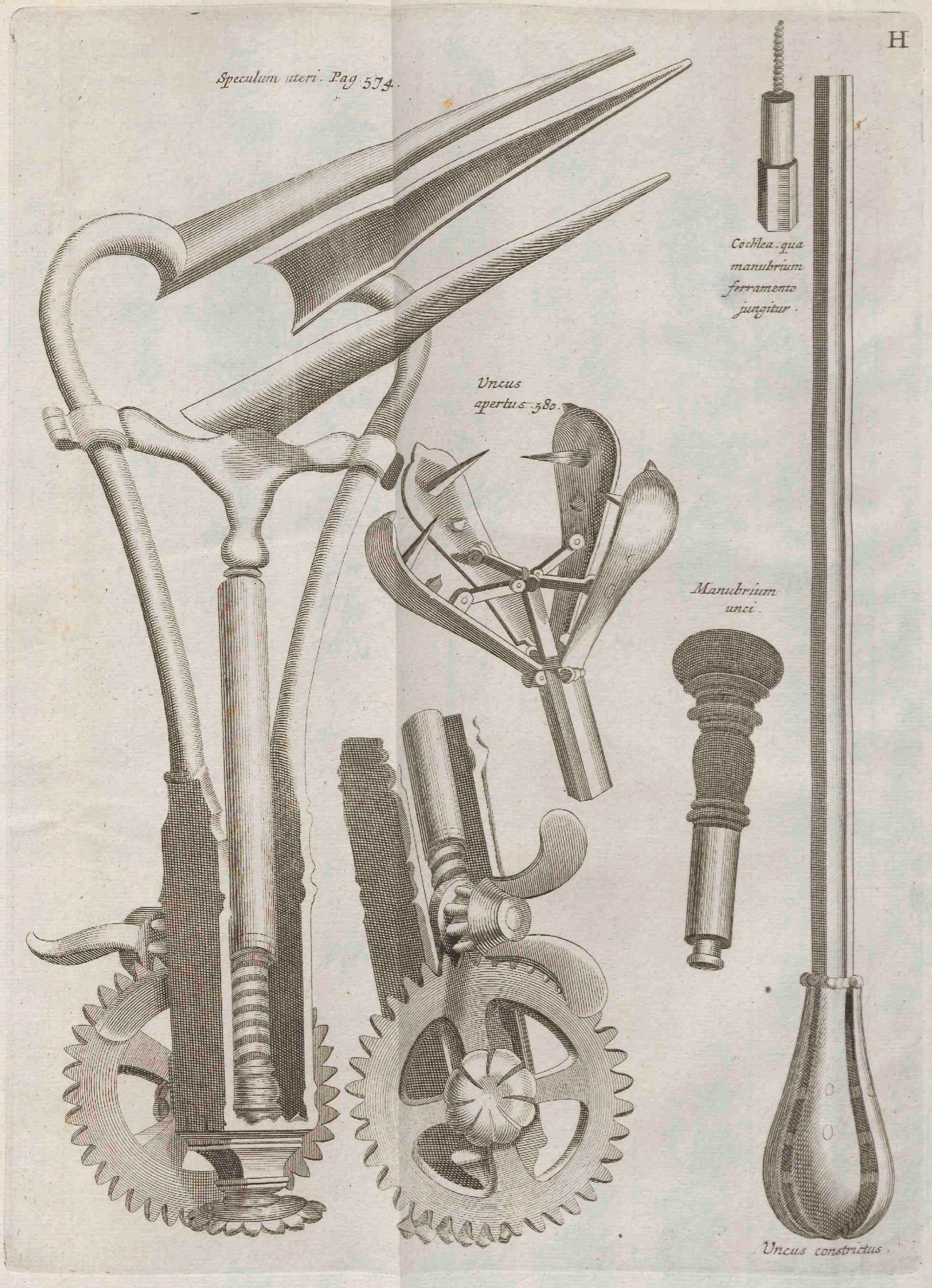
H
Speculum uteri. Pag. 574.
Cochlea, qua
manubrium
ferramento
jungitur.
Uncus
apertus. 580.
Manubrium
unci.
Uncus constrictus.

INDEX RERUM NOTABILIUM

In Pentateucho & in Operationibus Chirurgicis contentarum Locupletissimus.

A.

Abdomen triplici modo ex Galeno, suitur. 531
in Abdomine vulnerato descensus materiæ ut cognoscatur. 223
Abdominis descriptio. 217
in —— perforatione, ab Auctore administrata, duo mortui. 529
in —— —— locus inquirendus, Celsus explicatur. 523
in —— —— quæ partes lædi possunt. 521
Abdominis sectio, ex Celso & Avicenna. 523. 524
in Abdominis sectione instrumentum. 523
in —— —— quid agendum, viribus dejectis. 527
in —— —— quæ doloris causæ. 528
Abdominis Sutura. 221
in Abdominis Sutura cautio. 668
Abdominis suturas cur Galenus proponat. 531
—— sutura triplex. 668
in Abdominis vulnere penetrante, partibus principibus ut prospiciendum. 222
Abdominis vulneris consuendi modi duo. 222
—— vulnus, intestino vulnerato, non tenendum est apertum. 224
—— vulnerum differentiæ, ac signa. 218
Ablatio partis emortuæ, secundum modum Antiquorum. 103
Ablutio ulceris humidæ intemperiei ut fiat. 299
in Abscessu curatio quæ conveniunt epulotica. 45
in —— locus sectionis faciendæ. 662
Abscessus cum folliculo Chirurgia. 663
—— cur aliqui habent folliculum, alii non. 140.k
—— folliculo contentus quomodo curandus. 659
—— Galeni modus recipitur. 653
in Abscessus incisione decor observandus. 656
Abscessus incisioni quæ figura conveniat. 656
—— male secti incommoda. 655
—— quomodo ab Auctore curari sint soliti. 651
—— quid sit. 140.i
—— signa, & differentiæ. 140.k
—— tribus modis à diversis aperitur. 651. 652
Abscessuum causæ. 140.i
—— curatio consistit in evacuatione materiæ. 140.l
Acetum cum emplasticis mistum dolorem cur leniat. 48
—— quid præstet in curatione Oedematis. 66
Acia quid sit. 430
—— ejus usus. 430
Acus pro setaceo parando, qualis esse debet. 404
—— pro sutura vulneris qualis esse debeat. 152
—— qualis requiratur in sutura vulnerum. 667
—— quo minus corpus transit, eò minores sequuntur inflammationes. 249
Adductio labiorum vulnerati vasis quomodo fiat. 174
Adolescentes quomodo infibulentur. 548
Adstringentia quæ mitia, valentiora, valentissima. 31
Adustiones jecoris, lienis & ventriculi duo præstare deberent, quorum neutrum præstant. 507
Adustio ventriculi, secundum Albucasin. 508
Æger quomodo in sectione abdominis collocandus. 527
in Ægilope, Auctoris Chirurgia. 436
Ægilopis initium, & progressus. 434
Ægilops quomodo in principio, & quomodo in progressu curetur. 435
Ægri, qui caput attollere nequeunt, quomodo sint cibandi. 465
Ægyptii cur nympham excidant virginibus. 568
Æs ustum præstantissimum epuloticum. 283
Ætius contradicit Hippocrati de vena hæmorrhoidali aperta servanda. 615
—— expositus. 59
Albucasis formicarum capitibus intestinum vulneratum adducit. 224
Althebegium quid sit. 70
in Amputatione partis, quomodo Auctor symptomata devitet. 628
Anchiliops quid sit Paulo. 435
Ancyloblepharon oculorum vitium. 414
—— unde veniat. 414
in Angina asperæ arteriæ perforatio. 475
in Anginæ cura cautio. 479
Angylotomon quid sit. 462
Anodyna & adstingentia in reposito cubito. 364
—— & concoquentia, quæ conveniunt in vulnere duræ matris. 209
—— & Phlegmonem arcentia in fracturis cum vulnere, quæ desiderentur. 343
Anodyna quæ. 47
Anodynis quæ admiscenda in dolore, ex inflammatione orto, & cur. 47
Anthracis non pestilentis signa. 92
—— pestiferi curatio qualis. 95

in Ani fistula lini usus. 587
Ani fistula quomodo incidenda. 587
— partes a cava vena nutritæ. 597
— procidentia quomodo curanda. 583. 584
— Ulcus quomodo curandum. 585
in Ano, ulceris quantitas quomodo conjicitur. 585
Anus imperforatus quando sic relinquendus. 582
— non perforatus quomodo ab Auctore curetur. 582
— — — Pauli Chirurgia hic improbatur. 583
Apertio spontanea, in quibus abscessibus non sit expectanda. 652
Apostema in angina quomodo rumpendum. 478
Aqua abdominis, an potius per scrotum, an per abdomen extrahenda. 520
— an digerat. 66
— ex Abdomine in scrotum descendens, quomodo eliciatur. 564
— frigida repellit, & in parte digerit. 161
Aqua tepida fundit, & liquat humores. 295
— vitæ chalybeata adhibetur utiliter ulceribus humidis. 299
Aquæ frigidæ potus universum corpus refrigerat. 172
— tepidæ fotus in ulcere sicco. 295
— thermales convenientes pro fistulis in ano. 316
— — sanant herpetem miliarem. 108
Aquosi tumores qui. 8
— tumoris signa, prognostica & curatio. 81
Aretæus perforationem asperæ arteriæ improbans sed refutatus. 480
Aristoteles explicatus. 576
Arma an veneno infici queant. 680
Arsenicum sublimatum præstans medicamentum ad scrofulas auferendas. 116
— — circa Arteriarum vulnera cautio. 179
Articuli dolor a pituita. 612
Arteria aspera quando tuto secatur. 477
— — quando secanda, quando non. 476
Arteriæ asperæ curatio. 251
— — incidendi locus atramento signandus. 481
— — instrumenta. 482
de — — perforatione, Auctoris opinio. 480
in — — — difficultates duæ. 475
Arteriæ asperæ quæ profunditas sectionis exigatur. 482
— — sectæ foramini cannula indenda. 482
— — sectio cur non statim sub larynge fiat. 481
— — sectio, ex Paulo. 479
— — — veterum damnatur. 479
— — vulneratæ unio. 482
Articuli dolor a pituita. 642
— in duplici casu uruntur & cur. 643. 645
— omnes frigidi. 643
— qui magis, vel minus proni ad luxationem. 348
— quando urendi. 642
— quo loco ex Hipp. & Paulo, & quibus ferramentis. 646. 647
— relaxati historia. 644
— rigidi casus. 631
— sunt imbecilles, quia exsangues, frigidi, & excarnæ. 256
pro Articulis rigidis Auctoris instrumentum. 632
Articulorum dolor quomodo augeatur. 644
— remedia. 631
— rigiditas ex mora curabilis. 631
— Vulnera propriè quæcensenda. 256
ante Articulorum ustionem quid agat Hippocrates. 646
Articulorum Vulneribus siccantia conveniunt. 258
in Articulorum Vulneribus quibus medicamentis imbuenda sit turunda, ut foramen apertum servetur. 257
Articulorum vulneris sutura improbatur. 256
— vulnus periculosum. 256
Articulum humor pituitosus duobus modis offendit. 642
Articulus cubiti, cur difficulter prolabatur, & reponatur. 362
— duobus modis excidit. 643
— ex quibus constet. 255
— immobilis quomodo ustione curetur. 647
Atheroma curatur septicis, vel excisione. 140. m
— quid sit. 140. l
Atheromatis causæ, signa & indicationes. 140. m
— curatio post ruptum folliculum. 140. n
— incisio unica, vel duplex. 140. m
Aversio sanguinis fluentis in vulneribus vasorum quibus rebus fiat. 183
Avicenna quomodo intelligat sectionem ad myrtei follii similitudinem. 657
Avicennæ lapsus in cura erysipelatis. 59
Avicennas in tumore statuit omnis generis morbos reperiri. 1
Auctor cur quasdam Chirurgias reprobet. 635
— & Vesalius quomodo partes emortuas auferant. 104
Auctores, qui perforationes asperæ arteriæ improbarunt. 480
— qui perforationem asperæ arteriæ probarunt. 480
Auctoris experientia in extrahendis corpusculis ex auribus. 470
— fidelitas in communicandis secretis. 554
— historia ab Averrhoe allata absurda. 570
Auctor purum erysipelas in facie se non vidisse testatur. 54
— quibus medicamentis vulnera articulorum curet. 258

Auctor quomodo aquam abdominis exſiccet. 527
—— —— incidat abſceſſus. 660
—— —— novo modo Lagopthalmon curet. 421
—— vulnera articulorum conſuere ſolet. 258
Auditorius meatus. 467
—— ejus obſtructio à nativitate ex duplici membrana. 467
Augulare corpus quomodo ex aure eximatur. 469
—— —— quomodo rotundum. 469
Augularis corporis ex aure extractio in caſu difficili ſecundum Paulum. 470
Auriculæ cartilago puncta inflammatur, & putreſcit. 247
—— vulneratæ unio ut facienda, cum & ſine ſutura. 247

B.

Balneum in phlegmone, pro revulſione, quale conveniat. 22
Bilis atræ præter naturam duæ ſpecies, earumque cauſæ. 117
Bilioſi tumores qui. 6
Bilioſus humor, alius in ventriculo, alius in hepate gignitur. 49
—— humor in hepate genitus duplex. 49
Bilis quomodo a ſua natura recedat. 50
—— ſanguine calidior eſt. 50
—— ut præparanda, & expurganda in ulcere dyſepulotico. 287
Bracherium vulgo dictum pro hernia inteſtinali. 561
—— ejus utilitas. 563
Bronchocele duobis modis curat Celſus. 472
—— quid. 471
—— quomodo a ſtruma differat. 471
in Bronchoceles curatione, Auctor potius glutino quam ſutura utitur, & cur. 472
Bronchoceles, & ſtrumæ ſitus, & conſtitutio. 474
Bronchocele unde dicta. 471
Bubo è ſola ſanguinis redundantia ortus, ut curandus. 86
—— gallicus ut curandus. 90
in Bubone a ſanguine orto repellentia improbantur. 86
in —— a ſanguinis redundantia orto Anodyna. 86
in —— a ſanguinis redundantia orto, digerentia conveniunt. 86
in —— bonæ criſis conditiones. 86
in —— gallico ſuppurantia, non digerentia conveniunt. 89
in —— —— ut adminiſtranda ſectio. 89
Bubones caute incidendi. 558
—— gallici rebelles ut tractandi. 90
—— ſi diutius protrahuntur, terminantur in fiſtulas. 83
Bubonis Gallici conſolidatio quomodo, & quando molienda. 91
—— non contagioſi inciſio ut adminiſtranda. 88
—— non contagioſi pars affecta. 84
—— non contagioſi ſigna & cauſæ. 84
in Bubonis tota materia, ſuppuratio non fit uno, eodemque tempore. 87
Bubonocele a Paulo per inciſionem, & per uſtionem curatur. 558. 559
—— an ſit dicenda hernia. 558
—— quid ſit. 558
—— unde fiat. 558
in Bubonocele Auctoris pila. 559
Bubo non contagioſus qualis tumor. 84
—— peſtilens ut tractandus. 91
—— quid ſit, & ejus differentiæ. 83
—— ſectione apertus, quomodo mundificantibus, & ſarcoticis tractandus. 88
—— ut curetur digerentibus. 87
—— ut ſuppurantibus, & digerentibus curetur. 87
Bubonum prognoſis. 84
Butyrum detractione cruſtæ, poſt uſtionem ablatæ partis rejicit Auctor. 106
—— quando non conveniat fonticulis. 625

C.

Cagnoli inſtrumenta addentes eximendos. 457
Calabri primi calluerunt rationem amiſſi naſi reparandi. 242
in Calculi extractione fraus quorundam. 541
in —— —— vulneris curatio. 544
in —— —— modus Antiquorum rejicitur. 543
in —— —— modus Recentiorum. 544
in —— —— ſitus ægri. 542
in —— —— Veterum lunata inciſio damnatur 543
in Calculo expellendo conatus naturæ. 539
Calculus duplex. 539
—— quibus, & quando extrahendus. 540
Calefactio irrata ſupplet aduſtionem. 538
pro Calli generatione in fracturis materia interna, & externa. 335
Calli minoris, vel majoris ſigna, cauſæ, & curatio. 338
Callo generando qui victus debetur. 335
Callus ex qua materia generetur. 335
—— quando generandus in fracturis. 336
—— quomodo fiat, & ex quo humore. 309
—— ubi gignatur in fiſtulis, & qua ratione cognoſcatur. 309
Calor accenſus & dolor ſunt cauſæ fluxionis in parte recipiente. 288
—— nativus in Phlegmone quomodo augendus. 40
—— —— quinque de cauſis corrumpitur. 95
Calx viva inutilis ad glutinum. 158
Cancer an doleat. 118
—— cauſæ, differentiæ, & ſubjectum. 116, 117
—— cur mammillis maxime infeſtus. 117
—— cur ſic dictus. 116

Cancer etiam perfectè sanatus, revertitur. 122
—— labiorum quomodo curandus. 449
—— —— —— ab Auctore excidatur. 450
—— in quibus locis sit incurabilis. 123
—— quid sit. 116
—— radicitus exstirpandus. 123
—— sola chirurgia curandum. 521
—— ulceratus ut tractandus. 126
in Cancri cura sanguis ut evacuandus. 119
in —— cura vino, frigida potu, & cibis dyspeptis abstinendum ægro. 126
Cancri curatio cautè instituenda. 121
—— curatio per incisionem. 123
in Cancri curatione sanguinis suppressio. 522
Cancri incisio periculosa. 121
—— signa, prognostica, & curatio. 119
de Cancri sanatione Celsi opinio. 650
Cancri ulcerati curam non debemus aggredi. 126
—— —— modi duo. 126. 127
Cancro non convenit scarificatio. 123
in Cancro quando aperiendi sunt fonticuli. 125
in —— quomodo prohibenda bilis atræ generatio. 120
in —— —— pars roboranda. 120
in —— sanando unguentum ex ranis viridibus. 122
in —— —— serum lactis caprini bonum. 120
Cancro ulcerato quæ conveniunt medicamenta. 127
ad Cancrum Auctoris medicamentum. 520
Cannula Auctoris pro cibandis ægris in constrictione dentium. 452
—— fenestrata in sutura vulnerum quem usum præbeat. 667
—— medicamentis imbuta quomodo intra nares immittatur. 319
Cantharidum effectus. 687
—— pulvis Authoris, pro vesicatorio in inflammatione. 22
—— succedaneum apud Auctorem. 688
Capitis contusio. 189
—— cutis obtusi sensus est. 188
—— —— quibus locis non secetur tuto. 188
in Capitis fractura contusioni vicina, signa observata ab Auctore. 192
Capitis Vulnera diligenter tractanda. 187
—— Vulnerum signa. 191
in Capitis Vulneribus sola inflammatio mortem adferre potest. 195
Capitis Vulnus omne periculosum. 194
—— —— simplex consuendum. 195
Capsulæ cur in fracturis adhibeantur. 713
Carbunculi differentiæ, causæ, & prognostica. 92. 93
—— nomen, & definitio. 91
—— pestilentis signa. 92
Carbunculo non pestilenti convenit venæ sectio ad lipothymiam, nisi quid obstet. 93
Carbunculus semper putrescendo serpit. 93
Caries ossis profunda quomodo curanda. 729
—— —— quomodo per olea, & per ferramenta candentia curetur. 730
Carnositas in meatu urinario quomodo ab Auctore auferatur. 550
Caro adnata in sinu muliebri quomodo curetur. 575
—— crassa, & putrida circa molares quomodo auferenda. 450
—— quomodo durior gignatur. 170
—— quæ ob medici negligentiam in vulnere excrescit, ut absumatur. 280
—— quæ ob sanguinis abundantiam in ulcere excrescit, quomodo absumatur. 280
—— superflua in ulcere generatur duplici de causa. 280
à Carnis generatione nunquam otiatur natura. 273, 284
Carpi luxati differentiæ, signa, & curatio. 365
Caruncula in collo vesicæ ut distinguatur a calculo. 319
Carunculæ in collo vesicæ natæ signa & curatio. 320
post Carunculam absumptam in collo vesicæ, ulceris abstersio. 323
ad —— exterendam cauliculi longitudo. 320
Carunculam in collo vesicæ absumi, vel absumptam esse, ut cognoscatur. 323
Cataracta quomodo fiat. 422
—— unde dicta. 422
—— ejus locus ex mente Celsi. 423
Cathæretica medicamenta. 281
in Cathætere inventum recentiorum. 537
Cathæteris appellationes, & materiæ variæ. 537
—— causa eadem quomodo producat effectus contrarios. 560
Cavitas cicatricis ut emendanda. 169
—— —— ut prohibenda. 169
—— major est in ulceris medio, quam in circuitu. 283
Caustica adstringentibus mista conveniunt pro crusta vulnerato vasi inducenda. 178
—— medicamenta non temerè adhibenda. 687
—— quæ callos tollant in fistulis. 309
Causticorum medicamentorum qualitas. 687
Cauterium actuale quid; ejusque materia. 645
—— potentiale quid. 645
Cautiones in usu cathæreticorum, pro absumenda carne superflua ulceris. 281
Celsus ab Auctore reprehenditur. 198
—— de fistulæ incisione explicatus. 590
Celsi locus. 415
Cera qua quantitate admiscenda siccantibus, & adstringentibus, pro ulcere humido. 299
Cerata, & cataplasmata crassa, ad dolorem sedandum inepta. 48
Ceratum sacrum calore ossa extrahit. 344

Cerebrum piæ matri immediatè subjacet. 189
—— *vulneratum, & aeri expositum facilè putrescit.* 210
Cerebri vulnus postulat aerem calidum. 210
—— —— *siccantia non multum oleosa.* 210
Cervix quomodo deliganda, ut venæ pro incisione appareant. 399
Chalazii cura. 418
Chalazion quid sit. 418
Chirurgi defenduntur, qui ante curam otius aliquid parti affectæ imponunt in cancro. 121
Chirurgiæ Operationes finis. 377
—— *propriæ aliquando fiunt communes.* 649
—— *utilitas.* 383
in Cicatrice equis inducenda mos Scytharum. 401
Cicatricem quæ pulchriorem reddunt. 232
ad Cicatricem vulnus ducendum. 281
Cicatricis color pravus. 170
—— *durities quomodo emollienda.* 171
—— *eminentia unde fiat, & quomodo corrigenda.* 169
—— *rugæ unde proveniant, & quomodo tollendæ.* 170
Cicatrix cava a duplici causa fit. 169
—— *in naso facile apparet.* 240
—— *in ulcere, quo siccitatis gradu inducenda, & quibus medicamentis id peragatur.* 282
—— *quid sit.* 281
—— *quibus inducenda, abscescu curato.* 45
—— *retracta, ex vulnere superciliorum ut corrigatur.* 234
Cingulum Auctoris in bubonecele. 559
—— *in umbilici prominentia.* 514
Circumcisio quomodo administretur. 549
Clysteres nutrientes in ablata deglutitione. 255
—— *qua ratione nutrire possint.* 255
Coaptatio facta unde cognoscatur. 690
Collis & vesicæ ulcus qui differant. 316
Colli descriptio. 250
—— *vulneris differentiæ, prognosis.* 250
Collum ex catarrho distortum quomodo curandum. 474
Commissura fracti ossis, ut facienda. 328
Comparatio deligationis fracturarum Hippocratis & Celsi. 331
Condolyma quid. 584
—— *quomodo excidatur.* 584
Conformatio in fracturis duobus expletur. 690
—— *mala ossis fracti triplex.* 700
—— *proba quomodo fiat.* 699
Consilium comiti cuidam ab Auctore datum. 546
Contusio & distorsio ligamenta ut curanda. 187
—— *& distorsio nervi ut curanda.* 186
—— *nervi cum dolore ut curanda.* 186
—— —— *cum exulceratione quomodo curanda.* 185
—— —— *sine exulceratione ut curanda.* 186
Convulsio imminens in punctura nervorum ut præcavenda. 184
—— *præsens in vulneribus nervorum quomodo curanda.* 184
Convulsionis causa in punctura nervi quæ fit. 184
Corpus cur bisecatur in jecur, & renes in contrarietate revulsoria. 17
—— *exiguum, & rotundum si in aurem inciderit, quid agendum.* 469
Coxendicis articulus quomodo aduratur. 647
Cranii fracti signa in incisione, & perforatione. 191
—— *fractura quomodo exploranda, sicutis rupta.* 192
in Cranii fractura simplici quæ medicamenta ossi conveniunt. 200
in —— —— *quando instituenda ossis derasio.* 199
in —— —— *penetrante duo pericula.* 201
in —— —— *scopi & indicationes.* 201
Cranii os quibus instrumentis perforetur. 203
—— *osse fracto, num integram cutem secare liceat.* 202
—— *perforatio rejicitur.* 202
in Cranii perforatione instrumenta. 391
in —— —— *ratione instrumenti, & loci duplex periculum.* 391
Cranio contuso, possit ne rima fieri in parte opposita. 190
in Cranio perforato auctor magis utitur suppurantibus, quam siccantibus. 206
in —— —— *oræ foraminis lævigandæ sunt scalpro lenticulato,* 204. *suturæ vitandæ.* 188
intra Cranium fractum descendens materia educenda. 201
Crassities, & tenuitas in cranio notanda. 187
Crebrior, vel rarioris usus suppurantium. 206
—— *quæ emplastra vicinis partibus admovenda.* 207
Crisis imperfecta ut supplenda in bubone. 86
Crusta in ustione ablatæ partis quomodo detrahenda. 106
—— *quomodo ferro candente in hæmorrhagia vasis vulnerati inducenda.* 186
Cubiti luxati differentiæ, signa, prognosis, & curatio. 374
Cubitus induratus reponi nequit, nisi prius remolliatur. 373
—— *luxatus quatuor modis reponi potest.* 373
Cucumeris asinini radix proprietate pituitam trahit. 67
Cunei quando in fracturis ab Hippocrate adhibiti. 346
Cutis est aptum operimentum vulneris. 456
—— *incisio simplex in capite, & sine sutura, & cum hac, curari potest.* 196
Cutis visæ tumores aquosi. 8

Cutem rumpentia medicamenta puerulis non conveniunt. 43
Cuti quæ medicamenta conveniunt. 200

D.

Dartos prima testium tunica. 555
Decor sanitatem quoque respicit. 634
Decubitus, partium tumores faciens, quomodo emendandus. 11
Dedolatio quid Galeno significet. 189
Defensiva qualia in phlegmone adhibenda. 24
— quædam mitiora, quædam validiora, utrorumque usus. 23
Deligatio alter scopus in fracturis. 691
— Celsi quomodo differat ab Hippocrate. 708
— cum fascia, pro obstructione vasis vulnerati. 177
— in vulnere genarum profundo, quæ facienda. 244
— maxillæ luxatæ quomodo fiat. 355
— proba quæ. 705
— quousque continuanda. 706
Deligationis cur tertia die soluenda, 706
— intentiones duæ. 700
— modus Celsi. 707
— tres species, & quæ. 150
Deligatura duplex in vulneribus vasorum tutior est, & cur. 174
— ex Hippocrate, in luxationibus conveniens quæ. 352
— firmans os fractum in fracturis cum vulnere. 343
— Hippocratis in fracturis commoda. 334
— in callo quæ opportuna. 336
— in humero luxato ut administranda. 362
— in vulnere frontis directo. 229
— in vulneribus vasorum quæ conveniat. 174
— ossis fracti quomodo facienda. 334
— qua ratione fiat. 666
— sutura, vel fibulis quando utendum. 156
Deligaturæ bonæ signa in fracturis. 331
— species tres. 665
Dentes alieno loco nati quomodo eximantur. 455
— cariosi quomodo curentur. 455
— coactè clausi quomodo reserandi. 453
— extrahendi quomodo præparentur. 456
— non temerè extrahendi. 456
ad Dentes extrahendos Pellicani duo. 456
ad — eximendos nomina varia instrumentorum idoneorum. 456. 457
in Dentibus constrictis periculum suffocationis duobus modis tollitur. 454
Dentiscalpia cui usui inserviant. 457
in Dentium constrictione cibandi modus. 452
in — Chirurgia constrictorum difficultas duplex. 453
Dentium erutorum restitutio. 457
— extractio cur molienda. 455
Derasionis sufficientis signa in osse carioso. 729
Detergentia in vulnere cavo. 166
— quando varianda in ulcere dysepulotico. 292
— quæ, & quamdiu usurpanda in ulcere simplici 273
Determinatio specialis facultatis detersoriæ in sarcoticis, pro ulcere simplici curando. 274. 275
Detersio vulneris ante suturam quomodo fiat. 152
Detersorii boni pro vulnere simplici signa. 275
Digerentia pro purè evacuando in phlegmone. 42
— quomodo adhibenda in declinatione inflammationis. 37
Digestivorum in vulnere cavo formulæ. 166
Digiti cohærentes quomodo ab Auctore separentur. 630
Digitorum cohæsio unde fiat. 630
— curvitas ex ulcere relicta quomodo chirurgia curetur. 630
— luxatorum differentiæ, signa, & repositio. 365
— pedis ossa rarò luxantur. 370
Digladiator Gallus ictum certum habebat. 236
Discutientia simplicia, & composita, eorumque gradus & usus. 34
Dislocatio quid sit Rhasi. 348
Dissectio partis nervi quomodo curetur. 185
— totius nervi ut curanda. 185
Distorsio nervi ut curanda. 185
Distortum quid sit Rhasi. 348
Diuretica in vulnere thoracis quando, & quomodo adhibenda. 213
Dolor fit quando natura alteratur, & corrumpitur. 97
— in Erysipelate pungitivus, in inflammatione tensivus, & gravativus. 51
— in flatuoso tumore quomodo sedandus. 73
— in fracturis ut leniendus. 336
— in phlegmone unde oriatur. 47
— quomodo leniendus, facta sectione in phlegmone. 48
— tribus modis sedatur. 47
— vulneribus nervorum superveniens quomodo sedandus. 185
Dropax quomodo componatur. 22
Dulcia in Erysipelate non frequenter exhibenda. 56
Dura mater qualis membrana. 189
— — vulnerata glutinari non potest. 209
Duræ matris vulneratæ signa. 193
— — vulneri quæ sarcotica conveniant. 209
Durities quomodo in inflammatione superveniat & curetur. 46
Durum quotuplex, & quomodo tollatur. 78
Dyscrasia sicca, si impressa sit in parte vulnerata, ut tollenda. 294
Dysepuloti ulceris signa, causæ, & curatio. 286

Dyſepuloton ulcus quid ſit. 285

E.

Extropii curatio. 421
Emplaſtrum abſumens excreſcentias in collo veſicæ. 322
Empyema quid ſit, & unde ortum ducat. 483. 484
Encanthis quid ſit, ejuſque cauſæ. 484
Encanthidis curandi modus. 484
Epididymis tertia teſtium tunica. 556
Epiplocele non eſt curanda ſicut hernia inteſtinalis. 564
Epiplomphalos quomodo curetur. 512
Epulidis, & Parulidis chirurgia. 450
Epulotica adſtringentia, & ſiccantia quæ. 282
— *pro ulcere dyſepulotico quæ conveniant.* 290. 291
— *ſiccantia tantùm quæ ſint.* 283
Epuloticorum facultas, & neceſſitas; itemque uſus. 283
Epuloticum medicamentum duplex. 283
Error barbitonſorum, cranium perforatum per ſtata tempora curantium. 207
— — *qui uſque ad finem vulneris concoquentia imponunt.* 165
— *eorum, qui in inflammatione partem ſupra articulum conſtringunt.* 23
— *horrendus eorum, qui cannulam in inteſtinum conſuendum immittunt.* 224
— *medici cujuſdam in curanda inflammatione.* 20
— *Rhaſis & Serapionis, qui vulnera capitis cum fractura oſſis conſuere præcipiunt.* 196
Errores eorum, qui perforationem cranii fracti rejiciunt. 200
in Eryſipelate an venæ ſectio adhibenda, diverſæ ſententiæ, eæque conciliatæ. 53
in — *Auctor adhibet linimentum ſimplex recens.* 60
in — *capitis, & faciei frigerantia perperam adhibentur.* 58
in — — *vel faciei topica medicamenta non adminiſtranda.* 57
in — *cholagoga quæ, & quomodo adhibenda.* 61
in — *curando conſilium Avicennæ improbatum.* 59
in — *diæta.* 140.c
in — *efficax remedium aqua frigida bibita, conſideratis conditionibus debitis.* 56
in Eryſipelate faciei evacuantia ut adminiſtranda 140.c
in — — *indicationes curativæ.* 140.b
in — — *qualis diæta præſcribenda.* 140.d
in — — *quomodo adminiſtranda topica.* 140.c
in — — *repellentia & intercipientia nihil valent, ſed revellentia.* 140.b
in — — *ut adminiſtrandum ſerum caprinum.* 140.c
in — — *venæ ſectio ut adminiſtranda.* 140.b
in — *materiæ refrigerantes.* 59
in — *num humida, an ſicca conveniant refrigerantia.* 58
in — *quandiu refrigerantia adhibenda.* 60
in — *quæ alterantia conveniunt.* 56
in — *quæ medicamenta partem affectam reſpiciant.* 56
in — *quæ revulſoria conveniant.* 56
in Eryſipelatis capitis cura quæ revellentia conveniant. 140.b
Eryſipelatis capitis ſigna, cauſæ, prognoſis, & curatio. 140.a
— *cauſa proxima.* 52
— *differentiæ.* 50
— *locus, & tempus.* 51
— *nomen.* 48
— *prognoſtica, indicationes, & curatio.* 52. 53
— *ſigna quæ.* 51
Eryſipelas capitis, vel faciei contrarium habet curandi modum, quam aliarum partium. 140 b
— *cur ſic dictum.* 52
— *cutis affectio a Galeno dicitur.* 49
— *faciei cur hyeme frequentior.* 140.a
— *fit a bile.* 49
— *quomodo ab inflammatione differat.* 51
Eſcharotica in vulneribus vaſorum pro ſanguine ſiſtendo, cautè adhibenda. 179
Evacuatio partis affectæ in cancro quæ mollienda. 121
— *puris ſenſibilis.* 43
Evaporationem ſpiritus flatulenti quæ prohibeant. 72
Excidere quid ſit Celſo. 658
Excoriatio in fracturis ut emendanda. 337
Excrementum tertiæ concoctionis quid. 271
Extenſio, coaptatio, & deligatura in fractura, cum vulnere, ſine oſſis denudatione. 339. &c.
— *& deligatio neceſſariæ in luxationibus.* 351
— *& ſutura fracturæ oſſis cum vulnere, in qua os nudatum eſt.* 344
— *in fracturis cur neceſſaria.* 328
— *in fracturis quam valida eſſe debeat.* 328
— *in fracturis undique neceſſaria.* 690
— *in humeri qualis eſſe debeat.* 695. 697
— *juſta qualis ſit.* 697
— *qualis conveniat oſſibus magnis.* 699
— — — *recenti fracturæ.* 698
— *ut juſta fiat, quid attendendum.* 697
in Extenſione attendenda directio membri. 699
Extirpatio reliquiarum in ablata parte putrida, quibus fiat remediis. 106

F.

Faciei eryſipelas cur hyeme frequentior. 140.a
in Faciei vulneribus decor attendendus ratione cicatricis, niſi vulnus periculoſum. 227

Fractura cum vulnere, in qua os nudatum est, quomodo curanda. 344
in Fractura cum vulnere, osse non denudato, adstringentia præsidia. 340
Fractura cum vulnere, sine ossis denudatione, ut stabilienda. 341
— lata ossis in capite non adeo depressi, quomodo attollatur. 390
— major quomodo deligetur. 710
— ossis extra prominentis quomodo curetur. 723
— ossis magni quomodo curetur. 711
— — per longitudinem quomodo, curanda. 713
— parva quomodo curetur. 710
— per longitudinem ut curanda. 336
— quibus medicamentis stabiliatur. 711
— quid sit. 689
— — —, ejus species, causæ, & signa. 325
in Fractura vulnus consui debet, licet ossis recessio expectetur. 342
— universi cranii, absque ossis depressione, quomodo curanda. 390
Fracturarum curatio postulat unionem. 327
— differentiæ. 325
— indicationes. 716
— prognostica. 326
Fracturæ cranii signa in loco contusionis cute integra existente. 191
— cum vulnere, curatæ historiæ. 713
— — — in qua ossa non sunt nudata, sed ossis frustulum recessurum expectatur, ut curanda. 342
in Fracturæ Chirurgia cum vulnere animadversiones. 720
Fracturæ cum vulnere quomodo curanda. 714
in Fracturæ curatione, quædam recentiorum inventa. 709
Fracturæ species. 713
in Fracturis comparatio deligationis Hippocratis, & Celsi. 331
in — cum vulnere, animadversiones circa deligaturam. 718
in — — —, latitudo & usus plagularum. 334
in — deligationem solvere cogit pruritus. 332
in — incommoda non servatæ figuræ debitæ. 696
in — membri collocatio. 712
in —, plagularum numerus. 722
in —, pro conservatione partis materia præsidiorum. 335
in — quatuor operationes requisitæ. 689
in — quæ conveniat collocatio membri. 334
in — quomodo eminentiæ intrudendæ. 700
in — scopi duo absoluendi. 691
in — velocioris recessionis ossis notæ. 342
Fractum membrum quomodo immotum servandum. 712
Frictio in inflammatione quomodo administranda. 18
Frigida actu in erysipelate sæpe mutanda. 61
Frigiditas in scirrho tripliciter concurrit. 75
Frigus ulceribus mordax esse solet. 278
Frontis vulnera aperta tenenda. 227
— — non admittunt suturam, & fibulam. 230
— — quæ conveniunt glutinantia. 231
— — ut tractanda. 227
— vulnus directum ut deligatura, & glutino curetur. 229
— — transversum ut curetur. 229

G.

Galeni locus, in curatione tum vulneris, tum fracturæ. 716
Galenus censet humorem aqueum in pueris instaurari. 239
— cur in erysipelate utatur omphacio. 59
— de evacuatione per hæmorrhoidas explicatus. 603
— & Celsus reconciliati. 627
— — — suppurationem, & incisionem tumoris vitant. 650
Gangræna a calore ut tractanda. 101
— à defectu alimenti ut curetur. 102
— a frigore ut curanda. 100
— in fracturis orta ut curanda. 338
— quomodo a sphacelo dignoscatur. 97
— quomodo inflammationi superveniat. 96
—, si ab humorum affluxu fiat, ut curanda. 97
Gangrænæ anodyna. 100
— cum affluxu, & sine affluxu signa. 97
— differentiæ. 96
— & sphaceli definitio. 95
— prognostica. 98. & seq.
— partes vicinas quæ defendant. 102
— utriusque curatio. 98
Gastroraphiæ species tres. 221
Genarum vulnera sanguinis profusioni obnoxia. 243
in Genarum vulnere, foramen juxta aures ut Auctor exiccet. 245
Genarum vulnus profundum quomodo curandum. 243
Genis vulnerato quæ oris actiones vitandæ. 243
Genu immobile curatum. 647
— luxati differentiæ, signa, & compositio. 243
— non adeo facilè luxatur, & cur. 243
Gibbositas quomodo Chirurgia juvetur. 506
— unde ortum ducat. 505
Gibbositatis differentiæ. 505
in Gibbositate præsidiorum materia. 506
Gingivæ erosæ quomodo nutriendæ. 451

Gingivæ quæ chirurgiam desiderent. 450
in Gingivarum cura, scalpris motum sanguinis profluvium quomodo sistendum. 451
Glandularum locus, & usus. 83
Glans detecta quomodo a Celso tegatur. 547. 548
—— quomodo ab Albucasi perforetur. 552
—— tecta qualia afferat incommoda. 547
in Glande excrescentiæ carnis, & præputio, vulgo porrifighi, curantur quatuor modis. 554
Glandem a præputio quomodo Auctor separet. 552
—— tectam quomodo separet. Auctor. 547
—— —— quomodo detegant, Celsus, & Paulus. 548
Glandis coalitus cum præputio quomodo curetur. 552
in Glandis separatione a præputio, cautio. 552
in Globi extractione scopi tres. 683
Globulus, quando non potest pertentari, quid agendum. 683
Glossocomium Hippocratis cum adjunctis instrumentis, ejusque usus. 360
Glutinans medicamentum Sacerdotis cujusdam Hispani. 163
Glutinantia Auctoris ac recentiorum in vulneribus. 161
—— quæ conveniant in vulnere pulmonis. 216
—— qualia conveniant in vulneribus. 161
—— quænam sint. 162
Glutinantium ordines, & usus. 163
in Glutinatione cutis cum carne post evacuatum pus, quid observandum. 44
Glutinationem, quæ citam vel tardam faciant. 154
Glutinatoria deligatura quomodo fiat. 150
Glutinis materia quæ. 674
Glutinum deligatura utilius, & quare. 677
—— ejus formula. 157
—— ejus usus. 158
—— ex ovi albumine paratur. 229
—— ex qua materia fiat. 157
—— in vulneribus abdominis præstantius, quam deligatura. 223
—— quomodo præparetur. 674
—— quomodo vulneribus applicandum. 156
—— —— vulneribus applicetur. 674
—— si non firmiter adhæret cuti, quid sit agendum. 158
—— sutura multo præstantius. 159
de Glutini usu objectiones duæ solvuntur. 678
in Glutino situs linteorum. 674
Gonorrhæa quid. 315
—— ejus causæ. 315
—— —— victus. 317
—— quomodo vesicam exulceret. 316
Gracilitas membri in fracturis ut corrigatur. 338
Guido quæ glutinantia adhibeat vulneri. 161
Guidonis sententia rejicitur. 10
—— —— de vulnere simplici capitis consuendo, eaque refutata. 195
Gulæ vulneratæ signa, prognosis, & sutura. 341
Gulielmus de Saliceto notatus. 354
Gumma exiguum quomodo curetur. 728
—— gallicum, & quod os corruptum habet, quomodo curetur. 728
—— vetus quomodo curandum. 728
Gummata unde oriantur. 727
—— ejus differentiæ. 728
Gutturis vulneri cannula qualis, & quando conveniat. 252

H.

Hæmorrhagia, & dolor in partis emortuæ ablatione, quomodo præcavenda. 103
—— in ablatione cancri quomodo supprimenda. 125
—— in simplici vulnere ut compescenda. 144
—— in vulnere capitis, unde. 194
in Hæmorrhagia vasis vulnerati, ferrum causticis præfert Auctor. 178
Hæmorrhoidalium venarum propago. 595
Hæmorrhoidas quomodo curent Galenus, & Paulus. 616
per Hæmorrhoidas evacuatio cur magis conferat ad febres malignas, quam venæ sectio. 604
per —— evacuationi non est assuefaciendum. 603
Hæmorrhoidas tumentes quomodo Auctor curet. 613
—— quomodo Auctor inurat. 617
ad Hæmorrhoidas tumidas medicamenta. 612
Hæmorrhoides exulceratæ quomodo curentur. 613
—— gangrænæ affectæ quomodo curandæ. 613
—— immoderatæ, qua ratione supprimendæ. 615
—— inflammatæ qua ratione curentur. 613
—— menses provocant. 609
Hæmorrhoides quomodo urendæ. 611
—— prisci a vena cava ignorarunt. 600
—— quam invenerunt, historia de muliere. 608
—— suppressæ quomodo curentur. 618
—— tumidæ quomodo curandæ. 610
—— venæ cavæ in viris uteri hæmorrhoidibus comparantur. 602
—— venæ portæ, & venæ cavæ quomodo differant. 619
—— urendæ quomodo cognoscantur. 611
—— utrum aperiendæ non assuefacto. 603
de Hæmorrhoidibus corollaria quædam. 591
ex Hæmorrhoidibus causæ commodorum. 602
Hæmorrhoidibus historia de quodam Abbate per evacuationem a multis incommodis liberato. 607
—— natura abutitur. 599
—— quando conveniat chirurgia. 609
in Hæmorrhoidibus quæ maximè formidandæ. 614
Hæmorrhoidum apertioni quomodo assuefaciendum. 607
—— auctoritas. 600
—— causa in sede. 593

Hæmorrhoidum cura Hippocratis post ustionem. 611
— differentiæ ab origine, & propagine venarum sumpta. 594
— etymon. 592
— incommoda fluxus immoderati. 614
— — suppressionis. 614
Hallucinatio quorundam in administratione cibi & potus vulnerati in inflammatione. 145. 146
Hami Guidonis. 639
— fibulæ. 670
Hermaphroditi unde nascantur. 568
— eorum differentiæ. 567
Hermaphroditorum chirurgia. 568
Hermaphroditus unde dictus. 567
Hernia mulierum quæ. 515
in Hernia aquosa ubi colligatur aqua. 564
in — — Hippocratis aphorismus explicatur. 643
in — — Hippocratis interpres correctus. 611
in — — quæ digerentia conveniunt. 136
in — — locus incisionis. 137
in — — ustio & apertio. 136
Hernia intestinalis contumax ut tractanda. 131
— — chirurgia duplex. 561
— — curatio cum extractione testiculi. 562
— — duplex. 560
— — quomodo curetur. 561
— omentalis, non citò, & temerè incidenda. 135
in Hernia varicosa, adstringentia tres scopos explent. 139
Hernia ventosa solum digerentibus curatur. 137
Herniarum causæ. 556
— — & prognostica. 128. & seq.
— species, & differentiæ. 128
Herniæ aquosæ causa, signa, & curatio. 564
— — causæ occultæ, & manifestæ. 135
— — signa & curatio. 135
— carnosæ signa. 128
— curatio triplex, peritoneo disrupto. 132. 133
— incisio, cum extractione testiculi. 136
— intestinalis, peritonæo relaxato, causæ, signa & curatio. 129
— — — — ustio. 136
— —, peritonæo rupto, curatio per glutinantia, ustionem & incisionem. 132. 133
— synonyma. 128
— varicosæ causa, & curatio. 139
— veræ curatio, sine testis extractione. 133
in Herniis, tunicæ dilatatæ, vel ruptæ signa. 129
Herpes exedens ut differat à phagedæna. 109
in Herpete quale conveniunt repellentia. 108
Herpetis exedentis curatio. 109
— miliaris signa, causæ, prognostica & curatio. 107. 108
— nomen, & differentiæ. 107
Hippocrates quæ vitra duas fascias in deligatione adhibeat. 702
Hirudines ubi assigendæ in quacunque affectione. 609
Historia de Virgine imperforata. 572
Horatius de Norsia laudatus. 540
Hordeoli cura. 417
Humectantia quæ conveniant partibus vicinis ulceri sicco, sine materia. 294
de Humectantibus cautio vitandis in ulcere dysepuloto. 292
Humectatio nervis adversa est. 183
Humeri constitutio quæ. 356
— luxati signa. 356
— luxatio ad anteriora ut reponenda. 357
— luxati reponendi modi secundi declaratio, & ejus a primò differentia. 357
— — —, modi tres. 356
— luxatio vetus difficulter reponitur. 361
in Humero luxato deligatura ut administranda. 361
Humerus cur facile luxetur. 356
— nonnisi deorsum prolabi potest. 356
— num perfectè & imperfectè queat luxati. 357
Humiditas serosa in Hydrocephalo unde cognoscatur. 406
— serosa interdum utilis, interdum inutilis. 81
Humor aquosus est potionis excrementum. 81
— serosus aliorum humorum est vehiculum. 288
— — est potionis excrementum. 8
— — non debet repelli in scyrrho. 82
— — quomodo evacuandus in ulcere dysepuloto. 286
Humores crassi duo, pituita, & melancholia. 195
Humorum erodentium causæ. 263
Hydrocephalus unde oriatur. 406
— a vasorum ruptura quomodo curandus. 413
Hydrocephali causæ, materia, definitio, ac differentiæ. 406. 407. 408
— prognostica. 409
— sectio. 411
— signa. 407
in Hydrocephalo cerebrum refrigeratum. 413
in — quomodo tentanda humoris aquosi evacuatio. 414
in — evacuatio insensibilis hic tutior. 410
Hydrocephalus primæ speciei quomodo curetur. 410
— quomodo post sectionem curetur. 412
— quomodo cutis rarefacienda. 410
Hydromphalos quomodo curandus. 512
in Hydrope Erasistratus non probat evacuationem aquæ. 517
in — locus perforationis abdominis. 521

Hydropici qui evacuatione aquæ curari non possint. 517
Hydropi cui conveniat evacuatio aquæ. 517
in Hydropicis duplex aquæ evacuatio. 516
Hydropicis effusio sanguinis noxia. 522
Hydropicos quomodo Leonides curet. 518
Hydropicorum cura. 520
— *cura Hippocratica.* 518
— *aqua cur non unica vice evacuanda, Galenus reddit causas.* 526
— *aquas unica vel pluribus vicibus evacuanda.* 525
— *abdomen quomodo Auctor secet.* 524
— *quantitas aquæ extrahendæ qualis esse debeat, variæ sententiæ.* 526
Hydrosarcoceles curatio. 138
in Hydrosarcocele incisa pus intus servandum, & quare. 138
Hypopium quomodo curandum. 434
Hypospadæon Paulo quid sit. 553

I.

Janua biforis, & ejus usus. 361
Jaspis proprietate sanguinem sistit. 170
Icterus quomodo ab erysipelate differat. 50
Idea in particularibus non reperitur. 635
Jecoris in abscessu apud Veteres adustio. 508
— *intemperies frigida ut corrigatur ab Auctore.* 508
Jecur adurendi modus Albucasis. 509
Ignari Anatomes cur etiam tuto incidant. 660
Ignis duplex actualis, & potentialis. 687
Impedimenta, quæ ustionem ulceris prohibent. 684
Incisio cutis in fracturis cranii ut fiat. 198
— *herniæ, rupto peritoneo, duplex.* 133
— *tumoris quomodo facienda in singulis membris.* 653
Incisiones cutis capitis & temporum ex Celsi relatione obsoletæ. 402
— *frontis ex Paulo obsoletæ.* 402
— — *quibus affectibus prosint.* 397
— *venarum post aures quomodo juvent.* 397
Incommoda unguium nimis longorum, aut nimis brevium. 636
Industria Auctoris in juvandis ægris. 516
— — *in ulceribus curanda.* 685
Inflammatæ partis calor duplex. 39
Inflammatio cur fracturis superveniat. 692
— *cur magis augeatur cessante fluxione.* 33
— *cur vulneri superveniat.* 145
— *diversa sortitur nomina parte affecta.* 6
— *in fracturis præcavenda.* 691
— *in augmento discutientia desiderat.* 33
— *in vulnere simplici, ut prohibenda.* 145
— *qualia habeat accidentia.* 714
— *quid nominis.* 12
— *ubi est magna, ibi etiam est febr. magna.* 15
in Inflammatione curanda, medicamenta trium sunt generum. 18
in — *præsidia quæ perpetuò locum habent.* 25
in — *qualia repellentia medicamenta conveniant.* 25
in — *quantitas, & qualitas diætæ.* 15
in — *quæ conveniant medicamenta revellentia.* 21
in — *quibus conveniant scarificatio.* 26
in — *qui corripitur rarissimè à febre, & hepate calido immunis est.* 20
in — *revulsoria venæ sectio ubi, & quomodo administranda.* 17
in — *sectio suppurata quomodo instituenda.* 38
in — *feri abundantis signum.* 16
in — *suppurata, non est expectandum, donec pus ex se ipso evacuetur.* 42
in — *venæ sectio quomodo administranda.* 16
in — *symptomata supervenientia sex.* 13
Inflammationis causæ quæ. 13
— *curam impedientia vel remorantis accidentia.* 715
— *differentiæ a materia, & subjectis.* 12
— *generatio.* 12
— *prognosticum.* 14
— *quatuor tempora.* 13
Inguinis dilatatio quomodo ab Auctore adstringatur. 560
Instrumenta extensionis ossis fracti triplicia. 329
— *omnia, apta soluere continuum, sunt causæ vulnerum.* 142
— *veterum pro polypo extrahendo.* 441. 442
Instrumentum Auctoris pro distorsione colli. 475
— — *pro polypo extrahendo.* 441. 442
— — *pro sectione abdominis.* 523
— — *reliquias polypi atterit.* 444
— *decussorium cui rei inserviat.* 396
— *duplex pro incisione fistularum externarum.* 535
— *incisioni abscessus aptum.* 660
Intercipientia vulneratis quæ adhibenda. 149
— *sine oleo, & cera componenda.* 24
Intestinalis herniæ signa. 129
Intestina vulnerata qua ratione reponenda, & conservanda. 225
Intestina vulnerata quæ postea exhibenda. 225
Intestini jejuni vulnus lethale est. 219
pro Intestini futura, non convenit fibra ex intestina animalis. 224
Intestinorum vulnera quæ lethalia & quæ non. 529
in — *vulnere, signa, prognostica, & indicationes.* 223. 224
Intestino vulnerato quæ conveniat futura. 530
Intestinum dilatarum quomodo dignoscatur a bubone. 558
—, *per vulnus prolapsum quomodo reponendum.* 220

Intestinum prolapsum in hernia, quomodo reponendum. 130
—— —— *qua ratione reponendum.* 530
—— *rectum historia de sacerdote sibi perforante.* 592
—— *repositum in hernia quomodo prohibendum, ne denuò elabatur.* 130
—— *vulneratum, formicarum capitibus Albucasis adducit.* 224
Inunctio in inflammatione, ad revellendum quomodo fieri debeat. 22
—— *retundit aciem scalpri.* 199
Irritatio fluxionis in ulcere dysepuloto unde. 287
Jugularium vasorum vulnera ut tractanda. 252
Jus consummatum quid sit. 254
Juscula syruporum vicaria, in phlegmone quando adhibenda. 21

L.

Labia a nativitate divisa quomodo glutinanda. 245
—— *curta quomodo resarciantur.* 448
—— *in abscessu secto quomodo uniantur.* 663
—— *vulneris intestinorum ut adducenda.* 224
—— —— *uniuntur, & unita conservantur tribus instrumentis.* 150
in Labio diviso, scarificatio partis præmittenda, ante fibularum impositionem. 246
Labiorum chirurgiæ. 447
—— *vulneratorum differentiæ, & curatio.* 245
—— *vulnerati vasis adductio quomodo fiat.* 176
Labium incisum quomodo glutinetur. 448
Lac quomodo a mammis evocetur. 501
—— *si concretum computruit, quid agendum.* 501
Lagophthalmi causæ quæ. 420
Lagophthalmos quid sit. 420
—— *quomodo curetur a Celso.* 420
Lapis quomodo ex meatu urinario eximatur. 550
Lenientia, & alterantia, vulneratis in inflammatione adhibenda. 146
—— *in inflammatione quæ conveniant.* 19
Lenticulare instrumentum cui rei inserviat. 396
Lien quomodo veteribus, Marcello, & Albucasi aduratur. 509
in Lienis affectione absurda cujusdam Chirurgia. 510
Lienis scirrho Auctoris experimentum. 510
Ligamentorum vulnera ut curanda. 187
Ligamentum in pueris, per suturam glutinari potest. 257
—— *sensu privatum est.* 257
Ligatura in inflammatione quomodo adhibenda. 18
—— *solutio.* 706
Linamenta, & spongia quomodo pro obstructione vasis vulnerati adhibenda. 175
Lingua qua ratione vulneretur. 248
—— *quomodo a crasso excremento detergeatur.* 458
——, *ut consui possit, quomodo ex ore trahenda.* 249
in Lingua vulnerata quæ conveniant glutinantia & adstringentia. 249
Linguæ depressio quomodo fiat. 457
—— *incisio vinculi subjecti.* 459
—— *vulneratæ portio, cum toto cohærens non est abscindenda.* 248
in Linguæ vulnere qualia conveniant medicamenta. 249
Lintea triangula quando facienda inglutino. 674
Linum quid sit, & ejus usus. 430
—— *crudum quid sit auctoribus.* 587
Locus generationis flatus, in tumore flatuoso. 70
Locutionis instrumenta homini a natura concessa. 459
Luxatio perfecta in solum femur cadit. 362
—— —— *quibus modis abimperfecta distinguatur.* 351
—— *vera quatuor modis fieri potest.* 348
—— *vetusta difficulter reponitur.* 361
in Luxatione inflammationes unde oriantur, & quomodo sedentur. 351
in —— quæ medicamenta adstringentia, & anodyna conveniant. 351
in ——, ut membrum facilè reponendum. 352
Luxationes vetustæ mollientibus, & discutientibus curandæ. 353
Luxationi cubiti symptomata supervenientia quæ. 362
in Luxationibus quæ conveniat depositio. 351
in —— vetustis qualia adhibenda discutientia. 352
in —— —— qualia adhibenda mollientia. 353
Luxationis repositæ signa. 349
—— *repositione, strepitus auditus non est bonum signum, & quare.* 350
—— *tum generalis, tum differentiarum signa.* 349
Luxato humero reponendo quæ instrumenta. 358
Luxationum causæ. 349
—— *curatio in genere.* 349
—— *cura generali indicationes.* 350
—— *differentiæ.* 348
—— *tria genera.* 348

M.

Magnitudo aucta in omni tumore adest. 3
Mala a Medicis inspicienda. 614
Mamillæ putredo quomodo emendetur. 502
Mammarum affectus duplex. 500
Mammæ cancro infectæ ut tollendæ. 123
—— *tumidæ in viris quem usum habeant.* 504
—— *virorum tumidæ vestibus corrigi possunt.* 504
in Mammis curandis Pauli sævitia. 504
Manus luxatæ differentiæ, & repositio. 364
Mariscæ vulgo crestæ, variis modis tolluntur. 585
Materia fasciarum qualis requiratur. 665

Ma-

Matris duræ vulnus quomodo tractandum. 208
—— *piæ, & cerebri vulnera ut curanda.* 209
Maxilla tantum luxatur in priorem partem. 355
Maxillæ luxatio cur rarò accidat. 353
—— *luxationis causæ.* 354
—— *luxationis differentiæ, signa, prognostica, & curatio.* 354
—— *luxata adstringentia dicata.* 355
Medicamenta tutissima conveniunt in periculis. 681
Medicamentum Auctoris pro auctis virorum mamillis. 505
Medicus quid in hepatis, lienis, & renum vulneribus agat. 226
Melancholici humoris causa. 75
—— —— *divisio, & subdivisio Galenica.* 74
—— —— *generatio.* 7
—— *tumores qui.* 7
Melancholicus humor ut præparandus, & evacuandus in ulcere dysepuloto. 287
Meliceridis quid. 140.n
—— *signa, causæ, & curatio.* 140.o
Membrana exterius aurem obstruens qua ratione curanda. 467
—— *interior meatus auditorii quomodo curetur secundum Paulum, Celsum, & Auctorem.* 467
Membranosæ partes non glutinantur. 254
Meningophylax Celsi. 396
Meningi detectæ topica adhibenda. 204
—— —— *suppurantia quandiu conveniunt.* 206
Meninx dura qualis membrana. 189
—— *pia qualis membrana.* 189
Metacarpi, & carpi luxati cura. 365
Modiolorum variæ formæ pro cranio perforando. 393
Modus Auctoris, quo venarum ora aperit. 394
—— *novus retinendi medicamenta in meatu urinario.* 551
Mors est corruptio caloris nativi. 95
Motus maxillæ sursum est validissimus. 452
Mulieres cur potius quam viri cancro vexentur. 502
Mulierum vitia, quæ coitum reddunt difficilem. 571
Musculi qui valentiores. 698
Muculorum vulnera quæ periculosiora. 144
sub Musculo temporali evacuatio humoris. 412
Myocephali curatio. 429
Myocephalon quid sit. 429

N.

Nasalia & masticatoria quæ, & quomodo adhibenda in psydracio. 140.
Nasi cartilaginis vulnus ut tractandum. 241
—— *cutis vulnerata curatio.* 240
in Nasi osse vulnus transversum ut deligandum. 242
Nasi ossis conformatio ut molienda. 241
—— —— *vulnus ut tractandum.* 241
in Nasi vulnere unio, & cicatrizatio ut facienda. 241
Nasi vulneris species. 240
in Naso vulnerato sternutamentum minimè excitandum & cur. 241
Nasus amissus ut reparari possit. 242
Nactæ abscessus differentiæ. 140.k
—— *quid sint.* 140.k
Natura coalitum vulneris præstat. 231
—— *cur substantiam deperditam labiorum difficulter reparet.* 246
—— *excrementa ad partem debiliorem propellit.* 279
—— *in utero cutem generat, extra verò, eam procreare nequit.* 281
Nervi aperta punctura ut curanda. 182
in Nervi contusione medicamenta interna. 186
in —— puncturæ curatione, ratio totius corporis quæ habenda. 181
Nervi puncturæ quæ conveniunt medicamenta. 182
—— *vulnerati durities quomodo tollenda.* 186
—— —— *signa, causæ, & differentiæ.* 180. 181
in Nervo inciso materiæ præsidiorum. 185
in —— puncto qui cognoscendi gradus medicamenti calefacientis siccantis. 183
in —— vulnerato prognostica. 181
Nervorum incisio ut curanda. 91
in Nervorum incisione qualia requirantur siccantia. 185
Nervorum vulneribus Phlegmone superveniens quomodo curanda. 183
Nympha quomodo a Paulo exscindatur. 569

O.

Observatio in chirurgiis locorum angustorum. 432
Obstetricum temeritas in linguæ vinculo incidendo. 458
Occipitium adultis in quibus casibus aduratur. 406
Occipitii exustio in infantibus. 405
Ocularium Auctoris instrumentum. 424
Oculi læsi à luce magis læduntur. 236
—— *vulnerati historia.* 235. 236
in Oculi vulnere, cum exitu humoris aquei scopus. 239
in —— ——, cum effusione humoris vitrei, & christallini. 239
ex Oculis unde pus evacuetur. 434
Oculorum vulnera duplicia. 235
in Oculorum vulnere anodyna defensiva. 238
in —— —— simplici adstringentia. 237
in —— —— —— indicationes. 236
in —— —— situs capitis. 237
Oculorum unguis. 431
post Oculorum excisionem medicamenta. 431

post Oculorum excisionem Cautio. 431
Oculo uno læso, uterque obvelandus, & cur. 236
Oculus amissus quomodo reparandus fictitio. 437
—— æquivocus quando parandus. 239
Oedema durum est cum dolore, & est morbus periculosus. 64
—— num etiam per suppurationem queat curari. 68
—— quomodo ab aliis tumoribus differat. 62
in Oedemate medicamenta valentiora. 67
in —— —— repellentia & digerentia. 66
in —— frictione juvanda pro penetratione. 67
in —— quomodo conveniant fasciæ. 66
Oedematis definitio, differentiæ, generatio, & nomen. 62.63
—— signa. 63
—— cura quatenus est symptoma. 64
—— cura quoad causam externam & antecedentem. 65
—— topica. 65
Olea in punctura nervi adhibenda, & cur. 182
—— valde inimica oculis. 237
Oleosa, & pinguia oculis inimica. 237
Oleum rosatum an suppuratorium esse queat. 204
Omentalis herniæ causæ, & curatio. 134
—— —— signa. 129
Omentum prolapsum, & refrigeratum cur ligetur, & præcidatur. 220
—— —— quomodo reponendum. 220
—— —— quomodo tractandum. 530
Operatio chirurgica unde dicta. 377.378
Operationes chirurgicas difficiles quomodo aliqui administrarunt. 398
—— chirurgicæ difficiles quæ. 398
—— —— in ossibus quæ fiant. 689
—— —— omnes totius corporis & singularum partium enumerantur. 379.&seq.
—— —— quæ ab Auctore rejiciuntur 379.380
—— —— variæ in naturalibus feminarum fieri solitæ. 566
Oræ in fistulis excisis non statim glutinandæ, & quare. 590
Os ante vel retrò excidere non potest. 349
—— cariosum quomodo curetur. 729
—— corruptum quibus instrumentis chirurgicis tollitur. 306
—— ——, si non sit conspicuum, quid agendum. 306
—— —— sub ulcere quomodo detegendum. 306
—— cur deradendum læso pericranio. 195
—— fractum eminens quomodo curetur ab Auctore. 708
—— —— prominens lima abradendum; aut forcipe præcidendum. 723
—— fracturis duobus modis abscedit. 718.719
—— in fractura cranii cur deradendum. 199
—— in fracturis quot modis abscedat, & quibus de causis. 340
—— malè conformatum quomodo ab Auctore rumpatur. 721
—— maxillæ pronum ad putredinem. 466
—— nudatum omninò ab aeris alteratione defendendum. 344
—— quod abscessit, num extrahi debeat. 342
—— si in fractura non percipiatur, quid agendum. 720
—— sub ulcere unde corrumpatur. 303
Ossa cranii circa suturas non sunt solida. 188
—— etiam inflammari possunt. 199
——, & ligamenta siccissima, & proinde siccis gaudent. 257
—— fracta quæ extrahunt medicamenta. 344
—— nudata ab aere corrumpuntur. 719
—— pedii, & tarsi nunquam luxantur. 370
——, quæ fracta majorem, vel minorem extensionem requirunt. 328
—— quomodo uniantur. 689
de Osse male conformato emendo historia. 722
in —— corrupto quæ signa sufficientis derasionis. 305
in —— parvo recessuro Curatio Hippocratis. 720
Ossis cariosi per scalprum & malleum curationis incommoda. 729
—— capitis depressioni majori quale instrumentum conveniat. 389
—— causæ separationes in fracturis. 719
—— corrupti ex ulcere modus eximendi. 305
—— —— sub ulcere signa. 304
—— fracti bonæ coaptationis signa. 333
—— —— conditiones probæ collocationis, earumque ratio. 711
—— —— deligatio, secundum Hippocratem. 329
in Ossis fracti extensione, debita figuratio observanda. 329
Ossis fracti effectus primæ & secundæ speciei malè conformati. 721
—— magni recessuri chirurgia. 721
—— ——, vel parvi recessuri signa, & curatio. 342.&seq.
—— —— —— —— scopi duo in curatione. 721
—— recessuri signa ex quibus. 719
—— —— —— infracturis. 341
Ossium affectiones. 688
—— —— quæ Chirurgia juvantur. 649
in Ossium fractorum extensione cautio. 328

P.

Palati erosi correctio. 457
in Palato ossis detecti ustio. 457
in Palpebrarum cicatrice incisio orbicularis. 234
Palpebrarum coalitus a Celso bifariam curatur. 415
—— pili quando irritant oculos, curatio triplex Celsi & Pauli. 418

Palpebrarum verrucæ qui curentur. 416
— vesicæ item. 417
in Palpebrarum vulnere quando convenit sutura, quando non. 235
in — — quæ glutinantia adhibenda. 235
in Palpebrarum vulnere differentiæ. 234
in Palpebris deducendis de instrumentis veterum Auctoris opinio. 416
Papilla intus occultata quomodo extrahatur ab Amato Lusitano. 501
Pars flatuoso tumore affecta quomodo medicamentis imponendis præparanda. 71
Partes ani duæ tantum. 596
— oris ob humiditatem multis malis sunt obnoxiæ. 437
— sæpe præter spem Medicorum glutinantur, & cur. 273
— similares quæ sint. 648
— ulceri circumjacentes ut fovendæ. 279
Paulus in curatione staphylomatis utitur seta equina. 430
— quomodo excidat pterygion. 431
— uterum non intrudit. 576
in Pene operationes necessariæ. 545
in — — superfluæ. 545
Penis foramen vitiosum quomodo emendetur. 553
Perforatio asperæ arteriæ quando inutilis. 476
— cranii fracti ut administranda. 263
— — quando instituenda. 201
— in capite unde fiat. 189
Pericranii vulnus non consuendum. 195
Peritonei chirurgia Celsi triplex. 515
— rupti causæ tum in viris, tum in feminis. 515
— ruptura vetus non coit, nisi renovetur. 515
Peritoneum non concludit omnia in abdomine membra. 597
— ruptum quomodo curetur. 515
in Phlegmone alterantium vires. 20
in — materiæ suppuratæ signa. 41
in — purgans. 21
Phlegmones curatio in augmento. 33
— — in declinatione. 37
— — in principio. 26
— — in statu. 36
— — per suppurantia. 38
— indicationes a sanguine. 14
— medicamenta hic frequenter mutanda. 31. 32
— tempora. 26
in Phlegmones principio, an puris repellentibus utendum. 26
Phrenitis fieri solet ab Erysipelate capitis intro recurrente. 54
Phygethlon & Phyma quid sit. 83. 89
in Phygethlo & Phymate topica. 83. 89
Pia mater venis abundat. 189
Picatio attrahit, ratione doloris, & vi vacui. 102
— quomodo facienda. 338
Pili palpebrarum quibus de causis oculos irritent. 418
Pilus asperior palpebras potissimum offendit. 419
Pilulæ purgantes quomodo in vulneribus dandæ. 147
Pinguedo humana cicatricem facit pulchram. 167
Pistillo quomodo fiat humeri luxati repositio. 360
Pistillus, in repositione humeri aliquo modo fallax. 360
Pituita alia in ventriculo, alia in jecore gignitur. 62
— in jecore genita quid sit. 62
— nullum facit dolorem. 63
— qua ratione dolorem inferat. 642
— quomodo præparanda, & expurganda in ulcere dysepuloto. 287
— viscida, seu vitrea, & calor diminutus sunt causæ spiritus flatuosi. 69
Pituitosi tumores qui. 7
Pituitosus humor in corpore duplex. 62
Placitum Chirurgorum de vulnere simplici capitis consuendo, idque refutatum. 194
Plagulas cur, & quomodo ab Hippocrate adhibeantur. 330. 702. 703
Plagulæ cur Hippocrati cerato obliniantur. 703
— & ferulæ quando luxationibus apponendæ. 351
— quandiu usurpandæ. 703
— quibus rebus imbuantur. 703
Plethora quomodo tollenda in tumoribus. 10
Plethoræ & cacochymiæ causæ proximæ, quæ. 11
Plumbi facultates quæ sint. 321
Podicis structura. 596
in Polypi chirurgia intentiones quatuor. 441
in — — extracti signa. 439
in — cura incommoda veterum spatha. 442
in — curatione funiculus nodosus incommodus. 443
Polypi differentiæ, & incommoda. 437
— reliquiæ, quomodo à Celso, Albucasi, & Auctore tollantur. 440
— — ubi remanent. 439
Polypo extrahendo ferramentum Auctoris. 441
Polypus qualis tumor. 437
— quid. 437
— quo discrimine. 438
— quomodo a Paulo & Celso curetur. 438
— unde ortum ducat. 437
in Præcisione membri quomodo vitanda symptomata. 628
Pruritus neglectus desinit in excoriationem. 337
— ut sedandus in fracturis. 338
Psydracii nomen, signa, causæ, & curatio. 140. d
Psydracio exulcerato quæ conveniant. 140. e
Psydracium quid sit. 140. d
Pterygii nomenclatura. 636
Pterygion incipiens quomodo curandum. 637

Pterygion oculi quomodo excidatur. 432
—— *quæ incommoda afferat.* 637
—— *quomodo a quibusdam curetur.* 651
—— *unde fiat.* 637
in Pudendo muliebri cui usui inserviant alæ. 572
in —— —— quomodo curetur excrescentia carnis. 569
Pulmo maxime inflammationi obnoxius. 217
Pulmonis vulneri conveniunt adstringentia, & emplastica. 217
—— *vulnus, ob perpetuum motum, difficulter glutinatur.* 217
Pulvilli quando in vulnere genarum necessarii. 245
Pulvinaria qualia, quomodo, & quare in vulnere adhibenda. 151
Pulveres sarcotici qui. 167
—— *siccantes in vulneribus faciei non conveniunt ob cicatricis deformitatem.* 232
——, *sua corpulentia, glutinationem semper impediunt, licet facultate juvent.* 160
—— *vulnerarii quomodo aspergendi.* 167
Pulvis ex ranis, pro cancro, quomodo paretur. 122
Puncta in sutura vulneris ubi, & quot adhibenda. 151. & seq.
Punctura cæca nervi ut curanda. 182
Purgatio in psydracio ut instituenda. 140. g
Puris causa efficiens. 38
—— *differentiæ indeque notæ caloris alterutrius prædominantis.* 39
—— *jam confecti ut instituenda evacuatio.* 42
—— *species duæ.* 271
Pus bonum quales habeat conditiones. 269. & seq.
—— *unde generetur.* 269
—— *quot vicibus evacuandum in phlegmone.* 44
Pyulcus cur non attrahat pus. 497

R.

Radii luxationis differentiæ, signa & cura. 364
Ramex quid. 565
in Ramice varicoso operationes chirurgicæ. 140
Ranula linguæ quomodo incidatur à Celso, & quomodo ab Auctore. 459. 460
Ranulæ medicamenta adhibenda post sectionem. 460
Rectitudo partis servanda in parando fonticulo. 621
Refrigerantia corpus, & potissimum renes, ad fluxum in gonorrhæa sistendum. 318
—— *corpus universum.* 175
——, *num ante curam totius corporis liceat adhibere, disputatur.* 57
Reges Angliæ, & Galliæ scrofulas sola contactu curant. 113
Remedia universalia ad causas scirrhi internas. 77
Repellens, adstringens locum habet, ubi dolor non urget, & patiens venas magnas habet. 29
—— *aqueum, quando ex Auctoris mente adhibendum.* 29
—— *dupliciter suam actionem perficit.* 29
—— *quatenus intercipit, non est imponendum parti affectæ.* 26
Repellentia aquea quæ sint, quæ ex his mitia, quæ mediocria. 29
—— *calorem flammeum refrigerant.* 28
an Repellentibus puris sit utendum in principio phlegmones, disputatur. 26
Repellentium differentiæ, & quando singulis sit locus. 29
—— *gradus a quibus inducentur.* 31
—— *mitiorum, mediocrium, validissimorum usus quid requirat.* 31
de Repellentium usu & digerentium, in augmento phlegmones, duæ objectiones solvuntur. 33
Repletio faciens herniam aquosam fit a nimia potatione. 135
Repositio femoris luxati cum extensione, quibus instrumentis fiat. 367
—— —— —— *sine extensione.* 367
—— *humeri luxati sine instrumentis, prima & secunda ejusque declaratio.* 359
Repositio maxillæ luxatæ quomodo pro varia luxationum specie fiat. 354
Resina, & cera num locum habent, in ulcere intemperie humida laborante. 299
Revellentia, intercipientia, & repellentia quæ, & quomodo in ulcere dysepuloto adhibenda. 289
Rima in cranio ex tribus cognoscitur quam profunda sit. 193
Rostrum corvinum ad dentes eximendos. 457
Rumpentia cutem medicamenta quæ, eorum ordines, & usus. 192

S.

Sanguis an a vena vel arteria prorumpat, unde cognoscitur. 171
—— *e meatu urinario fluens, cathetere irritatus, quibus sistendus.* 321
—— *extra vasa, digerentibus evacuatur.* 33
—— *vitæ Thesaurus.* 172
Sanguinem alterantia, & ejus cacochymiam eximentia. 18
—— *cacochymum alterantia.* 18
—— *proprietate sistit apis viva, membro in linteo alligata.* 179
—— *per vulnus excludentia, & concretum dissolventia.* 180
Sanguinis affluxum prohibentia. 172
Saniei species duæ. 271
Sanies, in abdomen ex vulnere descendens, quomodo educenda. 223
——, *ne meatum auditorium repleat, in vulnere auriculæ, prohibendum.* 247

Sa-

Sanies, quibus medicamentis ex alto evocetur in punctura nervi. 183
Sarcocele, & hydrocele mistæ quomodo Auctori curentur. 565
—— pulvere radicis ononinis absumpta. 138
—— quomodo curanda. 565
in Sarcocele Auctoris experimentum. 565
Sarcoceles causæ, signa, & curatio. 137
Sarcotica anodyna, & epulotica qualia adhibenda in parte putrida ablata. 106. 107
—— cur sic dicantur. 274
—— unguenta. 277
Sarcotici boni, ratione caloris, signa. 276
—— pulveres qui. 167
—— usus in ulcere dysepuloto. 291
Sarcoticis quæ superponenda. 168
Sarcoticorum necessitas in ulceribus. 273
—— qualitas, & gradus caloris in curatione ulcerum. 277
—— vis detersoria. 275
Sarcoticum bonum esse, ratione siccitatis unde cognoscatur. 275
Scala quomodo fiat humeri repositio. 360
Scalpellorum usus. 660
Scalpellus falzetta dictus. 661
—— Gammaut dictus. 660
—— in annulo. 661
—— scodeghino dictus. 660
—— scolopomachærion. 660
—— quid significet. 660
Scalpri usus in fractura cranii. 396
—— —— quomodo adhibendus. 199
Scalpro quando utendum in osse corrupto. 306
—— —— —— sit in fractura cranii. 395
Scalprorum differentiæ. 199. 395
Scamnum Hippocratis pro luxato humero. 361
Scarificatio in quibus inflammationibus conveniant. 25
ad Scirrhi causas internas remedia universalia. 77
Scirrhi causæ, prognostica, & curatio. 75. 76
—— definitio, differentiæ, & signa. 74
in Scirrho causarum consideratio. 79
in —— emollientia, & discutientia. 79
Sclopetorum ignis vulneri non officit. 679
Scolopomachærii etymon. 660
Scrofula, solo contactu curant Reges Angliæ & Galliæ. 113
Scrofulæ a materia crassa difficulter suppurantur. 113
—— quomodo causticis medicamentis sint extrahendæ. 115
Scrofularum extractio metuenda. 115
—— incisio quando non conveniat. 114
Scroti ramex. 565
Sectio in sarcocele ut facienda. 138
—— in suppurata inflammatione quomodo instituenda. 43
—— myrtei folii similitudine. 657
—— quæ antiquis usitatissima. 657
Secundæ relictæ quomodo extrahendæ. 582
—— quid. 581
Sedile Thessalicum, & ejus usus. 361
Seminis profluvii causæ. 315
Sententia Guidonis de fibulis rejecta. 155
—— ——, de vulnere simplici capitis consuendo, eaque refutata. 195
—— Pauli de sectione ad myrtei folii similitudinem correcta. 659
Septica & eorum gradus. 140. 0
Seri abundantis signum in inflammatione. 16
—— in phlegmone redundantis nota. 16
Serosa humiditas interdum utilis, interdum inutilis. 81
Serosus humor aliorum humorum vehiculum. 288
—— —— est aliorum excrementum. 8
—— —— non debet repelli in aquosis tumoribus. 82
—— —— quomodo evacuandus in ulcere dysepuloto. 288
Serrulæ cui usui inserviant. 396
Setacei inurendi modus. 404
—— locus in occipitio. 404
de Setaceo quorundam opinio. 405
Setaceum ipse Auctor bis gestavit. 404
—— tria instrumenta requirit. 403
Seto quomodo imponendus. 404
—— unde appelletur. 405
Siccantia & adstringentia quæ conveniant in ulcere cum dyscrasia humida, eorumque gradus. 299
—— citra morsum conveniunt ulceribus dyscrasiæ humidæ. 299
Signa bonæ deligationis unde petantur. 705
—— & differentiæ scirrhi. 75
—— fistularum in certas partes desinentium. 307
—— fistulæ multiplicis. 308
Sinapismus quomodo fiat. 22
Sincipitis sectio quibus in casibus tentanda. 397
—— vulnus, etiam mediocre, periculosum. 189
Sinus & cavitatis curatio per catartica, sarcotica, & glutinantia. 45
—— quid sit. 307
Sipho quomodo ad vesicæ collum immittatur, ejusque longitudo. 321
Solutio fasciarum in luxato humero quomodo facienda. 362
Spatha in curatione polypi quæ hæreat incommoda. 443
Sphaceli qualitas. 627
—— signa. 97
Sphacelus, nonnisi ablatione partis curatur. 103
—— varias habet causas. 627
in Sphacelo incisio ubi facienda. 628
Spinalis medullæ prognosticum, & remedia. 253
Spongia nova, Auctori repellens est. 290

Spongia qualis esse debet pro vulneribus glutinandis. 161
Squama ossis, quibus medicamentis eximatur. 305
Staphyloma quid sit. 429
Staphylomatis curatio Auctori usitata. 430
Staphylomata quomodo curent Paulus & Celsus. 430
Steatoma quid sit. 140. p
—— quomodo curari debeat. 140. q
—— ut differat ab aliis abscessibus. 140. p
Steatomatis signa, & causæ. 140. p
Strictura in deligatura vulneris, sit ad bonam patientis tolerantiam. 151
Siruma quid. 473
Strumarum apertio, quando, & quomodo tentanda. 112. & seq.
—— causæ, signa prognostica, & curatio. 111. & seq.
—— locus. 110
in Strumarum extractione sanguinis suppressio. 115
Strumæ cur dicantur scrofulæ. 110
—— definitio & subjectum. 110
—— non admodum rebellis curatio. 112
—— non facile secandæ, nisi cum omnino computruerint. 473
—— resolutio. 112
—— sectio periculosa. 473
—— suppuratæ ut tractandæ. 113
Stupefacientia frigore nervos lædunt. 182
—— quæ. 48
Substantia partis in fractura, ut salubris conservanda. 333
—— —— vulneratæ ut salubris conservanda. 162
Sudamina, quale genus tumoris aquosi. 81
Suffumigium Anglicum ex tabaco. 447
Suffusio quomodo curatur. 423
in Suffusione oculorum auctoris medicamentum. 425
in —— oculorum chirurgia. 425
Suffusionis causæ quæ. 422
in Suffusionis curatione ausus Auctoris. 426
in —— curatione cautio. 428
in —— —— Operatio tuta. 428
in —— —— partes oculi omnes cur patiantur. 427
de —— loco Galeni, Pauli, & Auctoris sententia. 423
Suffusionis difficilis chirurgia. 425
Superciliorum vulnus diligentem requirit curationem. 233
Suppurantia cur primum locum habeant in curatione ulcerum. 264
—— in ulcere dysepuloto. 266
—— quæ conveniant corporibus humidis, & mollibus, & quæ siccis, & duris in phlegmone. 41
—— quæ & quibus conveniant in ulcere simplici. 272
Suppurantibus cur chirurgi utantur, quæ simul siccant, & detergunt. 267
—— quandiu utendum in ulcerum curatione. 267
—— quo tempore inflammationis sit utendum. 40
Suppurantium materia. 267
—— temperamentum. 267
Suppuratio & evacuatio reliquiarum in parte inflammata post sectionem. 44
—— phlegmones quando expectanda. 39
—— quomodo instituenda in phlegmone. 41
Sutura abdominis. 219
—— glutinatoria quintuplex & quomodo quælibet facienda. 151
—— in incisione atheromatis non convenit. 140. m
—— in palpebrarum vulnere quando convenit, quando non. 234
—— —— —— —— quæ glutinantia adhibenda. 235
—— in vulneribus articulorum. 256
—— —— ——, quæ ex tribus optima. 152
—— —— —— quomodo fiat. 483
——, quam Guido perperam, sanguinis suppressorium vocat, quando, & quomodo facienda. 174
—— quibus instrumentis absolvatur. 665
in Sutura vulneris, pro cannula fenestrata, digitos adhibet Auctor. 156
pro —— —— qualis esse debeat acus. 153
in —— vulnerum, numerus & distantia punctorum. 154
Suturarum electio in vulneribus. 667
—— tres species, & quando quælibet sit conveniens. 152
circa Suturas quædam notanda. 153
Suturæ & fibularum incommoda. 676
—— & fibulæ alienæ in vulneribus. 677
—— in vulneribus altitudo quanta requiratur. 153
—— —— —— —— quandui relinquenda. 154
—— linteola vicaria, in frontis vulnere. 230
—— tres species, & quæ harum optima, in abdomine vulnerato. 221
Symptomata in carunculæ cura ut corrigenda. 323
Syrinx quomodo immittatur in penem. 538

T.

Tagaultius malè assignat causam cancri. 116
—— nullam mentionem facit tumoris aquosi in sua tabula. 80
—— taxatur. 5
Tali luxati, fracta repositione quid agendum. 370
—— —— signa, & repositio. 369
Talpa topinaria quid sit. 140. g
Talpæ topinariæ cura per evacuantia, & digerentia. 140. g. 140. h

Talpæ topinariæ incisio, quando & quomodo instituenda. 140.h
—— —— *signa, & a fico differentiæ.* 140.g
Tarsi & pedii ossa nunquam luxantur. 370
Tela ex vulneribus necessario extrahuntur & quibus instrumentis. 679
Temperatura, & facultas suppurantium. 40
Temporum ad ustiones & incisiones quibus affectibus conferant. 397
—— *sectio ex Paulo obsoleta.* 402
—— *venas Celsus non modo secat, sed etiam urit.* 400
—— *venæ quomodo urantur.* 399
Tempus, quo medicamenta in vulneribus sunt mutanda, non metiendum numero dierum. 165
Tendines sunt fines musculorum. 181
Terebra pro dentibus eximendis. 457
—— *quomodo ossi corrupto adhibenda, & quando.* 306
Terminus in adstringenda deligatura sit bona laborantis tolerantia. 331
in Testiculis tumorum species. 555
Testis unus major altero. 563
Testium secundæ tunicæ nomina. 556
Testudo, & talpa topinaria idem sunt. 140.g
Theriaca in vulneribus venenatis quomodo utatur Auctor. 680
Thermales aquæ convenientes fistulis in ano. 316
—— —— *sanant herpetem miliarem.* 109
Thesaurus vitæ, sanguis. 174
in Thorace collecta materia per quas vias evacuetur. 484
in —— *collectum pus quomodo evacuandum.* 496
in —— *differentia fistularum.* 500
in —— *materia contenta, si difficulter per vulnus exeat, quomodo educenda.* 213
in —— *vulnerato, materia contenta quomodo per urinam educenda.* 212
in —— *vulnerato, quando & quomodo occludendum foramen.* 216
in —— *per quam pus per urinam evacuetur, Nicolaus Novocomensis inventor viæ.* 213
in —— *quomodo facienda vacuatio per vulnus.* 214
si —— *perforato non exeat, quid agendum.* 497
in Thoracem materiam descendere cur adeo sit periculosum. 214
Thoracem modus incidendi. 494
—— *methodus Hippocratis secandi.* 485
—— —— —— *an per ustionem.* 488
Thoracis descriptio. 211
—— *locus in ustione perforandus.* 490
cur in Thoracis hydrope Hippocrates costam perforet, non autem spatium inter costale ut in altera sectione. 487
Thoracis quarum partium vulnera sint lethalia. 216
—— *sectio quibus in casibus tentanda.* 484
in —— *sectione quid agendum emisso pure.* 486
in —— —— *quomodo dilatandum foramen angustius.* 496
in —— —— *cutis cur primò incidenda, & cur oblique.* 495
in —— —— *usus duplex instrumentorum.* 495
Thoracis quæstiones tres circa sectionem ab Hippocrate administrari solitam. 488
ad Thoracis sectionem instrumentum Hippocratis & Pauli. 493.494
Thoracis ustio duplex a Paulo tradita. 489
pro Thoracis vulnere aperto servando peniculus, seu turunda quando adhibenda. 215
pro —— —— —— —— *tubulus, seu cannula qualis conveniat.* 215
in —— *vulnere quibus fiat evacuatio per os.* 213
in —— —— *signa & prognostica.* 212
in —— —— *tussis quomodo adjuvanda.* 214
Thoracis vulneri turunda imposita, quibus inficienda medicamentis. 215
—— *vulnerum differentiæ.* 211
—— *vulnus non statim glutinandum.* 214
Tibia incurvata quomodo ab Auctore fuerit emendata. 632
Timor phlegmones, sive terminus non est in omnibus æqualis. 151
Tonsillarum chirurgiæ ob varias causas difficilis. 461
Trabs transversa columnis alligata, & ejus usus. 361
Transitus facilis est in habentibus symbolum. 31
Tubulus, seu cannula qualis conveniat pro vulnere thoracis aperto servando. 215
Tumor sub quo morborum genere contineatur. 2
Tumore œdematoso suppurato quid agendum. 68
in Tumore flatuoso evacuatio ex parte affecta. 72
Tumore flatuoso pars affecta, quomodo medicamentis imponendis præparanda. 72
in Tumore flatuoso, quomodo sedandus dolor. 72
Tumores a mista materia. 8
—— *a partium decubitu, qui.* 8
—— *aquosi qui.* 8
—— *biliosi qui.* 6
—— *pituitosi qui.* 7
—— *qui ad inflammationem rediguntur.* 83
——, *qui a materia diversa ab humoribus oriuntur.* 9
—— *sanguinei qui.* 7
in Tumoribus humorum congestio quomodo corrigenda. 11
in —— *plethora quomodo tollenda.* 11
in —— *præter naturam, duplex sumitur indicatio a fluxione.* 10
in —— *quando non habent locum repellentia.* 10
Tumoris aquosi causæ. 81
—— —— *locus.* 80
—— *definitio, ex Galeno.* 3

Tumoris definitio Galeni examinatur. 3
——, secundum Auctorem. 3
—— nomen. 1
Tumorum causæ, interna, & externa. 4
—— —— tres. 555
—— curatio universalis. 10
—— curandorum scopi qui. 10
—— differentiæ. 5
—— —— a singulis humoribus petita quæ. 5
Tunicæ vasorum vulneratorum sui non possunt. 175
Turunda quibus medicamentis sit imbuenda in vulneribus articulorum, ut foramen apertum servetur. 257
Turunda, seu peniculus quando adhibenda pro vulnere thoracis aperto servando. 216
—— vulneri thoracis imposita, quibus inficienda medicamentis. 215
Turundarum usus. 162
Tussis quomodo in vulnere thoracis adjuvanda. 215

V.

Vacuantia, & præparantia humorem biliosum in ulcere vesicæ, & penis. 317
Vacuatio expeditior fit per repellentia quam per digerentia. 27
—— per vulnus in thorace quomodo facienda. 212
Valgi quid sint. 633
—— quomodo ab Auctore restituantur. 633
Vari ab externa causa quomodo curentur. 633
—— quid sint. 632
Varices in ventre rarissimæ inveniuntur. 533
—— qua ratione furorem sanent. 601
—— quomodo curentur per excisionem. 639
—— unde oriantur. 638
Varicosæ herniæ signa. 128
—— —— causæ & curatio. 139
in Varicum adustione dubia duo. 640
Varicum chirurgia Auctoris mitior. 641
—— —— apud Antiquos aspera. 640
in Varicum excisione scopi tres. 640
Varicum locus. 638
Varietas medicamentorum, pro ratione circumstantiarum, in calida dyscrasia. 300
—— rimæ ossis in capite depressi. 389
—— vulneris variat instrumenta. 675
Varix quid sit. 638
Vasa vulnerata quomodo Auctor emplasticis obstruat. 176
Vasis vulnerati apertio ut claudenda. 174
—— —— situs. 177
Vasorum internorum vulnera quomodo curanda. 179
in Vasorum vulneratorum curatione, quæ prescribenda diæta. 172
Vasorum vulneratorum tunicæ sui non possunt 173
in Vasorum vulnere, partis affectæ refrigeratio. 173
in —— —— refrigerantia, & adstringentia. 173
Vasorum vulnerum indicationes, & prognostica. 171
—— —— signa, & causæ. 171
Vectis tres species. 390
—— trifidus instrumentum ad dentes eximendos. 457
Vena folliculo abscessus nutrimentum præbens abscindenda. 664
Venarum & arteriarum affectiones. 649
Venæ hemorrhoidales duæ. 596
—— —— quomodo fluidæ reddendæ. 618
—— quomodo transversè secentur. 400
—— sectio, aut saltem scarificatio, in vulneribus non omittenda. 148
—— vulneratæ obstructio. 173
Venis internis vulneratis medicamenta externa convenientia. 179
Ventosa hernia solum digerentibus curatur. 137
Ventosæ herniæ signa. 129
Ventriculi frigidam intemperiem quomodo recentiores. 508
—— vulneris differentiæ, & signa. 225
—— vulnus quando curari possit. 219
Ventriculo vulnerato quæ adhibenda. 226
Vermes in quibus ulceribus generentur. 302
—— in ulceribus unde generentur, & quibus rebus necentur. 302
Verminosi ulceris signa, causæ, & curatio. 302
Verrucis tollendis medicamentum Auctoris. 416
Vertibula trypanorum diversa. 393
—— —— quæ rejicienda, quæ eligenda. 394
Vesicatoria qualia conveniant in phlegmone 21
in Vesicæ calculo investigando Auctoris industria. 541
in —— —— signa. 540
Vesicæ palpebrarum sunt ex genere abscessuum qui tunica includuntur. 417
Veteres morborum per hemorrhoidis sanari solitorum passim mentionem faciunt ignorata causa. 600
Via quomodo aperienda in meatu urinario per ceream virgulam plumbeam, & catherem. 321
—— —— medicamentis paranda in cura carunculæ in collo vesicæ. 322
Vinculum in vulneribus vasorum qua ratione administrandum. 174
——, materia est revulsoria, non intercipiens. 25
Vinum Cyprium bilem atram gignit. 117
—— est optimum medicamentum omni ulceri. 279
—— nigrum austerum quomodo vulneribus adhibendum. 120
Virgo imperforata quomodo ab Auctore fuerit curata. 573

Viri quidam lac gignunt, & menstrua patiuntur. 316
Vis exsiccans sarcoticorum quanta esse debeat in curatione ulcerum. 274
Visus quando ex vulnere oculi perdatur. 239
Vitæ thesaurus sanguis. 171
Vitia cutis quæ sint. 570
— *mulierum quæ conceptionem prohibent.* 571
— — — *concubitum prohibent.* 570
— *naturalium muliebrium.* 570
Volsella quid & unde dicta. 463
Vulnera articulorum Auctor consuere solet. 258
— — *quibus medicamentis curet Auctor.* 257
— *in medio capitis periculosissima.* 193
— *quo magis cerebrio vicina, eo periculosiora.* 193
Vulnerariæ potiones quando propinari possint. 145
Vulnerarii pulveres quomodo aspergendi. 160
Vulnerata pars quomodo præter naturam afficiatur. 160
Vulneratorum diæta qualis conveniat in inflammatione. 145. & seq.
in Vulneratorum vasorum curatione quæ præscribenda diæta. 172
Vulneratis convenire purgantia improbat Guido. 147
— *quæ Chirurgia conveniat.* 147
— *quæ diæta.* 145
— *quando purgantia propinanda.* 147
Vulnerati vasi situs. 177
Vulnera vasorum internorum quomodo curanda. 171
Vulnerati vasis osculum aliquando partes vicinæ obstruunt externè. 175
in Vulnere cavo concoquentia quæ, & quando conveniant. 165
a — *dolor duplex.* 676
in — — *sarcotica.* 167
in — *consuto cautio de foramine relinquendo.* 159. 169
in — *genarum quando pulvilli necessarii.* 245
in — *quando metuenda phlegmone.* 149
in — *simplici indicationes, pro inflammatione probibenda.* 144
in — — — *seu scopi.* 145
de — — *capitis consuendo chirurgorum placitum, idque refutatum.* 195
in — *thoracis quibus fiat evacuatio per os.* 213
in — *vasorum partis affectæ refrigeratio.* 174
in Vulneribus articulorum quibus medicamentis imbuenda sit turunda, ut foramen apertum servetur. 257
in — — *sutura.* 257
in — *faciei quæ conveniant epulotica.* 232
in — *olea perperam adhibentur.* 162
in — *pilulæ purgantes quomodo dandæ.* 148
in — *purgantium delectus.* 162
in — *quantum sanguinis mittendum.* 148
in — *revellentia.* 148
in — *sclopetorum unde læsio.* 680
in — *venenatis Chirurgia.* 679
in — *ubi veneni suspicio.* 678
Vulneri pulmonis conveniunt adstringentia, & emplastica. 217
in Vulneris cavi curatione scopi. 165
Vulneris detersio ante suturam quomodo fiat. 152
— *definitio & differentiæ.* 141
— *indicationes.* 717
— *incommoda.* 676
— *magnitudo venæ sectionem indicat.* 148
ad Vulneris unionem instrumenta, quatuor desiderantur. 665
Vulnerum articulorum prognosis & differentiæ. 255. 256
— *differentiæ unde petantur.* 141
ad Vulnerum cavitatem in accessam medicamentis turunda. 167
Vulnerum incommoda a cicatrice. 676
— *indicationes & prognostica.* 171
— *simplicium, & exteriorum capitis curatio.* 195
— *vasorum signa & causæ.* 171
— *unione inventa quatuor instrumenta.* 676
Vulnus articulorum periculosum. 256
— *cavum quid.* 165
— *carnis quodnam dicatur.* 143
—, *& ulcus ut differant.* 261
— *fit per punctionem, incisionem, ruptionem, contusionem & erosionem.* 143
— *gulæ qua ratione periculosum.* 253
— *in vasis factum quando solvendum.* 177
— *oculorum profundius ut tractetur.* 240
— — *qui patitur, caput olevatum in lecto habere debet.* 237
— *pericranii non consuendum.* 195
— *quid sit.* 665
— *quid nominis.* 141
— *quotuplex.* 665
— *si sit profundum quid agendum.* 682
— *ventriculi quando curari possit.* 226
Vulvæ abscessus quomodo curetur. 574
— *labra glutinata ut separetur.* 574
Ulcera ex atra bile facta omnia sunt incurabilia. 119
— *omnia maligna ægre curantur.* 293
— *propter tres causas fiunt periculosa.* 265
— *rotunda difficilius curantur.* 266
— *quæ dicantur maligna.* 684
— *simplicia quæ dicantur.* 271
Ulceratæ parti quæ circumponuntur medicamenta. 272
in Ulcere dysepuloto de concoquentibus cautio. 291
in — — *pituita quomodo præparanda, & expurganda.* 287
in — — *ratio rerum non naturalium.* 286

in Ulcere exsiccatio, si ab alimenti penuria, ut curanda. 294
in —— suppurantia. 266
Ulceri cum frigida intemperie signa, & curatio. 301
—— ordines medicamentorum huic convenientes. 301
—— partes circumjacentes ut fovendæ. 279
—— urinarii meatus quæ topica quadrant. 320
in Ulceribus excrementorum species. 271
Ulceribus humidis aqua vitæ chalybeata utiliter adhibetur. 299
pro Ulceribus sanis qualis esse debeat consistentia sarcoticorum. 277
Ulceris cum intemperie calida, signa, materia & curatio. 300
—— curatio cum sicca intemperie sine materia. 294
—— cum intemperie humida, signa, prognosis, curatio. 297
—— —— —— —— medicamentorum hic formulæ. 299
—— —— osse corrupto causæ, signa, præsagium, & curatio. 303. 304
—— —— sicca intemperie sine materia, signa, prognostica & curatio. 293. 294
—— dysepuloti affectus duplex. 285
—— —— cura quæ. 286
—— nomen. 261
—— octo intemperies. 293
—— puri vel impuri signa. 273
—— vesica, & penis signa, prognosis, & scopi curativi. 316. 317
Ulcerum ægrè curabilium quatuor species. 285
—— causæ internæ humores corrodentes. 264
—— —— ut amovendæ. 268
—— consideratio triplex. 266
in Ulcerum curatione commoda repellentium. 267
in —— —— suppurantibus quamdiu utendum. 269
in —— —— scopi quatuor. 264
Ulcerum differentiæ & unde sumendæ. 262
—— ——, quæ Chirurgo utiles. 262. 263
—— —— quæ difficulter curantur. 263
—— prognostica, & tempora. 265
Ulcus discrasiæ siccæ quoties aqua tepida perfundendum. 294
—— exquisito sensu præditum quomodo curetur. 685
—— fistulorum quomodo aduratur. 686
—— fit ex influxu humorum acrium & corrodentium. 264
—— omne perpetua exsiccatione indiget. 264
—— sordidum, & humidum unde fiat. 271
—— post absumptam carunculam colli vesicæ ut consolidandum. 322
—— quid sit. 262
Ulnus diligenter perscrutandum, num aliqua portio instrumenta vulnerantis in eo lateat. 240
Umbilici differentiæ, & curatio. 513. 514
—— perforatio non convenit in exiguo hydrope. 517
—— prominentis causæ. 512
Umbilicus quando possit curari. 521
—— num carnosa pars, an nervosa secanda. 521
Uncus Celsi quid. 543
Unguis pollicis pedis interius intrusus qua ratione Auctori curetur. 636
—— recens oculorum medicamentis potest curari. 431
Unguium asperitas quomodo emendetur. 636
—— chirurgia decoris causa. 634
Unio & cicatrizatio in nasi vulnere ut facienda. 241
—— quomodo fiat. 689
ad Unionem faciendam instrumenta. 242
Unionis causam in vulneribus natura. 160
Urinarii meatus ulceri quæ topica quadrant. 319
Urinæ ardor in gonorrhæa quomodo leniendus. 550
—— multis de causis supprimuntur, earumque curandi modi. 535
—— suppressæ causæ. 535
in —— suppressione notabilis observatio. 538
in —— —— secretum cujusdam Venetis. 536
Ustiones jecoris, lienis, & ventriculi hodie obsoletæ, & quare. 506
Usus fibularum in vulnere quis. 155
Uteri orificium agglutinatum incurabile. 575
—— prolapsus ex quibus causis. 576
—— —— quomodo curetur. 576
Uva male affecta quando chirurgiam desiderat. 460
—— quomodo ab Auctore excidatur. 461
—— quando medicamentis curatur. 460

FINIS.